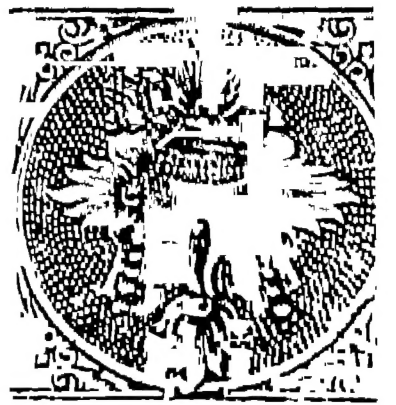

శ్రీనామగ్రీనామ సమం.

అనందాశ్రమ గ్రంథరత్నమాల.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము.

శిల్పశిల్పి సౌందర్య సృష్టిని.

(సంపాదనసంపుటిగా.)

రచయిత.

మద్రాస్

(శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమును ప్రచురించు.)

నేయూఱు - వేంకటేశ్వరమఠము పుట్టి అంగుడి పన్నుదే
బ్రహ్మచర్యము.

1910

(COPYRIGHT - REGISTERED)

Price: Rs. 1-12-0.

194

Late Vengalali Neelakantam.

ఆంధ్రమహాభారతము.

కర్ణ పర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రుని నకుఁ గర్ణుని తెగుటం జెప్పట...	...	...	1
ధృతరాష్ట్రుఁడు గర్ణమరణంబు విని పలవించుట.	...	...	3
దుర్యోధనుఁడు గర్ణునకు నర్పణేనాధిపత్యంబు గట్టుట.	...	...	6
కర్ణుని మొదటి నాటి యుద్ధము.	...	...	7
క్షేమధూర్తి యనురాజు భిమునితో యుద్ధము సేసి చచ్చుట.	...	...	9
ప్రతివింధ్యుఁడు చిత్రుఁ డనురాజుం జంపుట.	...	...	12
దుశ్శాసనుఁడు సహదేవునితో యుద్ధంబు సేసి మూర్ఛిల్లుట.	...	...	14
కర్ణుఁడు నకులుని విరఘం జేసి యవమానించుట.	...	...	16
ధృష్టద్యుమ్నుఁడు కృపాచార్యునితోఁ దలపడి యోడిపోవుట.	...	...	18
దుర్యోధనుఁడు ధర్మజునితో యుద్ధము సేసి విరఘుఁ డగుట.	...	...	20
దుర్యోధనుఁడు ధర్మజుతో యుద్ధము సేసి మూర్ఛిల్లుట.	...	...	22
కర్ణుని రెండవ నాటి యుద్ధము.	...	...	24
దుర్యోధనుఁడు శల్యునిఁ గర్ణునకు సారథ్యంబు నేయుమని ప్రార్థించుట.	...	...	27
దుర్యోధనుఁడు శల్యునకుఁ ద్రిపురాసురుల వృత్తాంతంబు నెప్పట.	...	...	28
త్రిపురసంహారముకొఱకు బ్రహ్మాదులు రుద్రునిం బ్రార్థించుట.	...	...	30
రుద్రుఁడు త్రిపురంబుల సంహరించి సురల సంతోషపఱచుట.	...	...	33
శల్యుఁడు కర్ణునకు సారథ్యంబు నేయ నొడంబడుట.	...	...	35

కర్ణ పర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

శల్యుఁడు కర్ణునొత్సాహంబునకు విఘ్నకరంబు లగువాక్యంబులు నెప్పట.	...	...	37
శల్యుఁ డర్జునుపరాక్రమం బుగ్గడించి కర్ణునిఁ దూలం బులుకుట.	...	...	39
కర్ణుఁడు శల్యునిపైఁ గోపించి యతనిదురాచారంబు లుగ్గడించుట.	...	...	42
కాకము హంసముతో నముద్రముమీఁదఁ బఱచి భంగపడుట.	...	...	44
కర్ణుఁడు శల్యునితోఁ దనకుఁ గలిగిన శాపంబుల తెఱంగు నెప్పట.	...	...	46
కర్ణుఁడు హంస కాకియోపాఖ్యానము విని కోపించి శల్యునిదూరుట.	...	...	48
శల్యుఁడు కర్ణునితో నప్పడు దోచునుత్పాతంబులు నెప్పట.	...	...	50
కర్ణుఁడు ధర్మజుపైఁ గవిసి విజృంభించుట.	...	...	52
కర్ణుఁడు పాంచాలకుమారుల ననేకులం జంపుట.	...	...	55
భీమసేనుఁడు కర్ణ నందనుఁ డగునత్య సేనుంజంపి విజృంభించుట.	...	...	56
కర్ణుఁడు ధర్మరాజు నొప్పించి యవమానించుట.	...	...	59
భీముఁడు కర్ణుని మూర్ఛితం జేసి నాలుక గోయంబూనుట.	...	...	62
భీముఁడు శ్రుతిసర్పాదికుమారులఁ బెక్కండఁ జంపుట.	...	...	62
సంశప్తుకు లందఱు నొక్కపట్ట యర్జునురథంబుపైఁ బడి యాఁగుట.	...	...	65
కృపాచార్యుండు సుకేతుం డనుపాంచాలకుమారునిం జంపుట.	...	...	67

ధృష్టద్యుమ్నుఁడు దుర్యోధనుం దాకి విరఘునిఁ జేయుట.	...	...	69
అశ్వత్థామ యర్జునుం జేర్కొని మార్కొని సంగ్రామంబు నేయుట.	...	...	71
దండధారుం డనురాజు వేదండంబుతోడ నర్జునుచేఁ జచ్చుట.	...	...	73
మలయధ్వజుం డనుపాండ్యుహారా జశ్వత్థామచేతఁ జచ్చుట.	...	...	75
కర్ణుఁడు పాంచాలసైన్యంబు దైన్యంబునొందించి విజృంభించుట.	...	...	78
దుర్యోధనుఁడు భీమసేనుం దలపడిపోరుట.	...	...	80
అశ్వత్థామ యర్జునుం దలపడి మహాహవంబు నేయుట.	...	...	81

కర్ణపర్వము - తృతీయాశ్వాసము.

కృష్ణార్జునులు ధర్మరాజుసేమం బరయ నతనిశిబిరంబునకుఁ బోవుట.	...	...	87
ధర్మరాజు కర్ణుఁడు బ్రదికియున్నవాఁ డని విని యర్జునుం గినిసి పలుకుట.	...	...	89
అర్జునుఁడు తన్ను ధర్మజుఁ డాడినపలుకులకుఁ గోపించి యతనితలనఱుక వాలు సాగిగొనుట.	...	...	91
కృష్ణుఁ డర్జునుఁ బ్రతిజ్ఞాభంగంబు గాకుండ ధర్మజు నూఱుమని చెప్పుట.	...	...	92
ధర్మరాజు కృష్ణునివాక్యంబులం గలంకదేటి ప్రసన్నుఁ డగుట.	...	...	94
అర్జునుఁడు కృష్ణునివాక్యంబులచేఁ గర్జునినిధ కుత్సహించుట.	...	...	97
భీముఁ డర్జునురాకఁగోరి విశోకునితో విచారించుట.	...	...	98
శకుని భీమసేనుం దలపడి మూర్ఛితుం డై తనరథంబుమీఁదఁ గూలుట.	...	...	100
కురుకుమారులు పదుగు రర్జునుం దాకి మృతు లగుట.	...	...	103
దుశ్శాసనుఁడు భీమసేనునితోఁ బోరి చచ్చుట.	...	...	105
భీమసేనుఁడు దుస్ససేనునియురంబు వ్రచ్చి రక్తపానంబు నేయుట.	...	...	106
అర్జునుఁడు వృష సేనుని మృతిఁబొందించుట.	...	...	109
కర్ణార్జునులద్వంద్వయుద్ధ కాలమున బ్రహ్మరుద్రేంద్రులప్రశ్నోత్తరములు.	...	...	110
అశ్వత్థామ దుర్యోధనునకు హితోపదేశంబు నేయుట.	...	...	112
కర్ణార్జును లొండొరులమీఁద దివ్యబాణంబు లేయఁ బూనుట.	...	...	113
దుర్యోధనుఁడు తనయోధుల నర్జునుం దలపడఁ బురికొలుపుట.	...	...	116
సర్పముఖశరంబున నర్జునుకిరీటంబు భూమిపైఁ బడుట.	...	...	117
బ్రాహ్మణశాపంబునఁ గర్ణరథచక్రంబు భూమిం గ్రుంగుట.	...	...	119
అర్జునప్రయుక్తంబగుఘోరశరంబు కర్ణుశిరంబు ద్రుంచుట.	...	...	121
శ్రీకృష్ణుఁడు ధర్మరాజుతో సరససల్లాపంబు నేయుట.	...	...	124

శల్యపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

కృపాచార్యుఁడు దుర్యోధనునకు హితోపదేశంబు చేయుట.	...	...	131
దుర్యోధనుఁడు శిబిరంబు విడిచి సరస్వతీతీరంబు చేరుట.	...	...	134
దుర్యోధనుఁడు శల్యుని సేనానాయకుంఁగాఁ జేయుట.	...	...	136
కౌరవసైన్యంబు యుద్ధసన్నద్ధంబై వెడలుట.	...	...	138
కురుపాండవులపదు నెనిమిదవనాటియుద్ధప్రారంభము.	...	...	140
కర్ణుకొడుకులు చిత్రసేన సత్యసేన సుశర్ములు నకులునిచేతఁ జచ్చుట.	...	...	142
శల్యభీమసేనుల గదాయుద్ధము.	...	...	145
గదాయుద్ధమున మూర్ఛితుం డైనశల్యునిఁ గృపుఁడు తొలంగం గొనిపోవుట.	...	...	146
ధర్మరాజు శల్యునిబాణంబులచేత మూర్ఛితుం డగుట.	...	...	148

సురభుఁ డనుపాంచాలకుమారుఁ డశ్వత్థామచేఁ జచ్చుట.	...	...	150
శల్యధర్మనందనులద్వంద్వయుద్ధము.	...	...	153
విరభుఁ డైనశల్యుని నశ్వత్థామ దనరథముపై నిడుకొని పోవుట.	...	...	154
ధర్మరాజు శక్తి ప్రయోగించి శల్యునిం జంపుట.	...	...	158
శల్యుచుట్టంబు లొక్కపెట్టి ధర్మరాజుం జుట్టు ముట్టుట.	...	...	159
ధృష్టద్యుమ్న సాత్యకులచేత సాశ్వతఁ డేనుంగుతోడఁ బీనుంగై పడుట.	...	...	161
శకునినహదేవు లాశ్వకసహాయు లై ఘోరంబుగాఁ బోరుట.	...	...	163
దుర్యోధనుమార్భ్యం బుద్దేశించి కృష్ణార్జునులు సంభాషించుట.	...	...	164
దుర్విషవాప్రభృతికురుకుమారులు భీమునిచేఁ జచ్చుట.	...	...	166
ఉలూకుఁడు నహదేవుచేత మృతుం డగుట.	...	...	169

శల్యపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

దుర్యోధనుఁడు ద్వైపాయనం బనుమడుఁగున దాఁగియుంచుట.	...	...	173
కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలు దుర్యోధనుం గని సంభాషించుట.	...	...	176
ధర్మరాజు చుడుఁగున దాఁగి యున్నదుర్యోధనుని దూఱనాడుట.	...	...	178
దుర్యోధనుఁడు నీరసిన యుండి ధర్మజున కుత్తరం బిచ్చుట.	...	...	179
దుర్యోధనుఁడు గదాచుండియుం డై వ్రాదంబు వడలి నుచ్చుట.	...	...	182
శ్రీకృష్ణుఁడు భీము నగ్గించి దుర్యోధనుతోడఁ గదాయుద్ధంబునకుఁ బనుచుట.	...	...	184
భీమదుర్యోధనులగదాయుద్ధము మూడ బలంబునకుఁ పుచ్చుట.	...	...	187
ప్రభానతీర్థప్రభావనర్ణ నము.	...	...	188
మంకణమహా యునిమాహాత్రై భీనర్ణ నము.	...	...	190
కుమారస్వామిప్రభావాభీవర్ణ నము.	...	...	192
కుమారస్వామి తారకాసురుం జంపి దేవతలకు యుదంబు సేయుట.	...	...	195
ప్రభావతి యనుమునికన్యకమహిమాభీవర్ణ నము.	...	...	196
కురుక్షేత్రప్రభావాభీవర్ణ నము.	...	...	198
పాండవదుర్యోధనులు ద్వైపాయనవ్రాదంబు విడిచి పోలికలసికొని పోవుట.	...	...	200
భీమసేనదుర్యోధనులగదాయుద్ధము.	...	...	202
శ్రీకృష్ణుఁ డర్జునుతో భీమదుర్యోధనులతొరిలిమృంబు చెప్పట.	...	...	205
దుర్యోధనుఁడు భీముగదాదండమునఁ దొడలు విడిచి పడుట.	...	...	206
శ్రీకృష్ణుఁడు బలంబునకుఁ గోపోపశమనంబు చేయుట....	...	...	208
తొడలు విడిచి పడినదుర్యోధనుఁడు కృష్ణ నా త్కొనించుట.	...	...	211
పాండవులు కృష్ణసాత్యకులతోఁ గొరవశిరంబునకుఁ బోవుట.	...	...	213
అగ్నిదత్తం బైనయర్జునురథంబు కాలిపోవుట.	...	...	214
శ్రీకృష్ణుఁడు గాంధారి నూటడింపఁ గరిపురంబునకుఁ పోవుట.	...	...	216
శ్రీకృష్ణుఁడు కరిపురంబుననుండి పాండవులయుద్ధకుఁ పుచ్చుట.	...	...	218
కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలు దుర్యోధనుం జేరి విలపించుట....	...	...	220

సౌప్తికపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

అశ్వత్థామ యులూకుంబుకాకంబులఁ జంపుట నాలోకించుట.	...	...	226
---	-----	-----	-----

కృపాచార్యుఁ డశ్వత్థామకు నీతివిశేషంబు లెఱింగించుట....	...	...	227
అశ్వత్థామ కృపాచార్యకృతవర్తులతోఁ దనపూనిగ్గి నీరీకరించుట.	...	...	228
కృపాచార్యుఁడు నిద్రాసక్తులఁ జంపఁ దగదని యశ్వత్థామకు హితవు చెప్పట.	...	...	232
అశ్వత్థామకు శివుఁడు భూతాకృతి యై తోఁచుట.	...	...	233
అశ్వత్థామ శివున కాత్మోపహారం బొసంగ నిశ్చయించుట.	...	...	235
అశ్వత్థామకు శివుఁడు ప్రత్యక్షం బై ఖడ్గం బొసంగుట.	...	...	237
అశ్వత్థామ నిద్రాపరవశుం డగుదృష్టద్యుమ్నం జంపుట....	...	...	240
అశ్వత్థామ కరితురంగంబులపై కుఱికి నఱుకుట.	...	...	241
అశ్వత్థామ శిఖండిం బొదివి చంపుట.	...	...	244
అశ్వత్థామ పాండవశిబిరంబు వెడలి కృపకృతవర్తులఁ గూడికొనుట.	...	...	246
అశ్వత్థామాదిరథికత్రయంబు దుర్యోధనుం గనుంగొనుట.	...	...	247

సౌప్తిక పర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

ధర్మరాజు తనపుత్రు లశ్వత్థామచేఁ జచ్చుట విని పలవించుట.	...	...	252
ద్రౌపది యశ్వత్థామం బరిభవింప భీమసేను నియోగించుట.	...	...	255
ధర్మజ ధనంజయు కృష్ణు లశ్వత్థామమీఁదికిఁ బోవుట.	...	...	258
అశ్వత్థామార్జునులబ్రహ్మశిరోనామకా స్త్రంబు లొండొంటిం దాఁకుట.	...	...	259
శ్రీకృష్ణుఁ డుత్తరగర్భంబు దగ్ధంబు గాకుండఁ జేయ నిశ్చయించుట.	...	...	261
భీమసేనుఁ డశ్వత్థామశిరోరత్నంబు ద్రౌపది కిచ్చుట.	...	...	263
ధర్మరాజునకుఁ గృష్ణుఁడు శివప్రభావంబు చెప్పట.	...	...	264
రుద్రుఁడు దేవతలు చేయుయజ్ఞంబు సేయుట.	...	...	266

స్త్రీ పర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు దుఃఖోపశమనంబు చేయుట.	...	...	271
విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు సంసారగవానంబులెఱుం గెఱింగించుట.	...	...	273
కృష్ణుడై వ్విపాయనముని ధృతరాష్ట్రునకు దుఃఖోపశమంబు చేయుట.	...	...	276
ధృతరాష్ట్రుఁడు సపరివారంబుగాఁ బొలికలనికిం బోవుట.	...	...	279
కృపాచార్యుఁడు గాంధారి నూరార్చినప్రకారము.	...	...	280
ధర్మరాజు దమ్ములతోడ ధృతరాష్ట్రునిొద్దకుఁ బోవుట.	...	...	282
ధర్మజుని శపిఁపఁ బూనినగాంధారిని వ్యాసుఁ డూరార్చుట.	...	...	286
భీముఁడు గాంధారికిఁ గోపోపశమంబు గా నుత్తరంబు లిచ్చుట.	...	...	286
పాండవులు కుంతీదేవికడకు గాంధారిపంపునం బోవుట.	...	...	288

స్త్రీ పర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

గాంధారి పొలికలనుచూచి కృష్ణునితోఁ జెప్పి దుఃఖించుట.	...	...	293
గాంధారి దుర్యోధనునిక శేబరంబుచూచి పలవించుట.	...	...	295
గాంధారి దుశ్శాసనునిక శేబరంబుచూచి విలపించుట.	...	...	297
గాంధారి యభీమన్యుక శేబరంబు గనుంగొని ప్రలాపించుట.	...	...	299
గాంధారి నైంధవుని కశేబరము చూచివాపోవుట.	...	...	301
గాంధారి శరతల్పగతుం డగుభీష్ము నుద్దేశించి శోకించుట.	...	...	303
గాంధారి శకునిక శేబరము గాంచి యతనిచేత లుగ్గడించి శోకించుట.	...	...	304
గాంధారి శ్రీకృష్ణునకు శాపం బిచ్చుట.	...	...	308
కుంతి ధర్మజునకుఁ గర్ణుండు దనకొడుకగుట దెలుపుట.	...	...	309

శ్రీ

హరిహరనాథాయనమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

కర్ణ పర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

పరిణామస్థితివి

ద్యాపారీణత్వకారితానిరతాపాం

గా పరమనైష్ఠికత్వ

వ్యాపారప¹రానుషక్తీ హరిహరనాథా.

1

—●—●—●— నంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునికుఁ గర్ణుని తెగుటం జెప్పట. —●—●—●—

ప. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు మహాప్రాజ్ఞుం డగునంజయుండు దండుననుండి హస్తిపురంబున కరుగుదెంచి ధృతరాష్ట్రమందిరంబు ప్రవేశించి యంతఃపురంబున నున్నయన్నరనాథుం గనుంగొని కృతప్రణామం డగుటయు నతం డాదరించిన నాసీనుఁ డై .

2

క. బలవిక్రమములు వినుతం, బులుగా మనమొనలుఁ బాండురపుత్రానీకం
బులు రెండునాళ్లు పోరుట, దెలియంగాఁ జూచి వచ్చిరతిం గురునాథా.

3

వ. అని పలికి కర్ణునిం బ్రశంసించి.

4

చ. సరకుగొనండు పాండుసుతరసైన్యనికాయము నిండుకేనియుం
గరులు రథంబులు హరులుఁ గల్బలముల్ దనవీక విచ్చియున్
మరలియుఁ దూలియు బిలుకుమాటియు నల్లడఁ బాటియున్ వియ -
చ్చరులకు వేడ్క సేయ భుజరసారము శౌర్యముఁ జూపె నేపునన్.

5

వ. చూపి యక్కంతేయులం గలంచి యాడి పదంపడి.

6

తే. తనకు ³బిమ్మిటి యైనయశ్రద్ధనునిబాహు, లీల నెమ్మెయిఁ ద్రోవంగరలేకతెగియె
నధిపయాఁబోతు బెబ్బులిరకగ్గ మైన, పగిది ³యై పాండవులకును బగ యడంగె.

వ. అనుచు శోశోపహతుం డై సూతసూనుండు నిట్టూర్పు నిగిడించి డగ్గుత్తిక వెట్టి
యిట్లనియె.

8

చ. అది యొకఁ డేల కారవచరయంబుజయాశ యడంగిపోవ బె
ట్టిదుఁ డగుభీమసేనుఁడు గరడిందిమగంటిమి దుస్ససేనుదు

1 రాసురక్త. 2 బిమ్మట యైన-మిక్కుట మైన. 3 యయ్యెఁ పాండవులకుఁ బగ.

- ర్షద మడగించి పేరురము శ్రీ వ్రచ్చి మహాగ్రతః ద్రావె నెత్తు ¹ర
య్యది దుది నింత వుట్టు నని శ్రీ యాప్తజనంబులు మున్న చెప్పరే. 9
- తే. కొడుకు లంతరాజ్యంబును శ్రీ గొనఁగశక్తు, లనుదురాశను వారలశ్రయవిషయములు
నీ వుపేక్షింతు మానునే శ్రీ యావిరుద్ధ, కర్తమున ఫల మొందక శ్రీ కారవేంద్ర.
వ. అనిన విని యాంబికేయుండు దుర్యోధనుండును దెగియెనకాఁ దలంచి విహ్వలించి
మూర్ఛిల్లినం దల్ల డిల్లి యార్తనాదంబులతో వినశంబు లగు వనితాజనంబులు
గన్నీరు గ్రమ్మ వసుంధర నొఱగిన నంతకు మున్న వచ్చి యున్నవిదుగుడును నా
సూతనందనుండును జేరి చేసేత శీతలజలసేచనమృదువ్యజనవీజనంబుల నన్నర
నాథుని నారీసముదయంబును సేదదేర్చిన నాసీనుం డై యతండు కీర్ణ నిశ్వాసంబు
లడరం జింతిల్లి యంతర్గతంబున దైవంబు గర్హించి పాండవుల నగ్గించి తనబుద్ధి
యు శకునివెరవును నిందించి తన్నుం దాన యుపశమించుకొని ధైర్యంబు
సిక్కింబట్టి. 11
- క. తెలియ విన నీవు సెప్పిన, పలుకులు దుర్యోధనుండు శ్రీ వడఁడు గదా నై
రులవిక్రమమున సంజయ, కలరూ వెఱుఁగంగఁ జెప్పు శ్రీ క్రమ్మట నాకున్. 12
- చ. అనుటయు నాతఁ డిట్లనియె శ్రీ నమ్మనుజేంద్రున కాజిఁ గర్ణుండుం
దనయులుఁ దమ్ములుం బడిరి శ్రీ దారుణవిక్రమకేలి సల్పి నె
ట్టన బలు పారఁ బట్టి వికరటంబుగ వక్షము వ్రచ్చి దుస్ససే
నునిరుధిరంబు మారుతతనూజుండు ద్రావె మదం బెలర్పఁగన్. 13
- క. అనిన విని ²యంత కేమియు, నన కూరక యుండు సంజయ నీమాటల్
విన నేరదు విభ్రాంతిని, మునిఁగినయది చిత్త మని విరమూఢాత్మకుఁ డై. 14
- వ. ధృతరాష్ట్రుండు మ్రానుపడి యుండి కొండాకనేపునకు సేద దేటి యాసూతి
నందనున కిట్లనియె. 15
- క. నాదుర్ణయమునఁ జేసియు, నాదుర్యోధనునిబుద్ధిహానినలననుం
గాదె యిటు లగుట మర్కవి, భేదన మగుశోక మింతరపెల్లయి యున్నే. 16
- వ. దుఃఖంబు నిస్తరింప నోవుదుకొకోయని తలంచు చున్న నాదుసంశయంబు వాయ
నింతకు మున్ను కయ్యంబునం గడచనినమనవారిని వారివారిని నేర్పడం జెప్పు
మనిన నతనికి సంజయుం డిట్లను మనయందు భీష్మద్రోణకర్ణవికర్ణవృషసేన
దుశ్శాసనలక్ష్మణాదులును వారలలోన విరాటశంఖోత్తరద్రుపదఘటోత్కచాభి
మన్యుపాండ్యప్రముఖులును³ బేరువేర నిట్టిట్టివారిచేత నిట్టిట్టివారు దెగి రని యే
ర్పడ నెఱింగించిన నమ్మహిపతి గురుసేన నింక నెవ్వరు గల రని యడుగుటయు
నతం డశ్వేత్థామకృతవర్తశల్యశకునికృపాచార్యులం బేర్కొని బ్రదికినకురుకుమా

కులను గర్భకొడుకులలో నున్నవారలను మఱియుం గలయోధులను జెప్పి
వీరలం గొని యనికి నుత్సహించి పొనుఁగువడ్డయగ్గివేడిమివ్రానివాఁడిమితో
దుర్యోధనుండు ధైర్యం బవలంబించి జయార్థి యై యున్నవాఁడనిన విని కొడుకు
కడిమికి వెడవెడ యూఱిడిల్లినయుల్లంబునం దనవారు పెక్కండు ప్రేలిన
యలమట మునింగి యొక్కింత ప్రాధూర కుండి రాధేయుడెగుట దలపోసి య
మ్మనుజనాథుండు. 17

తే. ఆలలోనియాఁబోతునురబోలె నొప్పుఁ, గురుబలంబులో నున్నదశద్విరదమూర్తి
సింహసంహననుండు నిరస్సీమవిక్ర, మాభిరాముండు వ్రామెనేర యక్కటకట.

వ. అని తొడంగి హాహాకారంబు తెసంగ రోదనంబు సేయుచు. 19

క. సంజయ మురభంజనుని ధ,నంజయునిం జీరికిం గొరనఁడు కర్ణుం డిం
దుం జెనకియైన గెలుతు న,నుం జచ్చెనె యట్టివాఁడుననుం గయ్యముసన్. 20

—◆◆◆ ధృతరాష్ట్రుండు గర్భమరణంబు విని పలవించుట. ◆◆◆—

సీ. పాండుసూనులతోడిరపగ కోర్చె నెవ్వని,యుత్సాహ మూఁది సురయోధనుండు
వై దేహపౌండ్రదిరవసుధేశు తెవ్వని,కడిమిసొంపున నరిగఁగఱులైరి
మనమూఁక తెవ్వనిరపెనుఁబ్రాపు గాంచి గ,ర్వితము లై సంగరశక్తీడ సలుపు
నద్భుతం బొనరించు ర నమరుల కెవ్వని, యసమానవివిధదిరవ్యాస్త్రమహిమ

ఆ. యట్టికర్ణుఁ డీల్లె ర¹నట్టె యిం కెక్కడి, బ్రదుకు మనకు నేటిరభండనంబు
దీని వినియు నాదురమానసం బేమియుఁ,గాదు వజ్రమయము ర గాఁగ నోపు. 21

న. అని² విలాపించి మఱియును. 22

క. పారి బంధువుత్రమిత్తుల, పరిభవములు వించు నిట్లు ర ప్రాణముతో నె
వ్వరు నుండుదురే యే నొక్కరుఁడును దక్కంగ నింతరకష్టంబగునే. 23

వ. అని పలికి మరఁశోద్యుక్తుం డై జలాగ్నివిషప్రాయోపవేశాదు లుగ్గడించిన విని
సంజయుం డతని కిట్లనియె. 24

చ. కులమును శ్రీయుఁ దేజము నరకుంతితకీర్తియుఁ జూడఁ దొంటిరా
జుల కెనవత్తు నీ విటులు ర శోకసమాకులచి త్తవృత్తిమైఁ
గలఁగుట యొప్పునే శ్రుతము ర గౌరవముం బొగ డొందునట్లుగా
నిలుపుము ధీరతాతిశయరనిష్ఠఁ జలింపక యుండ భూవరా. 25

వ. అనుటయు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 26

తే. శోకవారిధిపారంబు ర నాకుఁ బొంద, నేల వచ్చుఁ జిత్తంబునఁ ర గీలుకొని య
సహ్య మై కర్ణమరణోపరజనిత మైన, పరిభవం బనుశల్య మారతుగతఁ జేయ.

క. పొరుష మేటికి దైవం, బేరూపునఁ జూడ ఫలద ర మేమందము దో
స్సారనితాంతోజ్జ్వలుఁ డగు, నారాధేయుండు సచ్చె ర³నర్జునుచేతన్. 28

1 నంటి విం కెక్కడి, భండనంబు దీనిఁ బరఁగ వినియు. 2 పలవించి. 3 నటె యర్జునుచేతన్.

- క. అలఘుతరాయువు నాకుం, గల దది యెట్లనినఁ బోరఁ శ గర్జునిపా టే
దెలియ వినఁగ నాడెందము, పలువటియలు గాక యున్న శభంగి నెఱిగితిన్. 29
- క. మును లోకముచే సత్కృతి, గని నెగడెడువాడ నాకుఁ శ గలవా రెల్లం
జన శోచ్యుడ నై దుర్దశ, నునికి మనికి యగునె దీని శ కోర్వఁగ నశమే. 30
- సీ. దుఃఖపరంపర త్రొక్కునఁ బెట్టె నా, చిత్తంబు ననిమిషశింధుతనయు
పడుటయు ద్రోణుండు శపరలోకము కేగు, టయు సూతజుని తెగురటయును వినియు
నందుఁ గర్ణుడు లేమి శ యత్యంతదుఃఖంబు, సేసె దుర్యోధను శ నాన మాన
నతఁ డేడుగడయును శ నై యుండు నతనికి, నెవ్వరు గలరు ది శ క్కింకఁ జెపును
- ఆ. మనబలంబుచేవశయును వైరిసైన్యంబు, భయముఁ జెడఁగ రాధ శపట్టి గొంతి
పట్టిచేత సమసి శ పడి యున్న వాడె వా, సవునికడిమిఁ బడిన శబంధునట్లు. 31
- క. విను పిచ్చుకకుం టతిరయ, మునఁ బోకకుఁ బడుట పేద శముదుకఁడు వేశ్యా
జనముం గోరుట దుర్యోధనుఁ డింక జయంబు గొనఁగఁ శ దలఁచుట యరియన్.
- క. మనలోఁ గయ్యం బేటికి, నని ధర్మ నుతుండు సెప్పె శ నది మీపతి గై
కొనఁ డయ్యె రోగి పథ్యా, శనమునకుం జొరనిభంగి శ సంజయ యెట్లున్. 32
- సీ. శరతల్పమున నుండి శ శాంతనవుండు బీ, భత్సుదివ్యాస్త్రవై శభవము డెలుసఁ
దివిరి జలం బట్లు శ దెప్పించికొని యట్లు, పాండుసూనులతో డిశ గొంధవంబు
నడపుము సిరి పంచి శ కుడుచుట మే లింత, తోఁ గయ్య ముడిగి శాంశతుఁడవు గమ్ము
బ్రదుకుము నీ వన్న శపనుపు సేయఁడు సుయో, ధనుఁ డిట్లు శోకాభిశమునుఁగకున్
- ఆ. పడును లీక లూఢ్వి శపట్టి యాడెడునట్టి, పులుఁగుచంద మయ్యెఁ శ దలఁప నాయ
వస్థ యెందుఁ జొచ్చు శవాడ నీయలమట, దీర్ప నెవ్వ రింక శ దిక్కు గలరు. 33
- వ. అని వెక్కుభంగుల నివ్వటిలునెవ్వగలు బయలుపడం బలుమాట లాడి రాధేయు
తెగినతెఱంగు తెలియ వినం దలంచి యిట్లనియె. 34
- మ. విజయుం దాకి వెనంగుచో నతనిదోశ్రీర్యంబు సైరించెనో
భుజదర్శోద్ధతిఁ జూప నోవెనొ చలంబుం జేవయున్ సైన్యయు
గ్జనంబుల్ వినుతింపఁ బేర్చెనొ తొలంగం బాఠెనో పేరు న
క్కజపుంబెంపును దీఱ డింపఁడు గదా శ కర్ణుండు దీనాకృతిన్. 35
- క. తక్కటిసైనికు లని న, యొక్కని దిగ విడిచి పాటిరో లావుం జే
రుక్కును మెఱయఁగఁ దోడ్పడి, వెక్కండ్రురు వడిరొ బెరనుశ్రీనుంగులు గాన్.
- వ. అని మఱియును. 36
- క. ముందర శిఖండి నిడి సం, క్రందన నందనుఁడు సేరి శ గంగాతనయున్
మ్రందించె గపటమున నా, చంద మొకటి కర్ణునందుఁ శ జర్పించిరొకో. 37
- క. సామజము వడిన నశ్వ, త్థామ వడియె ననఁడె ధర్మ శతనయుఁడు గురునిం

- దామడియించుటకై య, ట్టేమేని యొనర్చిగొక్కొక్క యితఁడు వడుటకున్. 40
- క. మామోపాయంబుల గాం, గేయుండును గురుఁడు ననిఁ బెరిగిర కాక రణ
న్యాయంబు దప్ప కుండఁగ, నాయిరువుర నోర్వ నెవరి శక్తైనను వశమే. 41
- సీ. పరశురామునిచేతఁ శ్రీ బడసినవాఁడు బ్ర, హ్మ స్త్రంబు సర్పముశ్శాస్త్ర మలఁతిఁ
బోవునె దివ్యాస్త్రములు వెక్కు మఱియును, గలవు రాధేయున శ్రీ కలవు మెఱసి
యభిమన్యువిల్ దునుశ్రమాడఁడ నాగాయు, తప్రాణు ననిలనందనుని బాడు
దలఁ బట్టి సహదేవుఁ శ్రీ జులుకన మర్దించి, మందల విడువఁడే శ్రీ మాయలాని
తే. మేటిమగని ఘటోత్కచు శ్రీ గీటడఁపఁడే, యట్టిజెట్టికిఁ బోగఁ జూ శ్రీ వెట్టిభంగి
నయ్యెఁ దేరికి సూతునశ్రీకంచితాస్త్రములకుదై ప్రాపహతిఁ జేటుశ్రమూఁడనొక్కొక్క.
- క. రథ మవితథ మైనను సా, రథిపని నెఱసిన మహాస్త్రశ్రాజి విధిక్రమి
వృథగా కున్నను గర్జునిఁ, బ్రథనంబున గెల్వ దేవశ్రీపతికిన్ వశమే. 43
- ఉ. సారథి యెవ్వఁ డాతనికి శ్రీ శల్యుఁడు ద్రోణతనూభవుండు గాం
ధారవిభుండునుం గృపుఁడుఁ శ్రీ దత్తమయంబున నేమిభంగిఁ దో
డైరి సుయోధనుండు హృదశయంబునఁ దాఁ గృతవర్తదర్పము
నీరము నచ్చి యుండుఁ దగ శ్రీ నయ్యము సూపెనె యాతఁ డత్తజిత్. 44
- క. వారలు గెలఁకుల నడవఁగ, రారాజు పిఱుందఁ గదిసి శ్రీ రా నెబ్బంగిం
గారణము లేదు చావఁగ, నారాధేయునకుఁ జోద్య శ్రీ మయ్యెడుఁ దలఁపన్. 45
- ఉ. పాండవకోటి సూతనుతుశ్రీపై నడతెంచినచంద మెట్టు లా
ఖండలసూతి సర్పముఖశ్రీకాండముతాఁకున రూపుమాసి పో
కుండుట యెట్లు గల్గె సమశ్రోద్ధతి దక్కటినల్పురందు నె
ట్లుండె బలద్వయంబు నెటు శ్రీ లోపి పెనంగె దినద్వయంబునన్. 46
- వ. అనిన విని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియెఁ గయ్యంబు తెఱంగు మొనలుకొని
చెప్పెద నాకర్ణింపుము ద్రోణుండు దెగిన నశ్వత్థామ దనయోపినంతనమరంబు
సేసి చాలించి సేనలఁ దివియించి మరలి వచ్చిన దుర్యోధనుం డప్పుడు గొలు
విచ్చి యుండి యశ్వత్థామ లో నగుదొరలం గలయం గనుంగొని మనకు నిట
మీఁదఁ జేయం గలపని యెయ్యది యని యడుగుటయు నగ్గురునుతుండు. 47
- క. విను మాదర ముత్సాహం, బనూనధార్మ్యంబు నీతి శ్రీ యనుసద్గుణముల్
పని సఫలం బగునట్లుగ, జననాథ యొనర్చు దైవశ్రీసాహాయ్యమునన్. 48
- చ. తలఁపగ నద్గుణంబులకుఁ శ్రీ దావల మై వెను పొందునుజ్జ్వలా
త్ములు సని రై న శ్రీచేభరము శ్రీ దోఁపఁగ నీ దగుతొంటిశౌర్యముం
దలకొని నిర్వహింపు ముచిరతంబుగ దైవముతోడుపాటునుం

49

గలిగెడుఁ గాక యున్నరథిరక ప్రవరుల్ దలపోయ నల్పులే.

క. మనము బలశౌర్యఘనుఁ గ, ధ్వుని సేనాముఖము సేసిర నూర్కొని యగెమ

ర్దన మొనరింత మితనియం, దనూనతం బొల్పు సద్గుణావలియు నృపా. 50

క. వై వస్వతుచందంబున, నీవీరుఁడు రిపుబలంబు ర నెల్ల నడంపం

గా వలఁతి దివ్యశరశి, ట్నవై భవపరమనిష్ఠకలిమి నరేంద్రా. 51

వ. అని సూతపుత్రుం జూపిన భవత్పుత్రుండు ప్రీతుం డయి యుగిడు సాంధ్యపుల

జయించు ననునాస యగ్గలం బై నయంతరంగంబుతో నయ్యంగవలి కిట్లనియె. 52

శా. నీవిక్రాంతియు నాపయిం గలయతిరేస్నేహంబుఁ బ్రఖ్యాతముల్

గావే భీష్ముఁడు ద్రోణుఁడుం దెగుట నీరకారవ్యసై న్యంబులం

గావంగాఁ దగు నీకు వారలయుపేక్షం గాక యిన్నాళ్లు లే

లా వైరం బడఁగింప నీవయిన లీరల గెల్తు కౌంతేయులన్. 53

వ. నీవు ప్రాజ్ఞుండవు ప్రబలుండవు విశేషించి నా కేడుగడయు నీవ కావున నీకును

మదీయహితం బవశ్యక ర్తవ్యం బట్లుం గాక మన మాభీష్ట ద్రోణుల నవమానిం

తుము వారలు భండనంబునం బడిన నొదిఁగి యుండ నేర్తుమే కి డంగుము సగలుకు

నీకడంకచీకటికి సూర్యునుదయం బెట్టి దట్టి దయ్యెడుం గాక బృందానిన నీన

సేనాని నడపినకై వడిం గౌరవసైన్యంబు నడపి నన్ను గెలిపింపుము నిన్ను నీన

సర్వసేనాధిపత్యంబునకుఁ బట్టంబు గట్టికొ మ్మనినం బ్రీతుం డయి రాధేయుండు

గాంధారేయునకుం బ్రహర్షంబు గా భూవల్లభు లెల్ల నాకర్ణింప నిట్లనియె. 54

మ. విను నీ కిచ్చినబాస యే మఱితునే రీవీరంబు బాహుబలం

బును ధైర్యంబును నస్త్రవీర్యమును నీరభూలోకసంచారు లె

ల్లను గీర్తింపఁగఁ బొందుపుత్రులమదోరల్లాసంబు మర్దింతు నీ

వసుమానింపక నిల్చి చూడుము మదీరయం బై నసంగ్రా మమున్. 55

—♦♦♦దుర్యోధనుఁడు గర్జనకు సర్వసేనాధిపత్యంబు గట్టుట.♦♦♦—

వ. నన్ను సర్వసేనాధిపత్యంబునకుఁ బట్టంబు గట్టు మనవుడుఁ బొంగి రారాజు దగు

రాజులుం దానును శాతకుంభకుంభంబులం బవిత్రజలంబులు దెప్పించి మహనీయ

మణికుసుమాషధిగంధాక్షతమంత్రకలనం బాచరించి సమున్నతౌదుంబరపీఠంబు

నం బరమాస్తరణం బొనర్చి యంగపతి నందు నిలిపి పుణ్యాహ ఘోషంబులుఁ

దూర్యనినదంబులు వందిజనస్తుతులును జెలంగ నభిషేకించి యలంకరించి పట్టంబు

గట్టిన నతండు ¹భూసురోత్తములకు నర్థిజనంబులకును వివిధార్థంబులు దాన

త్యాగరూపంబున నొనంగుచు వెలింగె నప్పు డుబ్బినశూరయోధులజయజయ

శబ్దంబులును భూపతులయభినందనవాక్యంబులును గృష్ణసమేతు లగుపాండవుల

గెలుపు మని దీవన లిచ్చుమాగధులయెలుంగులును నింగి ముట్టి ²న ప్రొదితుం

1. భూసురార్థులకు కందిమాగధజనంబులకు 2. నభోదీధితుఁ.

జ్ఞాన భానుండునుంబోలె శోభిల్లునాకర్ణుండు సముదీర్ణుం జ్ఞాన యక్కురుపతియూ
ననం బాలోకించి. 56

తే. బంధుమిత్ర యుతంబుగఁ శబార్థ రూపు, మాపి యే నిత్తు నీకు సామ్రాజ్యలక్ష్మి
ధాత్రిఁ బాలింపు సుస్థితిఁ శ్రీ బుత్రపౌత్ర, గాఢభోగార్హ మగునట్లు శ్రీ గాఁగ నధిప.
క. విను సత్యధర్మ రతుఁ డగు, మనుజునకుం గార్యసిద్ధి శ్రీ మసలక యగుచా
డ్పున శౌర్యబాహువిక్రమ, ఘనుఁ డగునా కాజి జయము శ్రీ గలుగుం జులుకన్.
వ. అని పలికె నిత్యైఘంకున రాధేయు సర్వసైన్యముఖ్యుం జేసి యతనిమందిరంబునకు
మహావిభవసమేతంబుగాఁ బుచ్చి సమస్తపరిజనంబులను నిజనివాసంబులకుం బోవం
బనిచి సంతోషం బంతరంగంబు నిండి వదనంబున వెల్లిగొన నీకొడు కభ్యంత
రావాసంబున కరిగె నారాత్రి యే నిట వచ్చి ద్రోణవృత్తాంతం బంతయు నీకుం
జెప్పి నీ వనుప మగిడి చని సూర్యోదయసమయంబున మనశిబిరంబు ప్రవే
శించితి నయ్యవసరంబున. 59

సీ. తళతళ మనియెడు¹దంత ప్రభలతోడ, ఘనకేతువున హస్తీకక్ష్య మెఱయ
హంసవర్ణము లై నశహాయములపటుగతి, నర్కప్రభం బగునరద మొప్ప
దీప్తకాంచనరసశలిప్త మై చెలు వైందు, సజ్యకార్ముకము హస్తమున వెలుఁగ
వీటికి సమరసమాటోప మొదవ నా, భీలశంఖము దనశ్రమోల మోయ
తే. రణసముత్సాహలక్ష్మి వశక్తమున వింత, చెన్న వెలయుంప నాపులు శ్రీ సేరి రెండు
పక్కియలయందు బవరంపుఁబలుకు లెసఁగ, నడవ సొంపారి కర్ణుండు² నెడలెనధిప.
వ. అతండు పడవాళ్లం బనిచి వెడల నియమించిన నెల్లదొరలును దురంబునకు వెడలి
రిట్లు సకలబలంబులు నడవం దొడంగిన. 61

సీ. తురగరింఖాముఖో³ద్ధూతధూళీపట, లములు నల్చిక్కు లశలంకరించె
మాతంగకటగళశస్త్ర దజలబహులప్ర, వాహవిలాసంబు శ్రీ వాని నడఁచె
బహువిధవాదిత్రశ్రభై రవారావంబు, పెల్లంబరము పిక్కశటిల్లఁ జేసె
శింజనీటంకారశింహనాదంబుల, పెక్కువ యామోఽతఁ⁴శ్రీ బిలుచుకొనియె
ఆ. రథికభూషణములశరశ్చులఁ గేతన, చ్చుత్త చామరోపశస్త్రములు
రుచుల సుభట హేతిరోచులఁ బవలింటి, దివియచంద మయ్యె శ్రీ దినకరుండు. 62
వ. అట్టియెడ. 63

క. జనములు భీష్మద్రోణులు, సనినవగలు డిగ్గఁ ద్రావి శ్రీ సంతోషము నె
కొనియెడు⁵మనములతోఁ గ, ర్ణునిఁ గనుఁగొని రతివికాసశరుచిరనయను లై.

—●—●—కర్ణుని మొదటిశాఁటియుద్ధము.—●—●—

వ. ఇవ్విధంబున బలంబులకుం బ్రమోదం బెసంగ నడచి రాధేయుండు దుస్సహం

1 మాతిధ్యరతుం డగు, 2. ధవళప్రభల. 3. ధూతధూళిపటలంబు, కలయంగ దిక్కులఁ + గప్పె
మత్త, మాతంగ, 4 బీల్చికొనియె. 5 మనములఁ గర్ణునిఁ, గనుఁగొని రతిరుచిరమదవికాసనయను లై.

బు గా మకరవ్యూహంబు సమకట్టునెడ నందుఁ దుండంబునఁ దా ? చి
 నయనంబుల శకునియు నులూకుండును శిరంబున నశ్వత్థామయుఁ గంగంబున
 దుర్యోధనానుజులును నుదరంబున దుర్యోధనుండును ముందట వానుసాదరంబున
 నారాయణగోపాలయుతుం డై కృతవర్తయు దక్షిణపాదంబునఁ ద్రిగర్తదాక్షిణాత్య
 సంవృతుం డై కృపాచార్యుండును వెనుక డాకాల నానాదేశసేనలతో శల్యుం
 డును వలకాల ననేకరథకరితురగసమేతుం డై సుషేణజననాథుండును బుచ్చం
 బున మహాసైన్యసమగ్రుండయు చిత్తుండును సతనితమ్ముం డగుచిత్రసేనుగడును
 నిలుచున ట్లొనర్చి తక్కినవారల నెడ నెడం బన్నించె నట మున్న యుధి
 స్థిరుం డుద్దామసామజాదిచతురంగోల్లాసభాసితుం డయు నడతెంచె నట్లు నడ
 తెంచి యమ్మనుజవిభుండు మనమొనం జూచి సవ్యసాచి కి ట్లనియె. 65

చ. కనుఁగొనఁ జల్క నై నయది శ కౌరవసైన్యము గంటె సూతనం
 దనుఁ డొకయొడ్డుగా నిలిపి శ తాను ముఖంబున నిల్చి కయ్య మె
 ల్లను దనమీఁదఁ బెట్టికొని శ లావును బీరముఁ జూపఁ బూని యే
 పున నటిమెన్ భవద్విశిఖరపుంజములం దెగటార్చు మీతనిన్. 66

క. వనమునఁ పండ్రెండేడులు, మన ముత్కటదుఃఖివార్ధిశమగ్నుల మై యు
 ట్లునికికిఁ దగ నితని భవత్సునిశితబాణాబ్ధి ముంపు శ దుర్దమలీలన్. 67

ఉ. వీ డొకరుండె యింక బలరవిక్రమసంపద గల్గి పోరిలో
 వాఁడిమిసొంపు సూపఁ గలరవాఁడు సుయోధనుపాలఁ బేర్చు నీ
 వేఁడిమి సూపి రూ పడఁపు శ వీనిఁ బురందరపుత్ర యంతతోఁ
 బోఁడిమి మాలు నాతఁడు ప్రభూతజయోన్నతి నిల్చు నీకడన్. 68

వ. నీకుం బోలిన మొగ్గరంబు గావింపు మనవుడు నర్జునుం డర్థచంద్రవ్యూహ
 విధానంబున యోహరించి తాను మధ్యప్రదేశస్థుం డై వానుదక్షిణశృంగంబుల
 భీమధృష్టద్యుమ్నుల నిలిపి యుధిష్ఠిరనకులసహదేవులం బింగలి గా నొసర్చె
 సతనిచక్రరక్షకు లగుయుధామన్యుండును నుత్తమాజుండునుం గయ్యంపు
 వేడుక మొగ్గంబులం జిగురొత్తఁ బొలిచిరి తక్కినయోధులుం దగినచోట్ల నిలిచి
 రి ట్లిరువాఁగును బన్ని యున్న సమయంబున. 69

చ. హరియును బొండునందనులు శ నాజి నవశ్యము నేఁడు సూడఁ బో
 దురు జము నంచు నాత్మఁ బరితోషముఁ బొందె భవత్తనూజుఁడున్
 దురమునఁ గర్ణయు క్తముగఁ శ ద్రుంగు సుయోధనుఁ డక్షతలంపుతోఁ
 బరమసముద్యమస్ఫురణఁ శ బొండవముఖ్యుఁ డెలర్చె భూవరా. 70

ఆ. ఒకటి కొకటికంటె శ నుబ్బుచు వ ర్తించు, చాడ్చు దోప రెండుశ సైన్యములును

1 నెడనెడలం-గలయం-బన్నించె నంత నక్కడ యుధి. 2 మొక్కట; మాదట. 3 వీఁడొకరుం
 డు డక్క.... సుయోధనుపాల లేమి. 4 హాభిధానంబున.

గిరిం దాఁకుతెఱంగున సతనిమాతంగంబునకు మాక్కొనిగెయ నయ్యగువురు
నొండొరులవైఁ దోమరస్తోమంబు లడరించి యార్పుచు నుద్దండపరాక్రమంబు
లగువేదండంబులపటుప్రచారంబులు చారుభీషణంబులు గా నొక ళ్లొక ళ్లం జూట్టు
కొని వచ్చుచుం బెనంగి. 77

క. కోదండంబులు గొని బా, హోదర్పము లెసఁగఁ బోరి శ్రీ యన్యోన్యధను
శ్చేదంబులఁ బోరిఁ బోరి నా, పాదించిరి ¹రయము జనులు శ్రీ ప్రస్తుతి సేయన్. 79

వ. దానం గోపం బగ్గలించి. 79

తే. శక్తులను దోమరంబుల శ్రీ సరభసముగఁ, బోరుచో భీమ సేనునిశేనుగమున
క్షేమధూర్తి సముజ్జ్వలశోతోమరంబు, ²లేడు నాటించె దర్పంబు శ్రీ మాడి కక్క. 80

చ. అనిలతనూభవుండు దపశనాంశునిభం బగుతోమరంబు నై
చిన నడుమం గరూశపతి శ్రీ చిత్రముగాఁ దునుమాడి వీక నా
తనిఁ బటుషష్టికాండపరిశ్రాడితదేహునిఁ జేయ మేటివిల్
గొనియతఁ డక్కులూతపతిశ్రీకుంజరమున్ వెసఁ గప్పె నమ్ములన్. 81

వ. అట్లు భీమ సేనుండు గరూశపతివిక్రమంబు సరకు సేయక యతనిదిక్కునుం జూడక
క్షేమధూర్తిసామజంబును సాయకమయంబుఁ జేసిన నది మొగటిరిగి పఱచినం
బోవ నీక యప్పావని వెనుకొనుటయు నక్కులూతపతి ప్రయత్నింబున సమ్మాతం
గంబు మరల్చి యతనియంగంబునను దద్దజంబుశరీరంబునను నిశాశరపరిపరింపర
లు వఱపిన. 82

చ. ఉఱక సమీరసూనుండు దశదుగ్రధనుర్దశనం బొనర్చి యే
క్షేమఁ గరి నొంప నాతఁడు గరీడిందిమగంటిమి నొండువింట ను
నైఱుఁగులు ³గ్రమ్ముకోల నతనిం గడునొంచి తదీయహస్తి పా
ల్పటి మహి మొగ్గ నేసిన ధశరాధిప నీబల మార్చె నుబ్బునన్. 83

మ. గద సేతం గొని దంతి డిగ్గి చని యాశకాంతేయుఁ డవ్వీరు ను
న్తదమాతంగముఁ గూల నేసినఁ గృపాశీలాస్థారదోర్దండుఁ డై
కదియన్ వచ్చి యతండు నిష్ఠురగదాభూతంబునం గూల్చె నే
పు దలిర్పన్ వెన నామరు త్తనయుఁ డాభూమిశు భూమిశ్వరా. 84

వ. ఇవ్విధంబున నేనుంగుపీనుంగుకడన పడినక్షేమధూర్తి వజ్రప్రహారంబునం గూలిన
కులశైలంబుసమీపంబున నిర్ఘాతపాతపతితం బయినకంఠీరవంబుకరణి నొప్పె
నతనిం గనుంగొని మనమొన వెఱచఱచినం బొండవబలంబులు వెనుకొనుటయు.

మ. పటుబాణప్రకరంబు లంబరముఁ గరీప్పం గర్ణుఁ డాసేనఁ దాఁ
కుటయున్ సైన్యము దైన్యముం దొఱఁగి మారొక్కన్నన్ భుజాసంపదు
త్కటగర్వోద్ధరభంగిఁ బొండుసుతులున్ శ్రీ దర్పంబు సొం పేర్పరిం

1 రణము. 2 రెండు... రెట్టిగాఁగ; లేడు... వేడు కక్క; మాడి కక్క; 3 గ్రమ్ముకోలనని శే న్నడు.

చుటకుం జొచ్చినఁ బేర్చెఁ బో రనిమిషస్తోమాద్భుతాపాది యై.

86

వ. అందు.

87

క. సూతతనయనారాచ, సూతము లై వారణంబు శ లొటలును సాగయున్
భూతలమునఁ బొరలుఁ దెరలు, వే తూలును జిట్టఁ దిరుగు శ విచ్చుం జచ్చున్. 88

వ. అప్పుడు నకులుం డతని మార్కొనియె భీమసేనుం డశ్వత్థామను సాత్యకి గై
కేయు లగువిందానువిందులను జిత్రసేనుం డనురాజు శ్రుతకర్తను బ్రతివింధ్యుండు
చిత్తుం డనుమనుజనాథుని ధర్మపుత్రుండు దుర్యోధనుని ధనంజయుండు సంశ్ఘ
కులను ధృష్టద్యుమ్నుండు గృపాచార్యుని శిఖండి గృతవర్తను శ్రుతకీర్తి
శల్యుని సహదేవుండు దుశ్శాసనునిం దలపడి రట్టియెడ. 89

సీ. శై నేయుతోడ విందానువిందులు మహాహవము సేయంగ నరయ్యాదప్రాత్ర
ముఁడు వేర్చి వారికార్తుకములు రెంటిని, దునిమి యంగంబుల శ నినిచెఁ దూపు
లవ్వీరు లన్యశశరాస¹నోద్ధారు లై, యతనిపైఁ బటపిరి శ శితశరంబు
లతఁడును వారు నశనోన్యచాపచ్చిదా, వైచిత్రి నొప్పారి శరేచి దొడ్డ

తే. విల్లు గొని యతిరయమునభల్లనిహతి, నాతఁ డనువిందుతల ద్రుంపనది ప్రదీప్త
రత్నకుండలశోభాభీరామ¹పతన, భంగిఁ దదనీకశోకసంపాది యయ్యె. 90

మ. కని విందుండు ప్రదీప్తచాపధరుఁ డై శ కాండప్రసారంబులన్
శినివీరుం గుసుమాధ్యకింశుకసముం శ జేయంగ నయ్యాధుఁ డా
తనియంగంబులఁ బంచవింశతిశితాశస్త్రంబుల్ వడిం గ్రుచ్చె నే
పున వా రొండొరుసూతులం దునిమి నిశ్స్పృహ రాలుకన్దోయితోన్. 91

తే. ఒకళు లొకళులహయముల శ నుర్విఁ గూల్చి
యొండొరులకార్తుకములు శ ఖండితములు
సేసి తేరులు డిగ్గి రుద్భాసితాసి
చర్మశోభితహస్తులై శ సరభసముగ. 92

వ. ఇట్లు పాదచారు లై మండలప్రచారంబుల మెఱయుచు. 93

క. చేరి బహుచిత్రగతులం, బోరంగా నొడ్డనములఁ శ బాలిసెం బలకల్
నేరిమిమై ³గళవున శిని, వీరుం డిరువఱియ గాఁగ శ విందుని వ్రేసెన్. 94

వ. ఇత్తైఱంగున నయ్యిరువురం జంపి సాత్యకి యుధామన్యుతే రెక్కి యుక్కున
వేటొక్కరథంబు సన్నద్ధంబు గావించుకొని కై కేయబలంబులం బటపెఁ జిత్ర
సేనుండును నీమనుమం డగుశ్రుతకర్తయుం బెనంగునెడ ⁴నాశ్రుతకర్తఁడు. 95

క. ఆరాజు నైదువారిక, నారసముల నొంప నతఁడు శ నవశరముల న
కొరవుని నేసి నొంచెను, సారథి నై దింట నధికశసంరంభమునన్. 96

1 నోదారులై; నధారులై 2 భంగి, బడియెఁ దదనీకశోకసంపాది యగుదురిగళువున; గడవున.

సీ. శ్రుతకర్త గోపించి శ్రీ క్రూరనారాచ మ, జ్ఞననాథుజత్రు దేశమున నాటఁ
బడి మూర్ఛమై యొనఁ శ్రీ బై పయి వెండియు, నేయఁ దెప్పిటి యతఁ శ్రీ డనక మెనఁగ
నుక్కునఁ దునుమాడె శ్రీ నక్కుమారునిశరా, సన మతఁ డొండొక శ్రీ చాప మెత్తి
తటచుటముల నేదు శ్రీ వెఱిగినచందంబు, సేసె రయంబునఁ శ్రీ జిత్ర సేను

తే. నాతఁ డాతనియురమున శ్రీ శాతశరము
దూట నేయ నబ్బలుండు శ్రీ దోఁచె వివిధ
బాణజాల మన్నరపతిశోణితమున
భల్ల మొక్కటఁ దల నేల శ్రీ డొల్ల నేసె.

97

—●●◆ప్రతివింధ్యుఁడు చిత్రుఁ డనురాజుం జంపుట. ◆●●—

ఉ. ఏలినవానిపాటు గని శ్రీ యేడ్డఱఁ దద్బల మొక్కపెట్ట యా
భీలతఁ జుట్టు ముట్టుటయుఁ శ్రీ బేర్చినయుద్ధతిఁ దీవ్రసాయక
జ్వాలల నేర్చి యుద్భటభుజావిభవం బలరంగ నల్లడం
దోలె నుదాత్తవిక్రమకురతూహలి నీనునునుండు భూవరా.

98

సీ. అప్పుడు ప్రతివింధ్యుఁ శ్రీ డైదుబాణములఁ జిత్రనిమేను నొంచి తరత్సూకునట్లు
మునఁ గ్రూరశరములు శ్రీ మూఁడు నాటించి యొక్కమ్మునఁ గేతు నల్లార్చి నేర్చి
యతఁడు ద న్నుగ్రనశవాస్త్రవీడితుఁ జేయ, విలు ద్రుంచి వెనఁ బంచరవిభినిహాశుఁ
గావించి శక్తి యుగ్రమ్ముగ వైచినఁ, బెలుచ నాలుగుదునిశయలు గఁ జేసె

తే. నలిగి యాతండు గద వైచి శ్రీ యక్కుమారు
ఘోటకంబుల సూతునిఁ శ్రీ గూల్చె నదియ
పట్టుకొని వైచె మగుడ నశప్పాండుపాత్రు
చేయి వడి నుచ్చి పోవ నశచ్చిత్రుఁ డధిప.

99

ఉ. బాహువు నొచ్చినం గినిసి శ్రీ భాసురతోమర మెత్తికారన
వ్యూహము సంచలింప నతఁ శ్రీ డుగ్రత వైచినఁ గంకటంబుఁ ద
ద్దేహము నుచ్చి పోవుటయుఁ శ్రీ ద్రెల్లె నరేశ్వర యవ్విభుండు వ
జ్రాహతిఁ గూలుపర్వతమునాకృతి నుత్కటవైకృతంబుగన్.

100

వ. ఇట్లు చిత్రుండు దెగటాతినం గనుంగొని మనయోధులు ప్రతివింధ్యు పై నడరి
యనేకాస్త్ర శస్త్రంబులం బొదివినం బొలివ్రానికలితనంబున నేల కుఱికి యక్కు
మారుండు గోదండటంకారంబున నంబరంబు పూరించుచు బాణాసారంబు
వరఁగింపఁ బొండవసైనికులు బెట్టిదంపుటరవడిం గదిసి యతనికిం దోడ్పడుటయు
మనవారలు వెన్నిచ్చి పఱచి రప్పు డశ్వత్థామభీమసేనులసంగ్రామంబు భీమంబయి
చెల్లె నందు.

101

క. గురుపుత్రుఁడు దొంబదిశిత, శరములఁ బావనిరథంబు శ్రీ సంవృతముగఁ జే

సె రయం శారంగ సాయక, పరంపరలు వఱపె నతనిశ్చై నతఁ డలుకన్.

వ. వాని మగిడించి. 103

క. అనిలజుఫాలము గురునం, దనుఁడు పటుప్రదరకీలితము సేయుడు నా
తనినిటలంబున నతఁ డే, పున బాణత్రయము నాటె శ భూవరముఖ్యా. 104

వ. మఱియును. 105

చ. గురుసుతభీమసేను లతిశ్ఘోరవిధంబులఁ బోరి యొండొరుం
దెరలుప లేనిసామ్యమున శ దీపితు లై లయకాలవిస్ఫుర
త్తరణియుగంబుఁ బోలె శరశ్ఘామసమగ్రతఁ బ్రజ్వరిల్లి యొ
ప్పిరి ¹రథచిత్రచారులఘుశ్భీషణసంచరణంబు లొప్పఁగన్. 106

తే. వారి వీక్షించి ఖచరులు శ పూరు లెందుఁ, జూడమే దీని కెన యని శ యాడఁగలదె
కలుగ వింకను వీగలబలముఁ జలము, నలపు వెరపు నిట్లుండునే శ యనుచు నుండ.

ఉ. ఒండొరుకేతువుల్ దునిమి శ యొండొరుసూతుల నొంచి యేపుమై
నొండొరు తేరివాహములశయు బృడఁగించి నిశాతవిస్ఫుర
త్కాండచయంబు లొండొరులశకాయములన్ వడిఁ గ్రుచ్చి వ్రాలి ర
ప్పొండునుతుండుఁ గుంభజునిపట్టియు మూర్ఖులు దమ్ముఁ గ్రమ్మినన్. 108

వ. ఇట్లు రథంబులపై నొరిగి మూర్ఖులైన. 109

క. అనిలజుసారథియును గురు, తనయునిరథచోదకుఁడు నశతని నాతనినిం
²గొని యుల్లంబుల బలితపుఁ, దునుకు సారంగ ననికిఁ దొలఁగఁ శ దోలిరిరథముల్.

ఉ. క్రీడితనూజఁ డైనశ్రుతశక్తి ర్తియు శల్యుఁడు నేచి దిక్కు ల
ల్లాడఁగఁ బోరుచో శరములలా అయిదుల్ శ్రుతశక్తి శల్యుమైఁ
గాడఁగ నేయ మూఁడుపటుశకాండము లాతనిమేనఁ గ్రుచ్చి సం
తాడితుఁ జేసె సూతు నిశితప్రదరంబున నాతఁ డుద్ధతిన్. 111

చ. నరతనయుండు దత్తనువు శ నాటఁగఁ దొమ్మిదియమ్ము లేసి స
త్వరముగ సూతునంగమున శ వాలికతూపులు మూఁడు నాటి ని
ష్ఠురశరపంచకస్ఫురణ శ సూపినఁ గోప మెలర్ప నమ్మహీ
శ్వరుఁడు గడంగి విల్ దునిమి శ సప్తశరంబుల నొంచె నాతనిన్. 112

వ. అట్టియెడ. 113

సీ. వేటొక్కవిల్లెత్తి శ వివ్వచ్చుకొడు కలు, వదినాలుగమ్ములు శ వఱపె మద్ర
పతిమేన నతఁడు దొంబదితూపు లడరించి, యేసె నవ్వీరుశశరాసనంబు
ఖండంబులుగ వాఁడు శ గం డడంగక గద, వైచినఁ బొడిసేసి శ యేచి శక్తి
నిగిడింపఁ దునుమాడె శ నిశితభల్లంబునఁ, ద్రుంచెఁ దదీయసూతునిశిరంబు
ఆ. వాయుజవము లైనశవాహంబు లప్పుడు, గలఁగి యరద మనికిఁ శ దొలఁగ నీచ్చె

1 లఘుచిత్రచారపటుఁ బాణవిభీషణశైరవంబు గన్. 2 గనుఁగొని యుల్లంబుల బలు, దునుకు

ద్రమ్ముగఁ గలంచె దివిజగఁ,ణము వినుతి సేయఁ దమమొనలు నలి నార్యన్. 122

చ. నకులుఁడు సూతపుత్రుఁడుఁ బెనంగునెడన్ నకులుండు సూతపు

త్రకునకు నిట్లనుం దలఁచి శ్రీ దైవము నేఁడు నిజప్రసన్నదృ

ష్టికి ననుఁ బాత్రభూతుఁడుగఁ శ్రీ జేయుట గానఁగ వచ్చె నాదుచూ

డ్డికి నిను గోచరంబుగ ఘటించినయాచతురత్వసంపదన్.

123

క. కౌరవపాండవులకు నీ, వైరము నీవలనఁ గాదె శ్రీ వచ్చెను నిను మ

దోరశరనిహతిఁ బడఁ గ, న్నారఁ గనుంగొనక కోప శ్రీ మాటునె యొంటన్. 124

చ. అనవుడు రాజసూతివి మరీహస్తవిదుండవు నైన నీకు ని

ట్లనుట దలంప నర్హమగు శ్రీ నైనను జెన్నఁటిపల్కులేల నె

ట్టన భుజశక్తి మార్తురకశడంక యడఁచిన బల్కుటొప్పుఁ గా

క నిలిచి చూపు నీచలముకల్క్లియుఁ జేతులబల్క్లియుం దగన్.

125

వ. అని పలికి కర్ణుండు.

126

నీ. ఉబ్బి మాద్రీసుతు శ్రీ డెబ్బదిమూఁడుదూ, పులఁ గప్పటయు నతఁ శ్రీ డలిగి యతని

¹పైని శతనిశాతశ్రీబాణంబు లేసిన, నాసూతనందనుఁ శ్రీ డక్కుమారు

ధనువు నుగ్గుగఁ జేసి శ్రీ తనువున ముప్పది, కాండముల్ సొనిపిన శ్రీ నొండువిల్లు

గొని డెబ్బదింట నాశ్రీతని నొంచి మూఁడుమా,ర్గణములు సూతునంశ్రీగమునఁబఱపి

తే. భల్లమున విల్లు దునుమాడిశ్రీయెల్ల జనులు, నద్భుతం బందఁ ద్రిశతసాశ్రీయకపరీతుఁ

జేసి నకులుండు నిష్ఠురశ్రీహాసభాసి, తాననాంభోజుఁ డై పొలు శ్రీ పారె నధిప. 127

క. సూతసుతుఁడు బలువిలు గొని, ²యాతనివక్షమున నాటె శ్రీ నైదమ్ములు ని

ర్భాతసమసప్తశరముల, నాతఁ డతని నొంచి విల్లు శ్రీ నఱిముఱిఁ ద్రుంచెన్. 128

వ. మఱియు నొక్కమహనీయకార్తుకంబు గొని కర్ణుండు గడంగె నప్పు డయ్యగు

పురు నొండొరులతూపులు ద్రుంచుచు నిజమార్గణంబుల నొక శ్రీకశ్ల నెత్తుట

ముంచుచుం బేర్చి వివిధవిశిఖజాలంబు లడరించిన నంబరంబు శలభపటల

సంవృతంబునుంబోలె నుండె నాసమయంబున నకులునగ్రభాగంబునకు నచ్చిన

సోమకబలంబులు గర్జక్రూరనారాచాదిబహుళబాణసాతంబులఁ బలాయితంబు

లయ్యెఁ గర్ణునకు బాసటయై తఱిమినకౌరవసైనికులు మాద్రేయరాద్రవిజృం

భణంబున దూరవిఘటితు లై రట్లరువాఁగును నెడ గలిగి చూచు చుండ నారథ

కోత్తము లుదారఘోరాకారంబుల నుల్లసిల్లి భల్లప్రముఖప్రదరంబులఁ బరస్ప

రాంగంబులం బొదివి యంబుదపిహితమూర్తు లగుమార్తాండశశాంకులచందంబు

నొంది యన్యోన్యదివ్యాస్త్రతేజోవిలాసంబుల నయ్యైయస్త్రంబుల వారించుచుం

బోరి రట్టిమొడ.

129

క. అలుక వైడమి కర్ణుండు న, కులుచాపము ద్రుంచి సూతుఁ శ్రీ గూల్చి తురంగం

I పై సశీతినిశిత - పై నవతినిశాత. 2 'యాతని యశ్వముల' అ. ప్ర.

బులఁ జంపి చక్రరత్నముల, తలలు నటికి సిడము ద్రుంచి శ దరహాసముతోన్. 130

వ. మెఱసినం గుపితచిత్తుం డై.

131

చ. పలకయు వాలునుం గొనియెఁ శ బాండుకుమారుఁడు వెక్కుచెక్కలై

యిలఁ దొరఁగంగ నేసె గడ శ యెత్తినఁ ద్రుంచె రథంబు డిగ్గి యు

జ్వలపరిఘాభిరాముఁ డయి శ వచ్చిన నప్పరిఘంబు రూపుమా

పి లసితలాఘవస్ఫురణశపెంపునఁ గర్ణుఁడు నొంచె నాతనిన్.

132

ఆ. మర్త్యభేదు లై నశమార్గణంబుల కోహ, టించి సిగ్గుఁ జలము శ డిగ్గుఁ ద్రావి

యెల్లజనులుఁ జూడఁ శ బొల్లఁదనంబున, కోర్చి యక్కుమారుఁ శ డోడ నొత్తె.

—◆◆◆కర్ణుఁడు నకులుని విరఘం జేసి యవమానించుట.◆◆◆—

క. వెనుకొని రాధేయుఁడు నిజ, ధను వాతనికంధరమునఁ శ దగిలిచి నలిఁ బ

ట్టిన నింద్రచాప¹ పరిగత, ఘనాకృతిని బొలిచె నతఁడు శ కౌరవనాథా.

134

వ. ఇట్లు పాండుతనయుబాడుదలఁ బట్టి మందస్తి తనుందరాననుం డై.

135

క. పలుకులు వృథగా నన్నుం, బలికితి మున్నింక నెన్ని శ వలుక నలసినం

బలుకుము నీకేఁ దగ నా, యలవుఁ జలము నీ వెఱింగి శ తంతియ చాలున్. 136

క. అల వెఱింగి వెనఁగు వెనఁగం, దలఁచిన నది గాక సిగ్గు శ దలకొని యనికిం

దొలఁగుట యింకిట దగు వి, చ్చలవిడి నర్జునునికడకుఁ శ జనుము కుమారా.

క. అని విడిచె నకులుఁ గుంతివ, చనములు దృఢవృత్తి చిత్తశంకలితము లై

యునికిం గర్ణుం డతఁడును, జని ధర్మజనరద మెక్కె శ సప్రీడముగన్.

138

వ. ఎక్కి నిట్టూర్పు నిగుడం గుంభనిక్షిప్తభుజంగంబుచందంబున నుండె నివ్వధం

బున మాద్రీపుత్రమానమథనవిజృంభితుం డగునవ్వీరుం డప్పుడు మధ్యగదిన

గతం బై నమార్తాండబింబంబునకుం బ్రతిబింబంబునుంబోలెఁ బ్రదీప్తమూర్తియై

వెలిమావులును వెలిపడగయు నుల్లసిల్ల శోభిల్లుతనరథంబు రయంబున దర్శ

నీయంబుగాఁ బాంచాలబలంబు దఱిసి వెక్కుతెఱంగుల మెఱుంగుటన్ములగములు

గదియించి.

139

నీ. సూతులఁ దెగటార్చి శ కేతనంబుల వీట, ²తాటంబు సేసి రశధ్యములఁ గూల్చి

చామరచ్చత్రభూషణములు పొడిసేసి, ³రథికజనములశిరములు ద్రుంచి

కొమ్ములు నటికి యంతకుశములు దునిమితొం, డములుఖండించికుంభములు వ్రచ్చి

జోదులతనువులు శ భేదించి మోరలు, ⁴గళ్యాలతోడఁ జేరక్కలుగఁ జేసి

ఆ. కందములు పగిల్చి శ కాళ్లులు ద్రెంచి యాశ్వికులఁ జంపి చర్మశిఖికుంత

ముసలముద్గరప్రముఖసాధనములు భగ్నములు సేసి భటుల శ సమయఁ జూచి.

వ. బాహువిలాసంబు మెఱయ నెఱయం బొలిచె భవత్సుతుం డగుయుయుత్సండు

1 పరివృత. 2 తాటనంబులుగ రథ్య. 3 రథికశిరంబులఁ బృథివి గూల్చి. 4 గళ్యాలుగూడఁ జేరక్కలుగ-గళ్యాలు చెక్కలుగాఁగఁ-గళ్యాలు చెక్కలుగాఁగ.

పర్వతప్రతిముం డగునులూకుపయిం గవిసి కులిశనిభం బగువిశిఖంబున నొంచినఁ
గోపించి యాబల్లిదుండు విల్లు విలుగ నేయుటయు నక్కుమారుండు. 141

తే. మేలువిలు గొని యలువదిరీనాలుగమ్ము
లతనిమెయిఁ గ్రుచ్చి సాయకశ్రీతయనిహతి
సూతు నొప్పించి మఱియు నిశశాతశరచ
యమ్ము వరఁగించె నధికరయమ్ము మెఱయ. 142

వ. దానం గనలి. 143

క. బలువిడి నులూకుఁ డిరువది, శిలీమ్ముము లొడలఁ జొనిపి శ సిడము రయముమై
నిలఁ గూల్చిన నీసుతుఁ డు, జ్వలవిశిఖము లయిదు నాటె శ వానియురమునన్.

వ. నొచ్చి యాసౌబలనందనుండు రాద్రంబు రూపంబు చాల్చినవిధంబున విజృం
భించి. 145

శా. భల్లం బొక్కటఁ ద్రుంచె సూతునిఁ జతుర్రాజాహతిన్ వాజులన్
డొల్లఁ జేసె నిశాతపంచవిశిఖాశ్రోతోపంబునం జించె నీ
దోల్లాసంబు వికాసముం బొరయ మే శ¹ను క్కేడి నీనందనుం
డెల్లం జూడఁగఁ బాటి యొండొకరథం శ బెక్కెం గురుగ్రామణీ. 146

క. గెలుపున మెయి వైదలఁగ సౌ, బలసూనుఁడు రథము వఱపి శ పాంచాలబలం
బలుగులపడఁ బలుదెఱఁగుల, యలవుల విహరించె నుద్భరటాటోపమునన్.

సీ. శ్రుతకర్త నకులునిరసుతుని శతానీకుఁ, దాకి యశ్వంబుల శ ధరణిఁ గూల్చి
సూతునిఁ బరిమార్చె శ నాతఁడు గద వైచి, రథవాహనముల సారథిని గేత
నముఁబొలియించె భూరమణయిమ్మెయినీదు, తనయుండు నకులనందనుఁడువిరథు
లై యొండు దేరుల శ కరిగిరి² సుతసోముఁ, దలపడి కడిమి గాంధారనాథుఁ

తే. డతనియడరించువివిధసాయకము లెల్లఁ
దునిమి బాణత్రయంబునఁ శ³దనువు నొంచి
తురగముల నరదమ్ముఁ గేతువుఁ దిలప్ర
మాణశకలంబులుగఁ జేసె శ మద మెలర్ప. 148

మ. విరథుం డై పొలివ్రానిబీరమునఁ బృథ్వీభాగసంచారి యై
శరజాలంబుల భీమసేనసుతుఁ డాశ్చర్యంబుగా నీమఱం
దిరథం బేడ్చెఁ గప్పినం దునిమె నుశ్రేకోగ్రుఁ డై యమ్మహీ
వరుఁ డబ్బాలునిచాపదండము భుజావప్తంభ మేపారఁగన్. 149

చ. అతఁడు ప్రదీప్తఖడ్గము రయంబుమెయిం గొని యానృపాలుఁ డు
ద్ధతిఁ బరఁగించుసాయకశరీతంబులు ద్రుంచుచు నుల్లసిల్ల న
ప్పతి పటుభల్లఖండితకృరపాణునిఁ జేసిన నీడఁబోక చే

1 నుక్క-8. 2 శ్రుతసోము. 3 ధనువు.

తితునియ బెట్టు వైచె జగరతీవర యాతనివిల్లు రెండు గన్. 150

వ. ఇట్లు కోదండంబు దుండంబులు సేసి తొలంగి యక్కుమారుండు శ్రుతకీర్తి
స్యందనం బెక్కి సౌబలుండు వేటొక్కవి లైత్తియ తైటపి నురనణించి నాండవ
రథికులం గలంచె గృహచార్యధృష్టద్యుమ్నులు పెనంగునెడ గౌతముండు నాం
చాలవరుం బొదువునాటోపం బొలోకించి యక్కాంతేయసైనికులు దమబోన.

—◆◆◆ ధృష్టద్యుమ్నుడు గృహచార్యునితోఁ దలపడి యొడి పోవుట. ◆◆◆—

ఉ. ద్రోణపరాభవం బధికరోషము సేయఁగ నున్నయీతఁ డి
క్షీణపరాక్రమంబు విలసిల్లఁగ నీద్రుపదాత్మజుఁ గత
ప్రాణునిఁ జేయ కేలుడుగుఁ శ బై కొను నంతటఁ బోక విస్ఫుర
ద్బాణవిలాసముల్ నెఱపుఁ శ దా మనసైన్యము దల్లడిల్లఁగన్. 152

వ. అని వెండియు.

153

మ. వరదివ్యాస్త్రవిదుండు బాహుబలగ్రహీత మనిర్వాహకుం
డరులం జీరికిఁ జేకొనం డితఁడు ¹క్రోధాత్మాత్ముఁ డై నేడు ని
ర్భరశౌర్యంబు నుదాత్తధైర్యము నుదగ్రస్ఫూర్తి శోభిల్లు దు
స్తరదర్శోద్ధతిఁ దేక యున్నె మనలం శ దా నేలకుం గోలకున్. 154

వ. ధృష్టద్యుమ్నుండును బెండువడి యున్నవాఁ డనుచు నుండి రట్టియెడ ²బెట్టిదంబు
లగుగృహచార్యతూపులయేపు రథ్యంబులనొంచి సారథిక్రొ వ్వడంచి యాద్రుప
దనందనుతనువు నెత్తుటం దోచి యుల్లంబు గలంచె నప్పు డాతనిసూతుం
డతనితో నిట్లనియె. 155

చ. వినుము కుమార విప్రుభుజరీర్య మవార్యతఁ దేజరిల్లెడుం
జనవు భవత్సమగ్ర శరశజాలము లీతనిమీఁద దైవసం
జనితము సువ్వె యియ్యెడరు శ సంగర మిట్టిద తొల్లి యెందు నా
కనినది లేదు తేరు దొలఁగెం గొని పోవుట కార్య మిత్తికిన్. 156

వ. నీయట్టివానివిక్రమంబునుం దిట్టినయట్లు సనుయుటంజేసి యిమ్మహాత్ముం డవధ్యుం
డని నిశ్చయించితి నామాట కియ్యకొను మనవుడు నా పృషతపాత్రుం డిది య
ట్టిద యని నిశ్చయించి పలికి మఱియు హీనస్వరంబున నిట్లనియె. 157

చ. చరణములుం గరంబులును శ సంచలభావము నొందఁ జొచ్చె మే
విరవిరఁ బోవు చున్నయది శ విహ్వల మయ్యె మనంబు నీతలం
పరయఁగ మేలు మారుతసురరాధిపసూనులలోన నల్ల నొ
క్కరుడెసకై రథంబు దొలఁగెం గొని పొ మ్మడిబీర మేటికిన్. 158

చ. అనవుడు సూతుఁ డెంతయు రరయంబునఁ దేరు వృకోదరాంతికం
బున కెగవంగ శంఖరవరమున్ గుణనిస్వనమున్ నిగిడ్చి యే

¹ క్రోధాత్ముఁ డై. ² బెట్టిదంబు గాఁ గృహచార్యుం డేపు సూచి రథ్యం.

- పునః గృహః డుజ్జ్వలప్రదరశ్చుంజములం బరఃగంగః జేయుచున్
వెనుకొని పొచ్చి నిల్చె గిరి శ వెన్నొని నిల్చినవజ్రకై వడిన్. 159
- తే. కడఁగి కృతవర్తతోడ శిఖండి వెనఁగు, చుండి శరపంచకంబుననురము నొంప
నతని నయ్యాదవ్రొత్తముఁ శ డలఘుషష్ఠి, విశిఖవిద్ధునిఁ జేసి విల్ శ విలుగ నేసె.
- క. ఒండుశరానన మెత్తి శిఖండి గురియునవతిసాయశకమ్ములు పెలుచన్
ఖండించె నతఁడు తత్తో,దండం బౌద్రుపదన్యపతితనయుఁడు నఱకెన్. 161
- క. ధనువు దునిమి కొమ్ములు మురిసినవృషభముచంద మగుడుఁ శ శీఘ్రస్ఫురణం
దనువున శితశరములు వడిఁ, జొనిపి యతం డతని గళితశోణితుఁ జేసెన్. 162
- చ. అలుక మనంబునం గదిరి శ యాదవస త్తముఁ డొండువింట దో
ర్బల మెనఁగంగ డెబ్బదిశరంబుల¹వాఁడిమి మేన రక్తధా
రలు దొరఁగించి వెక్కుప్రదరంబులు పై పయి నేయు చుండ న
గ్గలికఁ బెనంగె వెండియు శిఖండి విచిత్రరథప్రచారుఁ డై. 163
- వ. ఆద్రుపదనందనుండు జత్రుదేశంబున నంబక త్రయంబు నాటించిన. 164
- శా. క్రూరోల్లాసము పల్లవింపఁ గృతవర్తుం డుగ్రదీప్తిస్ఫుర
న్నారాచంబులు వెక్కు లొక్కమొగి మేనం గ్రువ్వ మూర్ఛితై న
వీరాగ్రేసరుఁ డట్లు సారథి భయాశ్విర్యావదీనాత్ముఁ డై
తే రచ్చోటు దొలంగఁ దోలుటయు భీతిం బాఱఁ దత్సేనయున్. 165
- వ. వివ్వచ్చువిక్రమవిహారంబున కోర్చి శిబిత్రిగర్త సాల్వ సంశ్చక్తసైన్యనారాయణ
గోపాలోపేతుం డై సత్యసేన చంద్రదేవ మిత్రదేవ మిత్రవర్త సౌశ్రుతి నువర్త
సుశర్తాదు లగుసోదరసుతులు బాసటగాఁ ద్రిగర్తపతి పెనంగునప్పుడు. 166
- సీ. సత్యసేనుఁడు మూఁడుశసాయకంబుల మిత్ర, దేవుండు షష్ఠిసంఘీప్తమార్గ
ణంబులఁ గూరబాణంబులు మూటను, జంద్రదేవుఁడు శరశస్త్రకమున
మిత్రవర్తుఁడు గంకశస్త్రత్రిసప్తతి, ² సౌశ్రుతి యేడునిశాతవిశిఖ
ములను శత్రుంజయుఁ శ డలఘువింశతికాండ,ములను సుశర్తుఁడుశజ్జ్వలనవాస్త్ర
తే. ములను గప్పి రప్పార్థు నాశబలియుఁ డంబు,దములధారలు పైదువ నురదాత్తరేఖ
గరము పొలుపారుమేదినిరధరముభంగిఁ, దలఁపఁ బట్టగుధీరతఁశ బొలిచె నధిప.
- వ. ఇట్లు సుస్థిరుం డై మిత్రదేవునంగంబునఁ గంకపత్తశతంబును సత్యసేనుతనువున
మార్గణత్రయంబును సుశర్తమిత్రవర్తలశరీరంబుల శిలీముఖాష్టకనవకంబులను
బఱపి శత్రుంజయు శిలాశితశరంబులం బడ వైచి సౌశ్రుతిం బంచవింశతికాం
డంబుల గీటడంగించియుఁ జంద్రదేవుని నెనిమిదియమ్ములం దునిమి యుల్లసెల్లిన.
- చ. కనకపుఁగామతోమరము శ గర్వ మెలర్పఁగ నెత్తి పద్మనా
భునిభుజశౌఖ యుచ్చి చన శ భూరిబలుం డగుసత్యసేనుఁ డు

- క్కున నిగిడింపఁ జేతిమునికోలయుఁ బగ్గములున్ మహీతలం
బున నొగలందునుం బడిన శ్రీ భూవర పార్థుడు గ్రోధదీపుఁడై. 169
- క. హరిదేసఁ గన్గొని యాతని, యరదముఁ గదియంగ నడపు శ్రీ మరద మనుషుఁ జె
చ్చెర నొండొకమునికోలం, గర ముద్ధతి నడవె ఘోటకంబుల సతఁడున్. 170
- క. తే రతనియరదమునకుం, జేరువ యగుటయును గ్రీడి శ్రీ శితబహుభల
స్ఫారగతుల గాత్రశిరో, దారణ మొనరించి యొప్పె శ్రీ దరహాసముతోన్. 171
- వ. ఇట్లు సత్యసేనునిఁ జిత్రవధంబు సేసి. 172
- చ. ఘనతరవత్సదంతశరశ్రూతమునం బడ వై చి మిత్రవ
ర్కుని రథసూతు ¹నట్టి దొకశ్రీకూరపుఁదూపున నుర్విఁ గూల్చె నా
తని సముదీర్ణ మై వెలుచఁ శ్రీ దాకి త్రిగ ర్తబలంబు నుట్టు ము
ట్టిన వివిధోగ్ర సాయకపరటిష్ఠత నొప్పి కలంచె నేపునన్. 173
- వ. వెండియు సుశర్కునిజ్ఞాతులు ప్రొక పెనంగిన. 174
- ఆ. వెండిపింజఁ బాలుచుశ్రీవెడఁదయమ్మున మిత్ర, సేన ధరణినాథుశిరముఁ ద్రుంచి
వాడినారసము² సుశర్కునికునికిట, నాటె నయ్యమ ర్త్యశ్రీనాథనుతుఁడు. 175
- వ. అట్టియెడ నంశ ప్రకగణంబు లన్నియు నార్పులు నింగి ముట్ట నలుదిక్కులం గిట్టి
బెట్టిదంబు లగునస్త్రశస్త్రపరంపరలు గురిసిన నమ్మేటివిలుకాఁ డలుక నూనిన
యలంతినవ్వుచెలువంబు మొగంబునకు వింతచె న్నొసంగ విజృంభించి ధైర్యం
ద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నది ప్రదీప్తభల్లాంజలిక ప్రముఖంబులం బరఁగు
టయు. 176
- సీ. తేరులచెక్కలు శ్రీ వారణంబులఖండ, ములు భూషణంబులరహాడియు ఘోట
కంబులతునియలుఁ శ్రీ గరవాలతోమర, శరపరిఘాదులశకలములును
రథిజనంబులశ్రీవ్రయ్యలుఁ జామర, చ్చుత్త కేతువులయంశములు భటుల
తుమురును³ రాతులశ్రీతుండంబులునుగంక, టములభాగములుఁజింశదములనుఱుముఁ
తే. గలసినెత్తుట మునిఁగిప్రేరవులఁబెనంగి, మెదటబ్రుంగివియచ్చరశ్రహృదయములకు
నద్భుతంబు బీభత్సంబుశ్రీనావహింప, సంగరాంగణ మతిఘోరశ్రభంగి యయ్యె.
వ. అప్పుడు. 178
- క. కరిహయశవముల విఱిగిన, యరదంబుల విషమ మైనశ్రయాజక్షితి నె
త్తురురొంపిలోన రథ్య, స్ఫురణకతనఁ దవులఁబడక శ్రీ శోభితగతి యై. 179
- ♦♦♦దుర్యోధనుడు ధర్మజునితో యుద్ధంబు సేసి విరఘుఁ డగుట.♦♦♦—
- తే. నరుడు దీప్తశరాప్పులు శ్రీ వరఁగఁజేయఁ
గలఁగి హతశేషసంశ ప్రకవ్రజంబు
పలుగడల విచ్చుటయుఁ బొగ శ్రీ వాసి మెఱయు

1 బి ట్టదురఁ గూరపు. 2 సువర్కుని-నలుకిట-కుత్తుక. 3 రావుతుతుండ.

నగ్నియునుబోలె వెలుఁ గొందె శీ నాతఁ డధిప.

180

ఉ. కౌరవరాజు ధర్మజుఁడుఁ శీ గయ్యము సేయనెడం గడంకమైఁ
కౌరవరాజు ధర్మజునిశీకాయమునన్ నవసాయకంబులన్
సారథిమేన నొక్కపటుశీసాయకమున్ నిగిడింప నాతఁడు
న్మోరతరాక్షుఁ డై యతని శీ నొంచెఁ ద్రయోదశసాయకాహతిన్.

181

వ. నొంచి తోడన.

182

తే. తునియలుగఁ జేసె హరులఁ జరతుశ్శరముల
సూతుఁ బంచమమున ఘనశీకేతుయష్టి
షష్ఠమునఁ జాపదండంబు శీ సప్తమమున
నలిగి యెత్తినకరవాల శీ మష్టమమున.

183

క. ఆలోనన యజ్ఞనపతి, వాలికనారసము లైదు శీ వక్షమున వడిం
గీలించి ధైర్యసారము, దూలించినఁ దొలఁగి నీసుశీతుం డిల కుటికెన్.

184

చ. వికలరథప్రయత్నుఁ బృథివీపతిఁ గన్గొని ద్రోణపుత్రక
ర్ణకృపులుఁ దక్కునుం గలుగుశీనాయకులున్ రయ మార వచ్చి కూ
డికొనుట సూచి యెంతయు వశడిం జనుదెంచిరి ధర్మసూనుపొం
తకు సముదగ్రు లై యతనిశీతమ్ములు సంగరశీతుకంబునన్.

185

వ. ఇతైఱంగున నపరాహ్ణంబున దొరలమొత్తంబు లొక్కదెసకుం దార్కొనిన
నుభయబలంబులు నురవడించి కలయన్ బెరసినం గ్రందుకయ్యం బయ్యె
నందుఁ జిందంబులమ్రోతయు నార్బులయులివును బాణకృపాణాదిహేళిసం
ఘట్టనంబునం బుట్టురణనంబును రథావయవాస్థికపాలభంజనంబున నెసంగుని
నదంబునుం గూడి పరఁగిన దిక్కులు పిక్కటిల్లెఁ గగులకొమ్ములం జిక్కివ్రేలు
తురంగంబులును సందుకొని చొచ్చినసుభటులు ¹ సెరివిన నొఱగి కూలుశుం
డాలంబులును నాశ్వికులమొగంబునం బడి లులాయంబులు సొచ్చినసరోవరం
బులచందం బగుకాల్పలంబులును రథికులు మ్రోక పెనంగిన నఱవఱ లయిన
యరదంబులును నెత్తురుకాలువలును గండలతిట్టలును బ్రేవులప్రోవులును నెమ్ముల
రాసులును నత్యంతరౌద్రంబు నావహించె ననుటయు నాంబికేయుండు.

186

చ. సమరము² వెంపు సెప్పెదవు శీ సంజయ చెప్పవు నీవు నీమహీ
రమణునిభంగి ధర్మజుశరంబులచే విరథత్వ మొంది మా
నముఁ జలముం దెగం దొలఁగెనా మగుడం బురికొంట లేదె ని
క్కము సెపుమా తనూజుభుజశీగర్వవిహీనత నొంచెఁ జిత్తమున్.

187

వ. అనిన నాసూతనందనుం డమ్మానవపతి కిట్లనియె.

188

తే. విరథుఁ డయ్యెన కాని యశీవీరుఁ డాహ, వంబు దక్కక యొండురశభంబు వన్ని

భల్ల మొక్కట నతనిపెనీన్విల్లు దునిమి
ప్రాణముల్ గొనఁ జాలెడునబాణ మేసె.

200

క. కని యాటముల నెడ నది, దునియలు గావించె గురుసురతుం డాతనివి
ల్లునుహరులఁ దునిమిపార్థుఁడు, దను మావొన్నుకృపునిచాపరదండము ద్రుంచెన్.

చ. వడిఁ గృతవర్త దాఁకిన నరనారణఁ దద్ధనువున్ హయంబులన్

సిడమును రూపుమాపి విలరసిల్లి యెదిర్చినదుస్ససేనువిల్
నడిమికిఁ ద్రుంచి గాండివగురణధ్వని దిక్కులు పిక్కటిల్ల నె

క్కుడుమద మొప్పఁ గర్ణుదెసరకుం జన నారథికుం ఁదగ్గుఁ డై.

202

క. అన్నరుని మూఁడుశరముల, వెన్నుని నిరువదినిశాతరవిశిఖముల వెసన్

భిన్నాంగులఁ జేసి విజయు, ము న్నేసినయన్ని బాణముల బి ట్టెసెన్.

203

వ. అంతకు మున్ను సాత్యకితోడం బోరి పోరి యారాధేయుండు దనదెస కడరిన
కవ్వడిం గని యక్కడ మొగం బయి యిటు పరాక్రమించినం జూచి యేచి యా
సవ్యసాచి కడ్డపడి యక్కేశవానుజుండు.

204

తే. నవతిశరముల నవమార్గరణముల శతశి, లీముఖంబుల నేసి దోరరీల మెఱయ
సారథిధ్వజహయరథసహితముగ ను, నీర్ణదర్పుఁ డై కప్పె నరక్కర్ణుఁ డధిప.

వ. అప్పుడు యుధామన్యుండును శిఖండియు ద్రౌపదేయులు నుత్తమాజుండును
యుయుత్సుండును గవలును ధృష్టద్యుమ్నుండును జేకితానుండును బ్రభద్రున్
చేది కరూశ మాతస్య కేకయ వత్సబలసమేతంబుగా ధర్మనందనోత్సాహాదీపితా
టోపశోభితు లయి కవిసి వివిధాస్త్రశస్త్రవ్రాతము లాసూతసూనుపయి నడ
రించిన నవ్వీరుండు.

206

మ. అవి వేగంబ మరల్చి భూరిపవనవ్యాపారనిర్మిత
టవులం బోలఁగఁ జేసి దంతిభటఘోరటస్యందన శ్రేణులన్
దివిజవ్రాతము పిచ్చలింప రభసోద్రేకంబు రౌద్రంబుఁ బెం
ప విద్రుంభించె ధనుర్గుణధ్వని నభోరభాగంబు భేదింపఁగన్.

207

ను. కని గాండివధరుండు దర్ప మెసఁగం ర గర్ణాస్త్రజాలంబు నీ
సున వారించి శిలీముఖార్పులు పరిసూర్జత్ప్రభంబర్వఁ బే
ర్చినఁ గార్చి చ్చడరన్ మృగంబులు భయోద్రేకంబునం బాటుచా
డ్చున నీమూఁకలు నల్లడం బఱచె నురదూభతభ్రమార్తంబు లై.

208

5. అంత నంశుమంతుం డపరగిరియవులకుం జనుటయు ధరాధూళికిఁ దోడు సంధ్యా
రాగమిళితం బైనతిమిరంబు గవినిన నెద్దియుం గాన రామిం జిత్తంబులు గలంగ
రాత్రియుద్ధంబునకు నోహటించుటంజేసి మనదొరలఁ బాండవస్థైనికులు
దఱిమినం దాల్చివాటింపక తిరిగి పోయిరి జయంబు నేకొని వీరి నవ్వచు వారు

గవ్వడిం గమలనాభునిం బ్రశంసించుచుం జని రివ్వధంబున నుభయస్నేన్యంబులు
నిజశిబిరంబుల కరిగి విశ్రామంబు నొందె నని చెప్పటయు సంజయునకు ధృత
రాష్ట్రుం డిట్లనియె.

209

ఉ. తెల్లము మిమ్ము నందఱ వశింపఁగ నయ్యమరేంద్రనందనుం
1 డొల్లక పోక వాఁడు దనరయ్యగ్రత సూపెద నన్న మీమహీ
వల్లభు² వారికేల యమశవహ్నుల కై నను రూపుతోడఁ బోఁ
3 జెల్లదు గాన తద్భుజవిశేషము రూఢము గాదె సంజయా.

210

సీ. యాదవవీరచరయంబునాటోపన, ముద్రేక ముడిపి సుభద్రఁ నెచ్చె
ఖాండవం బాహుతిగ లీల నొనరించి, సప్తార్చి నత్యంతరత్నపుఁ జేసె
శబరవేషముఁదాల్చిరచను దెంచి తొడరిన, శివునితోఁ బెనఁగి మోర్చించె నతని
గంధర్వుచేపడ్డకారవసత్తము, విడిపించె లావును శ వేరవు మెఱయఁ

ఆ. గాలకేయకులముఁ శ గాలునిప్రోలికి, ననిచె నఖిలనృపుల శ ననికి నియ్య
కొలిపెఁ గ్రీడి 4 జగము శగొనియీడ నేకకో, దండచండవిలసిరేతమునఁగా ద. 211

వ. కావున మనవారికి నోటమి యక్కిరీటివలనం గలిగె ననుకలుచ వారి గర్జనంబు
దగ దట్టిజెట్టితోడం బెనంగుటఁ బ్రశంసకుం దగుదురు పదంపడి వాగేమి నేసి
రనిన ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుం డిట్లనియె.

212

ఆ. 5 అట్లు దివిసి పోయి శ యాటుఁ బోటు నొడళ్లఁ గలయఁ గలిగి డప్పిగిదిరి సురియు
దొరలుఁ దాను నపుడు శ దుర్యోధనుఁడు విచారాభియుక్తి నున్న రయవసరమున.

వ. పార్థదేవఁ బలుకు పుట్టినం గ్రోధంబున నూర్పులు సందడింపఁ గర్ణుండు 6 (భగ్న
దంష్ట్రం బయి విషంబు లేనిభుజంగంబునుం బోల్పం దగి పరాజయంబు నొంది
దీనదశకు వచ్చి యున్నయారధికవరులం గలయం గనుంగొని కారవేశ్వరున 8)
ట్లనియె.

214

ఆ. అలవు వెరవుఁ దలఁపఁ శ గలఁ డితం డన వాసి, కెక్కినట్టిరథికుఁ శ డక్కిరీటి
వలయునెడల నతని శ వాసుదేవుండు బోధించు నెల్ల తెఱఁగుఁ శ దేటపడఁగ.

క. అనిమిషనాథుం డిచ్చిన, ఘనశక్తికి నసుర నొడ్డి శ గాండివిఁ దొలఁగిం
చినహరివంచన పదపడి, మన మెల్లను దెలియ వినమె శ మనుజాధీశా.

216

క. అగుఁ గాక యతని నాతని, మగఁటిమియును నేర్పు నెల్లి శ మాన్వేద నీకుం
బగ యనియెడుమాటయు ని, జ్వగమునఁ గలుగంగ నీను శ జగతీనాథా.

217

—●—◆—కర్ణునిరెండవనాఁటియుద్ధము. —◆—●—

వ. అనినం బ్రియం బుది నీనందనుం డతనిం దగువారలను నిజనివాసంబులకుం
బోవం బనిచి తానును నభ్యంతరమందిరంబున కరిగె నారాత్రి సుఖనిద్ర నేసి

1 డొల్లక పోయె-డొల్లఁడు గాక. 2 వారికే శమనవహ్ను-ఁడె యెదిర్చు యమ. 3 జెల్లునె-
4 గుణము. 5 ఇట్లు...యేటుఁ బోటు లొడళ్ల. (6) ఇది పెక్కిటఁ గానరాదు.

రేపకడ సమస్తజనంబులు సంగ్రామంబునకు నడచి రంత నక్కడ నుక్కుమిగిలి
పాండవబలంబులుం దోతెంచె ధర్మనందనుండు బృహస్పతిమతం బైనదుర్జయ
వ్యూహంబు వన్నించినం జూచి మనవారును దానికిం బ్రతిగా మోహరించుట కై
రాధేయురాకకు నెదురుచూచుచు నొకభంగిం బన్ని రనిన విని యాంబికేయుండు.

క. శీతార్థజనంబులు ప్ర, ద్యోతనునుదయంబు గోరుశున్నకరణ తా
నేతేరఁ గోరుజనులకు, నాతఁడు నిజతేజమునఁ బ్రీయం బొసఁగెనాకో. 219

ఉ. అమైయి ధర్మనందనునిర్యగ్గలికం దొలునాఁడు రాజు బ
న్నమ్ములపాటు సూచుచు రణంబుకడంక దొఱంగి చన్నబం
టెమ్మై నద్దినంబున నశహీనపరాక్రమలీల సూపెనో
తమ్ము నెఱుంగ రేమియు నతండును నాతఁడు నేమి సేయుదున్. 220

తే. కర్ణుఁ డట్టె కలనఁ శ గాంతేయవర్గంబుఁ, గృష్ణయుతముగాఁగ శ గెలువఁ జాలు
నేమి సెప్పఁగలదు శ మీమానవేంద్రుని, చిత్తమాంద్య మతనిఁ శ జెఱుప కున్నె.

క. సౌబలునీతియుఁ గర్ణభు, జాబలమును గూడి తనకు శ సామ్రాజ్యం బీఁ
గా బలసి వెలయువాఁడై, యాబే లూఱడు మనంబునం దేప్రోద్దున్. 222

క. జూదంబునాఁడు మొలచిన, యాదుర్దశ వెరిగి సంజయూ నిర్భరదుః
ఖోదయపరంపరానం, పాదిని యై మనసు నిట్లు శ పఱిగొనియెడినే. 223

క. దుర్యోధనుచేసినయవ, కార్యంబున వచ్చినట్టిరకష్టంబులు దా
త్పర్యంబున వినియెడఁ బ్రతి, కార్యంబులు¹ గామి మనసుగందుచు నుండన్.

క. పాండునృపుసుతులలో నొ, క్కొం డైనను నొన్వఁ డింతశకును మును వనితా
మండలిచేరువ మెలఁగెడు, గండున మెఱసెదగు కురునిశకాయము²నడుమన్.

న. దైనంబు బలవంతం బనిన విని సంజయుం డజ్జననాథునితో దేవా వినుము
వగచినం గృతపడినకార్యంబు గ్రమ్మఱం బొడమునే డెందము గుందు సంతియ
కాక యట్లుంగాక నీవు సేసినయదియ చూవె ఫలించె భండనంబు వలదని
యెన్నిభంగులం జెప్పినం బాండవులకుం గీడు దలంచి యప్పలుకులు గొన నెత్తివి
వారలవలన మున్నేకపాపంబు లాచరించితి నీవలన జనక్షయంబు వాటిల్లెం
గావునఁ గడవంబడినదానికి వగవం బనిలేదు దారుణంబైన రణంబు విను నునుట
యు నతండు కర్ణుం డట్లు దడసినకారణంబుఁ దొడంగి యెఱింగింపు మనుటయు
నమ్మానవేశ్వరునకు నాసూతసూనుం డిట్లనియె. 226

క. రేపకడ సకలబలములు, భూపాలురు వెడలి నడవఁ శ బోరికిఁ బిదపన్
నీవుత్రుఁడు వెడలెను సా, టోపతఁ దమ్ములును గర్ణుఁడును దో నడవన్. 227

వ. అయ్యవసరంబున. 228

సీ. రథము రథమ్ముఁ జేరఁగఁ దెచ్చి యమ్మేది, నీశ్వరుతోఁ గర్ణుఁ శ డిట్లు లనియె

1 గనమి మనసు, 2 నెదురన్; మునుమున్.

- నాకుఁ గృత్యంబు లరేకముల్ గలిగె ము, న్నాధనంజయునకు శ్రీ నట్ల కాన
యారసంబున మాకు శ్రీ నిద్రఱ కొండొరు, విడువక పెనఁగఁ జొరప్పడద యింకఁ
1 గలహ మొక్క మొగంబు శ్రీ గావున నేఁ డేము, దలపడి పోరుదు శ్రీ మలవుఁ జలము
- ఆ. నుల్లసిల్ల నొక్క శ్రీ రొకరుని నొంపను, జంపఁ జూతు మానిరలింపనాథు
వలనఁ గన్న శక్తి శ్రీ వైలియుట నామిఁద, నలుకు లేక తఱుము శ్రీ నాతఁ డధిప.
- వ. అప్పుడు చేనెత్తురు గా కుండ నక్కిరీటి గీ టడంగించువిధం బూహింపుము. 230
- చ. సరి యగు నాకు దివ్యశరశ్రీజాలములం దలపోసి చూడ న
న్నరుఁడు దృఢత్వలాఘవగుశ్రీణంబులఁ దక్కువ దూరపాతవి
స్ఫురణఁ గరంబు² వట్టపడు శ్రీ భూవర సౌష్ఠవ రేఖ నేమియున్
దొరయఁడు ధైర్యశౌర్యపటుశ్రీదోర్విభవంబుల హీనుఁ డెంతయున్. 231
- క. మును విశ్వకర్త దేవేం, ద్రునకై నిర్మించె మహితశ్రీరూపము విజయం
బనుచాపము దానన బహు, దనుజుల మర్దించె నతఁ డుదగ్రస్ఫూర్తిన్. 232
- చ. పరిచయస క్తచిత్తుఁ డయి శ్రీ భార్గవరామున కాతఁ డిచ్చినం
బరుషపరాక్రమమ్మున నృశీపాలుర నెల్లను నిష్ఠుహాభుజుం
డిరువదియొక్కమాటు సమరీయింపఁచెఁ దదీయనితాంతశక్తి న
ప్పరమదయాపరుం డొసఁగెఁ శ్రీ బార్ధివ నా కది గూర్చి పెంపునన్. 233
- ఉ. ఆమహనీయచాపమున శ్రీ నర్జునుదర్ప మడంచి నేఁడు సం
గ్రామము నుజ్జగించెద నశకంఠకసుస్థితి గల్గ మేటి నై
భూమి³ యమరౌద్రం గొనుము శ్రీ భూవర నీ దగుపుత్రపౌత్రులన్
శ్రీమహిమన్ సమస్తజనశ్రీవ్యమహాన్నతిఁ బొందునట్లుగన్. 234
- వ. అని పలికి వెండియు నిట్లను నావిజయంబును విజయుగాండీవంబును నొక్క
రూప యతనికి నక్షయతూణీరంబులు నగ్ని దేవుం డిచ్చినయభేద్యరథంబును నవ
ధ్యరథ్యంబులుం గల వవి యొక్క డయినను దాని కంతఁ జింతింప. 235
- క. నారాచము లాదిగఁ గల, ఘోర ప్రదరములు బండ్లఁ శ్రీ గొని వచ్చెద బల్
తేరులు దృఢవాజులు నా, తేరివెనుకఁ బె క్కమర్చి శ్రీ తెచ్చెద నధిపా. 236
- వ. మఱియు నొక్కం డాకర్ణింపుము భువనప్రవ ర్తకుం డయినకృష్ణుండు సారథ్యంబు
సేయుట నస్పృహపరాక్రమం బసాధ్యం బై యుండు నట్లగుటంజేసి. 237
- తే. భండనము నేర్పుమెయిఁ గృష్ణుశ్రీపాటి యనఁగ, మహిఁ బొగడ్తకునెక్కినశ్రీమద్రనాథు
నాకు సారథి గాఁగ నొశనర్పవలయు, గెలుతు నట్టైన నన్నరు శ్రీ నలవు మెఱయ.
- క. హరి కెక్కు డరయ మద్రే, శ్వరుఁ డశ్వజ్ఞానమున నశసంశయ మే న
న్నరునకు మిక్కిలి బలవి, స్ఫురణంబునఁ గర్తకుశలశ్రీబుద్ధిఁ దలంపన్. 239
- క. కావున నవ్వర మి మ్ముటు, గావించుట యెల్లహితముఁ శ్రీ గావించినయ

1 గలమొన మొగియదు గావున. 2 దొట్టుపడు. 3 యొనరౌద్రం.

- తై వెలయు నింత సేసి మ, హీవర ననుఁ జూడు పోర శ నె క్లుచెదన్. 240
- క. విను మిత్రైఁగున నే న,య్యనిమిషవర్గంబు నైన శ నాజి జయింతున్
మనుజులు పొందుతనూజులు,జననాయక నాకు నొక్కసరకే తలఁపన్. 241
- వ. అనిన విని నీపుత్రుఁడు ప్రీతుం డయి రాధేయు నగ్గించి నీ కెల్లభంగిని శల్యు
సారథిం గావించెద నని పలికి యుత్సాహదీపుం డై. 242
- క. అమ్మలబండ్లును రథర, భయమ్ములునుం బెక్కు దెత్తు శ నవనీశులు నా
తమ్ములు నేనును నీపా, ర్భవమ్మున నడచెదము ¹బరవశసం బుగ్రముగన్. 243
- క. అని చెప్పి ప్రీతుఁ డగునా, తనిఁ దోడ్కొని నడచి సముచితంబుగ శల్యుం
గని భక్తిఁ బ్రణతుఁ డై యి, ట్లను దుర్యోధనుఁడు సవినయముగ నతనితోన్.
- ♦♦♦♦♦ దుర్యోధనుఁడు శల్యునిఁ గడ్డనకు సారథ్యంబు సేయు మని ప్రార్థించుట. ♦♦♦♦♦
- సీ. సత్యవ్రతంబును శ శాత్రునదుర్దశా, పాదసంబును మహాభాగతయును
నీకు నై జంబులు శ నాకుఁ బెద్దయుఁ గూర్తు, గావున ని న్నేను శ గాగవించి
వినతుండ నై వేడిరకొనియెద రాజుల, నడుమ నీ దగుసామరనన్య మోరగి
యడ్జను ననిఁ దెగరటార్పఁగ వలయుట, యూహించి సంభ్రతోరత్సాహలీలఁ
- ఆ. గావు మితని ననుచుఁ శ గడ్డనిఁ జూపి యీ, తని రథంబు గడపు శ మనఘు యుట్టు
లైన నితఁడు పగఱఁ శ బో నీక పొదివి య, స్థలితగతుల నొంపఁ శ జంపఁ జాలు.
- చ. గురుఁడును భీష్ముఁడుం జనినఁ శ గొంచెపుమూఁకలతోడ నేను నం
గరవిజయంబు గోరి భుజశగర్వమునన్ సడి సన్న పాండుభూ
వరసుతవర్గముం దొడరుశవాఁడన కా మది నిశ్చయించు తు
వ్వరిఁ గొని యింత నీ వెఱుఁగరవా నినుఁ గడ్డనిఁ గాద నమ్మితిన్. 246
- క. ఇమ్మివ్వర ²మ్ము సార,భ్య మ్మితనికిఁ జేయు మినున శ కరుణుఁడు సాహా
య్య మ్మొనరిచినట్లుగఁ దిమి, రమ్ముక్రియన్ రూపు సెడి యశరాసు లడంగన్.
- క. అనిన విని కెంపుసొంపునఁ, గనుఁగవ యుగ్రముగ బానులు శ గదయుఁగ సాల
మ్మునఁ జెమట పైడమ నీసుతుఁ, గనుఁగొని యి ట్లనియె నతఁడుశకటము లడంగన్.
- సీ. నను నింతనీచపుఁబనికిఁ బంపఁగ నీకుఁ, దగునె భూవర వర్ణరథగ్గ విధము
లెఱుఁగవే శూద్రుల శ కేనాటఁ బరిచర్య, సేసిరి మూర్ధాభిషి క్తు లైన
రాజులు సూతజుశరాధేయు దొరఁజేసి,కొని యేను సారథ్యశ్రమునకుఁ జొంగఁ
జాల నీతని బలశళాలిఁగాఁ దలఁచెదు, ³నాకంటె నిట్టిబరన్నంబుఁ గలదె
- ఆ. పగఱలోన నొకనిఁ శ బాల్పెట్టు మెట్టివాఁ, డైన సమయఁజూచి శ యరుగునాఁడ
నట్టిభంగి సాల శ దంటేని ⁴దరవాయి, గొని వధింతు శత్రుశకోటి నెల్ల. 249

1 బరవశస ముద్రగముగన్. 2 మితనికి నహ,జమ్ముగ నినునకు నమారుసారథ్యసహ, య మ్మొనరి; మ్ము సార, భ్యమ్మితనికిఁ జేయు వినతతనయునహయ,త్వ మ్మొదవినరవిగతి. 3 నా కంటకంటె బరన్నంబు 4 దరువాయి-అరవాయి.

- క. విను మేను విక్రమింపఁగఁ, గనుఁగొనియెడు నంతవాఁడుఁ శ్రీ గలఁడే కులశై
లనికాయంబు వగలుతు, వననిధులు గలంతు ధరణి శ్రీ వ్రత్తుం గలయన్. 250
- చ. నరవర చూడవే తెలియ శ్రీ నా దగుబాహులు మద్బలంబు నీ
వరయక పల్కితే నొకని శకక్కట సారథి నై రథిత్వవి
స్ఫురణము దక్క నోపుదునె శ్రీ సూతతనూజుఁడు షోడశాంశమున్
దొరయఁడు నాకు వాసపసుశీతున్ మురమర్దనుఁ జీరికిం గొనన్. 251
- వ. ఇ ట్లగు టెఱుంగక చెప్పితి వెఱింగియుం గర్జుపక్షపాతంబున నవమానించెదేని
మాభూమికిం బోయి వచ్చెద నని పలికి రాజమధ్యంబున నుండి వెడలి పోవం జూ
చినం గురుపతి సప్రణయబహుమానంబునం జని నిలువరించి సాంత్యనస్వరంబున
మధురాక్షరవిన్యాసంబుగా నతనితోఁ 1 గర్జుండ యేల తక్కు నీ కెక్కు డయిన
రథికులుం గల రేకడిందిపగఱకు హృదయశల్యం బగుటఁ గాదె నీకు శల్యుం డను
నభిధానం బయ్యె నాయభిప్రాయంబు వినుము ధనంజయునకు రథికుణంబులం
గర్జుండు మిక్కిలి కృష్ణునకు నశ్వహృదయజ్ఞానంబున నీ వధికుండవు ధనంజయు
నకుఁ బ్రతివీరుంగా మనము కర్జుం జాలించితి మది కృష్ణుండు సెల్ల నీ కునికిం జేసి
కృష్ణువ ర్తనంబునకుఁ బ్రతివిధానం బొచరింప నిన్నుం గోరితి నింతపని నీకుం దక్క
నొరులకు శక్యం బగునే యనిన విని ముదితహృదయుం డయి మద్రేశ్వరుండు.
- క. ననుఁ గృష్ణుకంటె నధికుం, డని యిమ్మునుజేంద్రకోటి శ్రీ యాకర్ణింపం
గొనియాడితి విమలయశో, ఘనుఁ డగుకర్జునకు రథము శ్రీ గడపెద నధిపా. 253
- వ. అని యాసూతనందను నుద్దేశించి వెండియు ని ట్లనియె. 254
- క. జనవల్లభ యొక సమయము, విను మీతనితోడ నేను శ్రీ విచ్ఛలవిడిఁ దోఁ
చినమాట లెల్ల నాడుదు, నను నెగ్గులు వట్ట కుండినం బొం దొనరున్. 255
- క. అనుటయుఁ గౌరవమున నీ,తనయుఁడు రాధేయుఁ జూచి శ్రీ తగు ని ట్లగుఁ గా
కని పలికి శల్యునిం గనుఁ, గొని యిది గడులెస్స యనియెఁ శ్రీ గురువంశనిధి.
- వ. ఇ ట్లభినందించి యున్నయన్న రేంద్రుం డమృద్ప్రపతినునం బురియాడునో యని
శంకించి యతనితో మఱియు ని ట్లను నివ్విధం బొచరించుటకు విచారంబు వల
వదు తొల్లింటిపెద్దలవృత్తాంతంబు వినుము మార్కండేయమహాముని మా
తండ్రి కేను విను చుండఁ జెప్పినయది నీకుం జెప్పెద సురలతోడిదురంబున నసుర
వరుం డగుతారకుండు దెగినపిదపఁ దదీయతనయులు విద్యున్మాలియుఁ దారకా
క్షుండును గమలాక్షుండును ననువారలు వారిజాసను నుద్దేశించి. 257

—◆◆◆ సూక్ష్మముఁడు శల్యునకుఁ ద్రిపురాసురూన్య త్రావణము నెసఱుట.

- క. దమమున నియమంబున ను, త్తమమును ఘోరంబు నై నరీతప మతినిష్ఠం
బ్రముదితు లై చేయఁగ న, క్కమలభవుఁడు దోచి పరమశ్రీకారుణ్యమునన్.

1 గర్జుండ యేల తక్కు నీ కెక్కుడు రథికులుం.

వ. వరంబులు గోరికొం డనవుడు వారందఱు నొక్కమాటయకా సకలభూతంబుల
వలనను సర్వకాలంబులయందును నవధ్యత్వంబు మాకు నీ వలయు నని యడు
గుటయు నయ్యజుండు. 259

క. ఆచంద మెందుఁ గల దది, గోచరమే ¹యిచ్చుటకును శ గొనుటకుఁ దగుమై
నూచి యడుగుండు ²శుభదం, బై చెల్లెడునట్లుగాఁ బ్రీయంబున నిత్తున్. 260

వ. అనవుడు నయ్యసుర లట్లేని మాకు మువ్వరకు మూఁడుపురంబు లెల్లసుఖం
బులుం గలిగి కామగమనంబు లై దేవదానవయక్ష³గగాదిజాతులకుం జెలుప
రాక విలసిల్లునట్లుగా నొసంగు మేము భవత్ప్రసాదంబుసొంపున నిర్భయుల
మై వెం పొంది సంచరించెద మనుటయుఁ బద్మభవుం డిది లెస్స దీనికం దుటి
యిట్టిద యని నుడివి యట్టిది గా కుండ నప్రమత్తుల రై వర్తిలుం డనిన పద్మ
జేంద్రు లప్పురంబు లెప్పు డొక్కెడం గూడ నప్పుడు బలియుం డగువాఁడు
సెఱుపం దలంచినం జెడునదిగా నొడంబడితిమి త్రిపురంబులు సంగతంబులు
గా కున్న నసాధ్యంబు లై వెలయ వలయు నని సల్కిన నద్దేవుండు మిగుల పుం
త్రయంబును సంపాదించుకొనుం డే నమ్మహానుభావంబులం బొందునట్లుగా
నిచ్చితి నని నిజస్థానంబునకుం జనియె నిత్యైతంగున. 261

తే. వరము వడసినయాదై త్యరవరులు దమకుఁ
బురము లొసరింప దానవశ్రుజ్య మయుని
వేడికొనుటయు నాతఁడు శ విపులతపము
కలిమి నొప్పారుపురవరశమ్ములు ఘటించె. 262

వ. అవియుం బ్రాకారగోపురప్రసాదప్రముఖవివిధానయవంబులు పసిండియు వెండి
యు నినుమును నై నాల్గదిక్కులు నూతేసియోజనంబులు గలిగి యు డు సంగడుఁ
బసిండిం జేసినయది దివంబునను వెండి నొసరించినయది యంతరిక్షంబునను
నినుమునం గావించినయది భూమిని సంచరింపను వరుసస నానికం దానకా
క్షుండును గమలాక్షుండును విద్యున్నాలియు రాజులయు దివ్యంబు లగునంబ
రంబులను నాభరణంబులను మాల్యానులేపనంబులను మఱియు ననేకవిధవం
బుల నుజ్జ్వలు లై ³నెగడుదు రిట్లు పురత్రయవిహారంబున జగత్త్రియంబును
నాక్రమించి యసురత్రయం బప్రతిహతవిభూతిమై వర్తించు నమువ్వరుం దన్ను
నాశ్రయించుటంజేసి వారలయోగక్షేమంబు లరసికొని యెవ్వరికి నెయ్యది యిట్లుం
బయ్యది యెల్లం దనమాయాబలంబున మయుం డొదవించుచుండు సర్విధం
బునఁ బరమసౌఖ్యంబు లనుభవించు చుండ బహుకోటిసంవత్సరంబులు ననియె
నట్టియెడ. 263

సీ. తారకాక్షున కొక్కశతనయుండు హరి యన, జనియించి నారిజూరసనుగూర్గించి

1 నిచ్చువరము గొనుడు దగవుమై. 2 శుభదం బై. 3 నెగడి రట్లు.

- తపము సేయంగఁ బ్రత్యక్ష మై యద్దేవుఁడడుగుము వర మన్ననతఁడు త్రిపుర
ములవార లాయుధంబులు దాకి చచ్చినఁ, బీనుఁగుల్ నీరిలోఁ శ బెట్టి తడుప
నొక్కఁడు పదుగు రై రయెక్కుడులావును, బీరంబు మెఱయ సంప్రీతి నుల్ల
ఆ. సిల్లునట్టిబావి శ చిరతరతోయ మై, మాపురములఁ జిత్తశ్రమహిమ వెలయ
నావహిల్ల వలయు శ ననిన నిచ్చితి నని, యమ్మహాత్ముఁ డరిగె శ నదియుఁ గలిగె.
వ. ఇట్లు మహాప్రభావం బైన ¹యబ్బావి వడసి యప్పురంబులవారు పోరికి శంకింపక
నిర్జరభయంకరు లగుచు భువనంబు లన్నియు బాధించుచుం బెరిగి లోభమోహ
వశతం బొంది విచ్చలవిడిం దిరుగం దొడంగిన దేవపితృమునిజనస్థానంబులకు
హాని వుట్టినం బురందరుం డఖిలబృందారకులుఁ బరివేష్టించ నప్పురంబులవై
నెత్తి చని పెనంగి భేదింపం జాలక విషణ్ణుం డయ్యె నంత నతండు దివిజులుం
దాను సంయమిసహితుం డై చతురాననుపాలికిం బోయి ప్రణామపూర్వకంబు
గా నద్దానవులతెఱం గెఱింగించి తద్వధోపాయం బడిగిన నతండు వారల
కి ట్లనియె. 265

- ఉ. ఏచినయాపురత్రయము శ నేకశరంబున రూపు మాపఁగాఁ
జూచినఁ బోవుఁ గాని పెఱిశచొప్పునఁ బోవదు సంగగోన్ముఖుం
డై చనుదెంచెనేని మద శ నాంతకుచే నది సెల్లు నొండకు
న్గోచర²మట్టె యింతలు పశుమల్ ననుఁ డమ్మహితాత్ముపాలికిన్. 266
- ఆ. అనిన నట్ల కాక శ యని దివ్యవర్షన, హస్తకంబు వార శ లధికనిష్ఠ
నతులతపము సేసి శ యత్యంతశుద్ధాత్ము, లై మహేశుకడకు శ నరుగునపుడు. 267
- వ. అవ్విరించిం బ్రార్థించి పురస్సరుం జేసికొని యరిగి. 268
- క. వరదు శరణ్య శశాంక, స్ఫురితశిరోభాగు సర్వభూతేశ్వరు శం
కరు సాంఖ్యయోగనిష్ఠా, పరసులభు ననంగదమనుఁ శ బరమాత్ము శివున్. 269

—◆◆◆ త్రిపురసంహారముకొఱకు బ్రహ్మాదులు రుద్రునిం బ్రార్థించుట. ◆◆◆—

- వ. కని ఫాలంబులు భూమి సోకం బ్రణమిల్లిన నద్దేవుండు మీరాకకుం గారణం
బేమి యనవుడు లేచి నిలిచి వారు కరకమలంబులు భక్తి మొగిడ్చి. 270
- క. స్తుత్యానుభావ నిర్తల, చిత్త్యానందస్వరూప శ నిగమవిరోధి
స్థిత్యపనయనోన్ముఖి చి, త్సత్యాత్మక భక్తలోకశ్రద్ధార్థహారా. 271
- వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బ్రస్తుతించినం బ్రసన్నుం డై భవుం డాద
రించి మీకు భయంబు వలవదు మీచెప్పినయట్ల చేసెద వలయుకార్యం
బెయ్యది యనిన దేవమునిసంఘంబులు ప్రహర్షంబు నొందె నరవిందభవుం
డప్పుర మేశ్వరున కి ట్లనియె. 272

• 1 యప్పురంబునడసి, 2 మెట్టు లింతలు పనుల్ ననుఁ డమ్మ మె ల్లగుం జనుఁడుగొల్పున నమ్మ.

- నీ. ప్రజలకుఁ బతి గాఁగఁ శీ బనిచితి నీవు న, న్నట్లు పదస్థుండ శీ నగుటఁజేసి
విచ్చలవిడి వరం శీ బిచ్చితి నసురత్ర, యమునకు దుర్గత్రయంబు గలిగి
యమ్మవ్వురును దారు శీ ణాక్రమమున భువ, ¹నత్రయసంబాధశనం బొనర్చు
చున్నారు వారల శీ నొరులకు నుడువ శ, క్యము గాదు నీవ శీశ్రుంబ చెఱుప
- ఆ. వలయు మునులు దేవతలు నేను శరణుచొచ్చితిమి నిన్నుఁ గగుణ శీ త్తకొనంగ
వలదె మమ్ము నొరులు శీ గలకె జగంబులు, గాన భూతనాథ శీ నీవు దక్క. 273
- వ. అనవుడు నద్దేవుం డయ్యసురులు సెఱుప వలయునా రగుదుడు వాగులు బలవంతు
లే నొంటిమై నాపనికి నుత్సహింప నేర మదీయంబు లయిన తేజోబలంబులగు
దర్ధంబు వుచ్చికోని మీరందఱుం గూడి యాదుష్టదైత్యుల మర్దించుట కార్హ్యం
బనిన నద్దివిజులు మా కందఱకుం గలతేజోబలంబులకు నద్దనుజుల తేజోబలంబులు
రెట్టి యయి యుండు నట్లగుటంజేసి మాచేతం జెడగు భవదీయతేజోబలంబులు
భరియింప మేము శక్తులము గాము మాయందఱతేజోబలంబులతో సగలంబు
వుచ్చికోని నీవ యాశక్తుల సమయింపు మెల్లభంగిని నీకు రక్షణీయులు మగు
మమ్ము రక్షింపు మనుటయు నజ్జగన్నాథుండు. 274
- క. అమరులకు నసురులకు నే, సముండ శినం బఖిలభూతశీజాలంబులకు
సమత నొనరింప శివనా, మము నాకుం జెల్లు లోకశీమాస్యం బగుచున్. 275
- వ. అయినను. 276
- చ. అనయముఁ గ్రూరకర్తు లగుశీనట్టివిమూఢులఁ బిల్కుమార్పఁ బూ
నన తగు ధర్మవర్తను లశీనం జనుమియెడ ద్రోహు లైనయ
ద్దనుజులఁ ద్రుంచి మీకుఁ బ్రమోదం బొనరించెదఁ దేజమున్ బలం
బును సగపాలు వెట్టి ననుఁ శీ బొందఁగఁ జేయుఁడు మీ రలందఱున్. 277
- వ. అని మఱియు నొక్కటి సెప్పెద లోకంబుల కెల్లను బశుత్వంబును నాకుం బశు
పతిత్వంబునుం గా వలయు నట్లయినఁ బశుహాననంబునం బాపంబు లే కుండు.
- క. ఒనరింపుఁడు దివ్యరథం, బును దచ్చోదకుని నశ్వశీముల విల్లును న
మ్మును నాకు నట్టు లైనను, దనుజులదుర్గములు వినిహృతిము లగు నాచేన్. 279
- ఆ. అనిన విని పశుత్వశీమునకు శంకించి వి, షణ్ణు లైననురల శీ చంద మెఱిగి
భయముగొనఁగ వలదుశీపశుభావమోక్షణ,విధియుఁగలదు దానిశీవినుఁడుమీరి.
- వ. అని పలికి హరుండు వారలతోఁ బాశుపతవ్రతానుష్ఠానంబునం బశుత్వమో
క్షణం బగు నదియును ద్వాదశాబ్దంబులు నడప వలయు నిష్ఠానురూపంబుగా
సంవత్సరంబునఁ దదర్ధంబున ఋతువున మాసంబునఁ బండ్రెండుదినంబుల
మాత్రను ఫలించు ననుటయు నట్ల కాక యని వార లందఱును లోకంబు

1 నత్రయంబును బాధశనంబును, వారలనుడుప సెవ్వారికి శక్యంబు, తఱిగాదు శీశ్రుంబు
చెఱుప నిపుడ.

లకు లోకేశ్వరునకుఁ బశుత్వంబుఁ బశుపతిత్వంబుఁ గలుగుటకు నొడంబడి
యమ్మహాత్మునిఁ బశుపతి వని పేర్కొని నిజతేజోబలార్థంబులు సమర్పించినం
గైకొని యత్యధికబలుం డై తొల్లింటికంటె వెలింగె నప్పు డదేవునకు దేవతలు
విభవం బెసఁగఁ బురహాననంబునకయి యభిషేకంబు సేసి త్వష్ట నాలోకించి
మహాదేవునకు దిన్యరథంబును దగియెడుసాధనంబులను గల్పింపు మనవుడుఁ
దపఃప్రభావమహనీయుం డగువిశ్వకర్త యవహితుం డై. 281

సీ. సామర్థ్య మొప్ప విశ్వంభరాచక్రంబు, రథము గఁ జేసి చంద్రముని నుష్ణ
కరునిఁ జక్రంబులు శ్రీ గాఁ బెట్టి వారిధి, నక్ష మొనర్చి హిమమావనీధ
1రంబున విధ్యనశ్రీగంబున నస్తాచ, లంబున నుదయశై శ్రీలమున బలుపు
టవయవంబులు దీర్చి శ్రీయగ్నుల మూఁటఁ ద్రి, వేణుకరచనఁ గా శ్రీ వించి మేరు
ఆ. పర్వతమున నాతశ్రీపత్రంబుఁ గల్పించి, హరులు వేదములు శ్రీ శ్రీ రాసనంబు
వత్సరంబు శరము శ్రీ 2వాసుదేవుండును, గాఁగ సంఘటించె శ్రీ గౌరవమున. 282
వ. ఇట్లు చరాచరాత్మకం బై తేజరిల్లునత్తేరు వీక్షించి ఫాలాక్షుండు గ్రహమండిత
ప్రాయమనుండలం బుపాదానకారణంబుగా విశ్వకర్త గావించినకవచంబు దొడిగి
శరాసనంబు 3ధరియించి శరంబు వుచ్చికొని దానవసంత్రాసనోత్సాహం డగుచు
నారోహణంబు సేసి వృషభధ్వజంబునం బాలు పొంది. 283

ఆ. అప్పరోగణంబు శ్రీలాడుచుఁ బాడుచు, సంతసమునఁ జెలఁగ శ్రీ సకలమునులు
బహువిధములఁ దన్నుఁ శ్రీ బ్రస్తుతి సేయంగ, నమరవరులఁ జూచి శ్రీయల్ల నగుచు.
క. సారథి యెవ్వం డనుటయు, వారలు నీచి త్తమునకు శ్రీ వచ్చినవానిం
గారుణ్యంబునఁ గైకొని, తేరు నడపఁ బనుపు మనిరి శ్రీ ధీరవిచారా. 285
వ. అనవుడు నదేవుండు. 286

తే. అరయ నెవ్వఁడు నాకంటె శ్రీ నధికుఁ డతని
మీర యెఱిగి యొనర్పుఁడు శ్రీ సారథిత్వ
మునకు నని చెప్పటయు మహాశ్రీమునులఁ గూర్చి
కొని యమర్త్యులు సంభృతశ్రవినయు లగుచు. 287

వ. కమలానుకట్టెదిరికిం జని భక్తిం బ్రణమల్లి దేవా నీవలన నీలగ్రీవుండు ప్రసన్నుం
డయ్యె భవదాజ్ఞ నే మితనికి రథంబుం దగుసాధనంబులు సమకట్టితిమి సారథి
దొరక కున్నవాఁ డది యెట్లనిన సారథ్యం బాచరించుపురుషుండు బల
సత్త్వంబుల రథికుకు కథికుండు గావలసి యుండు రథంబు పృథ్వీ రథ్యంబులు
వేదంబులు రథికుండు రుద్రుండు రథచోదకుండు సులభుం డగునే గుణాధికుండ
వగుని విష్ణునికిం బూన నలయు దానవభయభ్రంతుల మొనమము రక్షింపుము

1 'నవయ, పంబులు దీరిచి' వర్గత్రయమునఁ ద్రి' అ. ప్ర 2 'వాసుసోమాగ్నులు' అ. ప్ర 3
ధరియించి విష్ణుసోమాగ్ని సంభవంబై వెలుంగుశరంబు.

- మా కేడుగడయు నీన భవదీయప్రసాదంబున బ్రదికెద మని చాగిలి మ్రొక్కిన
బరమాదరంబున నెత్తి యప్పరమేష్ఠి వారలఁ గారుణ్యంబునం గనుంగొని. 288
- ఉ. మీరు నిజంబ చెప్పితిరి శ్రీ మిక్కిలి నేర్పును లావు గల్గినన్
సారథి ప్రారూలన్ రథికశస్త్రముఁ దా గెలిపించు బుద్ధిదో
స్సారవిలాసభంగులకు శ్రీ శర్వుఁడు మెచ్చఁగ నాగమాత్మ కో
దారహయంబులన్ నడవేదన్ దనుజుల్ వెఱఁ గందునట్లుగన్. 289
- వ. అని పలికి సురగణంబు ముదంబునం బొదలఁ దన చేతికమండలు వ్రక్కెడు నిజ జడ
ముడి బిగియించి యజనపరిధానంబు దృఢంబుగా బంధించి ప్రణానంబునంద్వష్ట యొ
నర్చినమునికోల వుచ్చి కొని నొగ లెక్కె నిట్లు లోకహితామహునిసుగలు శరణ
సారథ్యంబు సేయించి రని చెప్పి దుగ్యోధనుండు వెండియు నిట్లనియె. 290
- క. హరు లమ్మహాత్ము లిరువుర, భరియించుట కోర్వ లేక శ్రీ పడుటయు నెత్తెన్
వెరవున లావున వాగెలు, ధరియించుచుఁ బద్మభవుఁడు శ్రీ ధరణీనాథా. 291
- వ. ఎత్తి యత్తురంగంబులకు వీర్యశౌర్యంబులు గలుగ ననుగ్రహించి రిధంబు గడ
పం దత్కౌశలంబు గొనియాడి కామదమనుం జాదనుజులదుర్గంబులదనకు సరి
దంబు వఱపుము నేడు జగంబులయలజడి మాన్పెద నాచేటిబలువు సూడు మని
పలికిన నప్పరమసారథి మనోమారుతజవనత్త్వంబులు గలుగునవ్వేదాశ్వంబులం
బఱప నథర్వాంగిరసులు చక్రరక్షకు లయి ¹చనుదేర నత్తే రాపురంబుల నడ
రిన నయ్యాదిమరథికుండు. 292

—♦— రుద్రుఁడు త్రిపురంబుల సంహరించి సురల సంతోషపఱచుట. —♦—

- సీ. కోపసంపీ పుండ్రై శ్రీ చాపంబు నజ్యంబు, గావించి మూర్ధ్వి మాశ్లేగణముఁ గూర్చి
పాశుపతాస్త్ర సంశబద్ధంబుగాఁ జేసి, పురములు మూఁటిని శ్రీ బుద్ధి నిలుప
నవి యొక్కచోటికి శ్రీ నప్పడ కూడిన, మునులును సురలును శ్రీ ముదముఁ బొంది
గెలు గెలు మంచు నశ్శింప నయ్యుగ్రుండు, దగ పాపి యేసిన శ్రీ ²దివిజయపుము
- ఆ. గాఁ బురత్రయంబు, శ్రీ గాలి నీతై పశ్చి, మాద్ధిఁ దొరఁగ నమ్మశహగ్ని లోక
ములు దహింపఁ జొచ్చెఁ బురహారుఁ డది మాన్పె, సంపసిల్లె నకలశరణువులును.
- వ. అప్పు డనిమిషమునిజనంబులు గృతకృత్యు లయి భూతినాథుని బ్రణమించియె
డనుచుతి సేయ నంబుజాసనుండు లోనుగా నందఱు నిజస్థానంబులకుం దని రిన్విధం
బున లోకహితార్థంబుగా నప్పరమేష్ఠి శివునకు సారథ్యం బనుష్ఠించె నీవు నట్లప్రోతఁ
గౌరవరక్షణార్థంబుగా రాధేయురథంబు గడపు మిక్కర్ణునకు నక్కిరీటికిఁ గృష్ణ
నకున్ బలశౌర్యంబుల నెక్కు డయినవాడవు మదీయజీవితంబును రాజ్యంబు
ను భవదధీనంబులు వానిం గలిగింపను జయంబును సుఖంబును గావింపను నీన
యొడయుండ విక్కార్యం బాచరించి నన్ను రక్షింపు మని ప్రార్థించి నీవుత్తుండు

1 నడతేర. 2 దివిజరిపుయు, తంబుగాఁ బురత్రయంబు నీ తై.

294

మద్రపతికి మఱియు నిట్లనియె.

సీ. ఇది యొక్కయితహాస శ్రీ మే నొద్ద నుండ ధర్మప్రవీణుం డగుశ్రీబ్రాహ్మణుండు
ధృతరాష్ట్రవసుమతీశపతికిఁ జెప్పినయది, వినుము భార్గవవంశశ్రీమునఁ బ్రసిద్ధుఁ
డగుజమదగ్నికి శ్రీ నత్యంతనిర్మలమతి రాముఁ డుదయించె శ్రీ నతనిచేయు
తపమున హరుఁడు ప్రశత్యక్ష మై నిలిచిన, నతఁడు దివ్యాస్త్రంబులడుగుటయును

ఆ. నమ్మహాత్ముఁ డశుచు శ్రీ లైనవారల నవి, నిర్దహించుఁ గాన శ్రీ నీవు పరమ
శుచివి గమ్ము నీకుఁ శ్రీ జొప్పడు నఖిలమ, హాస్తవీర్య మనియె శ్రీ నాదరమున. 295

వ. అనిన విని జామదగ్న్యుండు వినతుం డై నా కెప్పుడు పాత్రత్వంబు గలిగె
1 నప్పుడు, నీవ తలఁచి దయసేతువు గాక నీకు శుశ్రూష సేయు చుండునట్లుగాఁ
బ్రసాదింపవలయు నని విన్నవించిన విని కరుణాయ త్తచిత్తుం డగుభవుం డవ్వరం
బిచ్చిన నమ్మహాత్ముండు 2నియమనిష్ఠాపరుం డై పూజోపహార ప్రముఖవిధానంబుల
నద్దేవు నారాధించు చుండ ననేకసంవత్సరంబులు సన నొక్కనాఁడు పరమేశ్వ
రుండు ప్రసాదలసితాననుం డై గౌరీదేవికి నతనిం జూపుచు. 296

క. రాముఁడు విమలవ్రతచ, ర్యామహితుఁడు నాకు భక్తుఁ శ్రీ డవి పలుమాలుం
దా ముద్దు సేసి మృదువచ, నామృతసంసిక్తుఁ జేయుశ్రీనాసమయమునన్. 297

వ. బలవంతు లగుదనుజులచేత బాధితు లయి బృందారకు లయ్యిందుధరుపాలికి భ
యసంభ్రమంబులతో నరుగుదెంచి తమయలజడి యెఱింగించిన. 298

ఆ. జామదగ్న్యుఁజూచి శ్రీ చయ్యనఁ జని దాన, వుల వధించి దేవతలకుఁ బ్రీతి
యాచరింపు మనియెశ్రీహరుఁడుదానికినుది, ముదముఁ బొంది కేలుశ్రీ మొగిచియతఁడు.

క. అకృతాస్త్రుఁడ నగునాకుం, బ్రకటభుజాబలులు నస్త్రశ్రీచారీణులు నై
సకలసురనికరసంబాధకు లగుదానవుల గెలువఁ శ్రీ దరమే యనుడున్. 300

తే. అంబికానాథుఁ డిట్లను శ్రీ నతనితోడఁ
దలఁపు నీదెస నిలిపెద శ్రీ దానఁజేసి
పగఱ నిర్జింప నగుఁ బదంశపడి మనోర
ధంబు సిద్ధించు నరుగుము శ్రీ దడయ కనఘ. 301

చ. అనవుడు నట్ల కాక యని శ్రీ యాజమదగ్నిసుతుండు ధీరతం
జని సముదగ్రు లై నసురశత్రులఁ దీవ్రత³ రాయుధోత్కరం
బున వధియించి వారి బలుశ్రపోటుల నొచ్చినమేనితోడ వ
చ్చినఁ బురవైరి నిర్వ్రణునిఁ శ్రీ జేసె గరంబున నంటి యాతనిన్. 302

5. ఇవిధంబునం ~~బ్రకృతీన్ద్రశ షణ్ము గానింగు బర్హు~~ డాభార్గవప్రపయిం ~~బ్రీతిశీతలం~~ బగు
నాలోకనం బొలయ నాతని కిట్లనియె. 303

నప్పుడ నీతలంచినట్ల దయ సేసెదవు గాక. 2 యమనియమానుష్ఠానపరత్వంబు గలిగి పూజో. 3 రాశు
తోత్కరం. 4 బ్రదీప్తశరీ.

- క. అనివర్తనమతిఁ గవయఁగనని నీ దగుతనువు సునిశితాయుధములు ¹దాఁ
కిన నొవ్వదు శత్రులు న, న్నిన నుడుపుము గర్వ మడఁచి ²నిర్మలచరితా. 304
- వ. కావున వరప్రతిగ్రహంబునకు నిదియ సమయంబు. 305
- క. కొను మని దివ్యం బగున, స్త్రనికాయము శస్త్రచయముఁ ³దద్దయుదయ ని
చ్చిన నవి యాతఁడు సాష్టాం, గనమస్కారంబు సేసి ⁴కై కొనియె నృపా. 306
- వ. తదనంతరంబ లోకగురుం డగునాహరునిచేత ననుజ్ఞాతుం డై యులందు నిజ
స్థానంబునకుం జనియె నయ్యితిహాసప్రకారం బిట్టిది యివ్విధంబున వివిధదుష్క
సత్కర్మానుష్ఠానఫలంబులై వచ్చినసర్వదివ్యాస్త్రంబులు నారాముండు రాధేయు
నకుఁ బ్రీతచేతస్కుం డై యొసంగె నట్టిమహాత్ములు హీనకులజాతుల నాదరింపుగే
యప్పుణ్యపురుషుండు గయికొనుటఁ గర్ణుం డుత్కృష్టయోనిజాతుగ డని తెలు
చెద వదనవక్షోబాహుప్రముఖాంగకంబులు సూడ దేనకుమాగుండుం బోలె ను
న్నవాఁడు ప్రకృతికాంత కుండలవజ్రకవచంబులతోడ నాదిత్యసన్నిభుం డగుకొండు
కుం గాంచునే సింగంబు లేడి కెట్లు వుట్టు నితనికి సూతసంవర్ధితుం డై నడిచు దొడ
రె నింతియ కా నోపు రుద్రశిష్యత్వంబున విశ్రుతుం డగుభార్గవరామునకుఁ బ్రి
యశిష్యుం డగునంగరాజు ననంగదమనుం బరిగ్రహించినవిరించిభంగిఁ బరిగ్రహిం
చి నీవు సారథ్యం బాచరింపు మఖిలగుణంబులను సారథి రథికున కధికుండు గావల
యు ననునీతి నీవు ప్రసన్నుండ వగుటంజేసి నాకు సిద్ధించె ననుటయు. 307
- తే. క్రుచ్చి మద్రవిభుండు నీకొడుకుఁ గాఁగి
లించి ప్రియ మానవమునఁ దలలిర్ప నృపకు
మార నీవు నాకొలఁది యి ⁵టరయ నెఱుఁగు
దేని యిది లెస్స నీకోర్కి ⁶యేను దీర్తు. 308
- వ. అని మఱియును. 309

◆◆◆ శల్యుఁడు కర్ణునకు సారథ్యంబు సేయ నొడంబడుట. ◆◆◆

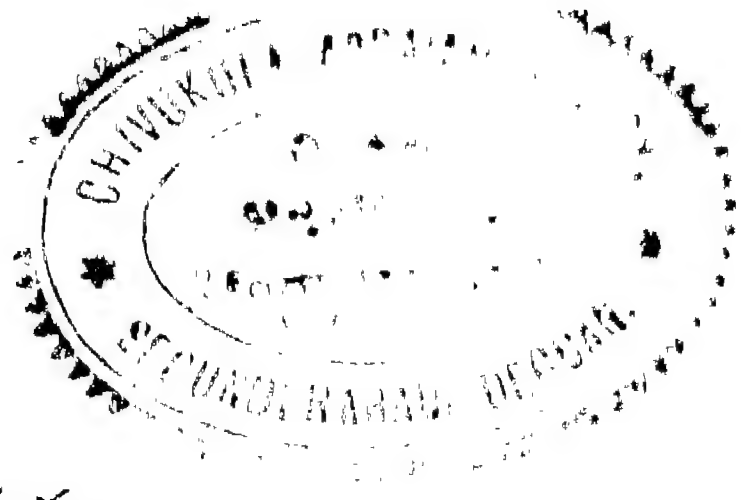
- క. వీనులకుం బలుకులు సే, దైనను జెప్పుదు హితంబు ⁷లగుకార్యంబుల
దానికి నోర్వఁగ వలయుం, గాని యలుక వలదు నీకుఁ ⁸గర్జన కధిపా. 310
- ఆ. అనినఁ గర్ణుఁ డిట్లు ⁹లను మద్రవతితోడ, హరున కజుఁడు నరుస ¹⁰కచ్యుతుండుఁ
బోలె హితుఁడ వగుము ¹¹బుద్ధిపరాక్రమ, శాలి నాకు నీవు ¹²సంగరమున. 311
- వ. అనవుడు నట్ల కాక యని శల్యుండు వెండియు. 312
- క. తగువార లొరులు దెగడుట, పొగడుట యగుపలుకుపొంతఁ ¹³బోనరు హితకా
ర్యగతులు సెప్పఁగ¹⁴దెగ డగుఁ, బొగ డగు నెదు రోర్వ వలయు ¹⁵బుద్ధిగలిగినన్.
తే. శక్రు తే ¹⁶రైన నడపంగఁ ¹⁷జాలువాఁడ, ¹⁸నుటవు సెప్పుదు రథికు నేరమఱిగ ¹⁹నీను

1 దాఁకిన నొవ్వ కుండఁ జేసెద, విను మానుషకర్త మడఁచి. 2 విమలచరితా 3 దిగడఁగఁ, బొగడఁగ నెదు. 4 నొఱపు; నొఱపు. 5 నీక. 6 దిగడఁగఁ, బొగడఁగ నెదు. 7 నొఱపు; నొఱపు. 8 నీక.

- గృష్ణసారథ్యఘనః డగుశ్రీకీడి గెలువఁ, దలఁచునీ కేను గడపుట శ్రీదగు రథంబు.
 చ. అన. విని భూవిభుండు ప్రియ శ్రీమారఁగఁ గర్ణునిఁ జూచి దేవకీ
 తనయుఁడు మద్రనాథునకుఁ శ్రీదక్కువ మాతలియుం దలంప నీ
 తని కెన రాఁడు భాగ్యముకశతంబున సారథి యయ్యె నీకు నీ
 యనఁ గొని నీవు పార్థునియశహంకృతి మాన్పుము ధీరమానసా. 315
- క. అని యతఁడు శల్యుఁ గనుఁగొని, వినతుం డై నీవు లావు శ్రీవెరవును మెఱయం
 దనుఁ గావ నంగపతి య, ర్జునుఁ గలన జయించువాఁడు శ్రీరూఢిగ ననుడున్. 316
- వ. అ ట్లయ్యెడుం గాక యని పలికి మద్రేశ్వరుండు సారథ్యంబున కనురూపం బగు
 సన్నాహంబు వాటించినం బ్రీతుం డగుచు సూతనందనుండు దనసూతు నాలో
 కించి తగురథంబునకుం గల్పన యొనర్చు మని సత్వరంబుగాఁ బనిచిన వాఁడును
 రయంబున దృఢసుందరం బగుస్యందనంబు సుకల్పితంబుసేసి తెచ్చి దీవించి యి
 చ్చిన నయ్యరదంబుఁ బూజింపం బురోహితు నియమించి తదీయమంగళవిధానా
 నంతరంబ తాను నర్చించి కృతప్రదక్షిణుం డై ప్రణమిల్లి భాస్కరోపస్థానం బా
 చరించి సవినయంబున శల్యు నారోహణంబు సేయు మనుటయు నతం డచలత
 టంబునకు లంఘించుసింగంబుచందంబున నొగ లెక్కిన. 317
- ఆ. మెఱుఁగుతోడిలలితశ్రమేఘంబుమీఁదికిఁ,బోయి వెలుఁగుభానుశ్రవాలుపు దోఁప
 మద్రరాజసహితశ్రమహిత మై యొప్పున, త్తేరు కర్ణుఁ డెక్కి శ్రీతేజరిల్లె. 318
- వ. అని యిట్లు కర్ణ సారథిత్యంబునకు శల్యుండు మెయికోనుట సంజయుండు ధృతరా
 ష్ఠునకుం జెప్పె ననిన విని యటమీఁదివృత్తాంతం బెఱింగింపు మనుటయు. 319
- చ. అవిరళదర్శనస్థిరమశోమామునిమానస 'వాసభేలనో
 త్సవరసికా రసాత్క క నిశతాంతకృపాకరదివ్యచి త్త స
 త్వవిభవసంభృతైక్యసుఖశతామయదేహ నిరామయా పున
 ర్భవపరిహారహరిపదశపద్మయుగ స్తవహృద్యసం స్తవా. 320
- క. కమలవనసదృశదృగ్రుచి, సముదయశమితార్తిభక్తశ్రీసంఘా లక్ష్మీ
 రమణత్వశివాప్రియతా, సమవా⁴యాలంబ్యమానశసౌందర్యనిధీ. 321
- చూలిసి. అనుభవశమరమ్యా శ్రీహంసభావైకగమ్యా
 వినమదఘవిదారీ శ్రీవిశ్వలోకోపకారీ
 దినకరశశినేత్రా శ్రీధీపరిస్పందచిత్రా
 దనుజమథనలిలా శ్రీధర్మతత్త్వానుకూలా. 322
- ద్యము. ఇది శ్రీమదుగ్రయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
 తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున కర్ణనర్మంబునం నాట్యధ
 మాశ్వాసము. 323

1 ఫేలనోజ్జ్వలోత్సవ. 2 రసారపద. 3 సంభృతలక్ష్మీ. 4 యాలంబ్యమాన. 5 దీపదివ్యంగ.

శ్రీ

హరిహరనాథాయనమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

కర్ణ పర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

నిష్పాదననిపుణకృ
పానిరతిశయార్ద్రభావ శభావాతీతా
భానుసహస్రప్రభ ర
మ్యానంతవపుష్ప్రకాశ శహరిహరనాథా.

1

—●—శబ్దము గర్జనమునకు విఘ్నకరము లగువాక్యములు సెప్పట. —●—

వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు దనసుతుగడు సూతియును
కోర్కి దీర్పం బూని యతిప్రయత్నంబు సేయుటయాకర్ణించి యాంబి కేయుండు.

ఆ. ఎట్లు ప్రియ మొనర్చె శ నట్లు సంప్రార్థితుం, డై నమద్రనాథుఁ శ ¹డంతఁ గోరి
తేరు గడప నతనిశతెచ్చి కొన్నట్టియ, వీరుఁ డేమిభంగి శ విక్రమించె. 3

వ. అని యడిగిన సంజయుం డిట్లనియె నట్లు రథకసారథులు విలసిల్లి నందిమా
గధప్రస్తూయమాను లగుచుఁ దనవలనను శౌరవంబునం గనుంగొనుటయుఁ
గురురా జయ్యంగరాజు నుద్దేశించి. 4

చ. గురుఁడును భీష్ముఁడు నరునశకు బకవైరికి నగ్గలంబు వీ
రిరువురు వారి నిద్దఱ నశహీనపరాక్రమలీల గీటడం
తురు ధ్రువ మంచు నాత్మఁ బరితోషముఁ బొందుదు నట్లు ²గాక ని
ర్భరబలశౌర్యముల్ మెఱయ శ గ్రక్కున నాపని నిర్వహింపుమి. 5

తే. బాడుదల నొండఁ బట్టుము శ పాండుతనయ
ముఖ్యు వీరు వారన నేల శ మునుము వట్టి
వైరివర్గంబు నెల్లను శ బారి సమరి

సైన్యయుతముగ నద్భుతశ్రజయము గొనుము.

6

వ. నడవు మనుటయు నమ్మాటఁ గైకొని కర్ణుండు శల్యునిం దేరు నడవు మనిన
నతం డట్ల చేసె నప్పుడు శంఖభేరిప్రముఖతూర్యనాదంబులు రోదసీగహ్వారంబు
విహ్వలంబు గావించె నివ్విధంబునం జని చని గర్వాగ్రహవిధేయుం డగురాధే
యుం డమ్మద్రపతి కి ట్లనియె.

7

శా. నారాచాదిమహోగ్ర బాణపటలీశనానావిధోల్లాసముల్

సైరింపన్ ధృతి లేక పాండుతనయుల్ శ సంభ్రాంతి నొందంగ వి
స్తేరం బై ఖచరవ్రజంబు వైగడన్ శ మెచ్చంగ నీచూడ్కి దు
ర్వారోదగ్రత నేడు సూపెద భుజాశవష్టంభసంరంభి నై.

8

సీ. అన విని మద్రరా శ జాతని కి ట్లను, సత్యపరాక్రముల్ శ శౌర్యఘనులు
భుజవీర్యమహితులు శ భూరి తేజోధను, లఖలాస్త్రవిత్తము శ లార్యు లమర
పతి కై న రణమున శ భయము వుట్టింపంగ, నోవుదు రస్పాండుశభూపతనయు
లేల వారల నింత శ దూలపోఁ బలికెద, విప్పుడు వల్క రా శ దెట్లు నీకు

తే. గాండివజ్ఞానినాదమ్ముగ్రమ్మి కర్ణ

విదళనము సేసినను భీముగదమెఱుంగు

లొలసి చూడ్కులు మిఱుమిట్లు శ గొలిపినను భ
యంబుపెల్లన నపుడు వా శ యడఁగుఁ గాక.

9

వ. అని వెండియు.

10

చ. నరునిశరంబులన్ రథగతాంబులు గూలఁగ భీమునుల్లస

త్పరిఘమునన్ గజవ్రజము శ భగ్నము గాఁ బెఱతమ్ములున్ యుధి
ష్ఠిరుఁడును దాకినం జలము శ డించి దొరల్ గలఁగంగఁ జూచియుం
దిర మయి నీవు నాలుకకుఁ శ దెచ్చినమాట గదా వినం దగున్.

11

క. అనుపలుకులు వినియుం దా, విననిచెవులు సేసి మద్రశ్రవిభుతో రాధా

¹తనయుఁడు నాచేతిబరువు, గనుఁగొనియెద విపుడ యనియె శ గం డమరంగన్.

వ. ఇట్లు సంగరోత్సాహదీప్తుం డై నడతెంచునతని నుపలక్షించి.

13

చ. కురుబల ముబ్బి యార్చెఁ బటుశ్ఘోటకహేషితనిస్వనంబులుం

గరివర బృంహితధ్వనులు శ గాఢము లై విలసిల్లె నెత్తురుల్
గురిసె నభంబు మ్రోయఁ బిడుశ్శుల్ మొరసెం బారి నుల్క లెల్లెడం
దొరఁగెఁ బ్రదీప్తమారుతము శ ధూళిఁ గడున్ వడిఁ జల్లె భూవరా.

14

వ. ~~హుజీయు బహువిధోత్సాహంబులు గౌరవులకు నాశం బగుటం దెలుపుచుం దా~~

దోచిన నవి యెల్ల సరకుగొనక వారు దైవమోహితులు గావున శల్యసహితుం
డై నకర్ణుం గనుంగొని కుంతీనందను లతనిచే నిర్జింపఁబడుదుర కాఁ దలంచి

1 తనయుండు మాట లేటికిఁ.

సంతోషించి రతండు భీష్మద్రోణులదోర్విర్యంబులు పాండుతనయులచేతం గోలు
పోయె నని మనంబున వారల మెచ్చక ముంగలి యై మెఱసి నడచు చుండి పార్థ
పరాక్రమస్తరణంబునం గ్రోధంబు జనియించి యూర్పులు సందడింప మానద
ర్వోన్మాదంబున మద్రపతి కి ట్లనియె. 15

మ. అరదం బెక్కి శరాసనంబు గొని తెం శ పారంగ నే నేచి సం
గరసంక్రీడకుఁ జొచ్చినం దృణసముం శ గాఁ గొందు నద్యేనతా
వరు నై నన్ గురు నాపగాతనయుఁ జూరనం జూచుటన్ వైరు ¹ లే
తురు చెండాడెద నుగ్రతం దలలు నారదోర్దర్శముం జూడుమీ. 16

వ. అని పలికి యనంతరంబ గాంగేయకుంభసంభవు లంతటిమానుసులు నిట్లు రి
సావు సత్తురే యని యుగ్గడించి మఱియు ని ట్లనియె. 17

ఉ. వారల లోకవీరుల నశవధ్యుల గీటడఁగించి పల్వరన్
వారలయట్ల యెందు ననిరవార్యు లనం జనుమేదిసీశులం
బోర వధించి రాద్రమునఁ శ బొంగి క్రమాగతమృత్యువుకొన్ నాఁ
గా రణకేళికిం గడఁగుశగాండివి నేన యెదిర్చి యోర్చెదన్. 18

ఉ. పాండునృపాగ్రనందనుఁడూర బాననియుం గవలుం జలంబుమై
నొండొరు మూదలించుకొని శ యొక్కటఁ దాఁకినఁ నీవ్రవిస్ఫుర
త్కొండవిదారితాంగకులఁ శ గా నొనరించి యలంచి లీలమై
గం డడఁగింతుఁ బోక పెనఁగం గలచంద మెఱింగి చెండుదున్. 19

వ. ²అని వెండియు నిట్లను భీష్ముఁడు దెగినను ద్రోణుదోర్విలాసంబునాన గలిగియుండ.

సీ. ద్రోణుండు బహుదివ్యశరణదీ ప్తుఁడు భుజా, బలశాలి శౌర్యసంపన్నవృద్ధయుఁ
డక్షీణవిక్రముఁ శ డతిరథశ్రేష్ఠుఁ డ, వీరుండు సార్థుచే శ బోరఁ బడిన
ధార్తరాష్ట్రులయేపు శ దఱిగెఁ దదాప్తసై, నికులు గం డడఁగిరి శ నీ వెఱుంగ
నై నను రాముకృపాతిశయంబునఁ, గనినయారథమును శ గార్చుకాడి

ఆ. దారుణాస్త్రశస్త్రతతులును గలిమి నే, నతనిఁ దొడరి దివిజు శ లడ్డపడినఁ
గూల్తు నెల్లభంగిఁ శ గురురాజుమన్నన, యప్పు నీర్తుఁ బ్రాణ శ మానపడక. 21

—◆◆◆ శల్యుఁ డర్జునుపరాక్రమం బుగ్గడించి కర్ణునిఁ దూలం బలుకుట. ◆◆◆—

వ. అనిన విని శల్యుండు గర్జున కి ట్లనియె. 22

చ. వినినజనంబు లీతఁ డవిరవేకి యనన్ వల దింతరజ్ఞు ల
ర్జునుబలశౌర్యసంపదలు శ సూచి యెఱుంగమె మున్ను నిన్ను నా
తనిఁ గలనన్ జగం బెఱుంగరా యతఁ డద్భుతవిక్రమోజ్జ్వలుం
డెనయుడె నీవు పౌరుషవిరహీనుఁడ వద్దివిజేంద్రసందనున్. 23

1 లేతురు. 2 'క. అని పలికి వెండియును నిట్లను భీష్ముఁడు దెగిన ద్రోణునితలదెవ్వా, స్తనిచయము దోర్విలాసం, బును జాలం గలిగి యుండఁభూనుత మగుచున్' అ. ప్ర.

- సీ. రాత్రిమైఁ దాకి క్రూరతఁ బోరి మగఁటమి, వాసినయంగారశపర్ణకంటె
ఘోషయాత్రావిధిఁ శ గురురాజుఁ జెటవట్టి, మాన మేదినచిత్రశేనుకంటె
ఖండవ్రోద్యానంబుఁ శ గావ నేరక సిగ్గు, వడి చన్ననిర్జరప్రభునికంటెః
గ్రీడాకిరాతుఁ డై శ క్రోడంబునకుఁ గాగఁ, బెనఁగి చిక్కినత్రిలోశచనునికంటె
- ఆ. నెక్కు డై నవీరుడే నర్జునునితోడఁ, బొడుతు నొడుతు ననినఁ శ బోలుఁ గాక
వినుము సూతతనయ శ మనబోటు లాతనిఁ, జెటుతు మనుట నోరిశచేటు గాదె.
- చ. నృపుఁడును భీష్ముఁడు గృపుఁడు శ నీవు గురుండును దత్తుతుండు ను
గ్రపుబల మేచితో నడవఁగా ¹బెనుదాడిగఁ బోయి మత్స్యనా
ధుపసులఁ బట్టి యద్దొరలతోఁ జెడి పాటితి కర్ణ యల్లు క
య్యపుబలు పాడె ²దీపు మనశయర్జునునమ్ములు దుష్ప వట్టెనే. 25
- ఉ. ముందరియట్లు గాదు జనశ్రముల్ దెగడన్ వెఱఁ బాట నేడు సం
క్రందనసూతి మార్కొని తీరం బయి పోరెద దాఁపఁ బ్రాణముల్
నిందకుఁ జాల నింక ననుశీలకృపుఁబల్కులు వల్కు టొప్పు దా
నం దునిఁ జచ్చిసం జను మొనన్ నరుఁ దాఁకుట రి త్త ప్రావునే. 26
- వ. అనవుడు నలుక వైశమిన నడంచుకొని రాధేయుండు మద్రపతి కిట్లనియె. 27
- చ నరునకుఁ బూని పల్కితి విశనం జవి మాలినదొడ్డపల్కు లే
³నరగలి లేక బెట్టడరినప్పుడు సూడుము నన్ను నాతనిం
దిర మయి బౌహళక్తియును శ ధీరతయున్ వెరవుం జలంబు నె
వ్వరిదెసఁ గాంచి తెక్కుడుగ శ వారి నుతింపుము మాను మంతకున్. 28
- వ. అనుటయు నట్ల చేసెద నని పలికి శల్యుం డూర కుండఁ దేరు ప్రా ని మ్మని
రాధేయుండు దఱిమి పలికిన నమ్మద్రేశ్వరుండును దురంగంబుల సత్వరంబుగా
నడపె నివ్వధంబునం జని మనమొన సొచ్చి సైనికులు సంతసిల్ల వారలం
గలయం గనుంగొని కర్ణుం డిట్లనియె.
- సీ. వలను శోభిల్ల నేశ్వార్ డై న వీడె యర్జునుఁ డని నా కిప్పు శ సూపెనేనిఁ
బసదనం బే నిచ్చుభంగి యందఱకును, వినరించి చెప్పెద శ వినుఁడు మీరు
వైగడంగఁ దగురధ్యశ్రములతోడిసౌవర్ణ, రథములు వలసిన శ రయము లావుఁ
బొలుపును గలుగుకాంభోజహయంబుల, వలసిన ⁴బేర్చునశ త్త్వంబునందుఁ
- తే. బరిణతము లగునుందరశకరివరముల, వలసినను జారులావణ్యశవతుల వలసి
నను మహాగ్రామములు వలసినను గోర్కి, కెక్కు డమ్మేటిమగని కేరనిచ్చువాడ.
- క. మాటి యొక్క ⁵సన్నెద నిద్దఱు కృష్ణులఁ జంపి వారిశధనములు నా కి
త్తఱి నద్రధ మిదియే యని, యెఱిగించినయతని కిత్తు శ నేను ముదమునన్.
- వ. అని పలికి శంఖం బొత్తిన దుర్యోధనుం డనుజసహితంబుగాఁ బ్రమోదంబు

1. వెన దాడిగ. 2. దీపు. 3. నరవయి లేక 4. బెక్కుశ్రవంబులందు.

నొందె నప్పుడు నిస్సాణాదితూర్యనిస్వనంబులు దిక్కులం బిక్కటిల్లె మనయోధ
వరులును వరూధినియు నుబ్బునఁ బేర్చి యార్చిననినదంబులు నింగి ముట్టె
నయ్యెడఁ బ్రహాసభాసురముఖుం డై మద్రవిభుగడు రాధేయున కిట్లనియె. 32

ఉ. ఎన్వరు సూప నేల నరు శ నిప్పుడ కాంచెదు రిత్తవారికిం

గ్రొవ్వున నుజ్జ్వలార్థములు శ గొం డని యీ వల దిట్టు లిచ్చినన్
నవ్వు జనంబు మిక్కిలి ధనంబులు గల్గినఁ జేయ రానె నీ
కెవ్విధి నైన ¹నద్యయము శ లెందు నపాత్రపుటివి యొప్పునే. 33

వ. అని యంత నిలువక. 34

క. కొలఁది యెఱుంగక కృష్ణులఁ, గలన గెలుతు ననియె దీవు శ గంటిమె సింగం
బుల నెత్తటి నైనను ²నే, పొలముననేనియును నక్క శ పోరి గెలువఁగన్. 35

ఉ. అగ్ని సొరం దలంచునటు శ లద్దును నెక్కటి దాఁకఁ గోర్కి నీ

కెగ్గిది మాను ³మీపలుకు శ లెవ్వరుఁ జెప్పఁగ లేదు యా పఱ
న్మగ్గఁగఁ గాల మయ్యెనొకొ శ నావచనంబు లొకింత కన్గిము
ల్లగఱ నిచ్చి యోధులు బలంబులుఁ దోడు గఁ బోరు ⁴మొప్పుగున్. 36

ఆ. ఏను ధార్తరాష్ట్రహిత మాచరించుట, కై వెనంగి చెవుల శ కప్రియంబు

లైన నిన్నిమాట శ లాడితి నాబుద్ధి, విని దురాగ్రహంబు శ విడువ నలయు. 37

చ. అనవుడు నల్లి సూతసుతుఁ శ డాతని కిట్లను మద్బలంబు న

మ్మిన నను నిత్తెఱంగునకు శ మేకొన కుండఁగ మాన్ప నజ్రహ
స్తునకు వశంబు గా దనినఁ శ జొప్పడునే నినుబోడి ⁵కాప్తి జె
ప్పినక్రియఁ జెప్పి నీవు వెఱిపించిన నే వెఱి వెక్కువాడనే. 38

వ. అనుటయు నతని నగ్గలంబు కోపింపం జేయుట కై శల్యుండు మఱియు ని
ట్లనియె. 39

తే. ఇప్పు డే నీకు బుద్ధులు శ సెప్ప నేల, నరుఁడు గాండీవగుణనికృతణంబు సెలఁగఁ
గదిసి నీమెయి బలుతూపుగములు నిగుడఁ, జేసి నిను బుద్ధిమంతునిఁ శ జేయుఁగాక.

వ. అని యంతం దనివ్రాక యతండు. 41

సీ. రోషమహాటోపశీషణహరితోడ, సమరంబునకు హరిరణము గడంగి

దానధారాభీలదంతావళముతోడ, సంగ్రామమునకు శరశంబు గడఁగి

చండస్వభావ్రాగ్రపుండరీకముతోడ, నాజికి సారమేరయంబు గడఁగి

దారుణతుండాతిరఘోరగృధ్రముతోడఁ, గలహంబునకు నురగంబు గడఁగి

ఆ. యడరునట్లు గాదె శ యస్త్రకళాసము, జ్వలుఁడు పార్థతోడ శ సంగరమున

కీపు గడఁగి యడరు శ పెల్ల రాధేయ నీ, కేటిబలము నమ్మ శ నెందుఁ గలదు. 42

1 'నద్యయము' లనియే వ్రా. ప్ర. 2 బెబ్బులి నేనియు నెదిరి నక్క పోరు గెలువఁగన్.

3 మన్నలుకు. 4 మొప్పుగున్ - మెప్పుడున్. 5 'కాప్తి చెప్పిన' అ. ప్ర.

వ. అనియె నివ్వధంబున నధిక్షేపింపంబడి కర్ణుండు గోపించి కెంపారుకన్నుల నా శల్యు నాలోకించి. 43

క. గుణవంతులగుణములు ని, ర్గుణుఁ డెఱుఁగమి దెల్ల మీవు శ గుణహీనుఁడ వీ గుణ మితనియందుఁ గల దని, గణుతింపఁగ ¹నైపుణంబు శ గలదే నీకున్. 44

నీ. అర్జును నస్త్రవిశద్యాప్రమాణంబు నా, యెఱిగినయంత నీ శ వెఱుఁగ వతని కొలఁదియు వనమాలిశకొలఁదియుఁగాంచి నా, కొలఁదియు నెఱిగి వాశరలమదీయ దివ్యాస్త్రబలమునఁ శ దెగటార్ప నగు నని, యే నిశ్చయించితి శ నెట్టు లనినఁ గడుఁబెద్దకాలంబు శ గంధపుష్పాదుల, నర్పించు చున్నాఁడ శ ననుదినంబు

ఆ. దొనఁ గరంబు భక్తి శ నునిచిన నున్నది, యహిమయంబు దారుశణాస్త్ర మింత యంత యనక యెదిరి శ నాహుతి గొను దాన, జిష్ణు నోర్తు నొండెఁగృష్ణు ²నోర్తు.

వ. భార్గవాస్త్రంబున నొక్కనిం బొరిపుత్తు నట్లుఁగాక యాదవపాండవనివహంబు లోనం గృష్ణార్జునులయందు లక్ష్మీవిజయంబులు సుప్రతిష్ఠితంబు లై యుండు నయ్యిరువురం బొదివి పెనంగం గనుటకంటె మేలునుం గలదే వారల గరుడ కపిధ్వజంబులుఁ జక్రగాండీవంబులు బెండుమానుసులకు భీషణంబులు నాకుఁ బరితోషణంబులు వేవురుగోవిందులుఁ బదివేవురుపార్థులుఁ బన్నినం బోరెద నీవు మహాయుద్ధగోవిదుండవు గామింజేసి వెఱచఱచి కాఱు లఱచెద వక్కడిపక్ష పాతంబునఁ బ్రేరెదవ్రా యెఱుంగ నింక నిట్టిమాట లాడితేని ప్రాణంబుల కొఱ యొల్ల వని పలికి వెండియు. 46

—◆◆◆ కర్ణుండు శల్యునిపైఁ గోపించి యతనిదురాచారంబు లుగ్గడించుట. ◆◆◆—

నీ. విను పాపదేశసంశజనితుండ ³వగునీకు, దుర్బుద్ధి గాక సదృద్బుద్ధి గలదె ట్త్రుత్రియాధమ నీచ శ కలదు లోకంబున, నాబాలగోపాల శ మైనవాక్య మతికుటిలుండు సంశగతుఁడు గాఁ డేమిటఁ, జెలికిఁ గీ డొనరించుఁ శ జెట్ట నలుకు దుష్టాత్మకుఁడుఁ గడుఁ శ గష్టుఁడు మద్రకుం, డనునంతవట్టుఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె

ఆ. వావి లేక యెల్లశవనితలుఁ బురుషులుఁ, గలయ మీకు నెగ్గు శ గాక యుండు మున్ను గల్లు పిదపఁ శ జన్నుఁబా లై వెరుఁ, గుదురు సెప్ప నేల శ గుణములింక.

క. పలువురకుఁ బుట్టినిచ్చలుఁ, గలుద్రావుచుఁ బెరిగి ⁴యెట్లు శ గఱతురు శీలం బులు నుచితము లగుభాషణ, ములు నీ విమ్మాట లుడిగి శ పొదపొద మనికిన్. 48

చ. మఱియొకఁ డేను జెప్పెద నశమానుషవిక్రమలీల నల్లడం బఱపియుఁ జంపియు ⁵రిపున్యశాలక సైన్యము రూ పడంచి మై దొఱఁగుట యొప్ప **నేతనువు** **దూఱులు** **బలవారి** **గల్లు** **కో**

1 నై నగుణము. 2 దీర్ఘ. 3 వగుట దుర్బుద్ధియ కాక సదృద్బుద్ధి గలవె. 4 'యెట్లు గడుదుశీలం' బులుననుచితభాషణములుఁ, బలుమఱుఁ బలుకంగ నేల పద పద మనికిన్'. పెక్కుప్రతులు. 5 బెరవారి - బేరువాడి - బలపారి - జెలువారి - గెల్లుఁగా.

లుఱి దొకొ నాదుపెం పుడుపరనోపుదురే నినుబోలు లెమ్మెయిన్. 49

వ. కినియించి గదం దల వగుల వ్రేటువడక యూరక తేరు ప్రానిమ్మనపుడు మద్రవతి
యతని నవలోకించి. 50

ఆ. హితము సెప్పఁ దగనె నే నీకు నదియును, గాక నీరథంబు నగడపు చుండి
కౌరవాధినాథకార్యార్థి నగునాకు, నున్నయాపు సెప్ప నకుండ నగునె. 51

ఉ. సారథి దక్షుఁడై రథికసారము రథ్యబలంబు నాయుధో
దారత మానముఁ రణవిరథంబు నిమిత్తశుభాశుభత్వని
ర్ధారణముఁ మదిం గని హితం బెఱిగించుట నీతి గాన నీ
వీరస మెత్తి నో బలికి నేనియుఁ జెప్పదు సూతనందనా. 52

వ. ఏ నేమితప్పు సేసిన గదం దల వగుల వ్రేసెదవు నీ విట్లంటివి గదా యని
హితోపదేశంబు మాన నేర్తునే యిది యొకదృష్టాంతంబు వివరించెద
వినుము విని నీవు నాచెప్పినట్ల చేసి తేనియు మేలు సేయ కుండినం గడుమే లని
యిట్లనియె. 53

సీ. అంబుధిలో నొక్కరయలఘుతరదీప్తిప, మున ధర్మవర్తి నా నీ జనునశేంద్రు
పురమున నొకవైశ్యవరుఁ డధ్వరాదిన, త్కర్మతుఁడును శాంతిదాంతియుతుఁడుఁ
గరుణాపరుఁడు దాననిరతుండు ధనధాన్యశోభియు బహుపుత్రలాభవిలసి
తుండు నై వర్తించు నీ చుండఁగ నిలు సేరె, నొకకాకి యతనిపుత్రకులు దాని
తే. కెంగిలులు వెట్టి కొనియాడ నీ నెలమిఁ బెరిగి

క్రొవ్వి కడు మీఱి యెట్టిపరతులును దన్నుఁ
బోల వనియెడుదుర్జాననమునఁ దృణీక
రించి యది పెక్కుభంగులఁ నీ గ్రీడ నలుపు. 54

వ. ఇట్లు విహరించు చుండ నొక్కనాఁడు గొన్నిహంసంబులు పక్షబలంబున నుప
ర్ణతో ¹ సరిసేయం దగునట్టివి సముద్రంబుచేరువఁ జనం గని యాకోమటికొడుకు
లక్కాకంబునకు వానిం జూపి యిట్లనిరి. 55

క. పులుఁగులలో నీ వెక్కుడు, విలసద్గతి నంచ లిట్లు నీ వినునీధిఁ గరం
బెలమిం జనియెడు వీనిం, గలసి పఱచి గెలువ వలదె నీ ² గతులబహులతన్. 56

వ. అని తారతమ్యజ్ఞానహీను లగునయ్యల్పబుద్ధులు సెప్పిన నుచ్చిష్టదర్శితం బగు
నదియును మార్భ్యంబునం దా నంతటిదాన నని తలంచి వానిదెసకుం జని
మనంబున వీనిలో మేటి యెయ్యదియో యనుచుం జేరి తనచూడ్కికి వచ్చిన
యంచం బురుడించి పఱతము రమ్మని పిలిచిన నయ్యంచ లన్నియు నిలిచి
బెలుచ నవ్వి యవ్వాయనంబున కిట్లనియె. 57

క. మానససరసి వసింతు మ, హీనబలము జవముఁ బక్షు నీ లెల్లను బొగడం

గా నెందుఁ దిరుగుదుము ద, వై నను ఖేదంబు లేదు శ హంసల మగుటన్. 58

వ. ఇట్టిమాయందును.

59

క. బలశాలి యైనహంసముఁ, బిలిచితి పురుడించి పాట శ¹ బేలతనమునన్

గలవే యింతకు మును హం, సలతోఁ బురుడించువాయరసంబులు జగతిన్. 60

సీ. అనుటయుఁ గాక మి రట్లను హంసములతోడ, గతులు నూటొక్కటిరగలవు వాన
నొక్కటొక్కట శతరయోజనవ్యాప్తి నే, మెఱయుదుఁ బొడవుగారమిఁది కెగసి
చనుట యచ్చటనుండిర చక్క నేలకుఁ జోడు, వట్టి డిగ్గుట దూరరపాతభంగి

సంగతి పరువడి శ చారులీలాగతి, వక్రయానము వలరయక్రమంబు

ఆ. లోనుగాఁగ నెట్టు శ లై నను మీకోరి, నట్ల పఱచి మేటిరయంచ యైన
దాని నిపుడ గెలుతుఁ శ దక్కటియంచలు, భయమువైందఁ గాకిరపదువు వొంగ.

—●—●—● కాకము హంసముతో సముద్రముమీదఁ బఱచి భంగపడుట. —●—●—●

వ. అనుటయు విని ము న్నాహూతం బైనహంసం బక్కాకంబు నాలోకించి. 62

ఆ. నూలుగతుల నీవు శ వాఱు దే నన్నియు, నెఱుఁగఁ బులుఁగు లెల్ల శ నెట్లు వాఱు
నడరి యాకసమున శ² నిడుబాట నట్ల పా, ఱుదము రమ్ము జలధిరచదల ననిన. 63

వ. అయ్యెడం గూడినకాకంబు లపహసించి శతప్రకారగతి యగుదీనితో నేక
యానపర్యవసానహీనసముత్సాహదోహలి నగునీ వెట్లు మచ్చరించెదవు
పఱచి భంగపడియెదవు గాక యనుటయు నమ్మరాళం బాగమిం బాసి పఱవఁ
దొడంగినం దోన యవ్వాయసంబునుం బఱచె నిట్లు రెండును మున్నీటివై
మిన్ను దఱిసి పాఱునట్టియెడ. 64

క. రాయంచ మందగతిఁ జను, వాయస మతితీవ్రభంగి శ వలను మెఱసి లీ
⁴లాయితము లొప్ప బహుగమ, నాయాసము నొంది పఱచు శ నగ్గలికమెయిన్.

ఆ. ఎలమిఁ గడఁచి పోవుఁ శ బిలుచుఁ గ్రమ్మటి వచ్చి
ముక్కు ముక్కుమీఁద శ మోపుఁ జుట్టు
నేచి తిరుగు నీక శ లీకలతో రాయుఁ
నొరయుఁ జిత్రగతుల శ మురియు నవ్వు.

66

వ. ఇవిధంబునం గాకం బనేకప్రకారప్రసరణచతురం బై సంచరించుటం జూచి
ముదితంబు లైనవాయసంబు లధికస్వరంబుల మెఱయుచు హంసంబుల గేలి గొని
నవ్వుచుఁ దరువులపయిం ద్రుల్లి త్రుల్లి యాడుచు మరాళంబు పరాభవంబుఁ
బొం వెడఁ జూడుం దని నెద్దయలుంగునం బలుకు నుండఁ దదీయకలకలం

బాలించి హంసంబు భరితోత్సాహం బై.

67

క. పొడవునకు నెగసి యెప్పటి, పడమటిదెస నిగిడి వెలుచఁ శ బఱచినఁ గూడం

1 కలుదనమునన్. 2 సంగడిఁ బరువిడి. 3 నిడుబాట 4 లాయితము నొప్ప.

- గమరయమునఁ జని యంచం, ¹గడవం గా ²కీలకఱచి శ కాకము పాటున్. 68
- వ. పాటి పాటి డయ్యటయు నయ్యంచ యుదంచితత్వరితగమనక శానై దగ్ధ్యంబు
మెఱయం బఱచిన ³బీరువడి కాకం బాకులాంతరంగంబును వికలాంగంబును
నై యిట్లని వితర్కించు. 69
- క. నేరక తొడరితిఁ గాల్కొన, భూరుహములు లతలు గిరులుఁ శ బాద లేమియు లే
వారయ బహుస త్త్వమయము, వారిధి డిగి సోకినపుడ శ వలయుం బాలియన్.
- వ. అనుచు దీనమానసం బయి భయంబునం గలంగి డప్పి సొగసి యవశత నంత
కంతకు డిగుచు చున్నయక్కాకిం గనుంగొని కలహంసం బిట్లనియె. 71
- ఆ. నీ వనేకగతులు శ నే ర్తిది యేగతిఁ, జనుట చెపుమ వాయసంబ యేను
గడవ నరిగి పిలువఁ శ గా నేల తడసెద, వెఱక లేటికిట్టు శ లెడల విడువ. 72
- వ. అనియె నట్టియెడ. 73
- క. తలకొని జలములు పక్షం, బులు దుండము దోక సోక శ బారిఁబారి నెగయన్
బల మఱి మెయి దిగఁబడఁగా, సొలసి యెగయ లేక వాయసంబు నెగ డొందన్.
- వ. ఇట్లు మున్నీటిసీటిపయిం బడి ⁴నగ్గలం బగుదురవస్థకు బెగ్గలంబు నొందుకొనింబు
నాలోకించి పలుక నగుం గాక పలికినట్ల యెవ్వరికిఁ జేయఁ దీరుఁ బని తొరెం
గదా యనిన రాయంచకు నక్కాకం బిట్లనియె. 75
- క. ఎంగిళులు గుడిచి క్రొవ్వనఁ, బొంగినమెయితోడ గర్వరమునఁ దిరుగుచు నా
కుం గలఁబె యెందు నెదురు వి, హంగమపతి నైన గెలుతు శ నని మును దలఁతున్.
- క. నాకొలఁది యిప్పు డెఱిగితి నీకరుణాలోకనంబు శ నిగిడించి శర
ణ్యా కాపు నన్ను మగుడం, గాకులలోఁ గలుపఁ ⁵దగవు శ గాదే నీకున్. 77
- వ. అని యిత్తెఱంగున. 78
- క. ఆకులతఁ బొంది పలుకుచుఁ, గా కా యని చంచు ⁶దెఱప శ గా నఱచుచు నీ
రాకరమున మునిఁగెడున, క్కాకిం గలహంస పరమశకారుణ్యమునన్. 79
- క. వొవునఁ దత్తనువుం దన, చరణంబుల నిఱికి యెత్తి శ చా వ్రడిపి బల
స్ఫురణంబు మెఱయ వీఁపున, ధరియించుచు వచ్చెఁ బక్షీతతులు నుతింపన్. 80
- వ. ఇవ్విధంబునం దెచ్చి యెప్పటి నెలవున డించి రాయంచ యక్కాకి దప్పిఱిన
దానితో నచ్చటికాకులు విన నింక నిట్టియవినయంబు లెన్నండును జేయకు మని
పలికి నిజసహచరంబు లగుమరాళంబులుం దానును వలయుచోటికిం జనియె
నీవు నాకోనుటికొడుకులయెంగిలికూటం బెరిగినయక్కాకంబుచందంబునఁ గు
రుకుమారులయెంగిళులు గుడిచి క్రొవ్వి యెక్కుడువారల ధిక్కరించెదవు
నీకొలఁది యెఱుంగవు దీనం జేటు వాటిల్లుఁ గాన తేటపడ నెఱింగించెద

1 గడవఁగఁ జనుకినుక నేచి. 2 'కీలుకఱచి' అనియేవ్రా. ప్ర. 3 బిలు వడి. 4 యగ్గలం బగు
దురవస్థకు బెగ్గడిలునక్కాకంబు 5 దరముగాదే. 6 దెఱపఁగా నఱచుచు.

నాకర్ణింపుము.

81

చ. విరటునిగోవులన్ మరల ర్ వెల్చి మదంబున నీదుతమ్మునిం
బారిగొనఁ బార్థుఁ దాఁక కెట ర్ పోయితి నాఁ డలఘ్నాషయాత్మలో
గురుపతి డించి క్రీడి కృపరకుం దగుపాత్రము సేసి యెక్కడన్
సురిఁగితి చెప్పమా నిజము ర్ సూతతనూభవ నాకు నేర్పడన్.

82

వ. అని వెండియు.

83

చ. పనివడి జామదగ్నుఁడు సరభన్ వినిపింపఁడె మీకు నెల్ల న
ర్జునుభుజవైభవంబు మధురసూదను వెంపుచు నాఁడ ద్రోణశాం
తనవులుఁ జెప్పరే బహువిరధంబుల వారల గెల్వ రామి ¹మున్
వినమె యెఱింగియున్ మఱియు ర్ వీఱిఁడిమాటలు వేయు నేటికిన్.

84

క. ఒంటిమెయిఁ దాఁక నాము,క్కంటికి వశ మగునె కృష్ణగ్రాంధీవుల ని
ట్లంట యుడిగి తగురధికుల, జంటగొని రణమ్ము నలుపు ర్ శత్రులు దలఁకన్.

85

తే. గొంతికొడుకును దేవకికొడుకు మనము
గనియెదము దినకరనిశాకరులుఁ బోలె
వెలుఁగ నయ్యెడ ఖిద్యోతరవిలసితంబు
తోడి దగుఁ గాక నీవెంపు ర్ దోఁపఁ గలదె.

86

వ. అనిన విని కర్ణుండు గమలనాభునివెంపుచు బార్థుబలిమియు నెఱుంగక యే నేల
వారిఁ దొడరెద నెట్లు సెప్పినను దొడరుదుఁ దొడరి నా రొండె నే నొండె
నగుదు నింతియ నీవు వెడమాట లాడక యుడుగు మని పలికి యచ్చటి
మహిపతులు విన నమ్మద్రపతి కి ట్లనియె.

87

—◆◆◆కర్ణుండు శల్యునితోఁ దనకుఁ గలిగినశాపంబులతెఱంగు సెప్పుట.◆◆◆—

సీ. తలఁచిన నెదకు సంతాపంబుఁ జేయంగఁ, జాలెడునట్టివి ర్ జామదగ్నుఁ
కోపంబు బ్రాహ్మణశాపంబుఁ గాక యే, సరకు గొందునె మురరహరుఁ గిరీటిఁ
జెప్పెద విను మస్త్రశిక్షార్థి నై మహేం,ద్రనగంబునకు జమరదగ్నిసుతునిఁ
గోరి పోయినఁ గృపాంభోరాశి యగున,మృహముని గులము నరన్నడుగుటయును

తే. బొంకునకు నోర్చి బ్రహ్మస్త్రమునకుఁ గాఁగ
బ్రాహ్మణుడ నని చెప్పి తరత్పదభక్తి
గలిగి మెలఁగంగ శిక్షించె ర్ నలఘుబహువి
ధాస్త్రశస్త్రసంవేదిఁ గా ర్ నతఁడు నన్ను.

88

వ. ~~ఇది వానిధానం బగుమహాస్త్రంబు లెన్నఁగ నేకదివ్యాస్త్రంబు లెన్నఁ~~ బదం
పడి బ్రాహ్మం బగునస్త్రంబు నొసంగె నొసంగి సమరంబున నాపత్సమయంబున
దీనిం బ్రయోగింపు మని యానతిచ్చె మఱునాఁ డత్తపోధనస త్తముండు మదీ

¹ మీ, వినమి యెఱుంగుదున్ -యెఱుంగుచున్ ... మాటలు బుద్ధిఁ-జెప్పెదన్ -జెప్పుచున్.

యాంతలంబున నొఱగి నిద్రించు చుండ నొక్కజంతువు నాక్రిందితోడఁ
దొలిచిన నామహాత్మునకు నిద్రాభంగం బయ్యెడు నని కదల కుండితిఁ నద
నంతరంబ మేలుకని యతండు నెత్తుటివెల్లువఁ గని తత్ప్రకారం బడిగి
యేను జెప్ప విని మద్ధైర్యంబున కచ్చెరువడి నీవు బ్రాహ్మణుండవు గా వెన్వండ

వని యొత్తి యడుగుటయు వెఱచి సూతసుతుండ నని చెప్పితిఁ జెప్పునప్పు
డక్కిటకంబు నాఁగోకించిన నది యదృష్టపూర్వవికృతాకారం బై యుండఁ
నర్జునహితంబు గోరి యింద్రుం డమ్మనీంద్రునకు నన్నుఁ దేటపఱిచి యతనిం
గోపింపం జేయువాఁ డై కీటతనువు దాల్చి యట్లు సేసెం గానోపు నాసంయమి
గోపించి కపటంబున బ్రహ్మాస్త్రంబుఁ ఒరిగ్రహించి తది నీకు నలయుకాలంబున
దోఁపమియు మృత్యు వాసన్నం బై నం దోఁచుటయు నాపన ముట్టినయెడ
భార్గవాస్త్రంబు దోఁప కుండుటయుం గలిగెడు మని శపించె నిది జామదగ్న్య
కోపంబుతెఱంగు బ్రాహ్మణశాపంబుతెఱం గెఱింగించెన నొకర్ణింపుము. 89

5. ¹శ్రమమునకై యేను ²వివిధాంబకములు నెక్కుడువెన నేయ నశమ్యెడకు నొక్క
యాఁబెయ్య యుటికి నార్యజ్ఞానమున సంప,తాఁకునఁ గూలుడు ³దానిఁ గలుగు
బ్రాహ్మణుం డధికకోరోపంబున నిది హోమ, ⁴ధేనువత్సం బిట్లు ⁵దీని శల్య
నిహతంబుఁ జేసితి ⁶నీవు నానచనశ,ల్యంబున నిహతుండ ⁷వగుము నీకు

తే. సమర మేకాగ్రనిర్భరోతాహవృత్తి, నడన నరదంబుచక్రంబుశుభమిఁ గ్రుంగ
వలయు నెవ్వరు మాఁగొనిగెలువఁ గోరి, శ్రమము సేసెద నతనిచేరజావు మీవు.

6. అనుటయు భీతి వేడికొని ¹యావులు వేయును నెడ నాఱునూ
ఱును రథముల్ శతంబును మోఱుంగులమొత్తముఁ బోనియంగనా
జనశతకంబు దంతిశతశస్త్రకముం గొని శాంతిఁ బొందనే
యనినను మాన దయ్యె వసుధామరుకోపము తీవ్రరూప మై.

91

మానక యున్న మఱియును.

92

7. నాకుఁ గలసొమ్ము లెల్లను, నీకిచ్చెద ననుఁ బ్రసాదశనిరతకటాక్షా
లోకితుఁ జేయు మనుడు నతఁ, డీకాఱులు మాను మనుచు ¹నేఁగెం బెలుచన్.

8. ఇ ట్లరుగుచు నలుకవెంపునం గన్నుల నిప్పులు రాల మరలి కనుంగొని నా
పలుకులకు బొంకునుం గలదే నీ కీదుష్కర్తంబు పరలోకంబునకు బాధకంబు
గాకుండ నిదియ ప్రాయశ్చిత్తం బయ్యెడుం గాక పొమ్ము సూతనందనా యే నెట్లంటి
న ట్లగుట దప్ప దరుగు మనియెం గావున నాజామదగ్న్యబ్రాహ్మణులశాపంబు
లకు వెఱతు సత్యంబ పలికితి నీయున్నరాజులును నాతోడినుఖదుఃఖంబుల
కుం గలవా రగుటంజేసి కృష్ణార్జునులకు నే వెఱవ నింద్రయమనరుణకు బేరులు

1 'శ్రమమునకై యేను వివిధాంబకంబుల' ననియే పెక్కుప్రతులు. 2 వివిధాంబకంబుల, నెక్కుడు
3 నేయ, నొక్కచిలుత, యాఁబెయ్య. 4 ధేనువువత్సంబు దీని నిట్లు, నిహతంబు.

వజ్రదండపాశగదాహస్తు లై బెట్టు ముట్టినను బెదర నని యుండుదుఁ దక్కిన
వారిం జెప్పనేల యిప్పుడు బ్రహ్మాస్త్రంబునుం దోచుచున్నది యన్నరునియు
న్నెడకు మనరథంబు నడపుము పుడమిజనంబులు మదీయకోదండపాండిత్యం
బొండ్లారులకుం జెప్పికొని యచ్చెరు వందు చుండునట్లు సేసెద నమ్మేటిమగని
మృత్యునివాసంబు నొందించెద.

94

- సీ. కాండమహాతరంగముల వైరుల ముంచు, విజయాంబురాళికి శ్రీ వేల నగుదు
బాణరక్తులఁ బరిపంథులఁ బొదివెడు, నర్జునాదిత్యున శ్రీ కభ్ర మగుదు
విశిఖోగ్రశిఖల విద్యోషుల నేర్చుకీరీటి, ఘోరదావాగ్ని కాశసార మగుదుఁ
బ్రదరవేగమున నరరాతులఁ గూల్చుపా, ర్థాతివాయువునకు శ్రీ నచల మగుదు
తే. విల్లు వట్టెడువారికి శ్రీ నెల్ల నెక్కు, డనఁగ నెగడినగాండీవి శ్రీ నాహవమునఁ
దొడరఁ బ్రాణంబులకు నానరీపకులఘుప్ర, కారులకు వచ్చునే నాకుఁ శ్రీ గాక శల్య.
వ. అని పలికిన విని యమ్మద్రపతి వీనియంతరంగంబు గలంగఁ దా నర్జును చేతం
జచ్చుట నిర్ణయించె నెట్లనిన నిట్టియప్పుడు జనులు దనమీఁదం జాలమి వెట్ట
కుండుటకుం గాదె జామదగ్న్యబ్రాహ్మణులశాపంబులు భూపాలురు విన నుగ్గ
డించె నిక్కలంక యే నీరజ్జలానికి నర్జునుగుణవిశేషంబు లెఱింగించి మదం
బడంచినకతంబునం గలిగెఁ గాంతేయగ్రజునకు నాయుచ్చినవరంబు సఫలం
బయ్యె నని మనంబునం దలంచె మచుజేశ్వర విను మాశల్యుండు సెప్పిన
యాఖ్యానంబునం జిత్తం బెరియు చునికింజేసి యాసూతనందనుం డతనితో
మఱియు నిట్లనియె.

96

—◆◆◆ కర్ణుడు హంసకాకీయోపాఖ్యానము విని కోపించి శల్యుని దూఱుట. ◆◆◆—

- క. దృష్టాంతము సెప్పెద నని, కష్టాత్తా నీవు నన్నుఁ శ్రీ గాకము నరు ను
తృప్తమరాశము గాఁగ ని, కృష్టపుంగథఁ జెప్పి తిది సఖిత్వము తెఱఁగే. 97
ఆ. నీచులకు బలంబు శ్రీ నెట్టన పరుసని, కాఱు లఱచు చున్ని శ్రీ గాన యిట్లు
వలికి తింతఁజేసి శ్రీ భయ మయ్యెనే నాకు, నట్టిమాట లింక శ్రీ నాడ కుడుగు. 98
క. అడిగితినే నిను నాక, వృడిభుజబల మెట్టి దని యశ్వారణ నీ వి
ప్పుడు నృపు లెల్లను విన వా, విడిచి పొగఁజె దిట్లు వందిరీవిధమున నతనిన్. 99
చ. అనిమొన శత్రులం బొగడు శ్రీ టారయ మూర్ఖత గాదె యిట్టిదు
ర్జనుని నహింతురే వెలుచఁ శ్రీ జంపక సైరణ సేయుకాల మై
నినుఁ దెగఁ జూడ నైతి ధర ~~నిజీనతి కయ్యముపై భరంబున~~
గొనకొని సూతకృత్యమునరకుం దగఁ బంచినవాఁడు గావునన్.

100

వ. అని వెండియు.

101

తే. అకుటిలుం డగునాకు నరత్యంతకుటిల
వృత్తి సహితంబు సేసెద శ్రీ విత్తైఱంగు

మిత్రవంచన నూరయ శ్రమైత్రి సప్త
పదకృతోద్భూతి యనియెడురపలుకు వినవె.

102

క. జను లెట్టిది మిత్రవిధం, బని చెప్పుదు రట్టిచంద శ్రమఖలము దుర్యో
ధనునందుఁ గలదు నాయెడ, మనమూఱడి యుండు నా కశ్రమందప్రీతిన్.

103

క. జను లెట్టిది శత్రువిధం, బని చెప్పుదు రట్టిచంద శ్రమారయఁగాదు
ర్జనుఁడ వగునీకు నాయెడ, వినుము కలిగె దీనమనను శ్రవిచ్చెం గుటిలా.

104

ఉ. కావున నీకు నప్రియముఁ శ్రగౌరవరాజునకుం బ్రియంబునుం
గా విధి మెచ్చ బాహుబలశ్రగర్వ మఖర్వము గాఁగ లక్ష్మీకిం
జేవయుఁ గీర్తి కున్నతవిశ్రంభణముం గలుగఁ ముకుందగాం
డీవులఁ దాఁకి గెల్చెదఁ గరడిందిమగంటిమి యుల్లసిల్లఁగన్.

105

వ. అని పలికి మఱియును.

106

తే. భండనంబునఁ బార్థుచేఁ శ్రబడక ¹నేఁడు, మేలుచే యైతి నేనియు శ్రమృశ్యువునకు
నెన్నఁడును నగపడ నాకు శ్రనివ్విధంబు, నందియములేకచి త్తంబునందుఁ దోఁచె.

చ. వినుతమహాస్త్రముల్ వఱపి శ్రవిక్రమసంపద నాకుఁ జూపున
ర్జనుభుజలీల కోర్చెద వశ్రనుంధరఁ జక్రము గ్రుంగి నారథం
బునకు నవార్య మై యెడరు శ్రవుట్టక తక్కిన శల్య చూడుమీ
నను విశిఖావలీవిలసనంబున నాతనియేపు మాపెదన్.

108

వ. నీకు వెఱపింప నయ్యెడుకొలందివారిని వెఱపింపుము కర్ణుండు విక్రమంబునకుం
గీర్తికి నాస్పదం బగుటకు జనియించినవాఁడు గాని భయంబు గొనుటకుం గాదు
కురువతినన్నిధి నీవు సారథ్యంబునకుం బూను చుండి పలికికొన్న బాసకతంబున
బ్రదికిపోయి తనిన విని శల్యుం డీయనర్థప్రలాపంబులం బ్రయోజనం సేమి
వినుము కర్ణ కర్ణులు వేపురై నం గిరీటిని గెలువం జాలుదురే యనుటయు నతండు
గినుక నెఱ్ఱి నై నకన్నంగవతోడినవ్వు నవ్వుచు నిట్లను ధృతరాష్ట్రునన్నిధిను త్తమద్వి
జులగోష్ఠి నఖలదేశాచారవిదుం డై నవృద్ధబ్రాహ్మణుండు సెప్ప వింటి బాహ్లికదేశం
బునవారు గోమాంసంబు నంజికొని మద్యపానంబు సేసి నగ్నులై యసంగతదురా
లాపంబులతోఁ దిగుగుదు రని తొడంగి యనేక ప్రకారంబుల బాహ్లికదేశనిందోప
న్యాసంబు సేసె నట్టిబాహ్లికుల కొడయుండవు తత్కృతంబు లగువుణ్య
పాపంబుల నాటవపాలు నిన్నుం జేరు నట్లుం గాక వారియనాచారంబులు వా
రింసమింజేసి యాకల్పవంబు లెల్లను నిన్నుం బొందు బాహ్లికులకంటె మద్ర
దేశజాతు లవినీతు లని యాద్యులు సెప్పుదురు నిన్నేమి సెప్పం గల దింతవట్టు
నెఱింగి నాలుక యడంచి యుండు మనవుడు నమ్మజేశ్వరుండు.

109

క. లావులు ²రథ్యతిరథసం, ఖ్యావేశం దెలియఁజెప్పె శ్రగాడే భీష్ముం

1 నేను. 2 రథాతిరథసంఖ్యా.

- డావచనమ్ములు మనమున, భావింపుము క్రోధమేల శ బలియుండ నీకున్. 110
- తే. విడుతు రాపుల బంధుల శ వెలలు గన్న, నమ్ముదురు కులకాంతల శ నంగదేశ
జనితు లగువారు విభుడ వజ్రనుల ¹కెట్టు, లేలొకో నొడ్లచరితంబు శ తెన్న నీకు.
- క. పరదోషము సెప్పగ నే, ర్తురు గా కాత్మీయ మైనదోషంబు మదిం
బరికింపగ నధములు నే, ర్తురె తలపక యుంటి వలుకశతో నుండకుమీ. 112
- వ. అని యుల్లసం బాడి మఱియును. 113
- ఆ. సకలదేశములను శ సన్తార్గవర్తులు, గలరు దుష్టతతియు శ గలిగి యుండు
మది నెఱుంగ నేర్పుమధ్యస్థు లదియును, నదియు నుగ్గడింతు శ రెదుగు మెచ్చ.
- వ. ఒక దేశంబు దా గీడ యగుట కలుగునే యట్లుం గాక సదాచారదురాచాంబులు
దై వం బెఱింగెడు ²నీ వనాత్మజుండ పూర కుండు మనియె నట్లయ్యిరువురు
వివాదంబు సేయుట యాలించి చేరి కారవపతి సఖభావం బుసన్యసించి రాధేయు
రాజత్వగౌరవంబు గొనియాడి మద్రవిభుని వారించిన నాసూతనందనుండు
నగుచు శల్యు నుద్దేశించి పొదపొద రథమ్ము పో నిమ్ము పో నిమ్ముని పలికె నట్లరిగి
శల్యుండు సస్థితుం డగుచు వెండియు నర్జును ³నుగ్గడించి కృష్ణుండు సారథి
యును గాండీవంబు సాధనంబును నై యప్రతిహతమనోరథుం డగునారథికు
తోడం బెనంగ నోపితేని నీవ మాకెల్లను రాజ వమ్మేటిమగనియరదంబు
మన మొగ్గరంబు సొచ్చి చిక్కువలుచుట గలుగు నని యెఱుంగ నయ్యెడు మన
మేమఱక యుండ వలయు నీతోఁచుదుర్నిమిత్తంబు లనుసంధింపుము. 115

—●—●—● శల్యుడు గర్జునితో నప్పుడు దోచునుత్పాతంబులు సెప్పట. —●—●—●

- క. వఱళులు మనచేరువఁ బెల్లఱచుట బెట్టెదురు గాలి శ యడరుట గ్రద్దల్
తఱ చయి యాడుట వికృతపు, టఱపులతో రేగి కాకు శ లఱచుట గంటె.
- వ. అని వెండియు. 117
- ఆ. సిడముకామ సూడు శ వడకెడు మనతే, చుట్టు మెఱయఁ గట్టిశనట్టిచిఱుత
పడగలందుఁ గంటె శ వెడలెడు మంట లు, గ్రంబు గాఁగ నోపు శ రణము నేడు.
- వ. అనియె నప్పుడు రాధేయుండు ధృష్టద్యుమ్నాభిరక్షితం బయినధర్మతనయ
వ్యూహంబు గనుంగొని రథికవరులం దగినయెడల నమర్చి తన మోహరం
బొయితంబు సేసికొని యురవడింప నమ్మద్రపతి యత్రైత్తి యాలోకించి. 119
- ఉ. అల్లదె యర్జున ధ్వజవిశహారము గానఁగ నయ్యెడుం గపిం
వ్రోల్లసనంబునకా మెఱసి శ యుద్భటు లైనత్రిగర్తు లేపు శో
~~శ్చిఁగ వారయన్తురుని బెట్టుగఁ దాడి రతండు నంసన~~
న్వెల్లి నిగిడ్చి ముంచె నదె శ సింగి గుణధ్వని వ్రెంగ వారలన్. 120
- ఆ. అనినఁ గర్ణుఁ డిట్టులనియె సంశ్లప్తక, బలముచేతఁ బొదువఁబడి కిరీటి

1 కెల్లనొడ్లచరితంబు తెన్న నీ • కుచిత మగునె. 2 నీవు నాత్మజుండవు. 3 నగ్గించి.

మేఘపిహితుఁ డైనమిహిరునిచాడ్పున, వాఁడి లేక యున్ననవాఁడు గంట.
వ. అనుటయు శల్యుండు. 122

చ. వరుణుఁడు నీళ్లచేఁ జెడునె శ వాయుసఖుండు మహేంధనోత్కర

స్ఫురణ నడంగునే నరుఁడు శ మ్రోరుల నేపఱు టేల కల్లు నె

వ్వరికిని వానిఁ గీడ్పఱుప శ వచ్చునె గాలిఁ బరాభవింపఁగా

¹దొరకొనినం జలంబుమెయిఁ శ దోయధి యంతయుఁ ద్రావ వచ్చినన్. 123

ఆ. దేవతలకు నైన శ దేవేంద్రపుత్రుని, నాహవమున గెలువ శ నలవి గాదు

మనము గెలుతు మిట్టిమాట లాతనిఁ జేరఁ, జనక యాడి నీన శ సంపాదింపు.

ఉ. మేరువుమ్రోలె నొప్పినసశమీరణపుత్రునిపేర్క్కియున్ మహా

దారుఁడు ధర్మనందనునుశదాత్తతయున్ విజయానుజన్తు లే

పారఁగ నున్నసాంపును సశహంకృతి యేర్పడ ద్రావదీనుతు

²ల్వీరల మీఱి పొల్పెనఁగుశలీలయుఁ జూడుము సూరిసందనా. 125

వ. పాండవులు ధర్మపరు లెవ్వలన ధర్మంబు గలుగు నెవ్వలనిక జయంబు గలుగుట

దప్ప దనుసమయంబున సంశ్చక్తకులంబుం గనుంగొని మన్ననై న్యంబును నెవ్వ

సాచిం జూచి వారిసేనయును గడంగి యొండొంటితోఁ దాఁకిన గంగాయమునల

సంపాతంబుచందంబు దోఁచె నట్టియెడఁ గురురాజు రాధేయుని మద్రరాజు

దగురాజులను సాదరావలోకనంబున సంభావించి యిట్లనియె. 126

ఆ. ఎద్ది ప్రియము సేయు శ నేపారుశూరుల

చిత్తములకు నది యుశదాత్తభంగి

నొదవె మీకు బాహుశమదమునఁ గొనియాడుఁ

డుగ్రశౌర్యమహిమ శ యుల్లసిల్ల.

127

క. బలు వెనఁగఁ బాండుపుత్రులఁ, బొలియించిన సతులరాజ్యభోగంబును వా

రలచేతం బొలిసిన నుజ్జ్వలనాకనుఖంబుఁ గలుగు శ వ్రాల్కుఁడు పొరన్. 128

వ. అనిన వార లందఱు నుబ్బి సింహనాదంబులు సేయఁ దూర్యనినదంబులు నెలంగ

నైన్యంబులు సంతసంబునం బొదలె నప్పు డశ్వత్థామ రథికజనంబులనుసంబులం

బ్రమదం బెసంగ నిట్లనియె.

129

క. ఆయుధము విడిచి యుండఁగ, సాయకగురు మీరు సూడఁ శ జంపినకష్ట

పాయుని ధృష్టద్యుమ్నుని, మాయించియ కాని తొడిసనమఱు వే నూడ్చిన.

క. కడువడి వడముడియును గ, వృడియు నతనిఁ గావఁ బూని శ వచ్చిరయేనిం

జెడుదురు మచ్చాపంబున, వెడలువివిధవిశిఖిఖిలశవేడిమిచేతన్.

131

చ. అన విని యవ్వరిష్ఠరథిశకావలి వెల్లుగఁ. బాండుపుత్రయో

ధనులపయిన్ వెసంగవియుశదర్పము వార లుదగ్రవృత్తి మా

నందనున కట్లు సేయ వశం బగునే వాసవుండు సకలసురగణంబులతోఁ బన్ని
యన్నరునివై వచ్చి ఖాండవంబు గాల్చు కుండఁ గావంజాలెనే బ్రదుకున కాస
పడుమగల కతని మార్కొన వచ్చునే రాధేయునకు వచ్చుం గాక యనుటయు.

తే. ఇట్లు లను సంజయుం డమృతహీన్వరునకు
నంగపతిమోహరంబు తెరలంగు ధర్మ
సుతునియొడ్డువిధంబు నశ్రద్ధునుఁడు వారి
పోరునెడ లేమియును మీఁదిరపోరు వినుము.

144

వ. కృపాచార్యుండును గృతవర్తయు మాగధులు వలపట శకునియు నులూకుం
డును గుట్టపుదడంబులతో వారికెలనను సంశ్చక్తగణం బిరువదినాలుగువేలు
ముఖ్యరథంబు లగ్గలిక నుల్లసిల్లి దాపటను నీకొడుకులందుఁ గొందఱు కాంభోజ
శకయవనసైన్యసమేతంబుగా వారియపులను బహుబలభాసితుం డై దుశ్శాస
నుండు వెనుకనుం గతిపయసోదరపరివృతుం డై కురురాజు పిఱుందను నశ్వ
త్థామప్రముఖయోధులు గరినికరకృతసన్నాహులై యన్నరపతి నియోగింప
నతనిపజ్జ నిలువ నిజపుత్రులుఁ దనచుట్టునుం గదిసి యెసక మెసఁగుబరవసంబున
మెఱయ సూతసూనుండు సేనాముఖంబునకుం దిలకం బై నిలిచి పొలిచె నట్లు
మోహరించి మదకలమాతంగంబులతఱచుకతంబున మొయిళ్ల మొత్తంబుల
కై వడిం గాఱుకొనునమ్మెన నురవడి నడపించునాకర్ణునిం గనుంగొని కాంభో
యాగ్రజుండు గాంఢీవి రావించి యిట్లనియె.

145

ఉ. సూతతనూజమోహరము శ సూచితె యెంతయు గట్టి యై సము
ద్ద్యోతితభంగిఁ దోఁచె నది శ యుక్కునఁ బై పడి యిబ్బలంబు ని
ర్ధూతము సేయ కుండఁగ నేదొక్కొని యెమ్మెయి నిల్వరింత మ
న్నీతి విధింపుమా బలుపు శ నేర్పును దజ్జలు పిచ్చలింపఁగన్.

146

వ. అనుటయు సంక్రందననందనుండు.

147

తే. సారవంత మై కర్ణునిశ్చైన్య మురవ
ణించుఁ గా కేమి దీనికి శ నృపవరేణ్య
పూని చేయంగ వలయుఁ బ్రధానకార్య
మతని సమయించుటయ నాకు శ నది భరంబె.

148

వ. అనిన విని యమ్మనుజపతి యతని కిట్లను న ట్లేని నీవు రాధేయుని గెలుపుము
భీమసేనుండు సుయోధనుని నకులుండు వృషసేనుని నహదేవుండు సౌబలుని
శతానీకుండు దుశ్శాసనుని సాత్యకి గృతవర్తను ధృష్టద్యుమ్నుండు ద్రోణ
పుత్రుని ద్రౌపదేయులు శిఖండియుం దారును దక్కటిధార్తరాష్ట్రులం దల
పడువా రేను గృపునితోడం బెనంగెద ననుటయు నట్ల కాక యని యతండు

మున్ను దనఁబలిగిన నెలన్ నకుం జనునెడ నయ్యున్ దిన్ది. రుపనుపు తెఱంగు వార లందఱు నెఱింగించె నతండు నలపటివలన సైన్యాగ్రవర్తి యయ్యుచు వృకోదరుండు వామచార్మ్యవర్తి యయ్యును శై నేయద్రాపదేయసమేతంబుగా నస్పాండవాగ్ర జుండు మధ్యభాగస్థుం డయ్యు నున్నయమ్మోహరం బాసూతనందను మొనయు రవణి సరకుగొనక మార్కొనియె ననవుడు నాంబికేయుండు. 149

మ. నరుఁ డమై విని వచ్చె నన్నరునకు శ్రీ సృంశ ప్తక శ్రేణికి
స్తర మత్యుద్భటభంగిఁ జెల్లుటయు ము శ్రీ న్నూచించి తీ వయ్యుధి
ష్ఠిరునిం గర్ణుండు దాఁకి యోర్చె ననియు శ్రీ జెప్పంగ వింటి రణం
బరయం జిత్రము సెప్పు మతైఱంగు సుశవ్యక్తంబుగా సంజయా. 150

వ. అని యడిగిన సంజయుం డమ్మానవపతి కిట్లను నట్లు ధర్మజుండు సెప్పెన
కాని యయ్యిరువాఁగుం గదిసినప్పు డన్నియమంబు నడవక కయ్యంపుటాచి
త్యంబున నొండుదెఱంగు సెల్లె నది యెఱింగించెద నవధరింపు మవ్విధంబున
మొనలు రెండును నొండొంటిం దార్కొనునమయంబున సవ్యసాచి గర్ణు నడచు
చక్కటికి నడకం గడంగినఁ గ్రాలుకపికేతనంబు గనుంగొని తెంపుపెంపునఁ
బొంపిరి ప్రావుచుఁ ద్రిగర్తాదినంశ ప్తకులు సరభసంబుగా నడ్డపడి పైకొని తఱిమి
పొంగినపయోనిధిం బోలిన నబ్బలియుండు సెలియలికట్టం బోలి నిలువరించి
మాతంగప్రముఖసేనాంగసకలాంగశకలంబుల నిలాతలంబు గప్పు చుండ నొం
డొండ పేర్చి యాబలం బాబలమర్దననందనునరదంబు ముంచికొనిన నవ్వీరుండు
విజృంభితవిక్రముం డై బడబాగ్ని కీలాకలాపంబుచందం బగుసాయకనికాయంబు
నిగిడించుచు నెక్కుడుమదంబున నమ్మాకలం ద్రెక్కొను చుండఁ దత్ప్రకారం
బాలోకించి రాధేయునకు శల్యుండు. 151

ఉ. అల్లదె యర్జునధ్వజవిహారము గానఁగ నయ్యెడుం గపిం
ద్రోల్లసనంబునన్ మెఱసి శ్రీ యుద్భటు లైనత్రిగర్తు లేపు శో
భిల్లఁగ వారె యన్నరుని శ్రీ బెట్టుగఁ దాఁకి రతండు నంపపె
న్వెల్లి నిగిడ్చి ముంచె నదె శ్రీ నింగి గుణధ్వని ప్రెంగ వారలన్. 152

వ. అని చెప్పి చూపెఁ బదంపడి భారద్వాజపుత్రునిబరవసంపుమాటల నాటోపంబు
మిగిలి మనరథికులు గవిసిన దారుణరణం బయ్యె నని యాకర్ణించి తది యేర్పడ
వినుము వివరించెద. 153

సీ. కృపుండు సౌబలుండును శ్రీ గృతవర్తయును నలిఁ
జెలఁగుమూఁకలతోడఁ శ్రీ బెలుచఁ గవిసి
కాశకై కయామాత్యుశ్రీ కాసలపాండ్వాది
బలములఁ దాఁకి రత్నగ్ధరిక మెఱయ

1. 'కయ్యంపుటచితంబున' అనియే వ్రా. ప్ర.

నారెండువాఁగుల శ నాయుధంబుల¹యెడ
మంటలుఁ బొళ్లును శ మింటఁ బుడమిఁ
జూడ నక్కజము గ శ శోణిత²ధానుము
ప్రచురధూళీతిమిరముల నడఁప

తే. భగ్నరథములు నిపతి తేరభములు నిహత
హయములును మృతభటులును శ రయమునకు వి
ఘాత మొనరింప నున్న దశగమనభంగు
లందు బలుపెర పైలయఁ బోరరాడి రధిప.

154

వ. ఆల్లోన.

155

—◆◆◆ క ర్ణుఁడొ పాంచాలకుమారుల నశేకులం జంపుట. ◆◆◆—

ఉ. మేలిమదావళంబులును శ మేటిహయంబులుఁ దమ్ముపిండు నా
భీలతఁ జుట్టి రాఁగ రథశబ్దందముతోఁ గురురాజు కర్ణుదో
ర్గీలకుఁ దోడ్పడం గడఁగె శ రేణు వ్రదీర్ణముగా నతండు పాం
చాలబంబువై నడరె శ శౌర్యసముద్భటభాహువీర్యుఁ డే.

156

వ. అబ్బలంబునకు బాసట మై చేదినైన్యంబును బెనుఁ బ్రాప్త పాండవసేనగంబునుం
దఱిమినఁ బెరిగినదర్పంబునం బ్రదీప్తుం డయి యక్కర్ణుం డాగట్టిమూఁడలం
దఱిసి మెఱుంగువాలమ్ములు నఱప నవి పీనుంగుపెంట లగుచుండ నున్న
యుక్కునం బొదివినబలుమగలకుం గీర్తియు స్వర్గంబును నొసంగి తమవారి
కంటఁ బ్రమోదభరితులం జేయుచు సాయకాశగంబులు నరఁగించుచు బహు
విధరథప్రచారంబు లుల్లసిల్ల నాసేనలును గృపకృతవర్తాదియోధిబృందగంబుల
తోఁ బెనంగుమొనలును నొక్కటిగాఁ గలంచి యందు శోణితజలంబులను
మాంసమజ్జామ స్తిష్కకర్దమంబులను బతితాతపత్రహంసంబులనుం బొలుచు
నట్టినదీప్రవాహంబులు వఱపె ననుటయు ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మసంధినుం
గర్ణుండు గదియునప్పు డతని కక్కడ నడ్డపడుట కెవ్వరు గడంగి రిక్కడ నిలిపిరిఁ
దోడ్పడ నెవ్వారు గలిగి రనుటయు సంజయుం డవ్విభున కిట్లనియె.

157

తే. ఇవ్విధంబున సేనలశక్రొ వ్వడంచి
సూతసూనుండు ధర్మజుశక్తనంబు
దెసకు నడర ధృష్టద్యుమ్నుఁ శ దెసక మెసఁగ
బంధులును దాను వడి నడ్డరపడిమె నధిప.

158

క. వారలఁ గడచి ప్రభద్రకు, లారాధేయుపయిఁ గవియ శ నాతండు మహా
దారుల నేడ్వర భద్రా, కారుల నారాచసప్తకంబునఁ గూల్చెన్.

159

క. కని పాంచాలురు గోపం, బును దర్పము నెఱయ మెఱయఁ శ బొదివిన రాధా

- తనయుం డిరువదియేపురఁ, దునిమె నిరువదేను వెడఁదరతూపులఁ బెలుచన్. 160
- క. వెండియు నేపునఁ బైకొని, చండశరప్రకరములు వెసఁగ గురియఁగ ను
ద్దండతఁ బాంచాలురఁ గ, ధ్వుం డేవురఁ జంపె నైదురక్తూరాస్త్రములన్. 161
- వ. ఇట్లు భానుదేవ చిత్రసేన సేనాబిందు తపన శూరసేనులం గీటడంచి యాటోప
దీపితుం డయి చక్రరక్షకు లగును పేణసత్యసేనులును వెసుక బలసి వచ్చునృప
సేనుండు నిమ్మవ్వుగుగొడుగులుఁ గడిమి రూఢి కెక్కందనకు రణక్రీడకుం దోడు
పడియెడుచుల్లాసంబున నుల్లంబు పల్లవింపఁ బాండవబలంబులం గలంచునయ్యం
గపతిమీఁద ధృష్టద్యుమ్న శిఖిండి జనమేజయప్రముఖపాంచాలకుమారులును
సాత్యకి నకులసహదేవద్రాపదేయులును గేకయమాత్యయోధవీర వ్రాతంబును
భీమసేనపురస్సరంబు గాఁ దోఁతెంచిన బహుళజలధరంబులు ధరణీధరంబువయిం
గురియు వెనుసోనచందంబు దోఁప వివిధాస్త్రశస్త్రంబు లతనిపయిం దొరఁగింపం
గనుంగొని కౌరవేశ్వరుండు దుశ్శాసనశకునితదీయ తనయులు దన కెలంకులం దఱు
మం గరిఘటలతోడం గడంగి యవ్వడముడిని మార్కొని. 162
- క. తానును వారును దూవుల,వాన పయిం గురియ నతఁడు శ్ర వారించి గళ
ద్దానాంబులోలమధుకర, మైనగజవ్రజముఁ బలుశరారాధులఁ బొదివెన్. 163
- క. పొదివెడునప్పుడు శౌర్యో, న్నదుఁ డగునయ్యనిలతనయురమార్గణములు బె
ట్టిదముగఁ గవియుడు నోటాటి, యెదురుప లేరైరి కురుకులేంద్రుఁడు వారున్.
- మ. బలుగాలిన్ నలుదిక్కులం జెదరునభ్రశ్రేణి 'మాడ్కిన్' సము
జ్జ్వలసూర్యాంశులచేత విచ్చునిబిడరధ్వాంతంబుచందంబుఁ జూ
డ్కులకుం దోఁచెఁ బ్రచండసంగరపటిరేఘం డైనయాభీముతూ
పులమొత్తం బడరం గరిప్రకర మురద్యూతార్తి యై తూలినన్. 165
- వ. అట్టియెడం గృపప్రముఖరథికులు రాధానందనభవన్నందనులకుం దలకడచి పవన
నందనుసార్థ్యంబులం దఱుముధృష్టద్యుమ్నాదియోధులం దలపడిరి దుశ్శాసన
ప్రభృతులును వారిం గూడికొనిరి కర్ణనందను . లక్ష్మిమ్మిరమర్దనుం దాకి
రందు సుపేణుడు. 166
- క. ఖరభల్లంబున నాతని, శరాసనము ద్రుంచి నారసములు రయముమై
నురమున నేడు సొనిపి ని, ఘరనిసదం బెసఁగ నార్చె శ్ర సురలు నుతింపన్. 167
- ◆◆◆భీమసేనుఁడు గర్జనందనుఁ డగునత్యసేనుం జంపి విజృంభించుట.◆◆◆—
- సీ. కనలి యొండొకవిల్లు శ్ర గొని కీచకాంతకుఁ, డక్కుమారునిచాపరయప్తి విఱుగ
నాసి మైబబ్బూవు శ్ర లీరెడు నాటించి, తన్నున్ దొడరురాదాతనుజా
నుబ్బు వాలములు శ్ర డెబ్బదిమూఁట వారించి తత్పుతుఁడు దోరర్గిల మెఱయఁ
జేరిన నాసత్యసేనురధ్యంబుల, సూతుఁ గార్తుకమును శ్ర గేతనంబు

తే. నేడుదూపులఁ దునుమాడి శ్రీ యేచి మూఁడు

నారసము లంగమునఁ గ్రుచ్చి శ్రీ నాశమునకు

వికసితాంభోరుహముఁ బాపురవెరవు దోఁపఁ

దునిమె వెనఁ గత్తివాతీయశమ్మున శిరంబు.

168

వ. తునిమి దోస్సారంబు దుర్వారంబుగా నుక్కునం దక్కటిరధికజనంబులపయి
నడరి ¹కృపకృతవర్తాదిరధికవరులకోదండంబులు దుండంబులు సేసి వారిం గ్రూరి
మార్గణంబుల మర్దించి దుశ్శాసనుని సాయకత్రయంబునను సౌబలునిఁ దద్వి
గణబాణంబులను స్రుక్కించి యులూకుని నతనితమ్ముని నొక్కుమ్మడి విరఘులం
గావించి కర్ణుకొడుకుం గని యోరినుపేణా పొలిసితి పొమ్మనుచు బలునారసంబు
నిగిడించిన నది నడుమన కర్ణండు నటకి మెఱుంగుటమ్ములు మూఁడు మేనగ
బటప నుటక మఱియు నట్టిమార్గణం బక్కుమారు నుపలక్షించి యేసిన నా
సూతనందనుం డదియునుం ద్రుంచి యన్వడముడిమీఁద ద్రిసప్తతిత్రప్రదరం
బులు నరఁగించె నప్పుడు నకులుండు గవిసిన.

169

ఆ. చిత్రచాపము క్తశితశరఁశంఛకా, హతశరీరుఁ జేసె శ్రీ నానుపేణుఁ

డేచి నకులుఁ డతని శ్రీ నిరువదియమ్ముల, నొంచి కర్ణమనము శ్రీ నొవ్వ నార్చె.

చ. అలిగి నుపేణుఁ డంతయు రయంబునఁ దొమ్మిదిదొడ్డవాఁడితూ

పులు మెయిఁ జొన్పి విల్ దునిమి శ్రీ పొంగిన నొండొకదీప్తచాప మ

గ్గలిక దలిర్ప నెత్తి వెనఁ శ్రీ గార్ముకదండము ద్రుంచి నొంచె దో

ర్బలవిభవం బుదాత్తము గఁ శ్రీ బాధునితమ్ముఁడు సూతు నాతనిన్.

171

ఆ. అన్యచాపలసితహస్తం జైకడఁగి ను, పేణుఁ డతనిషష్టిశబాణగాఢ

నిహతదేహుఁ జేసె శ్రీ సహదేవుఁ డడరిన, మేటితూపు లేడు శ్రీ మేనఁ గ్రుచ్చె.

172

క. అయ్యిరువుర యబ్బాలుని, కయ్య మమరదై త్యరణముశ్రీకరణి మహాగ్రం

బయ్యె నృషసేనుఁ డత్తటి, నియ్యని సాత్యకి నెదిర్చె శ్రీ నిషుచయ మడరన్.

173

సీ. సాత్యకి నృషసేను శ్రీ సప్తసప్తతిమార్గా, ణంబులఁ బొదివి బాణత్రయంబు

సూతుమైఁ బటపిన శ్రీ నాతఁ డాతని పెనుఁ, ²గడఁత వాలికయమ్ముశ్రీగాఁడ నేయఁ

గోపించి మూఁడుబల్లూపుల సారథి, నొకభల్లమున విల్లు శ్రీ నుజ్జ్వలాస్త్ర

సప్తకనిహతి సశస్వంబుల నేకకాం, డస్ఫూర్తిఁ గేతుదండంబుఁ దునిమి

ఆ. శినివరుండు వక్షుశమున మూఁడుశరములు, నాట సొగసి కర్ణశనందనుండు

దెలిసి కనలి వాలుఁ శ్రీ బలకయుఁ గొని తేరు, ³డిగ్గ నవియు నతఁడు శ్రీ నుగ్గుసేసె.

వ. ఇవ్విధంబున విరఘుండును నిరాయఁధుండును నగునక్కుమారుం గనుంగొని

దుశ్శాసనుండు రయంబున నెయిది నిజరథంబుమీఁదికిం దిగిచికొని తొలంగం

గొనిపోయిన నతండు వేఱొక్కయరదం బెక్కి యెప్పటియట్ల తండ్రితేరి వెనుక

1. 'కృపకృతవర్తలకోదం' వ్రా. ప్ర. 2. గణఁత వలమ్మున. 3. డిగ్గి కవియ న్నియునుగ్గు.

వర్తించె నయ్యంగపతి దొమ్మిదియమ్ము లడరించి శై నేయుసూతాశ్వచాపంబులు
 రూపడంచి యతనిఫాలమ్మున మూడువాలికయమ్ములు నాటించె నానత్యక
 నందనుండు న్యందన మూడు డయి కవిసి కర్ణునకుఁ దోడుపడుబలంబులం
 గలంచి యతనితనువున నేడునారసంబులు నిగిడించెఁ గూడికొని శతానీకుం
 డన్నియశరంబు లేసె నప్పుడురవడించి తక్కటిద్రాపదేయులు డెబ్బదిమూడును
 ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియుం బదిపదియు భీమసేనుం డటువదినాల్గును
 సహదేవుం డేడును నకులుండు ముప్పదియును ¹(యుయుధానుం డేడును) బొండ్
 వాగ్రజుండు నూఱును బొణంబు లాసూతపుత్రుపయిం గుప్పించి నొప్పించిన.

క. మదమున నతఁ డందఱఁ బది, పదితూపుల నే పడంచి శ బహువిధగతులం

దదనీకంబునఁ దే. రొ, ప్పిదముగ వడి సంచరింపఁ శ బెద్దయు మెఱ సెన్. 176

శా. శై నేయుండును భీమసేనుండును ధృష్టద్యుమ్నుండున్ ద్రాపదీ
 సూనుల్ ము న్నడరంగఁ గిట్టి విశిఖరస్తోమంబు లొక్కుమ్మడిన్
 మేనం గ్రువ్వ శిఖండియున్ భుజబలోరస్తేషంబు సూపన్ వెనం
 దా నయ్యోధుల సూతసూతి ²విరధరత్వ స్తబ్ధులం జేసినన్.

177

వ. వియచ్చరులు వెఱఁ గందిరి వెండియు నవ్వీరుండు వారల నందఱ సస్త్రధారలం
 బొదువుచు నేడ్డెఱం బెఱవారిని బాణాంధకారంబునం గప్పినం ద్రిప్పికొనియును
 దొలంగియుఁ దెరలియు మరలియు నారథికసంఘంబు దైన్యంబు నొందె నంత
 ధర్మనందనుని బాధింపఁ ³దలం పెద్దిన.

178

క. ఆరాధేయుం డాతని, పై రయమునఁ గవియుఘోరభంగిఁ గని మహా

దారంబుగఁ జేదిబలము, బోరన నెడసాచ్చెఁ దూర్యములు మొరయంగన్.

ఉ. సూతతనూజఁ డబ్బలమురసొచ్చి శతత్రయయోధవీరులం
 జేతులతీట వ్రా నులుము శ సేసి విశృంఖలదర్పదుర్దముం

డై తలుమంగఁ గల్పితరథాక్రమ మొప్పఁగ వచ్చి ధర్మజం

బ్రీతునిఁ జేయుచుం గడిమిఁ శ బేర్చిరి సాత్యకియున్ శిఖండియున్.

180

క. వారికిఁ దోడ్పడి యక్కడి, వీరులు గొందఱు గడంగి శ వివిధోగ్రశరా

సారము లంగాధీశ్వరు, పై రయమునఁ గురిసి రుగ్రభంగిఁ జెలఁగుచున్.

181

క. కురుపక్షయోధులును స, త్వరు లై యారథికవరులఁ శ దాకి భుజావి

స్ఫూరణము సూపిన నద్భుత, కర మయ్యెఁ దదవసరంబురకయ్యం బధిపా.

182

వ. ఆసంకులసమరంబునందు.

183

శా. బాణజ్వాలలు బెట్టు పర్వ గగనప్రక్షోభణజ్వాలతా

క్వాణస్ఫూర్తి ఛటచ్చటారవముగాఁ శ గర్జోగ్రదావాగ్ని య

క్షీణోదగ్రత వైరిసైన్యవనభరస్తీభావనిర్వాహపా

(1.) ఇథి వ్రాతప్రతుల లేదు. 2. విరధధ్వస్తాంగులం. 3. దలఁపెత్తిన.

184

185

186

187

189

190

191

192

058

—

- తే. మింక ననుభోటిఁ దొడరిననీనింత కంటె, నెడరు వాటిల్లు వేగ పోమ్మింటికడకు
హరియుఁ బార్థుఁడు నున్నెడరకై న నరుగు, మేను దెగ నీదుప్రాణాన శ కింత నిజము.
- వ. అని పలికి గొంతివచనంబులు మనంబున నునికింజేసి వధియింప నొల్లనివాఁడై
యప్పండవాగ్రజు విడిచి యాపురుషసత్తముండు తదీయ సేనాసముదయంబు
నానాస్త్రసిహతంబు సేసె లజ్జాకులమానసుం డగునమ్మానవపతియును దత్ప్రదే
శ బున నిలువక తొలంగి పోయెం బోవుటయు. 195
- క. విను మతనియోధజనములు, మొనయుఁ దిరిగె నట్లు సమరశ్రమున విముఖం బై
చనునబ్బలముం గని వెనుకొనియెం గర్జుండు నీదుశకొడుకులుఁ దానున్. 196
- క. పటుసింహనాదతూర్యో, త్కటరవగుణనిస్వనములు శ గలసి యఖిలది
క్తటదారణకేలినము, దృటము లగుచుఁ గురుబలమునఁ శ బరఁగె నరేంద్రా. 197
- ఉ. ఇమ్మెయి సూతనందనునిశయేఁడైఁ కోడినయోధవీరసం
ఘమ్ములఁ బాండవాగ్రజుఁడు శ గన్గొని పేర్కొని పేరెలుంగునం
గ్రమ్ముదెంచుకారవనిశకాయముగర్వ మడంపుఁ డన్న ధై
ర్య మ్మిగులొత్త వే తిరిగి శ రారధికుల్ మరలెన్ బలంబులున్. 198
- వ. ఇవ్విధంబున వృకోదరపురస్సరంబుగాఁ బాండవబలంబులు మార్కొనిన మన
మూఁతలుం గూడికొని తిరం బై ¹త్రోచి తలపడుటయు నయ్యిరువాఁగునందు.
- మ. కరిబృందంబులు ద్రైశ్లేఁ బెల్లుగఁ దురంతగస్తామముల్ పెక్కు గూ
లె రథాశీకము లగ్గలంబు గెడసెన్ శ లెక్కింపఁ బె క్కెనకా
ల్వరమొత్తంబులు యా పడంగె సిడమురల్ను గ్గయ్యె నన్నేల నె
త్తురువెల్లిన్ మునిఁగెన్ మరుత్త చరపంశక్తుల్ వెక్కినం బందఁగన్. 200
- వ. అట్టిసందడిగయ్యంబున భీమ సేనుండును శై నేయుండును బెట్టిదంపుటురవడిం గవి
సిన ధృష్టద్యుమ్నాదిరథిక ప్రకరంబును బరవసంబు సేయం గురుబలంబు వెఱచ
ఱచి పఱచినఁ గర్ణుం డదల్చి కరతలం బెత్తి నిలు నిలు మని పలికిన నమ్మాహ
రంబు నిలువ దయ్యె నవప్టంభవిజృంభితుం డై నయాసూతసూనుండు వెండియుం
గౌరవుల ²వేఱువేఱ పురికొల్పి మరల్చిన నమ్మైనయును మొగకట్టి నిలిచె నంతం
బవమానసూనుం దాను మార్కొన నగ్గలించె నతం డతని నాలోకించి యంతకు
మున్న శ్రుత కీర్తి స్యందనంబెక్కి- యున్నతమయన్నవలను సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్ను
లకుం జూపి వారలతోని ట్లనియె. 201
- ఉ. ఈతఁడు దుర్దశం బొరసె శ నేను గనుంగొనఁ గర్ణుఁ డేచి దు
ర్నీతిపరున్ సుయోధనునిఁ శ బ్రీతునిఁ జేయుటకై కడంగె మీ
చేతికి నిచ్చి ³యిట్లరువు శ సేసెద నిన్నరనాథు నాకు నా

- సూతతనూభవుఁ సమయఁ శ్రీ జూడక పోదు విషాద మెమ్మెయిన్. 202
- క. ఏ నొండె నతనిచే నా, చే నొండె నతండు దెగుట శ్రీ సిద్ధముగ మదిం
బూని కడంగెద మీ రీ, భూనాథునిఁ గాచికొనియ శ్రీ పోరు నడపుఁడి. 203
- చ. అని పటుసంహనాదమున శ్రీ నంబరముం బగిలించి తేరు క
ర్ణునిదెసఁ బోవ నిచ్చినఁ గరీనుంగొని శల్యుఁడు కర్ణతోడ ని
ట్లను మనమీఁద వచ్చుననిరీలాత్మజుఁ జూచితె యంతరంగ మే
ర్చునలుక కామిషం ¹బిడఁగఁ శ్రీ జూచినచందము గాన నయ్యెడున్. 204
- చ. అలిగిన మూఁడు లోకముల శ్రీ నై నను జీరికిఁ జేకొనం డితం
డలఘుపరాక్రమస్ఫురణుఁ శ్రీ డర్జునసూనుఁడు నాత్మపుత్రుఁడుం
బొలిసిర కాని కోపమునఁ శ్రీ బొంగఁడు ²నాఁడును నాఁడు నింత దో
ర్బలమును శౌర్యసారముఁ దీరం బయి చూపఱు మెచ్చఁ జూపుమీ. 205
- చ. అనవుడు భీముఁ జూచి యతఁ శ్రీ డాతని కిట్లను నట్టివాఁడ కా
కనిలజఁ డల్పుఁ డెట్లు సమశ్రాగ్రమునఁ భవదు క్తియట్ల యిం
తను వగునే కిరీటిఁ దెగ శ్రీ లూర్పఁగ నీతని నొంపఁ జంపఁ ³దాఁ
గని వెస వచ్చునాతఁ డధికం బగుమద్బల మప్పు సూడుమీ. 206
- చ. తర మిడి చంపెఁ గీచకశతతంబు నితం డది యేల యెల్లెడఁ
బిరు దనఁగా బలాఘ్యఁ డనఁ శ్రీ బెద్దయుఁ బేర్చినవాఁ డగున్ వృకో
దరుఁ డటు లై న నీతనిమనదం బడఁగించుటలీ ల నాకు నీ
వరదము సమ్ముఖంబుగ రతయంబునఁ బోవఁగ నిమ్ము భూవరా. 207
- ఉ. నావుడు దేరు మద్రనరశనాథుఁడు భీమునిటి క్కుదగ్రతం
బోవఁగ నిచ్చెఁ దూర్యరవశముల్ సెలఁగెన్ దివి పిక్కటిల్ల న
ప్పావని నవ్వుచున్ బలము శ్రీ వాయ వడం గడుబెట్టు గిట్టినం
జేవ దలిర్ప నారథికశసింహునిఁ గర్ణుఁడు గప్పెఁ దూపులన్. 208
- వ. కప్పి యాలోన. 209
- క. వెస నతని యురము బలునా, రసమున నొంచుటయు నతఁడు శ్రీ రాధేయతను
ప్రసరన్నవనారాచో, ల్లసితుం డై మెఱసెఁ గురుబరలంబు దలంకన్. 210
- ఉ. సూతతనూభవుం డనిలశసూనునిచాపము ద్రుంచి యేచి యు
ద్వ్యోతితమార్గణంబు మెయి శ్రీ నుచ్చి చనన్ నిగిడింప నొండువి
ల్లాతఁడు ధైర్యసారము రతయంబును జూపఱు మెచ్చ నెత్తి సం
స్థితశరోత్కరం బతనిరపేరుర మాడఁగ నేసి యార్చినన్. 211
- తే. ఈడఁబోక రాధాసుతుఁ శ్రీ డేసె నిరువ, దేనునారాచములు పవరమానతనయు
కత్తళము దూటి యంగంబు శ్రీ గాఁడి పాటి, నిలువ కట చని మేదినీరతలముసారఁగ.

1. బడుగఁ. 2. నాఁడు నితండు నింత. 3. యింతనఁ దగునే. 4. గాఁ గని.

మ. అలుకం గెంపు గనుంగవం గదురఁ గా శ నప్పండవుం డేసినం
గులిశంబో యనఁ బ్రజ్వరిల్లి నిగిడెన్ శ ఘోరంపుభల్లం బుర
స్థలి భేదిల్లఁగఁ దేరిమీఁదఁ బడి మూర్ఛం బొంది కర్ణుండు ని
శ్చలతం జచ్చినయట్టు లుండె వెఱఁ దత్తైన్యంబుఁ దూలెం గడున్. 213

—◆◆◆ భీముండు గర్జని మూర్ఛితుం జేసి నాలుక గోయం బూనుట. ◆◆◆—

వ. అప్పు డయ్యనిలతనయుండు దనయరదంబు గదియం దెచ్చి యా సూతనంద
నుం గనుంగొని యిన్నీచు నాలుక గోసెద ననుచుం గట్టినయలుఁగు వెఱికి
యతనియరదంబుమీఁది కరుగ నుత్సహించినం జూచి మద్రవిభుండు వారించి
యిది మూర్ఛ గాని మరణంబు గా దీయవస్థ నాలుక గోసినం జచ్చు నితనిం
జంపుటకుఁ బార్థుండు ప్రతిన వట్టినవాఁడు నీవు సంపిన నతండు నెవ్వగం
బొందు ననిన విని యవ్వీరుండు వీఁ డిప్పుడు పాండవాగ్రజుని బాధించినం గ్రోధాం
ధుండ నై యది మఱచితిం గాని చావు గామియు నిట్టియెడ నాలుక గోయం
1దడవఁ జచ్చుటయు నెఱుంగుదు నితైఱంగు నీవు దలంపించి లెస్సచేసి తిద్దు
రాత్తుండు సభలోన నసభ్యంబు లగుమాటలు ద్రాపది నుద్దేశించి యాడిన నుద్దీ
పించినకోపం బజాతశత్రునకుఁ బ్రియంబుగా నడంచికొని యుండితి నేడు తద్యే
దన వేలార్పం జూచితి నట్ల చేసితినేని మానధనుం డై నధనంజయుండు దనచేసిన
పూనిక నెఱపం గానక మనంబునం 2గుంది మడియుఁ గృష్ణయుధిష్ఠిరులు నాతని
తోడివార యింతప్రమాదంబు నీవు గలిమిం దెలిసితి మే లయ్యె మాతులా
నీయాజ్ఞ యుల్లంఘింప నని పలికి నిలిచె శల్యుండును సంతసిల్లి తేరు దొలంగించె
ననుటయు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 214

క. పాండవుల నాజి నోర్పు నితం డని మీరాజు సూతశతనయునిఁ బొగడున్
గం డడఁచె భీముఁ డిట్టిమ, గండుఁ గలఁడె పిదప నెట్లు శ గయ్యము సెల్లెన్.

—◆◆◆ భీముండు శ్రుతవర్తాదికురుకుమారులఁ బెక్కండఁ జంపుట. ◆◆◆—

వ. అనవుడు సంజయుం డాంబికేయున కిట్లను నట్లు బాధితుం డయినరాధేయుం
గనుంగొని కురుపతి దమ్ములతో భీమసేనుచేత సూతసూనుండు గడు నొచ్చెం
గావలయు వేగం బెయిదుఁ డనుటయు శ్రుతవర్తాదికుమారులు గొందఱు పటు
గతిం గవిసి యక్కొంతేయుం జుట్టు ముట్టిన నతండుఁ దదనుచరుల నేనూటయేఁ
బండ్లు వీరరథికులం బిలుకుమార్చి శ్రుతవర్త శిరంబు భల్లంబునం ద్రుంచిన నది
ముఖకాంతి మెఱయం జంద్రమండలంబు మహి కెఱఁగు తెఱంగు దోపం బడియేఁ
బటుబాణద్వయంబున వికటుని సముని బెట్టేసిన బెడిదంపుగాలిం దూలుతరువుల
కరణి ధరణిం ద్రెల్లిరి తదనంతరంబ తీవ్రనారాచంబునఁ గ్రాధుం గూల్చి
నందోపనందుల నొక్కపెట్ట పెక్కమ్ములం బొరిపుచ్చె నిట్ల నీ కొడుకు లార్వరుం

1. రామియు నెఱుంగుదు. 2. గుందు మఱియు.

దెగినఁ దక్కటివారు విచ్చి దైన్యంబు నొందిన సైన్యంబు గలంగె నంతకుఁ
దెప్పిటి యెప్పటిబరవసంబు శోభిల్లం గర్జుండు గడంగి డగ్గటి. 216

చ. అనిలజమీఁద నేయ నతఁ శ డాశరముల్ దునుమాడి సప్తకాం
డనిహతుఁ జేసె నాతని దృఢప్రదరంబులఁ గప్పె నాతఁడున్
వినుము సముజ్జ్వలప్రదరవిద్ధునిఁ గా నొనరించి యమ్మరు
త్తనయుఁడు వేర్చి యార్వ వసుధానర యారథికుం డుదగ్గుఁ డై. 217

మ. పదిబాణంబుల నొంచి విల్లు దుచుమం శ బ్రస్థితదీప్తుజ్జ్వల
ద్గద వై చెం బవనాత్మజుం డది యెడన్ శ ఖండించె నవ్వీరుఁ డు
న్నదుఁ డై పాండవుఁ డొండువిల్లు గొని నాశనాకంకపత్తంబులం
బాదువం గర్జుండు నొంచెఁ దత్తను నతిశస్పాద్బద్ధశాస్త్రంబులన్. 218

వ. దానం గోపించి. 219

చ. పటుతర మైననారసము శ పాండునృపాత్మజఁ డుగ్గుఁ డై యుర
స్తటమున బెట్టు గ్రువ్వ నుగతం బయి వీపున నుచ్చి పోవ ను
త్కటధరణీప్రకంపచలీతం బగుశైలముఁ బోలి తాల్చి మి
క్కుటముగ రోషరంజితముశ్శుం డయి కర్జుండు ఘూర్ణితాకృతిన్. 220

చ. రయమునఁ బంచవింశతిశరంబులు మేన నిగిడ్చి భల్లసం
చయహతి విల్లు సక్కడఁచి శ సస్థితవక్త్ర సహస్రపత్తల
క్తి యతిశయిల్ల రధ్యములఁ శ జెండిన మారుతి యేచి విద్విష
ద్యయదగదాదుచిస్ఫురితశబ్దహువిలాసవిభాసమానుఁ డై. 221

వ. అరదంబు డిగ్గ నుటికి కర్ణునిదెసం గవియం గురుపతి సేనం గలయేనుంగులం
బదియేడింటిం బురికొల్పిన నవి దివాకరుఁ బాదువునంబుదంబులచందంబున
నాజెట్టిమగనిం గిట్టిన నతండు జోదులతోడం గూడ నగ్గజంబులం జదుపుటయు
సౌబలునిఁ ఘోటకంబు లాటోపంబున మూఁడువే లొక్కట నుగనడించిన వాని
ప్రాపున నరదంబులుం గాలుబలంబులుం గవిసి కూడికొని పొదివిన మదం బాగువి
యమ్మహాబలనందనుండు దారుణరణవిహారంబున నొండొండ పేర్చినయబ్బలం
బుజ్జ్వలానలంబున వైచినచర్మంబుఁబాడ్చున ముడింగి యొదిఁగె నప్పు డాశకుని
యోధులు పంచశతరథికులు రభసంబున నడరిన వారల సూతాశ్వ కేతుస్యందన
సమేతంబుగా నతిముటి నుటుమాడి యగ్గలిక మెఱసినం గని యగ్గాంధారరాజు
వనుపం గడంగినయవనదేశీయు లగునాశ్వీకులం ద్రిసహస్రసంఖ్యుల నవ్వడముడి
పొడిసేయుచప్పుళ్లు గార్చిచ్చు వెదురుటడవి నేర్చుతెఱంగునం దోచె నిట్లు గద
పండువు సేసి యొండురథం బెక్కి యక్కాంతేయుండు భండనంబు సేయ
రాధేయుండు పాండవేయాగ్రజుం దాకి తీవ్రప్రకాండంబులం గప్పి సారథి

సమయించినఁ దేరు తురంగంబులు దొలంగ నీడ్చికొని పాటిన వెనుకొను
నయ్యంగపతిం గనుంగొని. 222

ఉ. భీముఁ డదల్పుచున్ రథము శ్రీ భీమగతిం గవియింప నాతఁ డు
ద్దామత మాటుకొన్న వివిధస్ఫురదస్త్రపరంపరాద్వయ
శ్రీ మొన లప్పు డచ్చెరువుఁ శ్రీ జెంది నుతించె మురాంతకానుజుం
డామరుదాత్మజుం గడచి శ్రీ యంగపతిన్ వెనఁ దాఁకెఁ దాఁకినన్. 223

క. ఆయిరువురనిబిడకన, త్స్నాయకపటలములు నిగుడ శ్రీ సరి మధ్యాహ్న
స్నాయత్ప్రభాఘ్యఁ డయ్యుం, దోయజబాంధవుఁడు మింటఁ శ్రీ దోఁపకయుండెన్.
వ. వా కొండొరులశరపరంపర లడఁగించి రాసమయంబున. 225

చ. తనకరముల్ నిగిడ్చి ¹యుచితంపుమెయిం గొనియాడి యంతటం
దనియక లీలఁ జేరి సముదంబుగఁ బద్మినిఁ బొందె భాస్కరుం
డనుటకుఁ దావలం బయి జరనాధిప చూడ శనుంతపంచకం
బున విరిదమ్మితేనియలఁ శ్రీ బొల్పెనఁగెం బ్రతిబింబ మెంతయున్. 226

వ. అప్పుడు కృప సౌబల కృతవ ర్తాశ్వతామలయుద్దామ ²సాహాయ్యంబున సమధి
కోత్సాహం డగునాసూతనందనుని సంకంభంబునం గౌరవానీకంబు దగ్ధో
ద్రేకంబునం గడంగినం బొండవబలంబునం బొంగె నివ్వధంబున నిరు
వాఁగును గలయన్ బెరసిన నార్పుల నదల్పులం బొగడుటలం దెగడుటల
నెనఁగుచులివు తూర్యరవంబుల గెలువ నమ్మేదిని నెత్తుటన్ జొత్తిల్లి కెంజాయ
రంజిల్లుపుట్టంబు ముసుంగు వెట్టినయంగనచందంబు నొందె మస్తకప్రము
ఖావయవంబులును గోదండాద్యాయుధంబులును మకుటప్రభృతిభూషణంబు
లును నాతపత్రధ్వజచామరంబులుం దునిసి పడి భీమాభిరామంబులుగాఁ గరి
హయనరసమూహంబులు రక్తసిక్తంబు లైన నకాలబాలాతపలీల యావహిల్లం
దక్కినసేనాంగంబుల మిగిలినమాతంగంబులు వెనంగినకనకలిప్తకాండంబు
³లూడుకొనం దాఁకిన నెరగల్గు ప్రొవుకొండలకై వడిం బొలుచునవియును నస్త్ర
శస్త్రపాతంబులం గ్రమ్మురుధిరమ్ముల గైరికనిర్జరంబులతోడి ధరాధరంబుల
ననుకరించునవియును మెయిమఱువు లఱువులై నానానిశితశరంబులు నో
నాటినం జేష్టలు దక్కి టెక్కలు దెగియున్నశైలంబులం బోలునవియును నగు
చుండఁ జెలంగి చతురంగంబులును బెరయఁ బెనంగునుల్లాసంబున శోణితం
బడంగ మట్టవిసి రేణువు లెగసినం జూక్కులు నిగుడ కున్ననుం దఱియ
నుటికి నిజాభిధానంబులను జననీజనకనామంబుల బిరుదాంకంబులం దమ్మెటిం
గించికొనుచు వీరులు ప్రొరుచక్కటికిం జొచ్చి పావై ⁴పేరువాడు తదీయబంధు
మిత్రులం బొగడునమరులయెలుంగులు నింగి నిండం బెల్లు దొరఁగుకీలాలు

1. యుచితంబు మెయిం. 2. సహాయంబున. 3. లూడికొనం. 4. పేరువాడి.

బాధూళి నడంచినకొలంది నిలువక యేలు లయి పాట నుబ్బి భూతబేతాళ
క్రవ్యాదంబు లోలలాడుచుం ద్రావుచు మదించి నృత్తంబులు సేయ నంబ
రంబున నట్ట లాడ వెక్కసపా టొనర్పం జాలునాసనుయంబున మనంబు
తెప్పటితమకంబున ననిం దనివి సనమిం గవిసి కయ్యంబు సేయుసైనికోత్త
ములసింహనాదంబులు దిక్కులం బిక్కటిల్ల నాకలని కెలన నట మున్న తన్నుఁ బొ
దివిన త్రిగర్త కోసల నారాయణ గోపాలబలంబుల నబ్బలసూదనసూనుండు గాం
డీవారావం బాకసంబు వగిలింప నొప్పించి. 227

చ. తఱిమి సుశర్కఁ దాఁకిన నరతండుఁ దదంగమునన్ దశాస్త్రముల్
వఱిపి మురాసురాంతకునిరబాహువునం బటుమార్గణత్రయం
బఱిముఱిఁ జొన్పి బల్వెడఁదరయమున నుజ్జ్వలకేతుదండ మే
డ్డెఱఁ జలియింప నేసిన నురదీర్ఘతఁ దత్కపి యార్చె నార్చినన్. 228

—●—●—●— సంత ప్తకు లందఱు నొక్కపెట్ట యర్జునురథంబుపైఁ బడి యాఁగుట. —●—●—●—

సీ. వెగడునఁ ¹జె య్వేది ర వేగంబ తేఱి సం, శ ప్తకు లర్జునురసాయకముల
కోహటింపక సమురత్సాహంబు వదల కం,దఱు నొక్కపెట్ట తరద్రథము న్పుదివి
హరులతో గాడియు ర హరికేలు నొగలును, ²బలుగాఁడియునుగండ్లురబట్టిమెలఁగ
మిడుక రా కుండ నరమైటివిల్కానిమే, నును నిగ్రహించుట ర గనుఁగొనంగ

తే. నద్భుతం బయ్యె నపుడు సే ర యార్చి శౌరి
లీలఁ గొందఱ మ త్తశుంరదాలభంగి
మెఱయఁ దూలించెఁ గాలను ర గుఱుచతూపు
గములఁ బార్థుండు పలువుర ర సమయఁ జేసె. 229

వ. అంతఁ గొంతయూరువు ప్రాయినం జిఱునవ్వు నవ్వి కవ్వడి కమలనాభున
కిట్లనియె. 230

ఆ. తేరు గదల నీక ర వైరులు బలువిడిఁ, బొదివి పట్ట రాచరపొల్ల నై న
యేను దక్క నృపతిరసూనుఁ డి ట్లూరుఁడు స,హించు నెట్లు విక్రమించుఁగాక.

క. అని పలికి చూడుమీ న, న్ననుచు భుజంగాస్త్ర మేయ ర నది యగులకు గ్ర
క్కునఁ బాదబంధ మొసరిం, చిన ముంచె నతండు వారి ర శితవిశిఖములన్. 232

వ. ఇవ్విధంబున. 233

ఆ. నాగపాశబంధరనంబుల గుదివడి, వారు వివిధబాణరదారితాంగు
లై రథంబు విడిచి ర రప్పు డాసంశ ప్త, కన్తజంబు గని త్రిగర్తవిభుఁడు. 234

క. గరుడాస్త్రం బేసిన న, చ్చేరువుగ గరుడములు గవిసి ర చీగెం జంచు
స్ఫురణము మెఱయఁగ వెస న, య్యురగాత్మకబంధ మూడ ర నుర్వీనాథా. 235

క. తనకడిమి బంధమోక్షము, గనినరథికకోటి గడఁగి ర గాండివిపయి నే

1 జేడ్వడి. 2 బలుబండి కండ్లును + బట్టి తొలఁగ.

పునః దూపులు దొరఁగింపఁగ, ఘనభుజుఁడు సుశర్ముఁ డేసెఁ శ్రీ గనదస్త్రమునన్
చ. అది ¹నరు డెంద మాడుటయు శ్రీ నాతఁడు మూర్ఛ మునింగి తేరివైఁ

జదికిలఁ బడ్డ నుబ్బి యదె శ్రీ చచ్చె సుశర్మునియేటు దాకి బ
ల్లిదుఁ డగుపార్థుఁ డలచు మదనలీలల నార్చిరి నీదుసైనికుల్
సదలను దిక్కులం బరఁగె శ్రీ శంఖముఖోద్భటతూర్యనాదముల్.

237

సీ. అంతఁ దెప్పిటి విలసయాంతకుకై వడిఁ, గవ్వడి యేచి మాశర్గణచయంబు
వెల్లడరించిన శ్రీ బీటువ్రాయె సుశర్ము, యాసేనమీఁద నైంశద్రాస్త్ర మక్కి
రీటి నవ్వుచు నేయ శ్రీ నాటోపమున నది, వివిధబాణాకృతిఁ శ్రీ గవిసి నులుము
గావింపఁగాఁ బదిశేవురు సంశస్త్ర, కాగ్రేసరులు దెగతాటి రప్పు

ఆ. డుక్కు దక్కి తలరి శ్రీ తక్కటియోధులు, చేష్టితంబు లెడలఁ శ్రీ జిత్రరూపు
లట్టు లైరి ధూమ శ్రీ మడఁగిన వెలుఁగొందు, ననలుచంద మయ్యె శ్రీ నన్నరుండు.

వ. హత శేషులై నసంశస్త్రకులు చతుర్దశసహస్రయోధముఖ్యులవిజయవిజయంబు
సహింపక యొండొగులం బురికొల్పికొని బలంబులతోడం గడంగిన నతం డతి
దారుణం బగురణంబు సేయఁ దక్కటిసాండవులదెసఁ బోరుకౌరవబలంబు దద్బ
లశౌర్యంబు లోర్వక భీతిం గలంగి పఱచినం గృతవర్తకృపగురుపుత్రకర్ణులు
నులూక సౌబలసుయోధనులును దుశ్శాసనాదికుమారులును బరవసంబు సేసి యా
సైన్యంబు దైన్యంబు వాయ విక్రమించి రట్టియెడఁ గృపునియపరిమితశరజాలం
బు పాంచాలపుంజంబుం బొదివినం గనలి శిఖండి యమ్మహీసురవరుని మార్కొ
నియె నయ్యిరువురసమరంబు రామరావణులరణంబుకరణి నొప్పె నట్లు వ్రారి
పోరి శారద్యతుండు.

239

చ. హరులను సూతుఁ జంపిన నుదగ్రత నాద్రుపదాత్మజుండు వి

స్ఫురితకృపాణచర్మపరిశోభితుఁ డై యరదంబు డిగ్గి న

త్వరముగ నేగుదేర శరశవాహిని పై నిగిడించె నాతఁ ²డ

య్యరి వెఱఁ గందుచున్ నిలుచునట్టుగ జోదులు పిచ్చలింపఁగన్.

240

వ. అ ట్లేచినకృపాచార్యుపై నురవడించినధృష్టద్యుమ్నం గృతవర్తయు ధర్మతనయ
ద్రాపదేయుల నశ్వత్థామయుఁ గవలం గురుపతియును వృకోదరుం గర్ణుండునుం
దలపడి నిలువరించి రక్తాతముండు శిఖండిపలక పటియలు సేసిన నతండు దెరలక
కేవలకరవాలంబున విక్రమింపం గడంగిన నయ్యతిరథుండు.

241

క. వాలికతూపులు మేనం, గీలుకొలిపి నొంపఁ గని సుశకేతుఁడు బాణ

జ్వాలలు నిగుడ నడరి యా, బిలత నాకృపునితాడఁ శ్రీ బెనఁగ నరేంద్రా, 242

తే. తనకు నెడ సొచ్చి యిట్టు లతండు వెనఁగ

ద్రుపదనందనుఁ డల్లన శ్రీ తొలఁగి పోయె

నానుకేతుండు గృపునిమై శ్రీ నాడ నిరువ
దాటుశరములు వఱపి రయంబు మెఱయ.

243

వ. ధనువు దునిమి యొందుకోదండం బెత్తిన నదియును ఖండించి.

244

క. తోడన హయసూతుల¹ నోఁ, గాఁడఁగ నేయుటయు నతఁడు శ్రీ గనలుచు బలువిల్
క్రీడయపోలెం గొనిమే, న్గాఁడఁగ నిగిడించె ద్రిదశశ్రీనారాచంబుల్.

245

—●●◆కృపాచార్యుండు సుకేతుం డనుపాంచాలకుమారునిం జంపుట. ◆●●—

తే. అట్టు నొప్పింపఁ దూగాడుశ్రీనానుకేతు
కంధరము మెఱుఁగారెడుశ్రీక త్తివాలి
దొడ్డతూపున నేపునఁ శ్రీ ద్రుంచుటయును
శిరము ధర డొల్లెఁ గుండలశ్రీస్ఫురణ మెఱయ.

246

వ. ఇట్లు సుకేతుండు సచ్చిన సతనిమూఁకలు విచ్చె ధృష్టద్యుమ్నుండు గృతవర్త
యుం బోరునెడ ధృష్టద్యుమ్నుండు గృతవర్తవక్షస్థలంబు విశిఖనవశంబున
నొప్పించుటయు నస్పాంచాలవరు నతండు సూతకేతుహయస్యంశనసమేలంబు
గా నిబిడశరజాలంబునం బొదివిన నవ్వీరుండు బలాహకపిహితమూర్తి యగు
మార్తాండు ననుకరించి తాను సైంధవవధదినంబునం బారావతవర్ణంబు లగు
ధ్యంబు లగ్గురునరుణాశ్వంబులఁ బెరయం బఱపిన తెఱంగున.

247

తే. అలిగి నొగ నొగతోఁ దాఁక శ్రీ నతిరయమునఁ
దేరు వఱపి కృపాణప్రదీప్తపాణి
యగుడు గద పుచ్చికొనియును శ్రీ నటుమ లేక
చలము డిగఁ ద్రావి కృతవర్త శ్రీ యిలకు దాఁటె.

248

వ. అక్కుంభసంభవుచందంబు గాక వంచకుం డై యప్పరుసున నబ్బలుమగ్గండు
దొలంగిన నయ్యరదంబుమీఁదికి లంఘించి యాధృష్టద్యుమ్నుండు.

249

క. ఆరథికు నచటఁ గానక, సారథితల దునుముటయును శ్రీ సంతసమునఁ బొం
గారి² తనశబ్ద మిచ్చి మ, హారవమున నిక్క డిక్క శ్రీ డనియె నతండున్.

250

చ. వినికృతవర్తఁ గాంచి పటుశ్రీవిక్రమకేలి యొనర్ప నాత్మవా
హనమున కేగి యేచి ద్రుపదాత్మజఁ డాతఁడు లోను గాఁగ న
మొనఁ గలమేటిజోదులసశ్రముద్ధతి యే డైఱ నిల్వరింప వి
ల్గొనఁ బటుశౌర్యశోభితబరలుం డగునయ్యదుముఖ్యుఁ డొక్కఁడున్.

251

వ. అట్టియెడ నొక్కరథికుండు రయంబున నిజరథంబుమీఁదికిఁ గృతవర్తం దిగిచి
కొని యనికిం దొలంగం గొనిపోయెఁ బాంచాలోత్తముండునా దనమునుము
బలంబు గలంగం బరాక్రమించు చుండె.

252

శ్రీ. ధర్మపుత్రుండు గురుశ్రీతనయుతోఁ బెనఁగుచో, బాసట యె శినిశ్రీపాత్రుఁ డడర

- నాయిద్దలును ద్రాపరదేయులు వెఱుగందు, నట్లు వారలను సైరన్యంబుఁ బూ
బహుళాంధకార మారపాదించి యమ్మేటి, విలుకానిసాయకరవితతి నింగి
ఘనమయంబుగఁ బర్వ ర జననాథ వారల్లి, యొక్కొక్కరుం డనేరొక్క బా
ఆ. నిహతుఁజేయ నతఁడు ప్రహసితవదనుఁడై, యొకని నొకని బహుసరముజ్జ్వలా
విద్ధుఁ జేసి కడఁగి వివ్వచ్చుకొడుకుచా, పంబు దునిమెఁ గ్రూరభల్లనిహతి. 258
క. ధృతి నొండువిల్లు గొని యా, శ్రుతకీర్తి దదీయతనువు ర సొనివెం బ్రదర
త్రితయంబుఁ గనలి యాతం, డతనిం దత్పార్శ్వచరుల ర నమ్ముల ముంచెన్. 259
క. ముంచుమహోద్ధతి యాలో, కించి తనదుచూడ్కి దట్టర కెం వెసఁగం గో
పించి శరనికరములు గు, ప్పించుచు ధర్మజుఁడు గవిసె ర భీషణభంగిన్. 260
చ. కదిసిన నమ్మహాభుజుఁడు ర గార్తుకముం దును మాడి మూఁడుబె
ట్టిదపుమెఱుంగుతూపులఁ బరీక్షిత సూపిన నానృపాలుఁ డు
న్నదుఁ డయి మేటివింట బలురమార్గణముల్ వెస నేసె మూఁడు న
ర్వదియును నద్ధరామరునిరపై శినివంశవరుండు దోడ్పడన్. 261
వ. ఇట్లు ప్రాపై కడంగి. 262
ఆ. అర్ధచంద్ర బాణరహతి గురుపుత్రుని, ధనువు శినివరుండు ర దునుముటయును
శక్తి వైచియతఁడు ర సారథిఁ గూల్చి బల్, వింటఁ గురిసె బహుళరవిశిఖవృష్టి. 263
క. సారథి లేమిని సాత్యకి, తే రీడ్చు దురంగమములు ర దే రటు వాఱన్
భూరమణ ధర్మనందను, వారు వైదివి రంపగముల ర వడి గురుతనయున్. 264
క. భీమాస్త్రశిఖల నశ్వ, త్థామాగ్ని దహించె ధర్మరతనయానుచర
స్తోమాటవి నొకవేల్కిడి, నామెయి జనవిస్తయావరహం బయ్యె నృపా. 265
వ. అప్పుడు కురురాజు పాండవుల నాచార్యనందనుచేతం దెగినవారలంగాఁ దలంచె
నంతఁ దఱిమి యుధిష్ఠిరుండు ప్రచండకాండంబుల నవ్విప్రవరుం బీడితుం జేసి.
సీ. అలవును వెరవును ర గలవు కృతాస్తుండ, వని నిన్ను నెఱుఁగుదు ర నై న నెల్ల
సొంపు పార్వతునకుఁజూప నోపినఁ దెల్ల, మగు నది య ట్లుండె ర నరయ నీకు
నెయ్యంబు వాటించురనేర్పు కృతజ్ఞత, యనునివి లేవు బ్రాహ్మణుఁడు దపము
దమమును గల్గువర ర్తనమున నుండుఁ గా, కని సేయునే యెంతరయడిచిపడినఁ
ఆ. బడితి గాని యడ్డరపడలేవు కారవ, కులము నెల్లభంగి ర గెలుతు మేము
నీవ చూడ ననుడు ర నావీరుఁ డేమియు, ననక నగుచుఁ బఱవె ర నంపవెల్లి. 266
వ. ఆవెల్లికి నోర్వలేక యాభూవిభుండు దొలంగె న ట్లంతటిమానిసిం గెలిచినవాఁడై
నిలిచి నిజపార్శ్వంబులమూఁకలం గనుంగొని గురుపుత్రుండు గ్రూరవిహారం
బునకు నమరి మెఱసె మారుతితోడం బోరుకర్ణుండు దదనుచరంబు లగుకరుష
చేడి సృంజయపుంజంబులుం దన్నుం బొదివిన నబ్బలంబునకు బాహుబలంబు
సూపు చుండ నతని విడిచి యాభీమసేనుండు గౌరవసేనపయిం గవిసి కనుపుగా

- ఔ నారాధేయవృకోదరులమునుములు ధనంజయుమునుముభంగిం బ్రజాక్షయం
బగు చుండె నీదుర్మంత్రంబున ననేకులకుం బొలియ వలసె నయ్యనసరంబున. 263
- సీ. కవలతోఁ బెనఁగెడుశకౌరవనాథుఁ డ, న్నకులునంగంబున శ ననశరములు
సొనిపి యాసహదేవుశకనకపుసిడము ద్రుంచి న వార లిరువురు నెనిమిదింటఁ
బదితూపులను నొంపఁబతి రెండువిండులుఁ, దునుమాడుటయు నన్యరథనువులెత్తి
యన్నయుఁ దమ్ముండుఁ¹దన్నుఁ బెక్కమ్ములఁ, బొదివినఁ గనలి యారభూవిభుండు
తే. వారి దివ్యాస్త్రములఁ గప్పరఘోరభంగి
గాంచి జను లక్కుమారులు శ గాలవశతఁ
బొందుదుర కాఁ దలంప నరప్పడు గడంగి
యడ్డపడియె ధృష్టద్యుమ్నుఁ శ డతిరయమున. 264
- వ. ఇట్లు పాండవసేనాపతి భూనాథుం దాఁకి యేసిన నతండు. 265

—◆◆◆ధృష్టద్యుమ్నుఁడు దుర్యోధనుం దాఁకి విరఘునిఁ జేయుట. ◆◆◆—

- ఆ. ఇరువదేనునిశితశరముల నొప్పింప, నలిగి యాతఁ డతనిరయంగకముల
నలువదేనుతూపు శ లడరింప నఱకె న, క్కారవేశ్వరుండు శ గార్తుకంబు. 266
- మ. బలువిల్లుగ్రత నెత్తి యొక్కమొగి నరప్పాంచాలవర్యుండు ²దీ
పులు గ్రమ్మం బదియేనుమార్గణము లారభూమిశుపై నేసినం
గలయం బూచినకింశుకంబుచెలు వంగం బొందఁ దచ్చాపముం
బెలుచం ద్రుంచి యతండు ఫాలమున గురప్పించె³ దశోగ్రాస్త్రముల్. 267
- క. కాలాయసనారాచము, లోలి నుదుట నాటి యున్న శ నొప్పారెం బొం
చాలవరుముఖము మధుకర, మాలికచేఁ బొలుచుతమ్మిరమాడ్కిం జూడన్. 268
- సీ. కనలి యవ్వీరుండు శ గార్తుకాంతరమునఁ, గ్రూరభల్లంబుల శ ఘోటకముల
సారథిఁ జాపంబుఁ శ చేరును గొడుగును, దునుమాడఁగాఁ భవరత్పుత్రుఁ డేపు
గుండక శక్తి ²నిగొడ్పఁగఁ ద్రుంచె నే, డైఱఁ గృపాణము గొనరనుటుముసేసి
గద యెత్తఁ బఱియలు శ గావించె నుబ్బిర, త్నమయాహికేతువు శ నఱకి వైచె
తే. నిట్లు హయసూతకోదండరహీను దళిత, రఘుని విగతాతపత్ర నిరభగ్నశక్తి
ఖడ్గముద్గరకేతు విరఖండితాపి, ధానుఁ జేసె నప్పార్షతుం శ డానరేంద్రు. 269
- తే. వికలసాధనుఁ డైనయశ్వీభుని నతని
తమ్ముఁ డగుదండధారుండు శ దనదుతేరి
మీఁద నిడుకొని శత్రుసరమీపభూమి
వాయఁ గొనిపోయెఁ జూచి రారధేయుఁ డపుడు. 270
- క. శినివంశవరునితోడం, పెనఁగి పెనఁగి యతని విడిచి శ వెలుచు ద్రుపదనం
దనునిరథమునకు నెదురుగఁ, దనయరదము ననఁగ నిచ్చె శ ధరణీనాథా. 271

వ. సాత్యకియును శరంబులు గురియుచుఁ దోన తవిలె నుభయసేనాపతు లగు
నాసూతనందనధృష్టద్యుమ్ను లట్లు దాక్కొనిన నయ్యిరువాగునందు నొక్కరుం
డైన నోల మానగొనక కడంగినం బోరు ఘోరం బయ్యె నట్టియెడఁ శాంచాల
కుమారులు వ్యాఘ్రకేతు సుశర్మ శుక్ల చిత్రోగ్రాయుధులును జయ రోచ
మాన సింహసేనులును బలుదేరుల మొత్తంబులతోఁ దన్నుం గవిసినం గర్జు
డయ్యెనమండ్రువీరుల నెనిమదిభల్లంబులం దునిమి తత్సహచరుల బహు
సహస్రరథికుల సమయించినం జేదిరథికప్రవరులు జిష్ణు జిష్ణుకర్త దేవాపి భద్రు
లును దండ చిత్ర చిత్రాయుధులును హరి సింహకేతు రోచమాన శలభులును
సబలంబుగాఁ దలపడిన ¹నాపదునొక్కండ్రు నొక్కపెట్ట బెట్టిదంపుటంపఱసాలు
చేసి మఱియును బిరుదు లయి పయిం బడినదొరలను వారిపరివారంబులను
వసుధం గూల్చియు నలంచియుఁ గలంచియుం గడిమి మెఱయుచు నిట్టిచందంబు
భీష్మద్రోణులయందుఁ జూడ మని జనంబులు వెక్కనపడ వివిధసమరవిహారంబు
సలిపి వెండియు.

272

సీ. సింహంబుబారిఁ జొరచ్చినగజంబులభంగిఁ, బులి కగ్గ మైనజింకలవిధమున ✓
జ్వలనంబుఁ గిట్టినశలభంబులట్లుఁ బాం, చాలయోధులుఁ జేదిరసైనికులును
దనుఁ దాకి పొలియ రాధాతనూభవుఁ డనిఁ, దనిఁ ప్రాక ధర్మనందనునియున్న
చక్కటి కడర ధృష్టద్యుమ్నుఁడును ద్రాపదీపుత్రులును సహాదేవుఁడును శి

తే. ఖండియును సాత్యకియు నకులండుఁ జేయఁ
గలమహీశులుఁ బొదివి రరక్కర్ణు నతఁడు
వెక్కుపాములు వ్రేదివినఁ ర బెనఁగుగరుడు
ననువు దోవఁగఁ బో రాజే ర మనుజనాథ.

273

వ. ఆసమయంబున భీమసేనుబారిం బడినకౌరవసైన్యంబునం బ్రబలచతురంగంబు
లొక్కమొగిన్ బడలువడి రణాంగణంబు ²మూసికొనియెం బెఱమూఁకలు
వెఱఁగునం జెయ్యేది కర శ్లఙ్గంగినమున్నీటియ ట్లుండె గాండీవి సంశ్లక్తుల
ననేకుల మేటిమగల గీ టడంచి హత శేషం బగుబలంబు విచ్చుటయు వాసుదేవు
నాలోకించి.

274

తే. అమరులకు నజయ్యు ర లగునష్టసంశస్త, కులు మదీయబాణశ్ర ఘోరభంగి
కోహటించి పాటు ర చున్నారు భీముని,మునుము కౌరవులును ర మొనయ లేరు.

స. కర్ణుం దొక్కఁడును సము, పిష్టుం డై సిడము మెఱయు ర దిరిగి బలునిశ్శి

ఘూర్ణితము సేసె మనసై, న్యార్ణవమున మంధనగమూనను వమరంగన్. 276

చ. అరదము ప్రావ నిమ్మ రయ ర మారఁగ నాతనిదిక్కు నాపుడు

• 1 నాపదునొక్క.

2 ముసురుకొనియె; ముసుంగువడియె.

స్తరహసితంబుతో నలినరనాభుడు భీమునిచేతఁ బోదు నీ
శరములవేడిఁ గౌరవులనంగరవాంఛ యడంపు మన్న న
న్నరుడును నియ్యకొన్నఁ గురునాథునియోధులు బెగ్గడిల్లఁగన్. 277

ఆ. అమ్మరారిధవశశహాయములు మెఱయ న, ద్విక్కు సత్వరముగఁ శ దేరు వ్రావ
నిచ్చుటయును జూచిరవిచ్చె నబ్బలము సిం, గంబుఁ గనినలేడిరగమియుఁ బోలె.
వ. అప్పుడు నీకొడుకు సంశ ప్తకులం బురికొల్పిన రెండువేలురథంబులును మున్నూ
తేనుంగులును జతుర్దశసహస్రతురంగంబులును లక్షద్వయపదాతులును నన్నాధు
పయిం గవిసిన నతండు శింజినీటంకారంబునం బటుశరాసారంబున నింగి నించి
పదివేపు రుద్రుటక్షత్రియులం బొలియించి యక్కెలనం గాంభోజబలంబు
దోచిన నం దుఱికి తదీయసైనికులకరంబులు శిరంబులు నఱకిన నది మహా
వాతనిహతవిటపం బై సయారామంబుచందం బయ్యె నట్టియెడ. 279

క. అడరి నుదక్షిణుతమ్ముడు, గడువడి నేయుటయు నతనికరశాఖలు గ
వ్వడి యర్ధచంద్రశరముల, వెడందతూపున శిరంబు ర వ్రేల్కిడిఁ ద్రుంచెన్. 280

క. యవనశకసైన్యములు పైఁ, గవిసినఁ దద్రుధిరజలము ర గాలువ లై పా
ఱ వెసం బఱపెను వివిధా, స్త్రవితానము లక్కిరీటి ర ధరణీనాథా. 281

మ. కని సంశ ప్తకు లేచి యొక్కమొగి నారకౌంతేయునిం జుట్టు ము
ట్టిన సేనాంగచతుష్టయాంగములు ఖంఠదీభూతముల్ సేసె నా
తనిబాణోత్కరవేగ ముత్కటమరురత్సంక్రీడజీమాతపా
టనముం జేసినభంగిఁ జిత్రబలగారథస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్. 282

క. హరి వెరవున ధవళాశ్వ, స్ఫురణమున రథంబు మెఱయఁ ర బొలు పారెడున
న్నగునత్యద్భుతవిక్రమ, పరిణతి సూడఁ గనుదోయి ర పదివేల్ వలయున్. 283

క. ననుబోటులమనములు మెచ్చునఁ గరఁగె ననంగ నేల ర నురతతి గృష్ణా
ర్జునులం గని దుందుభిని, స్వనములతోఁ గురిసె విరులరవాన వ్రేగడుచున్. 284

వ. అయ్యనసరంబున నశరీరవాణి యయ్యిరువుర నుద్దేశించి యఖిలజనంబులు నాకర్ణింప
వీరు చంద్రార్కులం గడచినకాంతివీపుల నుల్లసెల్లెదరు తొల్లి యేకరథస్థులైన
బ్రహ్మేశానులవిధంబున వెలింగెదరు గంటిరే వీరులు పరమమునులగు నారా
యణుండును నరుండును జుండీ యనియె నిట్లు మహనీయాశ్చర్యంబులు గనియు
ను వినియును మాత్సర్యధుర్యం డగునాచార్యనందనుం డరిగి యమ్మహాత్ముల
మార్కొని మార్గణోజ్జ్వలం బగుదక్షిణకరంబున నాథులునుఁ బిలిచి హాసభాసి
తముఖుం డగుచుఁ గుపితుం డగునతనికి ట్లనియె. 285

—●●●●అశ్వత్థామ యర్జునుం జేర్కొని మార్కొని సంగ్రామంబు సేయుట.●●●—

క. ననుఁ దగియెడునతిథిం గా, మనంబునఁ దలంచి నీవుర మన్నించెదవే

- నిని వచ్చెద నీపాలికి, ననఘా సంగ్రామ మొసఁగుమాతిధ్యము గన్. 286
- ఆ. అనినఁ గృష్ణుఁ జూచిరీయర్జునుఁ డాచార్యతనయు గెలువ కునికిరీదైన్యమిపుడు
సమయఁ జూడ వలయునసంశ్చయములను నీ, మనసువచ్చుపనికిరీబనువు మనుడు.
- ఉ. తేరు మురారి వ్రోణసుతునిదిక్కునకుం జన నిచ్చి మేలుమోల
పోరు ఋణంబు దీర్చు కురుభూపతికిన్ నరుబహులీకు
నైస్సరణ గల్గి నిల్వ మనినన్ విని యట్టుల కాక యంచు న
వీరుఁడు పష్టిబాణముల వేన్నుని నేసె నుదగ్గుఁ డై వెసన్. 288
- ఉ. అమ్ములు మూఁడు పార్థులను శ్రీ వాడఁగ నేసినఁ ద్రుంచి వైచె జా
ప మ్మతఁ డమ్మహాద్విజుఁడు శ్రీ భారవహ మ్మగునొండువిల్లు శ్రీ
ఘ్రమ్మన నెత్తి చేతులను శ్రీ గాశ్లను మోమున వింటికొమ్మనం
గ్రమ్మినభంగి గా శితశరప్రతతుల్ వడి నించె బై పయిన్. 289
- క. కడుఁ బెక్కువేలు దూపుల, వడిఁ గృష్ణార్జునుల సరథశ్రవాహంబుగ నె
క్కుడుమదమునఁ బొదివినఁ జె, యెడ్డలి వెఱఁగుపడిరి వారరీలిద్దఱు నధిపా. 290
- వ. ఇవిధంబున వివిధవిశిఖజాలంబులఁ గాలు సే యార్ప రా కుండఁ గప్పి యార్చిన
నచ్చార్థం డతనిచేతఁ దనవిక్రమం బపహృతం బయ్యె నని తలంపఁ దత్తైన్యంబు
న హాహాకారంబు లెసంగం జారణసిద్ధగణంబు లట్లు నిశ్చేష్టితులైనయాలోక
రక్షకుల నాలోకించి లోకంబులకు బ్రదుకు గలుగునో యని పలుక నప్పద్మనా
భుండు గనలి యక్కవ్వడి నుద్దేశించి. 291
- క. గురుసుతుఁడు నిన్ను మిగులుట, గర మాశ్చర్యంబు ముష్టి శ్రీ గాంఢీవము దాఁ
దిర మయి యుండదొ బాహుల, వెరవుబలువు గుండెనో విరవేకింపు మెడన్. 292
- క. గురునికొడు కనుతలంపునఁ, బరుసఁదనంబునకుఁ జొరక శ్రీ భంగపడితొ యు
ద్ధరతఁ గడుఁ జెడియె ననవుడు, సరోషసరంభుఁ డై విరజయుఁ డాతనితోన్. 293
- క. వెనఁ బెక్కుమ్ములు మనపై, ముసుఁగువడం బఱపి యతఁడు శ్రీ మురభంజన సం
తన మందెడు నింతన యే, గసి మసఁగెదఁ జూడు నన్ను శ్రీ గాంఢీవంబున్. 294
- మ. అని భల్లప్రకరంబులన్ గురుతనూజాస్త్రప్రతానంబుఁ ద
ద్ధనువుం గేతువు నాతపత్రమును జీత్రస్ఫూర్తిఁ దున్నాడి గ
క్కున నవ్విప్పుడు శక్తియున్ గదయు నురక్కుం దాల్చియుం దోఁప నె
త్తినఁ దోడ్తో నవి ద్రుంచి వైచె సమరశ్రేణుమాభిరామాకృతిన్. 295
- ఆ. ఇట్లు ద్రోణసుతునిరీయేపుపార్థుఁడు దుహి,నంబుఁ జెఱచునినువీరధంబు మెఱయఁ
జెఱచె నంతఁ బొదివె నుటక యారధికు సం, శక్తప్రజంబునసరభసముగ.
- క. ఎందఱు వైదివిరి వారల, కందఱకును దమక తమక శ్రీ యర్జునచటుల
స్యందన మెదు రైనట్లు మ, దిం దోఁచెఁ దదీయబాణశీత్రబహులతన్. 297

- క. అప్పుడు గురుతనయాద్రిం, గప్పంగ వజ్రోపమానశకాండములు వెనం
గుప్పనఁగూర నటప నరుఁ, ¹డప్పరునఁదనమున కోర్చి శయతఁడుఁ బెనఁగెన్.
- వ. అట్లశ్వత్థాను వెనంగు చుండ సంశ్చక్తప్రజంబునందు. 299
- క. చేతులు దలలును బహువిధ, హేతులఁ దునియలుగఁ జేసి శయిలఁ దొరఁగించెం
జేతులకసి ప్రావంగ న, రాతులు బెగ్గిలఁగఁ గ్రీడిత ప్రకటస్ఫురణన్. 300
- క. తుగగద్విపరథతూర్యా, భరణధ్వజచామరాతరపత్రశకలముల్
పైరిఁ బారి ధరఁ గప్పంగ నెత్తురుటేలులు నానిఁ దొలఁగఁ శ్రద్ధోచుచు నచ్చెన్.
- వ. అట్టియెడ. 302
- తే. అంగవంగనిషాదకశళింగబలము, లర్జునునిమిఁదఁ బెల్లుగ శనడురుటయును
గురుతనూభవుఁ డతనిని శమురవిరోధి, సగపవెను వెల్లి ముంచి బెత్తార్చి పేర్చు.
- వ. అవ్వీక్రమవిశేషంబునకు గోషంబు నొంది. 304
- క. అవ్వీరుం డవ్విపుని, క్రొవ్వను న్నాసైన్యసమితిశక్తారోద్ధతియున్
నివ్వటిల నీక ఖచరులు, నివ్వెఱపడ సమరకేళి శనిపుణతి మెఱసెన్.
- వ. మెఱసిన నెఱసినరోషంబున మఱియును. 305
- మ. గురుపుత్రుం డనురాంతకున్ విజయునిం శ్రుతాస్త్రసంతానని
ఘరపాతంబున నొంప నాహరి దహాశతోపంబు సైరింప క
న్నరుతో నౌషధ మూఁది చేసి తెవులు శస్త్రర్థింప కున్నం దుది
స్ఫుర మై యుండఁడె యే పడంపుము రిపు శస్సంరంభివై నాపుడున్.
- వ. అతండు విజృంభించి గుణంబు సారించి. 307
- చ. శిరమునఁ గంఠదేశమునఁ శ్ర జేతులయందు నురస్థలంబునం
జరణములన్ శరంబులు వెరసన్ నిబిడంబుగఁ గీలుకొల్పుచున్
వెరవునఁ బగ్గముల్ దునుమ శవేగమ యీడ్చెఁ దురంగమంబు ల
గ్గురుసుతు తేరు గయ్యమునశకుం గడుదవ్వు దొలంగ భూవరా.
- వ. ఆభూదేవుండును భగ్నోత్సాహుం డై యల్లన సూతనందనుసమీపంబునకుం
జనియె నప్పుడు శౌరి సంశ్చక్త సైన్యంబుదెసకుం దేగు నడపుచుం దమనేన
దిక్కు కోలాహలం బాకర్ణించి చూడ్కి యట నిగిడించి యగ్గును నుద్దేశించి
వేదండాపూఢుం డైనదండధారుండు మనబలంబులం గలంచుచున్నవాఁ డమ్మగ
ధోత్తముండు భగదత్తునంతవాఁడ యతని మడియించి మఱి చేయం గలపని
సూచికొండ మని పలికిన నక్కన్వడి యొడంబడ నక్కడ కరదంబు ప్రావ నిచ్చె
నట్టియెడ. 309

—◆◆◆దండధారుం డనురాజు వేదండంబుతోడ నర్జునుచే జచ్చుట.◆◆◆—

- క. పాండవసైన్యంబుల వే, దండంబుల ఘోటముల రథంబుల భటులం

1 డప్పరునన కోర్చి యప్పు డతఁడు.

- జండగతి మగధపతి నిజ, శుండాలముఁ బఱపి యేపుఁ శ జూపి తెరల్చెన్. 311
- వ. అవ్విక్రమవిహారంబు వీక్షించి. 312
- తే. మాగధునికోల్తలకుఁ గాక శ మనబలంబు
 విఱిగెఁ బొద పొద మని తాను శ దఱిమెఁ దేరు
 హరియుఁ బఱపంగ నర్జునుం శ డడ్డపడియెఁ
 జండచేష్టితోద్దండవేదండమునకు. 313
- క. అగ్గలిక దండధారుఁడు, దిగ్గజనిభనిజగజంబుఁ శ దీప్ర¹త మెఱయన్
 డగ్గఱఁగఁ బఱపి హయముల, నగ్గరుడధ్వజుని నరుని శ నమ్ములఁ గప్పెన్. 314
- చ. అలిగి కిరీటి మాగధధరరాధిపుబాహులు ద్రెంచి గ్రక్కునం
 దలయును ద్రుంచి యేనుఁగు నుదగ్రతఁ బీనుఁగుఁ జేసె నప్పు గొం
 దల మొకయింత లే కతనితమ్ముఁడు దండుఁడు దాఁకి తోమరం
 బులు వరఁగింపఁ గేలు శిరశముం గరటిం దునుమాడె నుగ్రతన్. 315
- క. తదనీకంబుగజంబులు, వొదిలిన బలుగాలి మేఘశములఁ దీప్రగతిం
 జెదరించుపగిది నరుఁ డు, న్నదుఁ డై నలుదెసలఁ దోలె శ మనుజాధీశా. 316
- వ. ఇవ్విధంబున మగధసైన్యంబు మర్దించి సంశ్చక్తసైన్యంబుపైఁ గవిసి కపికేత
 నంబుమెఱుంగులు మెఱయ మధుమధనువెరవున వెలిమాపులగతు లక్కజంబు
 గా నుక్కునఁ బొద్దుండు భల్లనారాచప్రముఖ ప్రదరపరంపరలసొంపును బాహు
 వీర్యధైర్యంబులవెంపును నిలింపనికరంబు వర్ణింప నందు మహార్ణవంబునం
 దిరుగుమందరనగంబుచండంబున నిజస్యందనం బొప్ప నప్పటప్పటి కెక్కు డొద
 వునుదంబునం ద్రిగర్తాదు లగునమ్మార్తురు వై పయిం గ్రమ్మి కురియునస్త్రశస్త్రంబు
 లువిదళితచ్చిన్నచూర్ణితంబులు సేయుచుఁ దదీయగాత్రంబులుం గరటిఘోటక
 తనువులుం దునియ లయ్యును నుగ్గు లయ్యును బఱియ లయ్యును గుదు లయ్యు
 ను ధరం దొరఁగఁ దామరబావిం గేలి నల్పుసామజంబుచాడ్పున విహరించి యవి
 హతధృతివ్రతమహితు లగునహితుల నత్యుత్తమలోకంబులకుం బుచ్చినం
 గొంచెపుమూఁక విచ్చినం బెద్ద వెనుకొనక యరదంబు మరల్చి వచ్చునెడ
 నచ్యుతుం డర్జును నుద్దేశించి భవద్విక్రమవిహారస్థలంబు సూచితే యని పలికి
 వివిధాయుధఖండంబులను వేదండాశ్వరథపదాతిశకలంబులను భూషణాతపత్ర
 కేతుచామరాంశంబులను జత్తుశ్చమత్కరణపరిణతం బగురణస్థలంబు సూపె
 నప్పుడు గొఱప్రాణంబులతో నొఱలునరతురగద్విరదంబులను గొందఱు దమ
 వారిం గానక²కన్నీళ్లు నించుచు నాలింగనరోదనప్రముఖంబు లై నకరుణాభాష
 ణంబు లగునవస్థావిశేషంబులం బొందువారలం గృపాళురై యాలోకించుచు
 నయ్యిరువురుఁ దమమోహరంబున నెసంగుకలకలంబు విని యుదీర్ణగమనంబు

నం జనుదెంచు చుండి రట మున్న కౌరవ్యులమొనయును గర్జనిమొగ్గరంబు
నురె ండుముఖంబులం బెనంగు చుండి కయ్యంపు¹టుచితత్వంబునం గలసె
నట్టియెడ రారాజు పురికొల్ప రాధేయునకుఁ బ్రా పయి పులిందబొమ్మికిఁ జేరిన
ణాంధ్రభోజానీకంబు గవిసినం గౌంతేయబలంబునకు భరం బగుటయు. 317

—●—●—●— మలయధ్వజం డనుపాండ్యమహారా జశ్వత్థామచేతఁ జచ్చుట. —●—●—●—

సీ. పాండ్యుఁ డాసేనల²పై బెట్టిదంబుగ, నడరి బాహుబల శ మక్కజముగ,
²బేరిచి పీచుంగురపెంటగాఁ జతురంగ,ముల రూపుమాపె నశయ్యలఘుభుజుఁడు
ద్రోణభీష్ములు దనశతోఁబాటి యనుపలు,కున కోర్వఁ డచ్యుతాశ్రయులు ననకు
నెక్కుడు నా విన్న శ నేవగించుచు నుండు, నవ్వీరుఁ డమ్మెయి శ నాస్తిమింప

ఆ. గని కడంగి యెదురు శ చని గురుతనయుండు
నగుచుఁ బగఱ నీవు శ మృగకులంబు
గలఁచుహరియుఁబోలెఁ శ గలఁచెదు నాదిక్కు
మొగము సేసి యనికి శ మొనయు మనియె.

318

చ. అన విని మేను పైంగ మలయధ్వజుఁ డుగ్రపునారసంబుఁ ద
త్తనువునఁ గ్రుచ్చి మౌర్వినినరదంబు నభంబునఁ బర్వ సంపద
ల్లి నిగుడఁ జేయఁ దొమ్మిదిశిరశీముఖముల్ వెన నమ్మహీశుపై
ననిమిషవర్ణనీయగతి శ నగ్గురునందనుఁ డేసె నేసినన్.

319

వ. అత్తోమ్మిదింటిలోన.

320

క. ప్రతిశరములు పాండ్యనుహీ, పతియును ³బరఁగింప నైదు శ భగ్నము లయ్యెన్
గతి సెడక నిగిడి రథ్య, ప్రతతి ధరం గూల్చె నాల్గురబాణము లధిసా.

321

తే. మఱియు గురుపుత్రుఁ డేయ నశమ్మలయకేతుఁ
డాశరంబులుఁ దద్ధనుశ్చర్యాలతయును
దునిమెఁ దునిమిన నతిరయంబున నతండు
నారి సంధించి యమ్ముల శ నభముఁ గప్పె.

322

వ. అపాండ్యమహీపతి పరివారసామర్థ్యంబున రథ్యసంతుం డయి వాయవ్యా
స్త్రంబున నయ్యంపపరంపరఁ బ్రతిహతంబు సేసి శదీయచక్రరక్షకులం దగ
టార్చి యార్చినం గెరలి యగ్గురునందనుండు దత్సహచరులనులు నూడి దత్స
మయాగురుచందనసుందరం బైనమలయగిరి ప్రకారంబునం బొలుచుకేళిసంబు
గూల్చి గుఱ్ఱంబుల గీ టడంగించి సూతుప్రాణంబులు గొని చాపంబు ద్రుంచి
తేరు దుమురు సేసి యతండు పైలి పైనిపౌరుషంబునం బ్రయోగించునస్త్ర
శస్త్రంబుల నుఱక నఱకి యగ్గ మై యున్నను గయ్యంబునలనివేడుక నతని
సమయింప నొల్లక యరవాయి గొనినయాలోనఁ బతితయోధం బైననుకల్పిత

1 టుచితంబునం. 2 బేర్చినఁ బీచుంగురపెంట లై...రూపుమాపె. 3 నడరింప గేను.

- మాతంగంబు నెక్కి గిరిశిఖరంబు నలంకరించు కేసరియ ట్లొప్పి యాద్రవిడే
శ్వరుండు సామజంబు నుద్దామగతిం దఱిమి భీమాభిరామం బై నతోమరంబు
వైచిన మణిగణోజ్జ్వలం బై నయాద్రాణిశిరోభూషణంబు ధరణింబడినఁ ద్రొక్కం
బడినభుజంగంబుపోలికం గనలి యబ్బలుమగండు తత్పార్శ్వనర్తుల నార్వర
రథిక్వరులఁ దద్వేదండంబుతుండంబును జరణచతుష్టయంబును నమ్మేదినీపతి
పాదంబులుఁ గరంబులు శిరంబును నతితీవ్రభల్లంబులం దునుమాడిన నద్దిక్కు
మూఁకలు విచ్చేం గురుభూవరుం డమ్మహీసురవరుం జేరం జని యగ్గించె నప్పడు.
క. నిలు నిలు మని తమమూఁకల, నిలిపి వృకోదరుఁడు గవిసె శ్రీ నీబలములపైఁ
దలకొని ధృష్టద్యుమ్నా. దులు సంరంభోద్భటముగఁ శ్రీ దోడ్పడి రథిపా. 324
- క. ¹వారలవడి కోర్వక య, క్కారవసైన్యంబు దెరలఁ శ్రీ గర్జుఁడు దర్ప
స్ఫారత నదల్చి నిల్చి యు, దారగతి వైరిరథిక్వతతి మార్కొనియెన్. 325
- వ. అతనికి బాసట యై యడరినయశ్వత్థామచేతం బలువురు పాంచాలురు వైలిసిరి
కృష్ణుండు గ్రీడికిం బాండ్యమహీపతి సమయుట సూపి సమీరనందనకర్ణాదు
లగునిరువాఁగురథికులపరాక్రమంబును వేటువేట నిరూపించి చూపిన నతండును
రథంబు మనసేనలోనికిం బోవ ని మ్మనిన నతం డట్ల చేయ నుబ్బినపాండ
వానీకంబునకును రాధేయగురుపుత్రులరభసంబునం బేర్చినమనమొనకును
సంకులసమరం బయ్యె నం దాకర్ణునకు ధృష్టద్యుమ్నునకుం బరస్పరశరకర్త
నంబును నితరేతరచ్ఛత్ర కేతుఖండనంబును నన్యోన్యవర్తవిదారణంబును మిథ
శ్శరీర²పాతనంబును నగుసంగ్రామంబు సెల్లె నట్టియెడ నాసూతనందనునకుం
దలకడచి గురునందనుండు ద్రుపదనందనుం గవిసి బ్రహ్మఘ్న నిలు నిలు మేను
గలుగ నెట్లు బ్రదికెద వని పలికి వెండియు. 326
- క. మాతండ్రియెడం జేసిన, పాతకము గతంబు గాఁగఁ శ్రీ బాంచాలనికృ
ష్టా తునిమెద నిను నరుఁ డిట, యేతేరక యున్నఁ బాట శ్రీ కీవు నిలిచినన్. 327
- వ. అన విని ధృష్టద్యుమ్నుం డతని కి ట్లనియె. 328
- క. మీతండ్రి ³కుటికి నఱికిన, ⁴హేతియ నీకొఱకు నునిచి శ్రీ తిపుడ నఱుకుదున్
నీతులువపలుకులకు నీ, డై తోఁచినయుత్తరంబు శ్రీ నదియె దురాత్మా. 329
- వ. అని యంత నిలువక. 330
- తే. వినుము బ్రహ్మఘ్నుఁ డన నీకుఁ శ్రీ జనునె బ్రాహ్మ
ణబ్రువఘ్నుఁడ నై సమురన్నతి వహించు
నన్నుఁ గిల్చిపపరుఁ డనురనిన్ను జనకు
కడకుఁ బుచ్చెద వేగిరశపడక నిలుము. 331

1. వారలయురవడి కోర్వక, కారవ. 2. శాతనంబును. 3. కోర్కి నఱికిన. 4. హేతియ నీ
కోరికియును నిప్పుడ నఱుకున్; హేతియ నీదైనకోర్కి నిపుడ నఱుకుదున్.

- వ. అనియె నట్లయ్యిరువురు నొండొరులం బరుషంబులు నలికి తలపడి నియ
త్తలంబు విశిఖిశిఖాకలాపంబులం గప్పిరి రాధేయుండు యుధామన్యునుత్తి
మాజోద్రాపదేయశై నేయులను మఱియుం జేయం గలనాండవపాంచాలయో
ధులను బొదివి భండనంబు సేయుచుండె నాధృష్టద్యుమ్నుండు గురుపుత్రుకోదం
డంబు దుండంబులు సేసినం గుపితుం డై యొండువిల్లు గొని యవ్వీరుండు. 332
- క. సూతతురంగస్యందన, కేతనచాపములు నఱకి శ కేలిమెయిన్ ను
గై తొరంగ నేసెఁ దోడ్చో, నాతతశక్తియును గదయు శ నతఁ డై త్తంగన్. 333
- వ. అప్పాంచాలోత్తముండు వాలునుం బలకయుం గొని కవియం గడంగిన నవి
యును దుమురు సేసి జెల్లెసి పడ కున్న సశ్వత్థాను ¹వేగిరపడి వెఱి గందుచు
చేతిబాణాసనంబు విడిచి కృపాణంబు గొని భుజంగంబుదెన కడదవిహంగపతి
విధంబునఁ జనుట సూచి సవ్యసాచితో శౌరి ధృష్టద్యుమ్నుండు గురుపుత్రుబా
రిం బడియెం గావ వలయు ననుచు నద్దిక్కు సూపిన నతండు సత్వరుం డై యవ్వీ
రుం డాద్రుపదపుత్రుం గవిసినకొలందిఁ గ్రూరంబు లగునారాచంబులు గుప్పిం
చుచు నొప్పించిన నమ్మహీసురవరుం డయ్యుత్సాహంబు నదలి మరలి యగదం
బున కరుగ సహదేవుండు దనతేరిపైకి వహ్నిర్వతుం దిగిచికొని తొలంగం గొని
పోయె నక్కుంభసంభవసంభవుం డగ్గాండివి మామొని పెనంగి బెట్టిదంబుగాఁ
గనుకనిం దాఁకి యతండు నాటినసునిశితశరంబున సోలె సారథిరథం బొండున
లనికిం దోలె నర్జునుం డట్లు నిజసేనానాథు రక్షించి ద్రాణిమదం బడంగించుట
గనుంగొని కాంతేయసైనికులు సింహనాదంబులు సేయ నక్కడ నిస్సాక్షాదుల
నాదం బెనంగి నింగి నిండిన. 334
- తే. సూతసుతుండు ధనంజయుఁ శ జూచి రోష
కలుషితాక్షుఁ డై తలపడఁ శ దలఁచె నపుడు
తత్త్వణమున సంశప్తకరతతియుఁ దోఁచె
రెండుఁ గని యిట్లు లనియె నాశక్రీడి హరికి. *Presented In Memory Of Late Vengalilli Neelakrishna.*
- వ. కర్ణుండు మనల మార్కొనం గడంగెడు సంశప్తకులు గ్రమ్ముట ²బొదివిరి కర్ణ
చేతం దగులువడితి మేని సంశప్తకుల కోహటించినవార మగుదును వారలదిక్కు
దేరు పూవ నిమ్ము. 335
- చ. అన విని యట్ల చేసె నతఁ శ డర్జునుఁ డారిపుకోటి ముట్టి యే
పున నుటుమాడు చుండఁ గురుభూవర యప్పుడు ధర్మసూతనం
దనులు సముద్ధతిం గడఁగ శ దందడి క్రొత్తగ వారిసేనయున్
మన మొనయుం బెనంగె నుపశమారహితం బగువిక్రమంబునన్. 336
- ఉ. సంగర మేచు బెక్కుదివశంబులు సూచితిఁ గాని యెప్పు నా

భంగి మునుంగ దచ్చెరువురపాటునఁ జిత్తము వ్రోరు చున్నియో
త్రుంగుచు నున్నియో ¹యెఱుంగఁ శ్రీ దూలక వై పయిఁ గ్రమ్ముఁ గూలు సే
నాంగము లందు నీందుఁ గలరహంబుమహోగ్రత యేమి సెప్పుదున్. 388

—◆◆◆ కర్ణుడు పాంచాలసైన్యంబు దైన్యంబు నొందించి విజృంభించుట. ◆◆◆—

తే. అందుఁ బాంచాలవీరుల శ్రీ నశ్వసూత, రథసమేతంబుగా నంగరరాజు దర్ప
మెసఁగ నేవురఁ బదువుర శ్రీ నేడ్వరను మహాస్యమార్గణములఁ దునురమాడె నధిప.
క. పదపడి పాండవయోధు, ల్వాదివినఁ బెనుఁదుంగమడువురలో గజపతి యు
న్నదవృత్తిఁ గేలి సలుపుప, గిది నాతఁడు ²వ్రాలె నురలు శ్రీ గీర్తన సేయన్. 340
వ. అట్టియెడ. 341

చ. ద్రుపదతనూజులుం గవలు శ్రీ ద్రోవదిపుత్రులు శౌరితమ్ముఁడుం
గుపితమనస్కు లై బలుపుఁగోల్తలఁ దాకి రతం డదల్చి యు
గ్రపురభసంబునన్ శరపరంపరలం బరఁగించెఁ గౌరవా
ధిపుహృదయంబు మోదమునఁ శ్రీ దేలఁగ నందఱయంగకంబులన్. 342

వ. వారలపై నక్కురుభూనాథుం డేనుఁగుకయ్యంబునకు వెరవు గలకళింగవంగాంగ
మగధసుహృదౌండ్రాదిదేశంబులబలంబులం గవియించిన నవి తదీయచతురంగ
బలంబుల మట్టి మల్లాడి చిత్రవధవిహారంబు సలుప నగ్జజప్రధానసేన లగ్గలికం
జించి చెండాడుచు నాదండిమగలును జేకితానప్రభద్రకులును రాద్రరసంబునం
బెనఁచినం గనుంగొని మదంబునం బొదలి యుత్తరించి యురవడించిన. 343

శా. వంగాధీశుఁ గరింద్రుతో ³నడఁగ గర్యస్ఫూర్తి శై నేయుఁ డే
యం గేలిగతి మాద్రిలేగొడుకు పాండ్రాధీశ్వరుం గిట్టి యా
భంగిం గూల్పఁ దదగ్రజుం డటుల దరర్పం బొప్ప నుహ్లాధినా
థుం గోపంబునఁ ద్రుంప నేచెఁ గరటిరస్తోమంబు లంతంతకున్. 344

క. విను మ ప్లేచి నకులుఁ బొది, వె నుదగ్రధ్వని ననేకరవేదండము లం
దెనిమిదిటిఁ గూల్చె బాణము, లెనిమిదియెనిమిదులఁ దమ్ముఁ శ్రీ డేడ్డెట నధిప.

క. ఆధృష్టద్యుమ్నాదులు, గ్రోధాంధత నడరి యేనుఁగెగుల నస్త్రహతిన్
వ్యాధూతములుగఁ జేయుచు, రాధేయుం గదియ సంగరము వేర్చె నృప. 346

వ. ఆసమయంబున శోణితంబు వెల్లున ము న్నెగసినరేణు వడంగిన నిరువాఁగు
సైనికులును దమతమయడియాలంబులతోడిగొడుగులును సిడంబులును బెద్ద
యు మెఱసి పెనంగు చుండ సంశ్చక్తసంచయంబు గించిదవశిష్టంబుగా నవ్వంబు
సేసిన సవ్యసాచికి శౌరి యక్కొరవపాండవబలంబులపోరు సూపి యప్పుడు దు
ర్యోధనుండు దనయందుఁ జేయంగలవారును దానును ధర్మనందనుం బట్టుతలు
పున బెట్టు పొదువుటయు నమృతంబున కాసపడి యడరుననురుల మరల్చు

శక్రాగ్నులచందంబున భీమసేనుండును సాత్యకియుం బ్రతిహతులం జేయుట
యు నంత నిలువక యక్కురువిభుండును గర్ణకృపాశ్వత్థామలును నుద్దా
మగతి నయ్యిరువురశరజాలంబుల నమ్ముల జడియుచుం గదిసి యక్కొంతే
యాగ్రజుకంకటంబు ద్రుంచివెచుటయుఁ గర్ణునుత్సాహంబునం గడంగుధా
ర్తరాష్ట్రులసింహనాదంబులకుం దెరలక మరుత్సుతుండు మండలప్రచారుం డగుట
యు నాసూతనందనుండు మొదలగునమ్మేటినుగలమార్గణమ్ము లమ్మనుజపతి
వైఁ బరఁగుటయు నకులసహదేవసాత్యకిధృష్టద్యుమ్నద్రాసదేయప్రభృతు లైన
పాండవేయసాంచాలాదియోధులం గలంచి యక్కర్ణుండు కమలాకిరంబునం గేలి
సలుపుశుండాంబులీల నటించుటయు నవ్వీరుం డగ్గలిక నక్కన్వడిరాక గోరి కిది
కేతనం బాలోకించుటయుం గలిగినయప్పరిపాటి యంతయు నేర్పడం జెప్పి యా
రాధేయురభసం బుగ్గడించి మఱియు నిట్లనియె.

347

- క. నినుఁ దలపడఁ జూచినయీ, తనియేఁజ్ఞాత మంట సారఁగఁ శ దలఁచుమిమతియు
బ్బిన కెన యె నాకుం దోఁ, చినయది మ్రందింపు మితని శ శితవిశిఖములన్.
వ. అని పలికి యతని కప్పుడు దోడ్పడ నుత్సహించుభవత్సుతు నుపలక్షించి బీభ
త్సునకుం జూపి.

349

- ఉ. ఇత్తఱిఁ ద్రుళ్లు సూపి నిను శ నేపున మార్కొని గెల్తు నన్తలం
పెత్తి సుయోధనుం డదె యశీహీనబలంబులఁ గూర్చెఁ గర్ణతో
మత్తగజంబు లీల నెలమామిడిఁ గూల్చినభంగిఁ బొండుపు
త్తోత్తమ వీనిఁ గూల్పు మతఁ శ డొంటి గ రాద్యము నీకుఁ జేకురున్.

350

- వ. అనునవసరంబున.

351

- మ. సమదాటోపత వాయునందనుఁడు ధృతీష్టద్యుమ్నశై నేయు లే
కమనోవృత్తిఁ గడంగి తో నడర దోర్గర్గంబు శోభిల్లు శౌ
ర్యము సొం పార నిలింపకోటి వైగడన్ శ రారాజుసైన్యంబు లొ
క్కొమొగిం బెల్లగిలంగ బెట్టడరె సరక్రోధాంతరంగంబుతోన్.

352

- క. అడరి పటుబాణజాలం, బడరింపఁగ వారిబలము శ లధికరయము నె
క్కుడుమదము నొలయఁ బైకొని, బడలువడఁగఁ జేసె నీదురబలముల నధిపా.

- క. వడిఁ బొదివి భీముఁ డార్చినఁ, జెడ విఱిగినసేన నేమి శ సెప్పుదుఁ దనదొం
దడిఁ దాన చదిసె వెనుకొను, కడిదిమగలచేత గాసి శ గాదె నరేంద్రా.

354

- ఉ. మ్రొగ్గెడువాహనంబులును శ మోములు వాడఁగ వాహనంబుల
న్దిగి తలంగుసైనికులు శ నేలకుఁ¹ గష్టపుఁజొప్పు సొప్పడం
ద్రగుసిడంబులుం గులముఁ శ దన్నుఁ దలంచి యెదిర్చి యొంటిమై
మ్రొగ్గెడువాఁడు నై కురుధరరావరుసైన్యము రూపు మాయఁగన్.

355

1: గష్టపుటొప్పు.

కంకటకర్తనంబునుం జేసి రాశై నేయుండు దురంగంబులం జదిపిన నరనంబు
డిగ్గ నుఱికి యోసరించునగ్గాంధారవిభుం గని యులూకుండు. 366

క. మును సహదేవుం డెగవం, జనినప్పడ యొండుదేరు శ సవరించుకొనం
గనుట నది సేర్చి యతనిం, గొనిపోయెను సంగరమునశకుం దొలంగంగన్. 367

ఉ. అచ్చటిమూఁక నల్లడల శ నాతురతం జెడి పాటి భీముచే
జచ్చెఁ గురుక్షితిశ్వరునిశసారథి గూలె హయాళి నుగ్గు గా
జొచ్చె రథం బతండు వెఱ శ సొచ్చి ధరిత్రికి దాటి పోయి వె
న్నిచ్చిన నీదుయోధవరు శ లే డైఱ మార్కొని రమ్మరుత్సుతున్. 368

వ. యుధామన్యుండు గృపాచార్యుధనువు దునిమిన నమ్మహాత్ముండు వేఱొక్కవిల్లెత్తి.

ఆ. కేతనంబు గూల్చిరయాతపత్రము దును, మాడి సూతుఁ జంప శ నధికభయము
గదిరి తేరు దాన శ కయ్యంబునకుఁ దొలఁగంగఁ దోలె నతఁడు శ కారవేంద్ర.

క. శితశరము లు త్తమాజుఁడు, గృతవర్తునిమేన నింపఁ శ గినుక గదిరి మూ
ర్ఛితుఁడుగఁ జేసె నతఁడు వెన, నలెనిం దత్సూతుఁ డెగచేనరదముఁ దొలంగన్.

—●●◆అశ్వత్థామ యద్భుతం దలపడి మహాహనంబు నేయుట.◆●●—

చ. గురుతనయుం డనేకరథిశకుల్ దనసార్వములం దుదగ్రు లై
దురముకడంకమై దఱుమ శ దోర్బలశౌర్యము లుల్లసిల్ల ని
ఘోరశరవృష్టి ముంచె మధుశసూదను మధ్యమపాండవున్ వియ
చ్చరులు ప్రశంస సేయఁగ నిశభద్రజనీనయనోత్సవంబు గన్. 372

క. అలిగి నరుఁ డైంద్ర మాదిగఁ, గలదివ్యాస్త్రంబు లేయఁ శ గా నయ్యెయు
జ్వలమార్గణంబులను న, క్కలశభవసుతుండు మాన్చె శ గౌరవముఖ్యా. 373

వ. ఇవిధంబున వివిధాస్త్రంబులం బోరి పోరి. 374

సీ. ఉఱక యశ్వత్థామ శ యుగ్రబాణంబులు, విజయునిదక్షిణశభుజము దూఱ
మూఁ డేయ నొచ్చియుఁదోఁడిమి సెడకయ,బృలియుం డదల్యెదరత్సార్వవన
లగుపెనుమూఁకల శ సమ్ములవెల్లిఁ బేరల్క నక్కుంభజుశనాల్తజుండు
రథ్యచయంబు నారాయణు వానర, ధ్వజము నవ్వీరుగాత్రమును బొదిపె

తే. మెఱుఁగువాలంపగముల నశమైయి నరుండు, ద్రాణితోడ భరంపడిరణ మొనగ్గు
చుండ నట మున్నధర్మజుఁ శ డురవడించి, చిత్ర సేనుని సమ్ములఁ శ జిక్కువఱిచి. 375

క. తఱిమి తనమునుము సైన్యము, నుఱుమాడఁగఁ గని నుయోధశనుఁడు మున్నుగ నే
డైఱ నీయోధులు మార్కొని, యఱిముఱి నొప్పించి పట్ట శ నమరి పొదివినన్.

ఉ. పావని మున్నుగాఁ గవలుఁ శ బార్షతుఁడున్ వెన వారిఁ దాఁకినం

జేవ దలిర్ప నచ్చటికిఁ శ జెచ్చెరఁ గర్ణుఁడు వచ్చి తీవ్రబా

ణావృతమూర్తిఁ జేసె మనుశజాధిప యారథికావలిన్ ధను

¹జ్ఞావితతస్వనంబున విశేయద్వివరంబు ప్రపూరితంబు గన్.

377

క. అట్టియెడ ²మాద్రిపిదపటి, పట్టి కురుశృపాలు రెండుపదు లమ్ములు చా
బెట్టుగ నేసిన వేదన, ముట్టుడుఁ జేడ్పడియె నతఁడు శ మొనయును దలఁకెన్. 378

మ. కని రాధేయుఁడు దివ్యబాణనిహతిం శ గాంతేయసైన్యంబు నె
ల్లను నొప్పించిన బీటుఘ్రాయె నది యుశ్లాసోగ్గుఁడై ధర్మనం
దను నమ్మేటిమగండు గిట్టుటయు నాశతం డల్లి పెల్లేసినన్
విను మందస్తి తనుందరుం డగుచు నశవీరుండు ధీరోద్ధతిన్.

379

వ. అనేక చండకాండంబు లంగంబునం గీలించి.

380

ఆ. వలుఁదనారసంబు శ వక్షంబు దూఱంగ, నేయుటయును బాండవేయుఁ డార్తిఁ
గూరి నిలువ లేక శ కూర్పుండఁబడి సూతు, నరద మెగవు తొలఁగఁగనియెనధిప.

వ. అనుటయు వాఁ డట్ల చేయం గౌరవులు గడంగి పో నీక పొదువుం డనునెలుం
గులతో నక్కాంతేయాగ్రజువె న్నాడి కవిసినం గేకయపాంచాలబలంబు లడ్డ
పడి పెనంగె భీమసేనుండు సుయోధను నిలు నిలు మని యదల్చి యమ్ములం
గప్పె నప్పుడు రాధేయుండు రభసంబున.

382

క. పాంచాలురఁ గేకయుల ను, దంచితగర్వమున వాలుశరమ్ములవెల్లిన్
ముంచిన నోటటి యరికరి, పంచాననమూర్తి భీముశపజ్జ కొదిఁగినన్.

383

వ. అక్కర్లుండు నిజరథంబు మెఱయ ధర్మనందను వెనుకొనియె నతండు విశిఖవేదనం
జేడ్పడినచి త్తంబుతో శిబిరంబున కల్ల నల్లన పోవు చుండియుఁ దన్ను నాసూత
నందనుండు మూఁడుదూపుల నేసిన మరలి యమ్మేటిమగసిమేసం బలుమార్గణం
బులు సొనిపి తత్సారథి సాయకత్రయంబునను హయంబుల శరచతుష్టయంబు
నను స్రుక్కించె నట్టియెడ.

384

క. ఇరుదెసల నున్నకవ ల, న్నరపతిదురవస్థ సూచి శ నారాచపరం

పరలు వరఁగించుచును జె, చ్చైరఁ గర్ణునిఁ దాకి రతఁడు శ చిటున వ్వెలయన్.

తే. వార లిరువుర నుగ్రంపునారసములఁ

గప్పి దంతవర్ణములును శ ³గాలవాల

సుందరంబులు నగుధర్మశనందనునితు

రంగమంబులఁ బడ నేసి శ రయము మెఱయ.

386

క. అతనిశిరస్త్రాణంబును, శితవిశిఖనిపాతితంబు శ సేసి యుదాహో

ద్దతి నకులుకార్తుకము హయ, తతియుం దునుమాడుటయు నశతండును నతఁడున్.

క. సహదేవుని తే రెక్కిన, నహితాంతకుఁ డై నకర్ణుఁ శ డమ్మువ్వర సం

విహితశరీరులఁ జేసెను, బహువిధబాణములఁ జలము శ బలమును మెఱయన్.

చ. కనుఁగొని శల్యుఁ డిట్లనియెఁ శ గర్ణునితో నిది యేల ధర్మనం

దనుపయి నాగ్రహించెడు హితం బగుకార్యమె యిచ్చుహీను నీ
వనిఁ దెగటార్చిన ట్లయిన నీ నర్జునుఁ డుత్కటశోకరోషముల్
వెనఁగొన నిన్నుఁ గౌరవులఁ నీ బీనుఁగుపెంటలు సేయ కుండునే.

389

తే. ఇతఁడు దెగటాఁజె నేనియు నేమిఫలము, గలదు నరుఁ బొలియించుట నయలఘుశౌర్య
మది కురుక్షితిపాలున నీ కఖిలరాజ్యసిద్ధియును జేయు నింక నానీబుద్ధి వినుము.

వ. అదియునుం గాక.

391

క. వాఁడె కురుక్షితిపాలుఁడు, పోడిమి సెడి భీముచేతఁ నీ బాదునఁ బడియె న

వ్యాడిమగని కడ్డము నీ, వేడిమి దక్కంగఁ గలదె నీ వేఱొకఁ డరయన్.

392

క. పవనసుతుచేత నాభూ, ధన్యుఁ డీల్లెనయేని నీవు నీ ధర్మతనయునిం

గవలన్ సమయించుట దలఁ, ప వృథాస్ఫురణంబు గాదె నీ పరబలభేది.

393

క. అన విని య ట్టెత్తి భవ, త్తనయునిదెనఁ జూచి వాయునీతనయునిచే నా

తనిపొదువఁబడుట యేర్పడఁగని రాధాతనయుఁ డతనిఁ నీ గావఁగఁ జనియెట.

క. చనుటయు నజాతశత్రుఁడు, దనశిబిరంబునకుఁ బిన్ననీతమ్మునియరదం

బున నతని. నతనియన్నను, గొని చనియెను సత్వరముగఁ నీ గురుకులముఖ్యా.

వ. అని యిట్లు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు ధర్మనందనుపలాయనం బెఱిం

గించె ననుటయు.

396

ఆ. మొదలిరాజు సభయనీముగ నిట్లు సమరంబు, దొఱఁగి చనియె నట్టనీఱబలంబు

దొరలు నిలిచి పోరు నీ టరిది యనంతర, నర్తనంబు విప్రనీవర్య చెపుమ.

397

వ. అని యడుగుటయు.

398

చ. అనిమిషవంద్యమాన ఘనసాదరశీలసుధాయమాన స

త్వనలినగంధరూప విబునధద్విషదంతకర ప్రతాప సం

జనితనిరస్తకామ మునినీసంఘమహర్ణవపూర్ణసోమ నే

దనికరసంవిధేయనిజనీత త్వపరిష్క్రియ నిత్యనిష్క్రియా.

399

క. ప్రమితివిదూరా సుమన, స్సమితిసమారాధనప్రసన్నాకారా

గమనాగమననిరసనా, శమనదమనసాధ్యపరమనీసాగోల్లసనా.

400

మాలిని. ద్విజపతివృషభాంకోరదీర్ఘ కారుణ్యపూర్ణా

భజననిరతరక్షాప్రాథ నిర్భేదరూఢా

గజదురితసముత్సేకఘ్న హృత్పిద్యనిఘ్నా

యజనవిధిఫలత్వోవ్యాప్త నిత్యప్రదీప్తా.

401

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజ

తిక్తనసోమయాజప్రణీతం బైనశ్రీమహాభారతంబున కర్ణ పర్వంబునందు ద్వితీ

యాశ్వాసము.

402

శ్రీ

హ రి హ ర నా థా య న మః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

క ర్ణ ప ర్వ ము, తృ తీ యా శ్వా స ము.

మచ్చరణాంబుజయుగ
లీమధుమూర్తిప్రభావీరలీనవిమలచే
తోమత్తభృంగభక్తజ
నామృతసరసీస్వరూప శ్ హరిహరనాథా.

1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు కర్ణుండు గౌంతేయా
గ్రజు విడిచి దుర్యోధనసంరక్షణాంబునకుం జనుట విని ధృతరాష్ట్రుండు దన
మనంబున.

2

క. అనిలజనకుఁ జాలఁడె నా,తనయుఁడు మోసంబు గాక శ్ ధర్మజుఁ డట్ల
బ్బినఁ బో నిచ్చుట రాధా,తనయునకుఁ బుద్ధియగునె శ్ తప్పెం దప్పెన్. 3
వ. అని వగచి యుధిష్ఠిరుండు సనినపిదప నెత్తెఱంగున సంగరంబు సెల్లె నని యడి
గిన సంజయుం డతని కిట్లనియె నట్లు సని యాధర్మతనయుండు రథానతరణంబు
సేసి మందిరంబు ప్రవేశించి సెజ్జ నొడలు సేర్చి నాటి యున్నయమ్ములు వెఱికిం
చుకొని హృదయంబున నమ్మెయి నున్నపరిభవంబు వీడ యొనర్ప విషాదవివర్ణం
డగుచుఁ గవలం గనుంగొని మీరు సమీరనందనుకడకుం జనుం డని చెప్పె నట
మున్న నకులుం డొక్కయరదం బొయితంబు ¹సేసికొని యుండుట నయ్యిరువు
రుఁ డ్వరితగతిం జని యంబుదంబుచందంబున గరిల్లుచుఁ గౌరవులతోడం
గయ్యంబు సేయుచున్నభీమసేనుఁ ²జేరం జని యవష్టంభవిజృంభణంబునం
బొలిచి రంత నప్పాండవాగ్రజుతెఱం గేమియు నెఱుంగక నరుండు ద్రాణితోడ
భరంపడి రణం బొనర్చు చుండి.

4

క. నెఱి దగఁ దేజిత మై గమి, మెఱుఁగు లడరునారసమున శ్ మిక్కిలివడి నే

1 సేసికొనియె నయ్యిరువురు. 2 సేనం జొచ్చి.

- క్షౌఢ మెఱయ నురము నొంచిన, నుట కవిప్రతుండు వైచేతనుగ్రంథుగదన్. 5
- వ. వైచిన నవ్వీరుండు. 6
- చ. అది దునుమాడి మేనఁ బదిరయములు గ్రమ్మఁ గ్రుచ్చి సూతు బె
ట్టిద మగుకోలఁ గూల్చినఁ గరడిందిమగంటిమిఁ దాన రథ్యసం
పదయును నూలుకొల్పికొని రే పార్థునిఁ గృష్ణుని నొంచె విస్తయం
బాదవఁగ దేవకోటికి నృరపోత్తమ యగ్గురుపుత్రుఁ డుగ్రుఁ డై. 7
- వ. అట్లద్భుతవిక్రమంబున నశ్వత్థామ విజృంభించిన సహింపక. 8
- చ. హయములు పగ్గముల్ వెడఁదరయమ్మున నుగ్గుగఁ గ్రీడి యేయుడున్
రయమున నీడ్చెఁ దే రటు దురరంబునకుం దొలఁగంగ సంతయున్
భరమున నీమొనల్ గలఁగి రే సాతె నరేశ్వర వారి సైన్యసం
చయ మెగవన్ మహితలము రే సంభృతకంపము గాఁగ నల్లడన్. 9
- ఉ. పాటినఁ జూచి కౌరవనృరపాలుఁడు సూతతనూజుతోడ నీ
కాటెయ మద్బలంబునకుఁ రే గాఁ దగునే వివిధాస్త్ర సంపదన్
మీటిన నీవె సూడఁగ నరమేయపరాక్రమ నీకుఁ బొండవు
ల్లాతె తలంప నీ దగుబరలంబును జేవయుఁ జూపు మిత్తడిన్. 10
- వ. అనిన విని యబ్బలుమగండు మదోద్రేకంబున మద్రపతి నాలోకించి యిట్లనియె.
- చ. కనుఁగొను మిప్పు డేను మురరీఘస్త్తురుఁ బార్థుని భీమసేనునిం
దునిమెద నస్త్ర సంపదయు రే దోర్విభవంబును శౌర్యసారము
న్జనులకు నెల్లఁ దెల్లముగ రే నా దగుపూనిక పార మెయ్య మే
దినిఁ గురునాథుఁ డొక్కఁడ యరతిస్థిరసౌఖ్యత నేలునట్లుగన్. 12
- వ. రథరథ్యగతులు నెఱయ మెఱయ వలయుం జుమ్మి యని పలికి విజయంబు వీక్షించి
గుణంబు సారించి గాండీవంబు నీ కెదురే యని యగ్గించి యప్పుడు పై పయి
నురవడించుపరస్పైనికులం జే యెత్తి యదల్చి భార్గవాస్త్రంబు ప్రయోగించిన
నమ్మహనీయసాధనంబు. 13
- శా. ఘోరానేకశరాకృతిం బరఁగి సంరక్షోభంబు గావించుచుం
దేరుల్ ద్రుంగఁగ వారణంబులు ధరం. రే ద్రైశ్లింగ నశ్వాలి ను
గై రక్తంబునఁ దేలఁగా భటచయం రే బత్వంతచూర్ణీకృతా
కారత్వంబు భజింపఁ గేళి సలిపెం రే గౌంతేయసైన్యంబునన్. 14
- వ. ఇప్పురునున భార్గవాస్త్రబాధితం బై యప్పండవబలంబు వెఱచఱచి మరలి
పఱచిన మనఘూతలు వెన్నడిం దఱుమ నాసూతనందనుం డట్లేచి యార్చి
యంటం దాకి విశిఖశిఖలు నిగిడించుచుఁ . బొగఁ తేనిమంటపగిదిఁ బ్రదీప్తుం
డయినఁ దదుత్సాహంబున కోటువడి యాసైన్యంబుజనంబులు హాహాకారంబు
లెసంగ దీనదశం బొంది ముకుండపురందరనందనులం భేర్కొని యాక్రందించి

రట్టియెడ.

15

ఉ. గాండివి శౌరి కిట్టు లనుఁ శ్ర గర్జునిఁ జూచితె యేకవిక్రమో
ద్దండతఁ దెంపు సేసి పటుదర్పము సూపుచుఁ దేటి చూడ రా
కుండెడునట్లుగా నలుక శ్ర నుగ్రత మండెడు నిప్పు నేర్పుమై
నుండక నీసునం దొడరి శ్ర యోటమి దెచ్చికొనంగ నేటికిన్.

16

క. చచ్చిన మఱి గెల్పు గొనన్, వచ్చునె తనయొడలు గలుగ శ్ర వైరుల గెలువన్
వచ్చుం దటి వచ్చిన నది, మెచ్చు జయార్థులకు ¹మరుదశమిత్రధ్వంసీ.

17

తే. పట్టపగలింటిసూర్యునిపగిదిఁగర్జుఁ, డుగ్రమూర్తి యై వెలుఁగుచునన్నవాఁడు
మనరథం బిప్పు మాధవశ్రమరల నిమ్ము, బ్రదికియుండిన శుభములువడయవచ్చు.

వ. అనిన విని వాసుదేవుండు వడముడిదిక్కు విలోకించునెడ నతండు కర్ణునకు
మార్కొని పరాక్రమించి పాండవసైన్యంబు నిలువరించి ధృష్టద్యుమ్నశిఖండి
సాత్యకిద్రౌపదేయాదిరథికు లారథికునిం దలపడఁ దానును గౌరవులపయిం
గడంగె నట్లమ్మేటిమగనియాటోపం బప్పటికి వైరినివారణంబునకుఁ జాలి
యునికి యనుసంధించి రాధేయుం డొరులతో డయ్యం బోరుటయుఁ బార్థుండు
డప్పి దీర్చికొనుటయు మేల కాక యని యూహించి యమ్మరారి దే రక్కురుసే
నాధిపతి సంగ్రామంబు సేయుచక్కటి కెడ గలుగం గొని చని యన్నరునితో
మన మశ్వత్థామతోడివెనంకువం జిక్కినసమయంబున ధర్మనందనుండు సూత
నందనున కగ్గ మై యుండె నాతం డతనియమ్ముల నొచ్చెనో యని తలంచెద
నయ్యవనీశునవస్థ యెఱింగి మఱి నీ వయ్యంగరాజు సమయింపం గలవాఁడ
వనుటయు.

19

ఆ. అన్న నొచ్చె నన్నశ్రయమ్మాట చిత్తంబు, గలఁప నిజబలంబుఁ శ్ర గలయఁ జూచి
యన్న రేంద్రుఁ గానశకనిలనందనుకడ, కేఁగి యడిగె నతఁడు శ్ర నిట్టు లనియె.

20

ఉ. కౌరవకోటి నేఁ బాదివి శ్ర క్రందుగఁ గయ్యము సేయఁ గర్ణు డా
భూరమణున్ వడిం గదిసి శ్ర భూరిశరంబులు మేన నింప నొ
వ్వారుటయుం దొలంగె నతఁ శ్ర డాహవరంగమునందు లేఁడు నీ
వారయు మింత కెట్లగునొ శ్ర యచ్యుతుఁ డుండఁగ నట్టు లే లగున్.

21

వ. అనిన విని వివ్వచ్చుండు వృకోదరున కిట్లనియె.

22

క. క్రూరము లగుసూతసుతుని, నారాచము లొడలఁ బెక్కునాటినఁ జేత
స్సారము సెడి శిబిరమునకు, నారా జేఁగెనొకొ యకట శ్ర యటు గా నోపున్.

క. ద్రోణాచార్యునియుగ్రపు, బాణంబుల కోర్చి యతఁడు శ్ర వడునంతకు న
క్షీణభృతి నసమసమర, క్షోణి నిలిచి కర్ణుచేతఁ శ్ర గోల్పోయెఁ గడే.

24

వ. అని పలికి యనిలనందను నాలోకించి యన్నరుం డానృపాలులెఱుం గలుంగు

1 నండమిత్రధ్వంసీ.

టకు నీ వరుగు మేను సేనమొగంబున నిలిచెద ననిన విని యవ్వీరుం డవ్వి
ధంపునడవడి నీకుఁ జనుం గాని జనంబులు న న్నయినం బోరి కోహటించి
పోయె నని యాడుదు రని చెప్పిన నప్పార్థుండు. 25

ఆ. సరభసముగ నన్ను శ సంశ ప్తకులు వీరె,తొడరు చున్నవారు శ దొలఁగి నాకు
నరుగ నెట్లు వచ్చు శ నని చూపె సతనికి, నపుడు గడఁగి వచ్చునబ్బలముల. 26

క. చూపుటయు నగ్గిలం బగు, నేపునఁ గిమ్మిగనైరి శ యేన కలఁచెదన్
రూపు సెడఁగ నిమ్మెనలను, భూపతి సరయంగ నీన శ పొ న్తునియె నృపా. 27

—◆◆◆ కృష్ణార్జునులు ధర్మరాజు సేమం బరయ నతనిశిబిరంబునకుఁ బోవుట. ◆◆◆—

వ. అనిన నట్ల కాక యని యర్జునుం డచ్యుతు నాలోకించి యామహీనాలుం
గనునంతకు నామనగబు గలంగెడు రథంబు రయంబునం బోవ ని మ్మని పలుకు
టయు సతండు భీముం జూచి యేము మీయన్న సేమం బరయుట వలయు
పని గావునం జనియెదము నీవు కుర్మసైన్యంబుల జయించుట యగుపె గెలుపు
గొను మని యగ్గించుకొనింగున దీనన లిచ్చి తురంగమంబులం ద్వరితగతి
నడపె నివ్వధంబున మాధవధనంజయులు సమరంబునకు సమీరనందనుం
జాలించి శిబిరంబున కరిగి ధర్మసందనుమందిరంబు ప్రవేశించి యేకతంబ
శయ్యాతలంబున నున్నయన్నరపతిం గని యాతండు గుశలి యఱు యునికికి
ముదంబు నొందుచుం దదీయచరణంబులకాఁ బ్రణతు లఱు రాధగణీనాథుండు
వారలు రాధేయు నధించి నచ్చిరకాఁ దలంచి డెందం బలర మందస్థితంబు
తో నభినందించి వాగలసదనంబులు వీక్షించి యి ట్లనియె. 28

ను. సుర లైనం జల మెత్తి కన్లుని రణరత్నోణి జయింపంగ నే
ర్తురె యవ్వీరుఁడు జామదగ్న్యకలితాశ్రుం డిద్ధతేజంబునన్
దొర సప్తార్చికి లావునం బపనుతోఁ శ దుల్యం ¹డకల్యండు సం
గరసంక్రీడలయందుఁ బేర్కొనఁ దగున్ శ గాంభీర్యధైర్యంబులన్. 29

తే. అట్టిబల్లిదు ననిఁ దెగరటార్చి మీర, లేమియును గాక వచ్చితి శ రింతసంత
సంబు దొరకొనునే నామరసంబుచింత, నంత యెల్లను జెడ సరనర్యులార.

వ. అతనికి నాకునుం గలిగె శ నాహవ మింతకు ముంద రందుఁ బా
ర్షతుఁడును సత్యకాత్మజుఁడు శ శాంతనవాంతకరుండు ద్రౌపదీ
సుతులును జూడఁగా సతఁడు శ సూతహయధ్వజపాతనంబు సే
సి తనువు దీవ్రకాండములఁ శ జెండఁగ నే వెగ డందితిం గడున్. 31

. అప్పుడు దుర్యోధనప్రభృతిధార్మరాష్ట్రులకు భీమసేనుప్రభావంబున బ్రదుక
రానియంత వుట్టిన నన్ను విడిచి యాతం డట వ్రావ నేనిట వచ్చితి నని చెప్పి వెం
డియు గాండీవి నుద్దేశించి. 32

- సీ. పదుమూడువర ముల్ శ పగలును రేలును, గర్జుదర్పం బెట్లుగడతు నొక్కొ
యనుచింతఁజేసి యాహారనిద్రలు లేక, పరితాప మందితిఁ శ బశువుఁజేయ
విప్పులు పట్ట రా శ వెఱ సొచ్చి యొదిగెడు, గవయంబుచాడ్పునఁ శ గర్జభీతి
నుల్లల నుడుకుచు శ నుండుదుఁ¹గర్జుండు, విడువక మోమున శ వ్రేలు నాకు
తే. సురనదీసుతుచేతను శ గురునిచేతఁ, బడనిపరిభవమున వాడువటిచె నన్ను
నంతయును నీగఁ గాంచి నీయట్టియనుజు,వలనఁ దేజంబువడసితిశనలఘుచరిత. 33
- చ. వెరవును లావు దివ్యశరవీర్యము శౌర్యముఁ గల్గుకర్ణు నె
ప్పరుసునఁ జంపి తీ వతనిబంధులు మిత్తులుఁ బుత్తులున్ సము
ద్ధరబలు లాజకేలినిరతున్ ధృతరాష్ట్రునిపుత్రు లెల్లఁ ద
త్పరిజను లెట్టు లట్టు లనిఁ శ బ్రాణము లిత్తురు వాని కడ్డ మై. 34
- చ. అరు దిది నీవు నొవ్వక మహాబలుఁ గర్ణు వధించి తాతఁ డ
క్కురుపతి సంతసింప నరుఁ శ గూల్చెద సంగరభూమి నేన యొ
క్కరుఁడును వీఁకఁ దాఁకి యనుగర్వపుమాట సనంగ నీక నే
టిరణములోన నిట్లు ప్రకటింఁతె భవద్భుజవీర్యశౌర్యముల్. 35
- చ. పలికిన నేమి బీరములు శ వల్కుట సేవకనీతి యాసభం
బలుకునె యట్లు జూదపునోపంబున ద్రౌపది నింతకాల మ
ప్పలుకు లలంచు చుండె మదిఁ శ బాయవు గీతినయమ్ము లట్ల దో
ర్బలదృఢలీల నిష్ప డవి శ వాపితి తీర్చి తలంత యంతయున్. 36
- క. అతిగర్వ²సమున్నత మగు, నతనిశిరము వానివార శ లందఱు బాష్పో
ద్గతితోఁ జూడఁగ సమర, క్షీతి డొల్లెనె విజయ నీదుశితభల్లమునన్. 37
- క. ఈరసమునఁ గదిసి శరా, సారము పైఁ గురియ నీవు శ సక్రోధుఁడ వై
పేరురమున వెన నాటిన,తోరం బగునారసమునఁ శ ద్రుల్లి కెడసెనే. 38
- వ. అనిన ధర్మనందనునకుఁ బురందరనందనుం డిట్లను నేను సంశప్తకులతోడఁ
బెనంగు చుండ ననేకరథసమూహసమేతుం డయి యశ్వత్థామ వచ్చి నన్నుం
బొదివిన. 39
- క. ఏనూఱురథంబులు వెనఁ, బీనుఁగుపెంటలుగఁ జేసి శ పేర్చినఁ గుపితుం
డై నిష్ప లురులుకన్నుల, తో నక్కోదండగురుసురతుఁడు నామీఁదన్. 40
- క. డేఱక యడరి మెఱసినయే, డైఱ నెఱయఁగ గుడుసువడి యరతిస్ఫురితరుచిన్
మెఱసి ధను వనలవలయము, తెఱఁగునఁ జత్తుర్గతిప్రతిహతిం జేసెన్. 41
- క. స్వాతిగతుం డగుశుక్రం, డేతెఱఁగునఁ బరఁగఁ జేయు శ నెసకపువర్షం
బొతెఱఁగున సాయకవ, ర్షాతిశయం బావహించె శ నతఁడు నరేంద్రా. 42
- క. తనయరదం బెద్దెనఁ జూ, చిన మొగమున వ్రేల దీప్తశితవిశిఖములన్

- ననుఁ గృష్ణుం గప్పిన నే, ననఘా కెల నరయఁ జాల శ్చ నైతి వెగడునన్. 43
- క. పదపడి యొకభంగి నతని, మద మడఁచినఁ దొలఁగఁ బాత్రమానము దూలం
దదనంతరంబ నిన్ను, న్వేదకితి నరనాథ మనయశనీకములోనన్. 44
- క. ఆలోఁ గర్ణునిచేతం, దూలనిచతురంగములను శ్చ దొరలను ధరణీ
పాల మనమొనలఁ గానను, వ్రాలినదర్పమున మెఱయుశనడముడిఁ దక్కన్. 45
- క. ఆతనిచే నీ విక్కడ, ¹కేతెంచుట వింటి సేమ శ్చ మెఱుఁగుతలఁపుమై
నేతెంచితి నవ్వీరుని, చేతులలా వస్త్రదీయశసేన నిలుపుటన్. 46
- క. మనుజేంద్ర కుశలి నగునినుఁ, గని నామన్మూఱడిల్లె శ్చ గావున మగుడం
జనియెదఁ గొనియెద రాధా,తనయునితల సలము నెఱయ శ్చ దర్పము మెఱయన్. 47
- క. ననుఁ జూడుము వేడుకకుం, జనుఁపంచి భవద్బలంబు శ్చ సంతస మందం
దునిమెదఁ గర్ణుని దుర్యో, ధనుకోర్కియు నీమనంబుశ్చతాపముఁ దీఱన్. 48
- మ. ధనురాచార్యునిచావు సూచి తగ రాధానందనుం డానుయో
ధనునిం దమ్ముల వారిసైన్యములనుం శ్చ దాఁ గాచువాఁడై రణం
బునకుం బూనుట నింత సేయ వలదే శ్చ భూపాల యే సారి మం
డునె యాఱుం గలదీపమ ట్లతఁడు మంశ్రడుం గాక యే నార్చెదన్. 49
- చ. నరవర పంపు మేను బ్రధానంబున కేఁగిన సూతసూనుఁ డు
ద్ధరత నెదిర్చెనేనిఁ దల శ్చ ద్రుంపక తక్కిన విప్రుతోడ ని
ప్పరుసున నిచ్చువాఁడ నని శ్చ పల్కి పదంపడి యీక తక్కుదు
ప్పురుషునిఁ జూచుమాడ్కి ననుఁ శ్చ జూడుఁడు నీవును వానుదేవుఁడున్. 50
- వ. భీమసేనునకు సేనాముఖంబునఁ దాన నిలుచుట భరం బయి యుండు నేనునుం
దడయుట గర్జంబు గాదు పోయెద ననిన విని యమ్మనుజపతి గర్జుండు గుశలి
యై యుండుట యెఱింగి యతనిబాణంబుల నొచ్చినవాఁ డగుట నలుక గదిరి
యక్కిరీటితో ని ట్లనియె. 51
- ◆◆◆ ధర్మరాజు గర్జుండు బ్రదికియున్నవాఁ డని విని యర్జునుం గినినీ పలుకుట. ◆◆◆
- క. అనిలోఁ దెరలుట దొలఁగుట, యనునివి ననుఁ గాక నొచ్చియైనను గల ²న
ల్లను వెడలఁ జనునె యే న, ట్లును గా కిట వచ్చుటం జూలక నైతిఁ గడున్. 52
- క. విను కర్ణున కే నోడితి, నన నేటికి నీవు నోడి శ్చ తనిలజమాన్త్రీ
తనయులు మున్నే యోడిరి, మనతోఁ గూడంగఁ గంసశ్చ ³మర్దియు నోడన్. 53
- క. కావున మన మీక ననికిం, బోవం బని లేదు విపినశభూమికిఁ జని య
చ్చో వెఱపు దక్కి తపనుల, మై విచ్చలవిడిఁ జరింత శ్చ మందఱముఁ దగన్. 54
- క. కాదేని బిరుదు లాడక, సాదుల మై వినయ మొప్పఁ శ్చ జని కురునాథుం
డేది వనిచినను జేసి ద, యాదృష్టి నతండు సూచుశన ట్లుండఁ దగున్. 55

1 'యేతెంచుట' అయ్యే వ్రా. ప్ర. 2 నెట్లును. 3 మర్దనుఁ డోడన్.

- వ. అని కెంజాయ రంజిల్లుకన్నుల నన్నరు నాలోకించి. 56
- ఉ. నీతెఱఁ గిట్టిదేని రణనిష్ఠకుఁ బూనక కార్యవాది వై
దై వ్యతవనంబునంద సమూదగ్రభుజాబలదుర్జయుండు రా
ధాతనయుండు వాని ననిఁ శ దాఁక నశక్యము నాకు నన్న నే
నీతెరు వేల వత్తు మహి శ యేల నశక్తుఁడు గాంక్ష సేయునే. 57
- తే. అని వధించెదఁ గర్ణ నే శ నని ప్రతిజ్ఞ, సేసి యిటు దెచ్చి న న్నిట్లు శ సేసి తింత
కెట్లు నేర్చితి పొడవుగా శ నెత్తి ¹నేల, వైవ నోర్చితి ననుఁ బగరవారినడుమ. 58
- ఉ. పంకజనాభుఁడున్ వినఁగఁ శ బల్కినయప్పలు కిమ్మెయిం దుదిన్
బొం కగు టోర్చి తిట్టిననుఁ శ బుట్టినయప్పు నుతించెఁ బోరికిన్
శంక గొనండు గెల్పుఁ గురుశసంఘము నీతఁడు పుణ్యుఁ డన్నయా
బొంకరి దివ్యవాణియుఁ దరపోధనులున్ మము ని ట్లలంతురే. 59
- క. విను మప్పలుకులు పాటిగఁ, గొని దుర్యోధనునితోడఁ శ గొంటిని బగ ము
న్న నిజంబుగ నెఱుఁగను వీఁ, డని రాధేయునకు వెఱచు శ నని యే నిన్నున్. 60
- సీ. దేవత లిచ్చినరతేరు నశ్వంబులుఁ, గపికేతనంబును శ గలవు దై వి
కంబుచే నున్నది శ గాండీవ మనఁ దాటి, యంతవి ల్లది గాక శ హరిరథంబు
గడవెడు నఱె పరికర మిట్టి దై యుండ, నెట్లు కర్ణున కోడిరయిట్టు వలియఁ
బాటు తెంచితి నీవు శ భండనంబునఁ గర్ణుఁ, గనిపాటుదని సుయోధనుఁడు సెప్పె
- తే. నది నిజంబుగఁ గొనక బేరలైతి నాదు, ²బేలతనమునఁ గాదె పాంశాలమాతస్య
పాండు్యలాదిగఁ గలిగినరబంధుమిత్ర, జనులు దెగటాటిరప్రయోరజనము గాఁగ.
- వ. అని పలికి కృష్ణునాననం బాలోకించి కర్ణ నిగ్రహించుట యశక్యం బయ్యె
సుయోధనాదికౌరవులు గనుంగొన వానిచేతం బరిభవింపఁబడి యేను జీవంబు
తో నునికిం గడచినకష్టంబునుంగలదే యది య ట్లుండ నేను జావు దప్పి వచ్చుట
వడముడికతంబునం గలిగె నతం డొక్కరుండును బ్రాణంబులు డాఁపక పరబలం
బులు బడలువడం బోరు చున్నవాఁడు. 62
- క. అని పార్థుఁ జూచి యతఁ డి, ట్లను నేఁ డభిమన్యుఁ డొండ శ హైడింబుం డొం
డెను గలిగిన నిట్లగునే, విను మును చేసినది యనుభవవింపఁగ వలదే. 63
- ఆ. నిన్నుఁ దృణముఁ జేసిన న్నాదురాత్తుండు, బంధుహీనుఁబోలెఁ శ బలుప నెడరు
దోచి నప్పు డొదవి శ తొలఁగించువానిఁ గా, కన్య నేల బంధుఁ శడండ్లు జనులు.
- చ. హరి గలుగంగ నేటికి భరయంబున వచ్చితి నీదుగాండివం
బెరవుగ నిచ్చి నీవు నొగ శ లెక్కి హరిన్ రథిఁ జేయఁ గన్న ని
ఘరభుజవిక్రమోగ్రుఁ డగుశసూతతనూభవుఁ దత్సహాయులం
బొరిగొనఁడే సుయోధనునిరపోడిమి దూలఁగ నొక్కమాత్రలోన్. 65

ఆ. గొంతికడుపునందుఁ ర గొడుకుఁజూలై నీవు, దోప కుండ నైతి ర తోచినట్టి
పిండ మెడలి యైనఁ ర బిదప దిగంబడ, వయ్యె నింత వుట్ట ర దట్టలైన. 66

—●—●—●— { అర్జునుఁడు దన్ను ధర్మజుఁ డాడినపలుకులనుఁ } —●—●—●—
గోపించి యతినితల నటుక వాలు నతికికొనుట.

నీ. అనినఁ గృపాణంబు ర గొని సన్యసాచి య, విభు ప్రేయఁ దలఁచినరవిష్ణుఁ డెఱిగి
వాలు గేల నమర్ప ర వలసినకత మేమి, కొరవు లియ్యెడ ర లేరు మనము
ధరణీశ్వరునిసేమ ర మరయంగ నచ్చితి, మీతినికుశల మి ర ధైర్యడంగఁ
గంటిమి సంతోషరకాలంబు గా కిది, క్రోధకాలమె నధ్యరకోటి యిచట
ఆ. నేది గాఁగ నలిగి ర తీ నని పలికిన, యాత్మభంగి యగుక రటాత్మవృష్టి
యాన రేంద్రమీఁద ర నడరంగ నర్జునుఁ, డన్లురారి కట్టు ర లనియె నధిప. 67

క. విను మొరులకు గాండిన మి, మ్మని స న్నెవ్వండు నలికె ర నతనిశరము గ్ర
క్కునఁ బగుల ప్రేయుటకుఁ జే, సినవాడఁ బ్రతిజ్ఞ నాదురచి త్తములోననె. 68

తే. ఇట్టికష్టపుఁగేలి కై ర యిట్లు సేయఁ
బ్రతిన వట్టుట దగదె యిరప్పలుకు నీవు
వినఁగ నితఁ డాడ నిమ్మహీరవిభుఁడు ధర్మ
వంతుఁ డగుఁ గాక చంపననలయుఁ గృష్ణ, 69

వ. చంపి పాలితప్రతిజ్ఞండు నైననాకు ససత్యంబు రా కుండఁ బరిహరించెద నీనికి
నీ వేమి సెప్పెదవు సెప్పుము జగత్కృత్యసాకల్యవేదివి నీ చెప్పినట్ల చేయం గల
వాడ ననుటయు నచ్యుతుండు పో పొ మ్మెక్కడివాడ వని యనల్చి వెండియు
నిట్లనియె. 70

ఆ. నీకు వృద్ధసేవ ర లే కున్ని యెఱుంగంగ, నయ్యె రి త్త యిట్లు ర లడిచిపడుటఁ
బట్టి ధర్మవిధివి ర భాగజ్ఞ లైనవా, రేల చేయఁ జొత్తు ర రిట్టిదాని. 71

క. చేయంగ వలయువానిం, జేయుట యిట్టివియె కొన్ని ర చేయ కునిక ధ
ర్మాయ త్తచిత్తుఁ డై నా, నాయోగ్యస్థలము లెఱిగి ర నడనఁగ వలదే. 72

క. సత్యంబు నహింసయు నను, సత్యుత్తమధర్మయుగళ ర మందు సహింసక
సత్యము గాచుట ధర్మ మ, సత్యమున సహింసఁ గావఁ ర జను సంద్రు బుధుల్.

ఆ. కర్మసూక్ష్మభంగి ర గానక యిమ్మెయి, సత్యరక్షణంబు ర సలుపుపొంటె
భ్రాత ధర్మపరుఁడు ర రా జిమ్మహాత్ముఁ జం, పఁగఁ దలఁచుట ధర్మరపథముగాదు.

క. విను పిన్ననాఁడు నీ వీ, యనుచిత మగువ్రతము వట్టి ర తది గాకయు బె
ట్టనృతము సూనృతమును నీ, కనియెడు చందంబు బుధులు ర గయికొనరెందున్.

వ. అది యెట్లం టేని. 76

ఆ. ప్రాణహాని వచ్చురపట్టున సర్వధ, నాపహారవేళరయందు నడపు
సత్య మనృత మం ద్రురసత్యంబు సూనృత, మని పరిగ్రహింతు ర రార్యజనులు. 77

వ. విను పెద్దయు వినికి లేనివాఁడు కాశికుం డనునొక్కవిప్రుం డొక్కవిశిష్ట
 గ్రామంబున కనతిదూరంబున సరితస్సంగమపుణ్యక్షేత్రంబున వసియించి సత్యంబు
 పలుకువాఁడ నని వ్రతంబు వట్టి సత్యవాది యనం బ్రసిద్ధుం డయి తపంబు
 సేయు చుండ నొక్కనాఁడు మ్రుచ్చులం గని వెఱచఱచి పఱతెంచినజనులు
 గొందఱ య్యాశ్రమంబుచేరువఁ బొదలఁ దూఱి రంత వెనుతగిలి వచ్చుమ్రుచ్చు
 లత్తపోధనునికడ కేతెంచి యిప్పు డిట వచ్చినవార లెట వ్రాయి రని యడిగిన
 నతండు సత్యవిభాగవిధిజ్ఞుండు గామింజేసి తన కసత్యంబు వాటిల్లు ననుశంక
 నీగుల్మలతాగహనంబు సొచ్చి రని చూపి చెప్పిన నత్తెక్కలికాటు వారలం
 జంపి ధనమ్ము గొని రమ్ముని తద్వచనదోషంబున నరకప్రాప్తుం డయ్యె నను నితి
 హాసంబు విందుము హింసాకరం బగుసత్యంబు ధర్మంబు గాదు తొలుత వినిన
 దానిన పట్టి మూఁడుండు పెద్దల నడగి తెలిసికొనక వర్తించి దుర్గతిం బొందు
 నింతవట్టు విచారించి యజాతశత్రుండు వధ్యుం డవుం గాఁ డని నిశ్చయింపు
 మనుటయు నర్జునుం డిట్లనియె.

78

క. తల్లిదండ్రులమాడ్కి హితంబు నెస్సినన్ను నననితక్యతలంబునకుఁ దొలంగఁ
 ద్రోచితివి లోకమున నీకు శ్రీ గోచరంబు, గానిధర్మనిబోధంబు శ్రీ గలదె కృష్ణ.
 క. జనములు వృథాప్రతిజ్ఞం, డని నను నిందింప కుండ శ్రీ నగ్రజుఁడు సుఖం
 బునికియుఁ గలిగెడునట్లుగ, ననుగ్రహముఁ జేసి చేయునది పనుపు దగన్. 80

వ. అనిన నతం డతని కిట్లనియె.

81

—●—●—● కృష్ణుఁ డర్జునుఁ బ్రతిజ్ఞాభంగంబు గాకుండ ధర్మజు దూఱు మని చెప్పట. —●—●—●

చ. అతిశితకర్ణ బాణహతి శ్రీ నంగము నొచ్చినదాన నల్లి యి
 ప్పతి నిను నొవ్వఁ బల్కు టిది శ్రీ ప్రాభవ మింతియె కాక నీయెడన్
 మతిఁ బటుకోపముం గలదె శ్రీ మారుతసూనుఁడు నీవుఁ దమ్ములుం
 జతురవిసీతి నీతనివశంబునఁ గాదె చరింతు రెప్పుడున్.

82

క. కావునఁ బ్రభుత్వసంపద, నీవిభుఁ డాడినది యెల్ల శ్రీ నాగు గొనక నా
 చే వినుము నీదుప్రతినకు, నేవిధి సేయ నగు దాని శ్రీ నేర్పడ ననఘా.

83

క. నీ విట్టివాఁడ వని ధరణీవిభునిం బలుకు మదియ శ్రీ నీచంపుట సం

భావించి పిదపఁ బ్రణతుండ, వై వినయము సేయు చిత్త శ్రీ మలర నతనికిన్. 84

వ. అట్లయిన నసత్యదోషంబునకును గురువధపాతకంబునకుం దొలంగి సమాహి
 తుండ వగుదు తెదనంతరంబ కర్ణుని సమయింపఁ జనుటకు నిమ్మనుజపతియను
 మతి వడయుద మనుటయు నప్పలుకుల కభినందించి పురందరనందనుండు
 ధర్మనందను నుద్దేశించి.

85

మ. కనదస్త్రంబుల నుజ్జ్వలోద్భటగదాఃఖాతంబులం గాలఁ గే
 లను విద్విట్పతురంగసంఘములు గూఢలం గేలి సల్పంగఁ జా

లినయాభీముఁడు వల్కుఁ గాక నను దోర్లీలాసమగుండ వై
యనిలో నిల్వఁగ లేనినీ విటుల కీ ర డాడంగ నర్హుండవే.

86

క. న న్నేఱిగి యెఱిగి యి ట్లనఁ, జన్నే నీజహ్వా పెక్కు ర శకలము లై పో
కున్నది యే లొకొ రణమున, నెన్నఁడు నీ వేమి సేసి ర తింత యనుటకున్.

87

క. నకులుఁడు సహదేవుండును, బ్రకటభుజాస్ఫురణమున నరరాతిబలము నే
లకుఁ గోలకుఁ దెత్తురు నో, రికి నచ్చినయట్టు లాడిరే యిబ్బంగిన్.

88

సీ. నీవు జూదం బొడఁ ర గా వై రబంధంబు, గౌరవజాతితోఁ ర గలిగె మనకు
రాజ్యనాశంబు నరరణ్యవాసంబును, దాస్యదైన్యంబు నత్యంతదుఃఖ
ములుఁ దెచ్చికొంటి సి ర గ్గొలయదు నీమనం, బున నించుకేనియు ర ననికఁ జాల
కున్న వానికఁ దాల్చి ర యొప్పగుఁ గాక ప్ర,ల్లదములు నలికిన ర లాఘనంబు

తే. సెందు ము న్నేమి సేసినఁ ర జేసి తింక
నై న దుర్బుద్ధితనములు ర నూని తగిన
పౌరుషము లేము సేయఁగ ర నూర కుండు
మిడుమ వడువారు సైతరే ర యింతవట్టు.

89

వ. అని యగ్రజ నప్రియంబులు నలికి యంతరంగంబు సంతాపంబు నైన ని
ట్టూర్పు నిగిడించి యంతకము న్నొఱఁబెట్టినవాలు 'వెఱికినం గనుంగొని పద్మ
నాభుండు గ్రమ్మఱ నిది యేమి యని యడిగిన నతం డే నిన్నరనాథు నో నాడిన
పలుకులకుఁ బ్రాయశ్చిత్తంబు దలద్రొంచుకొనుటయ కా నిశ్చయించితి ననుటయు
నమ్మహాత్ముఁ డాత్మప్రశంస సేయు మది మరణం బని పెద్దలు సెప్పుదు రను
టయు నీచెప్పి నట్ల చేయ కునికికిం గడచినయధర్మంబును గలదె యట్లు సేయువాఁ
డన కాక యని యాధనంజయుండు ధనుర్ధరుం డై ధర్మనందనున కి ట్లనియె.

90

ఆ. హరుఁడు దక్కఁ జూప ర ధరుఁ డొరుఁ డెన నాకుఁ
ద్రిభువనముల లేఁడు ర దిశలు గలిచి
తెచ్చి నీకుఁ బ్రీతి ర నిచ్చితిఁ బెనుపారు
ధనము రాజసూయదక్షిణలకు.

91

వ. దీప్తప్రతాపం బగుసంశ్లష్టకసంచయంబు నడఁగించి కించిదవశిష్టంబుగా నష్టం
బు సేసితి గురుసేన నాచేతం గూలి యె ట్లున్నదియో యటు సూడు మని పలికి
మొగంబు బిగు వుడిపికొని నవినయంబుగా దండప్రణామంబు సేసి నిలిచి చేతులు
మొగిడ్చి యజాతశత్రున కప్పుదుహితపుత్రుం డి ట్లనియె.

92

క. నను సుప్రసాదదృష్టిం, గనుఁగొను మే నిపుడు గొన్ని ర కాలు లఱచితిన్
మనుజేంద్ర వానిఁ బెడచెవు, లను బెట్టుము వేటుగాఁ దలంపక దయతోన్.

93

తే. వినుము సత్యంబ పలికెదఁ ర దనువుఁ బ్రాణ
ములును నీసాముగా మదిఁ ర దలఁతు నేను

నాదువృత్తంబు భవదధీనం బనంగ

నేల పనుపుము నను భీముశ్చాలి కధిప.

94

క. ఓపి యతనిరణభారము, వాపెదఁ గౌరవ్యసేన శ్రీ బడలుపఱిచి సా

టోపతఁ గర్ణునిఁ దునిమెద, మాపెదఁ గురురాజుదురభీరమానము బలమున్. 95

వ. ఎల్లభంగుల నేడు రాధం బుత్తరహితం జేసెదఁ గాదేని గొంతి యైన నట్టిద
యగుం గాక.

96

చ. అన విని యిమ్మహారమణుఁడతని కిట్లను మీకు నాకతం

బున బహుదుఃఖముల్ గలిగె శ్రీభూరికులంబున కప్రియం బొన

ర్చినయవినీతుఁ బాపపరు శ్రీవ్రేయఁ దగుం దల ద్రెవ్వ నీమనం

బునఁ గృప పుట్టి కాచినను శ్రీ బోయెద నిప్పుడ యేను గానకున్.

97

క. ననుఁ దొఱఁగి నీవు సౌఖ్యం, బున నుండుము సమరభీతు శ్రీ భుబబలహీనున్

జనపతిఁ గాఁ జేయుట యొ, ప్పనె కట్టుము పట్ట మనిలశ్రీపుత్తునిఁ బ్రీతిన్.

98

వ. అని పలికి సెజ్జ డిగ్గి వనవాసగమనోన్ముఖుం డయినం గనుంగొని కమలనాభుం

డాభూపతిచరణంబులకుం బ్రణతుం డై యిట్లనియె.

99

సీ. నరునిప్రతిజ్ఞ భూశవర ము న్నెఱుంగని, యింతియ ¹కా దేనుశ్రీనితఁడు నిప్పు

డాడినమాటలు శ్రీ నంతరంగంబునఁ, బట్టపు పేర్చుకోశపమున నీకుఁ

దను నెవ్వఁ డుఱక యశన్యునకు గాండీవ మి, మ్మని ధిక్కరించె నాశతని వధింప

బ్రతిన ²వట్టినవాఁడు శ్రీ భావ్యంబు గానియ, ప్పలు కీవు వలికితి శ్రీ పరమధర్మ

ఆ. మైనసత్యనిష్ఠ శ్రీ హానిఁ బొందుట కోర్వ, కునికిఁ జూచి యేన శ్రీ యుల్లమునఁ ద

లంచి యట్లు వలుకఁ శ్రీ బంచితి గురునిఁ గీ, టాడుటయ వధించు శ్రీ టగుటఁ జేసి.

క. శరణము వేడెదను భవ, చ్చరణంబులు వట్టికొని నిశనర్గదయాని

ర్భరబుద్ధిని గావుము మ, మ్మిరువుర నీతప్పు సైఁపు శ్రీ మెల్లవిధములన్.

101

క. సూతసుతునిమెడనెత్తురు, భూతలమున నివురు నేడు శ్రీ భూనాయక నీ

వాతనికి నలిగినప్పుడ, చూ తెగియెం బూని ³యేన శ్రీ చుమ్ము పలికెదన్.

102

క. విను సత్యం బాడెదఁ బా, ర్థునిచే నేఁ డెల్లభంగిఁ శ్రీ దునుమం బడుక

ర్థునిదెసఁ జింతయు వంతయు, మను జేశ్వర విడుపు పంపు శ్రీ మమ్ముఁ దెలివితోన్.

—◆◆◆ధర్మరాజు గృష్ణనివాక్యంబులం గలంక దేటి ప్రసన్నుఁ డగుట.◆◆◆—

వ. అనుటయు ధర్మసూనుండు ససంభ్రమంబుగాఁ గృష్ణు నెత్తి యతండు ప్రాంజలి
యై యుండ నతని కిట్లనియె.

104

క. ఇది యట్టిద మోసంబునఁ, బదిలుఁడఁ గా కేను మున్ను శ్రీ పదిరినకతనన్

హృదయము గలఁగిన నా కె, య్యదియును దోపమి వికారి శ్రీ నైతి మహాత్మా.

ఆ. ఇట్టి నన్ను ననునశ్చయించి బోధించితి, కరుణపేర్కెజేసి శ్రీ గారవమున

1 కాదు నిశ్చీతఁ డిప్పు. 2 వట్టినవాని 3 'యేను+సుమ్ము' వ్రా. ప్ర.

నజ్జలైనమమ్మ శ నాపత్వయోనిధి, మునుఁగ కుండఁ గాచి శ తనఘమూర్తి.

వ. అనియె నప్పడు వివర్ణం బగువదనంబు వాంచి యున్నవాసవిం జూచి నాను
దేవుండు నీ విట్లు విషణ్ణుండ వగుట గర్జంబు గా దిమ్మేదినీపతిముఖప్రసాదం
బభినందించి యనుమతి వడసి చని రాధేయవధవిహంగంబున నితనికిం బ్రయం
బాపాదెందు గాక యింకఁ దడయ నేల యని వల్కి వెండియు. 107

ఉ. ఈతని నొవ్వఁ బల్కుటన శ యీదురవస్థకు వచ్చి తక్కటా
శాతమహాసి నీనృపతిఁ శ జంపిన నెట్లగుదో విపత్తికిం
బాతకఘోరవృత్తికిని శ బాసితి దైవ మనుగ్రహించుట
నీతెలి వాస్తబంధుజనశని ర్శితపుణ్యవిపాక మర్జునా. 108

వ. అనిన నతండు గన్నీ రొలుక నన్నసాదంబులపైఁ బడిన నప్పొండవార్గజుండు
ను బాష్పాప్లావితముఖుం డగుచు నతనిమీఁద నొఱగె నిట్లయ్యిరువురు నొం
డొరులం బట్టికొని యేడ్చి రచ్యుతుం డుడువ నుడిగి తత్కాలోపగతసముచిత
పరిజనానీతజలంబుల ముఖప్రక్షాళనంబు సేసికొనిరి తదనంతరంబ ధర్మనంద
నుండు దమ్మునిం గొఁగిలించుకొని మార్ధాఘ్రాణంబు సేసి చిఱునవ్వుతో మనల
నింత వఱుచునే కర్ణుం డని పలికి మఱియును. 109

ఆ. ఎల్లఁ జూడ సిడము శ విల్లు సశ్వంబుల, సూతుఁ దునిమి నన్న శ నాతఁ డలపు
నెఱయ గెలిచె నతని శ నీ విప్లు సంపక, యున్న నాకు బ్రదికి శ యుండఁ దగునె.

చ. అనవుడు నమ్మహిపతికి శ సద్జనుఁ డిట్లను నేడు కర్ణు నే
ననిఁ బడ వైతు నీయడుగు శ లాన తదీయసుహృద్గణంబుతో
విను మటు సేయ కే మగిడిర వెల్వెలఁబాటెడుమోముతోడ వ
త్తునె యిట కృష్ణసారథియుఁ శ దూలునె మానవిహీనవృత్తి యై. 111

వ. అని గోపాలదేవు నాలోకించి నీమనంబునం గర్జుండు దెగటాఱ నలయు నని
యించుక దలంపుము దాన నే నతని నధియింతు ననిన నమ్మహాత్ముం డట్టిపని
కిం జాలుదు నని యుత్సాహదీప్తుం డై పలుకుటయుఁ బార్థుండు నిజరథంబు
సవిశేషకల్పితంబు సేయించి రథ్యంబుల జలపానఖాద్య¹ఖాదనంబులం బ్రబలం
బులఁ గావించి పూన్పించి యగ్రజు వీడ్కొని గమనోన్ముఖుం డగుటయు
నచ్యుతుం డవ్విభు నీక్షించి నీతమ్మునిం గారుణ్యాద్భ్రకటాక్షంబుల నిరీక్షింపుము
దీవన యిచ్చి పనుపు మని చెప్పిన నన్నరవరుండు గిరీటిం దిగిచి బిగియాడు
కొఁగిటం జేర్చి నీవు కృష్ణుపనుపునం దగుమాట లాడి తత్తైటంగు నేనునుం
దెలిసితి నాయెఱుంగమి నిన్నుం బలికినపలుకులకు నుమ్మలింపకుమీ యనుట
యు నతండు వికసితవదనుం డగుచుఁ దత్పాదద్వయంబు ఫాలంబు సోఁకం
బ్రణతుం డయిన నమ్మానవపతి యెత్తి పునఃపునరాలింగనంబు సేసి కర్ణుని

గెలుపు విజయ నీకు విజయంబు శాశ్వతం బయ్యెడు మని దీవించిన నమ్మేటి
మగండు నాటోపంబుగా దేవ నిన్ను నొప్పించినయప్పాపకర్తు మత్కార్తుక
ముక్తశిలీముఖంబులం బొలిపుచ్చి యిదె వచ్చెద ననుచు నంజలిపుటంబు
నిటలంబునఁ గదియించి వీడ్కొనియెఁ దదనంతరంబ దామోదరుండును న
న్నరుండును నరదం బెక్కి యలరునుల్లంబులతో నరిగి శుభప్రదంబు లగు
నిమిత్తంబులకుం బ్రమోదంబు నొందిరి పదంపడి రాధేయవధప్రకారచింతా
క్రాంతం డైనగాండీవితనువునం బ్రస్వేదకణములు గ్రమ్మినం గనుంగొని
కమలనాభుం డతని కిట్లనియె.

112

ఆ. అమరులకు నజయ్యు శ్రీ లగువారిఁ బెక్కండ్ర, గెలిచి తీవు నీకుఁ శ్రీ గలయుదాత్త
దివ్యబాణములు నురదీర్ణధనుర్వేద, కాశలంబు బలముఁ శ్రీ గలదె యెందు. 113

చ. అమరనదీతనూభవుఁడు శ్రీ నస్త్రగురుండు భవన్తహస్తది
వ్యమహిమలో నడంగిరి జరయద్రధుచా వధికాద్భుతంబు మ
ర్త్యమునన కాదు లోకముల శ్రీ నన్నిట నీ కెదు రెవ్వ రేల చి
త్తమునఁ గలంక యూటడుము శ్రీ దర్పము నెక్కెడు సంతకంతకున్. 114

క. బలమును శౌర్యముఁ దేజముఁ, గలఁ డని కౌరవులు నమ్మి శ్రీ కర్ణుని నీతోఁ
దలవెట్టిరి నీబాణం, బులఁ గూలెడు నతఁడు కీర్తి శ్రీ వైందెడు నిన్నున్. 115

క. కురుపతి యాశలు మాలఁగ, దురమున రాధాతనూజుఁ శ్రీ దునుమాడి జయ
స్ఫురణంబునఁ గృతకృత్యతఁ, బొరయుము నీవారు మోదరమునఁ దేలంగన్.

వ. అని వెండియు. 117

ఉ. కౌరవసైన్య మగ్గలము శ్రీ గాదె కడున్ భవదీయసేన క
వ్వారణకోటు లాతురగ్రపర్గము లారథసంచయంబు లా
వీరభటావళుల్ బహుళశ్రీవిక్రమకౌతుకి వైననీశరా
సారములన్ బడల్పడఁ గృతశం బగు టిప్పుడు నీకుఁ దోఁపదే. 118

క. కురుసేనలకుం బతి యై, సరిత్సుతుఁడు పదిదినములు శ్రీ సమరము సేసెన్
శరమహిమ నతఁడు నీచేఁ, బరిరక్షితుఁ డైనసైన్యశ్రీపాలు మిగిలెనే. 119

చ. అతని శిఖండిబాణముల శ్రీ క ప్లెర సేసితి ద్రోణునిం జమూ
పతియుఁగఁ జేసెఁ గౌరవనృశ్రీపాలకుఁ డగ్గురుఁడున్ భవచ్ఛమూ
పతి నడఁగించెనే దివసశ్రీపంచక మమ్మెయిఁ బోరి తావకా
ప్రతిహతబాహురక్ష యిరుశ్రీవాఁగును జూడదె పాండవ్రాత్తమా. 120

క. భీమునిరథవిహరణ ముద్దామం బగు పెల్ల నీదు శ్రీ దర్పంబునఁ గా
దే మాటు లేనిభవద, స్త్రామేయబలంబు దెలియు శ్రీ సంతయు నాకున్. 121

వ. కృపాశ్వత్థామకృతవర్తకర్ణశల్యులు నీచేతం బోయెడువారు కృపాశ్వత్థామల
దెసం గృప సేసితేనియుం జంపక గెలిచి విడుము చుట్టం బని యరవాయి

గొనుట కర్జంబు గాదు కృతవర్తను సమయింపుము శల్యుండు మేనమామ యై
నను బగవారిం గూడి పరాక్రమించు చున్నవాఁడు గావున నతని వధియించుట
పాపం బని తలంప నలనదు కర్ణుండు జతుగృహదాహంబును గపటద్యూతోత్సా
హంబును లోనుగాఁ గలదుర్యోధనుదుర్నయంబులకు మూలం బట్లుఁ గాక జూ
దంబునప్పు డానభలోన ద్రౌపది నుద్దేశించి యప్పాపాత్తుండు. 122

క. లే రిచట మగలు నీకును, వీరలు జూదమున నోడి రవిడిచిరి నిన్నున్
వారిజలోచన నీపైఁ, గూరిమి గలనుగని వెదకి రి కొను మొరు ననఁడే. 123

తే. ఏను సంధికిఁ బోయినఁ రి దాను ధార్త, రాష్ట్రమానసములఁ బగ రి రాఁజఁ బెట్టి
నన్నుఁ బట్టింపఁ జూడఁడే రి యెన్నఁడైన, నాదికారణ మతఁడ మీరీయాపదలకు.

చ. వినుము సుభద్రపట్టి బలురనిల్ మును నంచన వాఁడు డాసి త్రుం
చిన మఱి కాదె యందఱును రి తీరి నధించుట యాపరాభవం
బనలమపోలె నున్నది యరహర్మిశముం బరితాపకారి యై
మనమున నస్త్రవృష్టి నడి రి మాన్పుము బంధులు మోద మందఁగన్. 125

క. ఆనభ నాదుష్టాత్తుండు, నేసినదుర్నయము సూచి రి చిత్తిమునఁ గడున్
నోసినబంధులు వానిని, గొనిగ గ్రద్దగని చొలువఁ రి గనుఁగొన వలదే. 126

వ. వాఁడు వడినం దక్కఁటిరాజులుం గౌరవులు నీకు మొనకట్ట రని చెప్పె నిట్లు సెప్పు
చు సమరస్థలంబున కనతిదూరంబుగాఁ జని య తైత్తి చూచి కర్ణుండు సంగ
రంబు సేయునరంభం బుగ్గడించి యగ్గాండీవికిం జూపి పుండరీకాత్ముండు. 127

క. కేతనము రథముఁ దురగ, ప్రాణముఁ బొడిచేసి నీశరరంబులఁ గర్ణున్
వే తునిమినఁ గని శల్యుండు, వాఁడె యెండంగఁ బొటనవలదె కిరీటీ. 128

వ. పూనిక నెఱపి శోకం బుజ్జగించి లోకంబు సంస్తుతింప నుభవి గ మ్మనినం బ్రము
దితహృదయుం డై. 129

శా. నీతోడ్పాటున నేఁ ద్రివిష్టపముల రి న్నల్వంగ నూఁకింతు నా
చేతం గర్ణుండు రూపు మాలి చను మెరచ్చింతున్ నినుం జూడుమీ
దై తేయానిక యంచు శేషనిభహార స్తం బుద్ధతిం జూచి ని
ర్భూతారాతిబలుండు పుచ్చికొనియెన్ రి దుర్దాంతకోదండమున్. 130

—◆—◆—◆ అర్జునుండు గృష్ణనివాక్యంబులచేఁ గర్ణనివధ కుత్సహించుట. —◆—◆—◆

వ. ఇట్లు గాండీనం బెత్తి యెక్కు వెట్టి యన్నరుండు నేఁడు నానాణంబులు బాణాస
నంబును సగదంబునుం జూచి సుయోధనుండు శకునియడ్డసాళ్లును బలకయు నమ్మం
డపంబును దలంప నలయుఁ దననమ్మినబం పైనకర్ణుండు నే నేయుతూపులతాకున
రూ పడంగినం గని యవ్వెంగలి దాను విదురుబుద్ధి వికమికి నగం బొంద నలయు
ధృతరాష్ట్రుండు దనకుం గార్యదర్శనంబు లేమి యుగ్గడించి తన్ను నిందించికొన

1 మోసిన; మోసిన. 2 జూచి.

వలయు నతండు గొడుకులదెసను వారు రాజ్యంబుదెసను విగతాశులు గావ
లయు నని పలికి మఱియును. 131

ఆ. రాజరాజుఁ బాసి శ్రీ రాజ్యసంపద ధర్మతనయుఁ జేరువెంపు శ్రీ దారు దెలియఁ
గాంచి సాత్యకియును శ్రీ గవలును భీముండు, గారవించునారు శ్రీ గాక నన్ను. 132

క. సురగరుడోరగవిద్యా, ధరాదిభూతములు సూతశ్రీతనయుని నేఁ డేఁ
బారి వుచ్చిన ననుఁ బొగడుచు, నరుగుం గా కునికిపట్ల శ్రీ కంబుజనాభా. 133

వ. అని యిట్లు సల్లాపంబు సేయుచుం గృష్ణార్జునులు నిజసేనఁ జేరి రంతకు మున్న
యిరువారఁగునం జేయం గలదొరలు దలపడినం బోరు ఘోరం బయ్యెనందు. 134

సీ. కర్ణసూనులలో నొకం డు త్తమాజుని, చేతఁ జచ్చుటయు శోకకాతురుండుఁ
గ్రోధదీప్తుండు నశగుచుఁ గర్ణుఁ డాతని, తురగ కేతనములఁ శ్రీ దునుమ నాతఁ
డడిదంబు సేకొని శ్రీ యరదంబు డిగి కృపా,చార్యురధ్యంబులఁ శ్రీ జంపి భీష్మ
వైరితే రెక్కె నాశారద్వతుం డట్లు, విరథుఁ డయ్యును బలుశ్రవిడిఁ గడంగ

ఆ. నతఁడు పాదచారి శ్రీ యని యాశిఖండి య,విప్రు సేయఁ డయ్యె శ్రీ వేగ మెయి
ద్రాణి యతనిఁ దనరశధంబువై నిడికొని,యనికిఁ దొలఁగి చనియెశ్రమనుజనాథ. 135

వ. అట్టియెడ.

136

చ. అనిలనుతుండు దీప్తవిశిఖంబులు పర్వఁగ నేచి యంబరం

బునడుమఁ దేజరిల్లురవిఁబోలెడువేడిమి కోహటించి నీ

మొన దెరలంగ నారథిశ్రముఖ్యుఁడు పార్థుఁ దలంచి సారథిం

గనుఁగొని మానసంబు దలఁకంగ రణోగ్రత దక్కి యిట్లనున్. 137

క. నరుఁ డన్నవర్తనము తెఱఁ, గరయుట కై మదిగలంగ శ్రీ నట చనినాఁ డ

న్నరపతిదుర్దశ గని దు, స్తరశోకం బడరి తానుఁ శ్రీ దదనస్థుఁ డగున్. 138

తే. అయ్యిరువురకు నొకటి యోనట్టిదై న, మనము కౌరవసంఘంబు శ్రీ మ్రగ్గఁ జేసి
గెలుపుగొంటిమయేనియుశఫలము దాన, నేమి గలదనువగఁ జిత్తశ్రమెరియఁజొచ్చె.

—◆◆◆ భీముఁ డర్జునురాక గోరి విశోకునితో విచారించుట. ◆◆◆—

క. ఐనను నిప్పటిదుఃఖము, మానింపఁగ మనకు నొండుశ్రమం దెయ్యది యీ

సేనల దొరలను గౌరవ, భూనాథుని సమయఁ జూచి శ్రీ పోవుట దక్కన్. 140

వ. అని పలికి యవ్విశోకునకు మనదిక్కుసిడంబులు సూపి యవి యెవ్వ రెవ్వరి

చిహ్నంబు లేర్పడం జూచికొనుము మనశరంబులకొలంది యెట్లున్న దరయు

మనవుడు నతండు వీ రెవ్వరై రేమి నీ వలిగినఁ బడక పాఱక నిలువం జాలువాఁ

డిం దెవ్వం డస్త్రశస్త్రంబులసంపద యడుగ వలదు నేడు దెచ్చినవానిలోన

నాతెడ్లు ప్రేగుపడి పూని వచ్చుబండి యొక్కటి యించుకయు వెలితి గాక యున్న

యది గాక యున్న నేమి భవద్బాహుదండంబునకు మూలధనం బైనగదా

దండం బెల్లపనికిఁ జాలు నని చెప్పినఁ బవమానసూతి యాసూతుచేసేత

నప్పళించి.

141

ఉ. వేడుకఁ జూడు మేను బలురవిక్రమకాతుకలీలఁ బేర్చి చెం
డాడెద వైరులన్ విదురుఁ శ్రీ డప్పుడు సెప్పఁడె జూదమిట్లు గా
నాడెనె రాజరా జకట శ్రీయాప్రతినల్ గడతేర్పుఁ గాక బొం
కాడునె ధర్మజావరజుఁ శ్రీ డంచుఁ దదాపులు నంతఁ బొందఁగన్.

142

వ. అని వెండియు.

143

ఉ. ఉత్తమకర్త మిట్టదని శ్రీ యొక్కరుఁడుం దగఁ జెప్ప¹లేడ నా
కిత్తటి నేన పోలుతెఱఁ శ్రీ గెల్లను జేసెద నట్లుఁ గాక నా
చిత్తము మార్గన ర్తియుఁగ² శ్రీ శిక్షక మయ్యెడు దైవ మంచు న
తెత్తి భవద్బలంబునను శ్రీ నెల్లను జూ పడరించె నేపునన్.

144

వ. ఇట్లు గలయం గనుంగొని యద్విగ్గు గలగుండు గొనుట యెఱింగి విశోకునితోఁ
గౌరవస్థైర్యంబు మనము దఱుమకయ తాన కలంగెఁ గెలనం గవ్వడి గదిసెనొ
కాక యనుటయు వాఁడు నిపుణంబుగా నిరూపించి ముదంబునం బొదలుచు.

145

క. నరుఁ డదె కంటే కౌరవ, కరిసేసం గవిసెఁ గేతురకపిరుచు లంభో

ధరబృందముపైఁ గలయం, బరఁగుతటిల్లతలఁ దలఁపఁ శ్రీ బట్టయి నిగుడన్.

146

క. హరిమేనికాంతియును నగు, కిరీటరత్నాంశువులును శ్రీ గిఱిగొన రథర

ధ్యరుచులు బెరసి విచిత్ర, స్ఫురణంబునఁ దేజరిల్లెఁ శ్రీ జూడు కుమారా.

147

వ. అనిన విని యంతరంగంబు సంతోషమయంబు గా నంగంబు పుంగ నేర్పడ
నాలోకించి విశోకునకు వృకోదరుం డిట్లనియె.

148

తే. వరపుడుల నూర్పురను మేలిశవాజు లిరువ, దింటి నూళులు పదునాల్గురనిత్తు నీకుఁ
బసదనము నీవు నాకు బీరభత్సురాక, సూపి ముద మొనరించితి శ్రీ సూతవర్య.

వ. అనియె నప్పుడు వారణఘటావిదారణంబు సేసి వాసవి వాసుదేవుతో మనతేరు
భీమసేనుఁ జేరం బోన నిమ్మనుటయు.

150

క. అతఁడు హరులఁ దఱుమఁగ ను,ద్ధతిఁ జనునెడ మనబలంబుర దర్పమహోగ్ర
కృతిఁ బొదివినఁ జతురంగ, వ్రతతుల నన్నరుఁడు నేలరసాలుగఁ జేసెన్.

151

క. మందరంబుచేత శ్రీ మథిత మై తిరుగుసా, గరమునులిపు గెలిచె శ్రీ ధరణినాథ
పార్థుఁ డురవణింప శ్రీ బలువడిఁ ² గలఁగెడు, కౌరవేంద్రు సేన ³ కలకలంబు.

152

వ. కేతుచామరాత పత్రభూషణశకలంబుల నాశౌర్యభూషణుండు రణక్షోణికి విభూ
షణం బాచరించె నట్లు కర్ణువధంబునకు వేగిరపడి తఱుమ నుఱక మనమొన
వెండియు నొండొండ పయిం గ్రమ్మిన నమ్మేటిమగండు.

153

క. పేరు గలరథికముఖ్యుల, సారథిరథరథ్య కేతురసహితంబుగ దు

ర్వారవిశిఖ⁴ విస్ఫురణవి, హారంబున శతచతుష్టయము పొడి చేసెన్.

154

1 లైరి; నేల. 2 గడఁగెడు. 3 కళవళంబు. 4 'విస్తరణ' అనియె. ప్రా.ప్ర.

వ. అవ్వేడిమికి వెఱచఱచి యచ్చటిమూఁక విచ్చటయుఁ గర్ణముందటిమోహరం
బుత్సాహతీవ్రం బయి యురవణించినం గని యన్నరుం డురగనికరంబునకుఁ
గవియుగరుడునికై వడి నద్దెస కడరె నట్లడరుట యాలోకించి తనకట్టెదుటిమొన
బెట్టు దాఁకి. 155

తే. వాయుసత్త్వండు వాయుజరవప్రసాద తనుఁడు వాయుతమాజుఁ డురదగవృత్తి
నేచి బాహుసముల్లాస శ్రమెసక మెసఁగఁ, గనుపు గొట్టె వాలమ్ములఁ గౌరవేంద్ర.

వ. అవ్వీరునాటోపంబు సూచి కురుభూపతి ప్రధానసైనికులకుం జూపి యితండు
సమసిన నక్కడ సకలంబు సమయు మీ రొక్కుమ్మడిం బొదివి పారివుచ్చుం
డనిన వారును వారణాదిచతురంగంబులయగ్గలిక మెఱయ నతనిం జుట్టు ముట్టి
యస్త్రైః స్త్రంబులం బొమ్మనయ నతండు. 157

ఆ. వానినెల్లఁ ద్రుంచి శ్రవల వ్రచ్చికొని లీల, నిగుడుచోటవ్రాలె శ్రవెగడువడక
తఱిమి రక్తనదులు శ్రవఱవె మస్తకకూర్చ, హస్తభుజగతతుల శ్రవతిశయిల్ల. 158

క. కురువిభుఁడు సూచి శకునిం, బురికొల్పిన నాతఁడుగ్రీముగ మార్కొని పే
రురమున నారానంబులు, గురిసినఁ బవనజుఁడు సరకుశ్రగొన కారధికున్. 159

క. బలునారసమున నేసిన, నలఘులఘుత మెఱయ నాతఁ శ్రడది యిరుమూఁడ
మ్ములఁ దునియలు సేయుడు నతఁ, డలిగి యతనిధనువు దునిమే నల్లన నగుచున్.

ఉ. ఒండొకవిల్లు వుచ్చికొని శ్రయుజ్జ్వలపోడశభల్లముల్ సము
ద్దండత నేసె నీమఱది శ్రతత్తను వాడఁగఁ జాపకేతువుల్
ఖండము లై పడంగఁ దురగంబులు నొవ్వఁగ సూతుమేనఁ బెన్
గండలు నెత్తురుల్ దొరఁగఁ శ్రకౌరవపుంగవుఁ డిచ్చ మెచ్చఁగన్. 161

తే. అలిగిజమునాలుకయుఁబోనియతులశక్తి, వాయుపుత్రుఁడారధికువై శ్రవైచెనతఁడు
వెరపుమైఁ బట్టి దాన నశ్వీరుబాహు, వుచ్చిపోవై వ మనమొనశ్రయబ్బియార్చె.

—◆◆◆శకుని భీమసేనుం దలపడి మార్చితం డై తనరథంబుమీఁదఁ గూలుట. ◆◆◆—

చ. అనిలజుఁ డట్లు పెల్లెసఁగునార్పులు సైఁపక మేటివిల్లు వే
కొని కనుదోయి గెంపు గ నశకుంతితవిక్రమ మొప్పఁ ద్రుంచె నా
తనిఘనకార్తుకంబు నిశితప్రదరంబులు మేన నించె నిం
చిన నతఁ డుర్విఁ గూలెఁ గురుశ్రేనకు బెగ్గల మగ్గలంబు గన్. 163

తే. కూలి మూర్ఛ మునింగినఁ శ్రగురువిభుండు
దనరథంబువై నిడికొని శ్రయనికిఁ దొలఁగఁ
బోవుటయుఁ జూచి తమతమశ్రపోరు మాని

దొరలు దెరలిన మూఁకలు శ్రమరలి పఱచె. 164

వ. ఇట్లు వెఱచఱచి యవిసినకలంబుజనంబులు దీవి సేరినయట్లు కర్ణుంజేరి కాలు దన్ని
నిలిచె నన విని ధృతరాష్ట్రండు సంజయున కిట్లనియె. 165

- తే. అట్టియెడఁ గృతవర్త ద్రోశణాత్మజుండఁ
గృపుఁడు నృపతియుఁ గర్ణుండఁ శ్రీ గినియుఁ జాల
రయిరె కిమిరన్తె రికశ్రయ్యంబుకడఁక
యిట్లు లుండునె పదపడి శ్రయెట్లు లయ్యె. 166
- వ. అనిన సంజయుం డమ్మహీసతి కి ట్లనియె నప్పుడు కరూశసాంచాలచేద్దిసైన్యం
బులఁ దఱుముటయుం గిని కర్ణుండు గడంగిన మనమూఁకలుం బురికొని పవన
తనయుతోడం బోరె నస్పాండవసేనాసముదయంబు రభసంబున నారాధేయుం
బొదివిన. 167
- క. అతఁడు వివిధోగ్రవిశిఖ, ప్రతతులు నిగడించి ఘోరభంగి నుదారో
ద్ధతి సూపినఁ జేడ్పడి త, చ్చతురంగంబులును గలఁగె శ్రీ జగతీనాథా. 168
- చ. కనుఁగొని భీమసేనుఁడు శిఖిగడియు సైన్యవిభుండు ద్రావణీ
తనయులుఁ గేశవానుజుఁడుఁ శ్రీ దాఁకిన నందఱ కిన్నిరూపు లై
తనువులు సింఁచుచున్ హయవిరతాసము నొంచుచుఁ గేతుదగడ్ధిం
డన మొనరించుచుం బెనఁగె శ్రీ డయ్యకి క్రుయ్య కతండు గండునన్. 169
- క. నకులసహదేవులును నా, రికిఁ దోడ్పడి నిశితశరపరీతినిఁ జేయఁ
బ్రకటితబలశౌర్యుఁడు నూ, తకులోద్వహుఁ డేఁగి వారిఁ శ్రీ దలఁకం జేసెన్. 170
- క. వెక్కండ్రతోడఁ గర్ణుం, డొక్కఁడ పోరాడి యెక్కుశ్రేడుక్కున వారిం
జిక్కువడం జేయుట గడు, నక్కజ మై యుండఁ గౌరవవాధిప చూడన్. 171
- వ. ఇవిధంబున నద్దెసఁ జేయంగలమగల వెగ డందించినం బోక పొదువుసాంచాల
చేదిమాత్యుదివర్గంబులపై సతం డనర్గళ ప్రసారంబు లగుశరానారంబులు నిగి
డించినం గరిరథఘోటకభటానయవఖండంబులును వివిధాస్త్రశస్త్రశకలంబు
లును జామరచ్ఛత్ర కేతుభూషణభాగంబులును భూభాగంబునం దొరఁగఁ
బెరిగి నెత్తురుటేలులు వాఱ మఱియుం బొండవయోధవరులు వరుసంబోరి పోరి
యంత కంతకు నివ్వటిల్లునాకర్ణుక్రౌన్వన నివ్వెఱపడిన నవ్వీరుండు గోవులం
దోలుకోల్పులికై వడిఁ గాంతేయబలంబులం బఱపఁ బాంచాలురు వెండియు
దండితనంబున సతనిం దలపడిన నాతండు పంచవింశతిరథకులం దునిమి
నై వస్వతుచందంబునం బేర్చినం దూర్యరనంబులు సెలంగం దత్పుత్రులును
దుర్యోధనకృపదుశ్శాసనులు నశ్వత్థామశకునికృతవర్తలుం బైకొని యాధర్మ
నందనుసైన్యంబు సమయింప నది విచ్చిన నెలుం గిచ్చి పో నీక నిలిపి భీమ
నకుల సహదేవ ధృష్టద్యుమ్న శిఖిండి ద్రావణీయులు గడంగి కౌరవసైనికులం
గనుపుగొట్టం దొడంగినం బోరు ఘోరం బయ్యె నిత్రైఱంగున రెండుదెఱంగుల
మూఁకలు దెగటాఱు చుండ గాండీవి దమమోహరంబున కుత్సహం బెసంగ
నొక్కవలన మనమొనల నెత్తుటం దోచుచుం గదిసి దల యెత్తి చూచి శోరి

నుద్దేశించి.

172

సీ. కర్ణుని కేతువు శ్రీ గ్రామెడు జూచితే, భీమాదు లైన యుద్ధామరథిక
జనులు వెక్కండ్రతో సని సేయుచున్న వాఁడతని ప్రాపున గురుశనుతుఁడుఁ గృపుఁడు
శ్చతవర యును గురుశపతి సురక్షితుఁ జేసి, కొని వీకఁ బాంచాలశోటి బడలు
వఱచెద రురవడిఁ దఱిమి యారాధేయు, ~~గిరిశృంగముల~~ ~~మోటకముల~~

తే. బటురయమునఁ బో ని మ్మనిశపలుకుటయును, శౌరియట్టులు సేయంగ శల్యుఁడమ్మ
హోగ్రరథవేగమును నరుశనుజ్వలంపు, తేపుఁ గని సూతపుత్రుతో నిట్టు లనియె.

క. కేతనకపిభయదం బై, తోఁతేరఁగఁ జక్రధరచతురసారధ్య
ద్యోతితవల్లనచారు, శ్వేతహరులు మెఱయ వచ్చువీరునిఁ గంటే.

174

వ. అని మఱియును.

175

సీ. నవ్వెడుతలలను శ్రీ గ్రావ్వారుచేతుల, బిరుదులు వెట్టినశచరణములను
వాతులు దెఱచినశవాజిమస్తకముల, గిరిశృంగములఁ బోనిశకరిశిరముల
నవయవభేదంబు శ్రీ లడఁగెడునట్లుగఁ, దుము రై నబహుగాత్రశసముదయముల
భయదంబు లై మహిఁ శ్రీ బడువిమానములట్ల, యఱనఱ లై నట్టిరయరదములను

తే. నేలఁగప్పచుఁ దన బాణశజాల మడర, నెవ్వ రడ్డము సొచ్చిన శ్రీనిచుకయును
దవులఁబడక సముద్ధతిఁ దివిరి మనలఁ, దేఱి చూచుచుఁ బార్థుఁ డీదెక్కు గవిసె.

క. తోడ్డె డాపట వలపటఁ, గూడి తఱుమువారు లేరు శ్రీ కోపంబున నీ
తోడిబవరమున కడరెడుఁ, గ్రీడి మనతలంపు గూడ శ్రీ గెలుపుము గడఁకన్.

177

ఆ. పాయ వడియె సేన శ్రీ బరవస మలరంగ, మార్కొనంగ మేటిశ్రమగఁ డొకండుఁ
గలుగ నోపఁ డేపురదలకొన మనమ యి, బృలియుఁ దలపడంగ శ్రీవలయుఁ గర్ణ.

178

వ. అనిన విని కర్ణుండు గవ్వడిబాహుబలంబును శౌర్యసారంబును దపఃప్రభావం
బును ముక్కంటితోడ నెక్కటి పోరుటయును బాశుపతాదిదివ్యాస్త్రంబులు
వడయుటయును బురందరప్రముఖబృందారకులకు నజయ్యు లగుకాలకేయుల
నిర్జించుటయు విరాటుపసులం బట్టించుకొనుటయు లోను గాఁ గలవి శేషంబు లుగ్గ
డించి కృష్ణమహాత్మ్యంబు వైగడి యిట్టివారల నే నొక్కరుండన మార్కొని
మదం బడఁగించెద మద్రనాయక మనతేరు వారియరదంబునకు సముఖంబుగాఁ
జన ని మ్మనిన నతం డట్ల చేయఁ గనుంగొని కురుపతి పురికొలుపఁ గృప కృ
తవర్త గురుపుత్ర గాంధారవిభులును గొందఱు కుమారులును విక్రమాటోపంబు
దీపింప నయ్యంగరాజుం గడచి యడరి యాఫల్గునుం బొదివిన నమ్మహాభుజుండు
హరిణకులంబు గనినసింగంబువిధమున విజృంభించి యారథికులపైఁ గలయ
వివిధవిశిఖంబులు నిగిడించి ధనువులు దునిమియు ఘోటకంబులఁ గూల్చియు
సారథుల సమయించియుఁ దత్సేనాచతురంగంబుల బడలువఱిచియు నబ్బలు
మగలం దెరల్చి యొత్తరించి కెలనన దురంబు సేయునమ్మరు తనయుం జేరం

జని బహువిరోధిజనపయోధినుగ్నుం డగు చున్నయతని నుద్ధరించి సంప్రీతుం డగు నతనికి నగ్రజకుశలం బెఱింగించి సంతోషసాగరంబునం దేల్చి నీ విఁక డప్పి యార్చి కొమ్మని పలికి రాధేయరభసోత్సాహసహితం బగునీబలంబు మీఁదం గవి సిన.

179

—●—●—● కురుకుమారులు పదుగు రర్జునుం దాఁకి మృతు లగుట. —●—●—●

చ. తొడరి భవత్తనూజులు పరేదుండ్రు సముద్భటసింహనాదు లై
వడిఁ దనుఁ జుట్టు ముట్టుటయు ర వారలసూతహయధ్వజంబులం
బొడి పొడి సేసి యాతఁడు రిశపుల్ వెగ డంద వెడందతూపులన్
మెడలు పెగంగ నేసి గణరమేదినికిఁ బులి సేసె నత్తలల్.

180

వ. అట్టియెడ.

181

తే. నవతికారవరభికులు ర గవిసి కడిమిఁ

బొదువుటయు నన్నిశరముల ర భూరిరయము
మెఱయ నందఱఁ పెగటార్చి ర తఱుమునతనిఁ
దాఁకె వేయుమున్నాఱుదంరతావళములు.

182

వ. ఇట్లు దాఁకినయాభీరాదిష్టేచ్ఛనికరంబుల నతం డనేకవిధవిశిఖంబుల విరియిం పం బైపైఁ గరితురగుభటరథసమూహమ్ములు గ్రమ్మిసం గని కడంగి నవడ ముడితోడ్పాటుచం జేడ్పడియు నవి ప్రాక పొదివి పెనంగిన గద గొని య రదంబు డిగ్గి యగ్గలిక నప్పనతనయుండు దారుణగణవిహారంబున నెఱయ మెఱయం దఱచుగా మెఱుంగువాలంపగములు గాండీవి గుప్పింప నప్పు డ మ్ముఖంబుచతురంగంబులయం దొక్కఁ డీనియు రక్తంబునం దోఁగనియట్టిది లేక యుండు నట్లు గార్చిచ్చు పునీవినకాననంబుచందం బయి యూసైన్యంబు రూ పఱ విఱిగి కర్ణ కర్ణ కావు కావు మనునెలుంగులతో నతనివెనుక కొడిఁగిన నీకొడుకు లబ్బలుమగని బలసి నిలున నావీరుండు దీవితైవడి సమరార్థనంబున మునుంగ నీక యమ్మోహంబు నుద్ధరించి మూర్ఛిఁ దాఱించి కిరీటిదెసకు నడరె నంతకు మున్న యరదం బెక్కి యనిలతనయుం డాధనంజయునిం గూడుకొనిన నయ్యిరువురకుం దలకడచి పాంచాలు రాసూతనందనుం దలపడుటయు.

183

తే. ద్రౌపదీనందనులును సాత్యకియు లోను

గాఁగ బొండవస్తైనికోరత్కరము గవిసి
కూడికొనియెఁ బాంచాలురఁ ర గురువరేణ్య
యందఱకు నన్నిరూపు లై ర యతఁడు వెనఁగె.

184

వ. అప్పుడు.

185

సీ. జనమేజయునిసూతుఁ ర దునిమి రధ్యంబుల, నో నేసి భీమతరనూజనకుల

సుతులచాపములు ఖంఠడితములు సేసి ధృష్టద్యుమ్నుమావుల ర సమయఁ జూచి

- మొయి వెంచి సాత్యకిరహయములఁగూల్చి కే, కయకుమారునిజమురకడకుననుపఁ
దజ్జనకుం డల్లి ర తన్ను నొప్పించి ¹ ప్ర, సేనునిఁ దాఁ జూడఁ ర జెలఁగి చంపు
తే. టయును బుత్రశోకంబుఁ గిరన్మయు మనంబు
నందుఁ బిరిగొన రాధేయుఁ ర డతని నఱకె
శినివరుం డొండువాజులఁ ర దనరథమునఁ
బూన్చికొని వచ్చి తత్పుతుఁ ర బొదివె నధిప. 186
- వ. ఇల్లు సూతపౌత్రుం డగుసుషేణుం బొదివి శినిపౌత్రుండు. 187
- చ. హయములఁ జంపి ముప్పదిశీతాస్త్రములం దెగటార్పఁ జూచి తం
స్త్రి యమునిచంద మై ² తెగితిరే శినివీరుఁడ యంచు నేయుడు
నృపయదమహోగ్రతఁ నిగుడునారసమున్ నడుమన్ శిలీముఖ
త్రయమునఁ ద్రుంచి మేనఁ బ్రదీరత్రితయంబు శిఖండి గ్రుచ్చినన్. 188
- తే. కనలి యాసూతపుత్రుఁ డాతనిసిడంబు
ధనువుఁ దును మాడి పార్షతరీతనయుఁ డగుసు
దేవుఁ దండ్రులు గనుఁగొనం ర గా నధించి
యేసె సుతసోముఁ డడరిన ర నేపు దఱుఁగ. 189
- వ. వెండియుఁ బొంచాలరధికసంఘంబులు రాధేయుమీఁద నురవణింప సమీరణ
సుతసహాయుం డగుసవ్యసాచి వానిం గడచి యక్కర్ణనరదంబున కడరె నట్టి
యెడ నుత్తమాజుండును జనమేజయుండును యుధామన్యుండును శిఖండియు
ధృష్టద్యుమ్నుండును నతనిం దలమిగిలి యబ్బలుమగనిం బొదివి యింద్రియం
బులు దృఢాత్మునిం గలంపం జాలనిచందంబున నాసూతనందనుఁ ³ దెరల్పం జాల
రైరి వారలకేతుచ్ఛత్ర సూతతురగధనుస్తాణీరంబులు రేణువులు సేసి బహు
బాణంబులఁ దనువులు నో నేసి సింహనాదంబు సేసినయయ్యంగపతిపై సు
సంగతు లై ద్రాపదికొడుకులు గవిసిరి వారిం గూడికొని శినివరుం డాసేనాపతి
వారి నేయుసాయకంబులు ద్రుంచి యాలనికిం దోడ్పడుటకుం గడంగినకౌరవ
పతియంగంబున నెనిమిదిసునిశితవిశిఖంబులు గ్రుచ్చి పేర్చిన. 190
- క. అలిగినయన్నరనాథుని, కెలఁకుల వెనఁ దఱిమి కర్ణరకృపకృతవర్తల్
బలుతూపుల నేయఁగన, న్నలుపుర స్తుక్కించె నతఁడు ర నారాచములన్. 191
- తే. దొరలఁ గడచి బలంబు లుర్రధురత నిగుడ
వారి మొనలు నెదిర్చిన ర ఘోరతుముల
సంగరం బయ్యె నయ్యవశసరమునందుఁ
దాకె దుశ్శాసనుఁడు వాయురీతనయుతోడ. 192

1 'సు, దేవునిఁ దాఁ జూడఁ గా వధించు' వ్రా. ప్ర. 2 'తెగి తెటే' అ. ప్ర. 3 గదల్పలేరైరి.

వ. అట్లు దాటి బెట్టు వైచినయత్తోమరం బురం బాడ నేచి యక్కిచకారాతి
పదుమూడువత్సరంబులు దమపడినపాట్లును బ్రతినచందంబును డెందమున
నావహిల్ల నుద్దండగదాదండంబున దుశ్శాసను వైవ నతండు నెత్తురు దొరగ
ధరణిం బడిన బెబ్బులి లేడికొదమం బొదువుపోలికం బొదివి మెడ ద్రొక్కి
యెక్కుడుమదంబున నక్కుమారునితో నిట్లనియె. 205

క. మును సభఁ బలికినదానం, దని ఘోషక యిచ్చటికి వెదకి వచ్చితి ¹ యే
మనియె దనుము నీమాటలు, వినుటకు నాకినుక సాల ² వేడ్కపడియెడున్. 206

వ. అని యమ్మహాబలనందనుండు మహాగ్రలోచనప్రభలు నిగుడ మనబలంబులం
జూచిన. 207

క. నిగుడుదవాగ్నిజ్వాలల, వెగ డందినమృగకులంబురవిధమున నతిభీ
తి గదిరి నలుగడ విచ్చిన, జగతీశ్వర యతఁడు మెఱసె ³ జక్కనిబయలన్. 208

వ. అప్పుడు నీయందుఁ జేయం గల్గెనెనికులు సూచి తత్తేజోవిశేషంబునం జూడ్కులు
మిఱుమిట్లు గొన వెఱచఱచి యంతంత టిచ్చనడి యుండ. 209

శా. లీలం గేల నమర్చి మత్తగజకేరళీసుందరోల్లాస మా
భీలత్వం బలరింపఁ ద్రిప్పఁ జదలం ⁴ బృధ్వీస్థ లిక్ వైచు నుం
గాలం ద్రోచు మొగంబు న్రేయ దెసలుగ్రస్ఫూర్తి వీక్షించు మోఁ
కా లూఁదుం బయిఁ గ్రమ్మఱంగ మెడ ⁵ చిరక్కుం ద్రొక్కి నల్పున్ నగున్. 210

వ. ఇవిధంబున ఘోరవిహారంబు సలిపి భీమవిక్రముం డగునాభీమ సేనుం డయ్యున
రాజునాననం బాలోకించి. 211

క. ఏ నురము వచ్చి నెత్తురు, దేనియ ⁶ యిదె ద్రావెదం గరదిసి ననుఁ గడిమిన్
మానుప దిక్కు గలిగిన, నా ని ⁷ మ్మెలుఁగింపు మీమొనఁ గలవారిన్. 212

వ. అని వెలుచం బలికి కఠారంబు వెఱికి యతని మొగంబుమీఁద జళిపించి. 212

—◆◆◆భీమసేనుఁడు దుస్ససేనునియురంబు వ్రచ్చి రక్తపానంబు సేయుట.◆◆◆—

మ. నరసింహుం డసురేంద్రు వ్రచ్చుకరణి ⁸ నౌద్రం బుదగ్రంబు గా
నుర మత్యుగ్రతఁ జీరి క్రమ్ముదుధిర ⁹ ముల్లాసియై దోయిట
న్వెర వారం గొని త్రావు మెచ్చుఁ జవికి ¹⁰ న్నేనున్ మొగంబున్ భయం
కర రేఖం బొరయంగఁ జల్లికొను నశక్తార్చ్యుఁ జూచుం బొరిన్. 214

వ. ఇట్లు దారుణభంగిం బ్రతిజ్ఞాకరణపూరణం బొచరించి. 215

తే. తల్లిచన్నులపా లేను ¹¹ ద్రావ నెట్టు, లాననే పలు తెఱఁగుల ¹² తేనియలును
ఖండశర్కరతోడిదుగ్ధంబు లనుభ,వింపఁబడనే యవియు నితరయింపు గావు.

చ. అని యెలుఁ గెత్తి పల్కు నలి ¹³ నాడు మహాద్ధతిఁ ద్రుళ్లు నార్చుఁ బె
ల్చిన భుజ మప్పళించుఁ దమరసైనికులున్ మనవారు రక్కసుం

1 వే, మనియెద వను. 2 సక్కం ద్రొక్కు 3 వలెఁ ద్రావెదం. 4 మెఱిఁగింపు.

- డని వెఱఁ గందువారు గళితాయుధు లయ్యెడువారు భీతి మూ
ర్ఛను బడువారు నై రణవిర్రామముఁ బొంద మదోత్కటాకృతిన్. 217
- వ. పదంపడి. 218
- మ. గద సేతం గొని యంత్యకాలయనురేఖం బేర్చి రక్తంబుచా
య దలిర్పం దను పుగ్రసుందరముగా శనవీరుఁ డేతెంచి యు
న్నదమాతంగములీల దోఁప మనసేనం బొల్పఱం దోలి వే
పొదివెం గ్రమ్మఱ దుస్ససేను వికటశస్పాత్తిస్ఫురన్తూర్తి యై. 219
- వ. చలంబు నెఱయ నతినికాలు గేల నమర్చి మొగంబు గనుంగొనుచు సక్కి-
మ్మారవైరి యిట్లనియె. 220
- క. ఏమిర పసు లని యార్వపు, నీమాటలు నిలువఁబడియెనే పసరమ మి
మ్మేము మగుడ నిదె యాఁచెద, మీమాటకు మాఱు పల్క శరెన్వరుఁ గంటే.
- ఉ. నెట్టన యల్గినం దగునె శనీళ్లను ద్రోచుటయున్ విషాన్నముం
బెట్టుటయున్ మహాభుజగ శభీషణదంష్ట్రలపాలు సేతయుం
జుట్టలుఁ బెద్దలుం జెలులుఁ శజూడ సభన్ నెఱి మాలి యమ్మెయిం
దిట్టన కోర్పు టందుఁ గలదే విను గెల్వకె జూద మెవ్వరున్. 222
- క. అని పలికి క్రమ్మఱఁగ నున, మొనమీఁదన్ బ్రమరినాఱి ముద్గరలలితం
బునఁ గేలు మెఱయఁ జని తన, కిన 'లడఁగక దుస్ససేనుఁగనుఁగొని పలుకున్.
- ఉ. వ్రేవడి పోయెఁ గాక ధృతశరాష్ట్రుఁడు గన్నది యేమి యాసభం
దా వల దన్నఁగీ డుడుగదా పతి లే డనఁబడ్డకాంత నే
డీవు గనుంగొనంగఁ బతియే డైఱ నొప్పెఁ బతుల్ విజృంభిత
శ్రీ విలసిల్లుకామినులు శ సేడ్పడి రిట్లపతిత్వదీనతన్. 224
- క. విను మేను జేయఁ బూనిన, పనులం దొకటి గడతేఱఁ శ బాపాత్ము సుయో
ధనుఁ బొరిగొని తల దన్నుదు, ననురెండవపనియుఁ నీర్ప శ సరిగెద నెలమిన్.
- చ. అని యెలుఁ గెత్తి చెప్పి యతఁ శ జాతనిగీ టడఁగించి యార్చెఁగ
ర్జునకును లోను గా మనవశరూఢినియోధులకున్ మహాభయం
బున మనముల్ గలంగఁబడి శ పోరికి నూల్కొన నీనిఱిచ్చునా
టున సగలాంగకంబులు గరడున్ శిథిలంబులు గా మహోగ్రుఁ డై. 226
- క. జనపతియుఁ గృపప్రముఖులుఁ, గనుఁగొన నిట్లనిలసుతుఁడు శ గ్రౌర్య మొడిల్ గై
కొనినట్లు వేర్చి దుశ్శాసనుఁ జంపుటఁ జూచి రోషశంకరంభమునన్. 227
- వ. నీకొడుకులు కవచియు నిషంగియుఁ బాశియు దండధారుండును ధనుర్గ్రహుం
డును నలోలుపుండును సహుండును మండుండును వాతవేగుండును సువర్చసుం
డును గూడి కవిసి వివిధవిశిఖంబుల నతనిం బొదివిన సంతకు మున్న దుశ్శాసన్.

ర క్తపానకాతుకాధీనమానసుం డైనయాభీమసేనువై నెవ్వరు గడంగుదురో
యని కన్నిడి యుండి యతం డప్రతిహతంబుగాఁ బ్రతిన దీర్చుటకు ¹ఫల్గునుండు
ప్రీతచిత్తుం డై యుండె నంత భీముండు భల్లదశకంబున నక్కుమారదశకంబుశిరం
బులు దునుచూడె ²నట్టిభీమునియాటోపంబున కోటఱి నీసైన్యంబు సమరవిముఖం
బయ్యె నాసూతనందనుండును భీతుం డై వదనంబు వెలువెలఁ బొల నూరకుండె
నప్పుడు శల్యుం డతని నాలోకించి యిట్లనియె. 228

తే. ఉగ్రు డై దుస్ససేనునిర్యురము వ్రచ్చి
రుధిర ముగ్రతఁ ద్రావుమరేరు తనూజుఁ
జూచి చేడ్పడి చెయ్యెదె ర జూచితే సు
యోధనుని నీవు న టైన ర నొప్పు నెట్లు. 229

క. బలియు రగురాజులును గాల్, నిలువక తెరలంగ వీరె ర నీప్రాపున శ
త్రులఁ దాఁకఁ దలంచి కృపా,దులు నిలిచిరి కూర్చికొను మరేతులధైర్యమునన్.
చ. కడు వెగ డంది యున్ననినుఁ ర గన్గొని ³వీడె యుదారధైర్యమే
ర్పడ వృషసేనుఁ డొక్కరుఁడుఁ ర బాండుతనూజుల మార్కొనంగఁ బో
యెడు నరు నీవు దాఁక వలరదే రణభారము నీభుజంబునం
దిడియె సమస్తముం గురునరేంద్రుఁడు దానిఁ దలంపు మి త్తఱిన్. 231

వ. అనిన విని యతండు సమరోన్ముఖుం డయ్యె వృషసేనుండు భీమసేనువై నురవణింప
నకులుం డడ్డపడి యక్కుమారునిసిడంబును గొడుగును గోదండంబును ఖండించిన.
చ. అలిగి యతండు వే తొకశరరాసన మెత్తి రథమ్ము ఘోటక
మ్ములఁ నిలఁ గూల నేయఁ బొలిరవ్రావనిధైర్యముపేర్చి వాలునుం
బలకయుఁ గొంచు మాద్రితొలురపట్టి ధరిత్రికి దాఁటి బెట్టుగో
ల్తలఁ జని తత్సహాయభటరదారణకేలి యొనర్చి పేర్చినన్. 233

ఆ. కర్ణసుతుఁడు పలక రేఖండించి కృష్ణస, ర్పంబుఁ బోనిపటుకృతపాణ ముఱక
నఱకి నారసములు ర నాటించె నయ్యర్జు,నానుజన్త మేన ర నల్ల సగుచు. 234
వ. అప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుండును యుధామన్యుండును నుత్తమజాండును శిఖండి
యు జనమేజయుండును సాత్యకియు ద్రాపదేయులును రాద్రంబు శోభిల్ల
రుద్రులకై వడి వృషసేనుపయిం గవిసినఁ గృతవర్తకృప ద్రాణిదుర్యోధనులును
శకునియుఁ దత్సోదరులు గొందఱును గ్రందం దఱిమి దుర్వారవిశిఖవర్షంబుల
వారలం గప్పినం గని గజసాధను లగుకళింగు లురవణించి. 235

క. కృతవర్త సిక్కువడ భూ, పతి సేడ్పడ శకుని వెగడురపడఁ దదవరజ
ద్వితయము ధరఁ బడఁ దీవ్రై, ⁴ద్ధతిఁ బోరిరి చాపటంకృతంబులు సెలఁగన్.

1 'ప్రీతచిత్తుం డగుఫల్గునుండు భల్లదశకంబున. 2 నాభీమార్జునులయాటోపంబున' వ్రా.ప్ర.
3 వెండి. 4 ద్వైతి...టంకృతులు సెలఁగంగన్, అ.ప్ర.

- వ. ఇతైః అంగునం బోరినం గనలి కడంగి. 237
- క. ఆమువ్వరుఁ జలమున ను, ద్దామద్విపసహితచిత్రదళనంబున సం
గ్రామతలము రక్తాక్షం, బై మెఱయ బలాధిపత్రయముఁ బారిగొనినన్. 238
- క. తక్కటిరధికజనులు పే, రుక్కున నయ్యభచయంబు శ నొదిఁగించియునుం
జిక్కువఱిచియుం దునిమియు, నెక్కుడుమద మొప్ప మెఱసి శ రిభపురనాథా.
వ. మెఱసినం జూచి. 240
- ఆ. అరద మెక్కి తఱిమె శ ననిలతనూజుఁ డ, వీరుతోన పాండరవేయసేనఁ
జేయఁ గలుగుదొరలు శ శితశరాసారంబు, లడర వారిమీఁద శ నడరుటయును.
- వ. రణంబు దారుణం బయ్యె నందు.
- సీ. కర్ణునియగ్రభాగంబునఁ గరిఘటల్, దునుమాడునకులనంశదనునిఁ గిట్టి 242
వృషసేనుఁ డమ్ములశవెల్లిపైఁ బరఁగించి, శితభల్లమున సూతుశశిరము ద్రుంపఁ
గనుఁగొని యక్కర్ణరతనయునిమీఁదఁ బా, థాదులు గవిసిన శ నతఁడు పార్థ
ననిలజు మూఁడుమూఁ శ డమ్ముల నొప్పించి, యాశతానీకుని శ నట్ల చేసి
తే. నకులుతనువున బాణసశస్త్రకము సొనిపి, శార్ఙ్గధరుమేనఁ బండ్రిండుశసాయకములు
వఱపి పేర్చినఁ గౌరవశస్త్రతతి మెచ్చి, పార్థవేడిమి యూహించిరభయముఁ బొందె.
చ. కెలఁకులయోధులం గడచి శ క్రీడి నడిక వృషసేనుమీఁద న
మ్ములు నిగిడింప నారధికశముఖ్యునిమూఁపున నక్కుమారుఁ డే
పలరఁగ వాడితూపులు రశయంబుమెయిం బది బెట్టు గ్రుచ్చి య
గ్గలిక ముకుందు నేసె నవశకాండములన్ దివి ముట్ట నార్చుచున్. 244
- వ. ఇట్లు విజృంభించిన. 245

—◆◆◆ అర్జునుడు వృషసేనుని మృతిఁ బొందించుట. ◆◆◆—

- మ. భ్రుకుటిస్ఫూర్జితఫాలభాగుఁ డగుచుం శ బొంగారి యాసూతపౌ
త్రకుకోదండము బాహుదండములుఁ జిత్రస్ఫూర్తిఁ దున్నాడి మ
స్తక ముగ్రోద్ధతిఁ గూరభల్లవిలసశ్ధారాహతిం ద్రుంచె బా
ణకళాదుర్దముఁ డన్నరుండు పతియు శ న్రాధేయుఁడుం జూడఁగన్. 246
- వ. ఇవిధంబున వృషసేను సమయించుటం జూచి కర్ణుండు శోకవ్యాకులచిత్తుం
డై కన్నీ రొలుకం గోపాటోపంబున నుద్భటుం డగుచు నమ్మహారథుని తేరికి
సమ్ముఖంబు గాఁ దనయరదంబు వఱపించి యర్జున యర్జున యని యాహ్వానంబు
సేసిన నతండును సవిశేషోత్సాహంబునం బొదలి యడరె నట్టియెడ దురంబు
దక్కి యిరువాఁగునుం బరమకౌతుకంబునం గనుంగొను చుండ నయ్యిరు
వురు రామసన్నిభంబులు నాదిత్యసంకాశంబులుఁ ద్రినయనప్రతిమంబులు నగు
నాకారంబుల నుల్లసిల్లిరి వారలయెక్కటికయ్యం బాలోకించుకుతూహలం
బున సురపితృవిద్యాధరసంయమిసంఘంబులును శచీపతి ప్రజాపతి పశుపతులును

లోనుగా ననేకదివ్యు లేతెంచి నభోభాగంబున నిలిచి రప్పుడు బ్రహ్మరుద్రున కిట్లనియె.

—◆◆◆ కర్ణార్జునులద్వంద్వయుద్ధకాలమున బ్రహ్మరుద్రేంద్రులప్రశోన్నతరములు. ◆◆◆—

- క. ఇరువురు నతిరథులు సమ,స్ఫురణులు విక్రాంతిపరులు శశూరులు వీరొం
డొరువులతోఁ జెనఁగఁగ న,శ్వర మగు జగ ముడుపరాదె శ సమరం బనఘా.
- క. అన విని యాదేవుం డ, వ్వనజభవున కిట్టులను నశవాఘోద్ధతు లీ
ఘనభుజులు వీరిరణ మె, ట్లును జెల్లుం దప్ప దప్పరలుకు విడు మింకన్. 249
- వ. అని యిట్లమహాత్ములు సల్లాపంబులు సేయ నాకర్ణించి పాకశాసనుండు సప్ర
ణయంబు గా బ్రహ్మ కిట్లనియె. 250
- చ. తపము నుదాత్తశౌర్యము నురద్దగ్రబలంబును గల్గుక్రీడిక
య్యపువెర వెక్కు డై గెలుచునట్లు గ నీవు దలంపవేపురా
ణపురుషు లైనకృష్ణుల రణంబున శాత్రవు లాక్రమించుటం
గుపితమనస్కు లైన నిలరీకుఁబ్రదు కెమ్మెయిఁ గల్గ నేర్చునే. 251
- వ. నరనారాయణులకు నెందును జయంబు ధ్రువం బని తొల్లియుం జెప్పితిరిష్టహా
త్తులు జయించుట లోకహితంబు గర్ణుండు ద్రోణభీష్మప్రాప్తం బైనపుణ్యలోకంబు
వడయుఁ గిరీటి చిరకాలం బిడుమలం బడినవాఁడు గావున రాజ్యసుఖంబు
లనుభవించుం గాక యనిన నప్పరమేష్ఠి వీరలజయాపజయంబులు నిశ్చయించి
పలుక నేల యనుటయు నీశానుం డతని నాలోకించి నిశ్చయించుట మేల కాక
యె గ్గేమి నిశ్చయింత మని కలిసికొని యతండునుం దానును వాసవువలను
విలోకించి కృష్ణార్జునుల నుద్దేశించి. 252
- తే. మహితమును లగువీ రెండు శ మాఱులేక, మెలఁగువారయి కాదె జరస్కించినారు
వినుము నీచెప్పి నట్టుల శ వీరి నొరులు, ధిక్కరించుట లోకహితంబు గాదు.
- వ. వీరికి జయంబు ధ్రువం బని పలికి యంత నిలువక వీరిజయంబు ధ్రువం బయ్యెడు
మనవుడు నయ్యమరవిభుండు సురముని ప్రభృతులం గలయం గనుంగొని
దేవదేవు లిరువురు నేకమతంబు గా నిశ్చయించిన లోకహితం బగునానతి
యాకర్ణించితిరే మీచి త్తంబు లితైఱంగున కనుకూలంబులు గా వలయు ననిన
నందఱు నది యట్టిద కాక యెం డగునే యని రనిమిషులు గునుమవర్షంబులు
గురియించుచు దివ్యదుందుభిధ్వానంబులు సెలంగించి రయ్యవసరంబున నఖిల
భూతంబులును విస్తయోత్ఫుల్లనయనంబు లగుచు నమృహాద్వంద్వయుద్ధంబు
వీక్షించువేడుక నొండుదలంపులు దక్కి యుండె నట్లు దార్కొనినమహాసీయ
రథంబులు రెంటియందును సన్నాహసముజ్జ్వలు లై యొప్పువాసుదేవార్జును
లును గర్ణశల్యులును దమతమశంఖంబు లొత్తి రప్పుడు. 254
- తే. రెండుసేనలశంఖభేరీముఖంబు, లైనబహుత్కార్యములపటురధ్వాన మడరి

నింగి ¹భౌంగారె నత్యంతశనిశ్చలంబు, లయ్యె సైనికనికరంబు శలద్భుతముగ.

సీ. కపికేతనము హస్తీరకత్యయ నమ్మహా, బలు లిద్దలును దపోబలమువలనఁ
గన్నవి యె బుద్ధిర గల్గి శోభిల్లు ను, ర్వీశ యప్పుడు కపిర యెరఁగి హస్తీ
కత్యపై నడరినఁ ర గయ్య మారెంటికిఁ, గలిగె నం దాహస్తీరకత్య దెరలె
నంబుజాక్షుండు మరద్రాధినాథుండును, దృక్కలహంబునఁ ర దేజరిల్లి

తే. రఙ్గునుండును గర్ణుండుఁడర్జునంబు, లై నచూడ్కు లొండొరువులరయూనసములఁ
బఱపి రాకృష్ణపాథులరబలుపు శల్య, కర్ణచిత్తచార్బల్యముల్ ర గానవచ్చె. 256

వ. అట్టియెడ నాసూతనందనుండు మద్రపతి నాలోకించి. 257

తే. అర్జునుండు నన్ను నోర్చిన రయట్టులెన, నెట్లు సెప్పుమ యనుడు మరద్రేశుఁ డేను
గృష్ణు లిద్దఱ నొక్కటఁ ర గిట్టి తీవ్ర, బహుళశరజాలములపాలురపలుతు ననియె.

ఆ. అట్ల సవ్యసాచి ర యడిగిన మురవైరి, నగుచు నినుండు గూలిరనను ధరిత్రి
పఱియ లై న మేరు ర వ్రెఱగినఁ గర్ణుచే, నీవు గోలుపోవు ర టేల కలుగు. 259

వ. అని వెండియు. 260

ఉ. ²అట్టిద లోకపర్యవస ర మాదురవస్థకు సుక్క నేర్తునే
కిట్టుదుఁ గర్ణశల్యు లనుర కీటములం గరతాడనంబులం
బెట్టుదు నేలఁ గౌగవులఁ ర బీనుఁగుపెంటలు గాఁగ ధర్మజం
గట్టుదుఁ బట్ట మన్న నగి ర గాండ్డివి యద్దనుజారి కిట్లనుచో. 261

ఉ. నవ్వుల కంటిఁ గాక యని ర నాకు నశక్యమె కర్ణశల్యులం
గ్రొవ్వడఁగించు టే ద్రుపదురకూతురు గొల్వునఁ బడ్డపాటునక
నెవ్వగఁ బొందుచుక సమయరనిష్ఠ నడంగితిఁ గాని యింక నా
మువ్వురుఁ బూని నచ్చినను ర ముట్టెదఁ గర్ణుని నేలఁ బెట్టెదన్. 262

మ. అరదంబుక సిడముక హయావ్రజము శరల్యాంగంబులుం జాపముం
గరకాండంబులుఁ బెక్కుభల్లముల నురగ్రస్ఫుర్తిఁ దున్నాడి ని
ఘరభల్లం బొకటక సుయోధనునిచూరడ్కుల్ నీఱుగా నిష్ట యు
ద్ధరగర్వోన్నత మైనకర్ణుతలఁ ద్రుంతతుం జూడుమి వేడుకన్. 263

ఆ. కర్ణమద్రపతులరకాంతల విధవలఁ, జేయువాడ నీవు ర సెచ్చు మిగిలి
నగుచు నేడు ద్రుపదరనందనవీనుల, ధర్మసుతునిచెవులఁ ర దనివు నినువు. 264

క. సంతసపువార్త వుచ్చుము, కుంతికి నే దంతి దరువుఁ ర గూల్చినక్రియ దు
ద్ధాంతగతిఁ గర్ణఁ గూల్చుట, యంతయుఁ గన్నారఁ జూచి ర యచ్యుత యెలమిన్.

వ. అని పలికె నాసమయంబున సుభయసైన్యంబులజనంబులకు నంబరంబున
నున్నదివ్యసమూహంబులు నందు గీతనృత్తంబుల నుల్లసిల్లునప్పరోగణంబు
లుం గాన నైన నద్భుతంబున వారు ననిమిషు లై యుండి రప్పు డేకనిశ్చయు

లగుకర్ణుండును దుర్యోధనుండును నచ్చేరువాటునం బొరయక దురంబుమీఁది
భరంబునం బొలిచి రిరువాఁగు సైనికులు గిరీటికిఁ గర్ణునకు నభిముఖంబు గాఁ
దల మిగులఁ దగ దనుబుద్ధిని భయంబునను దద్రథంబులు రెంటిని బలసి నిలిచి
రమ్మహావీరులు ధనుర్ద్యుతులను బాణప్రభలను దీప్రతేజంబులను బ్రదీప్తు లై
కల్పాంతసూర్యులచందం బగుచు నొండొరుల నోర్చుకడంకలఁ బేర్చి రయ్యవ
సరంబున నశ్వత్థామ గురుపతిఁ జేరం జని కరంబు సేతం దెమల్చి సాంత్వన
స్వరంబున నిట్లనియె.

266

—●—●— అశ్వత్థామ దుర్యోధనునకు హితోపదేశంబు సేయుట. —●—●—

చ. కలన గురుండు భీష్ముండును శ్రీ గాంధివిచేఁ బడి రంగరాజు వా
రల కధికుండె యాతని దురరంబున నోర్వఁ గలంజె పూని యే
వల దని బుద్ధి సెప్పిన నరవశ్యము నాతఁడు నిల్చు నీతనికొ
నిలుపుము నీవు ధర్మసుతురనిం దగుమాటలఁ దేర్పఁ జొప్పడున్.

267

వ. తెలిపిన దామోదరుండునుం దెలివి నొందు. 268

క. భీముండుఁ గవలును ధర్మజుఁచే మరలెడువార లేను శ్రీ జెప్పెడిపలుకుల్
భూమీశ కురుకులమునకు, నీ మొనరాజులకుఁ బ్రజకు శ్రీ హిత మూహింపన్.

269

చ. వలవదు నన్నునుం గృపు నర వధ్యులఁగాఁ గొని క్రీడి గెల్వ శ
క్తు లని తలంప భీష్ముండును శ్రీ ద్రోణుండు లోక మెఱుంగఁగా నవ
ధ్యుల హరికల్తి నారధికు శ్రీ దోర్బలలీల నడంగి పోరె య
చ్చలమొ ఫలంబొ³యిం కయిన శ్రీ సంధి యొనర్చుట మేలు వారితోన్.

270

చ. హరి సనుదెంచినట్లు మన శ్రీ మమైయిఁ బల్కితి మింక సంధికి
న్వార వగు తేల గల్గు నని శ్రీ నీవు దలంపకు మాంబికేయు భూ
వరుండుగఁ జేయు ధర్మజుఁ డరవశ్యముఁ బొండునృపాలుపాల యే
వురకు నమర్చుఁ గాని చనరపుకొ వెలిమెచ్చును నొల్లఁ డేమియున్.

272

తే. పాండవులయట్ల రాధాసురతుండు నాదు
పలుకులకు నియ్యకొను నీవు శ్రీ బ్రదుకు తెరువు
వట్టు బ్రదికిన నెల్లశుభములుఁ గలుగు
నీను మానుము చచ్చిన శ్రీ నేమి గలదు.

272

క. వెడతలఁపు లుడిగి సంధికి, నొడఁబడు మిది లెస్స దీని శ్రీ కొడఁబడమి గడుం
జెడు తెరు విప్పటిపదనుకొ, గడవఁబడుట ద్రాటఁ దప్పరకరణియ చుమ్మి.

273

చ. అన విని యమ్మహీరమణుఁ శ్రీ డాతని కిట్లను నిట్లు దుస్ససే
నునిపని దీర్చి మారుతతరనూభవుఁ డాడినమాట యేర్పడ
న్వినియును సంధి సేయుటకు శ్రీ నీ వభిలాషము సేత యొప్పునే

1 పూర్వంబున. 2 పోవరే చలమొ. 3 యింతటను. 4 పదనం, గడవఁబడుట.

పెనఁకువ కర్ణుఁడే లుడుగు శ బేలనె మానుము ద్రోణనండనా.

274

శా. శ్రాంతిం బొందినవాఁడు పార్థుఁ డపరిశ్రాంతుండు గర్జుండు దు
ర్దాంతోదగ్రత నేఁడు గీటడఁచు నీరతం డాతనిన్ వహ్ని య
త్యంతంబున్ శిశిరత్వ మొందినను గోశ్రత్రాఘ్న వడం కాడినం
గుంతీసూనునిచేతఁ గర్జున కనిం శ గోల్పాటు వాటిల్లునే.

275

వ. అని పలికి యజ్ఞనపతి తనస్సై నికుల నాలోకించి సమరసముత్సాహపోషణంబు
లగుభాషణంబుల ముఖిరుం డగుటయు నఖిలతూర్యంబు లొండొండ మ్రోసెఁ
బొండవబలంబునను భేరీపణవాదులగణనంబులు నిగిడె నప్పుడు కర్ణుండును నర్జు
నుండును.

276

క. కరి కరి గిరి గిరి నంభో, ధర మంభోధరముఁ జెలుచఁ శ దాఁకినక్రియఁ దాఁ
కిరి కడఁగి గగనతటియును, ధరిణియు మ్రోయుచు వడంక శ ధరణీనాథా.

277

క. మెఱయ వెలిమాపులును గడు, మెఱుఁ గారెడునరదములును శమింపను మంటల్
వఱవెడు నాలమ్ములుఁ జూ, పఱ నల్తోలుతాఁకు వెఱఁగుశపడఁ జేసె నృపా.

278

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వీనోత్తము లుదాత్తభంగిం దలపడి పెనంగం దొడంగిన నుభ
యసేనలవారలు నార్పులు నింగి ముట్టఁ జెలంగి రట్టియెడ.

279

మ. భరితోత్సాహతఁ బేర్చి నీపు లడరన్ శ భల్లమ్ము లొక్కుమ్మడిం
బరఁగం జేయుము కర్ణుగాత్రములలోఁ శ బార్థుండు వే త్రుంపు మి
క్కురుభూపాలకురాజ్యకాంక్ష 1 దొరయే శ కోదండసాంక్షిత్యవి
స్ఫురణం గర్జుండు నీకు నీబలుపు నేరపుం జూపు మత్యుగ్రతన్.

280

వ. అని పాంచాలుగు పార్థజయార్థసంభాషణంబులు సేసిరి కౌరవులును గర్జు డగ్గఱి.

చ. కడఁగుము నీదుబాణములఁ శ గన్వడి గూలినఁ జాలు నంతతోఁ
జెడుదురు పాండవుల్ గణము శ సేయునుదగ్రత యెల్లఁ దక్కి పే
రడవుల కేఁగి సాధుమును శ లై చరియింతురు కౌరవేంద్రుఁ డీ
పుడమి సమస్తముం బొగడు శ పొంపిరి ప్రావఁగ నేలు లీలతోన్.

282

వ. అని తఱిమిరి ప్రొద్దునుం జాల వ్రాలెఁ గాలాంతక ప్రతిము లగునస్పార్థకర్ణ
లనోన్యజయార్థ లై పెనంగునప్పుడు.

283

—◆—◆—◆ కర్ణుండును లొండొరులమీఁద దివ్యబాణంబు లేయఁబూనుట. —◆—◆—◆

సీ. కర్ణుండు పదిచండశకాండంబు లర్జును, తనువునఁ జొనుప నశర్జునుఁడు నీ పై
ఘనబాణములు పదునెనిమిది కర్ణ మై, బరఁగింప నయ్యంగశతి దశోగ్ర
చక్రమార్గణముల శ సరభసంబున నొంచె, నన్నరు నాతండునట్టి వన్ని
శరములు రాధేయు శ సురమున నాటించె, నతఁడు దొమ్మిదివాలుశరమ్ము లతని
తే. వక్షమునఁ గ్రుచ్చి సాయకశద్వయముశౌరి, మేన నిగిడింప బీభత్సుఁడను మెఱుఁగు

- తూపులాసూతపుత్రు నెరత్తుట మునుంగ, నేసె నాహాసముల్లాసరమెనకమెనగ,
చ. అలిగి కడంగి సూతసుతుఁ ర డచ్యుతపాద్ధులఁ దీన్త బాణపం
క్తులఁ బొదువం బరాక్రమకురతూహలి యవ్విజయుండు పిన్నన
వ్వెలసి ముఖాంబుజంబునకు ర నొప్పుగఁ దద్రథరథ్య కేసుసూ
తులను దదీయగాత్రమును ర దూపులవెల్లి మునుంగఁ జేసినన్. 285
- క. ఆతఁడును దురగసారథి, కేతుయుతము గాఁగ ముంచెఁ ర గ్రీడయపోలా
శాతశరవృష్టి నన్నరు, నీతెఱఁగున మఱియుఁ బెనఁగి ర¹ రిద్దఱుఁ గడఁకన్. 286
- శా. ఆయుగ్రాహవకేలి నిట్లు నిపుణుం ర డై యొప్పునస్సాధుఁ డా
గ్నేయాస్త్రం బరిఁ బోసి దారుణమహాగ్నిజ్వాలికల్ భీషణ
స్థాయద్భంగి నభస్థలిన్ నిగుడ దర్శనస్ఫూర్తి లోభిల్ల రా
ధేయాంగోద్దహనాభిలాష మెడఁదన్ ర దీపింప బెట్టెసినన్. 287
- ఉ. అంతకకోపవహ్ని విపురలాకృతి గైకొని వచ్చినట్లు ని
న్నంతయుఁ దాన యై కవియురనవ్విశిఖంబు మనంబుగోన నా
వంతయు శంక లేక సముద్రగ్రత వారుణమార్గణహతిన్
శాంతముఁ జేసె విక్రమవిరళాలుఁడు గర్జుఁడు మాకు నుబ్బు గన్. 288
- ఆ. ఫల్గునుండు మేఘురబాణ మేసిన భూన, భోంతరంబు సుభృతార్ధకార
మయ్యె సూతసూనుఁ ర డనిలాస్త్ర మేయుడు, నాతమంబు విరిసె ర నాక్షణంబు
ఉ. అర్జునుఁ డైంద్రబాణము సరమంచితభక్తి² ధరించి ముగ్ధుని
స్ఫూర్జితగాండివుం డయి రిపుప్రకరంబులు సంచలించ న
త్యూర్జితశక్తి నేయుడు మరహోగ్రబహుప్రదరప్రకారతా
దుర్జయలీల నిర్మథనరదోహలి యై యది కర్ణుఁ గట్టినన్. 290
- క. అతఁ డభిమంత్రితబాణ, ప్రతతిఁ దదుద్రేక మడఁచి ర సాగ్ధుని మేసన్
శితశరములు నినిచిన మా, రుతపుత్రుఁడు గసలి యన్నరరున కట్లనియెన్. 291
- ఉ. సూతసుతుండు నీయెదుర ర సుక్కుక నిల్చుట కాక నీశర
వ్రాతము నిల్వరించి యనిరవారణ నొంపఁ దొడంగె ఖాండనం
బేతెలి వైంది కాల్చితి మరహేంద్రుఁడు నివ్వెఱఁ గంది యుండఁగా
నాతెలి వాత్త నూల్కొలిపి ర యగ్గలికం దెగటార్చు మీఱనిన్. 292
- చ. తెగి మన కగ్గ మై యరుగురదెంచినవాఁ డితఁ డిట్లొ యింక నొం
డుగడకుఁ బోవ కుండఁగఁ గరడున్ వెన డగ్గటియేఁ గసాలముం
బగులుతునో గదానిహతిఁ ర బార్థ భవత్ప్రకటప్రతిజ్ఞకై
తగ దని మాన్చె దేని నిశితప్రదరంబులఁ ద్రుంపు కంకమున్. 293
- న. అని పలికె నప్పుడు. 294

- సీ. పుండరీకాక్షుండు శ్రీ గాండీవితో నీదు, దివ్యబాణములు రాశధేయచేతఁ
దూలపోవుటయు బలోదూపుల నాతండు, నిను నొంచి యిట్లు పేరర్చినవిధంబు
నుత్సాహ మెడలి నీ శ్రీ పునికియుఁ గని కురు, సంతతి యార్వఁ బాంశచాలకోటి
పిఱునని పోవంగనెఱుఁగవ్రా యెఱిఁగియుఁ, దగఁజేయునది లేక శ్రీ వెగడుపడితో
- తే. చక్ర మిచ్చెద నితనిమః స్తకము దునుము, మనిన నగుచుఁ గిరీటిబ్రహ్మస్త్ర మధిక
నిష్ఠ మై నేయ నది బహుశనిష్ఠురప్ర, దీప్తశరమూర్తి గర్జునిశబ్దసకు నడగె.
- క. ఆరధికుఁడు దలఁకక నియ, మారూఢప్రౌఢభావుఁ శ్రీ డగుచుఁ దదస్త్ర
దారతరబలమునన త, ద్దారుణసంగరంభ ముడిపె శ్రీ ధరణీనాథా. 296
- తే. ఉడిపి తోడన కవ్వడి శ్రీ యొడలఁ గృష్ణు
మేన మూఁడుమూఁడు డడరించె శ్రీ మెఱుఁగుఁదూపు
లన్నరుఁడు గర్జుతనువు శ్రీల్యాంగకములుఁ
జించెఁ దొమ్మిదితోమ్మిది శ్రీ శితశరముల. 297
- ఆ. మొనసి క్రీడి మఱియుఁశ్రీమూఁడు నెనిమిదియు, రెండు నాల్గు పదియుఁశ్రీజండమార్గ
ణములు గ్రుచ్చె సూతశనందనుమై నతఁ, డుఱక యతనివశార్వి శ్రీ యూడ నేసి.
- వ. ఏసి మఱియు శితశరంబులం బొదువం బొలి వ్రావక పార్థుం డాగుణంబు సమా
హితం బు సేసి పెల్లెసిన రయంబున రాధేయుం డతనిశింజిని శిథిలంబు గాద
కాక యని తలంచె నాధనంజయుం డతనివింటినారి వికలంబుఁ గాఁ జేసి. 299
- క. చిఱునగవుతోడ మైమఱు, వఱువుల్లుగఁ జేసి యతనిశ్రయంగము దోఁగం
బఱపె రుధిరంబు బెడిదపు, మెఱుఁగువెడఁదయంపగమి సశ్రమిత్తులు నలఁకన్.
- చ. తెరలక కర్ణుఁ డవ్విజయుఁ శ్రీ దీప్తశరత్రయవిద్ధుఁ జేసి మం
దరధరు నస్త్రపంచకనిశితాంతహతిం గడు నొంచె నాశతో
త్కరము వరప్రభావకలితం బగుటన్ మగుడంగ వచ్చె న
ఘరరభసం బెలర్ప మధుశసూదనుఁ గ్రమ్మఱ నేసి నాతఁడున్. 301
- క. అలఘుపటుభల్ల పంచక, ముల రెంటం గ్రీడి చిత్రశ్రముగ నయ్యస్త్ర
మ్ములు మూఁడు మూఁడు శకల, మ్ములుగాఁ దునుమాడె జనులుశ్రీపొగడ స రేంద్రా.
- క. కర్ణునిమెయి నాలోనన, కర్ణాంతాకృష్టచండశకాండము లధికో
దీర్ఘక్రోధంబున న, భర్తగతుం డగుచుఁ గ్రుచ్చె శ్రీ నతఁడే పలరన్. 303
- చ. మఱియు నరుండు సూతసుతు శ్రీ మర్తవిభేదన మాచరించిన
నెఱుఁగులు గ్రమ్మనమ్ముల విశిశ్చలధైర్యముపేర్చి నాతఁ డు
క్కఱక పెనంగె దానఁ గన శ్రీలగ్గల మై వెన నమ్మహాభుజుం
డఱిముఱిఁ జీకటుల్ గవియు శ్రీ నట్లుగ రోదసి నించెఁ దూపులన్. 304
- తే. వెగడుపడిచక్రరక్షకుల్ శ్రీ వెనుకదిక్కు, గాచురధికులుఁబౌర్వ సంగతులుఁదమ్ము
విడువఁ జాలక లజ్జ పూశిడిచి రపుడు, గర్జువారలు వాఱుట శ్రీ గని విభుండు. 305

క. ఆదిక్కువారు భీముం, డాదిగ నని సేయ కుండు శ నన్నియతియెడం
దాదెన్య మొంది తప్పం, గా దని యూహింప నీని శ కలఁకకతమునన్. 306

—●●◆●— దుర్యోధనాఁడు తనయోధుల నర్జునుం దలపడఁ బురికొలుపుట. —◆●●—

వ. ఇరుగెలంకులమూఁకలం గలయం గనుంగొని యెలుం గె త్తి. 307

క. తొడరుఁడు పొదువుం జేయుఁడు, పొడువుఁడు బీభత్సుఁ బ్రిదిలిత పో నీక వెసం
బడ వైవుం డొక్కుమ్మడి, గడఁగి యనుచుఁ జేయి నీచెఁ త గౌరవనాథా. 308

క. విను మతఁ డిమ్మైఁ బురికొలిపిన రథకరితురగసుభటశ్రీబృందములు రయం
బున నురవణించె నయ్య, ధ్వున్నపైఁ దగువారు నిలిచి శ చూచుచు నుండన్. 309

వ. ఏదిరిసైన్యంబు సమరంబు దొంగి యుండుట యెఱింగి కడంగుట పాడి
గాదని దొరలు దురంబునకుం జొర కుండిరి గాండీవి కోదండగుణరణనభరిత
భూనభోంతరుం డగుచు వివిధవిశిఖజ్వాలాకలాపంబులవేడిమి సూపిన నే పఱి
వెఱచి యమ్ముఱలు వఱచిన నక్కురునాథుం డద్దొరల నుడ్రేశించి.

క. బీరమును లావుఁ గల్గిన, మీ రందఱుఁ గర్ణు నొకనిశమీఁదన యిమ్మెఁ
బో రెల్లఁ ద్రోచి ఫల్గునుఁ, జేర కునికి యాయుధోపశ్చవుల తెఱఁగె.

వ. అనిన నిని యల్లంబుల లేనియుత్సాహంబు దెచ్చికొని వా కొక్కువ్వుడి నుర
వడించిన.

మ. భరితక్రోధమహోగ్రవృత్తి సిడముల్ శ భంజించుచున్ సూతుల
 న్ధరణి గూల్చుచుఁ జాపముల్ నటకుచు శ న్రధ్యంబులం జంపుచున్
 నరుఁ డాభీలపరాక్రముం డగుడు దైశన్యం బంది వెన్నిచ్చి వి
 చ్చిరి వారందఱు దివ్యసంఘము నుతింశఁచెం జూచి యవ్వీరునిన్.

చ. కురుపతి వెండియుం దలుమఁ శ్రీ గోల్తు సేయర క్రమ్మఱంగ నె
వ్వరు నతిభీతి నిట్లు మనశవా రెడ గాఁ జని చూచు చుండి ర
ప్పరునున నాసమిద్ధరణిభాగము శూన్యతఁ బొందఁ గర్ణుఁ డ
న్నరుఁ దలపడ్డ నప్పటిరణంబు మహద్భుత మయ్యె భూవరా.

చ. శ్రమమున సోలు చుండియుఁ బరరాక్రమసంపదసాంపు మీట దు
ర్దమవివిధాస్త్రజాలతిమిరంబుల నొండొరుఁ గప్పి కప్పి శౌ
ర్యములును బాహువీర్యములు శ రాజుల నచ్చేరు వందఁ జేయ ను
గ్రముగఁ బెనంగి రయ్యమరశరాజతనూజుఁడు సూతసూనుఁడున్.

వ. అట్టియెడఁ దక్షకునవత్సంబై తత్తోదరుం డగునై రావతుండు వెనిచి యప
లాలింప నుల్లసిల్లినయశ్వసేనాభిధానుం డగునాగకుమారుండు సర్పముఖశరా
కారంబు గైకొని తనయొద్ద నుండఁ దాను బసిండియొలుం బెట్టి యనుదినంబును
గంధపుష్పంబుల సక్షతంబుల నర్చించుచు నయ్యర్జునుమీఁదం బ్రయోగించు
వాఁడై యున్నయట్టియమృహనీయాస్త్రంబు రోషావేశవివశుం డగుచుఁ బుచ్చి

కొని తలదెగ వ్రేయుటకై యక్కర్లుండు సముద్రజ్వాలాజాలంబు లంబరంబు
నం బర్వఁ జూపఱి హాహాకారంబులు సేయం గార్చుకగుణంబున సంధించి తెగ
వాపినం గని ¹యారధికుచూపు కంఠంబుచక్కటికిం గాక తప్పి యసాంగ
ప్రదేశంబుకొలంది యగుటం జేసి యది నెపంబుగా శల్కుం డతనికిఁ జిత్తవైకల్యం
బొపాదింపం దలంచి యీసంధానంబు మెడ దునుముట కనుగుణంబు గాదు
నిపుణంబుగా నిరూపించి యొందుభంగి సంధింపు మనినఁ గర్ణుండు గనలునఁ
గనుఁగవఁ గెంపు గడలుకొన నమ్మద్రవతిం జూచుటం జూచి. 316

క. ననుబోటిజోదునుం గా, నని పలుకఁగ నేర్పు నీకు శ నంత గలదె య
ట్లును గాక వినుము కర్ణుఁ, డినుమా టొకశరము దొడుగునే పదులు నగన్.
వ. అని పలికి కలుషం బగుచి త్తంబుతో నెలుం గెత్తి ఫల్గున ఫల్గున పొలిసి తంచు
నేసిన. 318

క. పలుదెస మంటలు ప్రబ్బఁగ, నలఘుస్ఫురణమున నిగుడునయ్యస్తంబున్
జలజాక్షుఁడు గని పంచాంగ శుభమాత్రము రథము ధరణిఁ శ గ్రుంగ నదుముడున.
క. సురగరుడఖచరవిద్యా, ధరభేచరు లంబరం బుదా త్తిధ్వనిసం
భరితముగఁ బొగడి రమ్మర, పారు దివ్యప్రసవవిరచితార్చనతోడన్. 320

—◆◆◆ సర్వముఖశరంబున నర్జునుకీరీటంబు భూమిపైఁ బడుట. ◆◆◆—

మ. కురువంశోత్తమ వారిదిక్కు ప్రజ సంశ్కోభింప నప్పాపతూ
పు రయం బుగ్రము గాఁగ నిట్టడరి దంభోళిప్రభగ్నక్షమా
ధరశృంగాకృతి గా హరించె బహురత్నస్థితరశ్మిచ్ఛటా
స్ఫురితం బై నకీరీటమున్ విజయునోర్వ్వం దేజముం గుండఁగన్. 321

తే. జనులు విహ్వలు లగునట్టిరఘునరనంబు, దిశలయందు నాకసమునగీటుకొనఁగఁ
గర్జుఁ డట్లు భేదించె దిశ్పతులచేత, నైనఁ జెడనికీరీట మరయ్యహిశరమున. 322

క. సురపతి దపంబు సేసినఁ, బరమేష్ఠి ప్రియంబుఁ బొంది శ బహుమానపుర
స్సరముగ నిచ్చినయది య, క్కిరీట మరిభీషణత్వోక్తిర్తిదము నృపా. 323

ఆ. వనధివాసు లగునిరవాతకనచు లను, దనుజు లాపురందరరున కజయ్యు
లైన నతఁడు వనుప శ నర్జునుఁ డోర్చిన, మెచ్చి యక్కిరీట శ మిచ్చె నధిప. 324

చ. వినుము నరేంద్ర చూడ విన శ విస్తయ మిట్టిది ²సాపరమ్మువా
త నెగయుఁ ఘోరిరూపభయ³దప్రథమానవిపాగ్నిజిహ్వికల్
ద్రుకినఁ బెల్చు మండుచు నిల్లాస్థలి డొల్లె నినుండు పశ్చిమాం
బునిధి నితాంతదృశ్యరుచి శ పొల్వెనఁగం బడుభంగి దోపఁగన్. 325

వ. అప్పుడు. 326

ఉ. శృంగము లేనినీలగిరిచెల్వునఁ గ్రీడి కీరీటహీనుఁ డ

య్యం గనుపట్టె వెల్లతలరయ్యెల్లియ మాళి దృఢంబు గా నమ
రైం గురునాథ పూర్ణ శశిరచెన్నునఁ బూర్వమహీధరంబు కాం
తిం గడచన్నయందము ప్రతీతము గాఁగ నటించుచాడ్పునన్.

327

వ. అట్లు రాధేయకరప్రముక్తం బై కిరీటంబు నిర్దహించి నేలం గలపినయమ్మహా
రగంబు గ్రమ్మటం గవిసినం గని కమలనాభుండు గవ్వడితో మనమీద మగుడ
నిమ్మహాసర్పంబు సనుదెంచు చున్నయది యనిన నతిం డిది యొక్కడిపా
మిట్లు వచ్చుటకుఁ గతం బేమి యని యడిగిన దీని నెఱుంగవే ఖాండవం బేర్చు
నప్పుడు దనతల్లిని రక్షించికొని యనలంబునకుఁ దప్పిపోవం బోన నీక నీ వేసిన
నన్నాగాంగన మృతిం బొందె నప్పగ వాటించికొని కర్ణుకడ నమ్మెయి నున్న
యశ్వసేనాభిధానభుజంగంబు.

328

తే. ఆతఁ డేయఁ గిరీటంబు ర నపహరించి
దానఁ గోపంబు వ్రావక ర తాన కడఁగి
నిన్నుఁ బరిమార్చఁ గడఁగెడు ర నన్న నెఱిగి
యాలుపటుభల్లములఁ దునుమాడె నతఁడు.

329

వ. అత్తైఱంగున.

330

సీ. ఉరగంబుఁ దునిమి వేరమరలి కర్ణునిమీదఁ, బదియుఁ బండ్రెండునురబటుశరములు
నిగిడించి యుజ్జ్వలం ర బగుదొడ్డనారసం, బేసిన నది రుధిరరాసవంబు
పానంబు సేయుచు ర మే నుచ్చి చనిన దం, డాహతం బై నమరహాహివ్రాలె
నాసూతనందనుఁ కడత్యుదగ్రుండయ్యు, నంతకుమును ¹పాపరముచేత

తే. నర్జునుడు సావమికి వెఱిగంది యాతఁ, డటులుగెరలి పండ్రెండు వారలమ్మలేసి
పద్మనాభుని నొప్పించిరపార్థ నొకటి, కొఱత గా నూలుశరములరనుఱక నొంచె.

క. వెండియు బలువిడి నయ్యా, ఖండలసుతునురము గ్రూరకాండంబుల నొం
డొండ కడు నొవ్వ నేసి య, తం డుబ్బున నార్చె గగనతల మద్రువంగన్. 332

ఆ. ఆర్చి వెలుచ నట్టరహాసంబు సేసిన, నలిగి యతఁడు భల్లరములఁ దదీయ
భూరికంకటంబు ర పొలు పఱ నఱకి యు, ల్లసితమకుటకుండరలములు దులిచె. 333

వ. దులిచిన నబ్బలుమగండు.

334

క. శిరమునఁ గర్ణంబుల నె, త్తు రొలుక బరిమేనితోడఁ ర దూలక బాహు
స్ఫురణ బు మెఱయ సాయక, పరంపరలు నరునిమీదఁ బఱవెం బెలుచన్. 335

తే. వానిఁ దును మాడి యాపాండురసూనుఁ డలఘు

శరచతుశ్శతఁ బొదివి నెత్తురులు మేనఁ

బఱప గైరికనిర్ఘరప్రకరశోభి

తాచలము ప్రొలి పొలిచె నరయ్యంగరాజు.

336

ఉ. అమ్మెయి నుగ్రుఁడై నుతీయు ర నద్దనుఁ డుజ్జ్వలనత్పదంత కాం
డములు వెక్కు సత్వరదృఢస్ఫురణం బలరంగ నేసి ర
ధ్యముల సూతుఁ గేతనము ర నాతని తేరును గూడఁ గప్పె మే
ఘములు గ్రమ్మి భూధగము ర గప్పినభంగిఁ దలంపఁ బట్టు గన్.

337

వ. ఇవ్విధంబున విక్రిమకుతూహలీ యై విజృంభించె నప్పడు.

338

ఉ. నెత్తుటఁ దోఁగి మేను కమనీయదుచిం గొమ రార బాణసం
పత్తి యుదగ్రతక్ మోయ ర భాన్వగుఁడై యరదంబుమీఁద భూ
పోత్తమ కర్ణుఁ డొప్పె నదురీణోజ్జ్వలమండలకాంతిపూరము
న్తోత్తపునీపులుం దగ నీనాం డపరాద్రి నెలుంగుచాడ్పునన్.

339

వ. ఇట్లు సూతనందనుండు నొచ్చియుఁ బొలిప్రానిబంటులసంబున జగటమెఱుం
గులు చదలం బరంగ శరంబు లడరించుచు బహుబాణంబులు గేఱువులు గాఁ
జేయు చుండ నన్యసాచిదివ్యాస్త్ర విలాసంబు భాసమానం బయ్యె నయ్యానసరం
బునఁ గాలుం డదృశ్యాకారంబున.

340

—◆◆◆— బ్రాహ్మణశాసంబునఁ గర్ణరథచక్రంబు భూమిం గ్రుంగుట. —◆◆◆—

క. భూసురశాసంబున నిదె, యీసూతజరథముచక్ర ర మిలఁ గ్రుంగెడు నీ
తానుఁ డగు నీతఁ డని నీ, నాసముదయయుగ్మకము విశనం బలికె నృపా.

341

వ. పరశురాముడత్తం బయినభార్గవాస్త్రం బను పేరిటిమహానీయసాధనం బప్పడు
రాధేయునకుం బ్రతిభాసింప కుంజె డాపటికల్లు ¹ గ్రుంగినఁ దేరు ఘూర్ణిలై
నట్లు జానుదగ్గ న్యమహీసుగుల శాసంబు లస్త్రబలంబునకు రథంబునకు నై కల్యం
బాసాదించి చిక్కునఱుచుటయును సర్పముఖశరం బాభంగి నిష్ఫలప్రయత్నం
బగుటయును దనమనంబున నొ న్నడరి యక్కర్ణుండు గరంబులు విదుర్చుచు.

తే. ధర్మవాదులు ధర్మతరత్త్విప్రభాన, చిత్తు లగువారిఁ బూని రక్షించు ధర్మ
మందు రది బొంకు గావించె ర నతులధర్మ, శీలుఁ డగునన్న ధర్మవ్రత సెలవు లేద. ✓

క. అని ధర్మంబును దూఱఁగఁ, దను నద్దనుబాణవితతి ర ² దద్దయువడిఁ దాఁ
కినఁ గర్ణుండు విషాదం, బున వెండియుఁ బెద్ద దూఱు ర భూవరముఖ్యా.

344

క. కన లధిక మైన లావె, క్కినయయ్యంగపతి నొంచె ర గృష్ణార్జునులన్
నునిశితశరములు నుతీయుం, జొనిపెను దనధైర్యమహిమ ర నుర ³ లగ్గింపన్.

345

వ. అలిగి యర్జునుం డాశీవిషంబులుం బోసివిశిఖంబు లాఱు కర్ణమే నుచ్చి చన
నేసినం గ్రోధభాసితుం డై యతండు బ్రహ్మాస్త్రంబు ప్రయోగించుటయు నస్పా
ర్థం డైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన.

346

క. అమితబలం బగుబ్రహ్మ, స్త్రముచే నయ్యస్త్ర మపహృతం బగుటయుఁ జి

- తమున విషాదము దనుకఁగఁ, గమలాక్షుఁడు గారవమున శ్రీ గాంధీవితోడన్. 347
- వ నీయస్త్రం బిప్పుడు కర్ణాస్త్రంబుచేత విధ్వస్తం బయ్యె నిట్లు గా నేల యన
వుడుఁ గవ్వడి బ్రహ్మస్త్రప్రయోగంబున నమ్మహానీయసాధనంబు బాధితంబు
సేసి రాధేయాంగంబు బాణజాలంబులం బొదివి నొప్పించిన నమ్మేటిమగండు
గాంధీవంబు మౌర్యకోటిఁ బాసి పో నేసిన నానవ్యసాచి నుగుడ నమర్చి మార్గ
ణంబులు నిగిడించిన రయంబున నాసూతపుత్రుచూడ్కి కష్టార్థి యూడుట
దోఁప కుండె నవ్వీరుండు వివ్వచ్చువిశిఖంబులు నారించి యతని నొంచిన
వెండియుఁ బుండరీకాక్షుండు సహస్రాక్షనందను నుద్దేశించి. 348
- క. నిను నొంచువాఁడె కర్ణం, డనితరసులభ ప్రకార శ్రీ మగుభుజవీర్యం
బున ¹నసమానోజ్వలభే,లనమునఁ దెగటార్చు శరవిరలాస²నిరూఢా. 349
- వ. అనునప్పుడు విషవిస్ఫురద్భుజగభంగికం బైనబాణంబు రాద్రమంత్రసహి
తంబు సేసి కర్ణండు పార్థప్రాణంబులు గొన నప్పళించి సంధింప మున్ను
కొండొక క్రుంగినచక్రంబు ³కుండ మునుంగం దిగఁబడిన నొడ్డగెడ నై యరదం
బేటునకు నను వీక తక్కిన నుక్కటి యక్కర్ణం డప్రతీకారంబు లగురోష
విషాదంబులఁ గన్నీ రొలుక రథంబు డిగ్గి కవ్వడిదెసఁ గనుంగొనుచు ని
ట్లనియె. 350
- సీ. అరదంబుచక్రంబు శ్రీధరఁ జాలఁ గ్రుంగిన, నెత్తెద నంతకు శ్రీ నేయ కుండు
మేను భూమిస్థుఁడ శ్రీ నీవు రథస్థుండ, వియ్యెడఁ దగ వగు శ్రీ నేయ కునికి
విరిదలవానిని శ్రీ విరథుని నాయుధం, బిడినవానిని శూరు శ్రీ లేయ రెండు
మహిని శూరుఁడ వనుశ్రీమాత్రగా దుత్తమ, కులుఁడవు రణధర్మశ్రీకోవిదుండ
- ఆ. విట్టి నీవు దగినశయట్టిభంగిన యని, సేయ వలయు నిట్లు శ్రీ సెప్పు తెల్లఁ
బాడి మేర్పడంగఁ శ్రీ బలుకుట గాని గో, విందునకునీకు శ్రీ వెఱచి కాదు. 351
- వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతని కిట్లనియె. 352
- క. ఏమీ తగవును ధర్మము, నీమనమున నేడ పుట్టెనే గర్వము ను
ద్దామదురభిమానము నే, లా మఱచితి కర్ణ యాచరలం బెట ప్రాయెన్. 353
- ఆ. పరమధర్మ పరులురేపాండుభూవల్లభ, సుతులు వారి నతులశ్రీభము లొందు
ధర్మహీను లై నశ్రీధార్తరాష్ట్రులకుఁబా, టిల్లు నివ్వధమున శ్రీ నెల్ల చేటు. 354
- వ. దీనికి నీవు కటకటంబడినం బోవునే యని పలికి వెండియు. 355
- సీ. గొంతియు నందఱుగోడుకులు సుపులై, యుండంగ లక్కయిల్ శ్రమండఁ జేసి
కపటంపుజూదంబు శ్రీ ఘటియించి ధర్మాత్ముఁ, డగుధర్మసుతుసిని శ్రీ యపహరించి
యంతఁ బోవక ద్రుపదాత్మజఁ దెచ్చి స, భాస్థలి నమ్మెయి శ్రీ భంగపఱిచి
యమ్మహాత్ములఁ జంపర నడవికి ఘోషయా, త్రావిధినెసమున శ్రీ దాడివెట్టిరి

తీ. బాలు నభిమన్యు నొక్కని శ బహురధికులఁ
బనిచి చంపించె మీనుయోధనుఁడు దలఁపఁ
గాని యిప్పాపముల కాదిశకర్త వీవ
యిన్నియెడలను నీపాడి శ యెందుఁ బోయె.

356

వ. అని యిట్లు కృష్ణుండు గర్జతో నాడుమాటలఁ దోడ్పొడం బెరిగినయద్ధనంజయు
మనంబురోషానలంబు రోమకూపంబులఁ బటుజ్వాలారూపంబుల వెడలుట యతి
విస్తయప్రదం బై యుండె నయ్యుగ్రమూర్తి సముద్ర పరాక్రమంబునం గురి
యుపటుబాణాసారంబు వారించి యవ్వీరునంగంబున నయ్యంగపతి నిశితాస్త్రం
బులు నిగిడించుట మహాద్భుతం బయ్యె నత్తెఱంగున నీడంబోక పెనంగునతం
డతిరయంబున నన్నరునిం బదిదొడ్డనారసంబుల నొప్పించిన నత్తేజోధనుం డాద్య
ధారాచ్ఛటాసేకంబున నుద్రేకంబు నొందినహుతనహుండునుం బోలె నుండి
శత్రుసంత్రాసనంబును మిత్రోల్లాసనంబును బ్రగుణమణిజాంబూనదమయంబును
జనప్రస్తుతిసాత్రంబును హస్తీకఘోత కంబును నగునతని కేతనంబు గనకపుంఖ
ప్రభాభాసితం బైనభల్లంబునఁ బడనేసినం గౌరవులు నిజయశోబలదర్శప్రియం
బులమొత్తంబులు వడుటగాఁ దలంచుచు హాహాకారంబులతో నారాధేయుని
దెస నిరాశు లై రట్లు ప్రస్ఫీతకేతుపాతనం బొచరించి (న దానంగనలి కర్ణుం
డతినిశితక్రూరనారాచజాలంబులు గృష్ణార్జునులమీఁదం గురిసి వెగడుపఱచి
యరదంబుపిఱిందికొమ్ముక్తిందికి మూఁపు సొనిపి లావున నెత్తిన రథచక్రంబు
విడువక భూమి గులపర్వతకాననసముద్రసహితం బొఱంగుశంబు లెగసె నట్లు
కర్ణుండు రథంబు నిలిపి మీఁదికిం జని యెప్పటిబాణంబు సంధింప వెండియుఁ
జక్రంబు క్రుంగినఁ గ్రమ్మఱ రథంబు డిగ్గి యెత్త నమరె నయ్యవసరంబునఁ
గృష్ణుపనుపునం) గ్రీడి దోడన.

357

మ. కులిశ ప్రస్ఫురణాపహాసనవిభాశగుచ్ఛంబులం గల్గియాఁ
కలిమై వచ్చుకృతాంతవక్త్ర మన నుగ్రం బై మురారాతిరు
ద్రులచక్రంబును శూలముం దెగడుచుం శ గూరంపు టొప్పారు నం
జలికం బై నమహాస్త్రముం దొడివి కర్ణం బుబ్బునం జేయుచున్.

358

క. ఏను దవశ్చరణంబున, దానంబున గురుజనాభీతర్పణమున ని
త్యానూనవ్రతశీలుఁడ, నేనియుఁ గర్ణుతలఁ ద్రెంచు శ నీశర మనియెన్.

359

క. అని తెగ నిండఁ దిగిచి యే, సిన నయ్యస్త్రంబు రోదశసీకుహరంబుం
దనమెఱుఁగు నించుచు నిరు, మొనలజనుల గాఢమూర్ఛశ్రమంచుచు నిగిజన్.

—●—●— అర్జునప్రయుక్తం బగుఘోరశరంబు గర్జుశరంబు ద్రుంచుట. —●—●—

చ. నినదసముద్భటస్ఫురణ శ నింగి వగుల్పఁగ సర్వభూతకం

(1) ఈ పాఠము పెక్కుప్రతులఁ గానిపింపదు.

పన మగు చమ్మెయిన్ నిగిడి శ పార్థివస త్తమ యేమి సెప్పుదుం
దునిమె శిరంబు ర క్తమునఁ శ దోఁగుచుఁ గర్ణునియట్ట వజ్ర ఘో
రనిహతిఁ గూలుగై రికధశరాధరముం ¹దలఁపింపఁ బట్టు గన్.

361

క. చరమగిరినుండి పడియెడు, తరణికరణి సూతపుత్రుశతల వడఁ గాంతి
స్ఫురణోజ్జ్వలంబు నతిసుందరమును నగుకాయ మట్లు శ ధరణిం బడియెన్. 362

తే. అధిప యంతన గను విచ్చి శ యఖిలజనులు
గనుఁగొనంగ నయ్యుజ్జ్వలశతనువు విడిచి
చని సముద్దీప్త మైనతేజంబు వారి
జాప్తబింబంబు సొచ్చె నత్యద్భుతముగ.

363

వ. అట్టియెడ.

364

క. వినుము మహీసురుశాపము, మనుజేంద్రా సూతపుత్రుశమరణాంతం బై
యునికిన్ రథచక్రము మే, దినిఁ గ్రుంగుట లేక తొంటిశతేఱఁగున నుండెన్.

తే. దారుణాస్త్రజాలాంశులశవైరిసైన్య, తాప మొనరించి యాసూతశతనయతరణి
పార్థదు స్తరకాలవైభవము గడవ, ననువు లేమి నవ్విధమున శ న స్తమించె. 366

క. సూతతనూజుడు వడినం, బ్రీతిం బాంచాలు రార్వఁ శ బెల్లుగఁ దూర్వ
వ్రాతంబు సెలఁగ సమ్మో, దాతిశయము పుండె బాండశవానీకంబుల్. 367

క. నిడుఁగేలున్ బలుతొడలు, న్నెడఁదయురము నై రణావశనిం గర్ణునొడల్
పడి యున్నఁ గని విషాదం, బడరి తొలఁగుమాడ్కిఁ గ్రుంకె శ నర్కుం డంతన్.

తే. నిర్లతప్రాణు రాధేయు శ నిజకరములఁ, గరుణపెంపున నంటుటశకారణముగఁ
బావనస్నాన మొనరింపఁ శ బోవునట్లు, లపరజలనిధిలోనికి శ నరిగె నినుఁడు. 369

వ. అప్పుడు.

370

తే. కామఁ బాసినకమలంబుశకరణిఁ బొలుచు
కర్ణుతల యిలఁ బడియు నురదీర్ణ కాంతి
నొప్పునట్టయుఁ జూచి శశల్కుండు సిడము
ద్రెస్సి మో డై నయరదంబు శ ద్రిప్పె నధిప.

371

క. బలితపువెన నాఁబోతుం, బులిగొనినం బసులు వాఱుశపోలికిఁ గ్రోధో
జ్వలుఁ డగుపార్థుఁడు గర్ణుని, బొలియించిన నీదు సైన్యశములు వెఱఁ బఱచెన్.

తే. దీనవృత్తి శల్కుండు నీశసేనజనులు, నట్లు పాంచాలు రుబ్బున శ నార్వ సిగ్గు
వడక పాండవమధ్యముశిడము మరలి, మరలి చూచుచుఁ బాటిరిశమనుజనాథ.

ఉ. గాండివము క్తబాణమునఁ శ గర్ణుఁడు గూలుటయుం దలంకి శ
ల్కుం డరదంబు దోలుటయు శ నొక్కమొగిన్ భవదీయసేన లొం

ః డొండ శకలంగి పాఱుటయు శ నుల్లసితం డయి చూచి వాయుపు

త్రుండు మహావిరావమున శ్రోదసి పిక్కటిలంగ నార్చినన్.

374

క. ఆసినదంబునఁ బాండవ, సైనికహృదయములు సౌఖ్యశంపద నొందెన్

మానవనాథ భవత్సుత, మానసములు శోకఘూర్ణమానము లగ్నయ్యెన్.

375

ప. ఇవ్విధంబున నరదంబు దోలికొని యరిగి యమృద్వప్తి బాహ్మకులలోచనం
డును దీనాననుండును నున్మీర్ణతరనిశ్వాసుండును నై యున్నకారవేశ్వరుం జేరం
జని యతనితో నిట్లనియె.

376

చ. నరవర యెందుఁ జూడమె రక్షణంబులు గర్జుండు నర్జునుండు సం
గర మొనరింతురే యటులు శ్రీ క్రూర్యనిరూఢికి దివ్య లొంది ర
చ్చెరు నది యట్టు లుండె విను శ్రీ చెప్పెద నెంతయు భీతిఁ బొంది రా
హరియు నరుండుఁ గర్ణువడి శ్రీ కంఠ విధాత్పుండు దప్పె వానికిన్.

377

ప. అని వెండియు.

378

మ. ధరణీచక్రము నీన యేలుటకు నుత్సాహంబు వాటించి పో

రిరి ప్రాణంబులు డాఁసమిం బడిరి వీరరిం జూడు మంచుం దురం

గరధేభంబులు చుట్టుఁ గూలి వికటాశకారంబు లై యుండ నొ

ప్పి రణోర్విం బడి యున్నభూపతులఁ జూపెం జూపి యారాజుతోన్.

379

ప. మఱియు నమృద్వప్తి యుద్దయమవరుణకుబేరులఁ బోల్పం దగినయింతలింతలు
మేటిమగలు మనకార్యంబున కై శౌర్యంబును బాహువీర్యంబును మెఱయించి
ధైర్యంబు పైగ డొందం బెనంగుట విఫలం బగుట విధిక్రతంబు దీనికి వగవం బని
లేదని చెప్పి ధనుర్నిఖండంబుల నాయుధశకలంబులఁ గేతనాతపత్రచామరగజ
ఘంటాతురంగ కింకిణులతునియలం గంకణకేయూరహారమకుటంబులతుముళ్ల
నభిరామభీషణం బగురణాంగణంబు సూపి నీకయి పెనంగి సమసినసైన్యంబు
నాలోకింపు మనునప్పు డసురాంతకపార్థులు సాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరిం
చిన నింగి వగుల్చునమ్మహానంబున గుండియ లవిసి కురుబలంబు లత్యంతవిక
లంబు లయి వినిపాతితరావణనందనుఁ డగుసుమిత్రానందనుసింహనాదంబున
భయం బంది పటచుదానవసేనలచందంబున నీకొడు కున్న నెలపు విడిచి వలియం
బాతిన వెలువెలం బాటునక్కురుపతితో నాశల్యుండు సంధ్యాసమయం బయ్యె
నేటికిఁ గయ్యంబు సాలింపుము వేగుటయుఁ జేయవలయుకర్ణంబు సూచికొంద
మనియె నట్టియెడఁ గృపాశ్వత్థామకృతవర్త శకునిసుశర్తప్రభృతు లగుదొరలు
పాండవజయంబునకు దైన్యంబు నొందినయాననంబులతో నిశ్వాసంబులు నిగుడ
నక్కురుపతిఁ జేరం జనుదెంచిన నతండు మూఁకల మరల్ప రామియు దొరల
యత్సాహవైకల్యంబును శల్యమాటలతెఱంగు నూహించి మరలి కర్ణుం
దేక్కొని విలాసంబుసేయుచు హాకర్ణ హాకర్ణ యనునెలుంగులతో ²(బలంబులఁ

దివియ నియమించినది విసి) కౌరవులు దోడం జనుదేర నిజశిబిరంబునకుం బోయె
నప్పోవుట జూదంబున నోడి పాండునృపకుమారులు పురంబు వెడలి యడవికి
బోవునప్పటిభంగి యై యుండె న య్యవసరంబున. 380

చ. తనువులఁ గర్ణ బాణము లుదాత్తగతిం జెలువైందఁ గౌరవుల్
కనుకనిఁ బాట శౌరియును శ గవ్వడియున్ వెలుఁ గొంది రొక్కెడ
న్వినతమరీచు లై పొడిచి శ నిర్భరసంతమనంబు నల్లడం
జన నభిరామమూర్తు లగుశచంద్రుని సూర్యునిఁ బోల్పఁ బట్టుగన్. 381

వ. ఇట్లాప్పియమైఱుంగుటమ్ములు వెటికి వైచి యొండొరులయాననంబు లాలోకించి
రాత్రిముఖం బయ్యె విరోధుల వెనుకొనుటకు సమయంబు గా దని సంభాషణం
బులు సేసి తను సేనలం దివియ నియమించి. 382

తే. బలునిఁ దెగటార్చి మరలుగోరపతియు హరియుఁ
బోలెఁ గర్ణుని సమయించి శ లీల మెఱయ
మరలి రత్యంతమోదసంతభరితు లగుచుఁ
గవ్వడియుఁ గృష్ణుడును బంధుశ్రగణము లలర. 383

వ. అప్పుడు దివ్య లన్నరనారాయణుల సనేక ప్రకారంబులం బ్రశంసించుచు నిజ
నివాసంబులకుం జనిరి పాండవ సేనాజనంబులు సంతసంబునం దేలుచు ధనం
జయుం జెలంగి పొగడుచుం బోయి రివ్వధంబున జయంబునం బొంపిరి పూవుచుఁ
బాండవులు విడిదల కరిగి ధర్మనందనునగరిమొగ సాలఁ జొచ్చి రట్టియెడ. 384

క. చెన్నునఁ బొంచాలురు మును, ము న్నానృపుకడకు నేఁగి శ ముదితాత్మం డై
యున్నయతనిఁ గని దీవన, ల న్నతులను సమ్మదానుశలాపములఁ దగన్. 385

వ. గారవించిరి వివ్వచ్చుండు వేగంబ యరదంబు డిగ్గి చని యజ్ఞసపతిచరణంబులకుఁ
బ్రణతుం డై న నతం డై త్తి యాలింగనంబును మూర్ధఘ్రాణంబును జేసె భీమన
కులసహదేవు లన్నరదేవ్రాత్తమునకుఁ బ్రణమిల్లి పార్థుం గాఁగిలించిరి కృష్ణసాత్య
కు లప్పాండవాగ్రజునకు సవినయప్రణామంబు లాచరించిన నమ్మహీవరుం డభినం
దించె నప్పుడు కృష్ణుం డతని కిట్లనియె. 386

◆◆◆ శ్రీకృష్ణుడు ధర్మరాజుతో సరససల్లాపంబు చేయుట. ◆◆◆

క. భువనము లన్నియు నొక్కటఁ, గవిసియుఁ గర్ణుఁ బరిమార్పఁగ నోపునె భూ
ధవ భవదీయకోధా, గ్ని విహతుం డై క్రాగెఁ గాక శ నిక్కం బరయన్. 387

ఆ. రథికవర్యుఁ డై నశరాధేయుపాలిసిన, యపుడ¹యెల్లఁ బొలిసె శ నని తలంపు
కౌరవుల కడంగె శ వైరంబు నీ కింక, నెదురులేదు ప్రీతిఁ శ బాదలు మధిప. 388

చ. అన విని యమ్మురాంతకున శ కానృపుఁ డిట్లను నీవు చక్కఁ జూ
చిన నులభంబు శోభనము శ శ్రీధర నీదగుకూర్చి కేను భా

- జన మటె నాకు దుష్కరమె శత్రు జయంబు భవత్ప్రసాదజే
వనులము మాకు సంపదలు శ వచ్చు నవశ్యము నింత నమ్ముదున్. 389
- ఆ. అఖిలరక్షకుండ శ వగునీకు భక్తుల, మైనమమ్ముఁ గాచు శ టరుదె తలఁప
భయము నెవ్వగయును శ బాసి నాకంటికి, నిదుర వచ్చు నేఁడు శ నీరజాక్ష. 390
- వ. అనవుడు నచ్యుతుండు. 391
- చ. మనమునఁ గూర్తు గాన తగునమాటల నాకుఁ బ్రియం బొనర్చు టా
ప్పును విను మీజయంబునకు శ భూవర యేను నిమిత్తమాత్ర మీ
యనుజులు నీమఱిందులు మరహద్యుతవిక్రమశీలు రిట్టిని
న్ను నొకఁడు పోర మాగొన్నఁగ శ నూల్కొని యా పఱ కుండ నేర్చునే. 392
- వ. అని యిట్లు మధురసల్లాపసౌఖ్యంబు నొంది ధర్మనందనుండు పాలికలను సూచు
వేడుక దనకుం బుట్టినఁ గృష్ణునితోడం జెప్పి యతం డనుమతిసేయం గాలనాలం
బులు దంతవర్ణంబులు నగురథ్యంబులఁ దనరథంబునఁ బూన్పించి యారో
హణంబు సేసి కరదీపికాసహస్రంబులు వెలుంగ నమ స్తబంధుమిత్ర సోదరపరివృ
తుం డై యరుగునప్పుడు కృష్ణు నాలోకించి. 393
- ఆ. సకలధరణివలయశామాజ్యమునకు నేఁ, డేను భర్త నైతి శ నెల్లవెంపు
గలిగి నీదుకరుణఁ శ గడిఁదిమగం డగు, పగతుఁ డశ్రమమునఁ శ దెగుటఁ జేసి. 394
- క. అని కీర్తించుచు నరుఁ గనుఁ, గొని యగ్గించుచు ముడంబు శ గూరిననుదితోఁ
జని కర్ణునిశిరమును ద, త్తనయులగాత్రములుఁ జూచె శ ధరణీనాథా. 395
- వ. చూచి త న్నప్పుడు గ్రమ్మఱ జన్మించినవానిఁ గాఁ దలంచి యాపదలకుం బాసి
సంపదలకు భాజనంబ నై తి నని యూటడిల్లి యుల్లాసంబున మరలె నిట్లు కర్ణ
సాగరంబు గడవ నీఁది పాండునందనులు పరమానందంబు నొంది రని సంజ
యుండు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పె నని జనమేజయునకు వై శంసాయనుం డిట్లనినె.
- చ. అనలుఁడు భాస్కరుండును సురధాంశుఁడు నధ్వరసంప్రవర్తకుల్
వినుము నరేంద్ర యీశ్రతువు శ విష్ణుమయం బిది నిర్వహించి ర
ర్జునుఁడును గర్ణుఁడున్ సమరశరూపమునం దగ నీప్రబంధ మిం
పొనరఁ బఠించినన్ వినిన శ నొందు నరుం జిరసౌఖ్యసంపదల్. 397
- వ. అనుటయు. 398
- చ. ప్రకటమహర్థసౌరభ సరరాశరనందనవాక్యమంజరీ
ప్రకరసమర్చితా పరమశపాపననాప జగత్ప్రయీవిధా
యకపరిరక్షక ప్రతిసరమాహృతికారక చిత్తవృత్తిభా
వక భవబంధమోచన దీవాకరచంద్రశానులోచనా. 399
- క. వినతదురితనిరసనశుభ, జననకలాకల్య¹చరణశంభావనపా

వనతటిసీమాల్య సమ, స్తనిగమసంవేద్య పరమసంయమిహృద్యా. 400
మాలిని. కరణఫలపరిత్యాగ¹ ప్రతోదాత్తచేతః

పరిణత²సుఖపీఠశ్రభాజమానా నతాంహా

నిరసనచర³ణాబ్జోన్మిద్రతారాజమానా

నిరవధిపరిణాహా³ నిర్భరానందదేహా.

401

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్రి బుధారాధన విరాజితక్రీడసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునఁ గల్గిన పర్వంబునందు సర్వంబును దృతీయాశ్వాసము.

402

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి

కల్గిన పర్వము సమాప్తము.

1 ప్రతోపాత్తచేతః. 2 సుఖపీఠ. సుఖదేవ్త-మయపీఠ-భాజమానా; సుఖపీఠ భాజనీమానమాహ.
3 కాంభోనిష్ప్రభావాంజమానా.

శ్రీ

హ రి హ ర నా థా య న మః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

శ ల్య ప ర్వ ము, ప్ర థ మా శ్వా స ము.

గిరిజాసమవాయమ

హాగుగుతరశుభగసంపదాలంబసదా

యోగిజనశ్రేయసమీ

హాగర్భితదివ్యచిత్తరహరిహరనాథా.

1

క. దేవా జనమేజయథా, శ్రీనల్లభుః డుత్సుకత్వశ్రేఖాసౌమ్య
శ్రీవిలసితుః డై యిట్లనుఁ, దా వై శంసాయనున కుశదా త్తవినీతిన్.

2

క. దురమున నమ్మెయిఁ గర్ణుఁడు, పరిమార్పంబడిన నల్పశపరిజనుఁ డై య
క్కురుపతి యజయ్యు లగున, య్యరులయెడం బిదప నెట్టు శ లయ్యె మునీంద్రా.

తే. ఏను మును విన్నయక్కారశవేంద్రసాండు
విభుతనూజులచరితంబు శ వేడ్కుఁ బెంచెఁ
జెవులతియ్యంబు దళుకొత్తఁ శ జెప్పు మనఘ
వారి దై నయనంతరశవర్తనంబు.

4

వ. అని యడిగిన వై శంసాయనుం డమ్మహీనాయకున కిట్లనియె నట్లు కర్ణుండు దెగిన
దుర్యోధనుండు హతావశిష్టననుధావరులు పరివేష్టింపఁ గొంచెపుమూఁకల
తోడ విడిదలకుం జని సుహృజ్జనంబులు దేర్ప విషాదం బుడిగి సముత్సాహ
దోహలి యై శల్యుని దనకు సేనాపతిఁ గావించి వేగుటయు బలుపును బాలు
పును వెలయుఁ బొలికలనికి నడచెఁ పాండవేయులును ¹(బలంబులతోడం) బన్ని
యేతెంచిన ² (నయ్యరువాఁగునకు) సురాసురసమరంబునుం బోనిసంగ్రామం
బయ్యె నంత మధ్యాహ్నంబున నమ్మద్రపతి యుగ్ధిష్ఠిరుపరాక్రమంబునం దెగి
యెఁ బదంపడి భటులుఁ జెలులుఁ జుట్టంబులును సమసిన నుక్కు దక్కి యక్కురు
విభుం డనిపని సాలించి వెఱఁ బొందెడుడెదంబుతో నొక్కరుండును దొల

గం బాటి యొక్కమడుపు సొచ్చి దాఁగి యుండె నట గెలుపునుబ్బునం బొంబి
 వ్రావుపాండవేయు లతం డం దునికి యెఱింగి యయ్యెడకు నరిగి నలిరేఁగి చుట్టు
 ముట్టి పిలిచిన వెడలి వడముడితోడివెనంకువం బెద్దయుంబ్రొద్దు పెనంగి యా
 భూనాథుండును బ్రొద్దు సాల వ్రాలినప్పుడు ¹భీముగదాఘాతంబునఁ దొడలు
 విఱిగి పడియె నంత నిశాసమయంబున నశ్వత్థామ గృపకృతవర్తులు దనకుం
 దోడుగా ధర్మనందనస్కంధావారంబుఁ బొదివి పాంచాలప్రభద్రకమాత్స్య
 ప్రభృతిశేషసైన్యంబుల సమయించె మఱునాఁడు సంజయుండు కురుక్షేత్రం
 బునం దుండి పూర్వాహ్లాంబునఁ గరినగరంబున కరుగుదెంచి.

5

చ. పొరిఁబారి మోము బొప్పజలశ్రవారము గ్రమ్మఁగ నూర్ధ్వబాహుఁడై
 చరణయుగంబు దొట్టువడశ సంభృతశోకత రాజవీధి నె
 వ్వరిఁ గని యైన హామహితశ్రవైభవ హాధృతరాష్ట్రపుత్ర హా
 కరిపురనాథ యం చెలుఁగు శ గద్గదికం దగులంగ నేడ్చుచున్.

6

క. జననయనచకోరానం, దనుఁ డగునృపచంద్రుఁ డనుచిరతం బయినవిధం
 బున నస్తమించె నంచుం, ²దనుడోలనభరితభూరిశ్రదైన్యం డగుచున్.

7

వ. చని ధృతరాష్ట్రమందిరంబు ప్రవేశించి లోపలికొలుపున గాంధారియుం గోడం
 ద్రును విదురుండును మఱియును దగుచుట్టంబులునుం బరివేష్టించఁ గర్ణలేమికిఁ
 బ్రేముడించుపలుకులు సెల్ల నుల్లంబు దురపిల్ల నున్నయన్నరనాథుం గని
 డగ్గుత్తిక వెట్టుచుఁ దనపేరు సెప్పికొని చేరి పాదప్రణామం బాచరించి యేడ్చు
 బెరయునెలుంగుతో నిట్లనియె.

8

సీ. జననాథ శల్యుండుశసమ సె సౌబలుఁడు గీ,టడఁగె నులూకుండుశమడిసె సకల
 సంశ్చక్తులు గడశచనిరి కాంభోజశ, తానీకములు దెగశటాతె యవన
 పార్వతీయమేచ్ఛశబలములు ద్రుంగె నల్, దిక్కులమన్నీలుఁ శ దక్కుగలుగు
 నరనాయకులును జరచ్చిరి కుమారులు గల,యందఱుఁ దెగిరి కశ్రరాత్రజులును

తే. బొలిసి రయ్య వృకోదరుశపలుకు దప్ప, కుండఁ దద్గదాదండ ప్రశచండనిహతి
 రెండుదొడలును విఱిగి ధరీరిత్రిఁ బెలుచఁ, గూలిరూపఱి రారాజుశధూళి బ్రుంగె.

వ. మఱియు ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియు నుత్తమశాజుండును యుధామన్యుం
 డును లోనుగాఁ గలపాంచాలురును జేదిమాత్స్యప్రభద్రకప్రభృతిబలంబులు
 లోనుగా నవశిష్టజనంబులును నీమనుమ లైనప్రతివింధ్యాదిద్రాపదేయులు
 ను సకలరథసామజఘాతకసుభటసమేతంబుగా మృతిఁ బొంది రిట్లు కౌరవ
 శిబిరంబును బాండవస్కంధావారంబును విధివశంబున ³వనితావశేషంబులయ్యె
 నిందుఁ గృపకృతవర్తులు నశ్వత్థామయుఁగా మువ్వరును నందుఁ బాండవు లేవురు
 ను గృష్ణసాత్యకులుగా నేడ్వరును భవత్సుతుం డయినయుయుత్సుండును

1 తాను బడియె-తాను వ్రాలె-నంత. 2 తనలోనన-తనుదోహల-భరిత. 3 నిరవశేషంబులయ్యె.

శేషించి రివ్యధంబునఁ బదునొకండు నే డఁజూహింతు నఖిలక్షోణికి దుర్యోధను
నధిపుఁ గావింపను జంపనుం బూని కాలం బగుటయు నాలంబున నిశ్శేషత్వంబు
నొందె నని చెప్పటయు నమృహీపతి మూర్ఖులై విదురుండును వివశుం డై
యొకఁ గాంధారియుఁ గోడండ్రును జె య్యేది పుడమిం బడిరి తక్కటిచుట్టం
బులు మొగంబులు మొగుడం జిత్రరూపంబులచందం బైరి సంజయప్రయత్నం
బున నందఱుం గ్రమంబునం దేటి రప్పుడు మేను వడంక నమ్మానవనాథుండు
నలుదిక్కులకు మొగంబు ద్రిప్పి విదురు నుద్దేశించి పుత్రహీనుండ ననాథుండ
నగుట యెఱింగితిఁ నమ్ముండ యిటమీఁద నీవ నాకు గతి యగు మనుచు
మగుడ నిగుడుమూర్ఖాతిశయంబునం బరనశుం డయిన నతండును నారీజనం
బును శీతాంబుసేచనంబులను లలితవ్యజనవీజనంబులను గొండ్లొక సేపునకు సేద
దేర్చినం గూర్చుండి యక్కురువిభుండు గుంభనిక్షిప్తభుజంగంబుచందంబున
నిశ్వాసంబు నిగుడ్చుచు నూర కున్నం గనుంగొని యక్కాంతాసముదయంబు
ను సంజయుండును గోడనంబు సేసిరి పదంపడి యవ్వచిత్రవీర్యనందనుండు. 10

౪. అనఘ వశము గాదు శ మనను గోడండ్ర మీ,నదినెఁ జుట్టములను శ నదనములకుఁ
బుచ్చు మనియెఁ 'బలుకుశలచ్చుపా'టడఁచుగ,ద్గదిక జైన్య మెసఁగ శ విదురుతోడ.
౫. అనుటయు నాతం డందఱ, కును మెలపునఁ జెప్ప వగలఁ శ గుందుచు నల్ల
ల్లన తమనిలయంబులకును, జనిరి మఱియు నేడ్చు చుండె శ సంజయుఁ డలఁతన్.
౬. అమ్మేదినీశ్వరుం డేది గతి యని దుఃఖాతిశయంబునఁ జేతులు విదిర్చి యానూత
నందనుదిక్కు మొగం బయి. 13

౭. చావరు నొన్వరు సాండవు, లేవును నని నీవు చెప్ప శ నిప్పలుకులు దుః
ఖావేశకరము లై చే, యోవృత్తి దహింపఁ జొచ్చె శ దుర్భరభంగిన్. 14

౮. తనయు లని నందఱుం బడి, రసఁగా విని పెక్కుపఱియ శ లై పోవక యి
ట్లునికి యరయ నజ్రమయం,బని తెలఁపఁగఁ దగుమగీయ శ మగుహృదయంబున్.

౯. కన్నులు చీకు లై సుతనిశకాయము బాలవిహారలీలలుం
జె న్నగుస్రాయ మొంది విలరసిల్లుతెఱంగును జూడఁ గాన కి
ట్లున్నను బంధుకోటి సమరయోచితలాలనఁ బల్కుపల్కులన్
విన్నవి వీను లిప్పు గొఱరవిం దముఁ జూడినయట్ల పొక్కెడిన్. 16

౧౦. అని దుర్యోధను నుద్దేశించి. 17

౧౧. ఇట రమ్మ నన్నుఁ గౌఁగిటఁ జేర్చు కొడుక మీ,యమ్మ నూరార్పరాశవయ్య వృద్ధు
లగుమమ్మ విడుచుట శ దగునె యేగతిఁ బోవు, వారము సెప్పుము శ కారవేంద్ర
యంధత్వవికలుల శ నరయక యిట్లుపేక్షించితి నామీఁదఁగృపయుఁ బ్రియము
నెక్కడ వ్రామె భూమిమీశులు గొలువంగ, నుండు 'దీ వ ట్లాంటి శ నున్నవాడ

1 'బలుకు నచ్చుపా' అ. ప్ర. 2 నీ వొంటి యె + ట్లున్న; నీ వె ట్లాంటి నున్న.

- తే. వధికబలదుర్నివారుండ శ్రీ వై ననీకుఁ, బాండుపుత్రులచేత నశస్పాటఁ జావు
వచ్చె నిచ్చలు భక్తిమై శ్రీ వచ్చి కొలిచి, గారవింప నిం కెవ్వరు శ్రీ గలరు నాకు. 18
- వ. కయ్యంపుమాట పుట్టినయప్పుడు నీవు నాతోడ. 19
- శా. చాపాచార్యుఁడు భీష్ముఁడుం గృపుఁడు నశశ్వత్థామయుం గల్గ నా
కీపాండుక్షితిపాలపుత్రు లెదు రిం శ్రీ దేవ్వాఁడు దృష్యద్భుజా
వ్యాపారుం డనిఁ గర్ణుఁ డొక్కరుఁడు మాశ్రయం జేయు మద్భాణవి
ద్యాపారీణత గెల్తు నొక్కఁడన యే శ్రీ నయ్యేపురన్ ప్రేల్చిడిన్. 20
- తే. మున్ను చెప్పినవారు గా శ్రీ కెన్నఁ గలరు, సుమ్ము బాష్టాకభగద త్త్రీసోమదత్త
శకునిభూరిశ్రవశ్యలశ్రీశల్యసింధు, రాజవిందానువిందాదిరథికనరులు. 21
- క. ఏనును గర్ణుఁడుఁ దమ్ములు, నా నలువురు వీరు లైన శ్రీ నటు సూడు పృథా
సూనుల నెట్లు జయించెద, నో నమ్ముము నాబలంబున గలితనంబున్. 22
- క. అని యూఱడిల్లఁ బలికిన, విని భవదీయానివార్యశ్రీవిక్రమమునఁ బాం
డున రేంద్రసుతులు దెగుదుర, యని తలఁచితి నీవె తెగి తె శ్రీ యన్వీరులచేన్. 23
- క. అమరనదీతనయుఁడు సింహము గాక నరుండె పార్థుఁ శ్రీ డట్టినహాత్తున్
సమయించె నట్లు జంబుక, సముని శిఖండిఁ గొని విధి కశ్రీసాధ్యము గలదే. 24
- చ. శరగురుఁడట్టియోధుఁ డటె శ్రీ చచ్చె ననిన్ దొర గానివానిచే
వెరవున లావునన్ జనులు శ్రీ వెక్కన మందఁగఁ జేయుసింధుభూ
వరుఁ డటె రిత్త ప్రాయె ననిశ్రవాగ్యుల బాష్టాకసోమదత్తులం
బరు లవలీలఁ జంపి రటె శ్రీ పల్కుదు నే మని యేను దైవమున్. 25
- క. నీనమ్మినభూరిశ్రవుఁ, డేనికలా వతఁడు నెందు శ్రీ నెన లేనిమగం
డైనభగదత్తుఁడును ¹వ, మైనతెఱుం గట్టె యేమి శ్రీ యందుఁ గుమారా. 26
- ఉ. నచ్చినకర్ణవిక్రమమునం బరవీరులయం దొకండునుం
జచ్చుట లేదు దుర్దమము శ్రీ శల్యభుజావిభవంబు లోకముల్
మెచ్చినయట్టి దందు నొకశ్రీమేలు వినంబడ దమ్మహాత్తులన్
ముచ్చులఁ జంపినట్టులు పరకుల్ దెగ టార్చిరి దైవ మిచ్చినన్. 27
- తే. కొడుక తమ్ములు దోడ్పడఁగడఁగి శత్రువరుల గలిచెద నంటి ప్రోక్కరుఁడు దక్క
కుండ నీతమ్ముఁగుఱుల శ్రీ నూచముట్టు, గొనియెనే విధి యేగతిఁ శ్రీ జనుదుఁజెపుమ.
- క. కదిసి పవనజుఁడు బెట్టుగ, గద ప్రేసినఁ దొడలు విఱిగి శ్రీ కయ్యపునేలన్
మద మఱి పడినప్పుడు నీ, మది నే మని తలఁచితో కుశమార యెఱుంగన్. 29
- వ. అని వెక్కుభంగుల విలపించి. 30
- చ. తలపఁగ భాగ్యవంతుల కుశదా త్తశుభం బగుఁ గాక పుణ్యహీ
నుల కది గల్గ నేర్చునె తననూభవు లాఱడిఁ బోయి రింకఁ గా

నలఁ జరియింపఁ బోవుటయ న్ నా కుచితం బటు గాక చండి నై
నిలిచితి నేని మాటలనె న్ నిచ్చలు భీముఁడు చూడు చుండఁడే.

31

క. విను దుర్యోధనదుశ్శా, సనులఁ బలికి పలికి నిచ్చరచావుగ నప్పా
వని యలఁచుఁ గాన యడవికిఁ, జనుటయ మే లైనతెఱఁగు న్ సంజయ నాకున్.

వ. అని పలికి యత్యంతదుఃఖిదూషితస్వాంతుం డగుచు నమ్మహీకాంతుండు
నిట్టూర్పు నిగిడించి యాసూతనందనున కి ట్లనియె.

33

క. సురసరిదా త్తజుఁడును శర,గురుఁడును గర్జుండుఁ దెగుటరకుం దలఁకక యె
వ్వరిబాహుబలము గొని యే, మరి కోల్తల సేసి రొక్కొ న్ మనవా రనికిన్.

34

వ. అని తనకొడుకుచలం బూహించి.

35

చ. మును విదురుండు సెప్పె నతిరమూర్ఖమనోగతి యైనయాసుయో
ధనుచరితంబు గీ డఖిలరథాత్రిజనంబులకుం బొనర్చు నా
శన మని దానిఁ గొంద అవిరచారులు పాటిగఁ బట్ట రైరి నా
కును మది వారి కె ట్లటుల న్ కుత్సిత మయ్యె విధాతత్రిప్పనన్.

36

క. అప్పు డటు లతఁడు సెప్పఁగఁ, దప్పఁ దలంచినఫలంబు న్ దగఁ గుడువక పోఁ
జొప్పడునె సూతనందన, చెప్పు మనికి నెవ్వఁ డమరె న్ సేనాపతి యె.

37

చ. దురమున నర్జునప్రకటరదోర్విభవంబు నెదుర్పఁ జాలును
ధ్ధరుఁ డొకరుండు గల్గెనె విరధూతవిరోధిబలుండు శల్యుఁ డె
వ్వరిభుజశక్తిఁ జిక్కెఁ గురునర్థము సంక్షయ మెట్లు సెల్లె దు
స్తరబలభాసిభీమునిగరదం బడియెం గురుముఖ్యుఁ డెమ్మెయిన్.

38

వ. కృపకృతవర్తాశ్వత్థామ లెబ్బంగి బ్రతికిరి ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిప్రముఖపాంచా
లురును జేదిమాత్స్యప్రభద్రకప్రభృతిబలంబులును నామనుమ లైనప్రతి
వింధ్యాదిద్రౌపదేయులును దక్కునుం గలుగుయోధవీరులు నెవ్విధంబున
మృతిఁ బొందిరి పాండవు లేవురును బద్ధనాభసాత్యకులును యుయుత్సుండు
ను నెత్తెఱంగునఁ దెగటారక తప్పి రింతయుఁ బరిపాటిఁ దేటపడం జెప్పు మనిన
విని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కి ట్లనియె.

39

ఉ. సూతనుతుండుఁ జేయఁ గలరశూరులు దర్పనమగ్రభూపతి
వ్రాతనుఁ బెక్కుదంతిరథరవాజిభటావలులున్ భుజాబల
స్థీతులు పాండునందనులరచేఁ దెగటారిన నోడి వీటికిన్
నీతనయుండు హీనరథిరనీయుతుఁ డై యటు లేఁగి నెవ్వగన్.

40

—◆◆◆ కృపాచార్యుఁడు దుర్యోధనునకు హితోపదేశంబు చేయుట. ◆◆◆—

వ. మందిరంబుఁ బ్రవేశింపక యొక్కబయల నిఖిలబంధుమిత్రపరిజనపరివృతుం
డై నిలిచె నయ్యవసరంబునఁ గృపార్ద్రచిత్తుం డై కృపాచార్యుం డన్నరేంద్రున
కి ట్లనియె.

41

- క. సమరము మిముబోంట్లకు ను, తమధర్మం బిదియ తొంటిరథాత్రిశులు కృ
త్యముగఁ గొని యాచరించిరి, తమకు సుగతి గోరి కీర్తిరతస్ఫురణమెయిన్. 42
- క. ¹వినను నొకపలు కడ్డము, గా నొడివెద దాని లెస్స ర గా విని యది మే
లైనను జేసెదు గాదే, న్నానెద వేర్పడఁగ వినుము ర మనుజాధీశా. 43
- చ. అమరనదీతనూభవుఁడు ర నస్త్రగురుండును గర్జుఁడుం బరా
క్రమమహనీయు లాహవధుశరంధరు లట్టిర తక్కుఁ గల్గుభూ
రమణులు బంధుమిత్రులు దురరంబున నందఱఁ బొందునందనుల్
సమయఁగఁ జేసి రట్లు భుజరీశ క్తియు దైవబలంబు నెక్కు డై. 44
- చ. వెరవును లావునుం గలుగురవీరులు పోరులఁ బడ్డ హీనతం
బొరసితి మస్త్రశస్త్రహతి ర భూవర చిక్కినవారు నొల్లఁ బో
యిరి విను పాండురాజసుతు ర లేవురు గంటికి రెప్ప చంద మై
హరి తముఁ గావఁ గా వెలసి రక్షత దేహవిలాససంపదన్. 45
- క. శ్వేతాశ్వపాటవం బు, ద్యోతిత మై మెఱయఁగాఁ జరతుగ్గంతదుచి
స్థిత మగుగజముక్తియ నరుఁ, డాతతకురుసైన్యసరసిరీయందుఁ జరించున్. 46
- క. జ్యోరవము నాదముగ నతి, ఘోరత వైరు లనుకరటిరకోటికి రయదు
ర్వారం బగునర్జునకం, తీరవము శితాస్త్రనఖపరటిష్ఠతఁ జూపున్. 47
- తే. అర్జునోదగ్రదవశిఖి ర హరిమహాని, లంబు ప్రేరేప వైరిబరలప్రకీర్ణ
గహనదహనవిహార ముగ్రముగఁ జలుపఁ, దేఱిచూడను రాకున్కిరదెల్ల మధిప.
- ఉ. ద్రోణుఁడు సూతనందనుఁడు ర ద్రోణతనూజుఁడు నేను శల్యుఁడుం
ద్రాణపరాయణత్వమున ర దర్పము సూపఁగ నీవుఁ దమ్ములున్
బాణపరంపరల్ గురియ ర ఫల్గునుఁ డందఱ మీఱి సైంధవ
ప్రాణము నాచికోలు నరరీపాల తలంపఁగ మర్త్యకృత్య మే. 49
- ఉ. ఇంతకమున్ను సెల్లఁ బదిరయేడుదినంబులనంగరం బతి
శ్రాంతతఁ గుంది రిందుఁ గలరసైనికు లద్దెసఁ గల్గుయోధు లా
శ్రాంతవిరోధిదర్పుఁడు పురందరనందనుబల్కికల్కి ని
శ్చింతత నుల్లసెల్లెదరు ర చెక్కు చెమర్పక కారవేశ్వరా. 50
- క. బలవిక్రమఘను లగుదొర, లిలిగిన మనసేన మేదిరనీశ్వర విను క
న్నులు సెడిన ట్లున్నది యీ, కొలఁదిం బొరిగొనుట నరునరకున్ సుకర మగున్. 51
- వ. అని చెప్పి కృతవర్తశల్యగురుపుత్రులను దన్ను నెన్ని. 52
- క. దామోదరుతమ్ముండును, భీముఁడు నిరుగెలఁకులందుఁ ర బేర్చి తఱుమ ను
ద్దామగతి నడరుకవ్వడి, కే మిందఱుఁ దలఁప నొక్కరయెత్తు కుమారా. 53
- చ. అనిలసుతుండు పూన్కి బలురీపారఁగఁ గొండాక దీర్చె నేపు నొం

1. ఏ నొకపలు కడ్డముగా, వే నొడివెద దాని లెస్స + విని మది యది.

- దినభుజసంపదం గౌఱత శ దీర్ఘగ నింకఁ గడంగ కుండునే
మనకు నజాతశత్రునిసరమంచితమార్దవ మూఁది సంధి సే
య నుచిత మైనకాల మిది శ యాగ్రహముం జొరనీకు చి త్తమున్. 54
- క. సమరము నిష్కారణవై, రమునం బాటిల్లె నెల్లశరాజులు భరతో
త్తములును మడిసిరి విడు కో, నము దీర్ఘక్రోధుఁ డైనశపతి కీ డొందున్. 55
- క. తమకు బలం బెక్కినతఱి, సముచిత మగు విగ్రహంబు శ శత్రుల కుత్సా
హము మీఱినపుడు గ ర్త, న్యము సంధి యనంగ విందు శ మాద్యులచేతన్. 56
- క. కలవా రెల్లను దెగి నీ, తలన నిలిచెఁ గార్య మధిప శ తగ నొడఁబడు మి
ట్టల మగునా త్తవినాశము, కలుగుట యది విపులపాతశకం బండ్రు బుధుల్. 57
- క. తనకై కాదే మది నె, ల్లను గోరుట వినము దాఁ బ్రశయ మొందెనయే
నిని వారనియుద్యోగం, బునకు ఫలం బేమి రాజశపుంగన చెపుమా. 58
- క. నినుఁ గాచికొనుము నీ ను, న్నను సర్వము గల్గు ధర్తనందనునిఁ దగం
గను మతఁడు రాజ నని తన, మనమున నెక్కించుకొనఁడు శ మదగర్వంబుల్.
- తే. రాజ్యభాగంబు దగ ధృతశరాష్ట్రునకును, నీకు నున్నదమ్ములకు నాశనృపతియొసఁగు
నాతఁడెపుడుశుశ్రూష సేయంగఁగోరు, గురుజనములకుఁ గావునఁ గూడుటొప్పు.
- చ. హరియును గా దనండు గరుశణాన్వితు లై తగ నమృహాత్ము లై
ప్పరుసునఁ గార్యనిశ్చయము శ వల్కినఁ గీచకవైరియుం బురం
దరతనయుండునుం గవలు శ దానికి మా ర్పలుకంగ నెమ్మైయుం
జొర రగు సంధి యెట్లు ననశసూయత సూక్ష్మాని చేయు మి త్తఱిన్. 61
- ఆ. ఇంత చెప్పు టనికి శ నే నోడి ప్రాణర, యణము సేసికొనుట శ గాదు నీకుఁ
బధ్య మనియుఁ దఱిమిపల్కిత విను విన, వేని నొచ్చి తలఁశచె దిట్లు లగుట.
- వ. అని యగ్గతముండు శోకాయ త్తచిత్తుం డగుచుం దనకు హితోపదేశంబు
సేసిన విని దుగ్యోధనుండు వేడినిట్టూర్పు నిగిడించి యొక్కంతసేపు చింతా
క్రాంతుం డై యూర కుండి వ్రాల్చినకనుదోయి విచ్చి యవ్విప్రవరుమొగంబు
సూచి యిట్లనియె. 63
- చ. చెడుటకు నోర్వ కీ విటులు శ చెప్పితి నాకు హితంబు నెయ్య మె
క్కుడు గలయట్టిచుట్టమునకున్ నయశిక్ష దగుం గదా భరం
పడి బవరంబులం బెనఁగుశభంగిని గార్యము దెల్పఁ జాలిన
ప్పుడు నిను రక్షణార్థి వని శ భూసురస త్తమ యే నెఱుంగుదున్. 64
- వ. నీకూ ర్తిపే ర్తింజేసి కీడు దొలఁగింపం జూచి సంధిక ర్తవ్యం బని పలికితివి గాని
యప్పలుకులు నాకు రుచియింప వె ట్లంజేని. 65
- నీ. కపటంపుజూదంబు శ ఘటియించి రాజ్యంబు, గొని ధర్తజనిమది శ గుండఁ జేసి
సభ కేకవస్త్ర రశజన్వల నమ్మైయుఁ, బాంచాలి ముందల శ వట్టి యీడ్చి

సంధి సేయఁగఁ బూని శశౌరి యేతెంచిన, నవ్విధంబున కప్రియం బొనర్చి
పలువురు గూడి సౌర భద్రు నొక్కని బాలుఁ, గిట్టి యతైఱఁగునఁ శగీటడంచి
తే. నేఁడుదుశ్శాసనునిఱొమ్మనెత్తురనిల, సుతుఁడుమదమునఁ ద్రావుటరసూచికొఱత
ప్రతినదీర్చునతండనిరభయముఁ బొంది, పొందు గోరిన నదియేల శపానఁగుజెపుమ.

ఉ. రాజులు భక్తిఁ గొల్వఁగ ధరరావలయం బఖిలంబు దర్శని
బ్రాజితవృత్తి నేలి యనురక్తులఁ బ్రోచుచు శత్రుకోటికి
దేజము¹దప్పఁ జేయుచు² నరతిప్రమదంబున నున్ననాకు నిం
కాజియె కాక యొక్కనిదరయం గనురాజ్యసుఖంబు లేటికిన్.

67

వ. నిశ్చయం బిట్టిద యగుటంజేసి.

68

ఆ. పొడుతు నెట్లు పాండుశత్రులతోఁ గయ్య, మేను నీవు దీని శక్తియొనుము
పలుకు వినమి గాఁగఁదలఁపకు ముచితంబు, తెఱఁగు ధీరజనులరకెఱుఁగ రాదె.

చ. విభవమునుం బ్రతాపమును శ విశ్రుతకీర్తియు మాయ ధర్మపు
త్రభటసమానవృత్తమున శ దైన్యము నొందుట కోర్వ రాను వీ
తభయతఁ బోరఁ³ బేర్కొని యుదాత్తపదంబున కేఁగి భీష్మకుం
భభవజయద్రథాదు లగురబంధుల మిత్రులఁ గూడుటా వృగున్.

70

వ. అంత వలవ దిమ్మాట మగపాడి కాడితిం గాని.

71

ఆ. ఏను దెంపు చేసి శ యీయున్నరథికజ, నంబుతోడఁ గడఁగి శ నడవ బెట్టు
దఱిమి పాండురాజరతనయుల మద్దెంతు, ననఘ నీవు మెచ్చునట్లు గాఁగ.

72

చ. అన విని చుట్టు నున్ననృపు శ లందఱు సంతస మంది యన్నరేం
ద్రుని వినుతించి యోటమికి శ రోయుట నొందినచింత వంత యె
ల్లను దిగఁ ద్రోచి నెమ్మనమురల⁴ రణకౌతుక మావహిల్లునా
ననములు దోఁప దర్పవచనంబుల సేనకు ను బొనర్చుచున్.

73

—◆—◆—◆ దుర్యోధనుఁడు శిబిరంబు విడిచి సరస్వతీతీరంబు చేరుట. —◆—◆—◆

వ. చేలంగి కృపకృతవర్తాశ్వత్థామశకునిశల్యులు గార్యంబు విచారించి కౌరవే
శ్వరు నాలోకించి మన మీరాత్రి శిబిరంబున నిద్రించుట యొప్ప దెట్లనినఁ
గర్జుం దెగటార్చుటంజేసి పేర్చినయుబ్బునఁ బాండవులు పైకొని పరాక్రమింప
నప్పళింపఁ గలుగుఁ బో యని తలంచెదము వినుము వంచనఁ దొలంగి యుండి
మనకుం గలచతురంగంబుల నాయితంబు సేసికొని వెనఁకువం బన్ని వారికి వె
ఱఁ గగునట్టిబెట్టిదంపుటరవడిం గదిసి రణంబు సేయుద మఁజైన జయంబు
గొన వచ్చు నని చెప్పిన నవ్వసుమతీపతి ప్రీతుండై యది లెస్సవెర వట్ల
చేయుద మని సముచితభంగిం దగువారల కెఱింగించి కదలి యచటికి రెండా
మడ యగుసరస్వతిపొంతం బయలికి బలంబులం గొని చని సకలజనవాహన

1 దప్పు సేయుచు. 2 ననింద్యపరాక్రమలీల నున్ననా కాజియె. 3 మార్కొ.

సహితంబుగా నమ్మహానదియం దిచ్చానురూపస్నానసానంబు లాచరించి వలయు
తెఱంగున వెనుక నడతెంచినవివిధాహారంబులం దుష్టఁ బొంది యిష్టాలాపం
బులు సెల్లుచుండ నున్నసమయంబున ము న్నాకర్ణంబు నడపినదొరలును
జిత్రసేనాది భవత్కుమారులును గర్భకొడుకు సత్యసేనుండును లో నైనయా
ప్రజనంబు లమ్మనుజనాథున కిట్లనిరి.

74

చ. వెరవును లావునుం గలిగి ర విక్రమసంపద సొంపు మీటి భూ
వర భవదీయ మైనబలశీనగము నొడ్డన మేర్ప వీక్షమై
బురికొలుపంగ నిర్భయతఁ ర బోలెడునట్లుగఁ దాను ¹ముంద రై
తిరముగఁ జేయఁ జాలు నొకరీధిరు నొసర్పము సై న్యనాథుఁ గన్.

75

వ. అనిన విని వృషస్కంధుండును బీనదీర్ఘ భుజార్థశుండును భగవరలబ్ధజన్మండును
దివ్యాస్త్రవేదియు సవ్యాపాతవిక్రమోద్ధాముండును నగునశ్వత్థామ నాలో
కించి యాదరభరితుం డగుచు నాధరణీవరుం డతని కిట్లనియె.

76

ఆ. అసఘ నీవు నాకు ర నాచార్యునట్లుల, నేడుగడయుఁ గాన ర హితము సెప్పఁ
దగు బలాధినాథుఁడగుఁ జేయ నర్హుని, నెల్ల వినఁగ నిశ్చరీయింప వలయు.

77

చ. అనుటయు నాతఁ డిట్లు లను ర నజ్జనసాలున కాజినైపుణం
బును మహనీయశౌర్యమును ర భూరిబలంబును ²సర్వస త్త్వవే
ధనముఁ బరాక్రమోద్ధతియు ర ధైర్యసమగ్రతయుం గలండు శ
ల్యుని రథినీపతిత్వనుహిరమాజ్ఞులుఁ జేయుము కారవేశ్వరా.

78

క. నినుఁబట్టి సాండుపుత్రులఁ, దనమేనల్లురఁ దొఱంగె ర ధరణీశ్వర యీ
తనిఁ గడచినసకమహితులు, మనకుఁ గలరె యితఁడు లోకరమాన్యుఁడు గాఁడే.

తే. కార్తికేయుం డధీశుఁడురగా నను ర్భు, లెలమిఁ బురికొని దైత్యుల ర గెలుచుకరణి
మద్రవిభుఁ డగ్రణిగనేచి ర మనము నడచి, కడిఁదిపగఱ జయింతము ర కారవేంద్ర.

వ. అనిన విని సమస్తజగతీశులును జయజయశబ్దంబులతో శల్యుం బరివేష్టించి
సంగరోత్సాహంబునం బొంగిరి కురునాథుండు గద్దియ డిగి సవినయంబున నమ్మ
ద్రవిభున కభిముఖుం డై యిట్లనియె.

81

ఉ. పొచ్చెము లేనినెయ్యమునఁ ర బూని విపద్దశ నొంద కుండఁగా
నెచ్చెలిఁ గానఁ జూచుచుహాసీయున కిట్టిద కాల ³మిప్పు డీ
వచ్చుపడంగ నీభుజబరలాతిశయంబున నద్భుతంపుగె

82

ల్పిచ్చి కృతార్థుఁ జేయు నను ర నే నినుఁ జెందియుఁ దూలఁ బోదునే.
క. పూనుము చమూపతిత్వము, నానమ్మినవారు నేను ర నరపతిబలసం
తానంబుతోడఁ బరిజన, మై నడచెద మాక్రమింపు ర మరివర్గంబున్.

83

చ. అన విని శల్యుఁ డిట్లనియె ర నమ్మనుజేంద్రున కిప్పు డింతప్రా

- వ. నీ వెట్లు నిశ్చయించి పలికె దట్ల చేయుదు ననిన నమ్మహీకాంతునకు మురాం
తకుం డి ట్లనియె. 90
- సీ. శల్యు నెఱుంగుదు శ శౌర్యధైర్యంబు ల, గ్గల మాతనికి బాహుబలఘనండు
గాంగేయకుంభజశకర్ణుల మిగిలెడుఁ, గా దేని సముఁ డగుఁ శ గాని ¹యసదు
గాఁ దలంపఁగరాదు శ కౌరవపతి మాన్యుఁ, జేయుట నధికవిశృంభణంబుఁ
జూపు భీమునకు నశర్జునునకు ²నెనయంగ, రాదు సాత్యకిశౌర్యశరాదు పార్ష
తే. తునకుఁ దద్దోదరులకు మాశక్కిని పెనంగి, బ్రదుకరాదు నీవీట నాశబల్లిదునకు
నెదురురథికునిఁ గాన నశనేక హేతి, నిపుణశార్థులవిక్రమ శ నీవు దక్క. 91
- క. ఒరు లయినఁ బెక్కు ³దినములఁ, బొరిగొను నీబలము నెల్లఁ శ బొరివ్రావ సతం
డరిభంజన నీవైనం, బరమోత్సాహమున నెల్లి శ పడ వై తతనిన్. 92
- ఆ. అతఁడు మేనమామ శ యనుకృప దక్కుము, రాజధర్మమును బురస్కరించి
యతులవిక్రమక్రియాపాటంబున, నవ్విరోధినామ శ మడఁప వలయు. 93
- క. గాంగేయుని గుంభజఁ గ, ధ్లుం గడచితి మింక నుద్ధరకుం డగుమద్రే
శుం గూల్పు మంత్రోడఁ దె, గుం గురుపతిపని జయంబుగొనుము కడంకన్. 94
- వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుం డతని కిట్లనియె. 95
- ఆ. అనఘ నీవు చెప్పినట్టులు సేసెద, మున్ను పలికినాఁడ శ నన్న రేంద్రు
కడిమి నాకుఁ బాలు శ గాఁ బూని యుద్యోగ, వేశయందు నెల్ల శ వినుచునుండ.
- వ. సదనంబునకుం జని సుఖనిద్ర సేయు మని పలికి పద్మనాభునిఁ దనతమ్ము
లను ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిసాత్యకి ప్రముఖులను దక్కటిపరిజనంబులను నిజమం
దిరంబులకుం బోవం బనిచి వీతశల్యం బైనమాతంగంబుచందంబున శయ్యాత
లంబు సేరె బలం బంతయు నత్యంతసంతుష్టం బై విశ్రాంతి నొందె నారాత్రి
యే నిట వచ్చి నీకుఁ గర్ణవృత్తాంతంబు సెప్పి నీవు వనుప మగిడి చని తెల
తెల వేగునప్పుడు కౌరవసేనాసన్నివేశంబు సేరితి నాసమయంబున. 97
- క. కురుపతి పడవాల్లం దగు, దొరలకడకు సత్వరముగ శ దురమునకు భటో
త్కరము ననువు సేయుటకై, బరవసము దలిర్పఁ బనిచెఁ శ భార్గవముఖ్యా.
- వ. పనిచిన నెల్లవారు నుల్లంబుల నుత్సాహంబు లుల్లసిల్లఁ దమతమచతురంగం
బులకు సవరణలు సంఘటింపం దొడంగినఁ దూర్యంబులు సెలంగ నొండొ
రులఁ బిలుచు నెలుంగులు నింగి ముట్ట రథనేమిగజపదతురంగఖురపుటభటచరణ
సంఘట్టితం బగుధరణీతలం బద్రువ బహుళం బగునులివు చంద్రోదయసమ
ఘూర్ణమానం బగుమహోర్ణవంబునినదంబు ననుకరించె నట్లాయితం బై శల్య
శకునికృతవర్తాశ్వత్థామలును దక్కునుం గలయోధవరులును నొక్కెడ ననుజ
సహితుం డై యున్నమనుజపతిసన్నిధిఁ గూడి యతండు వినఁ దమలో నిట్లనిరి.

1 యసుదు. 2 జెనయంగ. 3 విధముల.

క. ఒకఁ డొకఁడ పాండవులఁ దాఁ, కక సైన్యోపేతగాఢరగతి నందఱు నొ
 క్కొకతల గాఁ దలపడి వా, రికడంక యుడుఁపగవలయుఁ ర గ్రీడయ పోతెన్.
 వ. మన మొకళ్లొకళ్లకుఁ బ్రా పగుచు నేపారి పోరినం జల్కన గెల్పు గొన వచ్చు
 నితైఱంగు మనకు సమయంబు నుండి యట్లు గాక యొంటి పెనంగెడి
 వాఁడును బెనంగెడివానిఁ గని కూడుకొనినవాఁడును బంచవిధసాపంబుల నొందఁ
 గలవాఁడని యొండొరులకుం జెప్పికొని కదలి యుద్దామసామర్థ్యంబున నమ్మ
 ద్రపతి ముంగలి యై నడవం జను నప్పుడు.

101

—●—●—●— కారవసైన్యంబు యుద్ధసన్నద్ధం బై వెడలుట. —●—●—●—

సీ. చంచరీకావళిర్యుంకృతు¹ల్ గల్పించు, కర్ణర్షుశంర్షుళారకలనములును
 ధరణీపరాగసంతానంబు గబళించు, కరళీకరచ్చటారస్ఫురణములును
 ఘంటికాటంకృతిరకాంతి సంభావించు, నిర్భరబృంహితరనిన్వనములు
 నంబరభాగంబు ర నల్పంబు గావించు, నున్నతగాత్రసరముద్ధతులును
 తే. జారుభీషణరేఖలు రభూరిమదభ, రాభిరామయానంబులు ర నాహమ్రాచి
 తోగ్రకల్పనాభంగులు ర నుల్లసిల్లఁ, గరులు ధాత్రితలంబు గ్ర ర క్కదల నడచె.
 చ. గతిబహుతాలసత్తురవిఘట్టితమేదిని జీవి తేశక
 ల్పితనఖరేఖలం జెలువురవెంపు వహించుపురంద్రఁ బోల ను
 ద్ధతముఖదృఢబంధురాంగలలితంబులు నూర్జితకింకిణీర్షుణ
 త్కృతిపటుహేషలుం దగ నురదీర్ఘము లై నడచెం దురంగముల్.

103

సీ. మీఠినయుబ్బున ర² మీఁదికిఁ గాళులు, సాఁచురధ్యంబులరచటులతయును
³లలి బెండ్లికిని బోవురచెలువున విలసిల్లు, సూతజనంబువిరస్సూర్జితంబు
 జతనంబుమేలిమిఁ ర జారుఘోరము లగు, నవయవంబులవిభరవాతిశయము
 బిరుదుల నుద్భటరస్ఫురణంబు లై క్రాలు, కేతనంబులసమురద్ద్యోతితంబు
 తే. సొంపు మిగులంగ జోదుల ర యంపపొదుల, దీప్తులును లేతనవ్వులరదీధితులును
⁴హరిరశ్మలుఁ గీడ్చెర ర సగుచు వెలుఁగఁ, దేరు లరిగె నుద్దామతఁ ర గౌరవేంద్ర.

చ. కడఁకయు లావునుం గరఁగి ర గట్టిగఁ గూర్చి యొనర్చినట్టిపే
 రొడఱులఁ దాల్చియుం గడిమిరయుం గలయం బరికించి యందు నే
 ర్పిడుకొని గాఢభంగి రచిరయించినచందము నెన్నునంబులం
 గడుఁ జెలు వైంద నుబ్బి వడిఁ ర గాల్బల మేఁగెఁ గరం బుదగ్రతన్.

105

వ. ఇట్లు కురుబలంబు సమరతలంబు చేరం బోవునంతం బాండవబలంబును జను
 దెంచె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె.

తే. సురనదీసుతుచావును ర గురునిచావుఁ, గర్ణుచావును వినిననారకర్ణములకు
 శల్యుచావు దుర్యోధనురచావుఁ జెప్పి, యధికతరముగ సంతోష ర మానహింపు.

- క. అమృతవిభుని ధర్మజుఁ, డెమ్మెయిఁ బరిమార్చెఁ గౌరవేంద్రుని భీమం
డెమ్మెయిఁ గీ టడఁచె రణం, బెమ్మెయిఁ బరిపాటిఁ జెల్లె శ నేర్పడఁ జెపుమా. 108
- వ. అనుటయు సంజయుం డమ్మనుజపతి కి ట్లను నగచుకొలంది కడచనియె ధీరుండ
నై వార్త లనధరింపుము. 109
- క. గంగాసుతగురుకర్ణుల, సంగరమునఁ బొండుసుతులు శ సంపుట గన్నా
రం గసియు నీతనయు లా,సం గూరిరి వారిఁ జంపు శ శల్యుం డనుచున్.
- వ. దుర్యోధనుండు దిక్కు- మాలి యుండియు నడియాసంజేసి తన్ను సంపన్నునిం గాఁ
దలంచుచు. 111
- చ. అనుజులుఁ దాను శల్యునిఁ బ్రియాతిశయంబునఁ జేరఁ బోవ నా
యన మును గర్జుఁ డర్జునశరరాహతిఁ గూలిన నుబ్బి భీమఁ డా
ర్చిన నడ లొంది తల్లడిలురచి త్తము లూటట నొంద వారలం
గనుఁగొని పల్కులకొ శ్రుతిసురభం బొనరించె నుద గ్రమూర్తి ధై. 112
- వ. ఇట్లు సమరోత్సాహసమగ్రుం డయినమద్రపతి సర్వోభద్రవ్యూహంబు
వన్నించె నందు ముఖంబున మద్రపతి గర్జపుత్రప్రముఖ పరివృతుం డై
తాను నిలిచె పలపట శకయననసమేతుం డై కృపాచార్యుండును దాపటఁ
ద్రిగర్తసహితుం డై కృతవర్తయు వెనుకఁ గాంభోజసహాయుం డై యశ్వ
త్థామయు నడుమఁ గురువీరపరిరక్షితుం డయి కౌరవేశ్వరుండును సతనిముం
దటఁ గరిఘటాగ్రభాగవర్తి యై బహులచతురంగంబులతోడ శకునియు నిలుచు
నట్లుగా నొనర్చి పేర్చి యురనణించె సంతకమున్ను పొండవులు మూఁడు
మొగంబులుగా మోహరించిరి ధృష్టదుమ్నశిఖండిసాత్యకు లగ్రేసరులు గా
భీమార్జును లగ్రజ నగ్రభాగంబున శోభిల్లి సీతారూపవిద్యోతితం బై నశల్యు
కేతనంబు సూచి త్రోచి నడచి రనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డప్పటికి మనకుఁ
బొండవులకుం గలసేనాంగంబులకొలంది యెఱింగింపు మనవుడు సంజయుం
డాజనపతి కి ట్లను మనకుఁ బదునొకండువేలు రథంబులును బదివేలుసేడు
నూఱు గజంబులును రెండులక్షలు హయంబులును మూఁడుగోట్లు పదాక్షు
లును వారికి నాఱువేలు రథంబులును మూఁడువే లేనుంగులును లక్షగుఱ్ఱంబు
లును గోటికాల్పంబులును గలిగియుండె నయ్యొడ్డనంబు లొండొంటి గెలుచు
నగ్గలిక డగ్గటియె నట్టియెడ. 113
- ఉ. ఒండొరులకొ జయించుమతి శ నుద్యటలీలలఁ జాల నొప్పి య
ప్పొండవకౌరువుల్ పెనఁగుశభంగిఁ గనుంగొనువేడ్క నొక్కొ యీ
తండు మహాద్రి నెక్కె ననఁ శ దద్దయుఁ జె న్నగుబింబకాంతి న
ర్కుం డభిరాముఁ డై పొడుపుఁగొండపయిక వెలుఁ గొండఁ జూడఁగన్.
- చ. అరసి యనాగతం బెఱుఁగునట్టిమనంబులు గల్గుపాండుభూ

వరసుతబంధుమిత్రకురువర్గసుహృజ్జనకోటుల త్తఱిం
 బొరసె నతి ప్రమోదమును శ్రీ భూరివిషాదము నాఁగ నంబుజో
 త్కరము వికాస మయ్యెఁ గుముదంబులు మీలన మొందె నెంతయున్.
 సీ. కుంజరనికురుంబశ్రీకుంభస్థలీనంగ, సిందూరరుచులతోఁ శ్రీ జెలిమి చేసి
 కేతన వ్రాతసంకీర్తితమాణిక్య, రశ్మిలగెడ విహారంబు సలిపి
 సైనికనికరవశ్శుద్ధిలపరిలిప్త కాశ్చీర¹దీప్తులఁ శ్రీ గౌగిలించి
 దండనాథోత్కరశ్రీచండభావ్రాద్వృత్త, చతుః ప్రభలుఁ దారు శ్రీ సరస మాడి
 తే. యంశుజాలంబు లుభయ సైన్యంబులందుఁ
 బరఁగి బహువిధశస్త్రాస్త్ర శక్తిరణతతుల
 బెరసి ²పరభాగలక్ష్మీ దీపించి మెఱయ
 బాల్యరమణీయుఁ డగుచిత్రశ్రీభానుఁ డొప్పె.

116

—◆—◆—◆ కురుపాండవులపదు నెనిమిదవనాటియుద్ధప్రారంభము. —◆—◆—◆

- వ. ఇట్లు పూర్వసంధ్యాసమయంబునఁ దార్కొని భేరిప్రముఖతూర్యనిస్వనంబులు
 నింగి వ్రేంగం జెలంగ.
 117
- క. ఒండొంటిఁ దాఁకి హేతులు, మండఁగఁ దచ్చార్ణతతులు శ్రీ మహి రాలఁగ ను
 ద్దండతఁ గలయం బెరసెను, రెండుమొనలుఁ గ్రూరతరపరీస్ఫురణము లై.
 వ. ఇతైఱంగునఁ దలపడి.
 119
- క. అరదంబులు సరదంబులఁ, గరులు గరుల హరులు హరులఁ శ్రీ గాల్వరు మఱి గా
 ల్వరఁ దాఁకి ³పెనఁగెఁ గడుభీ, కరభంగులు మెచ్చు దేర శ్రీ గగనచరులకున్. 120
- చ. వెనుపును నాకసం బవియుశబ్దంహితముల్ దము నుగ్రగర్జిత
 స్వసములతోడిమేఘములశ్రీచందము గా నొనరింప మీఁదియో
 ధనికర మేయుసాయకవిశ్రీతానము భీషణవృష్టి గా రయం
 బునఁ బయికిన్నయేనుఁగులశ్రీపోరునఁ దేరులు దేలె నెత్తుటన్.
- తే. కరులగమి వ్రేదివి ⁴రథముల్ శ్రీగాలుకొనఁగ, నీక మరలిన ఘోటకాశ్రీనీకములను
 బిరుదుమగలమొత్తములనుశ్రీబిండిపీఁచు, సేయుబలితంపు నేర్పుల శ్రీచ్చెరువుఁ బెనుప.
- క. పటురయమున నాశ్వీకు లొ, క్కటఁ బెక్కం ద్రైక్కి రథనిశకరములు ఝడితి
 త్రుటితాకృతులు గ విహరిం, చుట యెక్కుడువేడ్క సేయ శ్రీ నురగణమునకున్.
- క. పలువుర నొక్కఁడునొక్కనిఁ, బలువురుఁ దెగటార్చుటయును శ్రీ బలుదెఱఁగులమూఁ
 కలు పలుదెఱఁగులఁదలపడి, బొలియించుటపొలియుటయునుశ్రీబారినుగ్రముగన్.
- క. చలమునఁ బోక పెనఁగుకా, ల్బలముపయిం దురగమును నిశభంబులు సరదం
 బులుఁ గూడి కవిసి యింతిం, తలు దునియలు సేత యనుచిరత్రకౌర్యముగాన్.
- క. తెల్లనిసవరణ మెఱయ స, ముల్లసితము లగుతురంగశ్రీములమొత్తము చం

1 దీధితుల్. 2 ప్రాగ్భాగలక్ష్మీ. 3 పెనంగెడుభీక..... మెచ్చుదేర. 4 రథికుల్.

- చల్లలితపక్షముల శో, భిల్లుగతుల నొప్పు సంచరపిండుం బోలన్. 126
- వ. అయ్యిరువాఁగును బేరు వాడునప్పుడు. 127
- క. గుణనిదము రణనేమి, క్వణనంబుం ఖరగఖురరశవముఁ గరిఘంటా
రణనమును హేతినంఘ, ర్షణనాదముఁ దూర్యఘోషశంపదఁ గడచెన్. 128
- సీ. నెత్తుటఁ దోఁగియు శ నిగిడి నోరెడువీరు, లలరిన నడ¹మోదుశగులవిధంబు
గ్రక్కునఁ దెగిపడి శ కదలెడుబాహుదం, డములు మహాభుజంశగములభంగి
యవని రక్తాక్తంబు శ లై యున్న²పట్టిబల్,దలలు గెందామరశకొలనిపగిది
దఱచు గా నెఱి దప్ప శ నొఱగినగజములు, గులిశభ గ్నాచలశకులమునల్లు
- తే. దునిసి తొఱఁగినజోదులశతోడలు సామ
జములకరములు నొండొంటిశచందములు గ
నుంగొనఁగ వింత లగుటను శ సంగరాంగ
ణంబు రమణీయమును భీషణంబు నయ్యె. 129
- తే. ఏమి చెప్పుదు ³రాద్రంపుశతసకమందుఁ
దఱచుమెదళులు తొంపులు శ నుఱుము లై న
యెఱ్ఱు లినుకయు సితచామశరమ్ము లంచ
లయ్యె రుధిరంపుశేఱుల శ కప్పు డధిప. 130
- క. విను మయ్యేఱులలో వా, హనములె యోడలు గఁ జూడ శ నక్కజ మగును
క్కున నుద్దామవిహారం, బొనరించిరి వీరయోధు శ లుర్వీనాథా. 131
- వ. ఇవ్విధంబునం బోరు ఘోరం బై చెల్లు చుండ నుల్లసితవిక్రమవిజృంభితు
లగుభీమపార్థులు నలిరేఁగి నారాచస్రముఖనానావిశిఖంబుల మనమొనఁ
గనువు గొట్టిన నది బెగ ఁంది మగిడిన నమ్మేటిమగ లుబ్బి పొండ్రదేవదత్తంబుల
నొత్తుటయు ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియుఁ గొంతేయాగ్రజు మున్నిడికొని
తఱుమఁ దోడన కవలును గండంగి రట్లాటోపదీపితు లై నపాండవేయులయుర
పడికి నో టఱి నీబలంబు హాహాకారంబులతోఁ బలుదెసలఁ బఱవం దొడంగి
నం గనుంగొని శల్యుండు సారథి కిట్లనియె. 132
- ఉ. అల్లదె కంటె పాండుతనశయాగ్రణితేరు సితాశ్వయుక్త మై
తెల్లనియెల్లి నొప్పినది శ తీవ్రత మార్కొని యానృపాలుశో
భిల్లుట మాన్వఁగా వలయు శ భీషణభంగి రథంబు ప్రొవని
మైలజనంబు నాకడిమి శ మేర్పడ నేఁ డెఱుఁగంగఁ జేసెదన్. 133
- ఆ. సురలనైన గెలుతు శ దురమున విను నాకుఁ, బాండుపుత్రు లెదురె శ భండనమున
నేర్పుబలుపుఁ జూపి శ నిన్ను మెప్పింతు నా,చేతిబరువు సూడు శ సూతవర్య.
- వ. అనుటయు వాఁడు పాండవబలంబుల కెదురు గా నరదంబు సముచితరయం

బున నడప నమ్మద్రపతి సముద్రసముద్రేకంబుచందం బైనయాస్వేనంబు
సరభసత్వంబు చెలియలికట్టయుం బోలి యుడుపుట యచ్చెరు వై యుండె
నట్లు శౌర్యధైర్యంబుల నుల్లసిల్లుశల్వుల జూచి నునమూకలును మగుడ నిగి
డిన సంగ్రామంబు భీమం బయ్యె నందు నకులుండును గర్జపుత్రుం డగుచిత్ర
సేనుండును దలపడి యొండొరువులకుఁ గృతాస్త్రత్వంబును సమరవిశారదత్వం
బును జూపుచుం బెనంగునెడ నాసూతపుత్రుండు. 135

—●—●—● కర్ణకొడుకులు చిత్రసేనసత్యసేనసుశర్దులు నకులునిచేతఁ జచ్చుట. —●—●—●

చ. నకులునిచాపదండము ఘోరప్రదరంబునఁ దున్ని భాస్వరాం
బకములు మూడు దీప్తగతి శ్రీ ఫాలతలంబున నాటి త్రుంచె ఘో
టకములఁ గేతనం బిలఁ బడన్ విదళించి వధించె సూతు ఘే
టకమును ఖడ్గముం గొని కరడంగఁబయిం బరఁగించె భల్లముల్. 136

క. అనిశితభల్లములు దన,మేనికి రా కుండఁ బలుక శ్రీ మెఱయ జడియుచున్
వే నిగిడి కదిసె మాద్రీ, సూనుం జాసూతసూత శ్రీ సూనునరదమున్. 137

తే. కదిసి మీదికి లంఘించి శ్రీ మద మెలర్ప,గళము దునిమిన నమ్మస్త్రీకంబు దొల్లఁ
గర్జపూరకిరీటసంరక లితవివిధ,రత్నరోచులు మెఱయ ధరీరాతలమున. 138

వ. ఇట్లు చిత్రసేనుండు వడినం గనుంగొని కౌంతేయసైనికు లార్చినం బేర్చినశోక
రోషంబులు మనంబుల ముప్పిరి గొన వానిసోదరులు సత్యసేనుండును సుశర్దు
డును నప్పొండుపుత్రువైఁ గవిసిన నతండు వేటొక్కతే రెక్కి బలువిల్లెత్తి
దండధరప్రచండమూర్తియై మార్కొనిన నబ్బిరుదుమగ లయ్యరదంబు భల్లం
బులనఱకం దొడంగిన నుఱక చిఱునవ్వు నవ్వి. 139

చ. కడువడి సత్యసేనుతురగంబులఁ గూల్చి శ్రీరాసనంబుఁ జ
క్కడిచిన నొండుతేరికి రరయంబుమెయిం జని యన్యచాప మె
క్కిడుటయు నక్కుమారునిశిర తేషుయుగంబున నొంచి నొంచెఁ గ
వ్వడియనుజన్తుఁ డుగ్రుఁ డయి శ్రీ వానిసహోదరు రెండుతూపులన్. 140

తే. అతనిధను వాసుశర్దుఁ డురద్ధతి దలిర్పఁ
ద్రుంచుటయు నొండువింట బల్ శ్రీదూపు లొడలఁ
బఱపి వానిశిరంబును శ్రీ నఱకి సత్య
సేనువిలు ద్రుంచె నాపాండుశ్రీసూనుఁ డధిప. 141

శా. ఆరాధేయతనూజుఁ డన్యధను పురగ్రాకారుఁ డై యెత్తి దు
ర్వారప్రక్రియ నేసె నావిశిఖముల్ శ్రీ వారించి యాతం డతి
క్రూరస్ఫారశరత్రయం బతనివశ్శోభిత్తిఁ గీలించి వే
నారాచంబులు రెండు దమ్మునిమెయిన్ శ్రీ నాటెం గడున్ బెట్టు గన్. 142

క. వా రలిగి యొక్కయుమ్మడి, సారథిఁ బెగటార్చి యార్చి శ్రీ చాపము దునియం

దేరు వికలము గ మేను వి, దారితము గ నేసి రత్యురదగ్రస్ఫుగణన్.

143

144

వ. ఇవిధంబున.

మ. విరధుండున్ వినికృత్తచాపుఁడు శరారవిధుండు నై మేదిసీ
వర నీపుత్రుఁడు చంచదుగ్రసారజరహ్వం బైనచండాహి నాఁ
గర మాభీలతఁ బొల్పుశక్తిఁ గొని యరల్కన్ సత్వరూఁ డయ్యు ను
స్థిరసంరంభత సత్యసేనుఁ బడనై రచేఁ జూప అగ్గింపఁగన్.

145

ఆ. అన్నపాటు సూచి రయనుజుఁ డుల్లంబున, నడలు కనలుఁ గదుర ర నంపవానఁ
గప్పెనకులునంతఁగొంచి భీముకుమారుఁ, డెయిదె నతనిమరదశమెక్కె నతఁడు.

వ. ఇట్లు ద్రాపదేయుం డగుశ్రుతసోమునియరదం బెక్కి బలువిల్లు గొని యక్కు
మారుండును దోడుపడ నాసుశర్మనిఁ బలుశరపరంపరలు బొదివినఁ బొలి
పైక యతండు.

147

తే. వాఁడితూపులు నకులుమై ర మూఁడు నాటి
యరువదింటఁ దత్పుత్రునిరయరము నొంప
నరచంద్రబాణాపాతి ర నవ్విరోధి
శిరము దునిమె నప్పాఁడుభూశవరసుతుండు.

148

శా. మాద్రీపుత్రునిచేతఁ గడుసుతు లీరమాడ్కిం బడం జూచి వీ
రోద్రేకం బెడలంగ నీసుతుబలం ర బొక్కుమ్మడిన్ విచ్చిన
స్త్రాధీశుఁడు సింహనాదము రణశక్తార్విసముల్లాసమున్
కౌద్రప్రకమసూచకంబులు గ సంరంభస్ఫురన్తూర్తి యై.

149

తే. హస్తతల మెత్తి నిలు నిలు ర మని యదల్పఁ, బోకతిరిగియమ్మాఁకలురపోరికమరెఁ
బాండవేయులమొనలు నురద్దండవృత్తి, నురవణించిన సంగరరముగ్ర మయ్యె.

చ. అడరి ధనంజయూదు లగునక్కడివీరులు విక్రమింప ని

క్కడ భవదీయనందనమురఖప్రభ ప్రాద్యటయోధవర్గము
ల్వడిఁ దఱుమంగ నప్పుడు బరలద్వయమున్ విశిఖాగ్ని¹వేర్చి యె
క్కుడయినభీతి నొందె రణశ్రోమిత భూవర యేమి సెప్పుదున్.

151

వ. ఇట్లు మధితం బయ్యును బొదుపంబుపెంపున నిరువాఁగును వేగంబు గుండక
వితచందంబునం బేర్చుక్రందు గగనచరులకుఁ గన్నులపండువు గా బృంహిత
ధ్వనులను ఘంటానినదంబులను నేమినిస్వనంబులను గేతుకింకిణీక్వణనంబులను
²రింఖారవంబులను హేషాఘోషంబులను భుజాస్ఫలనంబులను సింహనాదం
బులను దిక్తటభేదనం బొనర్ప నద్భుతోత్సాహంబున నాహవక్రీడ సలుపు
చుండఁ బుండరీకాక్షరక్షితు లగు పాండుపుత్రులబలశౌర్యసంపదలసౌంపునం
బెం పొదవుధృష్టద్యుమ్నశిఖండిసాత్యకిప్రముఖు లై నదండిమగలు గూడికొని తఱు

- మ దారుణనై పుణంబున బాహుతోపంబు సూపినఁ గార్చిచ్చు గవిసినం గలు
గుమ్మగకులంబుకై వడిం గౌరవసైన్యంబు దైన్యంబు నొందిన. 152
- క. పెనుకొంపిలోపలను బ్రుం, గినధేనువు నెత్తుపోలికని శల్యుం డ
మొనఁ దనభుజబలమునఁ గలఁ,గనియట్లుగ నిలిపె శౌర్యగర్వము మెఱయన్.
- వ. నిలిపి పేర్చినసమయంబున మనదిక్కున నుల్కావాత ప్రముఖంబు లగుదుర్నిమి
త్తంబులు వైడమిన నీకొడుకులు గూడికొని చేయం గలసైనికులం గూర్చికొని
తిరం బు పెనంగి రట్లు పెనంగునెడఁ గడంగి తలకడచి మిగిలి మద్రపతి
మార్గణాసారంబు వరఁగించుచుఁ బాండవాగ్రజునగ్ర భాగంబున నున్నభీమ
సేనసాత్యకిధృష్టద్యుమ్నశిఖండిద్రాపదేయమాద్రేయులఁ దాకి పదిపదివ్రద
రంబుల నొప్పించి కదిసి యన్నరపతికిని బదితూపుల వేడిమి సూపి మల
సినఁ బాంచాలప్రభద్రకబలంబు లాజెట్టిబిరుదు చుట్టు ముట్టిన. 154
- ఉ. వాలి యతండు బాహువిభవం బలరించినఁ బేర్చి రాద్రతం
గూలుగజంబులుం గెడయుగ్గుట్టపుతండముఁ దెల్లుతేరులుం
గీ తెడలించినట్ల పడుకేతువితానము నుగ్గునూచ మై
రాలుపదాతివర్గములు ర ర క్తపుటేఱులుఁ బ్రేవుప్రోవులున్. 155
- వ. మఱియును. 156
- క. ఏరూపు లయిన రూ పఱ, ఘోరాశను లట్ల శల్యుశక్రా రాస్త్రంబుల్
కౌరవులు వైంగఁ బాండుకు, మారులసేనపయిఁ దొరిఁగె ర మనుజాధీశా. 157
- వ. అట్లు దొరుగుదారుణమార్గణాసారంబున వెగడుపడి యాబలంబు పాండ
వాగ్రజువెనుక కొదిగిన నమ్మహీపతి పురికొలిపికొని శల్యు మార్కొని నిశిత
విశిఖవర్షంబునం బొదివిన నమ్మద్రవిభుండు గ్రూరనారాచం బతనిమే నుచ్చి
వ్రా నేయ నాధర్మనందనునకుఁ దలకడచి యే డమ్ముల నవ్వడముడియు సహ
దేవుం డయిదుతూపులను నకులుండు నవశరంబులను బ్రతివింధ్యాదిద్రాపదే
యులు బహుబాణపరంపరలను నవ్వీరు నేయ నప్పుడు కృపాచార్యుండును గృత
వర్తయు శకునియుఁ దత్సుతుం డులూకుండును నీకొడుకులుం గవిసిరి గురువు
త్తుండు మందహాసంబుతో నమందగతి వచ్చి వారిఁ గూడికొనియె నక్కడిసైని
కులును రభసంబున నారధికవరులఁ దాకిరట్టియెడ. 158
- క. కృపుండును ధృష్టద్యుమ్నుండు, నుపమాతీతాతి ఘోరశ్రయుద్ధంబున బా
హుపటుశ్వమ్ములు సూపి ర,ధిప యొండొరులకు ¹ నమత్వరదీప్తాకృతు లై. 159
- క. ఒకని నొకనిఁ బదిపదిసా, యకముల నొప్పించె వీరు ర లగుపాండుకుమా
రకు లేవుర నంతట ద్రోణకుమారుండు మోము చిఱుతరనగవున నొప్పన్.
- ఆ. వాయుతనయు²బుశ్యశ్వవర్ణాశ్వముల మద్ర, పతి ధరిత్రిఁ గూర్చెనతండు దేరు

- డ్గి నిజగదాపరీటిష్ఠతః జూపెఁ గౌరవ్యసైన్యమునకు ర రాజముఖ్య. 161
- క. అనిలజనియశ్వములఁ గూ,ల్చినయప్పుడు శల్యుఁ ¹నిం గరలి తనము మెఱయం
దనయంపవెల్లి చే ముం,చె నకులుతమ్ముండు నీదురసేన దలంకన్. 162
- తే. అతనిహయములు నమ్మద్రుపతిశరములఁ
బడిన నప్పాండవునిఁ దలరకడచి బలము
పొదివె నయ్యోధముఖ్యుఁ దరత్పుత్రుఁ డపుడు
గదిసె నాసహదేవుపైఁ ర గడిమి మెఱయ. 163
- చ. కవిసిన దట్టకెం పడరురకన్నులతోడఁ గృపాణపాణి యై
యవనికి దాఁటి యాతనిశరరానలి ద్రుంచుచుఁ గిట్టి తేరిపై
కి వడిఁ జలంబుమై నరిగి ర కేళియపోలె శిరంబు ద్రుంచి పో
యె వెనఁ బొగడ్త కెక్క ధరశణీశ్వర యొండురథంబుమీఁదికిన్. 164
- వ. ఇవిధంబున. 165
- క. నుతుఁ డీల్గిన మద్రమహీ,పతి శోక క్రోధనేగరభరితాత్మకుఁ డై
శితశరపరంపరల ను,ద్ధతిఁ బొండన సైనికులమరదం బడఁగించెన్. 166

—◆◆◆ శల్యభీమసేనులగదాయుద్ధము. ◆◆◆—

- క. ఉరవడి రథకజనంబులఁ, దెరలిచి యేపారుతనదురతేరు మెఱయ ను
ద్ధురగతిఁ గొంతేయగ్రజు, నరదమునకుఁ గవిసె నాలురమ్ములు నిగుడన్. 167
- సీ. కనుఁగొని భీముండు ర గన్నుల నిప్పులు, రాల శుండాలకీరలాలరంజి
తంబును రిపుసైన్యరదైన్యప్రదంబును, నాత్మీయవాహినీహర్ష కరము
నై శతధారామరహాభుజగక్షమా, ధరశృంగసమత నురదగ్ర మగుచు
నెనిమిదియంచుల ర నెనఁగు మెఱుంగుల, దారుణం బగుగదారదండ ముగ్ర
- తే. రేఖ సారించి రౌద్ర మురద్రేక మందఁ,గదిసి మద్రాధిపునితురంగములఁబదియ
²మోఁదె నాతండు దోమరసమునఁ దదీయ,విపులవక్షంబు భేదించె రన్యపవరేణ్య. 168
- క. ఉరమున నాటినఘనతో, మరమును జాచేతఁ జెఱికి ర మారుతి మద్రే
శ్వరుసూతు వైచె దానన, ధరణిని బోరగిలఁబడ నురదగ్రస్ఫురణన్. 169
- మ. విరథుం డై పోలివ్రానిదర్పమున నరవీరుండు ఘోరంపుము
ద్ధరముం గేల నమచ్చి తేరు డిగి దుర్ర్దాంతాకృతిఁ వజ్రభా
సురశక్రుండును దండచండయముఁడు ర శూలోగ్రఫాలాక్షుఁడు
సరి సేయం దగువారు గాఁగఁ బొలిచెన్ ర సంస్తుత్యసంరంభతన్. 170
- వ. ఇ ట్లవష్టంభవిజృంభితుం డై నయాసేనాధిపతిం జూచి యేచి భీముఁ డుద్దామరభ
సంబున నతనికి సమ్ముఖంబు గా నడరినఁ బణవాదివాది త్రనిర్భరనినదంబులు సె
లంగె నప్పు డయ్యిరువారగు నిరువుర సేనికపోరు చూచువిధంబునఁ గనుఁగొనుచు

గదారణంబునకు శల్యుండు దక్క మారుతి మార్కొనఁ జాలుమేటిమగలు
నివ్వడముడి వెలి గా నిమ్మద్ర పతిమీఁదఁ గవియునట్టిజెట్టిబిరుదులుం గలరే యను
చు నచ్చేరు వొందు చుండ. 171

ఆ. మండలప్రచారశ్రమహితాకృతు లు గర్జనలుగఁ బొలిచి మాఱుశ్రమలసి అంకె
లెనఁగఁ బోరి కమరి శ్రయే పారువృషభయు, గంబునట్లు వారు శ్రగవిసి రధిప.

చ. మదమున నిమ్మైయిం గదిసి శ్రమద్రవిభుండును భీమసేనుఁడు
గదలమెఱుంగు లాకనము శ్రగ్మఁగ నుదృటభంగిఁ ద్రిప్పి బె
ట్టిదముగ వ్రేయ నిప్పులు వడికిం దొరఁగించె సమగ్రవిస్తయ
ప్రదరవభంగు లై యవి పరస్పరఘోరవిఘట్టనంబునన్. 173

వ. ఇట్లు దొడంగి. 174

క. ధిక్కారంబులు చరణద, భక్త్యారంబులును మెఱయ శ్రబలువు వెరవు పే
రుక్కును నెక్కుడు వేగము, నక్కజములు గా నుదీర్ణు శ్రలై పోరునెడన్. 175

చ. వెరవున నంగముల్ నుసులశ్రవేటులు వమ్ముగఁ దాఁకినట్లు ది
క్కగిరదనప్రహారములఁ శ్రగంపము నొందకయుండుమేదినీ
ధరములఁ బోల్పఁ బట్టగునురదగ్రపుమూర్తుల కిద్ద అందు ని
ఘరరభసంబు శౌర్యము పరటుత్వము ద్రాసునఁ బెట్టినట్లు గన్. 176

వ. ఒక్కొక్కమా టుబ్బున. 177

క. ఎనమిదియడుగులకొలఁదిని, వెను వెనుకకుఁ బోయి నిగిడి శ్రవేగంబునఁ గి
ట్టినతగళులకై వడిఁ దాఁ, కునగంబులభంగి దోఁచుఁ శ్రగురుకులముఖ్యా. 178

వ. ఇత్తెఱంగునఁ బెనంగి నెత్తుట జొత్తిల్లినయంగంబులు పుష్పితకింశుకంబులఁ
బోలఁ బరిశ్రమంబు నొందియుఁ బొలివ్రావనిదర్పంబున. 179

—◆◆◆ గదాయుద్ధమున మార్చితఁడైనశల్యునిఁ గృపుఁడు తొలంగం గొనిపోవుట. ◆◆◆—

క. ఇరువురును సందు సూడక, వెర వెడలినయాగ్రహముల శ్రవేసినగద లొం
డొరులమెడలకెలఁకుల బ, ల్పరములు దాఁకుటయు వారిరలం బడి రధిసా.

వ. ఇవ్విధంబున నమ్మహావీరులు మూర్ఖిల్లుటయు నుభయసైన్యజనంబులును హాహా
కారముఖరు లై రట్టియెడఁ గృపాచార్యుండు శల్యుకడకుఁ దనరథంబు రయం
బునం బఱపించి. 181

క. పడియును గద విడువనియ, క్కడిఁదిమగనిఁ గ్రుచ్చి యెత్తి శ్రగారవమున నం
దిడి తొలఁగం గొనిపోయెను, వడముడి దెప్పిటియె నంత శ్రవసుధాధీశా. 182

వ. తెప్పిటి లేచి చూచి సేద దేఱనియమ్మద్రపతిం బేరుకొని యుద్దండగదాదండ
మండితంబై నకరంబునం బిలిచె నయ్యుద్ధతి సహింపఁ జాలక సింహనాదంబుతోడ

1 ప్రదరవిభంగు లై 2 దాఁక నప్పుడుం గరి 3 సమయంబున 4 ట్టినయెడఁ దగరులు వడిఁదాఁ,
5 సందు లూడఁగి.

మార్యస్వనంబులు సెలంగఁ గురుభూపరుముందరిసైనికులు రభసంబు గా నతఁ
డునుఁ గూడికొని తఱుమఁ గవిసినం గాంతేయాగ్రజనగ్రభాగంబున రథికులు
చేకితానపురస్సరు లై యాహ్వులు నింగి ముట్ట నయ్యనిలతనయుఁ దలకడచి
వారిం దలపడి పెనంగి రప్పడు. 183

శా. ఆకారవ్యవిభుండు నజ్రకఠినం శ బై యొప్పుప్రసంబు నీ
ప్రాకారోజ్జ్వలవృత్తి నెత్తి నిజసైన్యం బుబ్బునం గ్రాలఁ గే
లీకల్పంబు గ మింట జంటమోలుఁగు శ ల్పిండం బ్రదీప్తక్రమ
శ్రీకాంతుం డగుచేకితానుఁ బడవై రచెం జూప అగ్నింపఁగన్. 184

వ. ఇట్లు చేకితానుండు నీతానుం డైనం గని కాంతేయులు గోసాటోపంబున
సైన్యోపేతగతిం గడంగి కారవసైన్యంబుపైఁ బటుబాణంబులు గురియుచు
నడరిన శల్యుండు ధర్మపుత్రుని దుర్యోధనుండు ధృష్టద్యుమ్ను నమ్మహీపతి
పనుప నశ్వత్థామశ్రుగర్భులు మూఁడువేలరథంబులవారు విన్వచ్చుని మహా
త్సాహంబున మార్కొనిరి తక్కటియోధులు సేనయు నవ్విరోధినరూఢిని
గలయం బెరయుటయు నక్కజం బయ్యె నప్పడు పెందూళి యెగసి చూడ్కులు
నిగుడ కున్నను సైనికులు సింహనాదంబులు సెలంగం జేయుటయు బిరుదులు
ప్రకటించుటయు బోధకంబుగాఁ బోరిన బోరనఁ దొరఁగుశోణితం బాఠేణువు
నడంచినఁ బ్రియం బంది యిరువాఁగును వ్రేయుండు పొడువుం డనునెలుంగులు
నింగి ముట్టఁ బెనంగునట్టియెడ. 185

న. బరవస మొప్ప మద్రపతి శ పాండవముఖ్యునిమీఁదఁ గాండముల్
గురిసిన నాన్మసాలుఁడు సరకుంఠితుఁ డై పదునాల్గుతూపు ల
న్నరపతిమేనఁ గ్రుచ్చి యెలనవ్వున నొప్పిన నమ్మహీశుపే
రురమున నాటె నారథికుఁ శ డొక్కనముజ్జ్వలబాణ మేఁజైఱన్. 186

వ. నాటినం గనలి యమ్మునుజేంద్రుండు చంద్రసేనుం డనుతదీయచక్రరక్షకుం దుని
మి నవనారాచంబులు సారథిమేన నిగిడించె. 187

ఆ. అపుడు శినివరుండుననిలపుత్రుఁడుఁ జేది, బలము శల్యుఁ దీవ్రరథంగిఁ బొదున
నాతఁ డాధనంజరీయాగ్రణిఁ బటుతర,పంచమార్గణముల శ నొంచె నధిప. 188

క. విను మిరువదియేడమ్ముల, శినిమనుమనియు బృడంచెఁ శ జేదిరథికులం
దునిమెం దీవ్రశరోత్కర,మున నిరువదియేవరన్ సరముద్భటభంగిన్. 189

క. కవలు దనమీఁద రయమునఁ, గవిసిన నిశితతరసాయకములను మార్వీ
రవము సెలంగఁగ వారల, యవయవముల నినిచె నతఁ డరహంకృతి మెఱయన్.

చ. కనుఁగొని ధర్మసూతి భుజరగర్వ మెలర్పఁగ బెట్టు గిట్టి శ
ల్యునిమెయిఁ దీవ్రమార్గణసరముత్కరముం బరఁగించి కేతువుం

- దునిమిన నాతఁ డాపతికిఁ శ్రీ దూపులవేడిమి సూపి వాయుసూ
నునిఁ గవలన్ శినిప్రవరు శ్రీ నొంచె వడిం బదియేసి యమ్ములన్. 191
- ఉ. నొంచి మదించి ఖేచరమశ్రీహారుఁ డై వడి ధర్మపుత్రు స్తు
క్కించి మహాగ్ర బాణపరిశీలితదేహునిఁ జేసె దానఁ గో
పించి శితాస్త్రముల్ గవలు శ్రీ భీముఁడు సాత్యకియుం గడంక గు
ప్పించిన వానిఁ ద్రుంచి శరశీడితదేహులఁ జేసె వారలన్. 192
- వ. చేసి యొండొకభాసితధ్వజం బెత్తించి మెఱసిన. 193
- సీ. భీముఁ డాతనిమెయి శ్రీ బెడిదంపునారసం, బడరించి వెండియు శ్రీ నట్టి వేడు
వటవె సాత్యకి శతశబాణంబు లతనిపై, బెట్టేసె మాద్రితొశల్పట్టి యెదు
తీవ్రాస్త్రముల సహాదేవుండు పదునాలు, గమ్ముల నవ్వీరుశనంగకములఁ
బరఁగించి రమ్మద్రుపతి భీమసేనాదు, లైనయన్నలువుర శ్రీ నతిరయమున
తే. వరుస డెబ్బదిమూఁటనుశనిరువదేను, వాఁడితూపుల నేనింట శ్రీ మూఁడుమార్గ
ణములఁ బీడితులు గఁ జేసిననటకె భల్ల, నిహతి సహదేవుచాపంబుశ్రీనృపవరేణ్య.
శా. ఆమాద్రీసుతుఁ డన్యచాపధరుఁ డై శ్రీ యత్యుగ్రబాణంబులన్
మామా యెక్కడఁ బోయె దంచు వెన నశ్మద్రేళు నేయంగ ను
ద్దామోదగ్రత భీమసాత్యకులు శాశతప్రస్ఫురన్తార్గణ
స్తోమంబుల్ గురియంగ ధర్మసుతుఁడుం శ్రీ దూపుల్ మెయిం గ్రువ్వఁగన్. 195
- చ. కలయఁగ నెత్తురుల్ దొరఁగఁ శ్రీ గైరికనిర్భరజాలరంజితా
చలమును బోలి పొల్పెనఁగి శ్రీ శల్యుఁడు వారల నస్త్రపంచకం
బుల వెన నొంచి త్రుంచెఁ గురుభూవర ధర్మజుచాప మమ్ముతో
బలమును శౌర్యమున్ సురలు శ్రీ ప్రస్తుతి సేయ మహాగ్రమూర్తి యై. 196
- ఉ. వేటొకచాప మెత్తి పృథివీవర ధర్మతనూజుఁ డింతతోఁ
దీఱఁగఁ జేయుదుం బగ యశీతిప్రకటంబు గ నంచు సూతుమైఁ
దూఱఁ దురంగమాంగములు శ్రీ దూఱులు ప్రౌవఁగ శల్యునెమ్ములన్
గీట సిడంబు గాఁడఁ బరఁగించె సముజ్జ్వలచండకాండముల్. 197
- వ. ఇవ్విధంబున విజృంభించిన. 198
- క. కోపించి యతఁడు దర్పా, టోప ముదగ్రము గ దశపశుప్రదరము లా
భూపాలుమేనఁ జొనిపిన, భూపాలక యాతఁ డొల్లఁబోవుటయు వెసన్. 199
- ◆◆◆ ధర్మరాజు శల్యునిబాణంబులచేత మూర్ఛితుం డగుట. ◆◆◆—
- క. శై నేయుఁ డడరి యుజ్జ్వల, నానావిశిఖముల మద్రునరపతిఁ బొదువం
దా నలిగి విల్లు దునియలు,గా నొకభల్లమున నేసె శ్రీ గర్వోద్ధతుఁ డై. 200
- క. ఆరధికవరుని నకులుని, మారుతి సహదేవు మూఁడుమార్గణముల నే
పారఁగ బలుపారఁగ రయ,మారఁగ నొప్పించె నమ్మహాభుజుఁ డధిపా. 201

౪. అంతం దెలిసి యక్కొంతేయాగ్రజుండు మద్రపతి ముద్గరంబున నేయ నవ్విరోధి
పై సాత్యకి దోమరంబును వృకోదరుండు భల్లంబును నకులుండు శక్తియు సహ
దేవుండు గదయును బ్రయోగించిన నయ్యోధవరుండు వాని నన్నింటిని మింట
మెఱుంగు లడరు వెడఁదయమ్ములు వరఁగించి త్రుంచి యార్చినం బేర్చినరోషం
బున నాకృష్ణానుజుండు సారథి మూఁడువాఁడితూపుల నవ్విరోధి రెండుబాణం
బుల బెట్టేసినఁ గ్రోధదీప్తుం డై ప్రచండకాండంబుల నయ్యేవురను స్రుక్ష్మిం
చిన నీపుత్రుం డతనిచేతఁ బొందుపుత్రులు పొలియుదు రని తలంచె నట్లు
భాసమానుం డైనసేనాపతిం గని భీమసినుండు సహింపక తెంపున బెట్టు గిట్టిన.
౫. శీనిమనుమఁడుఁ గనలును దో,డన యురవడి నడరి పొదువురటయు నగ్గలికం
బెనఁగె నతం డానలువుర, కనలుఁ గడంకయును సరకురగాఁ గొన కధిసా. 203
౬. ఇట్లు పెనంగు చుండఁ బొండవాగ్రజుండు మున్ను దనచేతఁ జచ్చినచంద్ర
సేనుతోడివాని ద్యుమత్యేనుఁ దల ద్రెవ్వ నేసినఁ జక్రరక్షకహీనుం డయ్యును
బొలివ్రానికనలున శల్యుండు నటలు వెఱికినం గోపించుసింగంబుచందం బై
సమీరణనుతాదు లగుజోదులనలువురయంగంబులఁ దురంగనికరశరీరసారథి
నికాయసహితంబు గా బహువిధవిశిఖంబులు వరఁగించి నెత్తురులు దొరఁగిం
చినం గని యాధర్మనందనుండు విషాదంబు నొంది నిజాంతర్గతంబున. 204
౭. హరివచనంబు లసత్యతఁ, బొరయఁగ నేర్పు నొకొ మద్రభూపతిబాహు
స్ఫురణము భీమాదిరథిక, వరు లోర్వనియట్లు గాఁగ న వ్రాలెడిఁ దోడ్తోన్. 205
౮. అని తలపోసి తనబలంబునకుఁ జేయి వీచినఁ దోయధివీచివితానవిలాసంబు
చందంబునఁ జతురంగంబులు శల్యుపైఁ గవిసిన నాధైర్యధౌరేయుండు మందర
నగంబులీలఁ గైకొని వారలం గలంచి సాంచాలపుత్రప్రభృతియోధప్రకరంబు
లను బొండవాగ్రజునిం బరమసాంద్రతీవ్రశరాంధకారంబునఁ గప్పి సింహ
నాదంబు సేసిన. 206
౯. దివిజగరుడఖచరాదులు, వివిధవచనరచన లెసఁగ న వినుతించిరి శా
త్రవభీకరుఁ డగునమ్మ, ద్రవిభునిరణవిహరణములు న ధరణీనాథా. 207
౧౦. ఆసమయంబున. 208
౧౧. గురుసుతుఁడుపెను బ్రాపుగానరునిఁబొదివి,యధిపసంశక్తుకులువివిరథాస్త్రతతులఁ
గప్పి రతఁ డందఱును జండకాండవిదళి, తాంగులుగఁజేసె దోర్లీలయతిశయిల్ల.
౧౨. తెరలక వారు పైపయి నురదీర్ణసముద్ధతిఁ గ్రమ్మి వాజులక
హరిని సిడంబుపైఁ గదియ న నాతఁడు సేడ్పడ బాణవర్షముం
గురిసిరి కౌరవేంద్రమొనరకుం బ్రమదం బగుఘోరభంగి న
ప్పరుషపరాక్రమస్ఫురణ న పార్థివసత్తమ కాన మెయ్యెడన్. 210
౧౩. ఇట్లు సవ్యసాచికిఁ జే యార్ప రాకుండ దర్పంబు సూపిన నాభూవరకుమార

వద్యుండు వీరాగ్రహవేశంబున విజృంభించి భల్లార్థచంద్రక్షురికాముఖనారాచ
ప్రముఖవిశిఖపరంపరలు వరఁగింప నవి యాసైనికులరథ్యంబులం గూల్చియుఁ
గేతనంబులు ద్రుంచియు బాణంబులు నఱకియు బాణాసనంబులు విఱచియు
సూతుల గీటడంచియు నరదంబులఁ జెక్కియు మైమఱుపులు పొల్లు సేసియుఁ
జామరంబులు దునిమియు నాతపత్రంబులు రూపుమాపియు నెత్తురు లురిలి
చియుఁ గండలు దొరిఁగించియు నెమ్ములు పగిలించియుఁ గాల్లు ద్రుంచియుఁ
జేతులు దునిమియు వ్రయ్యలుగా వక్షంబులు సీఱియు మర్తంబులఁ జొచ్చియు
మకుటంబులు డుల్చియుఁ దలలు రాల్చియుఁ బ్రాణంబులు పీల్చియు రౌద్రం
బావహించిన లయకాలరుద్రునిసంక్రీడనంబుచందంబు దోఁచె నప్పుడు రథి
వరసహస్రద్వితయంబు దెగటారె నవ్వాడిమగండు పేరడవి దహించుదావపావ
కునిచందంబున వెలింగెఁ దదీయతేజోమహిమ సహింపక యుద్దామగతి నశ్వ
త్థామ గదిసి యక్కవ్వడిం దొడరి దురం బొనర్చె నందు. 211

సీ. అతఁడు పండ్రెండువారలమ్ము లాబీభత్సు, మెయిఁ గ్రుచ్చి కృష్ణునిఁ మేనియందుఁ
బదివాడితూపులు ర వఱపిన మదిలోన, నగ్గించి యస్వీరుఁ ర డలఁతినగవు
తోడ రథ్యముల సూరతునిఁ గూల్చి యాతని, తనువున నెఱ తెగరగొనక నాపె
మూఁడుమార్గణములుఁ ముసలంబు పరిఘంబు, నాతఁడు నిగిడింపరనదియు నదియు

తే. నన్నరుఁడు దోడుతోడ నైరదాఱునిశిత

కాండములఁ ద్రుంచి పటుసాయక త్రయంబు

సొనిపె నవ్విపుమేన మాఁకొనియె నపుడు

గడఁగి యప్పార్థ సంశ ప్రకప్తజంబు. 212

వ. అట్టియెడ. 213

—●—●—● సురథుఁ డనుపాంచాలకుమారుం డశ్వత్థామచేజచ్చుట. —●—●—●

క. సురథుఁడు గురుసుతువైఁ దన, యరదము వఱపించి యేయ ర నప్పాంచాలో
త్తరు నొకనారసమునకును, నెర సేసె నతండు గినుక ర యెనకం బెనఁగన్. 214

వ. ఇత్రైఱంగున.

ఆ. సురథుఁ గూల్చి యతనిఁయరదంబువైకి ను, ద్ధురత నరిగి గురుసుతుండు చండ
కాండసమితి నిగుడ ర గాండివిఁ దాఁకి సం, శప్తకులకు సంతరసం బొనర్చె. 215

వ. అయ్యవసరంబున. 216

క. కురుపతి ధృష్టద్యుమ్నుని, యురవడి గద నిలువరించి ర యుద్ధతి మెఱయన్ 217
శరపంచకమున నొంచెను, బరఁగించెను మఱియు నవతిర బాణము లొడలన్.

తే. అతఁడు డెబ్బదియమ్ముల ర నతని నొంప, నన్నరేంద్రుండుఁ జేడ్పడరననుజసమితి
బలయుతంబుగ నడరియరబ్బలియుమీఁదఁ, గురిసి రస్త్ర శస్త్రంబులుఁ నరవరేణ్య.

క. ఆపాంచాలోత్తముఁ డు, దీపితకోపుఁ డయి వారిఁ ర దీవ్రతరశరా

టోపంబునఁ గలఁచె రయం, బేసారఁగ నాత్మ సేన ర కే డ్డెఱ మెఱయన్. 220

చ. కృపకృతవర్త లం గడిమిఁ ర గిట్టి శిఖండి ప్రభ ద్రకుల్ మహా
గ్రపువడి దోడ్పడంగ భుజగర్వము సూపిన నాబలాధ్యులుం
గుపితమనస్కులై బలుపుఁగోల్తలఁ బేర్చినలావు చేన క
య్యపువెర వేపు దాల్చి సరి ర నచ్చెరుపాటున ముంచెఁ జూపఱన్. 221

వ. అప్పుడు శల్యుండు యుధిష్ఠిర భీమ సేననకులసహ దేన సాత్యకి ప్రముఖులవైఁ బటు
బాణంబులు గుప్పించి నొప్పించిన. 222

క. నకులుండు రభసంబున సా,యకదశక మతినియురంబురసందుఁ జొనుప స
భ్రకుటి యగుచు నయ్యల్లునిఁ, ద్రికాండముల నొంచి యతఁడు ర నీపించె నృపా.

క. తక్కటినలువురు పైనివిన, నొక్కొక నిశరీరమున మరహా గ్రాస్త్రంబుల్
పెక్కులు వెనఁ బఱపి మదం, బెక్కినకులుధనువు దునిమె ర నిషుసహితముగన్. 225

వ. ఇట్లు శల్యుండు విజృంభించినఁ గోపించి. 225

మ. నకులుం డొండొకచాప మెత్తి పటుబాణశ్రేణిఁ బర్వంపఁ గీ
చకవిధ్వంసి నిగిడ్చి ప్లస్థిశరయుల్ ర శై నేయుఁ డుద్ది ప్తసా
యకముల్ దొమ్మిది యేయ ధర్తసుతుఁ డీరరై దమ్ము లమ్మద్రనా
యకుపై నన్నియుఁ బిన్నతమ్ముఁడును దో ర డ్డె నాట నాటెం గడున్. 226

తే. అతఁడు వెన నవస ప్తతిరశితశిలీము, ఖముల సాత్యకి నొంచి మారగ్గణముతోడ
ధనువు ద్రుంచి రథ్యమ్ములరథరణిఁ గూల్చి, పదిపదుల్ బలుఁదూపులురనఱపెమేస.

క. ఇవిధమున శినివీరుని, క్రొన్వ చ్చెటిచి పాండుపుత్రకులబాణంబుల్
నివ్వటిలనీక నలువుర, నవ్వీరుఁడు నొవ్వ నేసె ర నద్భుతభంగిన్. 228

ఉ. పాండవు లట్లు మద్రపతిరబాణములం బెరలంగఁ జూచి తా
నొండొక తేరికిం జని సరముద్ధతి సాత్యకి దాఁకె నాతనిం
జండతర ప్రచారణవిరళారదుఁ డై వెన వారు గూడి యు
ద్దండత సూపి రక్కజపురదర్ప మెలర్పఁ బెనంగె నాతఁడున్. 229

ఉ. ఏవురతోడ న ట్లొకఁడ ర యేచి పెనంగుటఁ గౌరవేంద్ర యో
ధావళి చూచి కూడికొని ర యారథికో త్తముగాధవిక్రమ
శ్రీవిలసిల్ల నంపపెనుఁజీకటి యాకస మెల్లఁ గప్పఁగాఁ
జేవయు లావుఁ జూపుటయుఁ ర జేడ్పడి రాప్రతివీరు లంక్షఱున్. 230

వ. సేనయు నొ క్కుమ్మడి నద్దిక్కు¹దఱిమినం గని కృష్ణార్జునులు నిజసై న్యంబు సమ
స్తంబు నేకముఖంబు సేసి మార్కొని రాసమయంబునఁ గిరీటి కృపకృతవర్త
లను సహదేవుండు సౌబలుని ద్రాపదేయులు గొండఱురాజులను శిఖండి యశ్వ

తామను భీమసేనుండు సుయోధనునిఁ దాఁకఁ బాండవాగ్రజుండు దనకు నకు
లుండు భాసట గా శల్యు నిలువరించెఁ దక్కునుం గలయోధులుం దక్కటిసైని
కులుం దలపడి క్రమంబున నెల్లబలంబును గలయం బెరసె నిట్లు నూల్కొని
యంతంతకు రణంబు సమర్థదారుణం బయ్యె నత్తఱి నమ్మద్రపతి రాద్రంబు
రూపు దాల్చినతెఱంగునం బొంగి పాంచాలయాదవాదిరథికవరులకును బాండు
కుమారులకును వారింపఁ గొలఁది గాక రథచిత్రగతులు మెఱయ నెక్కడఁ
జూచినం దాన యై నానావిధవిశిఖవితానంబుల నంబరభాగంబు సంపిహితంబుసే
సిన మధ్యందినగతం బయ్యును మార్తాండబింబంబు దోఁపక యుండె నట్టియెడ.
సీ. కరులఁద్రుం చెడువేళ శ్రీ గిరులఁ దున్నాడుసం

క్రందనుకై వడి శ్రీ గానవచ్చు
నరదముల్ దెరలించునపుడు పఱమొగుల్
విరియించుబలుగాడ్పురవిధము మెఱయు
హయములఁ జెండాడ శ్రీ నరుగుచోట్లను లేళ్ల
గమిఁ గిట్టుకోల్పులిరకరణి యొలయు
భటులకు నరుగుచో శ్రీ బలువేసవిని గాన
దరికొనుచిచ్చుచందంబు గలుగుఁ

తే. గసి మసంగినయంతకురకరణి యంత్య
కాలరుద్రునిదర్ప మశ్రీకాండమృత్యు
ముఖమునుగ్రభావము దోఁచున మొనయు వీర
సమితిఁ దెగటార్చునప్పు డాశల్యునందు.

232

వ. ఇట్లు విజృంభించి యత్యద్భుతవిక్రమంబున నుల్లసిల్లునమ్మద్రమహీపతి నుభయ
సైన్యంబులజనంబులు ప్రశంసించి రంత కంతకు నగ్గలం బగునగ్గలికఁ జెలంగి
యతండు భల్లాదికాండపరంపరలు పటురయంబునఁ బరఁగించుపరమాభీల
భంగికి నోహటించి ధర్మజమోహరంబు దెరలి మరలి పఱవం దొడంగిన
నన్నరవరుం డదల్చి కరతలం బెత్తి నిలు నిలు మని నివారింప నిలువ దయ్యె
నయ్యుధిష్ఠిరుండు పౌరుషంబుపెంపునఁ దెంపు సేసి మామా యని పే రెలుం
గెత్తి యాశల్యునిఁ దాఁకి దర్పంబు సూపినం జూచి మగుడ నిగిడి సేన పోరికిఁ
బురికొనియె నప్పుడు పాండవాగ్రజుండు దమ్ములను దొరలను దనచాలికిఁ బిలు
వం బించి వారలతో నిట్లనియె.

233

చ. అమరనదీసుతాదు లగునక్కడివీరుల మీర లందఱుం
గ్రమమునఁ బిల్కుమార్చి భుజశగర్వము సూపితి రేను శత్రుసై
న్యమథనకల్యు శల్యుఁ దెగటార్చెద నా కిది కృత్య మీనము
వ్యమ మనివార్య మై నెగడునట్టితెఱంగు వినుండు చెప్పెదన్.

234

వ. నా తేరికి నకులుఁడును సాత్యకియు నలపటను సహదేవుండును ధృష్టద్యుమ్నం
డును డాపటను గావలి యై రా వలయు వెనుకం గదిసి వివ్వచ్చుండును ముందటి
కెలన మొనసి వడముడియును నడచునది యింత యేమిటి కన వలదు న
న్నొండె నతం డతని నొండె నేను సమయించుట యవశ్యంబు¹ను గలుగం జూ
చితి నిట్లు తెంపు చేసి యమ్మద్రపతి మాక్కొనునాకు దుర్దమప్రయత్నంబు
కర్తవ్యంబు కృపకృతనర్తాశ్వాత్థామసౌబలసుయోధను లయోధముఖ్యు రక్షిం
పం జేయుపరాక్రమంబునకు మీరు ప్రతివిక్రమం బాచరింపుచుండ నుగ్గీర్ణం
బగుమదీయబాహుపాటనంబున నమ్మేటిమగని గీటడఁగించువాఁడ నని పలికిన
నారధికవరులును దక్కునుగలవార లమ్మానవపతిపూనికి నగ్గించి యతినిరథంబు
సవిశేషకల్పితంబు నీసి యతండు సెప్పినతెఱంగున నన్నద్ధు లై నముద్ధతిం
దేజరిల్లుటయుఁ ద్వఁజ్ఞెన్యం బుత్సాహాదీ స్తం బై కడంగినఁ గరిఘంటాగవంబులు
ను రథనేమినిస్వసంబులును దురంగకింకణీకృణాసంబులును నుభటసింహనాదం
బులును నిస్సాణాదిసూర్యనిసదంబులును బెరిసి యంబరంబు పిక్కిటిల్లఁ జేసె
నివ్విధంబున యుధిష్ఠిరుం డుద్భటుం డై యురవడించిన. 235

—◆◆◆శల్యధర్మనందనులద్వంద్వయుద్ధము.◆◆◆—

క. కురువిభుఁడు దనదు² మొనలకు, బరవస మొప్పంగ మద్రపతి మును శౌర్యో
ద్ధరుఁ డయి కడఁగ నడరి యన్వగూఢినిం దాఁకె ధరణి ర వడవడ వడఁకన్.
వ. అట్టియెడ. 237

క. పులులు దలపడినయుబ్బును, బలుపును దోఁపంగ మద్రపతిధర్మసుతుల్
తలపడి యొండొరుల్పై, నలఘుప్రదగములు వఱపి ర రధికరయమునన్. 238

వ. వారి నాలోకించి యుభయస్నేన్యంబులు విజృంభించి సంరంభంబునం గలయం
బెరిసినఁ గ్రందుకయ్యం బయ్యె నందు. 239

ఉ. నీతనయుండు సింహాక మరసీయతరం బగుభీమునుల్లస
తేతన మర్ధచంద్రశరరతీస్త్రహతిన్ మణికింకిణీనినా
దాతిశయంబుతోడఁ బడసనట్లుగ నేసి శరాసనంబు బల్
వాతిశరంబునం దునిమె ర వారినరూఢిని యే పడంగఁగన్. 240

చ. అతఁడు ప్రదీప్తకోపముఖుఁ ర డై పటుశక్తి నురంబు వైచినం
బతి యరదంబుపైఁ బడియె ర బల్వగుమూర్ఛ మునింగి యప్పు డా
యతధను వెత్తి సూతుతల ర యక్కురుఘస్తరుఁ జేసె డొల్ల వే
గ తొలఁగ నీడ్చి దేరు దురగంబులు మూఁక గలంగి సొం పఱన్. 241

క. కని యశ్వత్థామయుఁ గృపుఁడును గృతవర్తుఁడును నెక్కురేడుబరవసమునన్
మనసేనకుఁ దలమిగిలిన, మనుజేశ్వర కవిసెఁ గ్రీడిరమద మెలరారన్. 242

1 గ విచారించితి. 2 మొనకును బరవస మెనఁగంగ.

తద్బలంబుఁ దఱిమె నంత నమ్మద్రపతి యొండురథంబు గల్పించుకొని కడంగి
యాకొంతేయాగ్రజువైఁ గంకపత్రింబులు నిగిడించుచు నిగిడినం గనియ
ద్దెసఁ జేయఁ గలసైనికోత్తములు సరిభసంబున నయోధవరు నెదుర్కొని రప్పు
డతండు సాత్యకిఁ బదిసాయకంబులను భీమసేననకులసహదేవుల శరత్రయం
బులను స్రుక్కించి యెక్కుడుమదంబునం బొదలినయంగంబులతో నలిరేఁగి
మఱియు నప్పుడు పొగడం దగి యుండ నాకర్ణింపుము. 254

- సీ. కమలాకరములీలఁ శ గలఁచి యాడెడుగంధ,దంతావళమునమురద్దండతయును
దరమిడి మృగసమురత్కరము ఘోరంబు గా,వధియించుకంఠీరశనంబు నేపు
నీరసారణ్యంబు శనిర్భరాటోపహఁ, గాల్చుదావాగ్నియురగ్రక్రమంబు
ప్రకటవిక్రాంతిఁ బురత్రయంబును నమ,యించుఫాలాక్షునిశయే డైటయును
- ఆ. ¹బోల్పఁ బట్టు లయ్యె రభుజగర్వశౌర్యప్ర,తాపదుర్ద మప్రకోపములకు
మద్రవిభుఁడు గోలురమసఁగి శాత్రునసైన్య,హాసనకేళి నలుపురనవసరమున. 255
- వ. ధర్మనందనుం దల మిగిలిన చతురంగంబుల నివ్వధంబున వినిహితంబులు
సేసి యమ్మహీపతిపైఁ గవిసిసరి గని కనలును శై నేయుండును భీమసేనుం
డును దోడ నడువ నతిం డమ్మేటిమగని మార్కొని పటుమార్గణంబు లురంబున
నించి నొంచె నప్పుడు కురువిభుండు ననుప మనసైనికులు దల మిగిలి శల్యునికిఁ
బ్రా పయి యప్పనతనయ ప్రభృతులతోడఁ బెనంగి రతం డాపాండవాగ్రజు
మేనఁ జండకాండన ప్తకంబు నినిచిన నజ్ఞననాథుండు నవనిశితనారాచంబు ల
వీరునంగంబుల నాటించె నిట్లు దలపడి కోలుపులులపోలికఁ బేరేనుంగులతె
ఱంగున బలుసింగంబులచందంబునం బోరి యొండొరుల నొప్పించి రప్పుడు.
- సీ. శల్యుండు బలునారశనము పాండవాగ్రజు, నురమున నాట నశత్యుగ్రదీప్త
ఘోరనారాచ మారకుంతీసుతుం డేయ, నతఁడు మూర్ఖిల్లినశనలరె ²నధిపుఁ
డమ్మద్రపతి తేఱీయలుకఁ గెంపారెడు, కనుఁగవతోఁ జండకాండ మొకట
నయ్యుధిష్ఠిరు నొంపరనాతండు పసిడిమై, మఱు వాఱుతూపుల శ నఱకి వైచి

తే. వాలురమ్ములు దొమ్మిది శవక్షమున ని

గుడ్డ నయోధవరుఁ డతిశ్ర కూరభల్ల

యుగళఖండితచావుఁ జేరయుడును నొండు

ధనువు గొని యవ్విభుండు దర త్తనువు సింఁచె.

257

క. బాసట యై భీముఁడు పి, త్లే సను మద్రపతి నాతఁ శ డిరువురతోడం

జేసెం గయ్యము గృపురు, దృశితవిక్రమముతోడూరపాటు గలుగఁగన్.

258

వ. అట్టియెడఁ గంకటాంతంబు ధరియించి కడంగి.

259

ఆ. మద్రవిభుఁడు ధర్మమారుతసుతులమై, మఱువు లుఱక నఱకి శ మార్గణములు

- దొమ్మిదింట రెంటు శ్రీదూతులు సేసె వో, ర్దండములు ప్రదీప్తదర్పణ డగుచు.
 క. ఆలో ధర్మజసారథి, గూలంగ గృవు డేయ మద్రకుంజరుడు భుజా
 లీల మెఱయంగ హయము, ల్పాలుగు నొక వ్రేల్కి డిని నిలం బడవై చెన్. 261
- వ. ఇవిధంబున విరధుం డై యమ్మహికాంతుం డంతర్లతంబున. 262
- క. గెలుపుము శల్యుని నీ వని, పలికి ముకుందుండు నన్ను శ్రీ బనిచినవా డ
 ప్పలుకులకు నసత్యత్వము, గలుగంగ నేర్చు నొకొ డై వశుటనబలమునన్. 263
- వ. అని శంకించియుఁ గొంకుఁజ్రావక యజ్జగన్నాథునచనంబునకు నన్యధాత్వం పేల
 గలుగునని యద్దేవునిం దలంచి యామాట యమోఘంబు గావలయు నని ప్రా
 ర్థించి వెండియు. 264
- చ. స్ఫురితపడర్థ నేత్రునిఁ ద్రిశూలసముజ్జ్వలు నిర్గుణు గుణా
 దరసముపాత్తమూర్తిఁ గలిగిత ప్రభవస్థితసంహృతి క్రియా
 నిరతి¹వివర్తిత త్రిభువనీమహనీయుని దైత్యమర్ది న
 ప్పరుషవరుం జతుర్భుజ విశ్రుత్వమహోన్నతు నాశ్రయించెదన్. 265
- తే. భండనము సేయునరునగ్రభాగమునఁ బ్రచండశూలగ్రహస్తుఁ డై శత్రుకోటి
 గీటడంచుచు నే జూడఁగేలి సలుపు, దేవు జయసిద్ధికై నన్నురతింతు భక్తి.
- వ. అనుచుఁ బురుషోత్తమునిఁ జిత్తమున నిలిపి యున్నతం బై నపూర్వకాయంబుతో
 మందప్రకారంబున మార్గణంబు లమ్మద్రపతిదెస నిగిడింప నలఁ డది బెండు
 వడుట గాఁ దలంచి తఱిమి యఱిముఱిశరంబులు గురియటయు నప్పుడు. 267
- చ. పవనసుతుండు విల్ నఱకి శ్రీ బాణయుగంబున మేను నొంచి శా
 త్రవులు దలంక నారథికుశరధ్యములన్ ధరఁ గూర్చి సూతుకం
 తవిదళనం బొనర్చి ప్రకటస్ఫురణంబునఁ గంకటంబు భ
 ల్లవితతి ఘోరసంహతి నిలం బడ నేసె రయం బెలర్పంగన్. 268
- వ. ఇవిధంబున. 269
- క. విరధుండు నచాపుడు వ, ర్తరహితగాత్రుండు నై నశమద్రవిభుడు భా
 సురఖడ్గచర్మశోభిత, కరుం డై తేరు డిగి కన్నులగవఁ గెంపారన్. 270
- మ. జముచందంబున నేచి ధర్మసుతుపై శ్రీ సంరంభదుర్దాంతద
 ర్పమునన్ వే కవియంగఁ జండబలదుశ్శరారుండు భీముండు ద్రుం
 చె మదం బారంగ వాలునుం బలకయున్ శ్రీ శీఘ్రత్వసందీప్తుఁ డై
 తమది క్కార్పులుఁ దూర్యనాదములు నత్యంతంబు శోభిల్లంగన్. 271
- వ. అమ్మద్రపతి నేర్పును జేవయుం గలపరిజనంబులు చేర్పఁ గంకటగదాదండం
 బులు ధరియించి యుధిష్ఠిరుమీఁద నురవడి నడరె నప్పు డప్పాండవాగ్ర
 జునకు బాసట యై సాత్యకిధృష్టద్యుమ్నశిఖండి ప్రాపదేయచూడ్రేయు లేయు

సాయకంబులు సరకుగొనక గదం జిత్రంబు గా జడియుచు వడముడివిక్రమం
బునఁ దవులంబడక నిగిడె నశ్వసూతరహితం బగురథంబుపై నున్నయన్న
రేంద్రుండు తన దెసకు సింహచంక్రమణత్వనుండరుం డై వచ్చునవ్వీరు నాలో
కించి సక్రోధం బైనయనష్టంభంబున నుద్దీపితుం డై. 272

క. ఇతని సమయింప నయ్యఁచ్యుతుఁడు ననుం బనిచె నాకు శ నొనరించినపా
లితఁ డని తలంచి మొగ ము, గ్రత నొందఁగ శ క్తిమీఁదఁ శ గనుదో యొలయన్.

వ. హృషీ కేశు నుద్దేశించి. 27

ఉ. నీదెస నాదుచి త్తమున శ నక్కొని యుండెడుభ క్తి భద్రసం
పాదిని గావు టచ్చెరువె శ భ క్తజనాభిమతప్రదానవి
ద్యాదయితత్వ మేర్పడ జరయం బొడఁగూర్పుము దేవ సంశ్రితాం
హోదశనంబు నీకు వ్రత శ ముల్లము నాపయి నిల్పు మి త్తతీన్. 275

వ. అని హృదయంబునఁ బ్రార్థించి యస్పర్థివ్రా త్తముండు. 276

ఉ. అచ్చపుభ క్తికిఁ మదిఁ బ్రీయంబున నొందినఫాలలోచనం
డిచ్చిన ప్రీతియోగమున శ నెక్కుడుభ క్తియు నానహిల్లఁగా
నిచ్చలు గంధపుష్పముల శ నిష్ఠమెఱుంగ బరిశోభితార్చనం
బిచ్చుచుఁ దాను గొల్వ నుతి శ కెక్కినయమ్మహానీయశ క్తికిన్. 277

మ. ప్రణతుం డై రభసోదయాభిననదశర్పస్ఫూర్తి శోభిల్లుచు
1 న్నణిదండద్యుతిమంజరీస్ఫురణము శ స్సంశోభిఘంటాపటు
క్వణనంబున్ రిపుసైనిక ప్రకరదృశక్కర్ణ న్యథం జేయ భీ
షణరేఖం 2 బగుదానిఁ బుచ్చికొని చంఠచన్దుష్టదృష్టుద్ధతిన్. 278

వ. అభిరామభీమాకారుం డై. 279

తే. నెరయుకినుకఁ బెన్వెడఁద యై శ నిస్స లురులు
కన్నఁగవ శల్యుఁ జూచిన శ నున్నయునికి
నతఁడు నీఱు గా కుండుట శ యరిది యయ్యె
మాకుఁ జూడంగ నప్పుడు శ మనుజనాథ. 280

వ. ఇట్లు రాద్రోద్రేకంబునఁ బురత్రయదాహదోహలి యగుశూలాయుధులీల
దోప దుర్నిరీక్షుం డై. 281

ఉ. ఘోరతరప్రకార మగుశకుంచితబాహువిలాస మొప్ప వి
స్తారము వింత యశానురము శ సారితరంబు గఁ జూచి వజ్రధా
రారుచినన్నిభ ప్రచుర శ రశ్మలు పర్వఁగ బిట్టు వైచె న
ద్వారుణశ క్తి నవ్విభుఁ డుదాత్తసమిత్కృతికల్య శల్యునిన్. 282

తే. అట్లు పాండుభూపాలకు శ నగ్రనుతుఁడు, మద్రనాథుని వైచినశరాద్ర మెసఁగఁ

1 ఫణిరత్నద్యుతిమంజరీస్ఫురణముల్. 2 బగుపాణిఁ.

గంకటముదూటి వక్షంబుగడచి వెన్ను, వెడలిచనియన్తుహాశ శక్తిరపుడమిజొచ్చె.

—◆◆◆ధర్మరాజు శక్తి ప్రయోగించి శత్రునిం జంపుట.◆◆◆—

వ. ఇట్లు శక్తి బెడిదంపుటురవడి నుచ్చి పోయిన.

224

చ. తుతమున ముక్కునం జెవులఁ గన్నుల నొక్కెడరక్త నుంగమా
పుతము గఁ జేయఁగా నతఁడు గోరగిలం బడియెన్ ధరం గర
ద్వితయము సాచి ధర్మజునిదెక్కు శిరంబు గ నజ్రదారుణా
హతిఁ బడు భూరిభూదరమహాత్మిరశృంగముభంగి భూవరా.

285

ఆ. భూమిమీఁద నిట్లు గోరగిలం బడి, మద్రనాథుఁ డొప్పె గోమానవేంద్ర
లేమయురమునందు గోలీలమై వ్రాలిన, ప్రాణనాథుఁ బోల్పఁ గోబట్టుగాఁగ. 286

ఆ. ధర్మసంగరమున గోధర్మజుచే జచ్చి, పోలిచెఁ జూడ మద్రగోభూవిభుండు
విధియుతంబు గాఁగ గోవేలిచి విడిచిన, నాటి యున్నయగ్ని గోననుకరించి. 287

మ. కని శల్యానుజుఁ డేచి ధర్మసుతు నుగ్రస్ఫూర్తి శోభిల్లఁ దాఁ
కిన నాభూపతి చిత్రచాపధరుఁడై గోకేళీసమప్రక్రియన్
ధనువుం గేతువుఁ ద్రుంచి తోడన సముద్యస్తప్రభల్లాహతిం
దునిమెం గుండలకాంత మైనశిరమున్ గోదుర్దాంతదర్శంబునన్. 288

వ. ఇట్లు శత్రుండు సోదరసహితంబు గాఁ బడినఁ బాండవసైన్యంబుజనంబులు
వృత్రవధం బొనరించుపాకశాసనుఁ బ్రశంసించుబృందారకు లట్ల ధర్మనందను
నగ్గించి రమ్మెగ్గరంబునం దూర్యనినదంబులు సింహనాదంబులుఁ జెలంగఁ
గలంగి కురుసేన విఱిగి పఱచినఁ బోనీక పొదువుం డనుచు సాత్యకి వెను
కొనుటయుఁ గనుంగొని కృతవర్తుండు మార్కొనియె నయ్యాదనసింహుల
రణంబు దారుణం బయ్యె నందు. 289

సీ. కృతవర్త సాత్యకి గోనతిశితశరదశ, కమున నొంచి తురంగరమముల²యుబ్బు
నుడిపి విల్లునుముటరయును నొండువింట న,బృలియుఁడాతనిమేనఁబదిమెఱుంగు
టమ్ములు వఱపి రధ్యమ్ముల నరదంబు, సూతుని నఱకినఁ గోజూచి కృపుఁడు
దనతేరివైఁ బెట్టుకొని తొలఁగించె న,వీరుపోరికి మూఁక గోవెఱచి పఱచె

తే. గడఁగి వెనుకొన్న పాండవ్రాత్రమనొకఁడ, నిలువరించె³నుద్దండుఁ డైరీతనూజుఁ
డంత వేటొక్కతే రెక్కి గోయరుగుదెంచి, తాకె హర్దిక్యుఁ డరిసేనరత్నల్లడిల్.

వ. ఇట్లెదిర్చి పేర్చినయలుకఁ బాండవాగ్రజుండు కృతవర్తునిఁ ఘోటకంబులను గో
టడంగించినఁ గురునందనుం డాహృదికనందనుని నిజస్యందనంబున నిడుకొని య
వ్వలికిం గొనిపోయె నప్పుడు కృపాచార్యుండు గదిసిన నయ్యాధిష్ఠిరుం డాఱమ్ము
లెమ్ములం గీలింప నతండు పదాఱుతూవుల నాభూపాలునిఁ దదీయతురంగం
బుల నేసె నాసమయంబున.

291

292

293

294

296

298

299

300

301

1. లేర్పడ-వడిదల-విడిదల.

- మ. అరులం గీ టడఁగించి పాండునుతస్సైరన్యం బుబ్బి వైఁ గ్రమ్మినం
గురుభూనాయకుసేన నొచ్చి కలయం ర గూలెన్ ధరన్ గుంపు లై
తిరుగం బాటఁగ జొచ్చె విచ్చె మరలన్ ర దిగ్భాగిని వాటిల్ల న
త్వరతన్ నల్లడఁ బాటె నవ్యభుఁడు గళర్వం బేది వెల్వెల్లఁగన్. 302
- క. మనవారి కపుడు భీష్ముని, చనుటయు గోనండగురునిరసమయుటయును గ
ర్జునిపాలియుటయును గ్రొత్తై, నునమున¹ వెనుఁబాటు గదిరె ర మనుజాధీశా.
- వ. అప్పు డద్దిక్కుజనంబులు. 304
- చ. ధరణికి నింక నాయకుఁడు ర ధర్మ తనూజుఁడు నేఁ డనశ్యముం
గురుపతి గూలు నెవ్వగలరకుం గుడు రయ్యెడు నాంబి కేయుఁ డు
ద్ధరు లగుపాండునందనుల ర దుర్దమభంగి యెఱింగి ధర్మత
త్పరులకు గెల్పు బ్రాతె హరిరభక్తులఁ బొందవె భూరిసంపదల్. 305
- వ. అని రట్టియెడ నీకొడుకు నిజసారథిం వూచి మనబలం బొహనంబున కోహటించి
పాటెడు నిత్తటి నేను బగననంబు సేసినఁ గాని నిలున నవ్యభంబునకు రథం
బనువై యుండఁ జేసి చేరఁ దెచ్చునిన వాఁ డట్ల వేయ నరం డేనుంగు డ్గి
రథం బెక్కి యెక్కుడుమగఁటిమిం బొంగునంగంబులతో సైనికుల కడంబు
సని యెలుం గెత్తి. 306
- ఉ. ఎక్కడఁ ²బోవ వచ్చు గిరు ర లేనియుఁ గాననభూము ల్లేనఁ దో
నెక్కియుఁ జొచ్చియుం బగతు ర రేడ్చుఁ గిట్టి చలంబునం నలల్
ద్రొక్కక తక్క ర ట్లయిన ర దుర్గతి వాటిలుఁ బోక నిల్చి సే
రుక్కునఁ బోరినన్ సుగతి ర యొండెను సరిపద యొండఁ జొప్పడున్. 307
- వ. అట్లుం గాక. 308
- క. పాండవబల మల్పం బై, యుండం గృష్ణుఁడు ధనంజయుండును డప్పిం
బెండువడఁగఁ గని మనకును, గండడఁగఁగ నేల గెలుపు ర గైకొన వచ్చున్. 309
- వ. అని పలికి కరతలం బెత్తి నిలు నిలు మనిన నబ్బలం బతని నగ్గించుచు మరలె
నమ్మేటిమగండు ముంగలి యయి నిలిచి గొంగారం గవియుకొంతేయసేనా
సముద్రంబునకుఁ జెలియకట్ట యయ్యె నయ్యససరంబునందు మునుకొని
వడిం దఱుమువడముడిం బొదివి మనపదాతిప్రకరంబు దర్పంబున నార్పులు
బొబ్బలుం జెలంగ బహువిధశస్త్రాస్త్రంబులు వెదఁగించినం బెరిగినమదాతి
రేకంబున గదాదండంబు ధరియించి ఘోరాకారుం డగుచుఁ దేరు డ్గి
పేరడవిఁ గూర్చు వెనుగాలికై వడి నతం డేకవింశతినహస్తసంఖ్యసుభటుల నేల
పాలు సేసె నప్పడు. 310
- క. కరిహయరథబృందం బు, ధృరత నడరెఁ బాండున్యపసుశత్రులమూఁకలపై

1 బెనుఁబాటు. 2 వోవ.

- మ. విరభుం డై యభిరామశూలమున నశవీరుండు శై నేయు నై
చె రయం బార నతండు భల్లమునఁ ద్రుంకచెం బెక్కుతుండంబు లై
తొరుగఁ జూచి విషాది యై నిజరథస్థుం జేసి తద్బాణగో
చరతాదుర్దశ కావృథోద్యముఁ గృపాశచార్యుండు దప్పించినన్. 325
- క. మనసేన వితిగె నృప నీ, తనయుం డొక్కరుఁ డుదగ్రతరముగఁ గుంతి
తనయుల నద్దెసఁ గలయో, ధనికాయముఁ బొదివె బాణాధారలఁ బెలుచన్.
- మ. పతి యిమ్మై సముదీర్ణవిక్రమకళాశపారీణు డై విద్విష
చ్ఛతురంగంబులయందు నొక్కటియు విశస్ఫూర్తోల్లసన్తాగ్గణా
హతికిం దప్పక యుండునట్లు గ సమగ్రాశ్చర్యసంపాదకో
ద్ధతబాహువిభవంబు సూపె సురబృంధస్తోత్రసా¹ త్రోద్ధతిన్. 327
- వ. అప్పుడు రెండువీళ్ల నతనిపాటిమేటిమగలు లేరనుబుద్ది నాకుం బొడమో బదంపడి
సాండవులును జేయఁగలవారలును నవీరుం బొదివిన నతం డందఱ కన్నిరూపు
లై ధర్మసుతుని శతశరంబులను భీమసేను డెబ్బదిసాయకంబులను సహదేవుని
నై దింటను నకులు నఱువదినాల్గింటను ధృష్టద్యుమ్నుని సప్తమార్గణంబులను
ద్రాపదేయుల నై దైదుతూపులను సాత్యకి మూడుకాండంబుల నొప్పించి సహ
దేవుధనువు దునిమిన నక్కుమారుండు వేతొక్కవిలు గొని చలంబున నక్కురువి
భుం గదిసినఁ దక్కటిరథికులుం గూడికొని యొక్కొక్కరుండు పెక్కన్లులు పైఁ గు
రియఁ గేలిచందంబున వాని నన్నింటి వారించుచుఁ దత్తనువుల శోణితంబు పూరిం
చుచు నాజెట్టిజోడు బెట్టిదుం డై వెనంగ మనయోధులుం బురికొని యద్దొరల
మార్కొనిరి మనసైన్యంబు దైన్యంబు విడిచి మరలి వారిబలంబులఁ దలపడియె
నట్టియెడ. 328
- క. భీముఁడు గురుతనయుఁడు ను, ద్దామభుజావీర్యశౌర్యశ్రద్ధైర్యములు జన
స్తోమము లగ్గింపఁగ సం, గ్రామ మొనర్చిరి నితాంతగ్రాహస్ఫూర్తిన్. 329
- చ. పరుషపరాక్రమస్ఫురణఁ శ బాండవముఖ్యునివాజులం జతు
శ్వరహతిఁ గూల్చె సౌబలుఁడు శ సత్వరుఁ డై సహదేవుఁ డమ్మహీ
శ్వరుఁ దనతేరిమిఁద నిడి శ సంగరమధ్యము వాపె నాతఁ డొం
డరదముమిఁదికిం జని రశయంబున నయ్యరిఁ దాఁకె నుద్ధతిన్. 330
- క. శరములఁ బొదివిన నాతఁడు, దిర మై యేయంగ రణము శ దివిజగరుడభే
చరసిద్ధప్రకరాద్భుత, కర ప్రకారమున నొప్పెఁ శ గౌరవనాథా. 331
- సీ. శకునినందనుఁడును శ నకులుండు నొండొరు,లకుఁ జండబాహుబలంబు సూపి
రతులశౌర్యమున సాత్యకికృతవర్తులు, పోరిరి విలు ద్రుంచి శ కారవేంద్రుఁ
డేసె ధృష్టద్యుమ్నుశనేచి యొండొకవింట, నతని నాతఁడు నొంప శ నక్కజంపుఁ

334

1 'వెడముట్టున' వ్రా. ప్ర. 2 వాలునఁ గడికండలుగను వ్రేసియుం.

- గీటడంగించియుఁ శ్రీ గిట్టి యొండొరుఁ బట్టి, కొని మల్లుచందంబుననికిఁ జొచ్చి
నేలకు వంచియుఁ శ్రీ గేలిమై ¹గళముపై, నెక్కియుఁ బెక్కండ్రు శ్రీ రొక్కమొగిన
- ఆ. యెక్కుటయు సహించిర్యుక్కునఁ బెనఁగియు, నుఱక వివిధగతులరనుబ్బి చెలఁగి
బొమ్మ లాడినట్లు శ్రీ ²పోరి యారాపుతు, లధిప నెరయ మెఱసి శ్రీ రందు నిందు.
- వ. మఱియు ననేక ప్రకారంబుల భండనంబు సేసిరి పదంపడి యమ్మాద్రీకుమారుని
వీరోద్రేకంబునకు నోహటించి గాంధారీసోదరుం డాఱువేలతురంగంబులతోడం
దిరిగె నతండును ద్రిసహస్రహయ శేషసేనాసమేతుం డై యన్నకడ కరిగె నా
సౌబలుండును జుట్టి వచ్చి భృష్టద్యుమ్నుని మొనపైఁ బడిన నతండు సైన్యసము
ద్దండసంరంభం బెసంగ విక్రమాటోపంబు సూపిసయపుడు పంచసహస్ర త్రిశతహ
యంబులు వడిన రాద్రంబు రూపు దాల్చిన ట్లాయుధఖండనాస్థిభంజనశబ్దశ్రవ
ణంబునను రక్తమాంసమేదోస్థిను స్తిష్కమజ్జానమ్మేళన దాగుణరణతలదర్శనంబున
ను దదీయవిస్రగంధాఘ్రాణంబునను యోధులు పీతచేతన్ము లైరి తెగినతలయొక
చేతను నెత్తుట జొత్తిలినికరవాలం బొకకరంబునను బట్టుకొని యట్ట లాడినట్లు పె
నంగి యాశకుని హతావశిష్టంబు లైనశతాశ్వంబులతోడఁ దొలంగి యచ్చటిజ
నంబులతోఁ గురుపతి యెచ్చట నున్నవాఁ డనిన వార లిట్లనిరి. 341

- ఉ. అల్లదె కంటె పూర్ణశశిరయట్లు కడుం జెలువైందఁ జూడఁ బే
రెల్లి రథప్రతాన మదె శ్రీ మేపున సంగరకేలిఁ జాల శో
భిలెడు నయ్యెడన్ రిపువిరభీషణవిక్రమణప్రకారగా
ఘోల్లననుండు భూపతి మరహోన్నతి నొప్పెడుఁ బొమ్ము చెచ్చెరన్. 342

- వ. అనిన విని తల యెత్తి చూచి తత్ప్రదేశంబున కరిగి యద్ధరణీశుం గని యతని
కిట్లనియె. 343

- క. పొలియించితి నేగుట్టం, బులఁ దేనుల కుఱికి యింక శ్రీ భూరిరయమునన్
బొలియింప వలయుఁ బ్రాణం,బులు డాచిన నళమె సాండురపుత్రుల గెలువన్.
వ. రథంబులు గజంబులు దెగినం గాని కాలుబలంబుల సమయించుట వని గాదనిన
నమ్మాటకు సైనికులు సంతసం బంది బరవసంబు సేయ నమ్మహీనాయకుండు
సముత్సాహదోహలి యై తఱిమిన మూఁతలు కడంక యెలర్ప దర్పస్ఫురితంబు
లగుచు నురవణించినం గని గాండీవి గోవిందున కిట్లనియె. 345

- క. మొనసి చనుదెంచుదుర్యో, ధనసేనాసముదయంబుఁ శ్రీ దఱియ నురవడిం
జననిమ్ము మనరథము నా, నునిశితబాణముల సమయఁ శ్రీ జూచెద దీనిన్. 346

—♦—♦—♦ దుర్యోధనుమార్థ్యం బుద్దేశించి కృష్ణార్జునులు సంభాషించుట. —♦—♦—♦

- వ. అనుచు నమ్మెన యాలోకించి నిరూపించి. 347

- క. పెనఁకువ యెడత్రైవ్యక పదు, నెనిమిదిదివసములు సెల్లె శ్రీ నేఁ బెనఁగంగా

- వనధిం బోలెడుకురుబల, మనఘా కనుగొనఁగ గోష్పరదాకృతి యయ్యెన్. 348
- ఆ. దైవ మిట్లు గలఁచునీ నీరి మదిమది, నుండి ఘోర మైనరయుద్ధమునకుఁ
దొడఁగ వలయునట్టిరీతితోడరువు కావించి, కొనిరి చీకురాజుకొడుకు లేచి. 349
- చ. అమరనదీసుతుండు నడిరనప్పుడు నీరలబుద్ధి సంధికా
ర్యమునకుఁ జొచ్చు నింక నని ర యాత్మఁ దలంచితి నమ్మహాత్ముఁడు
స్వముచితవాక్యవృత్తిఁ గురునాయకుఁ దేర్పఁగఁ జూచెఁ జిత్తదో
షమహిమ నద్దురాత్ముఁడు ప్రశాంతత నొందఁడ యెన్నిభంగులన్. 350
- క. గంగాతనయుఁడు దెగినను, సంగరమున కుత్సహింపఁ ర జను నే తమకున్
వెంగలు లని యప్పుడు దెలి, యంగా నెఱిగితి సుయోధనాదులఁ గృష్ణా. 351
- ఉ. దంతియుఁ దాను నాజి భగదత్తుఁడు గూలఁగఁ జూచి సింధుభూ
కాంతునిచావు వెల్లముగఁ ర గన్గొని యాతనిఁ గావఁబూని య
ట్లంతలు రాజు లెల్ల సమరయం గని ద్రోణునిపాటు గాంచి యా
వంతయు నాత్మ లోనఁ దెలిరయండు సుయోధనుఁ డెంతమూర్ఖుఁడో. 352
- క. తనయనుజు లకట దుశ్శాసనుఁడును లోనై నవారు ర సమసినచందం
బును బంధుసహితముగఁ గన్గొని గీటడఁచినవిధంబుననుం జూడఁ డొకో. 353
- క. అది యెల్ల నేల చెప్పఁగఁ, దుది శల్యునిపాటు గనియుఁ ర దోఁప దితఁడు బ
లిదుఁ డని ధర్మజుదెసఁ దలఁ, పిది కురుపతి బుద్ధికొలఁది ర యేటికి వగవన్. 354
- క. క్షోణీరాజ్యార్ధము దన, ప్రాణము గలుగంగ నీడు ర రారాజు జగ
త్రాణపరాయణకరణధు, రీణుం డగుసాండునుతగరీర్థున కెట్లున్. 355
- వ. కావునఁ గొఱంతయును నీర్పవలసియున్న దనిన విష్ణుండు జిష్ణున కి ట్లనియె. 356
- ఉ. అక్కడ సంధికిం జనినరయప్పుడు నవ్విదురుండు కృష్ణ నీ
విక్కడ కేల వచ్చితి విరహీనవివేకుఁడు ¹దు ర్తదాంధ్యముం
దక్కునె సంగరంబ యుచితం బగుకృత్యము గాక యిష్టెయి
న్దుక్కున సూర్పు గల్గఁ గుజరీనుండు సుయోధనుఁ డున్వ యిచ్చు నే. 357
- వ. అని బోధించె నదియునుం గాక దుర్యోధనుండు జనియించినప్పుడు మును లిప్పా
పాత్తుండు నిఖిలక్షత్రియక్షయహేతు వగు నని యా దేశించిరి గాదే యనిన నర్జు
నుం డతని కి ట్లనియె. 358
- తే. అమహాత్ములు సెప్పినరయట్ల యయ్యె, నున్నవారలఁ బొలియించి ర తన్ను విడిచి
కాని విడువండు ధృతరాష్ట్రసూనుఁ డుర్విధర్మసూనున కిది నిశ్చీరతంబు గృష్ణ.
- క. దుర్బల మగునమ్మాడను, దోర్బల మెనఁగంగ నిపుడ ర త్రుంచెద ²నాదు
ర్నిర్బంధపరుఁడు దన దగు, చౌర్యల్యము గనుచు మదము ర దక్కి కనుఁగొనన్.
- వ. రయంబున రథంబు గడపు మనుడు సుత్తుంగమాతంగమహీరుహాశోభితంబును

సాంద్రస్యందనగుల్మగహనంబును బహుళహయక ట్టోక్తీర్ణంబును సముద్భసుభటల,
తాలసితంబును నై నసుయోధను సేనాకాననంబునందు మాధవమహావాయువు
ధనంజయ దారుణానలంబు దరికొల్పిన. 361

క. ఆకృష్ణవర్ణుఁ డుజ్జ్వలభీకరశరజిహ్వా లడరఁ శ బేర్చిన నధిక
వ్యాకులత నొందె రోదసి, నాకాకస్సమితి మెచ్చుననం బొదలంగన్. 362

వ. ఇట్లు దారుణరణవిహారణంబు నలిపి నవ్యసాచి యాసైన్యంబు నిసతితవిఘటిత
భ్రాంతపలాయితంబు సేసినఁ దెరలక నిలిచి కురుపతి కరతలం బెత్తి నిలు నిలు
మని యెలుంగు సూపిన నది మగుడఁ బురికొని నిగిడి నేమినినదఘంటాకర్షణనకింకణీ
నిక్వాణంబులు సెలంగఁ బొండవబలంబుఁ దాకిన ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిశతానీకు
లయ్యనీకంబు ననేకవిధసాయకనికాయంబులం గప్పి రప్పుడు ధృష్టద్యుమ్ను
నరదంబుచక్కటికి సంరంభంబున. 363

ఉ. భూపతి మించి యాద్రుపదరభూపతనూజనురంబు నిర్భరా
టోపత యుల్లసిల్లఁగఁ బరటుప్రదరంబుల నొంప నాతఁ డు
ద్దీపితకోపుఁడై హరులు శ ద్రెళ్లఁగ సారథి డొల్ల నేయఁగా
నే పటి తేరు డిగ్గి యతఁ శ డెక్కె హయోత్తముఁ గొరవేశ్వరా. 364

వ. ఎక్కి కొండొక తొలంగి మాతంగఘటలం బురికొల్పిన నవి పురందరనందను
నరదంబుఁ బొదివిన నవ్వీరుండు ఘోరనారాచధారల నవ్వారణంబులపైఁ
గురియం గని గదాహస్తుం డై యరదంబు డిగ్గి యనిలపుత్రుండు గవిసినఁ
దుండంబు లవిసియు దంతంబులు దునిసియుఁ గుంభంబులు వగిలియుఁ
బ్రక్కలు చదిసియు వెన్నులు విజిగియు నగ్గజంబు లొఱలుచు నెత్తురులు
గ్రక్కుచుఁ దెరలుచు నుడివడు చుండ వెండియుం బైపై నురవణించుకరులం గనుం
గొని ధర్మజనకులసహదేవులును ధృష్టద్యుమ్నాదియోధులు నద్దిక్కు తఱిమి
రట్టియెడ నశ్వత్థామకృతవర్తకృపాచార్యులు దుర్యోధనుఁ దేరిగములలోన
గానక కలనం బడియెనో యని యనుమానించుచు నచ్చటిమానవపతులం
గురుపతి యెచ్చటనున్నవాఁ డని యడిగినఁ గొందఱు శకునిదెసఁ 1దొలంగె
ననఁ దక్కటివా రతని వెదక నేల బ్రదికియుండెనేనియుఁ గనికొందము పొండవుల
మీఁద నుటికి 2పొడుతము గాక యనిన విని యట్ల చేయ నారథికత్రయంబు
ను 3దదనీకంబును వెడలి సౌబలుఁ డున్నచక్కటికిం జనియె నిట్లు దిక్కు మాలిన
యు మైనచుట్టు ముట్టి. 365

—•— దుర్విషహప్రభృతికురుకుమారులు భీమునిచే జచ్చుట. —•—

క. పాంచాలకుమారాదు లు, దంచితభుజబలము మెఱయ శ నమ్ములవెల్లి
ముంచిరి నిజకరిహారిరథ, సంచయసంరంభ మెసఁగ శ జగతీనాథా. 366

వ. అప్పు డేను ధృష్టద్యుమ్నునిబారి కొకభంగిఁ దొలంగి తప్పియు నదైన నుద్దామగతి
చతుశ్శతస్యంజనములతో నడరుసాత్యకిచేతఁ బట్టువడితి నట్టియెడ వడముడి
కుంజర ప్రకరభంజనవిహరణసారీణతం బేర్చి యార్చినం జూచి నీకొడుకులు
దుర్విషహదుష్ప్రదర్శనప్రముఖులు శితవిశిఖంబులు గురియుచుం గవిసి య
బృలుమగనిం బొదివిన నతండు రథం బెక్కి యెక్కుడుమదంబున భల్లనారా
చాదిబాణంబులఁ బ్రాణంబులు గొనినం గనుంగొని హతశేషం బైనభవదీయ
బలంబు గ్రోధశోకావేశంబున నవ్వీరుఁ జట్టుముట్టిన నాజెట్టిజోదు పంచశత
రథంబులును దంతిశతసప్తకంబును దురంగాప్తశతంబును బదాతిదశసహస్రం
బును తనసాయకసముదయంబులవేగంబున సమయునట్లుగా సంక్రీడనంబు
సూపినం దక్కటివాడు దేటిచూడనాం జాల కంతంత నిలువ భవత్కుమార
మారణం బప్రతిహతం బైన చెల్లుటకు నుల్లంబు వికసిల్ల శిష్టైకసోదరుం డైన
సుయోధనునిఁ దెగినవానినకాఁ గొని తన్ను నప్పుడు కృతార్థునిఁగాఁ దలం
చుచు మల్లచఱచినం గించిననశిష్టం బైనయాకౌరవసైన్యంబు వెగ డంది టిచ్చ
వడియె నయ్యనసరంబున గుట్టిపుడండంబులతో నుదర్శనండును దాను నున్న
సుయోధను నాఁగొకించి గోచాలదేవుండు దేవేంద్రపుత్రున కిట్లనియె. 367

సీ. అరు లడంగిరి యుధిశ్ఠిరుఁ డాది యగుభన, బృహిలు నీపరిరచాలనమున
నుల్లసిల్లిరి సంజయనిబొడువల వట్టి, కొని వచ్చి సాత్యకిర వినుతి కెక్కె
నెలమి ధృష్టద్యుమ్నుఁడెంతయు నొప్పె ని, ప్పడ కూడి తఱుము మీర ప్రోవుగట్టి
నిలిచినహయములంబొలియింపవలయు నిం, దున్నాఁడు చూచి తేరయొడ్డుచక్కఁ

తే. గా నమర్చుచుఁజూడ్కులురగలయదెసల, బారినిగుడ్చుచుధృతరాష్ట్రపుత్రుఁ డల్ల
వాఁడె తెల్లనిగొడుగుతో ర వాఁడి దక్కి, నివులు గప్పిన నొ ప్పఱురనిప్పువ్రాలె.

క. ఇతనిని భవదీయోజ్జ్వల, శితనారాచప్రసారశీఘ్రాభీలో
ద్ధతి గతజీవితుఁ జేయుము, కృతకృత్యుఁడ వగుదు జగము రగీర్తింపంగన్. 369

క. వినుము ధృతరాష్ట్రనందను, లనిలతనయచేతఁ బొలిసి ర రందఱు నిం కొ
క్కనుజుండు నితండును ని, ల్చినవా రయ్యరువు రిపుడు ర చెల్లెడ రెట్లున్.

వ. అనిన విని సవ్యసాచి సవినయంబుగా నయ్యంబుజాక్షు వీక్షించి. 370

చ. అమరనదీతనూభవుని ర నస్త్రకళాగురుఁ గర్ణునిన్ మహా
సమరమునం దనేకబలరసంఘములన్ బలవన్న ప్రసాలవ
ర్గములను మద్రరాజు దుదిరగాఁ దెగటార్చె భవత్ప్రసాదది
వ్యమహిమ యింక నల్పతరశైవరిసమూహము దాని కడ్డమే. 371

వ. ఇన్నూఱురథంబులు నూతేనుంగులు రెండువేలకాలుమానిసియు సౌబలుని
తోడియేనూఱుగుఱ్ఱంబులు నింతియ కాదె యీసేన యిది కృపాశ్వత్థామకృత

వర్కలు గలసి నిలువ నిలిచినయది యేను దఱిమి యఱుముట కలిగెనే నింత
వట్టును బరిమార్చెద నిమ్మాఁక పడియును బొటియుం దనచుట్టు బయలైన
సుయోధనుం డెట్లయ్యెడినో యటు నూడుము మార్కొనియెనేని నుదీయ
మార్గణాగ్నికి నాహుతి సేసి కపటదూత్యంబున సపహృతంబు లైనసకలధనం
బులు నలుఁగుమొన మరల్చినవాడనై పాండవాగ్రజునిచింతవంత యంతయుఁ
బుచ్చివై చెద నేఁ డెల్లపనులు సక్క నయ్యెడుఁ గరిపురపురంద్రీజనులు తమ
పతులుఁ బుత్రులుం బొలియుట విని పాండవు లుద్దండబాహువీర్యశౌర్య
సమగ్రు లని యెఱింగెదరు గాక యనుటయు నన్నరుమాటకు మెచ్చుచు నతండు.

- చ. అరదము గౌరవేంద్రుడెసకై నడపంగఁ గెలంకులం గడం
గిరి నకులానుజనుఁడును శ్రీ గీచకవైరియుఁ గౌరవేశ్వరుం
బొరిగొన నుత్సహించి వడిశ భూవర వారి కెదిరై సౌబలుం
డరిబలముం దదీయగతికావలియున్ వినుతింప నుగ్రుఁ డై. 374
- వ. తక్కటివారు ను క్కెక్కి పురికొని రాశకునియు సుశర్ముండును సన్యసాచిని సుద
ర్శనుండు సమీరనంబును నీయగ్రనందనుండు సహదేవునిం దలపడి రట్టియెడ. 375
- క. వడముడిఁ దలమిగిలి రయం, బడరంగ సహదేవుఁ డత్యుదగ్రత మెఱయం
దొడరి భవత్పుత్రు మార్కొని, సిడుదవెడఁదతూపు లేసి శ్రీ నెఱిఁ దూలించెన్. 376
- ఉ. కట్టియ వైచె నెన్నెదురు శ్రీ గాఁడ భవత్తనయుండు మాద్రీలేఁ
బట్టి నతండు సొలియును శ్రీ బాహిరపోవక తేఱి యావిభుం
గిట్టి నిశాతబాణచయశీలితదేహునిఁ జేసె రావుతుల్
కట్టుపకాసు లై నరునిఁ శ్రీ గప్పిరి శక్తులఁ దోమరంబులన్. 377
- వ. గాంధారదేశీయు లగునాశ్వీకు లట్లు పొదివిన నొదవినకినుకఁ గ్రూరభల్లంబుల
శిరంబులు ధరం దొరిఁగించినఁ ద్రిగర్తనందనసంహారం బడరి గోవిందపురం
దరపుత్రులపైఁ బటుప్రదరపరంపరలు వరఁగించి విజృంభించిన నవ్విజయుండు.
- సీ. సత్యకర్తునితల శ్రీ చారుకుండలపరి, స్ఫురితత్వ మొందుచు శ్రీ ధరణి డొల్ల
నేసి మృగంబుపై శ్రీ కెరఁగుసింగమపోలె, గిట్టి సత్యేషుని శ్రీ గీ టడంచి
బహుదినసంచితప్రకటకోపానల, జ్వాలలు సాకారశలీలఁ బర్వ
తెఱఁగున నరుణదృగ్దీప్తిజాలంబు ను, శర్ముపై నిగిడించి శ్రీ సాయక త్ర
- తే. యం బొడల నాటుటయుఁ దద్రథంబులొక్క, పెట్టఁగవిసిన నన్నిటిఁ బిలుకుమార్చి
రథ్యములఁగూల్చి యతనియుశరంబుఁ ఘోర, భల్లమున వ్రచ్చి నిర్గతశ్రాణు జేసె
- వ. ఇవ్విధంబునఁ ద్రిగర్తపతిం బ్రేతపతిపాలి కనిచి నునదెసజనంబులు భేదంబు
దమవారు మోదంబు నొంద నతనినందనుల నేడ్వర నెనమండ్ర ముప్ప
దుండ్ర మూఁడుమూఁడుగోలలం దలలు నఱికెఁ దత్సైన్యశేషంబు బారి
సమరె భీమసేనుబారిం బడినసుదర్శనుండు దదీయశరజాలంబుల నదర్శనగతుం

- వ. అట్లడలుచు నిటూర్పు నిగుడ సహదేవువై నడరి మూడునారాచంబులు నిగి
డించిన. 388
- చ. అవి వెనఁ ద్రుంచి యాతనిశరీరాసనముం దునుమాడె నక్కుమా
రవరుఁ డతం డనిందితపరీరాక్రముఁ డై పలుఖడ్గయస్థిదీ
ప్తవిపులముద్గరంబున విశభాసితశక్తిని వై వఁ దోడుతో
నవియు ననేకబాణముల ర నానృపసూనుఁడు నుగ్గు సేసినన్. 389
- క. కనుఁగొని పార్శ్వచరులు విచ్చిన శకునియుఁ బాతె నుల్లశసిల్లిరి కుంతీ
తనయులు దదీయసేనా, జను లార్చిరి కురువిభుఁడు విరమాదము నొందెన్. 390
- వ. ఇట్లు పాటిన. 391
- చ. అరదము సత్వరంబుగ శరీరావళి పెల్లుగఁ బర్వఁ బాండవా
వరజుఁడు పోవ నీక పొదురవన్ వడిఁ బింగలివారు పోరికిం
బురికొని త్రోచినన్ సుబలశ్రుత్రుఁడు దత్తురగవ్రజంబుతో
బరవస మొప్పఁగా నతని ర్ పైఁ గవిసెం గృతనిశ్చయాత్ముఁ డై. 392
- వ. కవిసినం గని గుణంబు సారించి శరాసారం బడరించి యాసహదేవుం డిట్లనియె.
- చ. తలఁకుట యొప్పునే నృపతిరథర్థము నూఁది యెదిర్చి మేమెయిన్
నిలుచుట యొప్పుఁ గాక మహానీయుల ధర్మతనూభవాదులం
బలికితి వీవు జూదపునెరపంబునఁ దత్ఫల మందె దిప్పు నూ
చలము బలంబు నేర్పడియెఁ ర జచ్చిరి మీయవివేకు లందఱున్. 394
- వ. మమ్ము నపహసించినవారిలోఁ గురుకులదాహకుం డొక్కరుండ తక్కి నద్దరా
త్తుండు సూచు చుండ భవదీయశిరంబుఁ దాలఫలంబు లగుడంబునం బడవైచు
పగిదిఁ బలుభల్లంబున డొల్ల నేసెద మామా సాటిక నిలుపుమీ యని యట్లు
బహుభంగులం బలికి యతం డేయుసాయకంబులు వారించి దశమార్గణంబులు
మేనఁ జొనిపి. 395
- క. తురగములు సిడము గొడుగును, శరాసనముఁ దునిమి యార్వ ర సాహసమున ని
ష్ఠురశక్తిఁ బూన్చె నాతని, యురఃస్థలము వైవ శకుని ర్ యుర్వీనాథా. 396
- వ. సహదేవుం డది శాతభల్లమున నుత్సాహోగ్రుఁ డై త్రుంచి దు
స్సహభల్లద్వితయంబునం గరయుగశస్త్రిరచ్చిదాకేలి స
ల్పి హసద్వక్త్రవిలాస మొప్పెనఁగ నారీభీలద్యుతిస్ఫారభ
ల్లహతిం గంతము ద్రుంప మస్తకము డొల్లన్ డొల్లె మేనున్ మహిన్. 397
- వ. ఇట్లు కౌరవులదుర్మయంబునకు మూలం బగుశకునిఁ దెగటార్చి పేర్చి యార్చిన
యనుజన్తు నాలోకించి ధర్మతనయప్రముఖులు పరమప్రమోదభరితాంతఃకరణ
లై నిజశంఖంబులు పూరింప శౌరియుఁ బాంచజన్యరావంబున రోదసి నింప
సుయోధనుసేన చెదర బెదరక నిలిచి యాసౌబలుసైన్యంబు సహదేవునివై ననే

కాస్త్రశస్త్రంబులు గురియుచుఁ గవిననం గన్వడియు వడముడియు నవి యన్ని
యు మోఘంబు లగునట్లు చేసి యమ్మాఁక బడలువడ నేసి యల్లాసభాసిత
తై నం గని జనపతి శోకాక్రాంతమతి యై హత శేషు లై ననిజసైనికులం బురి
కొల్పిన వారలు రక్షకగహితం లయ్యును దెంపుపెంపున శంకింపక యాసవ్య
సాచిం బొదివి తదస్త్రశిఖాసందోహంబున మ్రుంది పోయి రక్కురురాజు దనచుట్టు
ను బయ లగుటఁ గలయం జూచి కట్టదురఁ జెలంగునాకౌం తేయులం గనుంగొని
తొలంగి పోవం దలంచ ననుటయు నాంబి కేయుండు సంజయుదిక్కు మొగం బై .

తే. అట్లు మనసైన్యములు నెగిరిగారిన పుడు, కుంతికొడుకులలో బలర మెంత గలిగె
నకటనాకొడు కట్టివారడయ్యెఁజెపుమ, యనుడు నతఁడిట్లు లనియె నశ్వునుజపతికి.

వ. అట్టియెడ రెండువేలు రథంబు లేడునూలుగజంబు లైదువేలు గుఱ్ఱంబులు పదివేలు
కాలుమానిసియుఁ దానును ధృష్టద్యుమ్నుండు సంగరాంగణంబున మెఱసియుండె.

క. పలపలనిమ్మాఁకలోఁ గాల్, నిలువక గుఱ్ఱంబు డిగ్గిరనీకొడుకు గదా
కలితభుజం డై యొక్కఁడుఁ, దొలగి చనియె నేమి చెప్పరదుం గురునాథా.

వ. అని ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుండు దుర్యోధనుపలాయనం బెఱింగించె నని
చెప్పిన విని యటమీఁదివృత్తాంతం బెట్లయ్యె నని యడుగుటయును. 402

ఉ. ¹సంగవిదూరితా²కలితరశాంతరసస్ఫుట³రోహదిద్ధబా⁴
ధాంగసమాశ్రితాపదుదరయజ్వలనప్రశమప్రనర్తకా
పాంగమరీచిరూపవితరతామృతనీచివిహగ నాసమ్రా

⁵త్సంగతలోపలాల్వపద ర ⁶సంస్పృతినారణ దైత్యదారణా. 403

క. ఆశ్చర్యకరణకడుగా, నిశ్చలశుచిహృదయభావరసీయవిహరణా
పశ్చిమ⁷నాడీసరణ పురశ్చరణధ్యేయ భక్తరమణవిధేయా. 404

మాలిని. ప్రణవమయగరిష్ఠోరచాయ సంవేద్యభూమా

భణనమనసదూరరస్సారవిస్తారసీమా

⁸గుణవిభవనిరాసాశకుంతితోల్లాసధామా

గణనరహితలీలా ర కల్పనిత్యాభిరామా. 405

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైనశ్రీమదాంధ్రమహాభారతంబున శల్యపర్వంబు
నందుఁ బ్రథమాశ్వాసము. 406

1 సంగవిదూరితా... రసస్ఫుట 2 రోహదిద్ధబా 3 రోహదిద్ధబా 4 ధాంగ. 5 త్సంగతలోపలాల్వ; తలోపవాన్య.

4 సంశ్రితతారణ. 5 నాడీసరణ. 6 గుణభవననిరా.

శ్రీ

హరిహరనాథాయనమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

శల్యపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

కరణనిపుణపదప

ద్వా కేవలసత్త్వసద్భూతమానూష్యసభూ

త్యేకాయనగమ్యామధు

రాకృతి¹సర్వత్వరమ్య రహరిహరనాథా.

1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు నిజపుత్రుండు పరా
జయంబు నొందుట యాకర్ణించి యాంబి కేయుండెను. 2

క. మద మడగి యొక్కరుండును, గద చేకొని రాజరాజు శకాల్పడు నెట పై
మది దలంచి తొలగెనొకొ యాపన లిట్టివి కల నె మనుజుపశులకు నందున్.

వ. అనంతరవర్తనంబుతెఱుం గెఱింగింపు మనుటయు నజ్ఞునాథునకు సంజయుఁ
డిట్లనియె. 4

సీ. ఏకాదశాక్షౌహిరణీశుఁ డై పెంపునఁ, బొంపిరివ్రాహ్మచరస్సజనితేఁడు
వెనుక నొక్కరుండును రజన లేక యేకాక్షి యై నియె నచటికి ర ననతిదూర
మై యుత్తరము ముట్టిరనట్టితూర్పున నొక్కఁ, మఱి పున్నదానిలోనడగియుండు
వాడుగా నట్లు లరవ్వలనిగిఁ జని చని విదురునిమాటలు మది దలంచి

ఆ. యధికమతిసృసాలురననుజుండు ²సెప్పెన, ట్లగుట దానిఁ గొనసరయనుచు శోక
తప్తచిత్తుఁ డయ్యెరదై న మెవ్వరి నెట్లు, చేయఁ జాల దేమి ర సెప్పఁ గలదు. 5

వ. అట్టియెడ నుడిసి చిక్కిన మూఁకలు నీకడై నదిర్చిసం బొదివి నిరవశేషంబుగా
సమయించి కృష్ణసారథికంబును ధనశహాయంబును గపి కీతనంబును నగునుజ్వల
స్యందనంబున నప్పురందరనందనుండు బంధుమిత్రాభినందితుం డై యొప్పె
నప్పుడు పొలికలన నీబలం బఖలంబును బెనుగాలిం బడినపేరడవిషగిడిం
గానంబడు చుండె నందుఁ గృష్ణశ్వతామకృతవర్తులు మువ్వకు బ్రదికి పోయి

1 సర్వత్వరమ్య. 2 సెప్పిన ట్లగుట.

రాసమయంబున భృష్టద్యుమ్నుండు నన్నుఁ గనుంగొని నగుచు సాత్యకి
నుద్దేశించి. 6

తే. వీని నేటికిఁ బట్టితి ర నీఁడు బ్రదికి,¹ యిచట వ ర్తించి మనకు నె శ గ్గేమి సేయు
నప్రయోజన మిది విడు ర మనిన నేల, విష తు నీద్రోహితల దెగనడుతు ననుచు.

వ. అశే నేయుండు వాలు వెలికి² నేయం జూచునంతఁ గృష్ణదై వ్విపాయనుండు సన్నిధి
చేసి యతని వారించి సంజయుం జంపుట యనుచితంబు ముందల విడువు
మని యాసతిచ్చిన నతండును విసతుం డై యట్ల కాక యని సలికి నన్ను
విడిచెఁ గృష్ణదై వ్విపాయనుండు మదీయాసనం బొలోకించి బ్రదికి పోయి తెక్కడ
కైనం బొ మ్మనుటయు నమ్మునీంద్రు వీడ్కొంటి నంత నతఁ డంతర్ధానంబు
సేసె నేను దత్ప్రదేశంబువాసి నీసుతుండు సనినచక్కటికిఁ గ్రోశమాత్రంబు
వ్రాయి దై వ్విపాయనంబనం బ్రసిద్ధం బైనయమ్మడువునమీపంబున. 8

తే. అతనిఁ గాంచితి నతఁ డెత్తు ర లడర నడలు
చూడ్కి నామాము చక్కిఁగూ ర జూడ కోర
వ్రావఁ జూచుచు నీనతఁ ర బొంది యునికి
గని మనంబున శోకింబు ర గిడున నేను. 9

వ. ఒక్కొంటిసేపు పలుకు వెలువరింపఁ జాలక యూరకుండి యెట్టకేల కెలుంగు
దెచ్చుకొని పారాశర్యప్రసాదంబున బ్రదికినతెఱంగు సెప్పిన నమ్మహీకాం
తుండును గొంతప్రాద్దు నిశ్చేష్టతుం డై యుండి పదంపడి నాదెసఁ జూచి మన
దెస బ్రదికినవాడు గలరే యనినఁ గృపాచార్యాదిరథక త్రయంబును బేరుకొని
వారలు బ్రతికిపోయిరి త కొరుండును బ్రదుకుట లే దని యెఱిగించిన
నిట్టూర్పు నిగిడించుచు నామూఁపుటై జే యిడి యన్నరనాథుండు నన్ను నీకడ
కనుపం దలంచి నాశో ని ట్లనియె. 10

తే. మాటుమానిసి బేకుండి ర మడిసి రెల్ల, వాడు నీదెసఁ బొందుభూశవరతనూజు
లాపులుం గామునున్న నారాహసమునఁ బడక తొలగితిఁబోటులఁ బడియు నేను. 12

వ. అని.

క. కొంతేయులబారిం బడ, నింతియ సిరి చాలు రాజ్య ర మెల్లను దా రై
పొంత ననుఁ బెట్టుకొని యొకి, కొంత యొసఁగిరేని నట్టరకూ డేమిటికిన్. 13

క. అనుజులఁ దనుజుల నుత్పరి, జనులను సమయించి వారు ర సమరోల్లాసం
బున మెఱయఁ జూడ నేర్తునె, జననాథున కింతవట్టు ర సంజయ చెపుమా. 14

—◆◆◆మగ్యధనుఁడు దై వ్విపాయనం బనుమడుగున దాఁగియుండుట.◆◆◆

క. ఇమ్మడుపులోన దాఁగెద, నిమ్ముల నెచ్చటికి నై న ర నేఁగెదఁ దగువు
తమ్మునఁ దొలఁగి నిలిచి మఱి, యెమ్మెయినేనియును దీర్తు ర నేఁ బగ యనుమి.

1 యిచట వ ర్తించు. 2 తెగవ్రేయం బునినఁ గృష్ణ.

- వ. అని చెప్పి యమ్మడువు సొచ్చి మాయావిశేషంబున జలంబులు శరీరంబు
సోక కుండ సంస్తంభనంబు సేసికొని యుండఁ నంత రథ్యంబులు పరి
శ్రాంతి నొంది తూఁగాడ నస్త్రశస్త్రాదిక్షతంబు లగుననయనంబులతోడ
రాజదర్శనవిషణ్ణు లగుచుఁ గృపకృతవర్తాశ్వత్థామ లచ్చట మెలంగి డబ్బాటుగా
నన్నుం గని సంజయా బ్రదికతే యని పలికి కురువతి ప్రణంబులం గలడే
యని యడిగిన నజ్జననాథుఁ డొక్కండును బొలుతెంచి నీరిలో డాఁగి యున్నతె
ఱంగెఱింగించి యాహ్రదంబు సూపి యే మిహిప్రకము నొండొరులతో నాడిన
మాటలు దేటపడం జెప్పిన నార లత్యంతవిషాదంబు నొంది. 16
- చ. నరవరుఁ డేము సంగరముననం బడ కుమ్మి యెఱుంగఁ డిక్కట
బరవన మేది వచ్చెఁ బిదరపణ వినియున్ మనఁ గూర్చికోలు దు
స్తర మనుబుద్ధి నిప్పటికి శత్రులక న్నొజంగు దలంచి యీ
వెరవున డాఁగె సర్వవృథావీపతి దుర్గశ నిట్లు పలికున్. 17
- వ. అవ్విభుండు పెనుబ్రాహ్మ నిలిచిన నేము పగఱురలోడం బెనంగం జాలుదు
మనుసమయంబున విజయవిజృంభితం లగుచుండెఱుఁ సబలంబుగా నచ్చేరువ
నడతెంచిన నారథికులు చా గచ్చట నిలుదుట కార్యంబు గా నని తెలంచి
ననుఁ గృపాచార్యురథంబుమీఁద నిడికొని మనఁబెరింబున కిరిగి రందు. 18
- చ. కలగొనఁ బొలుచున్ సతులు శగన్నుల సక్రూజలంబు లొల్క వీఁ
పులపయి పెన్నెఱుల్ విరియఁ శబ్దంబు లాలలు గోదనధ్వనుల్
సెలఁగఁగ మోములుం దలలుఁ శ జేతులుఁ గెరవుగ మోడికొంచు భ
ర్తల సహజన్తులన్ సుతులఁ శ దండ్రులఁ బేర్కొని యార్తి నొందుచున్. 19
- వ. హతశేషు లైనవతాకాతపత్రచామరభృదాదిజనంబులనలన నకలజనసంక్ష
యంబు వినుచు నేలం బడి పొరలును లేచు మనిగి యత్యంతకరుణం బై
యుండె నప్పుడు మాన్యననితాజనంబులకానలినాదునుం గడంగి వారలు
దగినవాహనంబులపై నిడికొని యిక్కడకు వచ్చిరి తిక్కపభీతజనంబులు పలు
దెసలం బొటి రట్టిమెడ నీకొడుకు యుయుత్సుండు శోకసంతాప్తచిత్తుం డై 20
- శా. గంగానందనుఁ డాది గాఁగఁ గురుసంరథుం బెల్ల సంగ్రామభా
త్రిం గూలెం బతి యొక్కరుండు పటుకొంతేయప్రతాపంబుపే
ర్తిం గీడ్పాటున కోర్చి పాతె విధి నారమేగ్రాణమున్ నిల్పె నా
కుం గాంతాజనులం దగంగఁ బురికిం శగొం వేఁగు టుద్ధం బగున్. 21
- వ. ఏకాదశాక్షౌహిణీభర్త మన్నించుమానవతులు గాసి యగుదురే యని మనం
బునం దలపోసి రథంబు డిగి యత్తెఱంగు శౌరికి నజాతశత్రునకు నెఱింగి
చిన నప్పండవాగ్రజుండు పరమకృపాపరుండు గాఢనఁ బ్రీతుం డై శౌరి
యాననం బాలోకించి యది ఘోర కాదె యని పలికి యతం డనుమతి సేయ

నవైశ్వానరపుత్రుఁ బరిరంభణంబు సేసి లెస్సతలంపు తలంచి తని సంభావించి
వీడుకొలిపిన నతండు రథారూఢుం డై రథ్యంబులఁ ద్వరితగతి నడపి భూపతి
ప్రేయసీజనంబుల కధ్యక్షు లగునృద్ధకంచుకులం గలసి వారును దానును
వారల నుచితప్రకారంబులఁ దేర్చి పురంబు ప్రవేశించునప్పు డెదుర విదురుం
గాంచి. 22

చ. అతఁ డడుగంగ శల్యసుబరలాత్మజులుం బల మంతయున్ రణ
క్షితిఁ బడు లేర్పడం బలికి ర్చెప్పెఁ దురంగము డిగ్గి మేదినీ
పతి యొకరుండు పాటుటయుఁ ర్ బొండ్లవముఖ్యుఁడు ప్రీతిఁ బంపఁగా
నతివల నిల్లు సేర్పుటకు ర్ నై యిటు రాకయు మానవేశ్వరా. 23

వ. అనిన విని యతఁడు శోకన్యాకులుం డగుచు నవైశ్వానరపుత్రుం బొగడి కాలో
చితకృత్యం బొచరించి లెస్సచేసి తని పలికి నుతియు ని ట్లనియె. 24

తే. ఎప్పుడును సంజయుఁడు నచ్చి ర్ యెఱుంగఁ జెప్పు
బలికి సమరవిశేషంబు ర్ లతఁడు సేటి
తెఱఁగు చెప్పడిఁ గాక యేర తెంచి మున్న
మనము వినిపింపఁగాఁ దగ ర్ ననఘ దీని. 25

వ. ఒండుముఖంబున నిన్వార్త సగరు సొరకుండునట్లు గా సంవిధానంబు సేయ
వలయు నీవు దుర్యోధనుప్రయాజనంబులను దద్రక్షుకులను దోడ్కొని భవ
దీయమందిరంబునకుం జనుము తక్కిటివారి సంతంత నడకువతో నిలువ
నిమియంపవలయు నని పలికి తానును యుయుత్సుండును సావధానప్రయ
త్నంబున నవ్విధానంబు సంఘటించి నీతమ్ముండు పెద్దమొగసాలం జాలుమా
నుసులం గావలివెట్టి యభ్యంతరంబు ప్రవేశించి యుండె నక్కడఁ గౌరవసేనా
సన్నివేశం బత్యంతవిరిళిజనం బయ్యె మున్ను మాతంగతురంగసుభటబృంహిత
హేషితభాషణంబులనలన శబ్దాంతరంబు గర్జగోచరంబు గానియట్టియాశిబి
రంబు నిశ్శబ్దం బయి యుండె ననిన విని యాంబికేయుం డి ట్లనియె. 26

క. సూతసుత యిట్లు పగతుర, చేత మనబలంబురాజరసింహులు బంధు
వ్రాతమ్మును సమసినఁ దుది, నేతెఱఁగున నడచితిరి నరరేంద్రుఁడు మీరున్.

వ. అనుటయు సమ్మహి కాంతునకు సంజయుం డి ట్లనియె సంత నయ్యెడకుఁ
గౌంతేయులు సైన్యంబును దానును సుయోధనాన్వేషణపరు లయి రయంబున
నరుగుదెంచుకలకలంబు వీ తెంచిన. 28

క. కృతవ ర్తయుఁ గృపుఁడును గురు, సుతుఁడును గనుఁగొనుచు నొండురచోటికిఁ జని ర
ట్లతిరభసంబునఁ గుంతీ, సుతు లచటికి నచ్చి నీదు ర్ సుతుఁ బలుగడలన్. 29

వ. అన్వేషించి కానమికి విషాదంబు నొందుచు మరలి చనిరి చనునప్పు డజాత
శత్రుండు నీపుత్రునగరిలోనిజనంబులఁ గృపతోడం గనుంగొని వెఱవ

కుండుం డని పలికి చనియె నట్లు వారు నిజశిబిరంబునకుం జనుటయు మనయోధ
వరులు నేను మనంబున నడలు గదుర నస్తుడువుకడకుం బోయితిమి కృపాదు
లగుమువ్వురు దమరాక యెఱింగించి యచ్చునుజపతి కి ట్లనిరి. 30

—◆◆◆ కృపకృతవర్షాశ్వాత్థామలు దుర్యోధనుం గని సంభాషించుట. ◆◆◆—

క. తెమ్ము కురునాథ కడఁగుము, మమ్ముం గొని పాండుపుత్రమథనమునకు సై
న్య మ్మదియును నీచేతఁ గృశ మ్మయ్యెడుఁ జమ్ము వలదు ర్ శంకింపంగన్. 31

వ. అట్లు కాక గెలిచి భూమి యేలుట యొండఁ జచ్చి నాకలోకసుఖం బనుభ
వింతుట యొండఁ గాని నీయట్టివాని కిట్టితెఱంగు కర్తవ్యంబు గాదని పలి
కిన విని యవ్విభుండు వారల కి ట్లనియె. 32

చ. తనువు ఘనాస్త్రశస్త్రములరతాఁకున నొప్పిని డప్పి న్నట్టె నా
మనము వశంబు గా కెడలె ర మాటలచందము నూడ మిఁకా డ
స్సినయటు లున్నవార లనురజీవులు లేరు తొలంగి నేటిమా
త్ర నిలువుఁ జెల్లి పైకొని యరరాతుల గెల్తము లావు వచ్చినన్. 33

వ. అనవుడు నగ్గురునందనుండు. 34

ఉ. ఏ లనుమాన మేను సమరయించెద నైరము నేటితోడఁ గాం
చాలుర నెల్లఁ దీవ్రశరజాలములం బొలియించి కాని భూ
పాలక పుచ్చఁ గత్తశము ర పాటిగఁ బట్టుము నాదుమాట లీ
య్యాళితనంబు వాపెడఁ బ్రయం బొనరించెద నీకుఁ దండ్రికిన్. 35

వ. అనియె నప్పు డనిలసుతునివేటకాటులు మాంసభారంబులతోడఁ బరిశ్రాంతు
లై జలసానార్థం బస్తుడువునకు వచ్చి రంతకమున్ను ధర్తనందనుం డొక్క
బోయం బొడఁగని దుర్యోధనుండు దొలఁగెం జెట్టుచేమల నడంగి యుండునో
మీరు మెలంగునెడల నరయ వలయు ననిన వాఁడును సృకోదరునిమృగయు
లలోనివాఁ డగుటఁ దమవారికి నెదురు పోయి యమ్మాటతెఱం గెఱిగించుటం
జేసి యప్పని మనంబులం దున్నట్టియాబోయ లట్లు కలన నేమరి సల్లాపం
బులు సేయు చున్నయున్నర నాథునియారథికనరులవచనంబులు విని పూర్వా
భ్యాసంబువలన నయ్యుక్తిప్రత్యుక్తులపరిపాటి దేటపడిన నన్నీటిలో నీకొడుకు
డాఁగి యుంట నిశ్చయించి తమలో మెల్లన యి ట్లనిరి. 36

క. ఈరథికులు తను నిమ్మెయిఁ, బోరికిఁ దలుమంగఁ దాను ర్ బురికొన కిచటం
గౌరవపతి డాఁగినగతి, బోరనఁ జని చెప్పనలయు ర్ భూనాథునకున్. 37

తే. అతఁడు పసదన మొసఁగు మారరుతతనయుని
మున్ను గని మెచ్చు వడయుద ర్ మన్న రేంద్రు
నతఁడ కాన్పించు మనల రరయమునఁ బోవ
వలయు మాంసభారంబులు ర్ వలదు లెండు. 38

వ. అని మోపులు డిగవిడిచి వెనం బాటి రయ్యవసరంబునఁ బొండునందనులు నీనందను నెదక ననేకచారులం బొలికలనికెలంకులకుం బుచ్చి యాతండు తమ కగపడమికిఁ జింతాక్రాంతు లై యుండ నాబోయలు భీమునిపణిహారులఁ ద్రోచికొనుచుం దన్తందిరంబు దఱియం జొచ్చి యతనిం గాచి యమ్మడువున నమ్మహిపతి డాఁగి యునికి యెఱింగించి. 39

క. తమవిన్నమాట లన్నియుఁ, గ్రమమునఁ జెప్పిన నతండు ర గడుఁబ్రియమున న ర్థము లొసఁగె నారికి ననేకములు నహింపంగఁ గొలఁది ర గా కుండంగన్. 40

వ. ఒసంగి యూలుబకుల నగ్రజుఁ గానిపించి దేవా దుర్యోధనుండు ద్వైపాయన హ్రదంబున నొక్కడనుద్రవిన్యంతేసి జలంబులు నిజశరీరంబు సోక కుండు నట్లుగాఁ జేసికొని డాఁగియున్నవాఁడు వీ రెఱింగి వచ్చి రని యతనికి విన్నవించి యాసుయోధసగురునందనాదులసల్లాసంబు లెఱిగించిన నతండు పరమహర్షం బున నాబోయలకు బహువిధంబు లగుపనదనంబు లిచ్చి తక్కినతమ్ములకును గృష్ణునకుఁ జెప్పికొని వాఁడును సకలబంధుమిత్రపరిజనంబులును దోడన చను దేర నుద్దామగమనంబున. 41

తే. తురగఖరపుటరథ నీమిరకరిపదాతి, ఘట్టనంబుల నేల గ్రరక్కదల శంఖ పణవనిస్సాణకాహశరణాన మెల్ల, దనలఁ బరంగంగ వచ్చె నరదైవకు నధిప.

వ. అట్లు ధ ర్థనందనుం డేతెందుకలకలం బొలకించి యంతకమున్ను రణోత్సా హంబునకైరాజు నిర్బంధించు చున్నయగ్గురుపుత్రకృపకృతవర్తు లతనితో ని ట్లనిరి. 43

మ. ధరణీనాయక బొండుపుత్రులు సమురద్దామోద్ధతిన్ వీరె వ చ్చిరి వీరెన్ నడిఁ గిట్టి తాఁకుదమొ నీరచ్చి తంబు పోరాటకుం జొరదే నిప్పటికిం దొలంగి చని యెందఁజేసెన్ నేముండ్ల చ్చెర రూపించినవేళఁ జెప్పినెడకుండ్లజేరిగి నేతెండుకొలఁకాంతాన్. 44

ఆ. అనుడు నాస్మరాలుఁ ర డయ్యోధవరులతో, నిప్పు డనికి నుత్తరహింప కెచటి కేనిఁ దొలఁగిపోయి రయిచటికి మగుడంగ,రండు పగలు సనిన రాత్రిరయగుడు.

వ. వారు నారణపురంబున కనివారణఁ బోయెదరు ప్రాదురుగాక యిచ్చేరువఁ బో యిరేనియు నిమ్మడువున నాయునికి యెఱుంగలే రట్లు గాక యెఱింగిరేనియు నన్నుఁజేరరాదు మఱియవిద్యావిశేషసం స్తంభితాంభోదుర్గంబున నిర్భయుండ నై యుండెదఁ బొం డనినం బొగులుమనంబులతోడ నారథికజనంబులు ప్రావం బతి జలంబులు శిలాసదృశంబులు గాఁ బరి స్తంభించె నేనును బొండుసూనుల చారు లెల్లకడల మెలంగుటంజేసి రాజు నప్పడు వెలువరించుట కర్జంబు గా దనియు నతనితోయ స్తంభనవైదగ్ధ్యం బెఱుంగుట నొలసినయాటను ముం దటియట్ల వారలతోడం జని చని చి త్తంబు గలంగినం జనం జాలక యరదంబు

డిగ్గి యచ్చట నొక్కయెడ నొదిగి నిలిచెన నని వారలకుం జెప్పి యమ్మడువు నటుత నొక్కపటపు గలపొదయీజమిం దూటి పొంచియుండితి వారలు దూరం బు సని యొక్కవిపులవటంబుపొంత విశ్రాంతి నొంది నీనందినువలనికిం జనిన హృదయంబులతోఁ దదీయకార్యచింతాభరంబు పట్టుకొనఁ నననుబంధసంభాషణంబులు సేయు చుండి రక్కడ.

46

46

క. కలకల నవ్వుచుఁ బెలుచుం, బలుకుచుఁ దమకెలఁకులందుం ర బాంచాలకుమా
రులు సనుదేరఁగఁ బొందును,తులు నచ్చిరి సంసంబుకతో మడుపునకున్.

వ. ఇట్లు వచ్చి ధర్మతనయుండు ¹భవత్తనయమాయా స్తంభితం బైనయాజలాశ
యంబు నిరూపించి తత్ప్రకారం బెఱింగించి యచ్యుతునితో నల్లన నిట్టనియె.

క. చొర రాదు మనుజులకు నె, వ్వరికిని నిజ్జలము కాగనక్షేతిపతి ని
ర్భరమాయాసంరక్షౌ, భరితం బై కాన వీతకభయుఁ జాతంచున్.

49

—●●◆— ధర్మరాజు మడుగున డాగియున్న దుర్యోధనుని చూసి నాడుట. —◆●●—

క. అని వెండియు నాపతి గురు, జననాథుగుఁడనిచి పలుకు ర శత్రుఁడు వోడ్డ
చనుదెంచెనేని పో వ,చ్చునె నాచేఁ దప్పి యిందుఁ ర తొచ్చిసఁ దనకున్.

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతనికి నల్పస్వరంబున నిట్టనియె.

51

ఉ. మాయలు గల్గుదుష్టులకు శ మాయపుభంగులె మందు గాక ని
ర్భాయత నుల్లసిల్లెడుపరాక్రమలీలలు గొల్పు నెట్లు జే
తేయులు దొల్లి మాయల నశతిప్రబలాత్తుకు లైనఁ దద్వఱ్ఱో
పాయములక జయింపరె నృపాలక విష్ణుఁడు నింద్రుఁడుం దగన్.

52

వ. హిరణ్యకశిపువృత్రవధప్రకారంబులు వినమె రానగుండు హోమాదిమా
యాక్రియావిఘాతంబునఁ గాదె రాముచేత నిర్జింపంబడఁ నరకాసురు నేను
బరిమార్చినతెఱం గెఱుంగవే వీఁ డగపడునట్టివిధంబు నూచికొ మ్మనిన విని
యప్పొండవాగ్రజుండు జలాంతర్గతుం డై యున్నభవస్సందను నుద్దేశించి
యిట్లనియె.

53

చ. ఇటు తగునే సుయోధన మరహీవలయంబున నిట్టిదై న్య మె
చ్చట వినఁ జూడఁ గల్గెనె యశసంఖ్యలు రాజులు నీకుఁ గాఁగఁ జ
చ్చటయును బంధుమిత్రులు విశేషుడచరిత్రులు పోర నట్లు త్రుం
గుటయును జూచి తేమిటికిఁ ర గ్రుంకితి నీళ్లను జావు నప్పునే.

54

ఉ. శూరుఁడ వండ్రు నికొ మడువు శ సొచ్చుట శౌర్యముచొప్పె మాన మే
యూరికిఁ బోయె నాజి నృపు శ లోడుదురే నృపుఁ డన్నమాత్రయే
కౌరవవంశజాతుఁడవు శ గష్టపుఁజచ్చుట దెచ్చుకొంటి నీ
పేరును బెంపు మాలి యరిరబృందము నవ్వంగ నిట్లు సేయుదే.

55

1 భవత్తనయుమాయా స్తంభి. 2 పరిణత మై; పరిత మై. 3 జచ్చిట.

56

57

58

సీ. నరుండు ప్రాణభయంబుఁ శఁ జొరయుట యరు దయ్య
వినుము తెల్లంబుగా శఁ మనుజనాథ
రథవాహసారథి శఁ రహితుండ నగుటను
బాణాదిహేతిసంశపదలు లేమిఁ

మిత్రసహాయులు శ్రమిడి యడంగఁ

జచ్చుటఁ బోటుల శ్రమొచ్చి మేనును డప్పి

గూరి చిత్తంబును శ్రబోర కెలయ

తే. కునికిఁ జేసియుఁ దొలఁగితి శ్రమొదిఁగి సేద, దేస్తుకొని రణమునకు నురదీర్ణవృత్తి
వచ్చువాఁడను నీవు మీరవారు విశ్రమింపు ఉంతకు నుతిరండుశాంపు సూప.
వ. అని పలికినఁ బాండవాగ్రజుండు. 65

క. ఇందాఁక విశ్రమించితి, మిందు నినుం దడవి కంటి శ్రమిప్పు డెచట నీ
కుం దేతె డప్పి కురుపతి, నందన రమ్మింక రణమునకు నాయిత మై. 66
వ. అనుటయు. 67

తే. ఎవ్వరికిఁ గాఁగ రాజ్యంబు శ్రవెల్లభోగ,ములునుగోరుదురక్కుమాశ్రమలునునాడు
తమ్ములును లేరు తురగరథద్విపప్ర,హీన యయ్యె నీకోణియు శ్రవేల వెనఁగ.
చ. ద్రుపదతనూజులకా గెలిచి శ్రదోర్బలసంపద నుల్లసిల్లి యి
మ్మపజితదర్పహీను లగుశ్రవల్లు గఁ జేసి సను స్తభూపతి
త్వపదము గంటినేనియు ¹వృథారభసం బడి యింపు గాదు క
ర్ణుపడుట భీష్ములేమిని గురుండు మృతుం డెగుటకా ధరాధిప. 69

క. తనవారుఁ దానుఁ గూడఁగ, సనుభవసుఖ మందఁడేని శ్రయది రాజ్యమె రా
జునకు భవత్పరిజనములు, సనుజన్ములు బ్రదిక గేలు శ్రమఖలధరిత్రిన్. 70

క. ఏ నింక సమర మొల్ల మ, హీనాయక నీక యుర్వి శ్రమిచ్చితి శాంతిం
గానకుఁ జని వల్కులపరి, ధానుడ నై తన మొనర్చేరదను మునులకడన్. 71

ఆ. ఓడి వచ్చినాఁడ శ్రమద్ధతి నా కేల, యుడుకు మాని నీవ శ్రయర్వి యేలు
గుఱములును నేనుశ్రమలు లేనిబయలు నీ, తలన కట్టిక నుము శ్రధర్తతనయ.

చ. అన విని యన్న రేశ్వరుఁడు శ్రహాసముతో నతినింగఁటిరచి యి
ట్లనుఁ దనుజానుజ స్తసుహృదాప్తసహాయులు సన్నఁ గాదె శ
య్యనిఁ గొని మమ్ము గెల్చి సకలలోర్వియు నేలుట కుత్సహించి తీ
పనువుట లేల మాను మిది శ్రపాటిగఁ బట్టుము లెమ్ము పోరికన్. 73

సీ. నీయీగి నేను భూనాయకుఁ డగు టాల్ల, రాజకోటికిఁ బరిగ్రహము సనునె
నిను ననిం దెగటార్చి శ్రవేలఁ బాలించెద, నను నోర్చితేని పంరపున నుఖంపు
మేమిటివాఁడ వైశ్రయిచ్చితి పుడమి నీ, కనియెడుమాట యి శ్రట్లాడె డిపుడు
నీవుధరిత్రి యీశ్వరీనఁ గురుకులం, బుసకు నిట్లాటడి శ్రవోప నేల

తే. శాంతి నొందుటకై ధర్తశ్రవీసంవిభాగ,కరణ మొసరింప వచ్చినశ్రకమలనాభ
వాక్యవృత్తిఁ బాటింపక శ్రవాడిసూది, మోపినం తైన నుర్వి యీశ్వరోప నంటి.

క. ఏమివిధంబునఁ బొరలియు, భూమి కురున్మపాల నీకుఁ శ్రమచ్చుకొనఁగ రా

- కీమయి దై న్యపక్షితి నా, కేమార్గము వట్టి యిచ్చె ర దేర్పడఁ జెపుమా. 75
- క. అరులకు సిరి యిచ్చెద నను, వెరవిడియుం గలఁడె డీని ర విడువుము నాకున్
ధర యిచ్చి తేనియును నినుఁ, బొరిగొన కే విడువ నతిమి ర పోరుట యొప్పున్.
- క. నాచే నీప్రాణంబులు, నీచే నాజీవితంబు ర నిజ మున్నవి యి
న్నీచత యవకార్యము రా, జోచితకర్తృత్వనిశ్చరయుడ వగుము నృపా. 77
- వ. అని వెండియు ని ట్లను జతుగృహంబు దహించితి పాములం గఱపించితి నీటం
ద్రోయించితి విషాన్నంబు వెట్టించితి వెన్నికపటోపాయంబులు సేసినను నీచేతఁ
జెడకయునికి యొలుగవే యింక నట్ల యిమ్మాయలం బ్రయోజనంబు లేదు. 78
- క. లేలెమ్ము బిగుదన న, మ్మాలమునకు నీవు నెఱుఁగు ర దవ్విధము కడున్
మే లొందుతెరువు నీ డిం, కేల యొడిగి కష్టపడ నర రేశ్వర చెపుమా. 79
- వ. అని యివ్విధంబున నమ్మును జేంద్రుండను మఱియుం బలుకఁ బెఱవారు నట్ల పలికి
రనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు. 80
- తే. ఇట్లు జంకింపఁబడి నుత్తర యేమి సేసె, నాలనూజుండు 1 మున్ను నెరన్నఁడునుజంకఁ
బడినవాఁడుగాఁ డక్కటరపు నమునాల్గు, నెఱుఁగులును వెఱుఁ ననపంపుర సేయబడికె.
- క. పరిజనహీనత దీనతఁ, బొరిసినయెడ ముట్టుకొని రిరపుప్రకరము ని
ఘరవాక్యముల నమ్మెఱుఁ, బరితాపము సేయ నేమిరభంగి నిలిచెనో. 82
- వ. అనుటయు సంజయుం డమ్మునుజపతి కి ట్లనియె నట్లు ధర్మతనయుండును
దమ్ములుఁ గొడుకులును ద్రువదపుత్రులును బొదువుకొని పలుకుపలుకులకుఁ
జిత్తం బు త్తలపడ నాననంబు పల్లభిల్లఁ గరంబులు విదిర్చి దురం బొనర్చువాఁ
డై యప్పొండవాగ్రజుని కి ట్లనియె. 83.
- నీ. మీ రేవురును బరిరవారబాంధవమిత్ర, సహితుల రఖిలాస్త్రశస్త్రవంతు
లరు కరిన్యందనరేకురగనమేతుల, రే నొకరుండ విరహీనసహచ
రత్వంబు విగతాయురధత్వంబు వాహన, 3 హీనత నొందితి ర నేవిధమున
నని యొనర్పఁగ నచ్చు ర నది గాక పోటుల, డస్సితిఁ గడు మీకు ర డప్పి లేదు
తే. వరుసఁదగ నొక్కఁడొక్కఁడవచ్చి పోరుఁడిపుడ వెడలి మిమ్మందఱర నెల్లచెలులఁ
జుట్టముల రూపుమా పదఁజుట్టుముట్టి, పలువు రొక్కని తోఁబోరఁబాడియగునె.
- వ. అట్లు మీరు సాలరేని. 85.
- ఉ. తమ్ముల నిన్నుఁ గేశవునిరమ్ముని ద్రాపదియన్నదమ్ములం
గ్రమ్మన గీ టడంచెద నొకకండన యె నిదె వచ్చి బాహుద
ర్పముల నిర్లవారమును ర భానుఁడు దోఁచి సముజ్జ్వలాత్మతే
జమ్మున రూపుమాపుక్రియఁ ర సజ్జత నిల్వము సుస్థిరుండ వై. 86
- తే. వినుమా నీకుఁ గృష్ణునకును నెఱచికాదు, ముంద రే నట్లు లాడుటరయెందుఁజెల్లు

1 మే లొందుతెరువు. 2 మునక డమ్ముఁడును 3 భావంబు నొన 4 రొకనితోఁ బెనఁగంగఁ గాడి.

సమరధర్మంబు తెఱఁగు దేల్లముగ నెల్ల, వారలకుఁ జెల్పుటకుఁ గానిరవనుమతీశ.
 వ. నేడు మిమ్మందఱ సమయించి భీష్మద్రోణకర్ణభగదత్తబాహ్లికజయద్రథశకుని
 శల్యాదు లగుబంధుమిత్రసహాయులఋణంబు నీర్చెద సని పలికినం బాండ
 వాగ్రజుం డిట్లనియె. 88

చ. సమరముపాడి నీ వెఱిగిరశత్రుల గెల్వఁగ నుత్సహించు టొ
 ప్పు మనుజనాథ యొక్కడును శ్రీ బూని మహాద్భుతబాహుసంపదన్
 మము వడిఁ దాఁకెదం బిలుకురమా ర్చెద నంట యుదాత్త మైనదై
 ర్యమహిమ గాదె యిట్లనినరయంతన యే నటు లేల చేసెదన్. 89

చ. వలసినయస్త్రశస్త్రములు శ్రీ వాహనముం గొను మొక్కగుండ నిన్
 గలన జయించువాఁ డతనిగర్వము నీ వడఁగించితేని యీ
 యిల సకలంబు గైకొని వరహింపుము రాజ్యవిభూతి వాఁడు నిన్
 దలపడి పోరుఁ జుట్టలును శ్రీ దక్కటివారలు నిల్చి చూడఁగన్. 90

వ. అనిన విని భవన్నందనుండు ధర్మనందనున కిట్లనియె. 91

చ. అరదము లెక్కి ఘోరవివిరథాస్త్రచయంబుల మున్ను పోరమే
 నరవర క్రొత్తచందమురణంబు కరంబు ప్రియంబు సేయు ని
 ప్థురగదలం బదాతు లయి శ్రీ శూరతయున్ మహనీయధీర ఘో
 స్ఫురణమునుం బొగడ్త వడఁ శ్రీ బోరుట మే లని నిశ్చయించితిన్. 92

తే. వింతకూరలు గుడుపున శ్రీ వేడ్కసేయు
 భంగి సంగ్రామమున నూత్నశభంగు లెడఁదఁ
 గొతుకము సేయుఁ గావున శ్రీ గద ధరించి
 నిను సహోదరులను యోధులను జయింతు. 93

చ. అనుటయుఁ బొంగి ధర్మసుతుఁ శ్రీ డాతనితో గద నొక్కరుండ నేఁ
 గొనియెద నీదుప్రాణము లరకుంతితబాహువిలాసభాసి నై
 యనవుడుఁ బుట్టలోపలిమరహాభుజగేంద్రుఁడు రోజునట్లు రోఁ
 జె నధిప యవ్విభుండు దనరచిత్తము నప్పలుకుల్ గలంచినన్. 94

—♦—దుర్యోధనుఁడు గదామండితుం డై హ్రదంబు వెడలి నచ్చుట. —♦—

వ. అట్లు నిశ్వాసంబు నిగుడ నొడలు పొంగఁ బట్టుక శాఘాతంబునం గెరలుశూకలా
 శ్వంబుచందంబునఁ గెరలి జలస్తంభం బుడిపికొని మడుపు సంతోభింప నపహ
 సితశిలాసారోదారంబును గనకపట్టికామండితంబును నై నగదాదండంబు విపు
 లాంసవీరంబున నమర్చుకొని వెడలె నట్లు సందంభవిజృంభితుం డై. 95

తే. గదయుఁ దానును రుచిరశృంగమునఁ బొల్చు
 పర్వతము గ్రేణి సేయునీరపట్టిఁ జూచి
 కాలధండంబు చేకొని శ్రీ లీలఁ బొల్చు

- జమునిఁ గా మదిఁ దలఁచిరి రజనము లెల్ల. 96
- వ. అతనిఁ గనుంగొని సాంచాలుకును బొండ్లవులును. 97
- తే. చిటుతనగవుతో నొండొరురచేతు లప్ప
 శించి నిర్భరసంతోషరలీల నొప్పి
 రమ్మహీనాథుఁ డయ్యపరహాస మెఱిఁగి
 బొమలు ముడినడఁ గనుఁగవఁ ర బొడమఁ గెంపు. 98
- వ. కోపావేశంబు నొంది యున్వృత్తతారకంబుల వారల నెల్ల నాలోకించి. 99
- క. ఈ గెలి నే లార్చెద బాహుగర్వము మెఱయ మిమ్ము ర నందఱను మహీ
 భాగమునఁ గూల్చి నెఱవెడ, నాగదబలు ¹పెట్టు లైన ర నగుఁ డందాకన్. 100
- తే. అనుచుఁ బోటులఁ దొరుఁగురరక్తాంబుధార
 లంగమెల్లను గప్పిన ర నప్పు డొప్ప
 గావినెలయేలు లెల్లడఁ ర గలయఁ బర్య
 బాలుచుకులసర్వతంబుచారడప్పన నతండు. 101
- వ. అట్లు ఘోరాకాండం డై నిలిచి నీకొడుకు పొండురాజుకొడుకులు బంధుమిత్రపరి
 వారసమేతంబుగా నడరి యొక్కపెట్ట తన్నుం బొదువుదు రని శంకించి పొండవా
 గ్రజుడనఁ గనుంగొని. 102
- ఉ. రం డిట యొక్కఁ డొక్కఁడ దురరం బొనరింపఁగ మీరు పల్వు రొ
 క్కండను నేను హేతిహాసకాయత డస్సినవాఁడ నన్న నా
 తం డభిమన్యు బాలుని నరధర్మతఁ బ్రాథు లనేకయోధు లొ
 క్కం డన కెట్లు చంపి రటు ర గాఁ గొను మిబ్బవరంబు నావుడన్. 103
- వ. నిరుత్తరుం డై యున్నభన త్తనయున కాధర్మతనయుం డిట్లనియె. 104
- క. ఏ నట్లు సూపి చెప్పితఱి, గాని యది రణంబుపాడి ర గామి యెఱుఁగుదున్
 రా నీను నీదుపయి ను, తైస్సరికులను వెఱవ కాయితము గమ్ము నృపా. 105
- క. తల నక్క మాడిచికోని ద్రిం, డలనడ బంధించి పోరి ర కమరి నిలువు నీ
 వలచిన యట్టివ యిచ్చెద, నలఘుశిరస్త్రాణకంక రటాదులు నెమ్మిన్. 106
- వ. మఱియు నొక్కతెఱంగు నీమనంబున మెచ్చును నచ్చెరువును నెలకొనం బలి
 కెద నాకర్ణింపుము. 107
- తే. ఏటికొనుమీపునొకనిమూరయేవురందు, వాఁడు నీతోడఁదగఁబోరురవాఁడువానిఁ
 జంపి మహి యేలు వానిచేరజచ్చి త్రిదిన, సౌఖ్యమొందుము చేసితిరసమయమేను. 109
- వ. అని పలికి యుజ్జ్వలవివిధవర్తంబు లాతనిముందటం బెట్టించి. 109
- క. విను జీవముతో నిన్నుం, జననిచ్చుట యొండు దక్కరసమరంబునఁ గో
 రినయది నీ కొసఁగెద నిం, తన చెడియెనె యకట యన్నరదమ్ములకూర్చుల్. 110

వ. అనిన విని నీతనయుం డట్లు కాక నీవు నా కలిగెదవే యని కనకచిత్రితంబు
లగుశిరస్రాణకంకటంబులు గైకొని ధరియించి కాంచనాచలంబు ననుకరిం
చుచు గద చేత నమర్చి పాండవాగ్రజుం గనుంగొని.

నీ. కవలలో నొకఁ డొండ్రుగాండివి యొండె వృకోదరుఁ డొండె నీరవైండెఁ జేత
గద గొని యెక్కటిరకయ్యంబునకుఁ బూని, యేర్పడ నిలిచిన ర నీక్షణంబ
సమయంగఁజూచెదఁ ర గ్రమమున మీరెల్ల, నొకఁడొక్కఁడేతేరఁ రబ్రకటబాహు
దర్పంబు వైగ డొంసరధరఁ గూల ప్రేయుచు, నచ్చెన మఱియు నీరవారిలోన
తే. నలిగి యెవ్వఁడు దాకిన ర సట్ల నాదు
గదకు నెర సేసి పేర్చెదఁ ర గడు గదాన
ణంబు నాతోడఁ జేయ మనస్కథహరుండు
గడఁగ లేఁడు మీకెందుఁ బోఁ ర గలదు నేఁడు.

వ. ఇవ్విధంబున దుర్యోధనుం దుష్ఠతుం డై మఱియుం నెద్దయెలుంగునఁ బలుకు
చుండ నతండు విన కుండఁ బద్ధనాభుండు సొగడవార్తజూన కిట్లనియె. 113

చ. ఇతఁడు గదారణంబునకు శ్రీ సీకొలఁదిన్ నినుఁ బిల్చినన్ మరు
త్పతినుతుఁ గోరినం జిలుతఁతన్నులలో నొకనిన్ పరించినన్
మతి సెడి రొక్కొ వీర లనుకమాటకుఁ బాత్రము గాదె సాహసం
బుతటియె మేదినీశ యిది శ్రీ బుద్ధి దొఱంగి తనుగ్రహంబునన్.

చ. ఒకరునిఁ జంపి తేని సకలలోర్వియుఁ గైకొను మంట నీవు ముఖ
శకునికి మాయజూదమున న సంపద లెల్లఁ ద్రయోశాబ్దభో
గ్యకృతి నమర్చి యొడ్డినటు న లె నది పండెపుఁగయ్య మయ్యె శ
త్రుకులము నెల్ల దుఃఖిపడి న త్రొంచుట దాఁ దుదిఁ బరదె మాడనే.

చ. నరవర యెక్కటెక్కటి పెరనంగఁగ భీముని నైనఁ బన్నఁ గా
దరయఁగ భీముకంటె గదరయందలికాశల మెక్కు డీమహీ
శ్వరునకు భీముమేన బలసంపద మిక్కిలి దానఁ బోవు నే
వెరవునఁ గోలుపోట భుజవీర్యము పోరుల నెందుఁ జూడమే.

వ. అనిన విని మహాబలనందనుండు ననుచేననందనున కి ట్టనియె.

శ్రీకృష్ణుడు భీముని సద్గించి దుర్యోధనునోడిగదాయుద్ధమునకుఁ బనుచుట.

మ. గద నాచేతికి వచ్చినప్పుడు మహాశక్తిగ్రాహిణి అయిన నా
 ల్పదునాల్గొక సమయమునఁ బొమ్మనుసముఖానఁబు న నొందు దు
 ర్థదసరంభ¹వికల్పముం డయినకొరవ్యాధముం జెప్పు నా
 కెదురై ప్రాణముతోడఁ బోవు నృపు నిరస్తే లొత్తై దీమాత్రకున్.

తే. వాని² గదభారమునకు నొరవ్వకయు నాచు, పట్టుగదాదండ ముద్దండశబాహుదర్ప

1. విక్రమనండు-విత్తరమండు. 2 భారమనుమాట వెలదునాదు.

- లీల విలసిల్ల ప్రేయదురనేలఁగూల, సంతసముతోడిమెచ్చు పురట్టింతు నీకు.
- వ. అనుటయు సచ్యతుండు ప్రియం బెనంగ నాకిమ్మిరమర్దనుమొగంబునఁ జూడ్కి నిలిపి. 120
- మ. బకవిధ్వంసన మాచరించిని హిడింబప్రాణముల్ గొంటి కీ
చకనిర్మలనకేలి సల్పితి జరారసంధాంగక సై స్వరభం
జకలీలన్ విలసిల్లి తీ నవి మనురప్యస్ఫూర్తిమాత్రంబులే
యొకమర్దున్ దెను రెట్టు నీకు మదిలో ర నూహింప కి ట్లాడితిన్. 121
- క. కాళింగాదిక్షోణీ, పాలున నున్న వమహాద్విరపప్రకరములన్
నేల నిడి కాలఁ జనురితి, వాలినకుదునృపకుమారవర్గంబులతోన్. 122
- వ. అని పలికి కురుపతిఁననఁ గటాక్షవీక్షణంబు నిగుడ వెండియు. 123
- తే. వాలి దుశ్శాసనునిఁజూన్ము ర స్రయ్యఁ జీరి, నీవు నెత్తురు ద్రావంగర నిన్ను నతఁడు
సూచుచుండియు ముసొచ్చిరన్మృక్కెఁగాక, కవియఁజాలెనె నీపయిఁబవనతనయ.
- చ. అగపడి కచ్చు నెట్టి యిలఁ ర డాడినమాటల కిట్లు బల్లిదుం
దుగఁ గొని యేను బల్లుగుఁ గరడున్వడి నీతనిఁ జంపకుండ నే
మిగ సమయంబు నీసి తిట్ట ర మేలొకొ యంటి నృపాలుతోడ నీ
మగఁటిమిచందముల్ నలఁచి ర మాచుతనందన యూఱడిల్లితిన్. 125
- చ. తులునతనంబునన్ సభకు ర ద్రోపది ముందల వట్టి యీడ్చి య
ట్లఁపఁగఁ జూచి నీవు దగ ర నాడినరెండు దెఱంగులందుఁ బెం
పొలయఁగ దుస్ససేనుఁని ర యొక్కటి దీర్చితి తీర్పు మింక బా
హులకసి పూన నీనిపనిరయిం ద్వరితక్రమవిక్రమంబునన్. 126
- తే. పరజయము నొంది కట్టుమురపట్ట మఖిల,ధరణిరాజ్యంబునకు ధర్మరతనయుఁ బ్రీతి
బంధులకు నల్లఁ గెన్నులరపెండు నగుచు, నీవుఁదమ్ములు నుఖవృత్తిర నెలవుకొనుఁడు. 128
- వ. అని మఱియును.
- చ. బరనస మొప్ప నీవు గదరపండువు సేయఁ దలంచి తాఁకినం
గురుపతి నిర్జితుం డగుటరకుం బవనాత్మజ యేను బూట పో
టరితన మెల్లఁ జూపుము కరడంగుము నీ నని యేలిమాటమై
నరవర ధర్మసూనుఁడు విరనన్ విజయం బొసఁగెన్ మఱిందికిన్. 129
- వ. ఇవిధంబున నృకోదరానకు జయ ప్రదంబు లగుమాట లాడి దుర్యోధనుండు దండి
మగండుశ్రమంబునుం జాలఁ గలండు నీ వతిప్రయత్నంబునఁ బెనంగవలయుఁజుమ్మా
యని పలికె నస్సఘ సౌత్యకి యాసమీరనందను నగ్గించెఁ బొంచాలురుఁ దక్కునుం
గలుగుధరణీశులు సబ్బలుమగనిఁ బ్రశంసించి రతం డగ్రజనాననం బాలోకించి.
- చ. వినుము నరేంద్ర యేను బలవిక్రమముల్ పైగఁడొంద నిక్కుల
ఘ్నునిపయి నానుసంబునతిరకోపము పార్థుఁడు ఖండవంబునం

- దనలము పర్వః జేసినటు ర లగ్గలికన్ నిగిడించెదన్ గదం
గొనియెదఁ బ్రాణముల్ మహి యశకుంతితశాస్తి గ నేలు మంతయున్. 131
- ఆ. మహితకీర్తి పుష్పరమాలికఁ బూన్పెద, నిన్నుఁ జీకురాజు ర నేడు ననరుఁ
గాక శకునిబుద్ధికతమునఁ దమ కింత, పుట్టె నని తనూజురపాలియు పెఱిగి. 132
- వ. అని పలికి సన్నాహంబు శోభిల్లు చుండ గదాదండంబుఁ గేల నమర్చి వృత్రున
కభిముఖుం డగువాసవుండునుంబోలె దుర్యోధనుచిక్కు మొగం బై నిర్వ్యా
హం బై నశుండాంబుచందంబున నున్నయన్నరపతిఁ గనుంగొని తమయన్న
యుఁ దమ్ములు నెమ్మనంబుల సంతసిల్లఁ దాను సమరోల్లాసభాసితం డగుచు
నతని కిట్లనియె. 133
- ఉ. ఇట్టిది క్రూరకర్త మని ర యించుక కొంకక లక్కయింటఁ జి
చ్చిట్టితి మాయజూదమున ర నుత్తము ధర్మజుఁ 'దూలఁ బుచ్చి తా
చుట్టలుఁ బెద్దలుం జెలులుఁ ర జూడఁగ ద్రోవది భంగపెట్టి తి
ట్టట్టన కింకఁ దత్ఫలము ర లన్నిటి నొందుము చేరి తగ్గ మై. 134
- సీ. గాంగేయకుంభజరకర్ణ శల్యాదులు, నీకుఁ గాఁ బెనఁగి యశనేకబంధు
మిత్రులు మడిసిరి ర ధాత్రీపతులఁ దోడు, తెచ్చితి నలుపురఁ ర జచ్చి గంత
వట్టువారును దోడఁబుట్టువు లెల్లను, గూలి రంతటికిని ర మూల మైన
శకుని గీటడఁగె నింకొకరుండ వీ వున్నవాడవు నిను నిన్ను ర నేడు నాదు
- తే. గదకు నెరసేసి లోకంబు ర కల్కవంబు, లేను బాపెద నీరజ్జు ర తేల నాకుఁ
జక్కనై రమ్మ మద్భుజాశస్త్రంభశుంభ, దుగ్రకేళికిఁ బాత్ర మైయోట దక్కి.
- చ. అనుడు నెదిర్చి నీతనయుఁ ర డాతని కిట్లను నేల రిత్తగ
ర్జనములు గానవే పటుభురజాకలితో గ్రగదాసముద్భటున్
నను నిటు రమ్మ సూపుము రణంబున నీదుబలంబుఁ జేనయున్
మన మిటు చేరి నిల్చి వెడరమాటల నాడుచు నున్ని యొప్పునే. 136
- క. వినుము గదారణమున ననుఁ, జెనయఁగ వాసవున కై నఁ ర జెల్లదు నీవీ
యనిఁ బాడి దప్ప కుండఁగఁ, బెనఁగుము ప్రాణంబుతోడఁ ర బ్రదిలెదు భీమా.
- వ. అనిన విని పాంచాలురుం దక్కినజనపాలురుం బ్రశంసించి మత్తమాతంగంబుఁ
దలశబ్దంబుల నుబ్బం జేయునోజ రారాజుఁ బ్రహ్లాదు నొందించిరి గజ
బృంహితంబులు హయహేషితంబులురు జెలంగె నాయుధంబు లెప్పుడుమెఱు
గులఁ బొలిచెఁ దదనంతరంబ యెల్లవారును నెడగలుగఁ గూర్పుగడి రమ్మహవీరులు
దలపడువారై వీరోద్రేకంబునంజేసి యతిలోకం బగునవష్టంభంబున విజృంభించి
యొండొరుల నవలోకించి రట్టియెడ. 138

◆◆◆ భీమమునకు నున్న నా దా యుధము సూడు బలరాముడు నిచ్చుట ◆◆◆

సీ. యదుకులవీరకుల డెగురాముఁ డెవ్వ ర్త, యంతక మును విని శ్రీ యాక్కుమారు
లాత్త శిష్యులు గాన శ్రీ యూహన మూక్షింపఁ, దీప్తయానమున నేరే తెంచి దృష్టి
గోచకుం డగుటయుఁ శ్రీ గురునాథ తగ నెల్ల, వారు నెదుర్కొని శ్రీ గారవమునఁ
బ్రణమిల్లిన నతిండు శ్రీ స్రుత్యభినందన, మాచరింపంగ ధర్మరాత్మజుండు

తే. సమదంబునఁ బరిరంభకణము సేసె, నగుఁడుఁ గవలును చౌపదీనందనులును
వందనం బొనరించిరి శ్రీ వారి నాతిఁ, డర్పభంగి భావణంబుల శ్రీ నాదరించె. 139

క. హరియును నాత్యంతయు విసయ, భరితాంతరికరణు లగుచుఁ శ్రీ బ్రణతు లయిన న
య్యరువున గ్రచ్చి నొయ్యు, బరిరంభణ మాచరించె శ్రీ బరనుప్రీతిన్. 140

వ. ఇత్తొంగిను నల్ల నొయ్యు నా..లగెల్లనిఁ గాంచి కుశలంబు శ్మలము సేసి
రయ్యానెను గిచ్చు డు సరిగిర్చి దిచ్చి దేను బోయి పెక్కుజనంబు లయ్యె
నని యగ్గడించి మిచ్చు నొనరిను నామటకును నాశిష్యులగదాయుద్ధం బను
సంధించుటకును నొచ్చి ననియె సమృద్ధుత్తుండును భవత్తుండును గదలు సే
తులన యుండి నొనరి జేరి భక్తిం బ్రణామంబు లాచరించిన నతిం డాదరించె
నంతఁ గౌంఠేయాగ్రజుండు రాహుణీయుతో నన్నదమ్ములయిరువురయెక్కటిపోరు
సూడు మని నలికి పొరట్లు ద్వంద్వయుద్ధంబునకు నన్నద్ధు లైనతెఱంగిం
చిననతిండు లెస్స కాక యని యనుమతి సేసె నని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు
రాము నాగపరగుంబు సెప్ప ననిన విని తడీయప్రవ ర్తనశ్రవణకుతూహలాయత్త
చిత్తుం డై నజనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె. 141

తే. ఉభయవాహినినంగిరోరద్యోగసమయ
మున హలాయుధుఁ డెత్తెంచి శ్రీ మురహారుండు
పాండురాజసూనులయెడఁ శ్రీ బక్షపాతి
యని విరాటాదిబంధులు శ్రీ వినఁగఁ బలికి. 142

క. హరి యెఱుంగనిచక్కటియును, బురుషార్థము నా కెఱుంగఁ శ్రీ బోలునె యాని
మృత వినఁ జూడఁ జాలక, సరస్వతీతీర్థమునకుఁ శ్రీ జనియెడుబుద్ధిన్. 143

వ. మీ కెఱింగించి పో నచ్చితిఁ బోయి వచ్చెద నని వాసుదేవధర్మజు లొడబడి
యనుపఁ జనియె నని వింటి బలదేవుండు తీర్థయాత్ర నిర్వర్తించిన తెఱంగును
భీమసుయోధనులగదాయుద్ధంబు చెల్లినభంగియు నతిని కాలాన నచటి కేగు
దేర సమకూడినవిధంబును వివరించి చెప్పు మనిన జనమేజయునకు వైశంపా
యనుం డిట్లనియె. 144

సీ. వినుము నరేంద్ర యశోవీధమునఁ జని యమ్మ, హత్తుండు గోసువశ్రాదు లైన
దానార్హ బహుపదార్థంబులు దనయగ్ని, హోత్రంబు దెచ్చుట శ్రీ కుచిలజనులఁ
బుచ్చె నశకవిశ్రుల నా ప్తనచివుల, నలయురథద్విపాశ్వములగముల

- రావించెఁ దండుల¹ ప్రముఖభోజనసాధ, నములు సంపన్న హృదయములు గాఁగఁ
 ఆ. దేరఁ బనిచె నిట్లు శ్రీ తీర్థయాత్రాసంవి, ధాన మాచరించి శ్రీ మానసీయ
 మగుసరస్వతీమహాభోధిసంగమ, స్థానమునకుఁ జనియె శ్రీ సవిసయముగ. 145
- వ. అది ప్రభాసం బనుపేరం బరఁగు న¹ ట్లందులకుఁ జని తీర్థసేననం బనుష్ఠించి
 యంతనుండియుఁ బథిశ్రాంతిప్రయాణంబుల సరస్వతీచేరున నడచి తదీయస్థల
 తీర్థంబు లాడుచు నన్నపానంబుల నాసనశయనయాసంబులను ధేనుకనక
 రత్నాంబరాభరణాదిద్రవ్యంబులను విప్రుల నతిప్రీతులఁ జేయుచు బాలశృద్ధ
 వనితావికలాంగదుర్బలప్రాయులఁ బరిశ్రాంతు లై నయెడలం² దడిమికొని యథేష్ట
 ప్రకారంబుల శరీరస్థితి నడపింపఁ దగువారి నియోగించి మఱియు ననేకధర్మంబు
 లాచరించుచుఁ గురుక్షేత్రంబునకు వచ్చె ననుటయు జనమేజయుం డాతీర్థవిశే
 షంబులు వివరించి చెప్ప మనుడు వై శంపాయనుం డి ట్లనియె. 146
- క. మును చనియెఁ బ్రభాసమునకు, నని చెప్పితి నతని నది మహాత్మరతీర్థ
 మ్ము నరేంద్ర యందుఁ జంద్రుఁడు, ³దనయత్తుం దీర్చుకొని గరతవ్యధుఁడయ్యెన్.

—●—●—●— ప్రభాసతీర్థప్రభాసాంధ్రము. —●—●—●—

- వ. అతైఱం గెఱింగించెద దక్షకన్యకల నశ్వినా⁴యం లగున స్థానింశతీసంఖ్యలఁ
 జంద్రుండు వివాహం బయ్యె నందు రోహిణి రూపాభిశయనతి యగుటంజేసి
 తదాసక్తుం డైనఁ దక్కటివారు వగ నొంది తండ్రికడకుం జని చంద్రుని
 యన్యాయం బెఱింగించిన నాప్రజాపతి చంద్రునితో నుగ్గడించి యిది చాల
 నధర్మం బింక నిట్లు సేసి తేని శపింతుఁ జుమ్మి సముడ వై నర్తింపు మనుటయు
 నమ్మాటదెస ననాదరంబు సేసి యతండు వెండియుఁ దొంటియట్లు వర్తించిన
 నెఱింగి యమృతాత్ముండు గోపించి యఱుఁదపులు గొను మని శాపం బిచ్చిన
 నయ్యోషధినాథుండు నానాటికిఁ గృశుం డయ్యె నట్లు తేవులుచేత నతండు
 పోడిమి మాలిన నోషధులు పసచెడియె దానఁ బ్రజలు డయ్యం జొచ్చి రది
 చంద్రకార్యహేతుకం బగుట యనుసంధించి. 148
- క. దేవత లమృతాంశునితో, నీ వేటికిఁ గృశుండు వై తి శ్రీ నిక్కము చెపుమా
 నావుడుఁ దనతెఱఁ గేర్పడఁ గా వారికి నతండు సెప్పె శ్రీ గౌరవముఖ్యా. 149
- క. విని వార లతనిఁ దోడ్కొని, చని ప్రార్థించుటయుఁ దగఁ బ్రసన్నుం డై యి
 ట్లను దక్షుఁ డఖిలభౌర్యా, జనులయెడ⁵ నడవవలయు శ్రీ శశి సమన్వృత్తిన్. 150
- వ. అట్లు నడచుచు సరస్వతీజలనిధిసంగమకలితం బై నతీర్థంబుజలంబుల నిమగ్నుం డై
 వృద్ధిఁ బొందు వరుసన పదియేనుపదియేనుదినంబులు సగత్తుయంబును బ్రవర్ధనం
 బు నొందం గలవాఁ డని చెప్పి వెండియు. 151
- క. అమవస నమవస నాతీ, ర్థమునఁ గృతస్నానుం డై సురభాకరుఁడు ప్రవృ

1 ట్లందు నని. 2 దడిమికొని. 3 దనుక్షయము.

ద్విమహితతనుఁ డగు నని యతఁ, డమరూల వీడ్కొల్పి యామృతగాంకునితోడన్.
 వ. పనితలకు విప్రులకు ననమానంబు సేయకుమీ యని పలికి వీడ్కొల్పిపె నట్లు
 శాపమోక్షంబు గని చంద్రుం డాతీర్థంబునకుఁ జని తదీయజలస్నానంబున
 నాప్యాయితశరీరుం డై లోకప్రభానుం డయ్యె నది గారణంబుగా నాతీర్థంబు
 ప్రభాసం బనుపేరం బ్రసిద్ధి నొందె నం దుండి యారోహణీనందనుం డరిగి
 చమసోద్యేవనం బనుతీర్థంబున నొకరాత్రి వసియించి యుదపానంబునకుం
 బోయె దానిని శేషం బాకర్ణింపుము. 153

క. త్రితుఁ డనఁగా ద్వితుఁ డన నే, కతుఁ డనఁగఁ దపస్విసుతులురగల రావిప్ర
 త్రితయము భూపాలునకును, గ్రతువీక్ష లొనర్చి ధేనురగణముం బడసెన్. 154

వ. వడసి యొక్కట నేతెంచునడ నయ్యేకతద్వితులు నిజభ్రాత యగుత్రి
 తుని వచ్చించి తా రాగోవులఁ దొలంగ నడిచి కొనిపోవువారుగాఁ బాపబుద్ధి
 కుత్సహించి రానమయంబునఁ దెరువున నొక్కవృకం బున్నఁ దద్భయం
 బునం దొలంగం బోయి ప్రమాదంబునఁ ద్రితుండు నూతం బడిన నయ్యిరు
 వురు నతిని నుపేక్షించి ధేనువులం గొనిపోయి రమ్మునికుమారుండు నిర్జలం
 బై నయయ్యునానగంబున నుండి సోమసానంబు సేసినం గాని యీదురితంబు
 వాయ దని తలంచి యజ్ఞసాధనంబునకుఁ బ్రతినిధులు సంకల్పరూపంబున
 సంపాదించికొని త్రితు వ్రువరించిన దేవతలు సన్నిధి సేసి హవిర్భాగంబులు
 గైకొనిరి సరస్వతీజలంబు తిత్కూపంబున నుద్ధతం బై యానవనపతి నుద్ధరించె
 నయ్యమరులు ఎరం బడుగు నునిన నమ్మహాద్యజుండు. 155

తే. వినుఁ డుపస్పర్శి మిందుఁ జేరసినయారండు
 వడయువాఁడు మహితసోమరసానధలము
 వరము నా కిది యనుటయు ర వార లట్లు
 లవుట సంప్రీతిమై¹ నిచ్చి ర దివికిఁ జనిరి. 156

వ. అట్టియయ్యుదసానంబును సేవించి వినశనంబునకుఁ జనియెఁ దత్తీర్థంబు హీన
 జాతులకుఁ బొడసూపక నశించుఁ గావున వినశనం బనం బరఁగె మఱియు
 భూమికంబునకుఁ బోయె నది యప్పరోగీతనృత్యవిహారభూమి యగుట భూమి
 కం బనఁ బ్రసిద్ధం బయ్యెఁ బదంపడి గంధర్వతీర్థంబునకు నేగె నది విశ్వావసు
 ప్రభృతిగంధర్వతపస్సిద్ధిస్థానం బం దుండి గర్గస్తోత్రంబునకుఁ జనియె నందు
 గర్గండు సన్మునిసేవితం డై చిరకాలంబు వసించె నహోటు గదలి యాబల
 భద్రుండు. 157

ఁ. వినుము శంఖతీర్థమునకు నై సర్గికమునకు నాగధన్వరమునకు వరుసఁ
 జనియె నాగధన్వ ర మనునది వాసుకి, స్థాన మచటఁ దొల్లి ర సకలసురులు. 158

వ. నా గేంద్రత్వమునకు వాసుకి నభిషేకించి రందు డి యానీలాంబరుండు నైమి
శంబున కరిగె నయ్యెడందొల్లి ¹సరస్వతి యనునేలు దూరంబై యుండ నైమిశా
రణ్యవాసు లగుమునులు గ్రతువు సేయం దొడంగిన నాసరస్వతి వారల
సంభావించుటకు మలంగి పాటినకతంబునం దటసమీపం బయ్యె నవ్వీశే
షంబు విని విస్మితం డగుచు నాహలాయుధుం డాత్మీగంబుఁ గొనియాడి సప్త
సారస్వతంబునకుం బోయె నచ్చట మంకణం డనుమహాముని వసించుఁ దొల్లి
నలినభవునత్రంబున నైమిశారణ్యమునులయాగంబున గయునిక్రతువున
నుద్దాలకునధ్వరంబున వసిష్ఠున పుత్రంతువున గురునిసవసంబున వెండియు
నొకమఱి యాపరమేష్ఠియజ్ఞంబున హిమసత్పుష్కరాదు లై నత్ర త్తత్త్వదేశంబు
లకు సుప్రభయుఁ గనకాక్షియు విశాలయు ²సురసస్వయు నోఘనూలయు
సువేణియు విమలోదకయు ననునామంబుల నారీవేషయు క్త ధ్వు సరస్వతి చనియ
జమానసకలదేవమునిసంభావన వడసె నట్టిసప్తకారంబుల నానందయమియాశ్ర
మంబునఁ బ్రవర్తించుట నది సప్తసారస్వతం బనం బరంగ సప్తంకణునిచరితం
బులు మఱియునుం గల వాశ్చర్యకథంబులు వినుము. 159

—◆◆◆ మంకణమహామునిమాహాత్మ్యాభివర్ణనము ◆◆◆—

సీ. అతఁడు సరస్వతి శ్రీ నవగాహనము సేయు, చుండి యాచేరున శ్రీ నోర్డు తడుపు
గట్టక నీల్లాడఁ శ్రీ గాఁ జూడఁ దనదుశు, క్లము నిర్గమించిన శ్రీ ఘటసురక్షి
తము సేయ సప్తభేదము లొంది యది సత్పురుషు లైరి వాడు మరేరుద్గణంబు
నకు సంజననకారణం బైరి విను మొక్క, నాఁ డత్తవస్వి ప్రేక్షల్పాటి దర్భ
ఆ. గంటిఁ గూరయసరు శ్రీ గాటిన నర్తించె, నతఁడు తపముసిద్ధి శ్రీ కాత్మఁ బొంగి
జగము లెల్ల దాన శ్రీ సంక్షోభ మొందె ని, ర్జరులు భీతిఁ జనిరి శ్రీ శంభుఁ గాన.
వ. కని యంతయు నెఱింగించిన నద్దేవ్రాత్రముం డాభూదేవ్రాత్రముపాలి కరిగి యిది
యెంతటివిశేషంబు దపంబు లిట్టివే నర్తించుట మాను మని పలికి తనయంగు
టంబు ప్రేలం గీతిన నందు భస్మంబు గాటిన నానందయమి సిగ్గు వడి దండప్రణా
మంబు సేసి. 161

ఆ. దైవ మెల్లఁ దలఁప శ్రీ నీవ సమస్తజ, గంబులకును నేడుగడయు నీవ
కర్తృఫలదుండవును శ్రీ గర్తృప్రదుండవు, నీవ కరుణ సన్నఁ శ్రీ గావు మభవ. 162
వ. అని వెండియు ననేక ప్రకారంబులం బ్రశంసించినం బ్రసన్నం డై పశుపతి
యతనికిఁ దపసిప్రభావం బక్షీణంబు గా వరం బిచ్చి చనియె నమృహాముని
నృత్యంబు మానిన జగంబులసంక్షోభంబు శాంతం బయ్యె నట్టియమృహా
త్మునినివాసం బైనసప్తసారస్వతంబుననుండి యాసీరి యకాశసంబునకుం బోయె
వినుము తొల్లి రఘురామునిచేతఁ జచ్చినమహాదరుం డనునసురతలపునుక

1 'యయ్యేటికి దూరం బై యుండునైమి' వ్రా.ప్ర. 2 సుతసువును.

యొక్కతపస్వికాలఁ దగిలి పుచ్చ రా కున్న నతండు వేదనం బొందుచుండఁ గని యాద్యులు సరస్వతి నొశనం బనుతీర్థంబు శుక్రుండు దపంబుసేసినచో టందుఁ బొమ్మ నీదురికింబు నాయు ననిన మహాదరనామధేయుం డగు నా సంయమి యచ్చటికిఁ జనినఁ గపాలంబు నుక్తం బయ్యె దానంజేసి యది కపాల మోచనం బనఁ బరంగు నచ్చోటు నదలి పృథ్వాదకంబునకుం జనియెఁ దదీయ విశేషంబు విరుము గాధి యనునుహారాజుకొడుకు విశ్వామిత్రుం డనునతండు.

- ఆ. తండ్రియట్లు సకలశ్రేష్ఠుఁ డై యుండి, దనుజమథనమునకు ర దండు వెడలి
యరుగునెడ వసిష్ఠునాశ్రమగుఱునపొంత, విడియఁ బరిజనములురవినయ మెడలి.
- వ. అందు దుర్వయంబు లాచరించిన నమ్ముని కోపించి నిజహోమధేనువు నాలో కించి నీబలంబు ననుపు మనిన నది దనమాహాత్మ్యంబున నచట నావహి ల్లినఘోరాకాగు లగునీరులఁ బనుప వార లారాజసరూధిని మడియించిన శేషించినజనంబులు వలుగడలఁ గొట్టి గట్లు దురవస్థం బొందునాసేనం జూచి యగ్గాధినంపనుం డెల్లశ క్తులకంఠం నపశ్యక్తి యెక్కు డగుట యెఱింగి యాపు థూదకంబునఁ దపంబు సేయుచుండ దానికి దేవసతి విఘ్నంబు సేయ నుఱియు నియమనిష్ఠుం డై బ్రహ్మచేత బ్రాహ్మణ్యంబును బడసె న తీర్థంబుననుండి బల భద్రుఁడు బకాశ్రమగుఱున కిరిగి నయ్యెడ బకుం డనుమునీంద్రుండు తొల్లి.
- క. ధృతరాష్ట్రుఁ డునాధరణీ, పతి దిన్ను నధఃకరించి ర పలికినఁ గోపా నివృత్తుం డై హోమ మునర్చెను, ఘృతనదమాంసముల నతనిరకిం గీ డొదవన్.
- ఆ. నలుకఁబడినయవపీఠే జెఱుగున నతనిరాష్ట్రంబు సకలజంతురసముదయములు నుదియ విన్నవయ్య ర నులికి యాభూపతి, య త్తపస్విశాలి ర కరుగుడెంచి. 167
- వ. దండప్రణామం బొచరించి పెక్కు భంగులఁ దేలించి మాన్ను ధేనునిమిత్రం బగుదుర్భాషణంబుల నిరత పుట్టుటం జేసి యాసంయమికి ననేక ధేనువుల నొసంగి దురితోపశాంతి యొసర్చె నట్టిబకాశ్రమంబుననుండి రేవతీరమ ణుండు యయాతంబునకుం బోయె నందు యయాతియజ్ఞంబున భోజనసమ యంబున ఘృతదుగ్ధాదులయందు విపుల జయ్యది గోరిన నది యెల్ల సరస్వతి సంపూర్ణమనోగథంబు గా నొసంగుచు నచ్చె నయ్యెడ గదలి వసిష్ఠాపగా హంబునకు నచ్చెఁ దత్ప్రదేశంబు దొల్లి విశ్వామిత్రునాశ్రమం బతండు వసి ష్ఠునెడఁ దపోవిషమమత్సరంబునఁ గుపితుం డై. 168
- సీ. అతని నధిఁచుటరైక సరస్వతి మదిఁ, దలఁచిన నానది ర తత్త్వ ణంబ
సౌమ్యవేషంబునఁ ర జనుడెంచి నిభృత యై, పని యేమి యనిన నరమ్ముని వసిష్ఠుఁ
గొనిమ్ము నాకడ రకని పంచెఁ బంచిన, వార లిద్దఱతపోశ్రవై భవంబు
నకు భయ మందుచు ర నరనాథ యరిగి వ, సిష్ఠున కప్పని ర సెప్పెఁ దెలియ
తే. నాతఁ డవ్వాహినికి నిట్లు ర లనియె నన్ను, నీవు గొనిపోక తక్కిన ర నీకు శాప

మిచ్చు నగ్గాధినుతుఁడు దరదిచ్చ సలుపు, మించు కేనియుఁ గొంకకరయెప్పుడైన.

వ. అని యనుజ్ఞ యిచ్చిన సరస్వతి యత్తపస్వి తనచేరువ నొకప్పుడు జపయుక్తుఁడై యుండఁ గూలాపహరణంబు సేసి వటుత నమ్మహాత్ముం గొనిపోయిన నతం డాంగిరసమంత్రంబుల నత్తరంగిణిం బ్రణుతించె నదియు సంప్రీత యగుచు నమ్ముని విశ్వామిత్రునకు సన్నిహితుం జేసిన నతిని నగ్గాధిసూనుఁడు వధియింప సాధనం బన్వేషించునాలోన వంచింది యాప్రవాహం బన్వసిష్ఠుఁ దొలంగించినఁ గోపించి విశ్వామిత్రుండు శోణితవాహిని నగు మని శపించిన నొక్కసంవత్సరం బత్తటిని దైత్యసేవిత యై యుండె నత్తిగంబునకుఁ గొందఱుమును లేతెంచి యా దురవస్థ యాలోకించి.

170

తే. అమ్మహానది నడిగి వారరత్నైఱంగు, దెలిసి నిజయత్న బలమునఁ రీ దీర్పఁ దీతె నట్టిదురవస్థ వారలు రీ నాత్మఁ బ్రీతి, యూనఁ జలిపిరి పాననరస్నానవిధులు. 171

వ. అప్పుడు గొందఱు బ్రహ్మరాక్షసు లమ్మునులకుఁ బ్రణమిల్లి తమచేసినవిప్రద్వేషగురుజనానమానదుష్టాన్నభక్షణంబు లగుపాతకంబులు వేఱువేఱు యుపన్యసించి యే మియ్యెడ నసియించి యున్నవాఁడు మాకు నిష్కృతి యనుగ్రహింపవలయు ననుటయు వార లాపనికి సరస్వతిం బ్రార్థించిన నమ్మహానది యరుణానదివలన నట్టితెఱంగు గగు టెఱుంగుం గావున నిగూఢంబుగా నరుణాదనలోనికిఁ దెచ్చి దీన ముజ్జనంబు సేయుఁ డని యనుమతి సేసిన.

172

ఆ. అజ్జలమునఁ గ్రుంకి రీ యాబ్రహ్మరాక్షసుల్, తనువు లచట విడిచి రీ ధర్మపరుల గతికిఁ బోయి రట్టురీతిగూఢ మై యున్న, యరుణతెఱంగు గెఱింగిరీయమరపతియు.

వ. తాను సఖ్యంబు సేసి నమ్మించి నముచిఁ జంపినసోపంబు తదీయస్నానంబునం బాపికొనియె నట్టిపుణ్యస్థానంబుననుండి యత్తాలధ్వజుండు సోమతీర్థంబునకుం జనియె నది సోముండు రాజసూయంబు చేసినచో టయ్యెడ ననిమిషులు పన్నులునకు నిర్జర సేనాధిపత్యంబునకు నభిషేకంబు సేసి రతండు తారకాదు లైనయసురులం దెగటార్చె నతనిజననాదవృత్తాంతంబు కారవవంశజాతుండ వగునీకు వినఁ దగుఁ జెప్పెద నాకర్ణింపుము.

174

—●—●—●— కుమారస్వామిప్రభావాభివర్ణనము. —●—●—●—

ఆ. హరుఁడు దనదువీర్య రీ మగ్నియం దిడిన వ, హింపఁజాల కజానరకెఱుంగఁజెప్పి యతఁడు వనుప దాని రీ నగ్ని గంగాగర్భ, భూతముగ నొసర్చె రీ భూపవర్య. 175

వ. తేజోమయం బైనయాగర్భంబు గంగ హిమవన్నగంబుమీఁద సముత్స్పృష్టంబు సేసినఁ గనకమయం బైనశరస్తంబంబున నగ్నిసన్నిభుం డగుకుమారుం డై యొప్పె నయ్యెడ మెలంగుకృత్తిక లక్కుమారుం గని పుత్రార్థిను లైయం దఱు నొక్క పెట్ట వీఁడు మాకొడు కని పలుకుచుఁ గరతలంబుల నెత్త నప్పుడయ్యార్వుఱచన్నులుం జేసిన సద్దారకుండు చంద్రనిభంబు లైనయాననంబు

లాఱు దాల్చి స స్తమాతృ స్తస్య సా సం బాచరించిన విస్త్య ప్ర మోద భరిత
తై వార లాశిశువు నెప్పటియెడన యునిచి ర ట్లయ్యగ్ని భవుండు గాంగేయుం
డును శరణుండును గా ర్తి కేయుండును నయ్యె నయ్యెడకు బృహస్పతి యే తెంచి
జాతకర్తాన్యనుష్ఠానంబులు నిర్వ ర్తించి పోయె దత్ప్ర దేశంబు దనమహాను
భావంబున జాతరూపమయం బై యుండు. 176

క. విను మక్కు మారు డు త్తమ, నునఁ దగియెడుతపము దనవిహారముగా వ
ర్ధనమొనఁ బాత్రి ధాత్రిగ, ధనురాగమమును శ్రుతులునుదనుఁ గొలువంగన్.
వ. ఒక్క నాఁ డక్కు మారు జూచునేడుక శివుండు శై లకన్యకయుం దానుఁ
బ్రకృష్టబలపరాక్రమంబులు నానాప్రకారపదనశరీరంబులు గలుగుప్రమథ
గణంబు గొలువ నయ్యెడకుఁ దనుదెంచె నప్పుడు బ్రహ్మవిష్ణులును నింద్రాది
దిక్పాలుగును గుద్రావ్యాయుద్యనుప్రభృతినకలనురులును గరుడగంధర్వ
కిన్నరకింపుగుంధవిద్యాధిరయ మౌదిదివ్యులును మునులును మఱియుఁ బితృ
దేవతలును ననుచునమేను తై యే తెంచిరి మూ ర్తిమంతంబు తై యోషధి
సరిత్సము ప్రసవ్యతంబులు పనుదెంచె నిట్లు నిజదర్శనకౌతుకంబున వచ్చిన
యమృహాసమూహంబున కభిముఖుం డై యోగబలాన్వితం డగునబ్బాలుండు రా
నన్నీలగ్రీవుండు నిశీక్షించి యంతర్గతంబున. 178

తే. ఉపాయు నగ్నియు గంగయు శనుండ నన్ను, గారవంబున నధికునిఁగఁ దలంచి
చక్క నాపాలి కేతించునొక్కొ వీడు, సంభృత స్నేహభ క్తివిశ్రంభుడగుచు.
క. అనుచుండఁగ నమ్మివ్వఁగ, తనతనచి త్తమున నట్ల ర తలఁపఁగ నది యె
ల్లను దిన్యహాధమునఁ గని, కొని యబ్బాలుండు యోగశకుశలత వెలయన్. 180
వ. మూ ర్తిచతుష్టయంబు దాల్చి యన్నలువురయొద్దకు నేక కాలంబునం జనినం
గని యెల్లవారు నద్భుత నిగ్న మానను తై రక్కుమారుండు పదంపడి యొక్క
రుం డై పొలిచి నిలిచి నప్పుడు. 181

చ. హరుండును గంగయున్ శిఖయు శ నగవికయుం బ్రణిసాతపూర్వని
ర్భరవినయంబుతోడఁ దగఁ ర బద్ధజుఁ జేరి మహాత్మ యిక్కుమా
రుగుచిరమూ ర్తికిన్ గుణగురవత్వవిభూతికి నీడు గాఁగ ని
మ్మరసి యుదా త్త మైనపద శ మన్న నతండు ప్రియం బెలర్పఁగన్. 182
వ. దేవహితపరు డగుటఁ జేసి చి త్తంబునఁ దలపోసి వీడు దేవసేనకుం బతి యగుం
గాక యని నిశ్చయించి వానల వీక్షించి యవ్విధ మెల్లవారును వినం దెలియఁ
బలికి శ క్రునరుణాదు లగుమేటివేల్పుల నబ్బాలునకుం జూపి వీరు నీకు రక్షణీయు
లని యప్పగించె నయ్యునారసరు లక్కుమారు నభిషేకంబు సేయుద మని వారి
జాసనుం బురస్కరించుకొని యెల్లవారును దోడన యరుగుదేర సరస్వతీన
మీపంబునకుం జని నకలరత్న మయం బై నదివ్యవీరంబు హిమవంతుండు వెట్ట నం

దాభూతపతిపుత్రు నునిచి బృహస్పతి హోమకార్యంబు నిర్వర్తింప నీశానవిష్ణువిధి
కాశికులు లోనుగా నమరముఖ్యు లభిషేక ద్రవ్యంబులు సారస్వతజలపూర్ణ మణి
నకకలశంబులు ధరియించి గంధర్వాప్సరోగణంబులు సంగీతమంగళం బాచరింప
మహామునిప్రకరపుణ్యాహ ఘోషంబులు సెలంగ నుమాశ్రీసరస్వతీశచీప్రముఖ
లైనపుణ్యాంగనలు దీవనలతో సేన లొలుక నభిషేకించి సమ్మోదగంబున సేనాధిప
త్యంబునకుం బట్టంబు గట్టిరి తొల్లి తత్ప్రదేశంబున దేవతలు జలాధిపత్యంబునకు
వరుణు నభిషిక్తుం జేసి రవ్వరుణాభిషేకంబుకంటఁ గుమారాభిషేకంబొప్పె నప్పా
వకసంభవునకుఁ గామదమనక మలభ నశార్ఙ్గశతముఖ ప్రముఖు లగుసకల ప్రభువులు
దమతమయనుచరులయందు రూపగుణబలపరాక్రమాధికు లైనవారి నేటి భీమ
ఘంటాకర్ణ సంక్రమదండధరసహితు లగుననేకవీరుల నొసంగి నారల బెరసి
వర్తించుటకుఁ దగిన సేనాంగసముదయంబు నమ్మహితాత్మునకు మూలబలంబుగా
నొనర్చి రబ్బలంబులఁ జిత్రాభరణవర్ణాయుధధరులును వివిధప్రకారాకారులు
నగుగజకర్ణనికుంభకుముదాదు లైనసైనికులు మెఱసి యుల్లసిల్లి నమ్మాంకలతో
శత్రుభయంకరంబు లగుచు మాతృకాగణంబులు ప్రభాసిసీవిశాలాక్షీచాలితా
పురస్సరంబు లై పొలిచె నట్టియెడ.

183

- సీ. శంకరుఁ డుదితభాశ్కరనిభధ్వజమును, వాసవుఁ డాసుగవిర్రధ్వంసకరణ
పరిణతశక్తియు శ హరి బలవర్ధని, యగువనమాలయు శ సగజ యెపుడు
మాయనివెలిపట్టురదోయిని గంగ యుజ్జ్వలసుధామయకమందడలువు గురుఁడు
దీప్తదండము వైనశతేయుండు మహితమ, యూగంబు నరుణుం డురదారరూప
తే. మైనతామ్రచూడంబును శ నగ్ధవిభుఁడు, దర్పితచ్ఛాగమును శతరదశభవుండు
లసితకృష్ణాజినంబును శ నసమసమర, జయము నొసంగిరి శ్రీతి నారపల్కులునకు.
- వ. ఇట్లు సిద్ధస్వరూపదీపితుం డైనయతని నాపోనక చూచుచు శంకరుండు
వీని కీవిభవంబునకు ననాయాసంబున నమరవిరోధినాశంబు గావించుటకు
వలయు నని తలంచి భూతమయం బగుమహాసైన్యంబు నమర్పించె నప్పు డింద్రాది
బృందారకులు నిజబలసందోహంబులతో నాబర్హివాహనుఁ బరివేష్టించిరి శంఖ
భేరీపణవగోముఖ ప్రముఖతూర్యంబులు దిక్కులు పిక్కటిల్లఁ జెలంగె నట్లు
మహతి యగుదేవసేనకుఁ బతి యై యమ్మహాసేనుండు సురముఖ్యులఁ జూచి
మీ కెవ్వరినేనియుం జంపను జెఱుపను నలసియున్నది యట్టిబల్లిదంపుఁబగఱు
బరిమార్చెద నని వరం బిచ్చిన వారలు బహులప్రమోదంబు నొందిరి సేన
యార్చినఁ ద్రిలోకంబులు నాదమయంబు లయ్యె నవ్విధంబున విశాఖుని
నుత్తమపదస్థునిఁ గావించి విరిగిచివై కుంత శ్రీకంఠులు నిజేచ్ఛఁ జనిరి పదంపడి
యగ్గుహుండు దేవతలు దారకాసురునివలన నలంగి యునికి యెఱింగి. 185
- క. బలయుతముగ నడచిన న, బృలియుండు ననేకదైత్యరబలములతో న

గ్గలిక నెదుగు నడచెను చ, దృలయుగమున కక్కజంపురభండన మయ్యెన్. 186

—◆◆◆ కుమారస్వామి తారకాక్షుం జంపి దేవతలకు ముదంబు సేయుట. ◆◆◆—

వ. అట్టియెడ.

187

క. తనదొరలుఁ దాను దొరక, ననుజేంద్రుఁడు గార్తికేయుఁ ర దాఁకిన నమృతా
శనగణసమదసరిపా, ననుఁ డగుచును శక్తియతఁడు ర ధరియించె నృపా. 188

వ. అమృహనీయసాధనంబున ననేకకోటిశక్తు లుద్భవించి నానాదానవప్రకరంబుల
బడలువడం జేసి యుల్కానహస్రంబుల పిడుగులతండంబుల మ్రోతచందం
బున విరావం బొనపొల్ల నది ప్రయోగించి యమృహత్తుండు మహిషత్రిపాద
భృతోదరు లనాననుజ సేనాపతులం బొలియింప నిలింపసైన్యంబులు సంతం
భంబున జైత్ర్యబలంబులం దెగటార్చె నక్కుమారుండు ప్రయోగింప నాశక్తి
పగతుం బిలుకుమార్చి క్రమ్ముఁ గరితలంబునకు వచ్చు చుండె నత్తారకుం డ
ట్లుదమవాద సమసింప సక్రమం జై యగ్గహునిఁ గిట్టి బెట్టిదం బగునతనిశక్త్య
స్రంబులతాఁకునం బడయె నిట్లు జయంబు సేకొని యక్కార్తికేయుండు
వెలింగె విబుధులు ప్రమాదంబు నొందెరి సదంపడి. 189

క. బలికొడుకు బోయఁ డనియెడఁ, బలనడసురవల్లభుండు ర బొధించు నమ
ర్తులఁ గ్రొంచునవ్వతి శ్రయ, బలిష్ఠుఁ డయి జగములెల్లభయముం బొందన్. 191

వ. దాని విని యమృహనీనుండె.

మ. కడిమిం బోయి మహాగ్రశక్తినిహతిం ర గ్రొంచంబు భేదించి యె
క్కుడుగర్వంబున నచ్చి మార్కొనినరక్షోనాథుఁ ద త్సైన్యముం

గడువేగంబున గూపుమాపి మునిసంరఘంబుల్ ప్రశంసింపఁ బె
ల్లడరక నిర్జరదుందుభిధ్వనులు పురమ్పాసార మొప్పారఁగన్. 192

వ. త్రిభువనానందకరుం జై విజయవిభవాతీశయంబున నొప్పె నిట్లఖిలలోక
సంభావనీయం బగుషట్కలుచరితంబు లాకర్ణించి కృతార్థుండ వైతి కౌరవాన్వయ
సావన యాబలదేవున్యత్తొందంబుకొఱుతె విను మతం డ తీర్థంబునఁ బ్రతిష్ఠితుం
డైనకుమారునకుఁ బ్రదక్షిణప్రణామంబు లాచరించి యందలిపెద్దలు కుమా
రాభిషేకంబు సెప్పఁ జెపులపండువు సేసి. 193

క. అగ్నితీర్థమునకురసరిగ నయ్యెడఁ దొల్లి, యగ్ని డాఁగియున్న ర నమరు లచటి
కేగుడెంచి కాంచి ర రిద్ధశమీగర్భ, నీనుఁ జైనయతని ర మానవేంద్ర. 194

వ. భృగుశాపంబునం బ్రాపించుసర్వభక్షకత్వంబునకుఁ జాలక దొలంగినయగ్నిదే
వు నట్లు గని బ్రహ్మాదిదేవత (అమ్మనినచనం బమాఘంబుగావు నీవు సర్వభక్ష
ణుం డయ్య మాలో సగ్రపూజ్యుండ వని యొడంబఱిచి) నిజస్థానంబులకుం
జనునప్పు డ తీర్థంబు పరమచావనం బని తజ్జలంబులఁ గృతస్నాను లైరి యం

(1) ఇది కొన్నిటఁ గానిపించు.

దుండి యాసీరి శౌభేరతీర్థంబునకుం జనియె నది కుబేరుండు దపంబు సేసి ధనాధి
పత్యంబు మొదలైనవరంబులు వడసినచో టయ్యెడ గదలి యతండు. 195

—●●—ప్రభావతి యనుమునికన్యకమహిమాభివర్ణనము. —●●—

సీ. బదరిపాచననామర పరమతీర్థమునకుఁ, జనియె భరద్వాజరతనయ తొల్లి
యచటఁ బ్రభావతి ర యనునది యింద్రుండు, పతిగాఁగఁ గోరి తరపంబు సేయ
నతఁడు వసిష్ఠనాకృతి దాల్చి వచ్చి, నయ్యింతి యర్ఘ్యపాద్యాదు లిచ్చి
భక్తితోఁ జేరి మరత్పాణి శక్రున కిచ్చు, దాన సమ్రానిక రమానఁ గాని

తే. వలయుపనిఁ బంపుఁ డన్న న ర వైలయ నమ్మ
హాత్తుఁ డది యట్ల యగుఁ గాని ర యతివ వీనిఁ
బక్వములు సేయు మని కొన్ని బదరిఫలము
లానితంబినిచే నిచ్చి ర యవుల నుండ.

196

వ. అదియును గృతస్నానయుఁ గలితధౌతపరిధానయు నై ప్రాయ సగ్ని రాజబెట్టి
యాఫలంబులు జలంబులతోడఁ గూడ నెక్కించి నండుచుండ నవి పాకంబు
నకు రాకయుండ. వెండియుఁ దననవరించినకాష్ఠంబులు గ్రమంబున నిడి
యనలంబు ప్రబలంబు సేయఁ గాష్ఠంబులు సమసెఁ గాని యారేగుఁబండ్లరి
య వయ్యెఁ గాష్ఠంబులు గలయెడకుం బోయి తెచ్చునంతి కగ్ని మాత్రనేని
దుష్పాకం బగు నని యామగువ తనకా లింధనంబుగా నిడి పాకంబు సేయఁ
గనుంగొని పాకశాసనుం డచ్చెరు వైంది ప్రత్యక్షం బై శుభాంగి నీదునిష్ఠాతి
శయంబునకు మెచ్చితి భవదభిమతం బిచ్చితి నీతనువు విడిచి త్రిదివమ్మునకు
రమ్ము సర్వపాపహరం బై యీతీర్థంబు లోకత్రయప్రఖ్యాతం బయ్యెడు మని
యె నమ్మహాభాగయు నాసుమనోవిభునకు మనోరమ యై నెలసె నట్టిబదరిపా
చనంబుననుండి.

197

ఆ. ఇంద్రతీర్థమునకు ర నేఁగె నాబలభద్రుఁ, డచట నూఱుక్రతువు ర లాచరించి
యనిమిషేశ్వరుండు ర గనియె శతక్రతుఁ, డనుప్రసిద్ధితోడ ర నతులపదము. 198

వ. అచ్చోటు గదలి హాలాయుధుండు రామతీర్థంబునకుం బోయెఁ బలుమాఱు
రాజుల నెల్లను బొరిగొని పరశురాముం డతృప్తుం డై ప్రాయశ్చిత్తింబు గా
నయ్యెడఁ గశ్యపునుపదర్శనంబున రాజసూయంబులు నశ్వమేధంబులు వాజిపే
యంబులు ననేకంబు లొనర్చి యమ్మునీంద్రునకు దక్షిణ సమస్తక్షోణియు నొసం
గె నందుండి యయ్యెకకుండలుండు యామునంబునకుం జనియె నది వరుణుండు
రాజసూయంబులు సేసినపట్టయ్యధ్వరంబునవసానంబున దేవానురులకు సకల
భూతసంక్షయకరం బగుచున్న సంగరంబు ప్రవర్తించె.

199

ఆ. అచట గదలి యాతఁ ర డాదిత్యతీర్థసం, సేవనమున కరిగె ర ధీవిశాల
యందుఁ గ్రతు వైనర్చియాదిత్యుఁ డుజ్జ్వల, జ్యోతిషాధిపత్య ర శోభి యయ్యె.

వ. ద్వైపాయనుండును శుకుండును గృష్ణుండును జైమినియు మఱియును దేవలజై
గీషవ్యాదు లగునైష్ఠికు లనేకు లయ్యెడ నద్భుతయోగసిద్ధిం బొందిరి. 201

తే. అచటనుండి సారస్వతి శ మనునస్థి, తీర్థమున కేగె నాబలరదేవుఁ డధిప
యందుఁ దొల్లినిష్ఠాశీశ రయంబుమై ద,ధీచి యనుముని నియమంబున లాచరించె.

వ. ఆనియమాచరణంబునకు నియమండు శంకించి తద్విఘ్నకరణంబునకు నలంబున
యనునప్పరోపనితం బుత్తొందినఁ దదీయదర్శనంబున నమ్మునివీర్యంబు స్థలించిన
దాని సరస్వతి గర్భంబుగా ధరియించి పుత్రుం గాంచి తపస్విజనగోష్ఠినున్న
యత్తపోధనుకడకుఁ బెచ్చి నీడను నీకొడుకు భవతేజంబు వృథ ప్రాసీక యేను
వహించి కాంచితీ నీనిం గొకొను నునిన నతండు వాని నెత్తికొని యాలింగనం
బును మూర్ధ్ధ్రుణంబును జేసి యాసరిద్వగ నాలోకించి నీవు బ్రహ్మసరస్సున
జనియించితీ పుణ్యనదులయందు మేటి పని సంస్తుతించి నీజలంబులం దర్ప
ణంబు సేసిన నిశ్వేదేవతలుఁ బితరులు గంధర్వులుఁ దృపు తాదు రని యను
గ్రహించి యిక్కుమానుండు నీవేగ సారస్వతుం డనం బరఁగుఁ బదంపడి పండ్రెం
డేం డ్లనావృష్టి యొన నయ్యాపదఁ బొంద కుండఁ బెక్కండ్ర మునుల రక్షించి
వేదాధ్యయనంబులు నేయించు నని చెప్పి యొప్పగించిన సరస్వతి ప్రీత యై తన
యుం గొని పనియె నాకాలంబున. 203

. అమరులకు ననురూపులఁ గల, హామయ గలిగిన బలవిరోధి శ యాయుధనికురుం
బము సవరించుచుహోద్యో, గమునఁ బ్రవర్తించె వీరశకాతుక మలరన్. 204

. అట్లుద్యోగించి. 205

వ. జగముల నందునుం బడయుఁ శ జాల కతండు దధీచియస్థులం
దగియెడునాయుధంబు లగుఁ శ దత్పరతం జని వేడ నాతఁ డి
చ్చు గురుతరాక్షయోద్భవయశోనిరతుం డని పంపఁగా నిలిం
పగణము వ్రాయి వేడిన స్మరచాలక యిచ్చె నతండు ప్రీతితోన్. 206

. ఇచ్చి యతం డవ్యయలోకంబున కరిగె నమరవరుండును దదస్థుల వజ్రా
యుధంబు నొనర్చి పీర్చె నంత నాసారస్వతుండు ద్వాదశవార్షికం బగున
నావృష్టిదురితంబునఁ దన్నుం జేరి పిన్న యనక విద్యావిశేషకలితం బైనగౌర
వంబున శిష్యత్వంబు భజియించినయలువదివేవుడు మునుల సరస్వతీప్రభావ
జనితం బగునన్నంబున రక్షించుచు వేదంబుఁ జదివించె నాసారస్వతతీర్థంబున
నుండి యాసంకర్షణుండు వృద్ధకన్యాశ్రమంబునకుం బోయె నయ్యెడ గర్గవంశ
వర్యుం డగుఖని యనుతపోధనుండు. 207

. పరమతపముననొకకన్యతబడసి పెంచి,దివమునకు నేగె నది తపశస్థిరతఁ బూని
పతి వరింపంగ నొల్లక శ బ్రహ్మచర్య, మున వెలింగి యయ్యాశ్రమమునవసించె.
పదంపడి యత్యంతవృద్ధయై పరలోకగమనంబు గోరె నప్పుడు యదృచ్ఛానన్ని

హితుం డైననారదుం డక్కన్యక కిట్లనియె.

209

క. విను పాణిగ్రహణము సే, యనివనితకుఁ బుణ్యలోకరమప్రాప్త్యము గా
వున నేయుపాయమున నై, నను దగియెడువరు వరింపు ర నలినదళాక్షి.

210

ఆ. అనిన నిజతపంబునర్థంబు లంచంబు, గాఁగ నిచ్చి యదియు ర గాలవాత
జుని వరించె నతఁడు ర సుదతితో సమయంబు, పలికి కొనియె ధరణిపాలవర్య.

211

వ. సమయంబు నేకరాత్రసహవాససమ్మతికలితం బట్లు పాణిగ్రహణసంస్కార
వతియై యావృద్ధకన్యక డైవయోగంబున నారాత్రి మనోహరయశావనయుఁ
బరమానులేపనమాల్యాంబరభూషణాభిరామయు సయ్యె నమ్మునియుఁ బ్రీతుం
డై యన్నాతిసంగతి నన్నిసి గడవెఁ బ్రభాతంబున నన్నితంబిని యతనికి ట్లనియె.

శే. ఒక్కరేయి నీపాల నార్యునికి గాఁగఁ, బలికికొన్నార మది సెల్లెర నలఘుచరిత
పోయి వచ్చెదనని దివంబునకుఁ బోవ, నుత్సహించె నమ్ముని మది ర నుమ్మలింప.

వ. ఇట్లుత్సహించి యిత్తిర్థంబున దేవఋషిపితృతర్పణపరుం డై యొక్కనాఁ డుప
వసించినవాఁడు పంచాశద్వత్సరపరిపూరణీయం బగునై ష్టిక బ్రహ్మచర్యఫలంబు
వడయువాఁ డని పలికి తనువు విడిచి దివంబున కరిగెఁ గురువంశోత్తమా యయ్యెడ
నారేవతీపతి శల్యుండు రణంబునఁ బొండవులచేత నిహతుం డగుట విని వగచుచు
నచ్చటికిఁ జేరువ యగుశమంతపంచకంబునకుం జని యందులమునులఁ గురుక్షేత్ర
విశేషంబు లడిగిన వార లతనికి నది ప్రజాపతియు త్తిరనేది యనియును
సమస్తదేవతలు నందు వరిషంబు లగునత్రంబు లాచరించి రనియును దానిఁ
గురుం డనురాజు దున్నుటంజేసి దానికిఁ గురుక్షేత్రం బనునామంబు గలిగె
ననియు నెఱింగించిన నయ్యేకకుండలుం జాభూమిశ్వరుఁ డేమిప్రయోజనంబు
నకు దున్నె ననుటయు నాతపోధను లిట్లనిరి.

214

—●—●—● కురుక్షేత్రప్రభావాభివర్ణనము. —●—●—●

సీ. ఇందుఁ బుట్టినజను ర లెల్లను దుదిఁ ద్రిది, వంబున కగుగంగ ర వలయు నని మ
నంబునఁ గోరి యేన్నరపతి దున్నంగ, నింద్రుండు సనుదించి ర యేల యిచట
దునియెద వనిన నమ్మునుజాధిపతి తన, కోర్కి సెప్పిన గేలిగొనుచుఁ జనియెఁ
బలుమఱు నద్దేవతీపతి వచ్చి వెండియు, నుల్లస మాడుచుననుండు¹నతిని

ఆ. నతఁడు నిష్ఠ గుందరీకనిశంబు దున్నంగ, వరముఁ బ్రీతి నొసఁగునవాఁడు గాఁగ
నమరు లెఱుఁగ నిశ్చరయము సేసి యాశక్రుఁడచటి కేఁగుదెంచిరయతనితోడ.

వ. ఈపుణ్యక్షేత్రంబున నిరాహారు లై దేహంబు విడిచినవారలకును నిందు సమ
రంబు సేసి సమ్యక్ప్రకారంబున మృతిఁ బొందినసమస్తజంతువులకు సురలోక
ప్రాప్తి గలిగెడు మని పల్కి నిజస్థానంబునకుం జనియె నట్లు చను చుండి
యాశతమఱుండు సంభావనాతిశయంబున.

216

1 నతఁడు, దనదునిష్ఠ.

క. గాలిఁ గురుశ్లేత్రంబున, ధూలి తనువుఁ జెంది నరునిరదుష్కర్తములం
దోలి యతనికి ధరిత్రిం, దూలి ¹మధురలీల మై నరతులగతి యొసఁగున్. 217

వ. అని నిర్దేశించినఁ గురుస్వరూపుండును గృతకృత్యుం డై సంతోషించె నని చెప్పు
టయు నాప్రలంబునైరి ప్రమాదభరితుం డగుచు మెలంగి యశ్వత్థమధూకామ్ర
బిల్వాదిభూదుఃఖోపశోభితం బై ననిజపూర్వాశ్రమంబుఁ గనుంగొని యిది
యెవ్వరియాశ్రమం బని యడిగిన నమ్మును లియ్యెడఁ దొల్లి విష్ణుదేవుండు దపంబు
సేసినచోటు మఱియు శాంషిల్యప్రభృతు లిందు యోగసిద్ధిం బొంది రనిన విని
యయాశ్రమంబుఁ గొనియాడి తత్ప్రదేశంబున బహిఃపరివారంబునెల్ల వీడు
కొల్పి యొక్కపుణ్యాచలం బెక్కి దానితటంబున సమస్థలంబున మునిజనసహి
తంబుగ నాసీనుం డయ్యె నాసమయంబున నిచ్చటికి జటామండలకలితుండును
²గుశచీరచ్ఛాయాసుందరుండును గలహస్త్రియుండును నగునారదుండు హేమదం
డంబును మణికమండలుపును గచ్చపవీణయుం బొలుపు మిగుల నేతెంచిన నెల్ల
వారలుం బ్రత్యుత్థానప్రణామంబు లాచరించి సుఖోపవిష్టుం జేసి పరివేష్టించి రా
దేవమునిం గొల్చియుండి యబ్బల దేవుండు. 218

క. కురువృత్తాంతం బడిగినఁ, గరి మేర్పడఁ జెప్పి సతఁడు శ గాంగేయుండున్
గురుఁడును గర్జుఁడు శల్యుఁడు, నరున ననిం దెగుట కారవక్షితి నాథా. 219

వ. మఱియును మృగం బై సన్మవకుమారాదియోధవీరులం జెప్పి పదు నెనిమిదిదివ
సంబులఁ జెల్లినసంగిరంబు తెఱంగును సంక్షేపరూపంబునఁ దెలియఁ బలికి
దుర్యోధనస్వైస్యం బంతెయు సమయుటయు నందుఁ గృపాశ్వత్థామకృతవర్తులు
బ్రదికిపోవుటయు నన్నరసాలుఁ డోడి సాటి ద్వైపాయనప్రాదంబు సొచ్చి జలం
బుల సం స్తంభించి డాఁగుటయు నది పాండవు లెఱింగి సపరివారంబుగఁ జను
దెంచి యమ్ముడువుఁ జట్టుముట్టి బెట్టిదంపుమాట లాడుటయు దానం గనలి
యమ్మునుజవరుండు మడువు నెడలివచ్చుటయు నెఱింగించి బిరుదుమగ లగుపగతురు
పెక్కండు పొదివికొని యుండం గురుపతియు నుక్కు దక్కక యున్నవాఁ డద్దండి
తనంబుఁ జూచిన మెత్తు వీ నని యుగ్గడించి. 220

వ. అతనికి భీమసేనునకు శ నాహవ మయ్యెడఁ నొంటిమై మహా
ద్యుతబలశౌర్యభైరవములఁ శ బొల్చుభవత్ప్రియశిష్యులన్ సుశి
క్షితులఁ గనుంగొనం దలఁపు శ చిత్తమునన్ మొలతెంచునేనిఁ బా
మతులగదాకృతోజ్జ్వలవిరహం ముదారనిరూఢి నొప్పెడున్. 221

వ. అనిన విని యమ్మునీంద్రునిం దక్కటిమునులను వీడ్కొని యచలంబు డిగ్గి
యభ్యంతరపరిజనంబుల నిజపురంబున కనిచి యన్నీలాంబరుం డరదంబు సమీ
పంబునకుఁ జని సరస్వతి నాటోకించి. 222

చ. అరయఁగ మేటిపుణ్యనదులందు సరస్వతి సౌఖ్యసంపదల్
నరులకుఁ గల్గు నిజగముననం బరలోకమునందు నీసరి
ద్వార నొకనాఁడు సేరినను శ వాసవముఖ్యసమస్తదేవతా
వరులును నిందు మేల్ నడయ శ వత్తురు సంస్కృతి సాలు సిద్ధికిన్. 223

తే. అనుచుఁబలుమాటుచూచుచునధికభక్తిమోక్షుఁగేలుతిగంబునశ్రమోపికొనుచుఁ
బుణ్యతమనిజమూర్తివిశ్వాత్మ మెఱయ, నమ్మరా రాతిపూర్వజుడరద మెక్కి.

వ. అతిత్వరితగమనంబున ద్వైపాయనప్రాదంబునకుఁ జనుదెంచె నయ్యెడ. 225

తే. ధర్మపుత్రులును సుయోధనుఁడు నతనిఁ
గన్నతెఱఁ గాంబికేయుండు శ విన్నతెఱఁగు
నధిప మును చెప్పినాఁడ నశ్రీ ట్లన్నరేంద్ర
కుంజరుఁడు విని యి ట్లను శ సంజయునకు.

226

—●—●— పాండవదుర్యోధనులు ద్వైపాయనప్రాదంబు విడిచి పాలికలనికి బోవుట. —●—●—

క. బలభద్రుఁడు సనుదెంచిన, నలఘుగదాస్ఫురితభుజసశహాయశ్వసము
జ్వలుఁ డగుమత్పుత్రునకుం, దెలివి మిగుల కున్నె రణమునతెఱఁ గె ట్లయ్యెన్.

క. అనుటయు నతఁ డి ట్లను న, జ్ఞనపతికి హలాయుధుండు శ సనుదెంచిన నె
మ్మనము దెలి వైందె మూపులు, దనరె మొగం బలరె నీదురీతనయున కధిపా.

వ. ఇట్లు ప్రీతుండు యాతండు ధర్మనందనుం జూచి శమంతపంచకంబు ప్రజా
పతియుత్తరవేది యనఁ బ్రసిద్ధం బై సపుణ్యస్థలం బయ్యెడం బ్రథనంబున నిధ
నంబు నొందినవారికి సద్గతి యగుట ధ్రువం బని విందు మెప్పటిపాలికలనికి
బోవుడ మనిన నతం డాద్వైపాయనప్రాదం బాసీమలోనిది గామి యెఱుంగు
గావున నమ్మాట కియ్యకొని తదభిముఖుండు పోన నాదుర్యోధనుండును గదా
కలనంబున సంసపీఠంబు పాలుపార నుత్తగజేంద్రయానంబున సమరప్రస్తూయ
మానుం డగుచుఁ జన శంఖభేరి ప్రముఖతూర్వస్వనంబులు సెలంగె నిట్లు పాండవ
పరివృతుండు యచటికినీ కొడుకు నడచి యమర్ష సముజ్వలుండు. 229

క. నిలిచిన సకలజనులు నెడ, గలసి బలసి నిలిచి రపుడు శ గదయుఁ బసిఁడిగ
త్తశము మెఱయ నతనియెదురఁ, జెలువైందె బకారి హేమశశిఖరియుఁ బోలెన్.

చ. కనుఁగొని దర్పమంధరము శ గానతఁ డి ట్లనుఁ బాండవాగ్రజ
మ్మనకు వడిం బెనంగఁగ నశనుం బవనాత్మజుఁ జూచునేడ్కుని
జ్ఞనతతి యంత కంత కిటు శ సందడి గాఁ దనయిచ్చఁ గ్రమ్మదె
చునొ యుపవేశనిశ్చలతఁ శ జూచిన మే లఖిలప్రియంబుగన్. 231

వ. అని భూపాలుర నెల్ల నాలోకించినం బాంచాలాదు లగునయ్యందఱను ధర్మ
నందనుండు గూర్చుండ నియోగించి బలదేవవానుదేవసహితంబుగఁ దాను
నాసీనుం డయ్యె నమ్మహీనాథమండలంబున సితప్రభం దై నయన్నీలాంబరుండు

తారకామధ్యవ త్తి యై మోఽయన్యగాంకు ననుకరించె నట్టియెడ భీమ సేనుండు
ను దుర్యోధనుండును. 232

సీ. ఆభీలగర్జనశోభిత దేహం తై, యుద్భటవృషములరయొప్పుఁ దాల్చి
రోషమహావిషరభీషణవదను తై, చండోరగంబులరచంద మొంది
మదనముజ్జ్వరితరమిడితాకారు తై, భద్రద్విపంబులరపగిడిఁ బాల్చి
చారుగదాశృంగరసంగీ ష్టమూర్తు తై, మహితపర్వతములరమాప్కి మెఱసి
ఆ. వాసుదేవయుగము ర నరణాన్వయంబు వై, శ్రవణయుగ్గంబురరామయమము
ప్రాలె దిగ్భవీ మార్గీల నహించి యం, భోధియుగళ మనఁగఁ ర బొంగు మిగిలి.
వ. బండొగులగ జూచుచుం బూచుచుఁ బరస్పరహృదయవిదారణంబు లగు
దారుణభాషంబు లెఁగఁ శుభానష్టభంబునం బొలిచి నిలిచి రనిన విని
యాంబి కేముండు 234

క. తనుఁ బదునొకఁ డిట్లహింబు, లనూఁవిభవమునఁ గొలువ ర నఖిలవృపులుఁ బం
చినపని సేయ నగడునా, తనయుం డేకాకియుం బరదాతీయు నయ్యెన్. 235

తే. సకలధరణికి నాధుఁ డై ర నంజనలకు, నెల్ల భాజన మగుకారరవేంద్రుఁ డనద
తనము నోడొంగ గలఁ శత్రుఁగొని వినిశ్చ, మమునఁబోరికినమ రెనేరయక్కటకట.

వ. ఏ మనం గలదు సరికయూ ధనంబు నేర్పుం గాక యని పనివి యూర కుండ
నట్లున్న యయ్యూపపహారే సూత్రసూనుం డిట్లనియె. 237

క. సీసుతుండు సమగవిషయా, ల్లసంబున నంకంబులం బొం గారం
గా నున్వరిమున నానం, తీనూమనిఁ బిలిచ నున్ధరతికా రణమునకున్. 238

వ. అయ్యవసరంబున. 239

క. డర్శివలయము నడఁగెను, బర్హము గాకయును రాహు ర భానునిఁ బట్టెం
బర్హము టురితె పొలియె, పర్వాదిశల నఱచె నభము ర శర్కర గురిసెన్. 240

వ. మఱియు నిర్మాతపితృప్రభృతినహోత్పాతంబులు గలిగె వాని నెల్ల నను
సంధించి గంధవిహారందనుండు గాంధారీనందనుం జూపి ధర్మనందనున కి
ట్లనియె. 241

సీ. అశ్రమంబున గెల్వరంగు నాకుఁ జూపెను, గొనిమాడఁ బోరాడిరకూల్చి తొడలు
పొడిసేసి యిన్నీచుఁ ర బొలియెంతు మద్దదా, దండనముద్దండరతావిభూతి
యవధరింపుము వీని ర యూయువు దెగటాతె, నిక్కులపాంసను ర నిట్టు లేను
గదిసియుఁ గ్రమ్ముఁ ర గుఱుగుంబునకుఁ బో, నిత్తునే ధృతరాష్ట్రుఁడొక వగలఁ

ఆ. బొగులువాడు గాక ర పోడియితో నుండు, వాడె వీడు మనల ర వాలి పటుప
దొల్లి పడినపాటు ర లెల్ల వెలారింతు, నధిప నీమనమ న ర మార్ష మెసఁగ. 242

వ. అని పలికి దుర్యోధనాభిముఖుం డై. 243

క. నెఱి మాలి వీరి నీతిఁడు, పఱిచినపాటులకుఁ దగినరఫల మగు నని యి

తైఱఁగునకు నియ్యకొని చూ,పఱు వైగడఁగ నిన్ను నిపుడర పడవై చుటకున్.
 తే. అమరి యున్నాఁడ నాబారికగ్గ మైతి, పడుదుగా కింక నీకు ¹ నెక్కడకుఁ బోవ
 వచ్చు ననవుడు నిది యేల ర పెచ్చుపెరిగి, యాల మెడసేసి యనిలజరప్రేత దిట్లు.
 వ. అని కురువిభుండు వెండియు నిట్లనియె. 246

క. పలుకుల వెఱపించెద వా, కొలఁదియె దుర్యోధనుం డరకుంతితబాహు
 బలుఁ డిదె యవలీల నినుం, బాలియించెడిఁ బలుకు లుడిగి ర పోరాడు ధృతిన్.
 శా. పూహాభావము సూచి న ²న్న సదుగా ర నూహించె దోభీను మ
 ద్బాహుచండిమసారదుర్దమగదారదండంబు దృప్యన్భవ
 ద్దేహోల్లాసము నెట్లు దీనదశకుం ర దే నోపునో చూడుమీ
 యాహు పుట్టెడు లాఠిచూపఱకు హా ర హా పుట్టు మీవారికిన్. 248

ఉ. నా కెదు రై పినాకియుఁ బిరనాకము వట్టక యుద్ధతిగ్గ గదా
 భీకరవృత్తి చూపుటకుఁ ర బేర్చిన నెక్కుడు వేర్చి చీరికిం
 గై కొన కే పడంచి భుజరగర్వసమున్నతి నిర్వహింతు నీ
 కేకడ డాఁగ వచ్చు గద ర నే నని సేయుటకుం గడంగినన్. 249

వ. అని మఱియును. 250

క. గదఁ గయ్య మెన్నఁడొకొ చే, యుదు భీమునితోడ ననుచు ర నుల్లంబునఁ గో
 రుదు నెప్పుడు నిప్పుడు నా, కది యొదవెన్ విధిక్రతిం గృతార్థుఁడ నైతిన్.

వ. నీ విట చక్క నయి రమ్ము. 252

చ. అన విని యెల్లవారు భవరదాత్మజు మెచ్చి నుతించి రయ్యశో
 ధనుఁ డరివీరు లట్లు ప్రధీతంబుగఁ దన్ బొగడం బ్రమోది న్నై
 వినుచుఁ బ్రనర్ధితం బయినరవీరగుణంబున నుల్లసితై నా
 తనిపయి భీముఁ డుద్యతగరదాస్ఫురణన్ నడచెన్ నరేశ్వరా. 253

వ. అప్పుడు కుంజరబృంహితంబులును హయహేషలును జెలగగై నిట్లు తనమీఁద
 నడచువడిముడిం జూచి నీకొడు కదల్చుచు గదాసముల్లాసంబు భాసమానం
 బుగ వీఁక నెదుర్కొని తాఁకిన. 254

—◆◆◆భీమనేనదుర్యోధనులగదాయుద్ధము.◆◆◆—

నీ. చండగదాపరరస్పరఘట్టనంబుల, మింటఁ బెల్లడరెడురమంటగములఁ
 బరమఘోరము లగురపదతాడనంబుల, నొలయుననుంధరారచలనములను
 నుద్భటక్రోధసరముద్రేకములఁ జూడ్కు, లం దులసిల్లెడురనరుణదుచుల
 దారుణధ్వను లగురతర్జనలీలలఁ, బరఁగుపర్వతగుహారప్రతిరవముల

తే. ననిమిషులదృష్టు మిఱుమిట్లు ర గొనఁగ భుజగ

పతియుఁ గూర్తంబు సంకటరపడఁగఁ దరణి

నెక్కడికిఁ. 2 న్న సదుగా. 3 కేకడ కేఁగ.

కిణములు నెల్కొంగొజ్జ విశ్కరులు బెదర

నొప్పె నత్తొలితొకు మరొకొగ్గ మగుచు.

255

వ. ఇట్లు తలపడి ముగిలన్ దొంగవివిధప్రకారంబులం బుడమికిం జిత్రగదాసారణ
బహుభంగుల నింకిం గ్రత్తయొ ప్పొలయం దమలావును వేగంబును
నేర్పును దర్పంబును నొకటకు నెఱుగు బుట్టింప నంతకంతకు నెక్కు డగు
మదంబులం బొడ లెడుబి న్నొసంగిండుంబుల బలన్ పుణంబు లగ్గింపం బేర్చుబీరం
బుల నొండొకరినొకరిభంగంబుల సరకుగొనక యక్కురుపాండవపుంగవులు
జంభవాసపుల దండంబులం దెసంగిసరి బలుబెఱంగు లైనగదాప్రహతులం
దునియలుఁ బొడిచులుఁ దుముట్ల న్న సేనకంబులు కత్తెలంబులు ధరాతలంబునం
దొంగిలె సట్టియెడ.

256

మ. ఒకది కృష్ణులొక బూన్చి యుండెదనె న్నేరయున్ మేను నంచించి ప్రే
తకుఁ దప్పన్ నదె న్నేయు న్నెప్పుడునుసరిత దప్పించి నేగంబు గుం
దక నొప్పించుఁ బొంగి పొంగి గదాదండంబు దూలించుఁ బొం
దుకుమాదుం డెఱి కట్లు గొననవిధునకడం గెలి నల్పుం దగన్.

257

వ. మఱియును భిక్షుని శేషంబులు నలుమ నుల్లసిల్లి.

258

మ. గదతోడన్ గద నుట్టి గదాదండమన్ గం డొప్ప లంఘించి మా
ఱుదెసల్ గొర్రెనుదుం గడంగి నలుమారలుం దాకుచుం బాయుచుం
బదనాహరితీనుగ్యచిత్తులు సురభావ్యత్వరాచిత్రితో
నదనానాగతిరేఖలుఁ బూయ భీరమత్వస్సతుల్ నీపు లై.

259

ఉ. తప్పినయట్లు నేటలు దముఁక దాడినయప్పు డనేక భంగు లై
యొప్పులు బుప్పులుఁ పూయ న నుల్లములన్ సకలాంగకంబులం
గప్పఁదలిప్పుకోసములుఁ గ్రమ్మడున క్తములన్ సుగవ్రజం
బప్పటి కట్లు విరితె యగునెచ్చెరు వుండగఁ బోరి రేపునన్.

260

వ. ఆసమయంబున.

261

సీ. వితతవీరాగ్రహారకేశాభిరద్భిత,దిట్టు లై యొండొరు క్ నొత్తరించు
నుగ్రమహాద్భిత క్ నుద్భట యోవతీ, ప్రము లగుసమగవిశ్రమము లంగ
సంగతంబులు గాఁగరజయవారిధి నాత్లర, క్షణములవలనినై శపుణము లెడలు
టయు ననర్గళనిరూరధ ప్రహారంబు లం,దండ బెట్టెనుపురరయందు సూడు
తే. పడఁగఁ దాడిన శోణితక ప్రసరణంబు, నిరతిశయ మైన నెడ సోలి కనిలిచి గదలు
వామకరముల నూడియునొగు మగుడఁ,బోరికెలయుట నిర్భరాదృతముసేసె.

262

వ. ఇట్లు ధైర్యధుక్యోత్సాహంబులం బొదలి.

శా. రాద్రోల్లాసము మూర్ఛింకలనఘోరం బై పొరిం బేర్చె నా

ను ద్రిక్తం బగునూత్నర క్తమున మగ్నోన్నగ్నతం బొల్చి త
ర్జద్యూపోగ్రగదాయుగంబు విసరత్సంధ్యాంబునద్వంద్వభా
స్వద్రేఖాలలితంబు చెన్నవడసెన్ వారివ్దయం బోరంగన్ .

264

క. సుర లచ్చెరువును మెచ్చును, బిరిగొనుచి త్తములతోడన్ బెద్దయుఁ బ్రొద్ద
య్యిరువుర గెలుపోటమితెఱఁ, గరసి నిరూపింప నేరీరైఁ నరేంద్రా.

265

తే. అప్పు డప్పుడ తెలపజీనట్టు లప్పు, జేచి విలసిల్లు మేనులయెట్టచెలువు
గలయఁ బూచిననడమ్రాదురపులఁ దలు పఁ, బట్టుగా నొప్పె నధః నీరపట్టిదోయి.

వ. ఇవ్విధంబున నొడొరులకు నట్రపడక యష్టాశిమగలు సాటోసంకంభం
బులం బెనంగి రందు గాంధారీనందనుండు నలసలించి చుట్టుకొని రా నది
నరకుసేయక బకవైరి దాపలించి తీరిగినం బెరగినయూరసంబున నుల్లసి
తుం డై యాభూనల్లభుఁ డతనిబరియెముక లగల వ్రేసిన నన్వీయఁ డక్క
రవపతికంబుతో నగ్గద బీటువ్రాన వ్రేయం బాయక మగుడం బూన్చి
సారిగించి దోరంపుమెఱుంగు లెసంగం జెంగు శబ్దంబులు నింగి ముట్ట బెట్టి
దంబు గఁ దా వెరువునం దిరిగి యద్ధరణీశుండు శిరస్తాడంబు సీసెఁ జేసినం
గొంతేయుండు గంపింపమి యక్కజం బై యుండె నంత నగ్గలం బగునలుక
నవ్వడముడి పుడమితేనివెడలయుం బులక్షించి లాఘనఘోరంబు గ
గదాదండంబు ద్రిప్పి వైవ నాతం డది మేనినుసులునం దప్పింప నది యిల
చలింప బసిన నన్నసులుతెఱపిన యుటికి యద్భుతసేవం డగునవ్వాయు
పుత్రుండు గద పుచ్చుకొని తిరుగునందున దుర్యోధనండు తనీయనతీకణ్ఠంబు
దారుణప్రహారంబున నొప్పించిన నలిండు నండనచాలచాలురచి త్తంబులు దూల
సోలియు నాలోనన తెలివ్రాది బలవిక్రమంబులు మోయ నమ్మెననీపతి పార్శ్వ
భాగంబు బెట్టడిచిన మ్రోడరిల బడియను వీడ చెడక యెగసి యజ్జగతిపతి
తన్న నగుచు నాద్భుపగతురు సిగ్గునడ నగ్గలికసాలపు పొంపిరివ్రానఁ బవన
తనయుఫాలకర్ణమధ్యప్రదేశంబు పటుప్రహతిం బగిల్చిన నొల్లఁబోయి శీఘ్రం
బునం దేటి యమ్మహాబలనందనుండు గండతలంబునం దొరుగునెత్తు రనుమదం
బున మత్తకరి ననుకరించుచుఁ దూడంబుచందంబునం జెలు వ్రెందుగద
యల్లార్చి పేర్చి వ్రేటుగొనిన మెడకెలను దాకి నీకోడుకు మహాపవనపతితం
బగుసాలంబుపోలికిం గూలినం గని ధర్మపుత్రప్రముఖులు ప్రమాదంబు నొం
దిరి గ్రక్కున లేచి కాలాకారుం డై భాత్రినాథుండు చిత్రభ్రమణంబుల
వెగడుపటిచి పలువ్రేటుల నొప్పించినం గిమ్మారవైరి ననుభం ద్రెళ్లుటయు నది
సావుగాఁ గొని యక్కుగుసింహుండు సింహనాదంబు సేయ నవ్వాయుసుతుండు
సావమి యెఱింగి యాభూపతి పెనంగుభంగియుఁ గనుంగొని మెచ్చసుర ప్రకరం
బులు పుష్పవర్షంబులు గురియం బరులకు భయం బొలసె నంతం దెలిసి భీమసే

నుం డున్వృత్తోదనుం డై నీరాఃష్టభంబునం బొలిచె నప్పుడు సాత్యకి
ధృష్టమృచ్చుననుండు మాదేవు తే మేము యని సుయోధను సంగ్రామంబునకుం
బిలిచిన విని యూర్వున¹ దురంజయ నానల నల నని వారించి విగతభేదుం డగుచు
నాకేశుండు పడమటి² దిక్కునకుఁ బయలుగొని రారాజుం దలపడి బహుచిత్రగతులం
బరింపం జూచి నెవ్వనిది జనార్దనుని కట్టవయె.

267

◆◆◆ శ్రీకృష్ణుం డున్నంతో భీముడు³ ధనవలతారములంబు చెప్పట. ◆◆◆

క. భీముని సుయోధనునిదిం గ్రామంబు తొలగించి జూడఁగ నెవ్వరియం

దేమే నధికారి⁴ నీకే వడ, పయి⁵ నెన్నట్లు చెప్పె ర్గదజనాభా.

268

చ. అన విని శ్రీకృష్ణునిట్లనిన కన్న నుతోడ గురూపదేశనం

జనితనమవ్యయంబు స్వశిలంబు తలంపఁగ నిర్వహించుఁ గా

ననిమిగిల లావు నట్లు పుంకొల్పఁగఁ జూచుచు గ⁶ శిలంబుపెం

పున నధికుండు⁷ నెన్నంతో రజూని శ్రమంబు బధికింబు నేయుటవో.

269

ఆ. లావు గలిగి ముక్కు కలమున గీచకొరంత సొచ్చి ధర్మరాష్ట్రవెరపు

నలన నొచ్చుచున్నో నాడను గొవున ధర్మ సంగరమున నరిదిరజయము గొనుట.

వ. అన్యాయంబునం బంబునా దురంజయ మామలు గలపగఱ మాయాప్రకా

రంబులం బరిమోచుకొను తనం బుద్ధునిస్మృతినిధన్యాచారంబు వినమె

జూదంబునప్పు డులనుకొనుచు సురమాధనాతోడలు విలుగ నడుచువాడ నని

ప్రతిప పట్టికలం బిది యెట్లుండ గదామునంబున నాభికి దిగువ యైనశరీర

భాగంబు నొప్పించుకొన్నంబు గా దిది యొండుమో గండ్డడచి మఱి పరిభవరూ

పంబుగ నూరుధంగంబు నీసి స్త్రీప్రతి⁸ నూపువాడ డివి శిలంపునంబెట్టుక పెనంగెనేని

ధర్మనరసమిచ్చు ధర్మంబు నేచ్చు నట్లుగుట బూనికి నేర మూరులు భంజించి

నధియించుట నెన్నంతో డురంజయ యెదు ధర్మసందనునినలన మనకు భయం

గావహిల్ల నట్లుచిన భీష్మప్రసాదముభయననరాతులం బొలియించుటం జేసి

జయంబును మోక్షంబును కలెకల మున్నమెడ నవి సందిగ్ధంబు లైనయట్లు గా

నొకని జయించి పాదాభ్యర్థంబు గొను మని దుర్యోధనుతోడం బలికి యతని

తోడ గదాపనుకొనునను భీమ నీనుం తొనిపె నిలిచినిచ్చుది యగునె హత

బంధుమిత్రపరానాదుల డై రాజ్యంబులం దాన విడిచి మడుపు సొచ్చినవాని

వెదకి వెలార్చి యొక్క టికన్యాంబునకుఁ బిలుతురే పదుమూడునత్సరంబులు

మత్సిరాధికుం డగుచున్నంతగా భీముండు భీము జయించుట కయి గదా⁹ పరిశ్రమం

బాచరించె నూర్ధ్వస్యాస్థితసముల్లాసంబున మెఱయుచున్నవాఁ డీభీమునకుం

బెద్దకాలంబేసి శ్రమంబు చే దిష్టుమాభాగుండు ధర్మంబు దొఱంగి యైన

1 నాకేశుండు. 2 పడమఱ దిక్కునకు. 3 భీముని. 4 'శ్రవం' వ్రా.ప్ర. 5 'గలిమి. 6 గద సారించి పరిభవ. 7 నెఱపక యతిఁ డిట్లు నెనం. 8 'పరిశ్రవం' వ్రా.ప్ర.

- నిక్కులపాంసనునిం బిలుకుమార్ప కున్న నింక నించుక సేపునకుఁ దాన తెగుఁ
దెగిన మీకు నెల్ల నిప్పాసాత్తుండు రా జగుట కోర్వ నచ్చునే యనుటయు. 271
- క. విని క్రీడి యపుడు మారుత,తనయుఁడు దనుఁ జూడ నూరుతలము కరతలం
బున నప్పళించె నతఁడును, గనికొనియెను సన్న యగుటఁ శ గౌరవముఖ్యా.
- వ. కనికొని యధర్మం బైన నూరుభంగంబు సేయు మని కృష్ణానుమతి
జిష్టుండు వనిచె నాకు నొండుమెయి నెట్లునుం బగతుసగపాటు లేక తక్కెనే
నవ్విధం బాచరింతున కాక యని మనంబున నిశ్చయించి వివిధగతులఁ జరి
యింపం గురుపతియు బాహుచిత్రప్రచారంబుల నుల్లసిల్లఁ దత్సంగ్రామం
బామిషార్థిగరుడద్వయసమరంబుచందంబున దర్శనీయం బై యుండె నట్టియెడ.
- ఆ. పాండురాజసుతుఁడు శ పటుతరోల్లాసి యై, వైచుటయును ధరణీనల్లభుండు
తొలఁగ దాఁటె రయము రదలకొనిగదఁబుచ్చి, కొనియెనాబకాంత రకుండు నుటికి.

—◆◆◆◆◆ దుర్యోధనుఁడు భీముగదాదండమునఁ దొడలు విటిగి పడుట. ◆◆◆◆◆

- క. ఆలోనం గురుధరణీ, పాలుఁ డడరి ప్రేయుటయును శ బనసనుశునిమై
సోలె నది గానఁ జాపతి, కేలీవిభ్రమము దోఁపఁ శ గ్రే ట్లటెకె నృచా. 275
- చ. ఉటికినఁ దేటి వై కుటికి శ యుగ్రత భీముఁడుప్రేయ నవ్విభుం
డుఱక మహాద్భుతస్ఫురణ శ నూర్ధ్వపరిభ్రమణంబు సేసినం
దెఱపి యతండు గాంచి సమురదీర్ఘరయంబున వైచఁ బెన్దొడల్
విటిగి నగాగ్ర ముద్భటపరవిప్రహతిం బడుచాడ్పునం బడన్. 276
- వ. అప్పుడు మహాల్కాపాతంబులును బాంసుమాంసర క్తవర్ణంబులును వికృ
తంబు లగుకరితురగబృంహిత హేషాఘోషంబులును మఱియు ననేకోత్పా
తంబులును గలిగిన నట్లు కౌరవపతిపడుటకు నుబ్బునం బొదలినపాంచాలురుం
బాండవులు నుద్విగ్నచిత్తు లైరి వియ త్తలం బంతయు నొక్క మ్రోతగా
నగ్గదాయుద్ధవిశేషంబు లగ్గించుచు సురగరుడఖచరాదులు నిజస్థానంబు
లకుం జని రిట్లు తనగదతాకునఁ దొడలు విటిగి సింగంబుచేతం గూలిన
గంధశుండాలంబుచందంబునం బడి యున్ననీకొడుకుం జేరం జని భీమసేనుండు.
- తే. ఏకవస్త్రఁ బాంచాలి న శ్రీ ట్టిడ్చి తేరఁ
బనిచి సభలోనఁ బటిచినశపాపఫలము
ననుభవింపుము దుష్టాత్త శ యనుచు వామ
చరణమున బెట్టిదము గాఁగ శ శిరము దన్నె. 278
- వ. తన్ని యలుక మలుగక యతనియాననం బాలోకించి. 279
- క. పసు లని యార్చుచు మము ను, ల్లస మాడినధర్మహీనులను నృపధర్మం
బెసఁగఁగ నే మిదె యిప్పుడు, పసు లని యార్చెదము మగుడ శ బంధుద్రోహీ.

- క. విను మేను కిల్లసారెలు, గొని కపటపునెత్త మాడుశకుశలతఁ గా దొ
ప్పనివారు నే పెడంచుట, ఘనబాహుస్వైరకేళిఁ శ గాని దురాత్మా. 281
- ప. అని పలికి వెలుచ నన్ని ధర్మనందనగోవిందపాంచాలప్రకరపార్థసాత్యకినకుల
సహదేవుల నాలోకించి. 282
- త. శంక లేక కడంగి శ పభ కిట్లు పాంచాలి, నంట రానిదాని శ నొంటిచీర
తోన యున్న సాధ్వీశనేనలి పట్టి యీ, డ్పించినతనఁ జూడుఁ శ డంచుఁ బొడలి. 283
- ప. పాంచాలి నేనినాపరాబుపాపున నీశోభనంబు సమకూతై ననిన విని వారు
ప్రమోదంబు నొంద మిక్కిలిసంతసంబునం దేలి యక్కురుఘస్కరుండు
నర్తించుచున్న కోపఁ కలరికి. 284
- చ. మును మము గొప్పపూము రని శ ముష్కరతఁ జెడనాడినట్టిదు
ర్జనుల ననిం గడంగి ధృతిశరాష్ట్రతనూజుల బంధువర్గమి
త్రనికర సైన్యకోటికి హితంబుగఁ గీటుడంగింపఁ గంటి మిం
క నమరలోక మున పోకఁగ బలునకా సరి మాకు నారయన్. 285
- క. అని గదఁ జేకొని ప్బుప నీ, తనయునిమహ నట్టి యదిమి శ తల గ్రమ్మఱఁ ద
న్నినఁ గని మును దిన్నుట న, మ్మన మునియుతదగ్రజం డశమర్షముతోడన్. 287
- ప. హర్షానేశలఘుదాశిశ్రుం డగునమ్మారుతపుశ్రున కిట్లనియె. 287
- చ. తల యది యేల తన్నచరధర్మము నొందుట కాత్ర రోయఁగా
వలవదె రాజరా జనుజకేచన్దముఁ దక్కినబంధుకోటియుం
గలపరివారముం దగిన శ గోరచ మేనకఁ బోరి సంగర
స్థలమునఁ బట్ట నీగూలునశరమునముచేత జనంబు మెచ్చునే. 288
- క. మును లోకము ధర్మపరుల, డహ బంగినవాడ విట్లు శ లనుచితకృత్యం
బునకుఁ జనం దగున పీఠం, గనియెడుధుల మేమి దూష్యశగర్వం జేలా. 289
- ప. అని దూత యగ్యోపనయ జూచి బాష్పాకులలోచనం డై. 290
- సీ. విధి ప్రతికూలుఁ డై శ నేరంబు పుట్టించి, మాకు నీవును మేము శ నీకు నలిగి
యిత రేతరశ్రోవాశమూరి దగి యుంతులు, నీయుట గావించె శనీ యధర్మ
పరతయు లోభంబుశబోధ్యంబు, మనమును నిన్ను నింతకుఁ దెచ్చె శనీకతమున
నాకు బాంధవకులశనాశంబు నాటిల్ల, ధృతిరాష్ట్రకోడండ్లు శ తీవ్రశోక
- తే. కారి యయున్దధన్యంబు శ కొరణముగ
నన్ను నిందింతు రినునచరసములు మొదలు
గాఁగ బహువిలాపంబులఁ శ గరుణ మావ
హిల్ల దురపిల్ల నుల్లంబు శ దల్లడిల్ల. 291
- ప. అనిన విని ధృతిరాష్ట్రండు సంజయున కిట్లనియె. 292

చ. అనిలసుతుం డధర్మమున రీ నమ్మొయిఁ గౌరవమేనినీశ్వరుం
దనయెదురన్ వధింపఁగ గరదాసమరాఖిలధర్మ వేది నాఁ
జనినహలాయుధుండు గని రీ సంచయ యే మని వల్కె నంత వాఁ
డనుజులకున్ మఱిందులకు రీ నట్టియెడ న్నొగమొడ నేర్పు నే. 293

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లు లను రీ నమ్మనుజేంద్రున కట్లు రోహిణీ
తనయుఁడు కోపవేగమునఁ రీ దాన్తముఖుం డయి లేచి బొహు లె
త్తి నృపతులార చూచితరె రీ తెల్లముగా బడివైరివిక్రమం
బునతెఱఁ గిట్టివాని మనఃభూములఁ గంటిమె యెన్నఁ డేనియున్. 294

చ. గదాయుద్ధంబున నాభికి దిగువ యగుశరీరభాగంబు నొప్పించుట ధర్మంబు గా
దనుశాస్త్రోక్తి వినమే వీఁడు విచ్చలవిడిఁ జెంపు నేనె నని పలుకునమ్మహత్ముని
మనంబున రోహనలంబు సముత్థితం బగుటయు నస్పృహ. 295

క. నిజరథముఘోదిహలమును, భుజశిఖరమునం దమర్చి రీ భూమి యద్రున వా
యుజుదెసకు నడచె నుద్భట, గజరిపుచంక్రమణదేఖ రీ గతీయం దొలయన్. 296

—◆◆◆ శ్రీకృష్ణుఁడు బలరామునకుఁ గోపోపశమనంబు చేయుట. ◆◆◆—

చ. దానికిం బవమానసూనుండు సోదరభుజబలనిజబలంబు లేకముఖత్వంబున
నెప్పుడుం గలుగుమనోబలంబునలనం జలిన ప కుండ నట్టియెడ వేగంబ విన
యావనతుం డగుచు సచ్యుతుం డడ్డంబు సొచ్చి దీర్ఘస్మృత్తివీనంబు లగుబాహు
వుల హలాయుధుఁ బట్టి కైలాసశైలంబు గదసినయలజనమహాధరంబునూడ్చి
నొప్పి యనూనస్వరంబున నతని కి ట్లనియె. 297

క. తనవృద్ధియు మిత్రునిపద్ధనమును దత్సఖినమృద్ధి ప్రబలంబుయును శ
త్రునిదెస నిన్నియుఁ జెడుటయు, ననుపద్విధములను నెన్న రీ సతిశుభ మొందున్.

చ. ఏతత్ప్రకారంబు విపరీతం బగుట యొప్పు నట్లు గావున మిత్రునకుం గీడు వాటిల్లి
నెడ నేర్పు గలుగునేని మైత్రిపరుం డయినపౌరుషశాలి యాడు శమింపం జేయు
సత్యపరాక్రము లగుపాండవులు మనకుఁ బరమమిత్రులు విశేషించి మనమే
నత్తకొడుకు లనీతిపరులచేతం బరిభవింపఁబడినవాడు గావున వీరల కభ్యుద
యంబు గలిగించుట నీకుం గర్తవ్యంబు. 299

తే. ప్రతిన నెఱపుట నృపులకుఁ రీ బరమధర్మ
మగుట మనమునఁ జర్చింపు రీ మనిలసుతుఁడు
గద సుయోధనుతోడలు భగ్గములు సేయు
వాఁడు గా సభఁ బూనినరీవాఁడు గాఁడె. 300

చ. అట్లు గాక మైత్రేయమహాముని శాపంబున దుర్యోధనుతోడలు భీమసేనుగదా
ఘాతంబున భగ్గంబులు గాఁ గలయవి యై యుండ నిప్పు డట్లయ్యెం గావున

దీన దోషంబు దోషదు క్రోధం బుపసంహరింపుము కుంతీనందనులయభివృద్ధి
మనకు సమృద్ధిఁ జేయు ననిన నతనికి హలాయుధుం డి ట్లనియె. 301

తే. ఓపి ధర్మాకామంబులొకటి నొకటి, నాశ మొందింప కుండంగ శ నడపవలయుఁ
గాక ధర్మంబు నెడ నర్థకామములను, గోరుపురుషుండు నిందకుఁ శగుదురు గాఁడె.

క. మునిశాసంబును బ్రతీసయు, నని చెప్పితి గలుగుఁ గాక శ యవి విను ధర్మం
బునవానికొ నెఱివక యి, ట్లనిలనుతుఁడు గలఁచెఁ గాదెయన్నెఱి యెల్లన్.

చ. అన విని కృష్ణుఁ డిట్లు లను శ నాతనికికొ నిను నిజ్జగంబు ధ
ర్మనిరతమానసుండు మధురత్యనిగూఢుఁడు రోషదూరుఁ డం
చనిశము సంస్తుతింపుచు మరహత్త యడంపుము క్రోధ మీతఁడుం
దనదు ప్రశిజ్ఞ క్తి రిపు గరదాహతుఁ డేసి నధర్మ మే లగున్. 304

వ. అదియును నిలిచి మాగ్నోన్నయప్పుడును నడచు నెడను గాదు పొడ వెగసి వై కుఱి
కినఁ దన్నం గాఁడికొనటయుం బ్రతీన నెఱపుటయును గారణముగా దొర
కొనిన నాభికి దిగున గదా యని యుడిగి చావ వచ్చునే గద నూరుభంగంబు
సేయుదు ననుభీను సేనుపూనికి పడమూఁడువత్సరంబులేని వేచినయది
యిక్కులసంసరుం డేల తలంప కుండె మఱచెనేనిం జెడుఁ గాక మన కేమి
కలియుగంబుచొరవ యాసన్నం బయ్యె నిష్విధంబులు ధర్మంబు లై చెల్ల
కుండునే యట్లుం గాఁడి పుట్టిసంతనుండియుం గపటంబున నపకారంబులు సేయు
చున్నవీనిఁ గపటప్రకారంబునం బడవైచుట ధర్మహాని యై తోఁపదు వీఁడు
పాండవయావనసంశస్థినిం డగుసుభద్రానందనుం దెగటార్చినతెఱం గెఱుంగ
మే యనిన నాబలదేవుండు బలుమొగంబుతో నిట్టిచెనఁటిగెలుపు గెలిచిన
భీముండు నైగడు వడయుం గాక రణధర్మంబు దప్పక పెనంగినట్టిధర్మాత్ముం
డైనదుర్యోధనున కుత్తిమహాకం బయ్యెడు మనుచు నతనికిం జెప్పి రథాధి
రూఢుం డై పాండవేమసాంఘాలయదుప్రవరులు చిన్నంబోవ నిజపురంబున
కరిగెఁ దదనంతరంబ పానుదేవుండు ధర్మపుత్రు నాలోకించునెడ నతండు
దీనాననంబుతోడ మానసంబు విషాదంబు నొంద నూర కున్న నారాయణుం
డతని కి ట్లనియె. 305

క. బంధునాశకుండు శ పాపాత్ముఁ డిసుయో, ధనుఁడు వీని సమరశ్రధరణిఁ గూల్చి
శిరము దన్నె భీముఁ శ డరియంగ సిది యధర్మంబె నీకు నేలశమఱుఁగఁ జెపుమ
వ. తలఁ దన్నువాఁడ సనుప్రశిజ్ఞయుఁ గీచకారాతికిం గలదు గాదె యనిన విని
కుంతీనందనుండు దేవకీనందనున కి ట్లనియె. 307

క. కురుకులము బొలియుటకు మది, యెరియంగా నున్ననాకు శ నితఁ డీరాజుకొ
శిర ముఱక తన్ని యిమ్మెయిఁ, బరిభవ మొందింప వగపు శ పాటిల కున్నే.

- తే. ఇతఁడు వఱచినపాటులు శ్రీహృదయకీలి, తంబులై భీమసేనుండుశతగవు మాతె,
నేమి సేయంగనచ్చుఁ బో శ్రీనిమ్మ పుణ్యాపాపచింత యిం కేటికిఁ శ్రీ బద్ధనాభ.
- వ. అనుటయు నట్ల కాక దీని నింత గొనియాడ నేల యని యతండు భీమసేనపక్ష
పాతంబున నతనిచింత గీటునంబుచ్చె వివ్వచ్చుండు నెఱయం బ్రయం బందని
డెందంబుతోఁ గీడు మే లాడక యూర కుండె నమ్మారుతి మోదం బెసఁగ
మోడ్పుఁగేలు ఫాలతలంబున మోపికొనుచు నుత్సుల్లంబు లగులోచనంబుల
నొప్పి నిజాగ్రజం జేరం జని యిట్లనియె. 310
- చ. పరిభవకారి యైనకులశాంసనుఁ డాహవభూమిఁ గూలెఁ ద
త్పరనుతి వైరముం బెనిచి శ్రీ పాపవినిశ్చయకారకత్వని
ష్ఠురు లగుదుస్ససేనుఁడును శ్రీ సూతసుతుండును సౌబలుండుఁ ద్రుం
గి రితనికంటె మున్ను మహిశకిం బతి వీన భరింపు మున్నతిన్. 311
- వ. అనిన విని ధర్మతనయుం డుని కిట్లనియె. 312
- క. హరితలపు గూడఁ గురుపతిఁ, బరిమార్చితి ప్రతినశోడఁ శ్రీ బగ దీర్చితి నీ
కరయంగ దైవబలవి, స్ఫురితభుజాబలము తింత శ్రీ చొప్పడి యున్నే. 313
- వ. అని సంభావించె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయు నుద్దేశించి. 314
- తే. అట్లు వడియున్నయక్కారశవాధినాథుఁ, చూచి నాండునమాజాలు శ్రీ సోమకులును
నేమి సేసిరి నాకది శ్రీ యెఱుంగఁ జెప్పు, మనుడు నతఁడిట్లులనియెనశ్రమనుజపతికి.
- వ. దేవా యేమి సెప్పుదుఁ బాండవులును బాంచాలుగుం దక్కటభూపతులునుం
గృష్ణసహితంబు గా నుబ్బనం బొంగి చీరలు వీచువారును విండులు వినరు
వారును గుణధర్మని సేయువారును శంఖంబు లొత్తువారును భేదీపణవాదులు
మ్రొయించువారునుం బెలుచ నార్చువారును నయి పేర్చినం బృథివికి వ్రే
గగున ట్లుండె నితైఱంగునం జెలంగి మాగుతిసూరెలం జేరి యిట్లనిరి. 316
- మ. గదనే ర్పెక్కుడు గల్లుదర్పఘనుఁ డీశకారవ్యరాజన్యుఁ డు
న్నదలీలం బయి నట్లు బిట్టుటికిన శ్రీ న్వంచించి పోకిట్లు సే
యుడె నీవాటునఁ బెన్దొడల్ విఱిగి వీఁ శ్రీ డుర్విం బడక మాకు నొ
ప్పు దలిర్పం బులకాంకురంబు లెసఁగెం శ్రీ బో విప్పుడుం జూడుమీ.
- ఆ. పరులచేతఁ గానిశపని యైనవృత్తన, ధంబుఁ బోనియరివశధంబు నిర్వ
హించి యున్ననిన్ను శ్రీ నేమింద్రుఁ గొనియాడు, నమగులట్లప్రొగడశదము సెలంగి.
- క. అవమానంబులు సేసిన, యవినీతుల దుస్ససేనుఁ శ్రీ డాదిగఁ గలవా
రి వధించి యడుగు పగతుని, యవుదల నిడి తింతవార శ్రీ లననింగలరే. 319
- వ. అని మఱియు ననేక ప్రకారంబులం బ్రశంసించిరి భీముచేసినగదాసమర
ధర్మవిరోధంబు లాతిరాజులమనంబుల నుండునో యని శంకించి కృష్ణుం
డెల్లరాజులం గలయం గనుంగొని యిట్లనియె. 320

ఉ. చక్కటి తేనియాలమునఁ ర జంప ననన్ వల దీదురాత్మ కుం
డక్కటికంబు లేక సతి ర సంతలు నేసిననుం గృహరతిం
దక్కక తండ్రిసా లడిగ ర ధర్మజుఁ డన్నటి సేయఁ డయ్యె వీఁ
డుక్కివుఁ డిట్టిచావునకు ర యుక్తుఁ డగుం దలపోసి చూడఁగన్. 321

క. విదురాదులు సెప్పఁగ నున్నదుఁ డై యిఁడయ్యెఁ దగినరమాత్రయు భూసం
పద వీఁడు సాండ్పుల కది, యది యగునె బకారిప్రతిస ర కగ్గం బై నన్. 322

ఆ. నేలఁ గూలి మ్రాను ర పూలె ని ట్లున్నయి, స్పావకర్తు గుఱిచి ర పాడితెఱఁగు
తేటపడఁగ మాట ర లాట దా నేల మీ, రెక్కుఁ డరదముల మరహీశులార.

వ. అని యిట్లు పుండరీకాక్షుగఁడు నన్ను నాక్షేపించుట యాకర్ణించి కారవేశ్య
రుండు గోసాయ త్తచిత్తుం డై పిలుందు మోన లేచి చేతుల భూతలం బూది
కొని బామముడితోడిచూడ్కి యతినిపయిం బఱపె నప్పు డపరభాగంబు
విఱుగ న్నేటు నడియగిరి లెల యెత్తి చూచుమహానాగంబుచందంబు దోచె
నట్లు ప్రాశారాసిరణం బై ననననాభరంబు దలంపక కూర్చుండి ము న్నాకృ
ష్ణుండు విష్ణుతోడ సుభాషించుటయు నతం డూరుతలంబుఁ గరపుటంబున
నప్పళించుటయు నడ నడ గనుటంతేసి భీమువాటునం దొడలు విఱిగి పడినప్పు
డప్పటిబుడిబుడిమాటలు నాసన్నయు నీనికిం గాకేమి యని యూహించి చేయు
నది లేక యశుడు గూచుచున్ననాఁ డగుట నగ్గోపాలదేవుతో ని ట్లనియె. 324

—•—•— తొడలు విఱిగిపడినచుదా క్షిగఁడు కృష్ణు నాక్షేపించుట. —•—•—

సీ. కంసదాసునిపుత్రు ర కావపు నీదురా,చారంబుఁ గృపయు లరజ్జయును లేక
ప్రేలెడు నీవు సెర్పినఁ బాఠునేసిన,నన్న గైకొని గదారసంగరంబు
పాడి దొఱంగి యిరస్పావకర్తుఁడు వైచె, గాక చక్కటితోడిరకయ్య మైన
లీల మిమ్మందఱ ర నేలపోలుగఁ జేయ,నే శిఖండి గడంగి ర యేసె ననఁగ

తే. నర్జునుఁడు శాంతసవుఁ గూర్చునట్లు చేసి
తన్మ గురుచావునకుఁ బొందరవాగ్రజన్తు
బొంకు మని పంచి తగదంబు ర పుడమిఁ గ్రుంగఁ
గర్జుఁ జంపించి నే మనఁ ర గలదు నిన్ను 325

క. భూరిశ్రవుఁ డొక్కనితోఁ, తోరఁగ నేయించి తట్లు ర పొడిచీకటి నం
హోరహితు సైంధవుని నరు, బారిపటిచి తిట్టినీకుఁ ర బల్కులు సనునే. 326

క. నను భీష్ము గురుని సూతసు, తుని భూరిశ్రవు జయద్రథుం జక్కటి ద
ప్పనియనిఁ గోల్పుచ్చఁగ న, చ్చునె నీకుం గపటశూర ర సుచరితదూరా. 327

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతని ననలోకించి నీవు భీముని బాలునిఁ బాములం
గఱపించియు విషం బిడియు నీటం ద్రోచియుం బలుమాటుం జంపఁ దెగితివి
గొంతియుఁ గొడుకు లేవురును నిద్రించుసమయరెబున జతుగృహంబు

దహించితివి ధర్మోత్తరచరిత్రుం డగునజాతశత్రుసంపదలఁ గపటద్యూతం
 బున నపహరించి తంతఁ దనివిం బోక యాజ్ఞ సేని నేకవస్త్ర రజస్వలం గొ
 లువులొపల భంగపెట్టి తాప్రాద్ధ నిన్ను నిట్టిదురవస్థకుఁ దేరం దగి యుండ
 నట్లు పోయి సమయంబు నడపి నీచేసినసకలదుష్కృతంబులు సహించిన
 యిప్పాండవాగ్రజుండు వనుప నేను బుడమిసా లడుగ వచ్చిన నీ నేరవైతి నీనే
 రమి ని ట్టైతిలభనదీయం బగులోభంబునం బాపనిశ్చయంబున మదంబున
 శాంతచిత్తు గుశాంతనవద్రోణులకుం బ్రాణహాని వాటిల్లె వినుము ద్రుప
 దునితపోయజ్ఞప్రభావంబుల నదియ పనిగా జనియించినశిఖండిధృష్టద్యుమ్ను
 లాభీష్ఠ గురులమరణంబులకుం గారణంబులు గాక తిక్కుదురే పెక్కండ్ర
 తోడం బోరి డస్సినసాత్యకిం జంపువాఁ డైనభూరిశ్రవుఁ జంప కుందుమే
 యనేక ప్రాధయోధు లొక్కరుని బాలు సౌభద్రుం బొడివి చంపినం
 బూనినపూన్కి నిఖిలోపాయంబుల నెఱవక పుణ్యాన్ని యైనసాంచాలి నర
 ణ్యంబునం బరిభవించినపాపాత్ముని సైంధవుని బ్రదిక పో విడిచి యరునుం
 డగ్నిం బ్రవేశించునే యిన్నీతిపదులచరిత్రంబులు నిర్మలంబులు ఘోషయాత్ర
 నిన్ను గంధర్వులు పట్టుకొని పోవునప్పుడు (నీవా, రెల్లం బాలోన నర్జునుండు)నిన్ను
 విడిపించుట యెఱుంగవే గాంగేయకుంభజకర్ణాశ్వత్థామకృపు యుద్ధామసమ
 గ్రసైన్యంబులతోడ నడవ నీవు విరటునిగోవులం బట్టికొని పోవుచోట
 మీ రందఱుఁ దనసమ్మోహనాస్త్రంబున మూర్ఛితు లైన సమయంబున
 నర్జునుండు నిన్నుం గాచుట యెఱుంగ రాడ నీ నాపాదించినపాపంబుల కెల్ల
 మూలం బైనకర్ణునరదంబు ధరణిం గ్రుంగినఁ గన్వడి నాని నేయ కేల కాచి
 కొని యుండు నుండెనేనియు భూసురశాపంబున న ట్టెనరధంబునకు నిష్కృతి
 గలుగునే కావున నన్నీచు సమయించుట సముచితంబు యుధిష్ఠిరుండు శల్యుం
 దెగటార్చినతెఱం గొప్పు నొప్పు దని యుగ్గడింపక మేలు సేసితి పాండవనందనులు
 పుట్టినంతనుండి నేడు దుదిగా నీయెడ ధర్మ విరోధం బాచరింపరు కురుకులంబు
 నకు గుద్దలి గొని దుర్ద్యూతంబు నీన తొడరితి దాన నింతలు వుట్టెఁ బవనతనయుం
 డు వట్టినప్రతిన యెఱుంగవే గద నూరుభంగంబు సేయుదు నని పలికి పిడికిటం
 బొడుచునే యవి యెల్లను నృభాజల్పంబు లూర కుండు మనుటయు నజ్ఞననాథుండు
 జనార్దనున కిట్లనియె.

328

చ. చదివితి నెల్ల వేదములు శ్రీ జన్నములు లొప్పఁగఁ జేసితిరా రమా
 స్పద మగువృత్తిఁ బొల్చి నరరపాలకు తెల్లను గొల్వఁ గంటి దు
 ర్తదరిపుగాఢగర్వపరిమర్దనకేళి యొనర్చితిం దగం
 దుది నని మిత్ర బాంధవులతోఁ ద్రిదివంబున కేగు టొప్పదే.

329

1 నిర్మలత్వంబులు.

వ. నీకుం జూడ నెట్టివాడ నై నను నా కేమి మీ రింకఁ బశ్చాత్తాపదుఃఖితు లగుచు నుందురు గాక యనియె నప్పు డతనిపైఁ బుష్పవర్షంబులు గురిసె దేవదుందు భులు మొరసె దిశలు తెలివైందె మృదుసమీరణంబు సుగంధి యై వీతెంచె సంతయు ననుసంధించి యక్కొంతేయులు దారు ధర్తంబు దొఱంగి గాంగేయ ద్రోణకర్ణశల్యదుర్యోధనాదుల వధించుట యత్తటిం గ్రొత్తయై తోఁచినఁ జిత్తంబుల వగయు లజ్జయు మిగులం బొడమి మొగంబులఁ దోఁప విన్ననై యున్నం జూచి నెన్నుండు తత్సమీపంబునకుం జని వాగలతో నిట్లనియె.

సీ. గాంగేయగురుకర్ణకౌరవపతులఁ జ, క్కటియనిఁ బరిమార్చఁగన మైతి మని మీరు వగవకుఁ శ డద్దొర లుగ్రా, వేదులు ప్రస్ఫుటశ్రవిక్రమమున నడరి వారల కెల్పురటరిది గావున నేను, బహువిధోపాయముల్ శవన్ని యిట్లు దీర్చితిఁ గాక యశ్రీప్రపరాక్రము, లలఁతులఁ బోదురే శ యిట్లుఁ గాక

తే. వారి విధి యివ్విధమునఁ జూశనంగఁ జేసె, దైవఘటనలు దప్పింప శ్రమివశంబె నురలు దనుజుల కెల్చినశ్రచొప్పు లిట్లు, సంతసపునమయంబున శ్రవంత లేల. 331

—◆—◆—◆ పాండవులు కృష్ణసాత్యకిలతోఁ గౌరవశిబిరంబునకుం బోవుట. —◆—◆—◆

వ. కృతకృత్యుల మైతిమి ప్రొద్దునుం జాల వ్రాలె సేనయు సైనికవరులును విశ్రమింప వలయుఁ బోదము లెం డనినఁ బాండవులు దెలివైందఁ బాంచాలురునుం దక్కినభూపాలురునుం బ్రమోదంబు నొంది రప్పుడు కృష్ణుండు పాంచజన్యంబు పూరించిన నర్జునుండు దేవదత్తంబును యుధిష్ఠిరుం డనంతవిజయంబును భీమ సేనుండు పాండ్రంబును నకులసహదేవులు సుఘోషమణిపుష్పకంబులును బూరించిరి సకలరథికోత్తములును దమతమశంఖంబు లొత్తిరి భేరీపణవాదితూర్యంబులు మ్రోసె నాసముత్థితనినాదంబులు నింగి నిండె నిఖిలజనంబులుం బాండవేయులం బొగడునులిపు దిక్కుల డీటుకొనియె నిట్లుబృన్దం జెలంగుచు వార లందఱు నచ్చోటు గదలిరి కౌంతేయులు కౌరవశిబిరంబునకుం జనిన సాత్యకి యనుగమనంబు సేసె ధృష్టద్యుమ్నప్రముఖు లైనద్రుపదజ్ఞాతులును ద్రాపదేయులునుం దక్కినధరణీశులును దమవిడిదలలం గాని విశ్రమంబునకు వెరవు గా దని తలంచి తా రందుఁ బోయి నాటిరాత్రి నిలిచి రేపకడ గరి పురప్రయాణంబున కొదవం జనుదెంచువారుగా విన్నవించి ధర్తతనయునను మతి వడసి సైన్యసమేతంబుగాఁ బోయి రట్లు వార లటు పూవ నప్పాండునంద నులు సని సంగీతప్రవర్తకసంఘంబులు విరిసి చనిన రిత్త యై యున్నరంగస్థలంబు చందంబునం బొడరి యున్నయాశిబిరంబుఁ బ్రవేశించి నీనందనునగరు సొచ్చిన నచ్చట నున్నపరిచారకులును దత్సహవాసులును మణికనకాదివస్తు సంచయాధ్యక్షులును నయ్యుధిష్ఠిరుం గాంచి యాదరణంబు వడసి రక్కుంతీ నందనులు రథంబులు డిగ్గునవసరంబున వాసుదేవుండు వాసవి నాలోకించి.

క. కవదొనలును గాండీవము, నవల నిడం బనువు ముందరరదము డిగు ¹మే
న విదప డిగియెద శుభకర, మవు నివ్విధ మట్లు సేయు శ్రీమనుడు నతండున్.

తే. ధనువు తూణీరయుగళంబుఁ శ్రీ గొనుచు రథము

డిగుడు శౌరి పగ్గంబుల శ్రీ నొగల ముడిచి

డిగియెఁ గేతనకపియు భూతగణయుతము

గాఁ దొలంగె నత్తేరు తత్త్వ గమ మండె.

334

—●—●—● అగ్నిదత్తం బైనయర్జునురథంబు గాలిపోవుట. —●—●—●

క. తురగంబులతోఁ గూడఁగ, నరదము సకలంబు నుజ్జ్వలీలానలశిఖలం

జురచురఁ బోయినఁ గని య, న్నరుఁ డచ్చేరువంది కృష్ణునకు నభిముఖుఁ డై.

వ. వినయంబుతోడ మోడ్చుకేలు ఫాలతలంబునఁ గదియించి వినతుం డై దేవా

యిట్టియాశ్చర్యంబుం గలదె యీరథంబు దగ్దం బగుటకుఁ గారణం బేమి

నాకు వినం దగునేని యానతి న్తుసిన మురారాతి యతని కిట్లనియె. 336

క. గురుకర్ణులయస్త్రాగ్నుల, నెరిసినయది మున్ను దీని శ్రీ నిటు గా కుండం

భరపడి రక్షించితి సం, గరము దెగినఁ దొలఁగి యిపుడుగల విడిచితిన్. 337

వ. అని చెప్పి యప్పు డద్భుతరసమగ్ను లగుచున్నతక్కటిపాండవులం గనుం

గొని యలరుమొగంబున నలంతినవ్వు కాంతి దళుకొత్తఁ శాంతేయాగ్రజం

శాఁగిలించికొని యే నుపప్లావ్యంబునకు వచ్చి నిన్నుఁ గనిన నీవు నాకు మధు

పర్కం బిచ్చి వివ్వచ్చుఁ జూపి వీడు నీకు రక్షణీయుండు నుమ్మా యని యప్ప

గించి తేనును నియ్యకొంటి నట్ల నాసఖుండును నురక్షేతుం డై పీరక్షయకరం

బగుమహాసంగరంబు భవద్భీమనకులసహదేవసహితంబుగ నిస్తరించి జయంబు

గైకొనియె నిట మీఁదం జేయ వలయుకార్యంబులు నడపు మనవుడు నతం

డచ్యుతున కిట్లనియె. 338

తే. ద్రోణకర్ణదివ్యాస్త్రముల్ శ్రీ కూరభంగిఁ, గవియునప్పుడు మమునీవుగ్రావకున్న

బ్రదుకు తెంతద వ్యధిక శుశ్రభంబులకు భ, వత్ప్రసాదంబు గని కాదేరవాసుదేవ.

వ. అని వెండియు. 340

క. మునిపతి కృష్ణదై వ్విపా, యనుఁడు ప్రబోధించె నన్ను శ్రీ నచ్యుతుఁ డేది

క్కున నుండు నెమ్మి నాది, క్కునకుజయము గల్గు నని యశకుంతితకరుణన్.

వ. అనుటయు మాధవుం డమ్మనుజేం ద్రున కిట్లనియె. 342

క. మనకుం గౌరవులకుఁ బదు, నెనిమిది యక్షౌహిణులు మశీహీశ్వర కల వ

ప్పెనుమొన లన్నిటిలో న, ర్జునునకుఁ బాటి యని యొక్కరరునిఁ బేర్కొనుమా.

తే. ఈశ్వరుఁడు క్రీడి కస్త్రంబురలిచ్చుచోట, మత్సముండవుగ మ్మనివత్సలత్వ

గౌరవంబునఁ బల్కె నిరక్కముగ నంత,వాఁడు గాఁడె నీతమ్ముఁడువసుమతీశ.

చ. కరుణ జనించి శాస్త్రపుల ర్ గాండివి సంపదగ నొల్లఁ డయ్యె నేఁ
బరువడిఁ దెల్పి యైక్యపరిభావనిరూఢము గాఁగఁ జేసినం
దిర మయి పోరికిం గృతమరతిన్ మఱి చొచ్చి సరిత్సుతాదులన్
వెరవున గీ టడంచెఁ దనరవిక్రమ మెందుఁ బ్రసిద్ధి కెక్కఁగన్. 345

క. అచ్చెరువు సంపుటకుఁ దన, యిచ్చఁ జొరక కేలి సలివెననిన్నాళ్లును వి
వ్వచ్చుడు హిత మేఁ జెప్పినఁ, బొచ్చెము లే కంతరంగమున నిల్వెఁ దగన్.

క. ఏ నుపదేశించితి ననఁ, గా నొకవెం వెంచినాఁడు ర్ గాని తలంపన్
మానవనాథ ను రేళ్వర, సూనుఁడు నాయట్టివాఁడ ర్ చు మ్మేపనికిన్. 347

క. నిమిషార్థంబునఁ ద్రోవో, క్యమును సురాసురయుతంబురగా నోర్పుం గో
పము పొడమినఁ గవ్వడి క, య్యమునం గురుబలము గెలుచు ర్ టరుదే తలఁపన్.

ప. అని పలికె నిట్లు సల్లుపసౌఖ్యం బనుభవించి వాహనమోచనం బాచరించిరి
తదనంతరంబ కౌంతేయులు గమనీయాభరణంబులుం గనకరాసులును రత్న
సంచయంబులు మొదలు గా మహనీయనస్తువిస్తారంబునం బ్రస్తుతిపాత్రం
బైననీపుత్రుభాండాగారంబుఁ జేకొని నాఁడు పొలిగలనికిం బోవక యున్నరథర
థ్యమాతంగతురంగంబులం జూచికొని దానదాసీకుబ్జవామనగణంబులం గైకొని
యధిక ప్రచుదనమదచేష్టితంబుల నుల్లసిల్లిరి కొండొక సేపునకు శౌరి వారలతో
ని ట్లనియె. 349

ఆ. వీడు పాడు గాన ర్ విశ్రాంతి కియ్యెడ, మనము మసల వలదు ర్ మంగళార్థ
ముగ శుచిప్రదేశమున కేగి యచ్చోట, నుచితవర్తనములననుండవలయు. 350

క. అని చెప్పి పాండునృపనం, దనులం దనతిమ్మునిన్ మురదం బెనఁగఁగఁ దో
డ్కొని పోయెను ససుదేవుని, తనయుఁడు శిబిరంబు వెడలి ర్ ధరణీనాథా. 351

ప. ఇట్లు ప్రావునప్పుడు శౌరిసారథి యైనదారుకుండు ము న్నేప్పుడును విడిదలం దమ
తేరు నశ్వంబులనుం బరికించి యుండెడువాఁడు బోయలు నీకొడుకు మడు
వున డాగినయునికిఁ జెప్పిన నయ్యెడకు వచ్చుకౌంతేయులతో వీ డెల్ల నొక్క
తలగా వెడలి వేడుకఁ జూడం జనుదేరఁ దాను నయ్యరదంబున శైబ్యసుగ్రీవ
మేఘపుష్పవలాహంబులం బూన్చికొని వచ్చుటంజేసి తా నప్పుడు కౌరవ
శిబిరంబునకుఁ దోడన యరుగుదెంచెం గావున నొదవి సుకల్పితస్యందనుం డై
యద్దామోదదుదృష్టిపథంబున నిల్చె ధర్తనందనుండును దమ్ములును సాత్యకి
యును సముచితవాహనంబులు దెప్పించుకొని యారోహణంబు సేయ నన్నా
రాయణుండు నిజరథారూఢుం డై యత్తైఱంగునం బోయి. 352

తే. ఓఘవతి యనఁ బరఁగినయొక్కపుణ్య, తటిని చేరువఁ గల్గిన ర్ దానితీర

భూమియం దర్హ మగుతలరమున వసించి, రమ్మహాత్ములు చి త్తంబురలలర నధిప.
వ. అని యిట్లు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుఁ బాండవులవిజయంబు తెఱంగుఁ జెప్పె
నని వై శంపాయనుండు. 354

క. జనమేజయునకు నిట్లను, విను మప్పుడు ధర్మసుతుఁడు శ్రీ విష్ణునివదనం
బునఁ జూడ్కి నిలిపి కరిపుర, మునకుం బోవలయు నీకుఁ శ్రీ బురుషార్థనిధి. 355

వ. అని ప్రార్థించె ననుటయు నమ్మనుజపతి యమ్మహీసురనరున కిట్లనియె. 356

చ. అని ధృతరాష్ట్రనందనుల శ్రీ నందఱ గీ టడఁగించి వేడి యా
యనకడ కచ్యుతుం బనుపునంతటికార్యవిశేష మేమి గ
ల్గెనొ మునినాథ యానృపతిరకిన్ మది నాకు వినంగ వేడ్క వు
ట్టినయది యత్తెఱంగు ప్రకటెంపు పరిస్ఫుటవాక్యసంపదన్. 357

వ. అనవుడు నాసంయమి యిట్లనియె. 358

ఉ. కౌరవముఖ్యు ధర్మగతి శ్రీ గానితెఱంగునఁ గ్రీడి పంపఁగా
మారుతి గూల్చె నట్లగుటరమాన్యచరిత్రుఁడు ధర్మసూతి గాం
ధారి శపించు దీని విని శ్రీ త మ్మని యాత్మఁ దలంచి యిమ్మైయిం
గూరినభీతి నవ్వనితరకుం దగుభంగి శమం బొనర్పఁగన్. 359

—●—●—● శ్రీకృష్ణుఁడు గాంధారి నూటడింపఁ గరిపురంబునకుఁ బోవుట. —●—●—●

వ. పనిచెం గాని ధృతరాష్ట్ర నుద్దేశించి కాదట యచ్యుతుం డరిగి యప్పటి కుచితం
బగువిధంబునఁ గార్యంబు నడవె నాకర్ణింపు మట్లు దన్నుఁ బ్రార్థించిన నప్పుడు
సోత్తముండు పనితెఱంగు గడిగి బాండవాగ్రజుండు సెప్ప విని రథారూ
ఢుం డై యతిరయంబునఁ గరినగరంబున కరిగి మొగసాల నిలిచి
యాంబికేయునకుఁ దనరాక యెఱింగించి పుచ్చి తగం జొచ్చి యంతక మున్న
గాంధారీద్వితీయుం డై కొడుకులదెస వగలం బొగులు చున్నయమ్మహీకాంతుని
వలనికారుణ్యంబున నతనికడకుం జనుదెంచి యున్న కృష్ణుడై వసాయనమహా
మునిం గని వినయసంభ్రమంబులు దలకొనఁ దత్పాదంబులకుఁ బ్రణమిల్లి
యక్కురురాజునకు గాంధారరాజనందనకు నమస్కరించి కులపతినన్నిధి యగుట
నిలాతలంబునం గూర్చున్నయజ్ఞననాథుసమీపంబున నాసీనుం డై. 360

ఆ. అన్న రేంద్రపాణి శ్రీ యల్ల న తనకరా, బ్జమునఁ గీలుగొల్పి శ్రీ బహుశబాష్ప
కలితవదనుఁ డగుచురగళమున నెలుఁ గురి, యాడ వగచి యమ్మ శ్రీరాంతకుండు.

వ. తత్ప్రదేశంబున నున్న కనకకలశజలంబుల ముఖప్రక్షాళనంబుసేసి యెలుంగు
నూలుకొనం జేసి యిట్లనియె. 362

చ. అకట కులం బకారణమ శ్రీ యంతయు నాశము నొందె నిట్టిదా
నికిఁ జొర నొల్ల రైరి మహానీయచరిత్రులు నాఁడు పాండవు
ల్సకలము నీ వెఱుంగుదు చరలంబును నీసును దక్కి నన్ను సం

- ధికి నిట రా నొనర్చుట మరదిం దలపోయు ను దెట్టిశాంతియో. 363
- వ. అని యంత నిలువక. 364
- క. గలువరె జూదము లెందును, గలదే తలఁ బట్టి పుణ్యశ్రకాంతఁ గొలుపులో
పలి కీడ్చి తెచ్చి నలువల, నొలుచుట యే మనఁగ వచ్చు శ్రమర్వినాథా. 365
- క. దానికి నొచ్చినమనముల, తో నడవికిఁ బోయి బహుశ్రదుఃఖంబుల న
ట్లుని విరాటుపురిం బడఁ, గానియిడుమ వడియు వారు శ్ర గనలర కంటే. 366
- ఉ. ఏవుర కుండ నొక్కొకటి శ్రయి మ్మని యూళులు వేడి కాన రై
రే వల నన్న నీకొడుకు శ్ర లెమ్మెయి మానర లోభగర్వముల్
నీవును నట్ల కాక నుహానీయమతుల్ విదురాదిబాంధవుల్
వేవురు సెప్ప రే యధిప శ్రవింతు తగం బలు కొక్కఁ డేనియున్. 367
- క. కాలోపహతనునెన్నుఁడు, మేలు తెరువు వట్టు నెట్లు శ్ర మెయికొని యది యిం
కేల తలపోయ నుడుపం, జాలుదురే నరులు ¹దై వశసంపాదితముల్. 368
- వ. అని వెండియు ని ట్లనియెఁ బాండవులు గల్గఁపాయ త్తచిత్తులు గామియు మీరు
నెఱి లేమియు విచారింపు మేను మ్రొక్కి వేడికొనియెద వారల దెసఁ గోపంబు
లేకుండ నలయు నట్లుం గాక నీకును గాంధారికిని వలయుపరలో కక్రియాక
లాపంబులు వారియంద నిలిచెం గావున వారికి శుభంబు గోరుట లెస్స మీచి
త్తంబు నొప్పించితి నని యెప్పట దురపిల్లెడునో ధర్మజుతెఱం గెఱింగెడు
గాక యని పల్కి గాంధారరాజనందన నుద్దేశించి. 369
- ఉ. నీ కెన నచ్చరాజనమరణి ధర నెందును గంటి మే నృపా
నీకము వించు నుండి సుతూనం దగుపల్కుల నంత యొత్తుదే
నా కది సిక్కెఁ జిత్తమున శ్ర నాటిప్రియం బగుచుండు నిప్పుడున్
లోకవిదుద్ధన్మత్తచసరలుం డతఁ డి మ్మెఱుఁగండ యేమియున్. 370
- క. నీమాటకు దుర్యోధనుఁ, డామెయిఁ దాఁ ద్రుల్లి పడక శ్రయవుఁ గా కని నాఁ
డే మేనిఁ గొంత యుక్కట, భూమి యొసఁగె నేని యింత శ్ర వుట్టదు సుమ్మి.
- వ. కీడు వుట్టు నని నీవు సెప్పితి చెప్పినమాటయుం దలకూడఁ బాండవులవలనం దప్పు
లే దని యెఱుంగుదు గాదె వారల కలుగ కుండునది నీ వలిగి చూచినం
ద్రిలోకంబులు భస్మీభూతంబు లగునట్టితపఃప్రభావంబునం బ్రసిద్ధవు గావున
నిన్నుం బ్రార్థించెద నని పల్కిన నద్దేవి యది యంతయు నీచెప్పినట్టిద యని
వెండియు. 372
- చ. విపులవిషాదతాపమున శ్ర వేదన నొందుమదీయబుద్ధికుం
దపగత మయ్యె నీదునచరనామృతసేచనఁజేసి యిట్టిచో
నపరిమిత ప్రభావ విను శ్ర మంధుఁడు దీనుఁడు వృద్ధు నై నయీ

1 దై వసంపాదనముల్. 2 డెఱుఁగం డవివేకగర్వి యై.

నృపు నరయంగఁ బాండవులు ॥ నీవును ¹యుక్తులు గారె యెమ్మెయిన్. 373

వ. అని పయిచీరచేఱంగు మొగంబున నదిమికిని యేడ్చినఁ గృష్ణుండు వివిధవాక్యంబుల నద్దేవిం దేర్చి ధృతరాష్ట్రునకు మనస్తాపోపశమనంబు గాఁ బలికె నట్టి యెడ నశ్వత్థానుయుత్సాహం బమ్మహాత్మునకు హృదయగోచరం బగుటయు దిగ్గన లేచి పారాశర్యుచరణంబులకు వినతుం డై యవ్విభునకుం బ్రణమిల్లి యతనితో నిట్లనియె. 374

క. గురుసుతుఁడు పాండవులకుం, గర మల్లును వారిఁ బొదునఁ ॥ గా నతఁ డీప్రా ధ్దురవడిఁ గదియును బోయెద, దురపిల్లకుమయ్య నుది విర్రూతకళంకా. 375

చ. అన విని రాజు దేవులు ముర్రారికి నిట్లని రెంతయున్ రయంబునఁ జనుమయ్య పాండునృపరపుత్రుల నెమ్మెయి నైనఁ గాచికోల్ వినుతి గదయ్య నీకు నిను ॥ వేయివిధంబుల నాశ్రయించు టెల్లను ఫల మొందఁ జేయఁగఁ దలంచుట పెంపు సునుయ్య కేశవా. 376

—◆◆◆ శ్రీకృష్ణుండు కరిపురంబుననుండి పాండవులయొద్దకు వచ్చుట. ◆◆◆—

వ. పొమ్ము పునర్దర్శన నుయ్యెడు మని వీడ్కొల్పిన వాసుదేవుండు వెడలెం దదనంతరంబ వేదవ్యాసమునీశ్వరుండు వారలతో మీకు శోకోపశమనంబు గ నిప్పుడు శౌరి సెప్పినవచనంబు లాదరణీయంబులు నుం డీ యని యుపదేశించి వెండియు వలయువాక్యంబుల వారికి నాశ్వాసంబు గావించి యంతర్ధానంబు సేసె నితైఱంగున గోవిందుండు కృతకృత్యుం డై నెలునడి యరదం బెక్కి యతిత్వరితగతి నోఘనతీతీరంబున కరిగి పాండవులం గని తాను ధృతరాష్ట్రునన్నిధి గాంధారిం గనుటయు వారలకు దుర్యోధనుండు జగియె నని నెట్టనం జెప్పక బెరసుంబల్కులు గా నయ్యాంబికేయుని యుపేక్షనుం గొడుకుల కీడునం దత్కులంబునకు సంక్షయంబు వాటిల్లుట యుగ్గడించుటయు నాసందునఁ బాండవులవలనఁ బాపంబు లేమి బెల్పుటయును నారాజును దేవులును వారిం గోపింపకుండం బ్రార్థించుటయు నుపచారవచనంబులచందంబున వార లావృద్ధులకు నిస్తారకు అని పలుకుటయు విశేషించి గాంధారికి నుచితభాషణంబుల నత్యంతోపశాంతి గలిగించుటయు నప్పలుకు లన్నింటను దుది నయ్యిరువురు దనచేసినది సామాన్యంబున ననుష్ఠించినయాపత్సమయసమాగమంబు గాఁ గొనినమాత్రయ కాని యొం డెఱుంగక యునికియు నగ్గాంధారరాజనం దన దనకు మగని నప్పగించుటయు నెఱింగించి యంతక మున్న వచ్చి యావిచిత్రవీర్యపుత్రుకడం బారాశర్యుం డున్నవాఁ డమ్మహాత్ముం డే నిట వచ్చినపిదప నాదంపతులకు నాయొనర్చినయుపదేశంబు దృఢం బగునట్టిమాట లాడ నోపు ననియు నతనియునికి యట్లు గాఁ దనపోయినవని నఫలం బగుటయుఁ బాండు

- నందనులకుం దెలియఁ జెప్పె నని వై శంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె.
 క. విను మోఘవతీతీరం, బున కమ్మెయిఁ బొండురాజశ్రుతులు ప్రీతిం
 జనినతెఱఁగు సంజయుచే, విని ధృతరాష్ట్రుండు శోకశ్రవిహ్వలుఁ డగుచున్. 378
- వ. అతని కి ట్లనియె. 379
- ఆ. తొడలు విఱిగి నేలఁబడియుండఁ దల దన్ని, నట్టి భీమసేనుఁ శ్రీ డగ్రజుండు
 ననుజచయముఁ దాను శ్రీ నరిగినపిమ్మట, ¹నెట్లు లయ్యె నమ్మశ్రీహిశ్వరుండు. 380
- వ. అని యడిగిన సన్న్యాసవపతికి నాసూతసూనుం డి ట్లను నేను బొదలోనుండి
 యుధిష్ఠిరుండు యుద్ధసమయంబును నిశ్చయించిన నీకొడుకు పొలిగలనికి నడ
 చునప్పుడు వెడలి పొండనపరిజనంబులం గలసి వారు ²నన్ను డాసినదృష్టిం
 గనుంగొన నక్కురుపటికిం బొడసూపక చని గదారణం బనుసంధించి యునికిం
 జేసి యక్కొంతేయు లరిగినయనంతరంబ యమ్మహీకాంతునికడకుం బొగు
 లుచుఁ బోయితిఁ బోయిన నతండు ధూళి పొదివినవదనంబుపై నెఱసినవెండ్రు
 కలు వాయం ద్రోచికొని నామొగంబుఁ జూచి ధర్మనందను నిందించుచు నపుడు
 గఱచి కన్నీరు గ్రమ్మ నిట్లూర్పు నిగిడించి. 381
- తే. నేల నాలుగు సొలఁగులు శ్రీ నేలి భీష్మ, గురుకృపాదులపైఁ గార్యభరము నిల్పి
 యున్నవానికిఁ దుది నిట్లు శ్రీ లుండవలసెఁ, గాలసంప్రాప్త మేరికిఁగడవ వచ్చు.
- క. ననుఁ బదునొకఁ డక్షోహిణు, లనూనవిభవమునఁ గొల్వ శ్రీ నఖిలనృపులు పం
 చినపని సేసి మెలఁగి ర, ట్లునికి గనిననీన యిట్లు శ్రీ లునికియుఁ గంటే. 383
- ఆ. వాయునందనుఁడు గోదాయుద్ధధర్మంబు, నుజ్జగించి నింద శ్రీ కోర్చి యిట్లు
 సేసె నిత్తెఱంగు శ్రీ సస్వమీ సంజయ, మనకు నిపుడు గల్గుజనుల కెల్ల. 384
- చ. అనిమిషవాహినీతనయు శ్రీ నస్త్రకళాగురు సౌమదత్తిఁ గ
 ర్ణుని రణధర్మహీనతకు శ్రీ రోయక చంపినభంగులు మరు
 త్తనయుఁడు నేడు సేసినవిర్రధంబును లోకులు పొండురాజనం
 దనతతిఁ బ్రువ్వఁ దిట్టరె నృభావిజయం బది యెంత యొప్పెడున్. 385
- క. అనిలజుఁడుబోలెఁ గపటపు, టనువునఁ బగవారి నోర్చి శ్రీ హర్షంబునఁ దే
 లునె తూలపోనిమగఁదెమి, దనకుఁ గలుగునట్టికీ ర్తితత్పరుఁ డెందున్. 386
- చ. మఱియు నొకండు వింటు పనఁమానతనూజునిచెయ్యిఁ బెన్దొడల్
 విఱిగి ధరిత్రిఁ బడ్డయెడ శ్రీ వేగమె నచ్చి శిరంబుఁ దన్నె నే
 డైఱ గలయట్లు శ్రీ శ్రు నవశధీరితుఁ జేయుట యొప్పుఁ గాక యే
 పఱినఁ బరాభవించిన జననావళి నవ్వదె నొవ్వదే మదిన్. 387
- క. మనరాజును దేవులు భం, డనముతగవు నేర్పరించుటకు నేర్తురు భీ
 మునిచేసినయది సంజయ, వినిపింపుము వారలకు సరవిస్తారముగన్. 388

వ. మఱియును.

389

మ. చెలులం జట్టలఁ బ్రోచి యర్థిజనులన్ శ్రీమంతులం జేసి వి
పుల భవ్యస్థితి మన్ని యాగములు పేరుం బెంపు శోభిల్ల ని
ట్టలపుంద్యోగము దానమున్ నడపి నిశ్ఠం బెక్కు సెల్లించి యు
జ్జ్వల తేజంబున నిద్ధభూతి భుజగశర్వస్ఫూర్తి బొల్పారితన్.

390

క. పగవారి నాశ్రయింపక, మగఁటిమియును బ్రాభవంబు శ్రీమానము నెందుం
బొగడొంద నుల్లసిల్లితిఁ, దెగునంతకు లక్ష్మితోఁ బ్రదీప్తుఁడ నైతిన్.

391

క. సమరము శమంతపంచక, సమీపమున ధర్మవృత్తిఁ జలుపఁగ నత్యు
త్తమలోకము సనుకూతెను, విమలాత్తుఁడ నైతి నొండుశవేయును నేలా.

392

తే. ఎదిరి పెనఁగంగఁ జాలకశనిదురపూవ, నొంచు తెఱఁగున విషము వెర్రట్టించుపగిది
నింటఁ జిచ్చిడుచాడ్పున శనిట్లు సేసి, పడయుదురు గాక రాజ్య మశప్పొందునుతులు.

వ. అని యంత నిలువక.

394

ఆ. పాపకర్తు లయినశపాండుతనూజులు, సమరధర్మ మెడలి శ్రీ జయము గొనుట
గురుసుతునకుఁ గృపునశకుం గృతవర్తకుఁ, దేటపఱుపు నాదుశమాట గాఁగ.

395

క. దేవవ్రతగురుకర్ణుల, దేవసములఁ బాడి దొఱఁగి శ్రీ దెగటార్చుటయున్
నీవు దలఁపించి వారల, తో వెండియు నిట్లు లనుము శ్రీ దుర్జనదూరా.

396

ఆ. కపటధర్మకంచుశకంబున వెలసిరి, గాని సత్యపురుషశకారపరులు

గారు పాండునుతులు శ్రీ వారల నమ్మంగఁ, గాదు సేత గుండేశకాయ యిసిన.

397

వ. ఇది నామాట గాఁ జెప్పు మని పలికె నప్ప డచ్చేరుపపల్లెలవారు దన్నుం జూడ
వచ్చిన నజ్ఞనంబులఁ గలయం గనుంగొని గాంగేయుండును గుంభసంభవుం
డును మొదలైనబంధుమిత్రులను లక్షణుండు లోనుగాఁ గలకుమారులను బేరు
కొని వారు మున్ను సనుటం జెప్పి వారు సనినలోకంబ తనకుఁ బొట్టిల్లుట యుగ్గ
డించి తనదేవులును దుస్సలయు నాదిగాఁ గలయబలలు దాను లేనిపిమ్మటఁబొందు
దురవస్థలు వాక్రుచ్చి పనివిన విని వారలు గన్నీ రొలుక నుమ్మలికంబు గూరును
ల్లంబులతోఁ జని రందుఁ గొండ అశ్వత్థామప్రముఖరథిక్త్రయం బయ్యెడ మె
లంగుట యెఱింగి వారలకు రాజరాజువార్త సెప్పిన వారలు సత్వరంబున నచ్చటి
కరుగుదెంచి యరదంబులు డిగ్గి.

398

—●—●—● కృపకృతవర్తాశ్వత్థామలు దుర్యోధనుం జేరి విలపించుట. —●—●—●

సీ. కడుబెట్టిదం బగుశ్రీగాలిచేఁ గూలిన, మహనీయసాలభూశరుహముపోల్కిఁ
బ్రబలకిరాతమార్గణములఁ ద్రెల్లిన, రాజితవన్యవారణముమాడ్కిఁ
గల్పొంతవాయుసఖస్ఫురణంబున, నివిరి పోయినమహాశర్ణవముకరణిఁ

1 ట్టలపుద్యోగము.

శతవార్షికోత్సవము.

శ్రీత్యాగరాజస్వామి

దుబితబంబుపగిది

399

400

దునీ

౯

లం

భూవరా. 401

గంగ సీవురు శ లేల పట్ట
గాడవు శ కౌరవేంద్ర.

౦

దు

కెల్ల నె

వ్వరున్. 403

శ జెందెడు విధి య

ముదు నధిపా. 404

రులంగరగరపుటముల

లొక్కిల్పిరయిట్టులనియె.

మోదము భేదం

ప్రదుషం డనఘా. 406

407

డలకశయద్ధ మరులు

ప్రతు లట్లు

నల్పుటశయొప్పు నెట్లు

లైన సరధర్వత్తి

408

మే మిముం

మద్యాహువీర్యంబు శ మహితధైర్యంబున
తే. సంగరము సీయఁ జాలక శ శత్రు లిట్లు
నొంప నద్గతి వడయుట శ సొంపు గాడ
యదియుఁ గాక విద్విషులచే శ నాజి
యుండ మిముఁ గాంచునమ్మేలు శ నొ
చ. వినుఁడు నుహనుభావుఁ డగురవిష్ణు

1. ధరణిఁ బడి యుం...దలుగకు

వ. మఱియును.

మ. చెలులం జుట్టలం బ్రో

పుల భవ్యస్థితి మన్ని

ట్టలపుంద్యగము ద

జ్వలతేజంబున నిద్ధభ

క. పగవారి నాశ్రయింపక

బొగడొంద నుల్లసిల్లికే

క. సమరము శమంతపం

త్తమలోకము సనుకు

తే. ఎదిరి పెనంగంగం జా

నింటఁ జిచ్చిడుచాడ్పు

వ. అని యంత నిలువక.

ఆ. పాపకర్తు లయిననీపా

గురుసుతునకుఁ గృపు

క. దేవవ్రతగురుకర్ణుల,

నీవు దలఁపించి వార

ఆ. కపటధర్మకంచుకంబ

గారు పాండుసుతులు

వ. ఇది నామాట గా

వచ్చిన నజ్జనంబులఁ

డును మొదలైనబం

కొని వారు మున్ను స

డించి తనదేవులును

దురవస్థలు వాక్రుచ్చి

ల్లంబులతోఁ జని రం

లంగుట యెఱింగి వారలకు రాజరాజువార్త

సెప్పిన వారలు సత్వరంబున నచ్చటి

కరుగుదెంచి యరదంబులు డిగ్గి.

స్వస్తి శ్రీ వ్యయ నామ సంవత్సర శుక్ల బ॥ ౨ శనివారము
నివి॥ 11-1-47 స॥ ప్రభృతి 13-1-47 వరకు శ్రీ శ్రీ శ్రీ త్యాగరా
స్వామివారి ఆరాధనలు కింగ్స్ పేలోని శ్రీ రాఘవాచార్య, బుద్ధ
మాదేవ్ సేతుగారి ధర్మభవనమున జరుపబడును గాన తామె
నయజేయ ప్రార్థన.

సి కిం ద్రా చా ద్.

త్యాగరాజ భక్తబృందము

కా ర్య క్ర మ ము

11-1-47 శనివారము ఉదయము ౧౧ గంటలకు

శ్రీ స్వామివారి ఆరాధన, మరియు భజన

సాయంత్రము ౪-౩౦ మొదలుకొని ౮ గం వరకు

శ్రీ త్యాగరాజులవారి దివ్యచరితామృత

సారము హరిగానము,

శ్రీ బుద్ధవరపు కురంగేశ్వరాపు

ఎం. ఏ. యల్. టి. గారిచే

ఎన్. శ్రీరాములుగారు ఫిడేలు,

పి. శ్రీరాములుగారు మృదంగం.

సాయంత్రము ౮ గంటలనుండి

సంగీత విద్వాం బుత్తాపూర్ణయ్యశాస్త్రి

గారు గాత్రము,

పి. వి. రామదీక్షుతులుగారు ఫిడేలు,

శ్రీదాసరి చంద్రమౌళిగారు మృదంగం

కృపకృతవర్తాశ్వత్థామలు దుర్యోధనుం జేరి విలపించుట.

సీ. కడుబెట్టిదం బగునీగాలిచేఁ గూలిన, మహనీయసాలభూనీరుహముపోల్కిఁ

బ్రబలకిరాతమానీర్గణములఁ ద్రెల్లిన, రాజితవన్యవానీరణముమాడ్కిఁ

గల్పాంతవాయుసఖస్ఫురణంబున, నివిరి పోయినమహానీర్ణవముకరణిఁ

1 ట్టలపుంద్యగము.

వ. మఱియును.

మ. చెలులం జట్టలఁ బ్ర
పుల భవ్యస్థితి మన్ని
ట్టలపుంద్యగము

జ్వలతేజంబున నిద్రభ

క. పగవారి నాశ్రయింప

బొగడొంద నుల్లసిల్లి

క. సమరము శమంతపం

త్తమలోకము సనుక

తే. ఎదిరి పెనఁగంగఁ జా

నింటఁ జిచ్చిడుచాడ్పు

వ. అని యంత నిలువక.

ఆ. పాపకర్తు లయినరీపా

గురుసుతునకుఁ గృపు

క. దేవవ్రతగురుకర్ణుల,

నీవు దలఁపించి వార

ఆ. కపటధర్మకంచుకంఠ

గారు పాండుసుతులు

వ. ఇది నామాట గాఁ

వచ్చిన నజ్జనంబులఁ

డును మొదలైనబఁ

కొని వారు మున్ను

డించి తనదేవులును

దురవస్థలు వాక్రుచ్చి

లంబులతోఁ జని ర

లంగుట యెఱింగి వారలకు రాజరాజువార్త

సెప్పిన వారలు సత్వరంబున నచ్చటి

కరుగుదెంచి యరదంబులు డిగ్గి.

శ్రీమతి తంగమ్మగారు గాత్రం

శ్రీ. పి. కుప్పస్వామిఅయ్యర్ గారు ఫిడేలు

శ్రీ రామకృష్ణయ్యర్ గారు మృదంగం

” ” సాయంత్రం ౫ గం నుండి ౮ గం వరకు

శ్రీ ఆర్ స్వామినాథఅయ్యర్ గారు గాత్రం

శ్రీ మాచవరం పద్మనాభగారు గాత్రం

శ్రీ పి. కుప్పస్వామి అయ్యర్ గారు ఫిడేలు

ఆస్మనాథఅయ్యర్ మృదంగం.

” ” సాయంత్రము ౮ గం నుండి ౯ గం వరకు

శ్రీ ఎం. యాకా సుబ్రహ్మణ్య అయ్యర్
గారు గాత్రం

కృష్ణమూర్తి అయ్యర్ ఫిడేలు

శ్రీ బి. నటరాజ్ మృదంగం

శ్రీ గణపతి అయ్యర్ గారు కంజర

మరా:- సమయానుకూలముగా కార్యక్రమములు
మార్చబడను.

శ్రీనివాస ప్రింటింగ్ వర్కుస్, సిరిసిల్ల వారి వద్ద.

—●—●— కృపకృతవర్తాశ్వాత్థామలు దుర్యోధనుం జేరి విలపించుట. —●—●—

సీ. కడుబెట్టిదం బగురీగాలిచేఁ గూలిన, మహనీయసాలభూరూహముపోల్కిఁ

బ్రబలకిరాతమారీర్గణములఁ ద్రెల్లిన, రాజితవన్యవారీరణముమాడ్కిఁ

గల్పొంతవాయుసరీఖస్ఫురణంబున, నివిరి పోయినమహారీర్ణవముకరణిఁ

1 ట్టలపుద్యోగము.

గాలపర్యయమునఁ శ దూలి మేదినిమీఁదఁ, బడినపూర్ణేందుబింతబంబువగిది

తే. ¹దుఃస్థుఁడై యుండియును నొప్పు శ దొరుగకున్న

యన్న శేశ్వరుఁ గనుఁగొని శ యడలునెడల

తోడ మేనులు దూలుఁగఁ శ దొట్టునడుచుఁ

జేరి యాతసిచ్చులు నారసేను లైరి.

399

వ. ఆసీను లై సయెడ నగ్గునునుతుండెను.

400

ఉ. అక్కట యెట్లుఁ బుట్టును ధీరాధిపతుల్ గొలువంగ నుండునీ

పైక్కరు డొప్పునొడవు మరీనాశీన్నతపీత మలంకరించునిన్

దెక్కలిఁ దాఁగి ధారె యలఁ శ వ్రేల్చెడునట్లుగఁ జేసె నీబలం

²బెక్కడఁ బోయె సెన్వనతు శ తేలొకొ యిక్కడ రారు భూవరా.

401

తే. కడలుకొనఁ బట్టుఁ బట్టుడుగొడుగు లెవ్వి, యెనకమెనఁగంగ సీవురు శ లేల పట్ట

రంగనూన నానెంబున శ నననిధూళి, గదిరె జలక మే లాడవు శ కారవేంద్ర.

వ. అనిమిచవాహినీతనయుఁ శ ఉన్నగురుండును నీకు నెప్పుడుం

గనునెలుఁ గై చరియింపని విశేషుఁడుఁ గర్ణుఁడు దుస్ససేనుఁడున్

నిను నొక యట్లుఁ బోయ నవిశేషు లొకొ నృప వార లెల్ల నె

మ్మనమున శంక లేక యుగిరమాటును నిక్కడఁ జేర రెవ్వరున్.

403

క. నీయెడఁ జరిచల యయ్యెను, శ్రీ యెవ్వరి నచలవృత్తిఁ శ జెందెడు విధి య

ట్టె యున్న వారి నిట్లులు, నీయెడఁ యేనింక నేమి శ సేయుదు నధిపా.

404

తే. అని విలాపింబు సేసినకవిని విభుండు, గన్నఁగన నశ్రు లురులంగఁగరపుటములఁ

దుడిచికొనుచు డగ్గుల్లిక శదొడరునెలుఁగు, నట్టకేలకునూలొక్కిరయిట్టులనియె.

క. మనుజులకు నిట్టిచరిగిము, మును ధాత సృజించినది ప్రశమోదము భేదం

బును వచ్చును బర్యాయం, బున దీని నెఱుంగవలదె శ పురుషుం డనఘా.

406

వ. అని యారథికి నగుల నాలోకించి.

407

సీ. పయిపయి నెరితి లారీపదిలు నచ్చిన నైన, నుత్సాహ మెడలకరీయుద్ధ మరులు

సేడ్పడునట్లుగఁ శ జే సడిబంధులు, మిత్రులు సోదరుల్ శపుత్రు లట్లు

బలసమేతంబుగా శ భగదనంబునఁ ద్రుంగ, నొక్కఁడు నిల్చుటశయొప్పు నెట్లు

మద్యాహునీయంబు శ మహితధైర్యంబును, దలమున్న లైన సరథర్కవృత్తి

తే. సంగరము సేయఁ జాలక శ శత్రు లిట్లు

నొంప నద్గతి వడయుట శ సొంపు గాడ

యదియుఁ గాక విద్విషులచే శ నాజఁ బడక

యుండ మిముఁ గాంచునమ్మెలు శ నొదవె నాకు.

408

వ. వినుఁడు మహానుభావుఁ డగుశిష్యు నెఱింగి యెఱింగి యే మిముం

- గొని వెఱ పేది కాదె పగరకుం దలకొంటి జయంబు గోరి మీ
రును బలశౌర్యసంపదనురూపముగాఁ బొగ డొందుభంగులం
బెనఁగితి రేమి సేయుదురు శ బెట్టిదుఁ డై విధి తప్పఁ జూచినన్. 409
- వ. వగవ కుండుం డని యేఁ బొదలోనం బొంచి యున్నది మొదలుగ గదాయు
ద్ధంబుపాడి విడిచి వడముడి పుడమితేనిం బడవై చి తలదన్నుట తుదిగా నై నపు
త్తాంతం బెల్ల నప్పు డారధికవరులకుఁ దేటపడం బలికిన విని పాండవులదెస
నీనును రోసంబు నెత్తి గురునందనుం డరుణాననుం డగుచు నవుడు గఱచి
కఠినాక్షరకలితంబు గా నక్కారవేశ్వరున కిట్లనియె. 410
- ఉ. పాండవు లట్లు మజ్జనకుఁ శ బాపవిధిం దెగఁ జూచినప్పుడుం
జండతరప్రకోపము నశనహ్యపుశోకము నిట్లు చిత్త మొం
డొండఁ గలంప వే నిపుడ శ యొక్కఁడుఁ దక్కక యుండ వారి ను
ద్దండమదస్త్రవహ్నిఁ బరిరదగ్ధులఁ జేయక యెట్టు లుండుదున్. 411
- తే. వినుము సత్యంబు వలెద శ మనుజనాథ
యడరి యందఱఁ బొంచాలు శ రాది గాఁగఁ
గలుగుబాంధవమిత్ర సంరక్షుములతోడఁ
గూడ నేఁ డిదె కృష్ణుండు శ సూడఁ ద్రుంతు. 412
- వ. పనుపు మనిన హృష్టుం డై యజ్జనపతి గృహచార్యుం గనుంగొని యొక్క
కలశంబున జలంబు నినిచికొని ర మ్మనుటయు నమ్మహీసురనరుండు దమ్ముం
జూడ వచ్చి యచ్చట నున్న సమీపాశ్రమమునికుమాగులం బ్రార్థించి యొక్క
కలశంబు దెప్పించి దానిం దోయపూర్ణంబుఁ గావించి తెచ్చిన. 413
- చ. అతనికి నెమ్మి నిట్లనియె శ నమ్మనుజేంద్రుఁడు నీవు వేగ మం
చితముగ ద్రోణపుత్రు నభిరషి క్తునిఁ జేయుము ప్రీతి మచ్చమూ
పతియుఁగ భూసురుండు నృపురపంపునఁ గయ్యముసేత లోకవి
శ్రుత మగుధర్మ మట్లగుటఁ శ జూవె యొనర్చెద నవ్విశేషమున్. 414
- వ. అనవుడు నతండు సంప్రీతుం డై యగ్గురునందనునకు సేనాధిపత్యాభిషేకం
బాచరించిన. 415
- ఉ. ఆరధికో త్తముం డధికరహర్షముఁ బొందుచు నమ్మహీశ్వరున్
గారవ మొప్పఁ గ్రుచ్చి యితిగౌఁగిటఁ జేర్చి యుదాత్తసింహనా
దారవ ముల్లసిల్లఁగఁ బ్రీయంబుమెయిం గృపయాదవ్రౌత్తముల్
సేరి కెలంకులం జనఁగఁ శ జెచ్చెర నేగె నుదగ్రమూర్తి యె. 416
- వ. ఇట్లశ్వత్థామకృపకృతవర్తలును మహాద్యోగంబున. 417
- క. అరినిరవ శేషనిరసన, పరమానందప్రచరితరూపాండవపుత్రో
త్కరబాంధవనికరపరి, స్ఫురణాధ్యతదీయశిబిరశ్రమున కభిముఖు లై. 418

వ. చని రని యిట్లు భృతరాష్ట్రునకు సంజయుం డశ్వత్థామోత్సాహంబు తెఱం
గెఱింగించె నని నైశంపాయనుండు సెప్పిన విని జనమేజయుం డటమిఁదివృత్తాం
తం బెఱింగింపు మని యడుగుటయు. 419

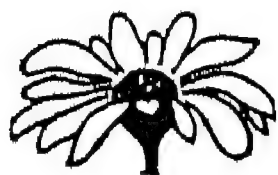
మ. శ్రుతివాక్యార్థమయప్రభావ మునిసంశ్చిత్త్యానుభావా శచీ
పతిముఖ్యానిమిషాభివాద్య ¹నిరసరద్భావైకవేద్యా మహా
న్నతహేతుత్వవిరాజమానచరణా ర సమాపదుత్తారణా
సతతోన్నిద్ర విభేదకభ క్తసులభా ర సంవిత్ప్రభావల్లభా. 420

క. సితనీలాదికవర్ణా, హిమవత్కృతిదూర మానరసేజ్యాధారా
శతదశభవనత్యవతీ, ²సుతాదిబుధమతిలతాప్ర సూనాకారా. 421

మాలిని. భరితవికసనాంతర ³పద్మనిశ్రేణికాసం
చరణపరిణతత్వోర్జ్జాఘనీయస్రీమోద్య
న్నరుదుపగమగోలామఖ్యమా నేందుబింబ
క్షురదమృతవికాగోరత్సాగణానందరూపా. 422

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రశీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున శల్యపర్వంబునందు
సర్వంబును ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి శల్యపర్వము
స మా ప్త ము.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

సాత్త్విక పర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

మత్కో-స్తుభరత్నో
ద్దామారుణరశ్మిభూతిరథనళమరీచి
స్తోమపరభాగరమ్య మ
హా'మహితస్ఫురితనక్ష ర హరిహర నాథా.

1

వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె

2

తే. సంజయునిచేత గురుసుతోరత్సాహ మట్లు

వినినధృతరాష్ట్రుఁ డిట్లను ర వీరవద్యుఁ

డనఁగఁ జాలునశ్వత్థామరయురు సహాయ

రథికులును విక్రమించినరక్రనుము సెపుమ.

3

వ. అనుటయు నమ్మానవపతి కాసూతసూనుం డి ట్లను నవ్విధంబునఁ గురుపతి

యశ్వత్థామ కభిషేకంబు సేయించిన నాకృపాచార్యుండు ను గృతవర్తయు

గురుపుత్రునుత్సాహంబున కుపోద్బలకంబగునుద్యోగంబునం బొదలి రమ్మవ్వు

రు మహిపాలుండు సాండవులం బరిమార్చుటకుం బనిచిన నట్లు పూని డక్షి

ణంబు ముట్టి పడమట నున్నసాండవశిబిరంబున కభిముఖు లై చని రత్తెఱం

గున నవ్వీటికెలని కసతిదూరంబుగాఁ జని యారథికనగు లాలించి.

4

ఉ. అందలివార లెల్లను జరయంబునఁ బొంగుచుఁ బేదెలుంగు లం

దంద చెలంగఁ గాఁ బలుక ర నార్యుఁగ నొత్తిలి నవ్వ నాకసం

బందినయట్టిమ్రోత వినిరయక్కడ వ్రావఁగ నుల్కి రట్లు ద

మ్ముం దడవన్ వడిన్ వెడలు ర నూఁకలు మ్రోయుటగాఁ దలంచుచున్.

5

వ. ఉలికి యట వ్రావు టుడిగి యెచ్చటికేనియుం దొలంగి నిలిచి మఱి కర్జంబుఁ

జూచికొనువా రై యారథికవరులు మగిడి తూర్పుదెస కొంతద వ్వరిగి రనిన

నమ్మాటలు వెడనెడ వినుచు దనకుం బాటిల్లినదురవస్థ చింతించుచు నాంబి
కేయుం డి ట్లనియె. 6

సీ. సంజయ కురురాజు శ సమయునే యిట్లు భీ,మునిచేత బలశౌర్యముల నజయ్యుం
డని సమ్మియుండితిరదనయులు నూర్వరు, మడియుట వినియు నాశమనము వెక్కు
పటియ లై పోననిభంగిఁ జూడఁగ తాత, నొనరించినది గాఁగ శ నోపు నింక
నడియరితనమున శ నస్సొడవుల నాశ్రయింపఁగఁ జాల నే శ నెక్కడేనిఁ

ఆ. బోదుఁ గాక యట్టిభూపాలుతండ్రి నై, ప్రభవమునఁ బేర్చి శ పరమదైన్య
వృత్తి కోర్వఁ దగునె శ విన వశమే మాట, లామరు తనూజుఁ శ డాడ నాకు. 7

వ. అని పలికి యశ్వత్థామప్రభృతు లేమి సేసి రనుటయు నజ్ఞనపతికి సంజయుం డి
ట్లనియె. 8

క. ఇమ్మెయి నాగధికవరులు, గ్రమ్మటి చని యడవి సొచ్చి శ కని రొకమడు వం
దిమ్ముల సూతజనులు గ, ధ్యమ్ముల నీళ్లకును దిగువ శ నప్పుడు దారున్. 9

వ. రథంబులు డిగ్గి యంబుసానంబు సేసి యామ్రోతదెస నాలించు చుండిరి. 10

తే. అంతఁ బశ్చిమధరణీధరగ్రాపశ్చి, మంబునకుఁ బోయె మార్తాండశమండలంబు
సాంధ్యసమయస్త్వస్త్వంబులు శ సలిపి రపుడు, రధికవర్యులుమువ్వురు శ రాజముఖ్య.

వ. సలిపి నా రొక్కనటవిటపిసమీపంబున నాసీను లై రాసమయంబున. 12

తే. వారిముఖమండలములతో శ వారిజములు
మొగిడఁ శోకతమంబుతో శ నిగిడఁ దిమిర
పటలి బహువిచారములతోఁ శ బరఁగఁ బొల్చె
భూతబేతాళగణములు శ భూపవర్య.

13

క. కలుగు గురుసుతున కెల్లుం, గలహం బని చూడ నమరశగణ మధికకుతూ
హలమున నచ్చెనొ యనఁ జుక్కలు దోచెన్ గగనవీధిఁ శ గౌరవనాథా. 14

వ. ఇట్లు రాత్రి యగుట దినాచరంబు లైనజాతువు లుపశాంతవర్తనంబు లయ్యె
రాత్రిచరంబు లైనవి సంచరింపం దొడంగె నప్పు డమ్మువ్వురు నెవ్వగలఁ
గూరినమనంబులతోఁ గురుబలం బకారణంబ పొలియుట యుగడించి తత్సంబం
ధకలితంబు లైనభాషణంబులు చెల్లుచుండ నుండి డప్పి గూరి కొండొక సేపునకు
మహీతలంబున మేనుంబు వైచి వందురుచూడి రందుఁ గృపకృతవర్తులు నిద్ర
పొదిరి గురునందనుడు క్రోధాతిశయంబునంజేసి నిదురవ్రావక వటవిటపంబు
గలయం గనుంగొనువాడు తిదీయశాఖోపశాఖల నానాకాకంబులు నిలీనంబు
లై నిద్రించుచూడ నాలోకించె నయ్యవసరంబున. 15

సీ. మిడుఁగుఱుగములు గ్రమ్మినయట్లు నిగిడెడు, రోచులు గలమిడిశ్రుగ్లు దనర
మెఱుఁగారు కెంజాయశమెఱసినయెఱకల, మోపున నెనఁగుపెన్ శ మ్రోతతోడఁ

గాఢులభీషణాశకారత వేల్లతో, ¹లీలమై నెగసినశైల మనఁగఁ
గరముగ్రమగుమొగరమిరుదెసమురియించి, యామిషంబులయిక్కరలరసికొనుచు
తే. నచటిబయలెల్లఁ దానయై రయక్కజంపుఁ
జందమును ఘోర మైననిశ్చయముఁ జండ
గతియు భూతవితానభీకరముగా ను
లూక మొక్కటి వచ్చె భూలోకనాథ.

16

—●●●●● అశ్వత్థామ యులూకంబు కాకంబులఁ జంపుట నాలోకించుట. —●●●●●

వ. వచ్చి యవ్విటపివిటపంబు నూఁది యక్కాకంబుల నాలోకించి యంగంబుల
యుద్భటత్వం బుడిపికొని గమనంబు తిన్నదనంబు దలకొనఁ జొచ్చి వాని
నాక్రమించి.

17

ఉ. కొన్నిటికంతముల్ నులుపుఁ ర గొన్నిటికాళులు ద్రుంచు నుగ్రతం
గొన్నిటిపక్షముల్ నఱకుఁ ర గొన్నిటిసొట్టలు వ్రచ్చు లీలమైఁ
గొన్నిటి నప్పళించుకొని ర కోలెముకల్ నులుమాడు నిట్టు ల
యన్నిటి నయ్యులూకము రరయం బెసఁగన్ వధియించె భూవరా.

18

వ. ఇవ్విధంబున నిద్రావివశంబు లైనయవ్వాయసంబుల వివిధంబు లగువధంబుల
గీటడఁగించి యాకాళికంబు శత్రువులం బొదివి సమయించిన మేటిమగని
మాడ్కి మోదంబు నొందినం గని యగ్గురునందనుం డాచందం బొనర్చుటకు
ఘండంబున నుత్సాహంబు పైడమి పొంగి తనలోన.

19

తే. ఇవ్విహంగమ ముపదేశరమిచ్చె నాకు, నిద్రవ్రావంగ శత్రుల ర నిగ్రహింతు
నింతలె స్సగునే ముందరరేమి తెఱఁగు, గాననైతిని నాపూనురకార్యమునకు.

20

వ. అని వెండియు.

ఉ. పాండునరేంద్రనందనుల ర బాంధవపుత్రయుతంబు గాఁగ ను
ద్దండత నే వధింతు నని ర దర్ప మెలర్పఁగఁ గౌరవాధినా
ధుండు వినంగఁ బల్కితిని ర దుర్దమదోర్బలు లమ్మహాత్మకుల్
గండున బెట్టు పైఁ బడుట ర కార్యము గాదు దలంచి చూడఁగన్.

22

క. అరవాంబు గొనక బెట్టుగఁ, బరిగొని యక్కడిదిమగలరపై నడరుట యు
ద్ధరగతి నన్నిజ్వాలో, త్కరముపయిన్ మిడుత యులుకురకరణీయ కాదే.

23

వ. పాండవులం బరిమార్చుపని నేడ చేయక మఱి చేసిన రారాజు నిర్గతప్రాణుండై
న నాకెలసం బెవ్వరి కెక్కెడుఁ జక్కటితోడిబవరంబున నబ్బలుమగల గెలువరా
దని యిట్లురియాడునాచి త్తంబుచింతాసరంపర వాయ నీపక్షివిచేష్టితంబు లో
చనగోచరం బయ్యెఁ బగతురఁ దెగటార్చునెడ నన్యాయం బనక యుపాయం బె
య్యది దొరకొనిన దాన నుత్సహింపవలయుట శాస్త్రసిద్ధంబ కాదే యెట్లనిన.

1. నెగసినతుంగశైలేంద్ర మనఁగ.

తే. ఎత్తినప్పుడు విడియుచోనీనికటంపుఁ, దెరువునందు నడపు సెడి నీ తిరుగఁబడిన
యట్టియెడ నిద్రఁమోయెడునవసరమున, శాస్త్రపుల బెట్టు వైఁబడిన చంపవలయు.

వ. అనునీతివాక్యంబులు విందు నంగీకృతత్వ త్రుధర్మం డగువానికి నిట్టివి కర్త
వ్యంబు లట్లుఁ గాక సాండవేయులు పితామహగురు లైనభీష్మద్రోణులఁ దెగ
టార్చు నెడం జక్కటి గల తెఱంగున సంగరంబు చేసిరె యంగరాజును రారాజును
బరిమార్చినభంగులఁ దలంపం గూడునె కావునఁ గల్గఁజూపాయు లగుకాంతే
యుల నిద్రాసమయంబున (గొబ్బున) నిగ్రహించుట నీతియ కాని నింద్యంబు
గాదని నిశ్చయించె నట్లు క్రూరవ్యవసాయం డగునగ్గురుసుతుండు దనమామను
గృతవర్తను మేలుకొల్పి యిట్టిసమయంబున నిద్రించితి మని లజ్జించు చున్నయా
రథికవరులతో నిట్లనియె.

26

సీ. మొగదప్పితిమి రణనీమున మన మకిట ము,వ్యరము రారాజు నొక్కరునిఁబొందు
తనయులు దమసారులదారును బెక్కండ్రు, గూడి చుట్టును ముట్టిగొల్లపఱచి
రేకాదశాక్షాహిణీశ్వరుఁ డట్లొంటి, మెయిఁ జిక్కి పోరుచుండెడియును బాడి
దప్పఁ డవ్విభుని నరధర్మవిక్రమమునఁ, బాపాత్మకుం డగునీబకవిరోధి

ఆ. గూల్చె నంతఁ బోక నీ కురుదేశరాజ్యాభి, పిక్త మైనయతనిరశిరము దన్నెఁ
బరిభనంబు నొంచెనబ్రాణాంతకరవేద, నాతిశయముకంటె నీ నన్నరేంద్రు. 27

క. లావును వెరవును గలుగుమ, హాపీరు లనేకు లట్లు నీ లన్నిదినము లా
భూవిభునకై పెనఁగి జయ, మీ వలఁతులు గాక పోయి నీ రే మన వచ్చున్. 28

ఆ. ఎవ్వ రెంతఁ జేసినరేనియు నిధి యొందు, దలఁప నాఫలంబు నీ దలఁగ కేల
యుండు నిట్లు గాఁగనీనున్నది గాకేమి, యెసకమెసఁగుకొరనవేంద్రుమనుపు. 29

వ. అని పలుమాట లాడి మీమది కలంగకున్న దేని యీమహావ్యసనంబునకుఁ గర్త
వ్యం బెద్ది చెప్పవలయు సనినఁ గృపాచార్యుండు ధనురాచార్యనందనుమొగంబు
గనుంగొని నీవు చెప్పఁ దలఁచినయంతవట్టునుం జెప్పి కార్యం బడిగి తేని నాకుఁ
దోఁచినదానిం జెప్పెద విను మని యిట్లనియె.

30

—◆◆◆ కృపాచార్యుఁ డశ్వత్థామకు నీతివిశేషంబు లెఱింగించుట. ◆◆◆—

సీ. ప్రారంభముల కెల్లఁబొరుషమ్మును దైవ, మును సాధనమ్ములు నీ వినుము వాని
లోన నొక్కటిచేతఁగ గానేర దనఘ త, త్ఫలసిద్ధు లెట్లన్నఁ నీ దఱచు వాన
కారుపాలంబునఁ నీ గల్లెనేనియుఁ గొల్చు, గావింప నేర్చునే నీ యేవిధమున
వల నేర్పడఁగ దున్నఁబొలములో నైనవ, ర్షంబు లే కున్న ధాన్యంబు లగునె

ఆ. కావు లావు వెరవు నీ గల్గి కర్మనము సే, యంగ వృష్టి దగిననీయట్లు గలుగ
ఫలము గల్గునట్లు నీ పొరుషంబునకు దైవంబుతోడుపాటు నీ వలయు నెందు. 31

వ. అదియునుం గాక.

32

క. తగుపని కుద్యోగించుచుఁ, దగ వెఱిగెడుహితుల కనుమరతంబుగఁ జేయన్

- జగతీసురవరకార్యము, లగు వారికిఁ గలుగు విధిసరహాయత్వంబున్. 33
- క. ధర్మము దప్పక నయగతిఁ, గర్తాచరణంబు నడపఁగగా¹ ఫలసిద్ధిన్
నిర్మలయశ మగుఁ దప్పినఁ, బేర్చి సెడద నింద రా సరభేదోన్మాదహః. 34
- ఉ. నీతి దొఱంగి కార్యముల ర నెట్టన యాగ్రహన్యత్తిఁ జేసినం
బ్రీతిగ సిద్ధిఁ బొందినను ర భీతియు గుత్సయుఁ బుట్టు భూజను
త్వేతురు చేటు సేతలు ఫరలింపక తక్కిన మున్న సచ్చు స
త్యాతురతాస్పదంబు లగునాపద లిద్ధవివేకి వై భవా. 35
- ఉ. క్రోధము లోభమున్ భయముఁ ర గూరినచి త్తముతోడ దుష్కియూ
సాధనవృత్తి దుర్జనుఁడు ర సజ్జను లాఁగఁగఁ జేయుకార్యముల్
బాధలఁ బెట్టుకున్నె సిరి ర పాయఁగఁ జేయక యున్న వానిఁ గీ
ప్రాధినితాంతదుఃఖహృదయత్వము దేరక యున్న వానికన్. 36
- చ. వినుము కురుక్షీతీశుఁడు విరవేకవిదూరుఁడు క్రోధలోభముల్
మనమునఁ బేర్చినన్ దురభీరమానమునన్ హితు లెంత చెప్పిన
న్వినకబహుప్రకారముల ర నిందకు నోర్చి పరాభవించె స
జ్జను లగుపాండుపుత్రుల సరసత్వధన్వత్తికిఁ జేటు దప్పునే. 37
- వ. అని పలికి యతండు మీనుది గలఁగకయున్నదేని కర్తవ్యంబుఁ జెప్పవలయు నని
యడిగినమాట లుగ్గడించి. 38
- క. జగ మెఱుఁగఁగ దుశ్శీలుం, డగుభూనాథుండు ప్రాణుశస్త్రులె పోఁగాఁ
దెగడుం జేటుఁ గలిగి వగ, మిగులను మది గలఁగదే యకమిత్రధ్వంసీ. 39
- వ. అది యట్లుండె మన కిప్పు డిది కర్తవ్యం బని నిశ్చయంప మన మేమి నేర్తుము
తగవుతెఱం గెఱింగించెద నాకర్ణింపుము. 40
- క. మన మందఱమును భృతరా, స్త్రునికడకుం బోయి కార్యరూప మతనిచే
వినవలయు నాతఁ డెయ్యది, గని పలికిన నదియ మనకుఁ ర గర్తవ్య మగున్. 41
- వ. అమృహీకాంతుండు. 42
- క. తానును గాంధారియు నె, ద్దానిం గార్యంబు గాఁగఁ ర దలఁచి పనిచినన్
చానికిఁ గా దన వలవదు, పూని యనుష్ఠింత మదియ ర పొగ డొందించున్. 43
- వ. వారలకడ విదురుండు నుండు నమ్ముస్వరు విచారించి చెప్పినకార్యంబునకు నింద
గలుగ దట్లుం గాక యెట్లు పొరలినను దై ప్రాపహతంబు లగుకార్యంబులు సిద్ధిఁ
బొందునె యడిచిపడ వలవదు విచారించికోంద మనస్సడు శోకదందహ్యమాన
మానసుం డగుచు నగ్గురుపుత్రుండు కృతవర్తను సతని నాలోకించి. 44

—◆—◆—◆ అశ్వత్థామ కృపాచార్యకృతవర్ణనతోఁ దనపూని స్థిరీకరించుట. —◆—◆—

సీ. వెర విట్టి తెఱఁ గిది ర వెంగలితన మని, యెల్లవాఁడును దనరయెఱిగినట్టి

- తేజఃగున నిజకార్యో¹దృష్టియ కయికొను, నొరులనేర్పులు పట్టరనొల్లఁ డాత్తు
బుద్ధియ మేలని శ పొగడు సన్మలచిత్త, వృత్తుల నిందించు శ వివిధగతులఁ
జెందెడునాత్మీయశరీరప్రసర్తన, మరయఁడు దాన బాశల్యమునఁ దలఁచు
- ఆ. తలఁపు గీడు చేసిరయెలప్రాయమున నొండు, తలఁపునందుఁ బట్టుకొలుపుఁ బ్రీతి
ముదిమి వచ్చినతాళిసదియును విడిచి య, న్యంబు లైననేర్పుర లాచరించు. 45
- క. ఆపదఁ బడి యొక్కఁడు న, ద్వాపారము గాఁగఁ జూచి శ²దాని నడపు శ్రీ
ప్రాపించిన నయఁ డొండొని, మూపున వర్తించు నది విశుద్ధపదముగన్. 46
- క. తగు నని మరణాదుల్కర, తేగువ దెసకా మానవుండు శ దృఢనిశ్చయతం
దగిలినయాది మహిమహితం, బుగి నదలక నడుపు నన్యరబుద్ధులు గొనమిన్. 47
- వ. మీ రెఱుంగనియాది లేదు నాకుం దోచినకర్మంబు మన కందఱకును శోక
నాశం బగునట్టిది దాని వినుండు చెప్పెనఁ బ్రజాపతి ప్రజల సృజించి
విప్రునకు నమంబును ష్టత్త్రియునకుఁ దేజంబును వైశ్యునకు దక్షత్వంబును
శూద్రునకుఁ ద్రినర్ణానుకూలతయు వలయుగుణంబులుగా విధించెం గావున
శాంతిండు గానివిప్రుండును దేజస్వి గానిరాజును దక్షుండు గానివైశ్యుండును
త్రినర్ణానుకూలుండు గానిశూద్రుండును నిందం బడుదు రది యట్లుండె నేనును
విప్రులంబునందు జనభూజితం బైనవంశంబునందు జనియించి భాగ్యహీనత
వలన రాజోచితధర్మం బనుష్ఠించితి నడుమ నానిష్ఠ వదలి విప్రధర్మంబు
మహనీయం బైన నది యాచరించువాడ నగుట నామదికిఁ జూడ మేలై యుండ
దదియుం గాన. 48
- తే. మేటిన్లును దివ్యాస్త్రకోటియును ధరించి మెఱయంగ నాజి వరధించె దండ్రీ
నొకఁడునాఁడునురూపుకోరనుండునట్టె, యెట్లుతలయె త్తిమెలఁగుదుర నేనుజెపుఁడ.
- క. వాఁడు మొదలు గాఁ బగతుర, వాఁడి గలుగుతూపుగములరవలను మెఱసి యే
నేడు నిధింతును నెస్విగ, వేడిమిఁ బడఁ జాల కొక్క శ వెరవు దలఁచితిన్. 50
- క. లే దొకం బగ యని ధను, రాదులదెన వాహనములరయందును సంత్య
క్తాదకు లై పగతురు నేఁ, డాదమఱచి నిద్రవ్రాదు రది తఱి పొడువన్. 51
- ఆ. ఓడిపోయి డప్పిరనూని గట్టును జెట్టు, జేరి యొదిఁగి యున్నరహారిఁ గాఁగఁ
మనలఁ దలఁతు రదులురమనముల నావంత, శంక లేదు సంతరసంబు ఘనము. 52
- చ. మదమునఁ దేలి యేమఱిసరమార్తుర దాడిగఁ బోయి బెట్టు ము
ట్టెద శరజాలనత్వరపరీక్షితఁ బల్వురఁ ద్రుంతుఁ గొందఱం
జదుపుదు నుల్లసత్పరిఘరసంహననంబునఁ గొన్నికంఠముల్
చిదుముదు నేల రక్తపరిరషి క్తము గాఁ గరవాలలీలన్. 53
- తే. గెలుపునూఱట నగ్గలరమొదపునిద్రఁ

1 దృష్టిఁ గనుంగొను. 2 దాన నపుడు.

బీనుఁగులుఁబోలె నున్న యాశీరుదుమగలఁ

జంపి పీనుఁగుఁబెంట గాశీవింపనలయు

శిబిర మెల్లను భూతముల్ శ సెలఁగుచుండ.

54

వ. అని వెండియు.

క. కరిహయనరశవముల భ, గ్నరథంబుల నెరసి ద్రుపదనందనగాత్రో

త్కరము పడి యుండఁ జూడక, పరిభవతాపోపశాంతిరవడయఁగ నగునే.

55

శా. ధృష్టద్యుమ్నుని ముట్టి పట్టుదు మదోశద్రేకం బడంగింతు ను

త్కృష్టాస్త్రంబులఁ జంపనల్క పశుభంశిం జంపినం గాని పో

దిష్టావాప్తి యనంగ నా కిదియె భూశయివ్యంబు గొంతేయులన్

గష్టస్వైరవిధాభియోగమృతులం శ గావింతు నుగ్రాకృతిన్.

56

క. అలిగినపినాకిచందం, బలవడ శిబిరంబుఁ జొచ్చి శ యందఁబఁ బగఱం

బాలియింతును శుద్ధుఁడఁ గా, నలదే జనకునకు నాదుశసల నేర్పడఁగన్.

57

క. పాండవులం బొంచాలురఁ, జండభుజావిభవ మెసఁగ శ సమయించి కృతా

ర్థుండ నయి పెంపుఁ దేజము, గండును దక్కొండు లేదు శ కార్యము దలఁపన్.

58

వ. అనవుడుఁ గృపాచార్యుం డిట్లనియె.

59

సీ. పఱచినవారికిఁ శ బగ మాటు పలుపంగ, నుత్సహించుట కడుశనొప్పు గాదె

దైవయోగంబునఁ శ దగినయుద్యోగంబు, నీమానసంబున శ నలవుకొనియె

మాకు నీఘాన్కి సశమ్మత మేము దీనికి, నీతోడివారము శ నీవు డస్సి

యున్నవాఁడవు నిద్రశయును లేక యున్న¹నీ, వెడగరపడియె దీశ యడవిలోన

ఆ. నెమ్మి డప్పిదేఱనిద్రించి వేగినఁ, దెలివితోడ నత్యుశదీగ్నప్రతిఁ

గడఁగి యెము దోడనడతేర నడరిన, నరిగణంబు గెలుతు శ వశ్రమమున.

60

మ. వరదివ్యాస్త్రవిదుండు బాహుఘనుఁ డశ్వత్థామ పైఁ బోవ ను

ద్ధురలీలం గృతవర్తయుం గృపుఁడు నుశద్యోగస్ఫురన్తూర్తు లై

వెరవుం జేవయుఁ జూపి తో నడవ దోశ్వీర్యోద్ధతిన్ మార్కొన

న్నరయోధావళి గాదు దేవతతికి శ న్రా దెమ్మెయిం జూడఁగన్.

61

వ. అని మఱియును.

62

చ. విను కృతవర్త దివ్యశరశవేది బలాఘ్నుడు శౌర్యశాలి యే

నును సమరోద్యమంబునకు శ సూక్ష్మానఁ జాలుట నీ వెఱుంగు ది

ట్లని గణుతింప రాదు గురుశనట్టిడ యీతఁ డనంగ వచ్చు ని

న్ననఘచరిత్ర యిట్టిరథిశకావలి వైరుల నెట్లుఁ జేయదే.

63

వ. కావునఁ గోదండంబు నెక్కుడించి కంకటం బూడ్చి నిద్రింపు మేము నిద్రాగమ

నంబున జడుల మై యున్నవారము ప్రభాతం బగుటయు నెల్లవారలకు నుల్లంబు

1 'ది, వేగిరపడియెద + వేల యింత' వ్రా. ప్ర.

దెలివైందు నప్పుడు గడంగి యోధులం బొదివి పేరువాడి పొలియింతము మనము
పాంచాలసహితంబుగాఁ బాండవులం దెగటార్చుట యొండె వారిచేతం దెగుటయొం
డె నయ్యెడుం గాక రిత్త మరలుదుమే యనిన మామకు నశ్వత్థామ యిట్లనియె.

అ. 'అలుక యెత్తినవానికి నర్థచింత, కునకు నాతురునకుఁ గామగోచరాత్ము
నికిని వచ్చునే విను నిద్ర నీవు నెఱుఁగు, దెఱిగియుండి యిట్లేటికి నేఁప నన్ను.
క. ఎన్నఁబడి జనులెఱిగిన, యిన్నాలుగుతెఱఁగులందు న నెయ్యది యైనన్
గన్ను మొగుడ నీనట నా, కిన్నియుఁ గలుగంగ నిద్ర నీ యేటికి వచ్చున్. 66

చ. గురుదేసనంత నాతురలఁ న గూరెద వైరిఁ దలంచి కోపనం
భరితుఁడ నయ్యెనన్ సమరభంగినిరూపణ చింత నొందెదం
గురుపతికిం బ్రియం బెనఁగఁ న గోరుట నుత్తలపాటు సెందెదం
బురుషవరేణ్య యే నిదుర నీ ప్రాచఁగ నెమ్మెయి నేర్తుఁ జెప్పమా. 67

శా. సారాచారనిరూఢుఁ డై నధనురారాచార్యున్ వధింపంగఁ గ
న్నారం జూచితి నీవుఁ దత్సరిభవం నీ బట్లుండె భగ్నోరుఁ డై
రారా జెంతయు దీనవృత్తిఁ జెవులారం బల్కఁగా విన్న యే
నీరే యూరక నిద్ర ప్రాదునటె యిరట్లెలంటి వీరోత్తమా. 68

ఆ. మనము వినఁగ రాజుపనివినభంగి కే, క్రూరచిత్తుఁ డైన నీ గుండకున్నె
కరుణ లేక యున్నరపుగుఱున కేనిఁ గ, న్నీరు దొరుఁగకుండునే మహాత్మ. 69

చ. అతఁడు మదీయసఖ్యపరుఁ నీ డక్కట యేఁ గనుగంద కుండ నా
క్షీతిపతి యిమ్మెయిం బరులరచేతఁ బరాభవ మొందె దానిఁ జూ
చితి మును లోకు లవ్విభునిరచేటును బొందుతనూజకోటియు
న్నతియును జెప్ప వింటి నది నీ నామది సూడెడు నిద్ర వచ్చునే. 70

ప. అదియునుంగాక. 71

మ. కవ్వడియున్ ముకుందుఁడును నీ గావలిగా భయమేది యున్నవీ
డవ్వరి కై న ముట్టుకొని నీ యే నని పేర్చి జయింప వచ్చునే
యెవ్విధి నైననుం బగఱుయే పడగించుట పౌరుషంబ యే
నొవ్వక గెల్తు రాత్రిమెయి నీ నూల్కొని తాకితినేని మాతులా. 72

ఆ. ఇట్లు నిశ్చయించి నీ యెసకంపుఁ గడఁకతో, నున్నవాఁడ నిట్టిరనన్ను మాన్ప
రామి యెఱుఁగ కంటిరారాజమన్నన, వమ్ము చేసి మరలవచ్చు నెట్లు. 73

క. సమయింతుఁ బొదివి సాష్టిక, సమయంబున నెల్లభంగి నీ జతురంగసమే
తము గాఁగఁ బొందునృపనుత, సముదయమును ద్రుపదభూపసంతానంబున్.

ప. సమయించి మఱి విశ్రమించియు నిద్రించియు సుఖించెద నీవు నిద్రపేరు సెప్పి యు

1 'అలుకవొడమువాని + కర్థచింతునకును, నాతురునకు మన్నభార్తునకును, నిద్రవచ్చునెట్లు +

నీవునుదీనిని, నెఱిగియుండి యేటికేఁప నన్ను'. అ.ప్ర

ద్యోగంబు మాన్పి మరల్పఁ జూచెద విది తగ వగునే యనిన గురునందనునకు
గౌతముం డి ట్లనియె. 75

—◆◆◆కృపాచార్యుఁడు నిద్రాసక్తులఁ జంపఁ దగ దని యశ్వత్థానుకు హితవు చెప్పట.◆◆◆—

చ. అలుక మనంబునం గదిరి శ నాతఁడు దాను నెఱుంగఁ దొడ్లచేఁ
దెలియఁడు కార్యతంత్రములు శ ధీమహితుం డగువాని కై ననుం
జెలులును జట్టలుం దగిలి శ చెప్పఁగఁ నొప్పడుఁ గాక తక్కుని
ర్కల మగునీతితంత్రము దీరం బయి చిత్తమునందు నిల్పునే. 76

క. మతి నెప్పడుఁ దా ధర్మ, స్థితి నూహించుచును హితులు శ సెప్పెడివెర వు
ద్ధతి దక్కి యాచరించుచు, జితేంద్రియత గలిగి నడవఁ శ జెందు శుభంబుల్. 77

తే. దుష్పథంబులఁ జొరనీక శ తొలఁగఁ దివుతు
రాప్తజనములు దగ వశ్యులయినవార
లందుఁ బుణ్యంబు దొలఁగని శ యతఁడు దొలఁగుఁ
దొలఁగ నేరఁడు భాగ్యంబు శ దొలఁగువాఁడు. 78

క. మతిమంతు లైనవారికి, హితు లగు వెరవుగలవార శ లెఱిగింతుడు
స్థితి గాకుండఁగఁ గార్యము, గతి యొత్తియుఁ దప్ప లిడియుఁ గడవఁబలికియున్.

క. నాపలుకువట్టి యాగ్రహ, దీపితుఁ డగు టుడిగి మదికి శ దిన్నఁడనము నీ
వాసాదిపుము సలమును, గోపముఁ గ్రౌర్యంబు విడువు శ గుణగత్ననిధి. 80

వ. అ టైనం బశ్చాత్తాపంబునం బడవు నిద్రించినవానిని నాయుధంబులు విడిచినవా
నిని వాహనవైకల్యంబు నొందినవానిని శరణుసాచ్చినవానిని నలనీడినవానిని వధి
యించుట ధర్మంబు గా దీసమయంబున సమ స్తసైన్యంబును బొండునపొరచాలురు
నిద్రవ్రాశ్నదురు నిదుర సావునట్టిద కాదె పీనుగులుంబోలెఁ బడి యున్నవారిం బొ
డిచి పాపంబు గట్టుకొని నరకంబునఁ బడుట మేలె మహాస్త్రపిడు లగురథిక్ముఖ్యుల
యందు మేటి యనం బరఁగి యింతకు ము న్నేమిటంగల్గషంబు తేనినీయట్టివానికిట్టి
దుష్కర్తంబు గర్తవ్యం బగునే యిది మడుఁగుఁజీరయందు మసి దాఁకిన ట్లయ్యెడు
సూర్యసంకాశుండ వగునీవు సూర్యోదయసమయంబునఁ బ్రకాశ ప్రకారం బైన
పరాక్రమంబున కుపక్రమింపు మనవుడు నశ్వత్థాను గృపాచార్యున కి ట్లనియె.

సీ. నీచెప్పినది యెల్లరనిజము శాసింపంగఁ, దగువాఁడ వై హితంబగుదెఱంగు
నా కెఱింగించితి శ నీ కేను జెప్పెద, నేర్పడ వినుమయ్య శ యెల్లనృపులు
గనుఁగొనుచుండ మరజ్జనకుని సన్న్యస్త, శస్త్రుని నట్లు పొందఁచాలరాజ
సుతుఁడు ధృష్టద్యుమ్నుఁ శ డతిపాతికం బని, కొంకక తల పట్టుకొని వధించె

తే. భీష్ము నాశిఖండిపేరఁగృత్రిమసమ, రమున నర్జునుండుశసమయఁ జూచె
నరద ముర్విఁ గ్రుంగిరయనువు దప్పిన డిగ్గి, యెత్తుచుండఁ గర్ణు శ నేసె నరుఁడు. 82

ఆ. చేయి నరుఁడు దునుమఁ బ్రాయోపవేశ ప్రవృత్తిమో బ్రశాంతరచిత్తుఁ డైన

E 30

తే. నుగ్రమును సుందరంబును నుజ్జ్వలంబు, నై మహాకార మద్భుతశ్రమావహింప
భూత మొక్కటి భీషణస్ఫురణ మెసక, మెసంగ నగ్గురుపుత్రుకశ్రష్టదుర నిలిచె.

క. విను మాభూతం బిట్టిది, యని కలరూ పేర్పఱింప శ్ర నమరులకు నశం
బె నరేంద్ర తదాకృతి గనుఁ, గొనినక భేదిల్లవలయుఁ శ్ర గొండకు నైనన్. 95

వ. ఇట్లతనియగ్రభాగంబున నావిర్భూతం బై నయన్ముహూభూతంబు నాస్యకుహరం
బున నాసికావివరంబులఁ జెవులఁ గన్నుల నన్నింట మంటలు వెడలిమింట
నడరఁ దదీయతను తేజోమరీచినంఘంబుల శంఖచక్రగదాహస్తు లై హృషి కేశు
లనేకులు వెడలి రిట్లఖిలభూతభయంకరం బగునమ్ముహూభూతంబు నాలోకించి
యవ్వీరవరుండు. 96

చ. హృదయమునం గలంక యొకరయించుకయేనియు లేక వీరినం
పద యలరంగ భల్లముఖశబ్దాతతుల్ నిగిడింపఁ బెద్దగా
వదనము విచ్చి భూత మనిశ్చార్యవిధంబునఁ ద్రావె బొడబం
బుదధిజలంబు ద్రాగెడుమహోగ్రసముద్ధతి వాని నన్నిటిన్. 97

చ. అతులశరంబు లట్లు వృథ శ్ర యైనఁ గనుంగొని ద్రాణి రక్షిమం
డితమహనీయశక్తి నిగిరిడించిన భూతముఁ గాఁకె యంత్య కా
లతిమిరవైరిమండలవిశలగ్నమహోల్కయుఁ బోలెఁ బిన్నపి
న్నతునియ లై యడంగె నరశనాథ యతండు విషాద మందఁగన్. 98

చ. అలఘుత రాత్త సారుఁ డగుశనగ్గురుపుత్రుఁడు ఘోరఖడ్గమున్
బిలగతసర్పముం దిగిచుశ్రీషణ రేఖ నటించుభంగి న
గ్గులపురయంబునం బెటికి శ్ర గాఢవిముక్తము గాఁగ నై చినం
బాలుపటి పోయె దూదిక్రియ శ్ర భూతశరీరసమాగమంబునన్. 99

తే. సరభసంబుగఁ దోమరశసమితిఁ జక్ర, వితతిఁ బరఁగించి పేర్చె సరవ్వీరవర్యుఁ
డదియు నదియును దోడ్పొడనల్ల నగుచు, మ్రింగె నమ్ముహూభూతంబు శ్ర మేదినిశ.

క. అలిగి యతండు నితాంతో, జ్వలగద వైచుటయు నదియు శ్ర సత్వరలీలన్
జలచర మామిషముం గొను, పొలుపు నెఱయమెఱయ మ్రింగెశ్రభూతం బధిప.

ఆ. ఇవ్విధమున సకలశ్రహేతులు న మ్మయి, పోన నతివిషణ్ణశ్రబుద్ధి యగుచు
నట్లు నిట్లుఁ జూచు శ్ర సతనికి బహుజనా, ర్దనులు దోచి రంబరమున నెల్ల.

ఉ. భీకరవిష్ణురూపములు శ్ర పెక్కిట లొక్కటఁ దోఁనఁ తీవ్రతా
పాకులమానసుం డగుచు శ్ర నగ్గురుసూనుండు దుర్మదంబునం
జేకొన నైతి నట్లు కృపుశ్రచెప్పిన సత్యహితోపదేశముల్
నా కిది పెద్దయే యని మరనంబున నిట్లని పల్కె వెండియున్. 100

ఆ. మహితశాస్త్రకలితశ్రమార్గంబు విడిచి ని, జేచ్చఁ బగఱ గెలువ శ్ర నెవ్వఁ డరుగు
వాని నయ్యధర్మశ్రవ ర్తనశ్రాయమ, యెవ్విధమునఁ జెఱుచు శ్ర నింత నిజము. 101

సీ. గోవు బ్రాహ్మణు బాలశకుని వృద్ధు నంధుని, సఖుఁ దోడఁబుట్టువు శ జడుఁ బ్రమత్తు
మత్తుని గురుని ముశన్ముత్తుని సుపుని,¹ నంగన భీతుని శ నస్త్రశస్త్ర
నిహతి నొప్పించుట శ విహితంబు గా నని, యార్యులు సెప్పుదు శ రట్టిధర్మ
మార్గంబు దొఱంగి దుశ్శ్రాంతంబుమైఁ బగ, యడఁగింపఁగడఁగినశనసురవృత్తిఁ

ఆ. జేట కాక కార్యరసిద్ధి గా నేర్చునే, పద్ద యె త్తికొనిన ర భీతి మగుడఁ
బడుట గష్టసరణి ర బలిమి దయ్యముతోడఁ, జెల్ల దింక నేమి ర సేయువాఁడ.105

ఉ. అక్రమమృత్తి గీనుతెరు ర నై ఫలియింపజె ద్రోణనూతి దు
ర్విక్రమనింద కిద్దుండె సరవిస్కయ మైనమసంబుబు భూతవృ
త్తి క్రమవేది గాదు గణురతింపఁగ నేమియొ యిన్దుహాద్భుత
ప్రక్రియ కాదికారణము ర సాపనిరూఢుఁడు నీతిఁ గాంచునే.

వ. అని వెక్కు-భంగుల వగచి పల్లటిల్లినచి తంబుఁ బట్టుకొల్పి యిట్లని నిశ్చయించె.

శా. భావం బేకముఖంబుఁ జేసికొని యారపద్ధాంతభానున్ మహా
దేవుం బర్వతకన్యకాప్రియు దయారద్రీభూతచేతన్కు లో ✓
కావిర్భావవివర్ధనాలయప్రతిరవ్యాపారపారంగతున్
దేవేంద్రప్రముఖామరార్చితుని భరక్తిప్రౌఢతం గొల్చెదన్.

ఆ. అఖిలదేవతామరయూత్సాహం ఉద్దేవుఁ డ, ట్లగుట నిఖిలదైవికాపదుదయ
నిరసనం బొనర్చు ర నియతి నప్పరమేశ్వర, గొలిచి యిపుడకీడురదొలంగఁ ద్రోతు.
వ. అని యిట్లు నిశ్చయించి నియతుం డై రథంబు డిగ్గి ధరణీతలంబునం గూర్చుండి
భావంబున భూతనాథు నెలకొలిపి యక్కుంభసంభవుండు.

—●●◆అశ్వత్థామ శివున కాత్మోపహారం బాసంగ నిశ్చయించుట.◆●●—

స. స్థాణు నుగ్రుని శివు శశర్వు నీశానుని, భద్రప్రదుని శంభు రుద్రు గిరిశు
 నవ్యయు శ్రీకంఠు రహారుఁ బరమేశ్వరుఁ, బురహరు నజుని శంకరుఁ ద్రినేత్రు
 బహురూపు విశ్వరూపతత్వసంవ్యాప్తుని, నంబికాహృదయేశు ర నమరువంద్యు
 గణనాథు విభు సూలశఖిత్వాంగధరు జటా, మండలాలంకృతశరమాలి నభువు
 ఆ. నాశ్రయించి యతని ర కాత్మోపహార మ, ర్పించువాడఁ గాక ర పెక్కుతలఁపు
 లేల నాకు నమ్రరహేశ్వరేశ్వరుఁ డెట్టి, గతి యొనర్చె నది సురఖింబ కాదె. 111

వ. అని తలంచి భూతకృత్యం బై నపరాక్రమప్రతిబంధరూపం బుగ్గడించి. 112

క. ఏ నీయాపదఁ గడచిన, నానాభూతోపహరణవ్యర్చన నీ
శానునిఁ బ్రీతుం జేసెదఁ, బూని ప్రమథగణము నన్నుఁ శ్రీ బొగడునటులుగన్.

చ. అని హృదయంబునం బలుకునమ్మహాసీయ చరిత్రముందటం
గనకపువేడి దోచె నధీరకద్యుతిజాలమూలుల్లసిల్ల నం
దనలము విస్ఫురత్పటుశిఖావలి నొప్పి వెలింగె దానికి

స్తనము దలిర్ప నిశ్చయమునం దెలివైందె నతండు నెంతయున్.

114

వ. అప్పుడు ప్రదీప్తవదనులుఁ బ్రజ్వలిత నేత్రులు నేకపాదులుఁ గరితురంగసింహసూ
కరాననసమానములును దీప్తదంష్ట్రాకరాశాస్యులును మఱియు ననేకప్రశా
రంబు లగువక్త్రంబులం బొలుచువారును పక్రాంగులు దీర్ఘదేహులు ప్రాస్వ
శరీరులు నతిస్థూలకాయులుఁ గృశమూర్తులుఁ బింగళగాత్రులు నీలతనులు మఱి
నానావర్ణంబులు గలుగువారును ¹బంచశీలులును జటాధాగులును గపాలధరులు
ను మఱియు బహుభంగికంబు లై నమాళితలంబులం బొలుపొందువారును లోను
గా వివిధవిశేషవికృతస్వరూపు లగునసంఖ్యాతప్రచుభులు చిత్రాంబరమాల్యాం
గరాగంబులు రత్నకనకమయభుజగాస్థిమాలాభూషణంబులును ధనుస్తాణకృపాణ
ముసలముద్గరపరశుభిండివాలశూల ప్రభృతిస్ఫారప్రహరణంబులు మెఱయ మృ
దంగపణవడమరుఘంటాగోముఖాదితూర్వంబులు మొరయ విస్ఫురద్ధ్వజపతాకా
కుంచికలు శోభిల్లుఁ బాడుచు నాడుచు నాన్పుచు బొబ్బలిడుచు నవుడు గఱచుచుఁ
ద్రుళ్లుచు గురువులువాటుచుఁ గరటిబృంహితంబులుఁ గంఠీరసగర్జితంబులు శంఖ
రవంబులు భేరిధ్వనులుం బోనియెలుంగులు సెలంగ బెట్టినంబు లగుపలుదెఱం
గులపలుకు తెసంగ బ్రహ్మదేవుడు లగువారిమాంసగుణింబులుఁ బూర్ణంబు లగు
కపాలంబులు గరతలంబులం గొని యాభీలంబు లగుభక్షణచానంబు లాచరించు
చు సోమపానశమదమతపోబ్రహ్మచర్యప్రముఖంబు లగుతమనిశిష్టకర్తంబులకు భ
వుండు విస్తయంబు నొందుం గాని యష్టగుణం బగునై శ్వర్యంబునోందియుఁదా
రు విస్త్రితులు గానియట్టిమహానుభావు లద్దేవునకు గౌరికి గజముఖపద్మములకంటె
నర్తిలికిం బట్టగుభవ్యులు దివ్యజన స్తవ్య లయ్యస్తగురుతనూభవు తెం పెఱుంగు
టకు సౌప్తికవ్యాసారఘోరత్వంబుఁ గనుంగొని వినోదించుటకు వచ్చియతనిచిత్తం
బునకు బెదరుపుట్టించువారై భీషణాకారంబుల నుల్లసిల్లిన నాధైర్యధుర్యుండు.

మ. ² వెఱ పావంతయు లేక వారిఁ గలయన్ శ్రీ వీక్షించి నమ్మామునం
జిఱునవ్వున్ మదిఁ దెంపుసొంపు నెలయం శ్రీ జెల్వంబు రెట్టింప నం
నఱుఁ గీర్తింప రథంబుమీఁదిఘనకోశదండంబు చే నంది చి

చ్చుఱుకం జేరె నుదాత్తభంగి మహనీరయోత్సాహసందీప్తుఁ డై.

116

ఆ. ఇవిధమునఁ జేరి శ్రీ యవ్వేదిలోపల, భాసమానుఁ డై నరపావకునకు
దేహ మొక్కయాహుశీతిగఁ జేయుటకుఁ దగు, నంత లేక యునికిరసతఁడుసూచి.

క. తనయరదముమీఁదం గల, ధనుర్వితానము లసత్ప్రేరదరజాలములం

గొనివచ్చి వేదియం దిం, ధనములుగాఁ బేర్చి తెంపు శ్రీ దలకొనుమదితోన్. 118

వ. పేర్చి యప్పరమేశ్వరు నుద్దేశించి.

119

క. తెఱఁ గెట్టిదియో నామది, నెఱుఁగ మదాత్తోపహార శ్రీ మిచ్చెద నీకుం

గజకంఠ నరము నాకుఁ బ, గజఁ బరిమార్పంగ శ క్తి ర గలుగుటయ చుమి.

వ. అని ప్రార్థించి.

121

క. అంగిరసకులుజనిత మీ, యంగము శిఖియందు దీని ర నాహుతిగాఁ జే

యం గంటి భవచ్ఛక్తి ను, సంగతమతితోఁ గృతార్థజన్ముడ నై తిన్. 122

క. అని పలుకుచుఁ బరమేశ్వరు, మనమున నిడి యూర్ధ్వబాహురమహితాకారుం

డును ఘనసమాధి యగుచున్, విను ముఱికెను గురుసుతుండు ర వేదికపైకిన్.

ఆ. ఉఱికి మంట్రాన ర నుల్లంబు తెలి వైక, యింతయేనిఁ గుంద ర కిద్దమూర్తిఁ

దేదరిల్ల నున్నరథీనపర్యవకుఁ బ్ర, త్యక్ష మయ్యె శివుఁడు ర దయ దలిర్ప. 124

—◆◆◆ అశ్వత్థాచకు శివుఁడు ప్రత్యక్షుం బై ఖడ్గం బొనంగుట. ◆◆◆—

వ. ఇ ట్లుదుర నిశ్చినభ క్తివత్సలుం డగుభవానీవిభుండు దరహాసితముఖుం డగుచు

దివ్యానలోకనామృతంబు వెల్లిగొల్పిన సవ్వేదియందుఁ గమలాకరంబులో ను

న్నచందంబునఁ బ్రమాదంబు నొంది యున్నయన్నరో త్తమునకు నారాయణ

ప్రియుం డిట్లనియె. 125

క. ఇమ్మెయి నీ దగునక్కర్త మునిశేషమునఁజేసి ర మానస మత్యం

తమ్మ ప్రాచుమండ నీకు న, రమ్మెనఁగఁగ వచ్చితిన్ ధరరాసురవర్యా. 126

వ. అనవుడు. 127

తే. తనువు పులకలప్రసృ గా ర మనము గాఢ

సంభృతానందముగఁ శరారచార్యసుతుఁడు

వితతసంభ్రముఁ డై వేది ర వెడలి సాఁగి

మొక్కి లేచి ఘాలంబున ర మొగిచెఁ గేలు. 128

వ. అప్పుడు. 129

చ. అతనిమొగంబుమీఁద నొలరయన్ మధురం బగుచూడ్కి పార్వతీ

పతి మృదురీణి నిట్టు అను ర భవ్యము లై నతపంబు సత్యము

స్థితియును శౌచముం గలిగి ర నిశ్చలభ క్తి యొనర్చుఁ గృష్ణుఁ డ

ప్రతిమసపర్య నాకు సనుర క్తుఁడ నేనును నమ్మరారికిన్. 130

క. అతనికి నన్తానము సే, యుతలంపున భూతరూపరయక్తుఁడ నై వ

చ్చితి నినుఁ బాంచాలురపై, నతిస్ఫురణఁ బోవ నీక ర యడ్డం బై తిన్. 131

తే. తెల్లముగ నీదుచిత్తంబురతెఱఁ గెలుంగ, వలసి నే నిట్లనేకమారయలు పొనర్చి

యస్త్రశస్త్రనిరాసంబు ర నాచరించి, కేలి సలిపితి వేయును ర నేల చెపుమ. 132

వ. కృష్ణసన్తానంబును గృతం బయ్యెఁ బాంచాలురకుఁ గాలంబు డగ్గటియె నేడు దెగు

దురు నీవు నాయనుగ్రహంబు వడసి తని యొక్కమహనీయఖడ్గం బవ్విప్రనిచేతి

కిచ్చుచు నతం డెలుంగి కుండఁ దేజోరూపంబున నతనితనువున నావేళించె నిట్లు

రుద్రుం డొలసినయగ్గురునందనుం డమందహర్షమయమూర్తియై యశుల ప్రభ

నొప్పె మున్ను భూతంబుచేత నపహృతంబు లైనయస్త్రశస్త్రంబులును బివపవే
దియం దిడినయాయుధంబులు నమ్మహావీరుని తేరిపైఁ బూర్వప్రకారంబున నుండె
నప్పుడు ప్రమథగణంబు లదృష్టాకారంబు లై యమ్మహాత్మునిఁ బరమాత్ముఁ గొలు
చుచందంబున బలసి రా రథారూఢుం డై పాండవశిబిరంబునకు నాతండు
నడవఁ దోడన కృపకృతవర్తులు నడచి రనిన విని ధృతిరాష్ట్రుండు సంజయున
కి ట్లనియె.

133

చ. అతఁ డటు లేపునం జనఁగ ర్ నాకృపుఁడుం గృతనర్తయుగ్ మహా
న్నతవరలాభగర్వితమరీనస్కుఁడు ద్రోణసుతుండు పూవఁగా
నితని క్రియఁ బలోద్ధతి సరహిష్టుత గల్గునె యొడ్ల కంచు సం
భృతభయచి త్తవృత్తు లయి ర పెంపఱఁ బోరు గదా పిత్తింపికిన్.

134

వ. మఱియును.

135

మ. పటువేగంబున ముట్టి ద్రోణసుతుఁ డరస్సాంచాలలోకంబుఁ ద
క్కటిభూపాలుర ద్రాపదీతనయవర్గంబుఁ భుజాభేలనో
దృటఖడ్గోల్లసనంబుపా ల్పఱిచి తరద్ధాత్రీతలం బెల్ల నె
త్తుట జొత్తిల్లఁగఁ జేసెనే రిపుచమూరదుర్వార ఘోరాకృతిన్.

136

క. పాండవశిబిరముఁ జొచ్చి య, ఖండితపౌరుషము పెలయఁ ర్ గాఁ గలశజపు
త్తుం డది యంతయు మత్పు, త్తుం డరిగడితెరువునం దరగుగఁ జేసెఁ గడే.

137

వ. సమరప్రకారం బంతయు సవిస్తరంబుగా నెఱిగింపు నుచుటయు నతం డి
ట్లనియె.

138

తే. ఇవ్విధంబునగురుసుతుఁడేపుమిగిలి, చనఁగకృపుఁడునుగృహనర్తరయునుదలిర్పు
కడఁక నతనితో నడచిరి ర్ గాని వారి, వలన నించుకయును నరరవాయి లేదు.

వ. ఇట్లు తనకెలంకుల నడచునవ్వీరుల నాలోకించి యాచార్యసుతుండు నంతోపించి.

ఉ. మీరును దెంపు సొం పెసఁగ ర్ మిక్కిలి బీరము లావు మావఁగాఁ

గోరి కడంగి పైబడుటరకుం దగి ¹యుండదు వీడు మీబలో

దారతప్రాపునం జని యురదగ్రభుజావిభవంబు పెంపు సొం

పారఁగ నవ్విరోధినిచరయంబు సమస్తము నేన త్రుంచెదన్.

141

వ. అని యిట్లు వారి నగ్గించి వాకిట నిలిపి మహనీయబాణబాణాసనంబులు నహించి

సుప్రసుప్తసకలజనం బైనయాశిబిరంబుఁ జొచ్చి తాను మున్న గతాగతజనంబుల

వలనఁ బ్రసంగాధీనతంజేసి యవ్విడిదలతెఱంగును నిట్టిట్టివి వారిసన్నివేశంబు

లిచ్చు టిచ్చట నని సాభిజ్ఞానంబుగా విని యునికికతంబున సరసికొని పోవ

నేర్చి తొలుత ధృష్టద్యుమ్నుసదనంబునకు నరిగి బాణబాణాసనసహితం బై

యున్నరథంబు డిగి రుద్రు నుద్దేశించి మానసంబున.

142

- క. పూనితి నిష్ఠమేయిన్నిను, నానాభూతోపహరతనవ్యార్చన నీ
కే నొనరించెద నది యీ, శానా కైకొనుము సుప్రసన్నుడ వగుమీ. 143
- వ. అనుచు నరిగి. 144
- తే. అచటిజనములు పగలిరిటిరయూహవమున, శ్రమముఁబొందియు నిశ్చేషశత్రునాశ
నమున నూటటఁ జేసియురనమితనిద్ర, నొంది యత్యంతవివశు లై రయుండ నతడు.
- వ. మందగతిం బ్రవేశించి యన్వేషించి. 146
- చ. తెరయును మేలుకల్లుఁ దగురీదీవియలుం జెలు వైంద మేటిచ
ప్పరమానఁ జాలహృద్య మగురీపాన్వన నూటడి నిద్రపైపున
గ్గురునధకారిఁ గాంచి కనుఁ ర గ్రోధము మోదము సందడింప సు
స్థిరతఁ బదప్రహరమునఁ ర¹ దెల్పెఁ దృణీకరణాభిరాముఁ డై. 147
- వ. తెలిపినఁ గను విచ్చి తన్నుం జూచి యెఱింగియుఁ గలంగక రణదుర్క్రమం డైన
యాద్రుపదసందనుఁడు దిగ్గన లేచినం దనచేతివిల్లు విడిచి యతనితలఁ బట్టుకొని పె
డమఱిలఁ దిగిచి యబ్బలియుండు. 148
- ఉ. నేలపయిం బడఁ దిగిచి ర నిష్ఠురభంగి నురఃస్థలంబు మ్రోఁ
కాల నొగిల్చి యేపున మొరగం బతిదారుణముష్టి నొంచె ని
ద్రాలసన్మత్తి సంగములరయందు బలంబును బుద్ధినేర్పునుం
జాలనియవిస్వరోధి వివశత్యముఁ బొందఁగఁ జేసె వ్రేల్చిడిన్. 149
- వ. ఇవిధంబున నతనిచేత ధృష్టద్యున్నుండు. 150
- చ. వివశత భీతిఁ బొందఁ గడురవిహ్వలుఁ డై తనుఁ జూడ ద్రోణసం
భవుఁడు వెనక శరాసనము ర వాపి గుణంబు తదీయకంఠముం
దవులఁగఁ జేర్చి వాగురవిరేధం బొడఁగూర్చి మనంబు విక్రమో
త్సవమున నుబ్బఁగాః బశువుఁ ర జంపెడుచాడ్పునఁ జంపువేడుకన్. 151
- వ. ఉరంబును మెడయు నిరుగాలం నొక్కినఁ ద్రోచియు దైన్యంబు దోప
గోళ్ల గీతీయు నిస్తరింప లేక యెలుంగు వెడల కున్న నెట్టకేలకు మాట వెడవెడ
యెఱుంగ నచ్చుతెఱంగునఁ బొంచాలవరుం డమ్మహీసురవరున కిట్లనియె. 152
- క. గురువుత్ర శస్త్రనిహతిం, బారిపుచ్చుము తడయ నేల ర పుణ్యగతికిఁ జె
చ్చెరఁ బోవునట్లు సేయుట, పరికింపఁగ మేల కాదె ర పగతుర కైనన్. 153
- వ. అనిన విని యశ్వత్థామ యతనిమొగంబు చూచి. 154
- క. వినుము గురుద్రోహికిఁ గ, ల్గునె యుత్తమగతి నితాంతరకుత్సితభంగిం
దునిమితివి నీపు గురు నేనును దుర్విధకరణమున యిదె నిరీనుం దెగఁజూతున్.
- ఆ. అనుచుఁ జెలుచ నొంప ర నచ్చటిజనములు
గలఁగి యపుడు మేలురకాంచి చూచి

భయము దోపఁ గడిఁదిరబలుగాముగాఁ దమ
యుల్లములఁ దలంచి ర యొదిఁగి యుండ.

156

—◆◆◆ అశ్వత్థామ నిద్రాపరవశం జగుధృష్టద్యుమ్నం జంపుట. ◆◆◆—

ఉ. కాలను గేలనుం జదిపి ర గంధకరిం దెగటార్చుసింహముం

బోలుచుఁ బేర్చి యాద్రుపదరభూపనుతున్ సమయించె నేదనన్

తోలఁగ రోజఁగాఁ బలుమరీటుం బొరలంబడి లాల గ్రక్క న

వ్యాలుమగండు వాక్పరిభరనంబుఁ దలంచుచుఁ శౌర్యధుర్యుఁ డై.

157

క. ధృష్టద్యుమ్నుని నిట్లతి, కష్టవిధిప్రాప్తమరణుఁ ర గావించి మహా

నష్టంభోజ్యవలుఁడును సం, హృష్టాత్తుఁడు నగుచు వింట ర నిడియె గుణంబున్.

వ. ఇట్లు సజ్యం బయినచాపంబు ముష్టి నమర్చి యాచార్యనందనుండు.

159

ఆ. చప్పరంబు వెడలిరచను నెంచి ¹యల్లని, నగవు నెఱయ సూతుర మొగమునందుఁ

జూడ్కి పైలయ రత్నరనుందరం బగునిజ, స్యందనంబు పై కిరీజనియె నధిప.

160

మ. అరదం బిమ్మెయి నెక్కి యుబ్బి శిబిరం ర బాప్రాద్ద నిశ్శేషతం

బారయం జేయుకుతూహలంబు మది నురప్పొంగన్ లసన్నేమిని

ఘరనాదంబు ప్రమోదముం బెనుప రక్షోభూతచిత్తంబులం

బరవీరావలియిండ్లకందున లెకం ర బాటించుచుం బోయినన్.

161

తే. పీనుఁ గై యున్నపాంచాలరసూనుఁ జూచి, నక్షకులును దదీయపురంధ్రులును స

మగ్రశోకాంధకారనిరమగ్నచిత్త, వృత్తులై యేడ్చి రెలుఁగులు ర విన్ను ముట్ట.

క. ఆకలకలమున మేల్కని, యాకెలకులయిండ్లరాజు ర లది యే మనుచున్

వే కదియం గని యాజను, లాకులరవ మెసఁగ నిట్టు ర లనిరి నరేంద్రా.

163

క. రక్కసుఁడో మానిసియో, నిక్క మెఱుంగము నధించె ర నృపసూనుని వీఁ

డొక్కరుఁ డుదగ్రుఁ డై రథ, మెక్కి యరిగెడున్ దురాత్తుర నెయిదుఁడు కడఁకన్.

వ. అనిన విని యన్నరపతులు తల లెత్తి చూచి పోనీక పొదువుం డనుచు సపరి

వారంబుగా నడరి యశ్వత్థామం బొదివిన నుద్దామప్రకారంబునం దిరిగి

మూపులు పెరుఁగ గొనయంబు సారింపి.

165

మ. ఖరనారాచపరంపరావిహరణక్రౌర్యంబునన్ శతని

ఘరభల్లప్రవిసారదారుణతరరక్షోణీశులం దద్బలొ

త్కరముం గేలియవ్రాలె గీటడఁచె దోర్ధిర్వం బఖర్వింబుగా

వెరవుం జేవయు భూతముల్ వ్రెగడ నరవీరుండు ధీగోధతిన్.

166

వ. తదనంతరంబ యుత్తమాజునిలోఁగిలి చొచ్చి కృపాణపాణి యై యరదంబు డ్గి

యరసికొని యతనియభ్యంతరమందరంబుఁ ²బ్రవేశించి.

167

సీ. అలికిడి మేల్కనురనతని ధృష్టద్యుమ్నుఁ, బట్టినక్రియఁ దల ర పట్టి యొడ్చి

1. యెఱ్ఱని నగవు. 2 జొచ్చి.

- యాతనిఁ జంపినరీయట్టులు పశుమర, నాతికాతుకమున నవనిఁ బెట్టి
చంప నచ్చేరువఁ న జప్పరంబున శయ,నించుయుధామన్యుఁ న డెఱిఁగి కడఁగి
చనుదెంచి రాక్షసుఁ న డని తలంచియుఁ గొంకు, వెట్టక వెనుగదనబెట్టు వ్రేయ
ఆ. వ్రేటు వడి చలింప న కాటోపదీపితుఁ, డగుచు గురుతనూజుఁ న డక్కుమారు
నగ్రజన్తుఁ బోలె ననుగ్రత నధియించె, గాని ఖడ్గలీల న గలుగదయ్యె. 168
వ. ఇట్లు ద్రుపదపుత్రుల నొక్కుమ్మడి నిరువుర గీటడంచి యబ్బలునుగండు. 169
శా. కాలాకారతఁ బేర్చి దోర్ల సిరిభరద్వాసారసాంద్ర ప్రభా
జాలం బొప్పఁగ నిండ్లు సొచ్చి లఘుసంరచారంబు శోభిల్లఁ బాం
చాలవ్రాతముఁ గ్రీడమై దునిమె రక్షశ్రేణి మాంసంబుఁ గీ
లాలంబుం గజళించి త్రావి మదలీలాలాలతం గ్రాలఁగన్. 170
వ. అట్టియెడ. 171
శా. నిద్రాసక్తునిఁ గొంత మేల్కొనినవారనిన్ సుప్రబుద్ధాత్ముఁ డై
యుద్రేకంబును శౌర్యసారమును గూహూల్లాసముం జూపఁ జం
చద్రేణి దిగ మైవవానిఁ డను నుత్సాహోగ్రతం దాఁకి యు
న్నిద్రస్వేదనముద్ధతి మెఱయువారనిం దున్నె నేకాకృతిన్. 172
వ. మఱియు నతండు. 173

—◆◆◆ అశ్వశామ కఠితురంగంబులపై కుటికి నఱకుట.◆◆◆—

- సగ్ర. తుండంబుల్ నుగ్గును గై న తొరుగఁగఁ జలుకం న ద్రుంచుఁ గుంభస్థలంబు
లంకించుక మా క్తికంబు నల్లలయఁగఁ జెదరం న గాయముల్ ప్రేవుఁబ్రోవుల్
చండంబుల్ సాంద్రగ క్తనమున బెరయక న జాల్వడక వ్రేయు నిమై
శుండాలశ్రేణి నూయింరచుచు వెలిగి హయస్తోమశాలాగతుం డై. 174
ఉ. కొన్నిటిసానముల్ నఱుకుఁ న గొన్నిటిమోరలు సెక్కు లీలమై
గొన్నిటికంఠముల్ దునుముఁ న గొన్నిటివీపులు వ్రచ్చు నుబ్బునం
గొన్నిటిసర్విగాత్రములు న క్రూరవిచేష్టితవిభ్రమంబు దోఁ
ప న్నుఱుమాడుఁ బ్రోధబలనభాసితభూరిభుజావిహరుఁ డై. 175
వ. ఇబ్బంగిఁ బీనుంగు పెంట లైనసాంచాలుగవిడిదల వెడలి విజయోద్దామం డగున
శ్వతామ చల్లడము దట్టి మొదలయినపరికరంబులు పాటించి యున్నగనపలోఁగిల్ల
కుం జని తొలుత దొరలం దునుముచుఁ బరిజనమాతంగతురంగమండలంబుల
ముట్టి విడళనవిసోదంబులు నలుపుచు నొక్కొక్కయెడ మార్తురు మేల్కొని
పన్ని నూగొనిన మారి నుసంగినట్లు మృత్యుదేవత గెరలినచాడ్పున జముండు
నలిరేఁగినకరణిఁ గనుపుగొట్టి కాలుకాలం బెనంగినపీనుంగులను గనకర
త్నవలయంబులఁ జెలువందుచేతులను దునిసిపడినకరికరంబులతో సరసమాడు
చెలువునం జలనంబు నొండుచరణంబులను నాపులించుతలలను వేదండదంత

ఖండంబులను ఘోటకముఖలేశంబులను రథావయవశకలంబులను మడువులు
గట్టునెత్తురులను గుప్పలు గొనుకండలను బెనంగొనుప్రేవులను బెనుతిట్ట లగు
నెమ్ములను మూర్తిమంతంబు లయినట్టియద్భుతంబునకు భయానకంబునకు బీభ
త్సంబునకు నన్నేల నెల వగునట్లుగాఁ జేయుచుఁ జెలంగి చెలంగి మలంగి మలంగి
తనకరవాలలీలలు భూతబేతాళంబులకుఁ బ్రీతిఁ బెనుపఁ జతురంగంబులం బాఱి
నను బీఱువ్రాయినను దెరలినను గలంగినను దొలంగినను దఱిమినను నఱిమినను
గిట్టినను ముట్టినను దాను వానిం బొదివి పొలియించుచు బలువిడియు నుబ్బును
వెరవును బరుసఁదనంబు నొక్కచందంబునఁ జెల్ల నం దొక్కటి నై నను దక్కనీక
యంతకంతకు నెక్కు డగుకోపంబున నాటోపంబు నీపింప వాదరఁ జిక్కినయెఱ్ఱుక
తునుకలు గోఱదాడలకై వడి గలిగి రుధిరానులేపనంబున నాభీలం బగునసిపట్టిక
ఘోరాకార యైనరాక్షసి పగతుర గీటడంగించుటకుఁ దనకుందోడు వచ్చినతెఱం
గున మెఱయఁ జేదిసైన్యసన్ని వేశంబు లోనుగాఁ గలపలుచోట్లఁ గమలాకరంబు
సొచ్చినఘనలులాయంబురేఖయుఁ గేలిననంబుఁ దఱిసినమ త్తశుండాంబుపోల్కి
యును గాంతారంబు దరికొనుదావపావకువిధంబును దోఁప విహరించుచు వల
యుతఱి రథం బెక్కుచుఁ బాదచారి యై విక్రమించుచు వెరవు దొరకొనినయ
ప్పుడు డిగ్గుచు నగ్గలికమై బెరయఁ బెనంగి పగతురర క్తంబున సిక్తం బై నశరీరంబు
దారుణప్రకారంబున నుల్లసిల్లఁ దన్ను సకలజనులు దానవుం డని తలంపఁ బెం
పారుభీషణోద్ధతిఁ బ్రవర్తిల్లుపరాక్రమక్రీడ నతిశయిల్లి రాజమందిరంబు సొర
నప్పళించుచుఁ దద్ద్వారంబున కభిమూఖుం డై యరిగె నట్టియెడ.

176

సీ. కలయంగ వీడు మేల్కని యమ్మహావీరుఁ, డొక్కఁడ మెలఁగుటరయును నతండు
దొలుత ధృష్టద్యుమ్నుఁడ్రుంచి తద్బంధుసం, తతి గీటడఁచి యోధరదంతితురగ
చయముల నెల్లను శ సమయంగఁ జూచుచు, రాకయుఁ గర్ణ పరంపరావ
గతమున సన్నాహాగాధమై యెక్క డె, క్కడ యని కడఁగి శిరఖండి ద్రాప

తే. దేయులును దానుఁ బన్ని యురద్వృత్తశౌర్య
మానతుంగప్రభద్రకరమాత్స్యతతులుఁ
దోడ బలువిడిఁ దఱుమంగ శ ద్రోణతనయు
ముట్టి శస్త్రాస్త్రచయముల శ ముంచుటయును.

177

వ. వారల నేర్పడ నాలోకించి.

178

ఉ. అగ్గురునందనుండు హరిశానావలిఁ గాంచి కుభృత్తటంబు వే
డిగ్గుమృగేంద్రుఁచాడ్పునఁ గరడిందిమగంటిమి యుల్లసిల్లఁగా
డిగ్గి రథంబు చోద్యపువరడిం ²గలయఁ బెరసెం గరంబులం
దగ్గల మైనఖేటకము శ నద్భుతఖడ్గముఁ దేజరిల్లఁగన్.

179

మహాస్థగధ. చతురంగ చేచ్చెద కేళీ ర సరభసకలనాశ్చర్యధారేయనానా
గతులం ద న్నెల్లనామం ర గడిదియసుర నాఁ ర గా నతి కూ రచేష్టా
ద్ధతి యొప్పం జొచ్చి సై న్యాశస్త్రముల నతనియశస్త్రంబులం ద్రుంచి వీఁకం
బ్రతివింధ్యుం గిట్టి రెం డై ర పడఁగఁ దునిమెఁ దరద్యాసమానాంగయప్తిన్. 180

వ. ఇవిధంబున ధర్మతనయనందనుని నడుము దెగ నడిచి యార్చి పేర్చిన. 181

మహాస్థగధ. అతిశోక క్రోధనేగరవ్యధితహృదయుఁ డై ర యశ్వసాదిత్వవీరో
ద్ధతిఁ ప్రాణస్ఫూర్తి సెల్వొంరదఁగ సబళముఁ దరద్గాత్రముం జొన్నఁ బూఁచె
న్యృతసోముం డెల్లఁ బట్టె ర న్గురుసుతుఁ డదియుఁ ర 2 సుక్కు చెన్నార నల్క
న్యతఖడ్గుం డైనఁ జేయు ర స్థిరముఁ దురగము ర న్వేల్లిడిం ద్రుంచివై చెన్.

వ. ఇవిధంబునఁ బితృనాథంబునకు గోచరుం డైనకీచకాంతకతనయుం గనుంగొని.

మహాస్థగధ. నినుఁ గూడఁ వీఁడె నచ్చెఁ ర నృపుఁ డనుచు శతాశీకుఁ డాభీలచక్రం
బున నశ్వశ్శామనక్షింబునను రుధిరముం ర బొంగఁగాఁ జేయ నప్ప
టున నీడంబోక బల్వేరీటున నిలఁబడ నాశతోపముం జూపి యంతం
దనివ్రా కాదుగయుం డాశతనిశిరిమును దద్ధాత్రముం బాపె లీలన్. 184

వ. ఇట్లు నకులసూనుండు సమసిన. 185

మహాస్థగధ. శ్రుత సేనుం డెట్లు కోపశస్పరదరుణమరీశచుల్ దలిర్పంగఁ జతు
ర్ద్వితయంబుం గంపునం బొందినచెలువము నందీ ప్తఘోరంబుగా బె
ట్టతనిం జం చడ్చెదఁ ప్రేరయఁగ నుఱక తదాశన్యచ్చిదాస్ఫారకేళీ
చతురుం డై యన్కునూరుఁ ర జముకడ కనిచెం ర జండదోర్దర్ప మొప్పన్.

వ. ఇట్లేలంగున వికృతాననుం డై పడి మృతుం డైనసహదేవసుతుం జూచి రోషం
బునం బేర్చి. 187

మహాస్థగధ. వితతజ్ఞానాద మాశాశ్వితతి నినిచి దోరీర్విర్య మేసార బాణ
ప్రతతిం ద న్నుంప వీఁకం ర బలక జడియుచుఁ ర బల్విడిం బేర్చి చంచ
ద్ధతిఁ గ్రీడం దగతి హేలాశదళనరతమృగేంద్ర 4 స్ఫురన్తూర్తి దోషఁ
శ్రుతకీర్తిం గిట్టి కంఠర త్రుటనవిలసనారూఢి నవ్విపుఁ డొప్పెన్. 188

వ. ఇట్లు ప్రాపసీతనయపంచకంబు పంచత్వంబు నొందినఁ గ్రోధాతిరేకంబునఁ బ్రభ
ద్రకులును శాంతసనాంతకుండును ధృష్టద్యుమ్నాంతకుఁ జట్టుముట్టి. 189

చ. శరములఁ దోమరంబులను ర జక్రములఁ వెసఁ గప్పి బెట్టు ము
ద్ధరకరవాలకుంతముఖరదారుణహేతుల నొంప సాతఁ డు
ద్ధరగతులం బ్రభద్రకులఁ ర ద్రుంచుచుఁ గేళి యొనర్పఁగా శిఖం
డిరుచిరమార్గణంబు భ్రుకురీటిస్థలి నొంచె సముదృటోన్నతిన్. 190

1 మూర్తిస్ఫూర్తి. 2 సుగ్ధగాఁజేయ. 3 'బుగ్రంబునం బొంది' వ్రా.ప్ర. 4 క్రమస్ఫూర్తి దోషఁ.

—◆— అశ్వత్థామ శిఖండిం బొదివి చంపుట. —◆—

- క. గురుసుతుఁడు క్రోధమయ మగు, బరవసమున నప్పు డాద్రురపదనందనుమే
నిరువఱియ గాఁగ నేసెను, ¹ శిరము నుదగ్రతఁ గృపాణశిక్ష మెఱయఁగన్. 191
- వ. ఇవిధిధంబున దొరలు దెగినను బాంచాలప్రభ ద్రక మత్స్య సైన్య శేషంబులు
పైక పెనంగిన నతండు మాతంగవితానవిదళనం బప్పుడు సలిపినకంఠీరవంబు తన
మీఁద హరిణకులంబు గవిసిన నెట్టి దగు నట్టివాఁ డగుచుఁ బేర్చి యార్చె నత్తె
ఱంగుతుములంబునఁ బొడగానమిఁ బొండునందనులు కృష్ణసాత్యకులును నాశి
బిరమున లేక యునికి యెఱింగె నప్పుడు గనుంగొనుజనంబులకు నితం డశ్వత్థామ
యనుబుద్ధి పైడమె నది యె ట్లనినఁ గురుసాండవులు భండనంబుఁ జేయం దొడం
గినయది మొదలుగా రాత్రు లచ్చటిజనులు నీలతనువును రక్తాస్యనయనయు ర
క్తాంబరధరయు రక్తమాల్యానులేపనయు నగులేను యొక్కతి తమవీటివారు
నిద్ర పూవుచుండఁ దలలు వీడ మేనులు వికృతంబులై వ్రేలం బాశంబులఁ గరితు
రగసహితంబుగా బంధించి ఘోరసంరంభంబునం దెచ్చి తెచ్చి యశ్వత్థామయ
గ్రభాగంబునం బెట్ట నుగ్రభావంబున నతండు దునుముచు నార్చు చునికిఁ గలలు
గాంతు ర ట్లగుటంజేసి నిద్రాసక్తులం జంపుటయు నవిధిధంబునార్చును నేర్పడ
ననుసంధించి యక్కలలఫలంబు గాకేమి యని తలంచి చొచ్చి పోటునకు నయ్య
రాతి రాత్రిమై వచ్చుట నిశ్చయించి యశ్వత్థామఁగా నెఱింగి రవ్వీరుండు మె
ఱుంగు మెఱచినట్లు వివిధగతులఁ జరించినం జెండాడినం జూచియు నీడంబోక
రణక్రీడ సల్పిన నబ్బలుమగండు సముద్దండ బాహుదండవిలాసుం డై . 192
- మహాస్రగధ.తలలన్ హస్తములం బోదములఁ దనువులర శ దత్పదేశంబుఁగప్పం
దొలఁగించున్ వానిఁ గ్రొన్నెరత్తురు వఱపి హయశస్త్రోమదంతిప్రతానం
బుల మేదోమాంసఖండంశుల దనుజమహాభోజనం బావహించు
²నల్లఁగం బాటుం జెలంగు శ న్నలి నెసఁగు జయోశస్త్రుం డై మానవేంద్రా.
తే. అట్లు విహరించి హత శేషు శ లై సజనులు
పాఱఁ గనుఁగొని రథ మెక్కి శ పటురయమున
వారి వెనుకొని మెఱుఁగువాశలారుతూపు
గములు వరఁగించి యందఱ శ సమయఁ జూచి. 194
- క. ³ఆకలన నట్లు సేసి మ, హాకులజనతెతులు గాఁగనన్యస్థులున్
భీకరరథగతుల నుద, గ్రాకృతి యై మెఱసి యన్దు శ లడరింపంగన్. 195
- వ! ఇ ట్లెసఁగుబహుళకోలాహలంబున హయంబులు నిభంబులుఁ గట్లు దెంచుకొని
కలయంబాఱఁ బాటుటయు గోడిగల్కై దంతపాతకలహంబులం గెరలుగుండ్ల
క్రందునను నొండొంటిమదగంధంబులు సహింపక మార్కొని పోరాడు

సానుజంబులనన్తుర్దంబునను గాళ్లు దునిసియుఁ జేతులు నలిసియు నురంబు లవి
సియు నెన్నులు నిఱిగియుఁ బ్రక్కలు నొగిలియుఁ దలలు నగిలియుఁ జాఁపకట్టు
వడి చదిసియుఁ గ్రంతల నిఱకటంపుఁజోట్ల మానవకోట్లు పీనుంగుతిట్ట లగు
చుండఁ బలకయు వాలునుం గొని యవ్వాలుమగండు వేడుకం చేరు డిగ్గియగ్గ
జంబులను ఘోటకంబులను బొదివి పాటవాటోపం బొప్ప విపాటనవిన్దంబు
సలిపె నప్పుడు గొందఱు నెఱయ మేల్కననిభ్రమను భయంబునను బొదం
బులు గుదినడఁ బొఱ లేక నెల వెడలినయెలుంగుల నస్తన్యస్తపుమాట లాడఁ
గొందఱు జనకసహోదరాదు లగుబంధువులఁ బేరువేరం బిలుచుచుం దిరిగి కను
దిరిగి తమవారు గానివారలచెట్టలు వట్టుకొని చనఁ గొందఱు కైదువులు గొని
కదిసి నిదురకన్నులం బొదువుచెలులను జుట్టంబులను బగఱ యని సమయింపఁ
గొందఱు తదురుగాఁ జనుదెంచినవా రిది యేమి యని యడుగ నశ్వత్థామ సొచ్చి
పొడుచుచున్నవాఁ డనిన వాసుదేవాద్జనులు శిబిరంబున లేమి నస్పృహత్తున
కిట్లు సేయ నచ్చు గాక వా రున్నఁ దన్ను గాసి సేయరే యని పలుకఁ గొంద
ఱు బీభత్సుఁ డిట్టిపరాక్రమంబు సేసినం జూచి మనంబున రోయ కుండునే
యతం డెన్నఁ డేనియు వాహనవికలుఁ డైనవానినిఁ జేత నాయుధంబులు లేనివా
నిని దల వీడినవానిని వెఱచినవానిని వెఱఁగు పడినవానిని నిద్రించువానిని నొం
చునే యని ముష్టును నగ్గింప నయ్యందఱ నగ్గురునందనుండు గురుతరం బయినకురు
రాజుపరిభవంబు లప్పటప్పటికిఁ దలంపఁ బెంపారుదారుణక్రూరత్వంబునఁ గోలు
మసంగి యుంచుకయగవాయి గొనక చెండియుం ద్రుంచియుం జించియుఁ దుంగ
మడుగుఁ జొచ్చిననూతంగంబుపగిది బడలువడం జేసె నాసమయంబున. 196

- సీ. ఆయోధవరుబారి శ కగ్గంబు గాక ద, న్వుల భీతిఁ దలలచీరలును వీడఁ
బొదంబు లట దొమ్మిరవడఁ బొటి కొందఱు, మానవాధీశులు శ సైనికులును
విడిదలవాకిట శ వెడలుచోఁ గృపకృత, వర్తలఁ గని వఱురవట్లు వట్టు
వెదవులు దడుపుచునదయతఁ గావరే,యనుచు మ్రొక్కఁగనమ్మరహాత్తు లపుడు
తే. రాక్షసాపేశసంభృతశ్రాద్ధ్య లగుట, నధిప యాత్మీయమానుషరహాని దలఁప
లేక వారలఁ బొదివి యశనేకభల్ల, దారితులఁ జేసి రందఱఁ శ దరతరంబ. 197
- క. ధరణి నెఱి దప్ప నొఱగిన, కరిహయనరచయము లొఱలఁగఁ గరుణము భూ
వర యొల సె శిబిరమునఁ దన, కరయఁగఁ జేరుగడ లేమిరనది వృథ యయ్యెన్.

- వ. అట్టియెడ. 199
- మహాస్థగర. దనుజవ్రాతంబు కాంతా శ తతియును బ్రజలుండుదారు నానావిధోగ్ర
ధ్వను లాకాశావక్తీర్ణ శివ్యనుహిమఁ బొరయం శ దంష్ట్ర లత్యంతఘోర
త్వనిరూఢిం బొంద నార్పుం శ దఱచుగ నగు నుత్తారసల్లాపముల్ సే
యు నలిం గ్రందారఁ బైవై శనురవడిఁ గవియుఁ శహుంకృతాభీలభంగిన్. 200

వ. ఇవ్విధంబున వివిధవికారాననంబులు బహుభంగికకరపాదంబులు గలుగునపరిమిత క్రవ్యాదులు గవిసి మేదోమాంసమస్తిష్కమజ్జంబు లానుచుం జవి యైన వానిఁ బుత్రమిత్రకళత్రాదుల కొసంగుచు నన్యకోటి బెరసినయెడఁ ద్రోద్రో పులాడి యవియుఁ గైకొనుచుం గీలాలపానంబున మత్తిలి నృత్యంబులు సేయుచు మఱియు ననేకప్రకారంబుల విహారంబు సలుపుచు నుల్లసిల్లిరి పదంపడి యట పీనుఁగు లొఱలుటయును దానవగణంబుకలకలంబును డిందువడియె నప్పుడు జగంబులు గొని కాలినకాలాగ్నియుంబోలెఁ బాండవశిబిరంబు నిరవశేషంబుగా సమయించి శమయించి చాపాచార్యనందనుండు మేనెత్తుట జొత్తిలి మోహంధ్యంబుతోఁ గలసి యునికింజేసి సాంద్రతగర క్తసిక్తంబు లైనబాహుఖి డ్గంబు లేక ద్రవ్యంబుచందంబు నొంద మరలి తాను బ్రవేశించుతఱి నెట్లుండె నట్ల నిశ్శబ్దం బైనయవ్విడిదల వెడలుచుండఁ దెలతెల వేగెనిట్లు ప్రతిన నెఱపి కృపకృతవర్తలపాలికిం జనుదెంచి వారలతో నిట్లనియె.

201

—◆◆◆ అశ్వత్థామ పాండవశిబిరంబు వెడలి కృపకృతవర్తలఁ గూడికొనుట. ◆◆◆—

సీ. సకలపాంచాయుధ సమసిరి పాంచాలి, కొడుకు లందఱు జమురకడకుఁ జనిరి చేదిమాతస్యప్రభద్రాదిబలంబులు, నిరవశేషంబుగా నేలఁ గలిసె మాటలు వెక్కిల నమానిసి గుఱ్ఱ మే, నుం గనుపే గెల్లఁద్రుంగఁ బాండు భూవరనందనులేవురుఁ గృష్ణుఁడు, సాత్యకియును¹ నెందుఁ నజనిరొ కాని తే. తండ్రియును నేలినాతఁడు² దైన్యపడిన, దాని కరులపై వచ్చి యీశానువరము గాంచిమీరలు వెనుఁబ్రాపునగాఁగ వీడు, దఱియుటకు నెంతదగునంత సఱుపఁగంటి. వ. అని చెప్పిన వినుచు మున్ను రాక్షసావేశంబునంజేసి నీచపరాక్రమంబు లాచరించి తదనంతరంబ తెలిసి యారధికవరులు వగం బొగులుచున్నవారు గావున నగ్గురు నందను నగ్గింపం దలంపక యూరకుండి తమమనోవికృతి యతం డెఱుంగక మున్న తలలు వంచుకొని తగు తెఱంగునఁ బొగడిన నతండు.

203

తే. పాండుతనయులు నాచేతఁబట్టువడుట, తెగుట గలిగిన ననుఁగొంత పొగడఁదగును జలముమై రిత్తవాండ్రను నజంపుటరయ, మీరు గొనియాడునంతటి పౌరుషంబె.

వ. అనిన విని వారలు ధృష్టద్యుమ్న ప్రముఖపాంచాలురను బ్రతివింధ్యాదిద్రాపదేయులను బేరుకొని వారివారిబలంబులను మాతస్యనీక ప్రభృతినైన్యంబులను నొక్కరూపేనియుఁ ద్రిక్కకుండ నొక్కరుండవ రెండుజాలలో నేలం గలిపితి కరం బచ్చెరువు గాదె యని యతనిం గౌఁగిలింతుకొని రనుటయు సంజయునకు ధృత రాష్ట్రం డిట్లనియె.

205

క. కురుపతికి జయము గోరెడు, గురుపుత్రుఁడు మున్న యేలొకో యిటు తఱికిం

²జొరక యెడమడిసినను మఱి, వెరవుం జేనయును జూప న వేడుకవడియెన్. 206

వ. అనినయన్తుసోపతి కతం డి ట్లనియె.

207

ఉ. పాండున్మసాలనందనులబాహుబలంబున కోడి యాతఁ డు
ద్దండతఁ గుండి యుండి ననురూపాననురూపులు నుగ్గుసేసి భీ
ముండు నదు త్తమాంగము సరముద్ధతిఁ దన్నిన దాన శోకముం
జండతర ప్రకోపము నరసహ్యాపునేదన సేయ న త్తతీన్.

208

ఆ. గురునిచాపు తేటఁగురక్తా త్తయై మనమున, నావహిల్లుటయు మరహగ్రహమున
బాస యిచ్చి రాజురసనుపును బడసి యు, దగ్రవృత్తి నరిగి ర యట్లు సేసె. 209

ఉ. తా వెనఁ బోవునపు బలదర్శనమగులు పాండుపుత్రు ల
చోచి పసియిరిపకున్కిఁ దనరీమాచినకార్య మతంఁ డొనర్చె దే
వానలి కై న న త్తేటఁగురన్మామలీలలు సెల్ల నేర్పునే
భూనర నార బున్న విధిర పోకలఁ బోవుట గాక యంతయున్.

210

వ. అని చెప్పి విను ముల్లు కృష్ణకృతవర్తలచేత సంభావితం డై కుంభసంభవసంభ
వుండు నానలనో మన మిది మనుజపతికడకుఁ దడయక పో వలయుఁ బుణ్యంబున
మనము పూవుచుండుం బ్రాణంబులు గలిగి యుండనేని యితైటం గెఱింగింత
మనుటయు నాగ లట్ల కాక యని యచోట గదలి యమ్మువ్వరును భూవల్లభ
నల్లాపకుతూహలంబున నయంబునం జనుడెంచి.

211

—◆◆◆ అశ్వత్థామాచరణకత్రియంబు దుర్యోధనుం గనుంగొనుట.◆◆◆—

తే. ర క్తసంసి క్త మైనధరరానిలమున, నార్తిఁ బొరలుచు నూర్పు లంరదంద సంద
డింప జీవంబు వెడల నుంకిరింపఁ జేప్తు, లొయ్య నొయ్యనయడఁగంగనున్న యధిపు.
మహాస్థగర. నని శోకం బొత్త లం దరగలముగ రథముల్ గ్రక్కునన్ డిగ్గి భూమిన్
ధనువుల్ పూ వైచి బాహ్వీర్యమము పైదువువత్ క్రంబులన్ విప్రలాపం
బును దైన్యం బొనహిల్లం ర బొరలుచుఁ బారి నాభూవిభున్ శాంతదృష్టిం
గనుఁగొంచుం జీతి కే లంగముపయి నిడుచుం గొఁగిటం జేర్చికొంచున్. 212

వ. పురపురఁ బొక్కి యాన్మనతీరపుంగవుచుట్టును నుండి యక్కటా
ధరణి సమ స్తమున్ భనదురదారమహాజ్ఞకు లోను సేసి యి
ప్పరునున నీవు నీవతకు ర భాదన మైతి విధాత కెందు దు
ష్కర మగుకార్యముం గలదె ర కారవనాయక మ మ్మైటుంగుదే.

214

క. అన నప్పలుకులు వెడవెడ, విని యావిభుఁ డల్లఁ గన్ను ర విచ్చిన వదనం
బునఁ జూడ్కి నిలిపి కలశజ, తనయుం డి ట్లనియె గద్గదగళుం డగుచున్. 215

చ. అమితబలంబు దర్పమును ర నద్భుతధీరతయున్ గదాపరి
శ్రమముఁ బొగడ్డ కెక్కునినుఁ రజక్క నెదుర్చుట గాక పోర రం
ధ్రము గని యొక్కఁ డుద్ధతి గరదం దెగటార్చుట గల్గె నట్టె యిం

- క మగల కెట్టివారలకుఁ శ్రీ గల్ల దపాయము దైవ మల్లినన్. 216
- చ. దురమునఁ బెంపుఁ జేవయును శ్రీ దుర్దమలీల వెలుంగుచుండ ను
స్థిరత శమంతపంచకవిశిష్టతలంబునఁ బోరి సద్గతిన్
బొరసెదు నీకు నై వగపు శ్రీ వుట్టదు బంధులు రాజు దేవులుం
దిరియుదు రింక వారి దగురదీనత కోర్వక యుమ్మలించెదన్. 217
- ఉ. సీరి యనారతంబుఁ గన శ్రీ శిష్యులలోపల నెల్ల నిన్ను ను
ర్వారపరాక్రమాధ్యుఁ డని శ్రీ వర్ణన సేయుట గేలి చేసియా
మారుతికిన్ జయం బొనఁగె శ్రీ మాలవిధాతృఁడు వానిగెల్పుకో
లేరికి సమతం బగునె శ్రీ యిట్టిది దీనను బెంపు గల్గునే. 218
- చ. కురువర నీమగంటిమియుఁ శ్రీ గోల్తలయున్ బలముం జలంబు దు
స్తరగతిఁ బేర్చి భీమునకుఁ శ్రీ జావక పోవఁగ రానియట్టి దై
నరు బెదరించి కేశవుమనంబు గలంచి యధర్మన్మత్తికిం
జొరుఁ డని పంచె దీని దివిరజుల్ గని రిం కిట వేయు నేటికిన్. 219
- ఉ. ధర్మము మాని యూరులు గరదం బొడి సేసినయంతఁ బోక దు
ష్కర్మఁడు వాయుజుం డెడమరకాల శిరం బటు దన్నెఁ జూచి యా
ధర్మ సుతుండు శాస్త్రిఁ దగ శ్రీ దానికిఁ జేయఁడ యాతఁ డెప్పునం
తర్మ దదుష్టుఁ డీగెలుపు శ్రీ దైన్యము సేయఁడ కీర్తి మాయదే. 220
- క. కౌరవనాయక నీదుగ, దారణగౌరవము సకలరథరణీజనచే
తోరంజన మై నిర్మల, సారయశోధనము నీకు శ్రీ సంపాదించెన్. 221
- వ. అని పలికి తనమానుషంబుతెఱుంగుఁ గూహించి. 222
- చ. కుడువఁగఁ గట్ట బంధులకుఁ శ్రీ గోటివిధంబులఁ బెట్టి జన్మము
ల్నడుప ననేకధర్మవిధులం బొగ డొందఁగఁ జాలునట్టియె
క్కుడుసిరి యిచ్చి పేర్చి నొకరకొండగ మన్నిననీవు సావఁగా
నొడ లిటు లోమితిం గురుకులోత్తమ యే నొక సేవకుండనే. 223
- వ. అని తన్నుఁ దాన నిందించుకొనుచు మఱియు. 224
- ఉ. న్యాయము దప్పకుండఁగ రక్షణం బొనరించి దివంబు గైకొనం
బోయెద నందు రాఁ దగినరపుణ్యము సేయుట లేదు గాని మా
చేయు మనంబునుం దనియఁరజెండఁగఁబడ్డవిరోధివర్గమున్
నీయెడ కిం పొన ర్పఁగ గరణింపఁగ భాగ్యము గల్గె భూవరా. 225
- ఆ. పుణ్యలోకమునకుఁ శ్రీ బోయినయప్పుడు, ద్రోణుఁ గాంచి నీకు శ్రీ ద్రోహి యైన
జనవినింద్యచరితుఁ శ్రీ జంపె ధృష్టద్యుమ్ను, ననఘ నీతనూజుఁడనుముతొలుత.
- వ. అని నామాలు గా ననుస్కరించి కౌఁగిలించికొనుము మఱియు వలయునల్లాపం

బులు సేయుము బాహ్లికసోమద త్తభూరిశ్రవస్సైస్సంధవప్రముఖభవదీయబాంధవ
జనంబులతో నాచేసిన కుశలప్రశ్నంబుగా సంభాషింపు మది యట్లుండె రేయిం
టితెఱుం గెఱింగించెద.

227

సీ. అమృతంబునింపు కర్ణములకు నొసఁగెడు, మాట లాకర్ణింపు ర మనుజనాథ
శాత్రవశిబిరంబు ర సౌప్తికవేళఁ బ్రవేశించి నీచుఁ గిరల్చిషమయాత్తుఁ
దొలుత భృష్టద్యుమ్నుఁ ర ద్రుంచితిఁ బశుమర, ణంబుగాఁ దదనంతరంబ కవిసి
వానిబంధుల నెల్ల ర వరుస గీటడఁగించి, ద్రాపదీసుతుల నందఱను బొదివి
తేమిడుకమిడుకంగఁజంపియ రప్పడమియెల్లఁ, దునియ పెంటగఁ గరివాజీమనుజతతుల
నెల్లనఱికితిఁ బొండవు ర తేవురును ము, రారియును సాత్యకియును నారబారిఁబడరు.

వ. అని చెప్పి.

229

ఉ. ఏ మటు పోక శౌరి మదిరనేర్పడ ముగ్ గని డాఁగురించెనో
యేమిటి కెందుఁ బోయికో నరరేంద్ర యెఱుంగను ధర్మదూష్యసం
గ్రామవిధంబులం జయము ర గల్గియు వారికి దక్క దయ్యె వా
రే మయి రేమి నూకెలస ర మెక్కి నెఱుంగుము మమ్ము మువ్వరన్.

230

వ. అని కలిపికోని పలికి కృపకృతవర్తలవలనం జూపి.

231

క. వీరిపెనుఁబ్రపు నడిసినఁ, గౌరవకులనాథ యేన ర కా దరయంగాఁ
జీరికిఁ బోవనివాఁడును, పైరుల సమయంగా జేయ ర వలతుల కారే.

232

వ. అనిన సన్నాటలు మనకప్రియంబు లై నాలుకకు లా విచ్చిన నాభూవరుం డమ్మ
హీసురవరుస కిట్లనియె.

233

క. నీవును నీయోధనరులు, నాపైరులఁ బఱచినంత ర యాచార్యుండుగ్
దేవవ్రతుండుఁ బఱచిరె, భావింపఁగ దుష్కరంపుఁబని యిది యనఘా.

234

ఆ. కర్ణమనము పెద్దరగాఁ గొనియాడుదు, మతనికంటె శల్యుఁ ర డధికుఁ డందు
రతఁడు నతఁడు నిట్టిరయాక్రమంబున నాకుఁ, బ్రియముసేయఁజాలి రేమహాత్మ.

వ. అని యమ్మువ్వర మొగంబులు గలయం గనుంగొని మీరు కృతకృత్యులరు సుఖు
ల రై యుండుఁడు వునర్దర్శనంబు త్రిదివంబున నయ్యెడుఁ గాక వగలు మాని
పొండుని పల్కి ప్రాణంబులు విడిచిన వార లవ్వసుమతీపతిఁ గౌగిలించుకొని
వలగొని వచ్చి మరలి మరలి చూచుచు నరదంబు లెక్కి యరిగి రంత నుదయ
గిరిశిఖరంబునకు ఖరకరుండు వచ్చె నేను నితైఱంగు నీకెఱింగింప వచ్చితి నా
హవప్రకారం బంతయు నీకు వినిపించుటకు నాఁడు మునీశ్వరుండు నన్నుఁ బనిచి
యొసంగినదివ్యదర్శనత్వంబు నీకొడుకుతోడిద యయ్యె నని యిట్లు సంజయుండు
భృతరాష్ట్రునకు సశ్వత్థామాదిరథిత్రయవ్యాపారకథనపూర్వకంబుగా దుర్యో
ధనులొకాంతరగమనంబు సెప్పె ననిన విని యటమీఁదఁ బొందునందను లెవ్వి
ధంబునం బ్రవర్తించి రని యడుగుటయు.

236

మహాస్రగధర. పరమజ్ఞేయస్వభావా భవభయహరణప్రౌఢనామానుభావా
కరభేలచ్ఛక్రశూలా కలుషహృదయసాంగత్యవైముఖ్యశీలా
కరుణాయత్రాంతరంగా కమలభవమసఃకంజసంవాసభృంగా
దురితధ్వంతప్రదీపా తులనిరససంతస్తుత్యనిర్భాసరూపా. 237

క. పరిణామగమ్య నిగమా, ¹పరనిష్ఠాసంపదచలభావసరమ్యా
నిరుపమసౌందర్యతపశ్చరణనిరతహృదయకమలసముదితసూర్యా. 238

నూలిని. ²చరణయుగళకాంతిస్సారలీలానిరూఢా
దరసుఖమయయుక్తా భక్తిశీలానురక్తా
సురసముదయరత్నో సుప్రతాసంగహేలా
కరమహిమకటాక్షో గాఢసర్వానుపేక్షా. 239

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున సౌప్తికపర్వంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము. 240

1 పరినిష్ఠా...భావన; పరిపాకసునంపదలనభావన.

2 స్తరణశమితపాపా ♦ స్సారలీలానురూపా

పరసుఖమయభక్తా ♦ భక్తిశీలానురక్తా

సురసముదయరత్నో ♦ సుప్రసాదానుశీతో

సరసశుభకటాక్షో ♦ చారునిర్వాణదత్తో.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

సౌప్తిక పర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

శాశ్వతత్వకరణక

లాశాలినయాదినిర్మలజ్ఞానమయా

నాశోత్పత్తిరహిత¹ శు

ద్ధాశయసంభజనమహిత శ్రీహరిహరనాథా.

1

౪. దేనా నైశంసాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు సూర్యోదయంబైనయా
సమయంబున సమీగనందనాదిసోదరులును శౌరిసాత్యకులుం బరివేష్టింప నున్న
ధర్మతనయుపాలికిఁ బటతెంచి ధృష్టద్యుమ్నునిసారథి సాష్టాంగదండప్రణామంబు
సేసి కరకమలంబులు మొగిడ్చి.

2

సీ. నరవర మనవీడు శ్రీనడిచేయి కృతవర్త, యును గృహచార్యుండుఁడనకుఁ దోడు
గా వచ్చి జనులు నిరద్రావివశాత్తులై, యుండ నశ్వత్థామ శ్రీయొకఁడు సొచ్చి
తొలుత ధృష్టద్యుమ్నుఁడై ద్రుంచి తత్సోదర, తనయాదిపాంచాలశతతుల ముట్టి
యన్యాయవిధిని నిరద్యంబైనవిక్రమ, లీలాతిశయమున శ్రీనేలఁ గలపి

ఆ. చేదిబలము నెల్లఁ శ్రీజెండి మాతస్యప్రభ, ద్రకులు మేలుకొంచి శ్రీద్రాపదేయు
లను శిఖండిఁ గూర్చిరకొని తన్నుఁ దాకిన, బెట్టు చంపె సంతశవట్టువారి.

3

వ. మఱియును.

సగర. వీడ్లం దల్లడిల్లఁ శ్రీవివిధగతులమై శ్రీవిక్రమోల్లాస మొందం
గ్రీడాకల్పంబుగా నాకృతిఁ గని ప్రజ శంకించి దైత్యుం డనం జెం
డాడఁ శీర్షప్రజంబుఁ శ్రీహరులగముల వేరటాడ నేనుంగులం దు
న్నాడెం గొట్టెయహేలారభ్యసనలసితబాహుర్గళాభీషణుం డై.

5

తే. అడవి దరమిడి నటుకంగ శ్రీనందుఁ గలవి

హంగమంబులు గలగొన శ్రీనటచుతెలుగు

దోఁచె నాతఁడు యోధులఁ శ్రీదునుమఁ గలఁగి

యన్యజనము లాక్రందించునప్ప డధిప. 6

క. అఱచినఁ బఱచిన వ్రేళ్లులు, గఱచిన నతఁ డించుకయును శ్రీగరుణింపక యం

దఱ నుఱుముసేసె గుంపుల, కుఱికి యుఱికి ఖడ్గదారురణోల్లసనములన్. 7

వ. ఆసమయంబున. 8

మహాస్రగ్ధర. కృపుఁడుఁ హార్దిక్యుఁడుఁ వాకిట నిలిచి భయారక్షిప్తయోధవ్రజంబుఁ

నృపులుఁ వే నిర్దమింపరన్వివిధశరములరన్నేదినిం గూల్చుచుఁ ఘో

రపుసంరంభంబు దుర్వాశరముగఁ గెరలి శాశద్రంబురూపంబు దాల్చు

గుపితక్రవ్యాదులో నాఁ శ్రీగుచరితనిరతిం శ్రీగ్రూరతాధుర్యు లైనన్. 9

వ. తత్ప్రదేశంబు నవ్వీటిలోనుం బోలెఁ బీనుంగువెంట యయ్యె నట్లు శిబిరంబునం

గలకరితురగనరనికరంబులు నిశ్శేషత్వంబు నొండె నాయుశ్శేషంబుకతంబునం

గృతవర్తచేతం బట్టువడి యతండు మందల విడువ నిట వచ్చితి నని చెప్పినం

బొండవాగ్రజుండు. 10

తే. శోకవేగసంతప్తుఁ డై శ్రీసాలసి వ్రాల, సంభ్రమమ్మునఁ బట్టిరి శ్రీసాత్యకియును

గవలు భీమసేనుండును శ్రీగరతలముల, నుమ్మలికము నెమ్మనములఁ శ్రీగ్రమ్ముదేర. 11

వ. కొండొకసేపునకు మూర్ఛ దేటి యన్నరసాలుం డెలుంగు రాల్పడ నిట్లనియె.

—◆◆◆ధర్మరాజు తనపుత్రు లశ్వత్థామచేఁ జచ్చుట విని పలవించుట.◆◆◆—

సీ. ఎట్టివారలకైనరనెఱుఁగంగ నగునె కా, ర్యంబులగతు లుపాశయంబు బలుపు

వెలయంగ నట్లు శరత్రుల బంధుమిత్రపు, త్రామాత్యయుతముగ శ్రీనాహవమున

నందఱ నేఁ దెగరటార్చినవాఁడ నై, విజయంబు సేకొని శ్రీవిభవ మెసఁగ

నిట యేఁగుదెంచితి శ్రీనట బంధుమిత్రపు, త్రామాత్యయుతముగ శ్రీసన్తదీయ

తే. బలము నెల్లను ముట్టి శరత్రులు నితాంతఁ ఘోరముగఁ దెగటార్చిరి శ్రీకుత్సితంపు

విధమువాటిల్లె నస్థిరశ్రీవిజయమునఁ బ, రాజయను యాడు నింక ధర్మరాజనంబు.

స్రగ్ధర. బాణజ్వాలానితాంతరప్రసరణముల శుంభద్విషత్సాంద్రసైన్య

శ్రేణీకాంతారముల్ చూర్రితములు గఁ బలురక్షిడమైఁ దేజరిల్లె

ద్రోణాచార్యాగ్నివేడిం శ్రీదొడరక మెఱసెఁ శ్రీదోర్విలాసంబు వైరుల్

ప్రాణంబుల్ ¹నాఁచికోల్ దరప్పదు తుది విధి యశబ్దాబురం ప్రశ్లవైచెన్. 14

మహాస్రగ్ధర. శరదంష్ట్రాభీషణం బై శ్రీచటులరిపుమృగరసైన్యవిధ్వంసలీలా

స్ఫురణఁ శోభిల్లురాధాశుతుఁ డనుపులివిశ్శూర్జితంబుఁ సహింపఁ

వెరవుఁ దర్పంబుఁ గల్గె శ్రీవికలరిపులచే శ్రీవీటిఁబోయెం గుమాగో

త్కర మిం కేమందు నాపశత్పరికలన ప్రమాదంబునం గాక యున్నే. 15

స్రగ్ధర. శాతాస్త్రస్ఫూరవీచీరసముదయరథసాశ్చర్యసంపాదిహేలా

స్థితం బై క్రన్తుదేరకా శ బెదరక కలఁచెకా శ భీష్మవారాశిఁ దుచ్చా
రాతివ్యాసారదుర్వారతఁ దెగియెఁ గుమారవ్రజం బక్కటా ని

ద్రాతంద్రావ్యాప్తి నక్రూరతఁ బొరసి భుజాశ్రౌఢి వ మ్మయ్యెఁ జుమ్మి. 16

ఆ. అధికబలము గెల్చి శ యవనీపతులు గొంద, అతివిహీనరిపులశ్రయాక్రమమున
మడిసి రకట జలధివెడలి సన్నపుఁగ్రయ్య, మునిగి రూఁడంగుజనులమాడ్కి

చ. జనకుఁడు లేమికిం గడువిశేషాదము నొందెడికృష్ణ యిమ్మెయిం
దనయులు భ్రా తలుం దెగుట శ దా విని మూర్ఛ మునుంగునెమ్మనం

బును నవశంపుమేను నయి శ భూస్థలిఁ ద్రైల్లకయున్న తేతెనే

నిని బటుశోకవేగమున శ నిర్భరవేదనఁ జెంద కుండునే.

13

క. ము న్నిట్టితేజఁగుశోకం, బెన్నఁడు దా ననుభవించి శ యెఱుంగ దకట నేఁ

డన్నెలఁత యలఁతపెల్లున, నెన్నియనస్థలకు వచ్చి శ యెట్లయ్యెడినో.

19

వ. అని వగలం బొగిలి సొంచాలి రావింపం దలంచి తనపనుపున నవ్వెలంది ద్రుపద
విరాటులు చచ్చిననుఱునాఁడు తదీయపత్నులకు శోకాపనోదంబుసేయుటకై
సుభద్రయు నుత్తిరయును దో నగుగ విడిదలనుండి విరాటుపురంబున కరిగి
ద్రుపదుండును గొడుకులు నవ్వీటికి వచ్చునాఁడు దోడన వచ్చి కోడంద్రును
దానును నంద యున్నయాద్రుపదుపత్నింగాంచి పదంపడి సుభద్ర యర్జునునను
మతి నడసి ద్వారవతికిం బోన నమ్మత్స్యపురంబున నునికింజేసి యన్నరనాథుం
డు నకులుం గనుంగొని యతిత్వరితగమనంబునకుం దగురథంబునం జటులంబు
లై నరభ్యంబులం బూన్చికొని యుపప్లావ్యంబునకుం జని ద్రుపదనందనను దక్కు
నుమనదెసం గలుగునంగనలను ద్రుపదమత్స్యపతిపక్షంబుభామలను దోడ్కొని
యవ్వడిదలకుం జనుదెమ్మని చెప్పియేము నయ్యెడకుం జనుదెంచెద మనుటయు న
తండు తదు క్తస్తకారంబునంజనియెనజ్జనవల్లభుండు తక్కటితమ్ములును దామోదర
సాత్యకులును నడలుచుఁ దన్నుం బొదివికొని చనఁ శారవశిబిరంబునం గలజనం
బులు గొల్చి ప్రావ నేడ్చుచు నిజశిబిరంబునకుం బోయి తత్ప్రదేశంబున. 20

మహాస్రగ్ధర. స్ఫురదశ్వత్థామచంచరద్భుజలసదసివిశ్సూర్జితక్రూరధారా

పరికృతావ్యక్తగాత్రప్రకరుల సఖులకా శ బంధులం బుత్తులం దాఁ

గరుణం బుష్పంగ నార్తిం శ గనుఁగొని వికలాంగత్వముం బొంది మూర్ఛా

పరితంత్రుండై ధరిత్రిం శ బడినఁ బడిరి తరద్భాతలుం గేశవుండున్.

21

వ. ఇట్లు పడి సాత్యకిప్రయత్నంబున నందఱుం దెలిసిరి ధర్మనందనుండు వెడవెడ
దెలిసియు మగుడ నిగుడునడలున మనంబు మునుంగ వెగడొంది నందనుల
తనువులమీఁద వదనంబు బాష్పాంబుధారాక్రాంతంబుగాఁ బ్రకటాక్రందనంబు
సేయుచుఁ బలమించు చుండఁ గృష్ణార్జునులు సముచితభాషణంబుల బోధించిరి
తక్కటివారును దగుమాటల నుపచరించిరి కొండొకసేపునకు నవ్వీభుండు రోద

నంబు దక్కి.

22

తే. పుత్రులకు బాంధవులకును శ మిత్రతతికి
నగ్నికార్యంబు పైగులుచు శ నాచరించి
యొక్కచోట నాసీనుఁ డై శ యుండె ద్రుపద
తనయ వచ్చుట వార్చి నెశ్మనము దలర.

23

వ. అద్దేవియు నకులునిచేత నుపప్లావ్యంబున సుతసోదరమరణప్రకారంబు విను
టంజేసి.

24

క. అలత గదిరి నో రెండఁగఁ, బలవించుచుఁ దోడుతోడ శ బాష్పజలం బ
గ్గల మై క్రమ్మఁగ సొలయుచుఁ, దెలియుచు నాతనికి నడలు శ దీపింపంగన్. 25

వ. అరుగుదెంచి యంతంత నవనీకాంతుఁ గాంచి యధికశోకాక్రాంత మై యార్తి
గూరి యాక్రందనంబు సేయ నమ్మాద్రీపుత్రుం డొయ్యస యయ్యంగన నర
దంబు డించె నుచితవాహనంబుల నెక్కితోడన వచ్చినవనితాజనంబు లవతర
ణంబు సేసి వనట వందురుచుఁ బరివేష్టించి రప్పు డావధూరిన్నింబు. 26

క. పెనుమంచునఁ జెలు వేదిన, వసజంబునుబోలె సశ్రురవారిపరీతా
ననము¹ చెలువెడలఁ గొడుకులఁ, బనువుచుఁ జరణములు తొక్కురనడ దీనగతిన్.

వ. కొన్నియడుగులు వచ్చి వసుధాతలంబున వ్రాలిన వేగంబ వాయునందనుం డా
ద్రుపదనందనఁ గ్రుచ్చి యెత్తి ధర్మసూనుసమీపంబునకుఁ దెచ్చిన నమ్మగువ
మగుడ నిలం బడి యమ్మహీపతియాననం బాలోకించి యెలుంగు రాలుపడ దైవ
మానుషంబులు సుసంగతంబు లై యుండుటయు సతనికిసామ్రాజ్యంబు చొప్ప
డుటయు నుగ్గడించి. 28

చ. కలిమికి నొప్పు గాఁగ బలఁగఁ బయి నీకడ నాతనూభవుల్
మెలఁగఁగఁ జూడఁ గానన యశమేయభుజాబలశాలి విక్రమా
జ్వలుఁడు సుభద్రపట్టియును శ వ మ్మయి పోయె సనూసభోగముల్
గలిగెనయేనియున్ మఱవఁగ వశమే మన కాకుమారులన్. 29

వ. అని యప్పు డశ్వేతామోద్దామరణకరణస్మరణంబు దనచిత్తం బుత్తలపెట్టఁ
గోపంబు దీపింప నాసీన యై. 30

క. భూరమణ గాఢనిద్రం, గూరినసమయమున ముట్టికొని నాసుతులం
గ్రూరతఁ దెగటార్చెను బొ, పారంభుఁడు గురుతనూజఁ శ డక్రమలీలన్. 31

క. అది యాటనిపెనుఁజిచ్చై, మదిఁ గాల్పఁ దొడంగె దీని శ మాస్ప నుసాయం
బు దలంప నొండు లే ద, య్యదయుని ముట్టుకొని నామ శ మడఁచుట దక్కన్.

క. వాయుసుతుఁ బనిచి నేఁ డటఁ, సేయింపక తక్కితేనిఁ శ జెప్పెద విను మేఁ
బ్రాయోపవేశమున నీ, కాయ ముపేక్షింతుఁ జుమ్మ శ కారవనాథా. 33

- వ. అనుటయు నమ్మనుజపతి యమ్మానిని కి ట్లనియె. 34
- క. క్షితిపతితసయులు పోర, స్మృతిఁ బొందుట తగున కాదె శ నీసోదరులున్
సుతులు సతిపుణ్యపురుషో, చితసుగతులు గనిరి వగలఁ శ జేడ్పడ నేలా. 35
- వ. మనస్విని వై సనీ కుపశమించుట గర్తవ్యంబు శోకంబు దక్కు మశ్వత్థామ
యొనర్చినపరాభవంబునఁ బుట్టినయలుక వాని సమయింపక పోదని చెప్పటయ
కాదు నాతలంపును నిట్ల వాఁ డడవిం గలసినవాఁడు గానోపు సమయించుట నీ
కె ట్లఱుంగ సగుఁ జెప్పు మనిన నప్పొలఁతి యప్పాపాత్తునకు సహజం బై నశిరో
మణి గలదు దానిం దెచ్చి యిచ్చినం జూచి జీవంబుతో నుండెద నని తలంచితి నని
పరుషాక్షరంబుగఁ బలికి యప్పవమానతనయుఁ దనపాణితలంబున సంస్పర్శించి.
- ఆ. క్షుత్ర ధర్మ మాత్మఁ శ గై కొని రయమున, నరిగి పాపకర్మఁ శ డై నకుంభ
జన్మ తనయు ముట్టిరచంపుము నామది, కనలు నడలు నుడిపి శ కావు నన్ను. 37
- వ. అని నెండియు. 38

—♦♦♦—ప్రపది యశ్వత్థామం బరిభవింప భీమనేను నియోగించుట.♦♦♦—

- సీ. జతుగృహదాహానశసమునఁ జేసిన, సముదీర్ణతరపౌరుషంబుతోడ
నత్యుగ్రుఁ డగుహిడింశన సురువచ్చిన, చోటఁ గై కొన్ననిశ్శురతతోడ
యక్షులు పొడివినశయపుడు వాటించిన, యాభీలదోర్బలశవ్యాప్తితోడ
సమధిఁ బలుఁడు గీరచకునియేఁచినయెడఁ, బూనినవిక్రమశస్పూర్తితోడఁ
- ఆ. గూడ నిన్ను జనులుశగొనియాడునట్లుగఁ, జనుము నీదుబలముఁజలము మెఱయ
గీటడంపు మనల శ గలిచితి నని గర్వ, మునఁ దనర్చుద్రోణతనయు నెట్లు. 39
- వ. అనిన విని యగ్గురుపుత్రు దెసం బొడమినయమర్షంబున మేను వ్రెంగఁ బవమాన
సూనుండు ద్రుపదనందనతో ధర్మనందనుం డాడినమాట లశ్వత్థామపైఁ బోవుట
కనుమతిగా నంతరంగంబున నంగీకరించి. 40
- మహాస్రగధ. కనకప్రస్థీతరత్నో శక్తరపరివిసరశక్తాంతిరాజన్నిజస్యం
దనముం బన్నంగ సత్యాశీదరమున నకులుం శ దా నియోగించె నాతం
డును దీప్తోత్సాహుఁ డై గంధున సబలరయాశతోపరథ్యాదిసత్సా
ధనయోగం బొప్ప సారశధ్యమునకు నమరెం శ దన్తనోవృత్తియుక్తిన్. 41
- వ. ఇట్లు సహదేవపూర్వజుం దనకు సారథిం జేసికొని సమీరనందనుండు కోదండ
గదాదండాది హేతిసంపన్నం బై నయారథం బెక్కి శిబిరంబు వేగంబ వెడలి గురు
తనయాదియోధులయరదంబులచొప్పు వట్టికొని యతిత్వరితగతిం జని కురుక్షేత్ర
సంచారిజనంబులం గని యశ్వత్థామ యెక్కడ మెలంగెనో యెఱుఁగుదురే యని
యడిగిన వార లతండు కృపకృతవర్తలతోడం గరినగరంబుదెసకు నరిగి మగిడి
భాగీరథీతీరంబున కరుగుదెంచి యయ్యెడ నయ్యిరువురుం బాసి యొక్కవలని
కరుగం దానును గృష్ణద్వైపాయనమహామునియాశ్రమంబునకై తొలఁగి

తత్ప్రదేశంబున వసియించె నని చెప్పటయు నద్దిక్కు తేరు నడప నియోగించె
నట్టియెడ గర్జనందనునకు వసుదేవనందనుం డి ట్లనియె. 42

చ. అనిలసుతుండు శోకమును శ నల్కయుఁ జి త్తమునం గరంబు పే
ర్చిన గురుపుత్ర ముట్టికొనఁ శ జెచ్చెరఁ బోయెడు నీతఁ డొంటి యా
తనిపయిఁ బోవ భూరమణ శ తప్పదె కార్యము పెద్ద గూర్తువీ
వనుజులలోన నాతనికి శ నందఱుఁ బోవుట మేలు పోరికిన్. 43

వ. వినుము సకలపృథివియు దహింపఁ జాలునట్టిబ్రహ్మశిరోనామకం బనుదివ్యాస్త్రం
బశ్వత్థామకు ద్రోణుం డిచ్చెఁ బ్రియాతిశయంబున విన్వచ్చునకు నొసంగె నశ్వ
త్థామ విన్వచ్చుతోడిమత్సరంబునఁ దనీయబలనైపుణంబునకు నసహ్యంబు
వడుఁ బదంపడి యెఱింగి పాండవులపై వీడు నీని బ్రయోగింపకుండవలయు నని
తలంచి యమ్మహానీయసాధనంబు మనుష్యులపైఁ బ్రయోగించుకొలఁది గాకునికి
యుం గలదు గావున సర్వధర్మవిదుం డైనయగ్గురుం డొక్కనాఁ డస్త్రవిషయ
సంభాషణసమయంబున నతనితో ని ట్లనియె. 44

క. మనుజులపై బ్రహ్మశిరం, బనునస్త్రం బేసితేని శ నశుభం బొలయున్
విను మెన్నియాపదలు వ, చ్చిన నపరోపాయములన శ చెఱుపుము పుత్రా. 45

వ. అని చెప్పి మనోగతం బవశం బై నాలుకకు వచ్చిన వీఁ డెట్లును సజ్జనులవృత్తం
బునఁ బ్రవర్తిలెడునే యని యతండు విన నుగ్గడించె దానికి నశ్వత్థామ విషా
దంబునఁ గుందియుండుఁ గాని యగ్గురునిచెప్పినట్లు సదుపదేశకరణనిష్ఠుండు గాఁ
డతనికి దురభిమానంబును గలదు వినుము ¹(చెప్పెదఁ జరజీవిత్యంబును భర్గవర
ప్రసాదజనకకారణంబును గలిగి యుండు ననియును దివ్యాస్త్రశస్త్రవిద్యారహ
స్యంబునకు మూలం బైనయగస్త్యుచేత ద్రోణుండు వడసినబ్రహ్మశిరోనామ
కంబు దనకుం గల దనియును దత్ప్రభావంబు దేవమనుజుడనుజలోకంబులు భ
స్మీభూతంబులు సేయు నని యుండుం గావున మున్ను) మీరు వనవాసుల రై
యున్నతఱిఁ గాను మాపురంబునకు వచ్చి యాదవకుమారులతోడివినోదంబు
లం దగిలి యుండి యొక్కనాఁ డే నొంటిమై నుండ నాకడకుం జనుదెంచి
నగుచు ని ట్లనియె. 46

తే. విను మగస్త్యుండు మాతండ్రి శ వినుతతపము
పేర్చి కెంతయు నాత్మలోఁ శ బ్రీతిఁ బొంగి
బ్రహ్మశిర మనుదివ్యాస్త్రశరత్న మొసఁగె
నగ్గురుండు నా కిచ్చె నశత్యాదరమున. 47

వ. ఆదివ్యాస్త్రంబు నీ కిచ్చెద నీవు నాకుఁ జక్రం బొసంగ వలయు నని పలికిన నే
నద్దురభిమాని నాయెడం బరమస్వర్థ గలిగి యట్లడుగుట యెఱింగియు నొం

1 ఈకుండలీకరణములోనిది వ్రాతప్రతులం గానిషింపదు.

డనక యతనికి మనీయచక్రధనుర్గదాఖడ్గంబులు చూపి వీనిలోన నీకు ధరింపఁ బ్రయోగింప శక్యం బైనదాని ధరియింపు మని చెప్పి నీవు నీయస్త్రంబు నాకు నీవల వదు మిత్తునికోరినయది యిచ్చుచుండి దానికి మాటుగా నొకటి పుచ్చుకొనుట పురుషార్థంబు తెనువే యనుటయు నతండు సుదర్శనంబు వరియించినఁ బుచ్చుకొమ్మంటి నమ్మాటకు ముదితుం డగుచు నమ్మాథుండు దనవామకరంబునఁ జక్రం బనలంబించి యెత్తం జాలక దక్షిణపాణిం బట్టి యెట్లును గదలఁ దివియ శక్తుండు గాక యుభయపాస్త్రంబులను లావు సేసి తివిసినను నది కదల కుండె నాతండు డస్సి నిలిచి విషణ్ణుండై యున్న నతని నాలోకించి యిట్లంటి.

46

తే. అధికనిష్ఠమై బ్రహ్మచర్యవ్రతంబు

తోడ రుక్మిణీయుతముగాఁ ర దుహినశ్చై ల
తటమునందుఁ బరశ్రామవశ్యరము లుగ్ర
తప మొనర్చి యిమ్మహితసాధనము వడసి.

47

వ. దివిజదానవగంధర్వాదినమస్తభూతంబులు నాతోడియెత్తు రా కుండెడునట్టిదోర్విర్యంబున వెలసి నెరిల్లుదు నట్టిది దీనిమహత్త్వంబు నన్నీచక్రం బింతకమున్ను బలభద్రప్రద్యున్న సాంశాదియాదవశ్రేష్ఠులెవ్వరు నడుగరు గాండీవి శ్వేతాశ్వక సిద్ధజంబులు దపోబలంబునఁ బడసి యొక్కటికయ్యంబున కుద్రు మెప్పించి పాశు పతంబు గొనియొఁ బ్రాణంబులకంటె నే నతనికిం గూర్తు నద్దేవసమునకు నొసంగఁ దగనిది యెద్దియు లేదట్టియర్జునుండును దీని నడిగెనే భరతవంశాచార్యపు త్రుండవు సకలజనమాన్యుండవు నీ విల్లెఱుఁగక యడుగుడె దీని నెవ్వరితోడ రణంబుసేయఁ దలంచి యడిగి తనిన నగ్గురునందనుం డిట్లనియె.

48

చ. సకలజనప్రసిద్ధ మగుచక్రము నీ వైసగంగ నిష్ఠువు

చ్చికొని భవత్సహంబురుహాసేవ పదంపడి చేసి యైనఁ బో
రికి నిను నియ్యకొల్పి మదిఁ ర బ్రీతి యెలర్పఁ బెనంగి నీకు నో
డక విలసిల్లి యెల్లఁ బొగరడం బెనుపొందఁగఁ గోరి వేడితిన్.

49

వ. ఈచక్రంబు నీక ధరియింపం దగి యుండుం గాక నా కిది లేకున్న నేమి యగు నెట్లును నీతోడ సంగరంబు సేయం గలవాడ ననియె నేను నవ్వుచు నట్ల కాక యని ద్రోణాచార్యపుత్రత్వబహుమానంబున మాననీయరథ్యంబులు నభిరామ రత్నాంబరాభరణంబులు నిచ్చి పుచ్చినం జనియె నట్టిమహాహంకారంబునకుఁ గారణం బైనబ్రహ్మశిరోనామకం బనుదివ్యాస్త్రంబున నవ్యాహతసంరంభుండును (నసద్వ్యాపారారంభుండును) గ్రూరదర్శనుండును నగునశ్వత్థామచేత భీముండు బాధితుండు గాకుండ వలయు నని పలికి పద్మనాభుండు సాత్యకిసహదేవులం

జూచి మీరు శిబిరంబున నిలువుం డని నియోగించి.

50

—◆◆◆ ధర్మజధనంజయకృష్ణ లశ్వత్థామమిడికిఁ బోవుట. ◆◆◆—

- సీ. ప్రద్యోతితానేకరత్నశోభితమును, సంభృతాయుధవరిశృంబు నైన
మాన్యరథమ్మున శ సైన్యసుగ్రీవంబు, లను మేఘపుష్పవశలాహకములఁ
బూన్పించి యాభీలభుజగారికేతనం, బెత్తించి వే నొగ శ లెక్కుటయును
గాండీవధరణోద్భరటుండును దూణీర, యుగళసన్నాహసశముజ్జ్వలుండు
- ఆ. నై ధనంజయుఁడు రశభారోహణము సేసె, నగ్రజుండు నెక్కె శ ననికి నమరి
యొప్పిరమ్మరారిశయును వారు నప్పుడు, బలహరుండు నశ్వీశనులును బోలె. 51
- వ. ఇట్లు సన్నద్ధం బైనయారథంబు భాసురప్రతోదంబు పుచ్చుకొని యద్దామోద
రుండు వఱప నయ్యుత్తమరథ్యంబులరయాతిశయంబున సమీరనందనస్యందనం
బు గొండ్లొకసేపునకుం గూడె నప్పుడు భాగీరథీతీరంబునఁ గ్రోధాయత్తచిత్తుం
డగుచు నశ్వత్థామ యున్నయెడ రోయుచుఁ బోవునస్సాసని నమ్మువ్వరు
వారిచి రట్లు వారిచిన నిలువక వారిముందటం జని యతండు సూక్ష్మ
యట నిగిడించి. 52
- చ. సలిలసమీప దేశమున శ సంయమిసంఘము గొల్వఁగా నము
జ్వలమహనీయమూర్తి యగుశసాత్యనతేయుఁ¹డు తారకాగణం
బులనడుమం బ్రదీప్తుఁ డగుశూర్ణసుధాంశునియట్టు లుండ న
వ్వలనికిఁ బోక భక్తి నభీరవాదనమున్ మదిలోనఁ జేయుచున్. 53
- వ. కెలంకులు గలయం బరికించి యొక్కెడ. 54
- ఆ. మేన భసిత మలఁదిరమాననీయతపఃప్ర, యుక్తి నాదరించి శ యున్నద్రోణ
తనయుఁ గాంచి చాపరదండంబు నజ్యంబు, సేసి నుహితశరము శ చే నమర్చి. 55
- వ. భ్రుకుటితవికటఫాలభాగుండై. 56
- తే. ఓరి ధాత్రీసురాధమ శ క్రూరకర్త, కపటధార్తిక యత్యంతశకల్పషాభి
యుక్తిఁ బోయినరేయి మరహోగ్రవృత్తి, దగిలి తెంతవేగిరమునఁ శ దపసివైతి.
- వ. ఇట్లు లొడిగినఁ జావు దప్పునే లేలెమ్ము తపమ్ము సాలు రణమ్మునకు రమ్ముని కఠి
నాక్షురంబులుగాఁ బలికె నటు వలుకునాభీమసేనుం గనుంగొని యతనివెను
కఁ గదియ నడచినసవ్యసాచిధర్మజులం జూచి సవ్యధం బగునంతఃకరణంబుతో
నగ్గురునందనుండు వారలదివ్యాస్త్రవేదిత్వం బూహించి దుస్సహం బగునమ్మహా
దురితంబునకుఁ దలంకి బ్రహ్మశిరోనామకం బనుదివ్యాస్త్రంబు దలంచి యొక్క
యిషీకంబు పుచ్చుకొని యం దయ్యస్త్రంబు నావహించి యపాండవం బయ్యెడు
మని దారుణభాషణంబులతోడ రోషప్రదీప్తుం డగుచుఁ బ్రయోగించిన. 58

1 'దుదారతారకంబులనడుమం' వ్రా. ప్ర.

సగ్ర. ఆదివ్యాస్త్రంబునం దుశద్యత మయి ఘనఘోశరాగ్నియర్చిర్వితానం
బేదిక్కుం దాన యై వె శ్ లైసఁగుచు భువనం శ్ బెల్ల భస్తంబుగా నా
పాదింపం బేర్చుమాడ్కిం శ్ బరఁగి పెరిఁగినం శ్ బాద్ధునిం జూచి తద్బా
హదర్పజ్ఞానముద్రావ్యపగతభయుఁ డై శ్ యంబుజాతుండు వల్కున్. 59

వ. అర్జున యర్జున యిది బ్రహ్మశిరోనామకం బనుదివ్యాస్త్రంబు దీని నొం డస్త్రం
బు ప్రతిహతంబుఁ జేయం జాలదు బ్రహ్మశిరంబు నీవునుం బ్రయోగించి దీని ను
డిపి నిన్నును నీసోదరులను గాచికొనుము సత్వరుండవు గమ్ము. 60

క. అనవుడు సవీరుఁడు స, య్యన నరదము డిగ్గి నియతుఁ శ్ డై ధనురాచా
ర్యుని సంస్తరించి చాపము, గొని మంత్రముతోడ శరముశ్గుణమునఁగూర్చెన్.

—•—•—• అశ్వత్థామాద్ధనులబ్రహ్మశిరోనామకాస్త్రంబు లొండొంటిం దాచుట. —•—•—•

వ. కూర్చి తొలుత గురునందనునకుం గీడు వ్రేందకుండ వలయు నని ప్రార్థించి పదం
పడి నాకును సోదరులకును శుభం బయ్యెడు మని పలికి యస్త్రదేవతలకు నమ
స్కరించి యస్త్ర మస్త్రంబునన శమియించుఁ గావుత మని శివంబుఁ జింతించు
చుం బ్రయోగించిన నాదివ్యాస్త్రంబు కల్పాంతజ్వలనంబునుం బోలె నాభీలజ్వా
లామాలాకరాళం బై యుప్పరంబెల్లను దనమయంబుగా నిగిడి యశ్వత్థామా
స్త్రంబు గ్రమ్మఱింప నుత్సహించిన నది క్రమ్మఱక పెరిఁగి సముద్దామధామం బగు
టయు సయ్యస్త్రద్వితయంబునాటోపంబున. 62

మహాసగ్ర. జలధుల్ ఘూర్ణిలై నుల్కాశతములువడియెంజండభానుండుమాసెం
గుల్మశైలంబుల్ నడంకెం శ్ గురిసె నురవడిక శ్ ఘోరపాషాణధారా
వలి నాకాశంబు ధాత్రీశవలయముఁ దిరిగె శ్ వజ్రనిర్ఘోష మెందుం
జెలఁగెం జొచ్చెక జనం బశ్చెరువును భయముం శ్ జెంది నిశ్చేష్ట మయ్యెన్.

వ. ధర్మాత్ముం డగునారదుం డప్పుడు సాత్యవతేయునకు సన్నిహితుం డయ్యె నతం
డును భరతకులోద్బహుం డగునప్పారాశర్యుండును గూడి యిట్లు జగద్భయం
కరప్రక్రమోద్దాము లగునయ్యర్జునాశ్వత్థామల నుపశమింపం జేయుటకై
నడుమ నిలిచి యయ్యిరువురు నాకర్ణింప నిట్లనిరి. 64

క. పలువురు మహాస్త్రవిత్తము, లలఘుభుజాపీర్యశౌర్య శ్ లవనిఁ జనిరి వా
రలు దీనిఁ బ్రయోగించుట, గలిగెనె మానవులపై నశకల్తషులారా. 65

వ. అనిన విని సవ్యసాచి దివ్యాస్త్రజ్వాలాకలాపమధ్యంబున నిస్సంభ్రము లై యు
న్నసర్వధర్మరక్షణసర్వలోకహితాచరణపరిణతు లగునప్పరమమునులం గనుం
గొని తత్కాలోచితానుష్ఠానంబు నూహించి యమృతహాత్తులతో నిట్లనియె. 66

తే. అస్త్ర మస్త్రముతో శాంత శ్ మగుటఁ గోరి
సౌలవ కిట్లు ప్రయోగింప శ్ వలసెఁ గాని

యొండుదలఁపునఁ గా దది శ యుడుపవలయు

నేని యుడిపెదఁ బరమమునీంద్రులార.

67

క. ఏను మదస్త్రం బుడుపం, గా నీపాపాత్ముఁ డస్త్రశ్రునదహనమునం

దా నేర్పు నందఱను మీ, మానసములఁ దలఁపవలయు శ మా సేమంబున్. 68

తే. అనుచుఁ జయ్యన యస్త్రవిశద్యాప్రవీణ, మానసుం డగునరుఁ డయ్యశహీనరూప
సాధనము నశ్రమంబునశంహరించె, మెచ్చి యమ్మహామును తెదఁబిచ్చలింప. 69

చ. తపమును బ్రహ్మచర్యమును శ దానము సత్యము గల్గునాసురా
ధిపతనయుండు దక్క సముశదీర్ఘముగా నిగిడించి యమ్మహా
గ్రపుమహితాస్త్ర మొండ్రుకును శ రాదు మగుడ్వఁగ నట్టిభంగి భూ
మివతుల కాదు దేవతలు శ మేకొనఁ జాలరు కౌరవేశ్వరా.

70

వ. బ్రహ్మశిరోనామకం బగునమ్మహాస్త్రంబు దలంచి బ్రహ్మతేజోమయం బగుటంజేసి
యిట్లు ప్రయోగించి వారింప శక్యంబు గాకుండు వారినిరేని వారినిచినవారిన
తలద్రెంచు గురుభక్తియు స్రతయుక్తియు నెక్కుడు గలుగుట నక్కారవశ్రే
ష్ఠుండు నివారణపటిష్ఠుం డయ్యె నవిధంబునఁ గన్వడి యాదుర్నివాగసాధనంబు
వారింపుట నాలోకించి యమ్మనీశ్వరు లమ్మాహత్యైం బూహించి గన్వత్థామ
నిజాస్త్రసంహారంబు సేయం జూచి యది శక్యంబు గాకుండుటయు నీనమానసుం
డగుచు మాననీయోసాయుం డగుసాత్యవతేయున కిట్లనియె.

71

తే. చంపెఁ గురువిభు నాకు లశజ్ఞాకరముగ, భీముఁ డదియు నధర్మసంశ్రామవృత్తి
నంతఁ బోవక వచ్చి ప్రాణాపహార, మాచరింపఁగఁ బూని న శ న్నాక్రమించె.

చ. పరిభవజాతరోషమునఁ శ బ్రాణభయంబునఁ జేసి యిమ్మహా
శరము వివేకవర్జితవిశ్చారుఁడ నై యిటు లేసితిన్ మునీ
శ్వర యిది పాండుభూపసుతశవర్గము¹నంతటి నేర్పుఁ గాని యె
ప్పరునున మాన దివిధము శ పాపమ యేనియుఁ దాని కోర్చితిన్.

73

వ. అనిన విని యమ్మనిపతి యతనియాననంబునఁ జూడ్కి నిలిసి మీతండ్రి య
ప్పాండవమధ్యమునకు వాత్సల్యంబున నీయస్త్రం బొసంగె నీయోధవరుండు నీకుఁ
గీడు దలంపఁడు భవదస్త్రం బుపశమించుటకు నై నిజాస్త్రంబు ప్రయోగించె
మేము వలవ దన్న నుపసంహరించె నిట్లస్త్రవిద్యావైదగ్ధ్యంబున సడిసన్నకవ్వడి
వధింప నీకు వశం బగునే నీయస్త్రం బితనియస్త్రంబుచేత నివారితం బయ్యెడు
నది యట్లుండె విను మమ్మహాస్త్రంబు మనుష్యవిషయంబుగాఁ బ్రయోగించు
వానికి నశుభం బగు నొకనిచేతఁ బ్రయోగింపఁబడి యన్యునస్త్రం బుపశమించె
నేని యద్దేశంబునకుఁ బండ్రెండ్రెండ్ర నావృష్టిదురితం బగుం గావునఁ బాండవు

లను నిన్నును నిద్దేశంబును రక్షించుటకుం జెప్పితి మెప్పాట నయిన దీని నుపసం
హరింపవలయుఁ దపంబునకుఁ జొచ్చినవాడవు రోషంబునకుఁ దొలంగి సుఖవి
గమ్ము ధర్మంబున జయంబుఁ గొన నొల్లనియిప్పార్థండును బ్రీతుండై చన
నలయు భవదీయశోమణి యీతని కి మ్మట్లయిన నితండ కాఁడు పాండవు లంద
ఱును నీ దగుణీవనంబు నపహరించినంతియ సంతసిల్లుదు రిది సమీచీనం బయిన
సంధిప్రకారం బిట్లు సేయుట మే లనుటయు నుమ్మలికంబుతో నగ్గురునందనుండు
పరాశరనందనున కిట్లనియె.

74

- సీ. పాండునందనులకుఁ శ్రాతై రత్నంబులు, కౌరవనాథుభంశదార మెల్లఁ
గైకొన్నవాడు నాశభయంబుఁ దస్కర, భయమును దానవశభయము దేవ
భయమును బొరయవు శ్రీ భాధింప దాకలి, తృష నిద్ర రోగంబు శ్రీ దీనికతన
నిట్టిరత్నము వీరి శ్రీ జాలుదునె ముని, నాయక నీవచనం బలంఘ్య
- ఆ. మగుట దీని నీకు శ్రీ నర్పించితిని మదస్త్రంబు పాండవేయశ్రాగపాత్ర
గర్భములకు హానిఁ శ్రీ గావించి సంతృప్తి, బొంది తాఁ బ్రశాంతిఁబొందుఁగాత.
- క. అన విని కృష్ణుడై పా, యనుఁ డట్లులు సేయు మొంటి శ్రీ కాస పడకుమీ
యని పలుక నప్పలుకునం, గనియెను దనపలుకు తప్పగా శ్రీ నతఁడు మదిన్.
- వ. కని పాండవేయశ్రాగపాత్రగర్భంబు లని తత్సంతానసంజాతగర్భంబుల నెల్ల నుగ్గ
డించినవాడ నయితి నది సారాశర్యుండు పాండవేయభార్యగర్భంబులన పేరు
కొనుటగాఁ జేసి యొంటి కాస పడకుమీ యనియె దీని నెఱింగినవాడఁ గా
నేల యిది యనుమతిగా భావించి సకలగర్భవిధ్వంసనంబు గావించెదం గాక
యని నిశ్చయించి యమ్మునీంద్రునితో నట్ల చేయువాడ నని పలికె వారలసం
వాదప్రకారంబు హృషీకేశుం డెఱింగి నీఁడు సంయమివరుమాట గీటునం బుచ్చి
తనవలసినట్లు సేయువాఁ డయ్యె నిప్పాపాత్తునుపక్రమంబునకు నడ్డపడి చూచెదఁ
గాకున్నఁ దుది నాచేయుతెఱం గున్నదియ కాదె యని వితర్కించె నప్పు డశ్వ
త్థామచేతోవృత్తి సాత్యవ తేయుం డెఱిగియుం గృష్ణుం డెఱుంగుటయు నతం
డతనితో నట్లాపంబు సేయం దలంచుటయుఁ గనుంగొని యూర కుండె.

—●— శ్రీకృష్ణుఁ డుత్తరగర్భంబు దగ్ధంబు గాకుండఁజేయ నిశ్చయించుట. —●—

- క. వనజాత్ముండు ద్రౌణికి ని, ట్లనుఁ దునిమితి పాండుపౌత్రులందఱఁ బాపం
బునఁ బోయితి గర్భంబులఁ, దునిమెద వం దొకటియైనఁ దొలఁగింపఁ దగున్.
- క. ఏ నొక్కనిఁ బాండవసం, తానార్థము గాఁగ నిత్తు శ్రీ ధర్మముల మహా
దానంబులఁ గ్రతున్ల జన, తానందితుఁ డగుచుఁ బెంపుఁ శ్రీ దలకొనువానిన్.
- తే. అట్టిగర్భంబు నిలుపు తరక్కన్ని గర్భ
ములును భవదస్త్రమున దగ్ధములుగఁ జేయు

మనుడు సంరంభజృంభితుఁ శ డగుచు ద్రోణ
తనయుఁ డిట్లను నమ్మురాంతకునితోడ.

80

వ. పక్షపాతంబున నీ విట్లు పలికిన నేన ట్లెల చేయుదు మదస్త్రంబునకు లక్ష్యం
బులు గా గర్భంబు లొండు గలుగు లే కుండు నది య ట్లుండఁ విరాటనందన యగు
ను త్తరగర్భంబు రక్షించెద నని చూచె దప్పనికిఁ బూనితేనియు నాయస్త్రం
బున నవశ్యం బదియును విధ్వంసంబు గావించు నని పలికినఁ బద్మనాభుండు.

క. అనఘుఁ డభిమన్యుతేజం, బనూన మై మాత్యపుత్రిరయం దున్నది నీ
తునుముట గలిగిననుం ద, తనయున కే నాయు విచ్చేరదను నీర్ణముగన్. 82

క. అనిన విని నగుచుఁ గుంభజ, తనయుం డిట్లనియె నస్త్రరదగ్ధుని బ్రతికిం
చిన మేల కాదె నీవి, న్ననువు నెఱింగెదము కాక శ నరసఖ దీనన్. 83

వ. అని పలికి పరమాదరణీయు లగుసాత్యవతేయదేవకీనందనులవాక్యంబు లాద
రింపక పాండవసంతానసకలగర్భవిషయంబుగా నస్త్రప్రమోచనంబు సేసిన
నుపలక్షించి వాసుదేవుం డతనితో ని ట్లనుఁ ద్రికాలవేది యగునొక్కబ్రాహ్మ
ణుం డుపప్లావ్యంబునకు వచ్చి యు త్తరను జూచి నీపుణ్యంబునఁ బ్రాణంబులు పరి
క్షీణంబు లై నపుత్రుండు జనియింపం గలవాఁ డది కారణంబుగా భవదీయగర్భస్థు
నకుఁ బరిక్షిన్నామధేయం బగు నని పలికె నమ్మహాత్మునివచనం బన్మతంబు గా
నేరదు భవత్కృత్యం బకృతసమంబ యబ్బాలకుండు పాండవవంశకరుం డగు
నని చెప్పి తనచి త్తంబున రోషం బావహిల్లుటయు బాలఘాతి వగునీకు నశ
నంబు దుర్లభం బై సహాయరహితుండ వై దుర్గంధర క్తంబున నంగంబు దిగ్ధం
బగుచుండ మూఁడువేలేండ్లు దిరుగుము నాచేత రక్షితుం డై యక్కుమారుండు
గృపాచార్యువలన ధనుర్వేదవిదుం డై సర్వశస్త్రాస్త్రంబులు వడసి బహుసంవ
త్సరంబులు వసుధఁ బాలింపంగలవాఁడు వానికి జనమేజయుం డనుమహారాజు
ప్రభవించి నీవు సూచుచుండ నుజ్జ్వలుం డై ప్రస ర్తించు మదీయంబు లగుతప
స్సత్యంబులమహనీయప్రభావంబులు సూడు మని యాడె నప్పుడు కృష్ణుడై
పాయనుండు గురునందనున కి ట్లనియె.

84

తే. బ్రాహ్మణుఁడ వయ్యు నిట్లు క్రూరతకు రోయ, కస్త్ర దీయవాక్యంబుల నాదరంబు
సేయ కీపాపకర్తంబు సేసినాఁడ, వచ్యుతుఁడు వల్కినట్టుల శ యగుము నీవు. 85

వ. అని యిట్లు శపియించి నీచకర్తుండ పొ మ్మనిన విని యశ్వత్థామ యమ్మహాత్ముని
యాననం బాలోకించి మునీంద్రా నీవు మనుజులలోనన యుండువాఁడ నని ప్రతి
శాపం బిచ్చి నీకడన యేను వ ర్తిల్లఁగలవాఁడ నీవును శౌరియు సత్యవాదు లగు
దురు గాక యని తనశిరోముఖి పాండవుల కిచ్చి తపోవనంబునకుం జనియెఁ బాండ
వులును గృష్ణుండును నమ్మునీంద్రునకు నమస్కరించి వీడ్కొని యతిత్వరిత

గతి నరుగుదెంచి.

86

క. అరదములు డిగ్గి నగలం, బరితాపముఁ బొందు చున్న పాంచాలిం గాం
చిరి తమచేతో వృత్తులఁ, గరుణము మగుడంగఁ బొడమఁ శ గౌరవనాథా. 87

వ. అట్లు గాంచి యక్కాంతచుట్టు నాసీను లై రప్పు డగ్రజుండు వనుపఁ బవన
తనయుం డన్లుణి యద్దేవికి సమర్పించి. 88

◆◆◆ భీమసేనుఁ డశ్వత్థామశిరోరత్నంబు ద్రౌపది కిచ్చుట. ◆◆◆

క. పగతుపని సక్క నయ్యెన్, నగ మానుము రాజధర్మశ్రవై శిష్ట్యము పెం
పుగ నాదరింపు నీతా, ల్లి గదా భూపాలునుష్టరీతికముం బాచున్. 89

చ. జనపతి పంపఁ గేశవుఁడు శ సంధికిఁ బోయెడునపు నీవు సె
ప్పినగరునంపురాజసపురబెట్టిదపుందగుమాట లెల్ల నె
మ్మనమున నెక్కినన్ నిలుపురమా వగవం బని యేమి సంగరం
బునఁ బగవారు పేర్చి పొరిశ్రుచ్చక పువ్వులకోల సాతురే. 90

క. వినుము ధృతరాష్ట్రనగళం, బున మగపీఠంబు నెల్లఁ శ బొలియించితిఁ గృ
ష్ణనికారుణ్యము జిష్ణుని, పెనుఁబ్రాపును గలుగ నేను శ విగతభయుఁడ నై. 91

క. త్రావితి దుస్ససేనురుధిరం బుర ముగ్రతఁ జీటి వచ్చి క్రీ
డావిధి వానియగ్రజుతోడల్ వడి నుగ్గుగఁ జేసి యార్చి యా
భూవరుమాళిఁ దన్నితి నృపపుల్ గని సంతస మంద నింత హ
ర్షావసరంబు శోకసమరయంబుగఁ జేయుట నీకు నర్హమే. 92

క. గురుతనయుఁ డగుటఁ బ్రాణము, హరియింపఁగఁ జొరక విజయుఁ శ డశ్వత్థామం
బరిభూతుఁ జేసి యాయుధ, పరిగ్రహమాతోడ ¹లజ్జఁ శ బాయంజేసెన్. 93

వ. చూడామణి గోలుపోవుటంజేసి యాకుంభసంభవసంభవుకీర్తి శరీరంబు వడియె
ముటికిబొంది యున్న దింతియ యిటువై రంబు ²పేరు లేకుండఁ దీర్చుట యెవ్వరి
కిం జను నేమియుం గీడాడఁ దెలిపి లేక ధర్మతనయుండు నిర్మలకీర్తికి భాజనం బై
యుల్లసిలెడు నూటడిల్లుము. 94

తే. అనినఁ గొండొక తెలివొందునాననంబు,తోడ నుత్థిత యైనయాశతోయజాక్షి
ప్రభలు పర్వంగ నొప్పునాశపద్మరాగ, రత్న ముఱచేత సిడికొనిరరాజుఁ జూచి. 95

వ. భీమసేను నుద్దేశించి.

ఉ. నామన మార దీనిఁ గనిర నందముఁ బొందితి నింత సాలు నా
కీమహనీయరత్నము వశహింపఁగ నర్హుఁ డితండ యంచు నా
భూమిపుచేతఁ బెట్టుటయు శ భూవర యాతఁడు ద్రాణిగౌరవ
శ్రీ ³మది భక్తిఁ బెంపఁగ ధరించె శిరంబున దానిఁ బ్రీతుఁ డై. 96

వ. ఇవ్విధంబున.

98

తే. విలసితం బగునమ్మణి శ చెలువు మిగుల
మకాళియందు ధరించి యశమ్మనుజనాథుఁ
డుదయరాగనితాంతసశముజ్జ్వలేందు
బింబమునఁ బొల్పుపూర్వశై రలంబు పోలె.

99

వ. ఇ తైఱంగునం బాండవాగ్రజుండు సాంచాలికిఁ బ్రియం బాచరించి తత్ప్రభృ
తికాంతలును సహదేవప్రముఖపురుషులును వినఁ బవనతనయుం డశ్వత్థామఁ
బొడఁగనుట మొదలై గురునందనుండు చూడామణి యిచ్చుట తుది యైన
వృత్తాంతం బంతయుఁ జెప్ప నాభూవల్లభుండు లోనుగా నెల్లవారును నపత్య
బాధకం బైనయాబ్రహ్మశిరంబుప్రభావం బూహించి కృష్ణునిప్రతివిధానంబు
గలుగుట నూఱడిల్లియు నెట్లగునో యనుశంక నుండి రత్తతీను త్తరకుం దక్కఁ
బాండవేయవంశవధూజనంబులకు గర్భంబులు లేక యుండె నయ్యస్తోత్రమం
బవ్విరాటపుత్రియుదరంబున నున్నసిండంబు బాధితంబు సేయుట గనుంగొని
యప్పండరీకాత్ముండు ద్రాణితో సల్లాసంబు సేయుననసరంబున నయ్యస్త్ర
ఘాతవేదన లేకుండఁ దనచిత్తవృత్తిన యుడిపెంగాన యవ్విశేషం బయ్యభిమన్యు
వల్లభ యాదిగా నెవ్వరు నెఱుంగ రది యట్లుండఁ బుత్రులదేన నగ దొఱఁగ
కున్నయాధర్మనందనుండు దేవకీనందనున కిట్లనియె.

100

చ. బలమున శౌర్యసంపద సరభంగపరాక్రము లైనద్రాపదే
యుల నొకరుండ ముట్టికొని శ యుద్ధటవిక్రమ ముల్లసిల్ల దు
ర్బలుల వధించుచాడ్పునఁ గృరపాణకళాలలితంబు లొప్ప వి
చ్చలవిడిఁ ద్రుంచె నట్టె గురుశసంభవుఁ డంతకు నెట్లు సాలెనో.

101

శా. ఉద్యోగస్ఫురితుం డజయ్యభుజవీర్యుం డిద్ధవింక్రాతినం
పద్యోగ ప్రధితుండు శక్రసుతసంభావ్యక్రమోద్యద్ధను
ర్విద్యావై భవశాలి సంగరకళావిస్తారసంపేది ధృ
ష్టద్యుమ్నుం డతఁ డోర్వ కున్కి యెటు లశ్వత్థామయుక్త్రేకమున్.

102

క. తక్కును గలపాంచాలుర, నొక్కఁడ శిబిరంబు సొచ్చి శ యుక్కు దలిర్పం
బెక్కండ్రఁ దునిమెనటె యిది, యక్కజ మగు నేమికతన శ నధికుం డయ్యెన్.

వ. అనిన నమ్మహీకాంతునకు మురాంతకుం డిట్లనియె.

104

◆◆◆ ధర్మరాజునకుఁ గృష్ణుండు శివప్రభావంబు చెప్పట. ◆◆◆

చ. హరుఁ బరమేశ్వరేశ్వరుఁ గృరపాతిశయాద్ధృ నమేయమూర్తి శం
కరు నచలైకభక్తిరసగమ్యుని నవ్యయు నిందుమకాళిఁ ద
త్పరమతి నాశ్రయించి యనరపాయబలోద్భటశౌర్యసంపదన్

గురుతనయుండు గాంచి యధిరకుం డగుటం బగదీర్చె నమ్మెయిన్.

105

చ. శివుఁడు ప్రసన్నుఁ డైన నట ర్ చేయునె యెవ్వరి కైన రాజపుం
గవ యమరత్వ మైన బలఁఘస్కరు గెల్వఁగ నోపునట్టిద
ర్పవిభవ మైన నిచ్చుఁ బరిరపంఘ లనేకుల నొక్కరుండు బా
హువిలసనంబు ఘోరముగ ర్ నోర్వఁగఁ జాలుట యిగి సోద్యమే.

106

ఉ. తెల్లమి గాఁగ నేను శినర దేవు నెఱుంగుదు భూతసంచయం
బెల్ల జనింప నిల్వఁగ లఱయింపఁగఁ జేయు నతంఁడె యవ్విభుం
డుల్లమునం దలంప భునర నోత్కరవిశ్వవిధానయుక్తి వ
ర్తిలుచు నుండు భ క్తికి విరధేయుఁ డమేయుఁడు కౌరవేశ్వరా.

107

వ. అమృహాదేవునిదివ్యలీలలు సెప్పెద నాకర్ణింపుము.

108

సీ. భూతసంచయసృష్టి ర్ బుద్ధిఁ దలంచి య,ప్పర మేశుఁ గానఁగ ర్ బ్రహ్మ యరిగి
తనదుమనోస్పర్తి ర్ దగ నెఱింగించిన, నమృహాత్తుండు తరదభిమతంబు
గావింపఁ బూని తరపోవిభవం బేమి,పనులకు నై నను ర్ బ్రథమసాధ
నం బని యూహించి ర్ యంబుసమ్మార్జిత, నిజమూ ర్తి యై తపోరనిష్ఠ నుండె

తే. నావిరించియు నద్దేవర దేవురాక, బహుసహస్రవర్షంబులు ర్ వార్చియుండి
నిజతపఃప్రభావంబునరనిపుణచిత్తు, దక్షుఁ డనువాని సృజియించె ర్ ధరణినాథ.

వ. ఇట్లు సృజియించి యివ్విరించి యతని నాలోకించి ప్రజల సృజియింపు మని పంచిన
నతండు పెద్దవా రొండ్లు లే రై రేనియు సృజియించెద ననిన నప్పర మేష్ఠి పరమే
శ్వరుండు జలనిమగ్నుం డై యున్నవాఁ డేను నిన్ను నియోగించెద నింక సృజియిం
చుపెద్ద తెవ్వరును లేరు సృజియింతువు గాక యనవుడు నమృహాత్తుండు దేవాసుర
నునుష్యతిర్యగాత్మకభూతంబుల సృజియించిన నాఁకొని యవి దక్షప్రజాపతి
భక్షింపం గవిసిన.

110

ఆ. అతఁడు బ్రహ్మసాలీరకతిరయంబునఁ బాఠి, భూతతతులు నన్నుఁ ర్ బొదువకుండ
నాఁగవలయు వానిర కాహారములు గల్పితములు సేయవలయుఁ ర్ దగ మహాత్మ.

వ. అనిన విని యాజగత్కర్త యోషధులును ఫలమూలాదిభక్ష్యసంపదుపకా
రంబులుగా నృక్షలతాగుల్లంబులును గల్పించి యాభూతంబులకు వాని నాహా
రంబులుగా నమర్పించి మఱియును బలిష్ఠభూతంబులకు దుర్బలభూతంబులు
భక్ష్యం బగుం గాక యనియు నాదేశించె నంత నాభూతంబులు ప్రీతంబు లై
చని తత్ప్రకారంబున నృద్ధి నొంది సంతానరూపంబున సన్పృద్ధంబు లగుచు
నుండఁ బెద్దకాలంబునకు బాలేందుధరుండు జలంబులు వెడలి వచ్చి భూతకోట్ల
నాలోకించి కోపించి నిజలింగంబుఁ బుచ్చి నేల నిడినం గని యానీరజాసనుండు
భవునిం బ్రశమనవాక్యంబుల ననునయించుచుఁ జేర నరిగి లింగంబు ని క్షేల చేసి
తనుటయు నద్దేవుండు.

112

- క. భూతంబుల సృజించుట, కై తోయములందు మునిగి ర యత్యుగ్రతపః
స్థీతుఁడ నై వచ్చితి నొరు, చేత సృజన మగుట నిట్లు ర సేసితి దీనిన్. 113
- వ. భూతంబుల సృజించుటకుం గాక లింగంబు ¹దన కేల యని పలికి సంరంభ
విజృంభితుం డగుచు మాల్యవంతంబునకుఁ జని మహాతపంబు సేయుచుండ. 114
- క. (ఆసమయంబున లింగము, భాసురగతిఁ జూడ నొప్పై ర బ్రహ్మాదులకుం
జేసిరి పూజలు వారలు, వాసవముఖ్యామరాదిరవర్గముఁ దారున్. 115
- వ. అంతం) బెద్దకాలంబునకు. 116
- క. సుర లొకమహాధ్వర మ్మా, చరింపఁగఁ దలంచి ద్రవ్యసంపద మిగులం
దొరకొల్పి భాగయోగ్యామరుల నిరూపించి యతిసరమాహితమతు లై. 117
- వ. తొడంగి యనుష్ఠానప్రపంచప్రవ ర్తకు లగు చుండిరి గాని రుద్రునిమహానుభావం
బెఱుంగమింజేసి యయోగమూ ర్తికి భాగకల్పనం బొసర్ప రైరి దాని నెఱింగి.
- ◆◆◆ రుద్రుఁడు దేవతలు సేయుయజ్ఞంబు సేయుట. ◆◆◆—
- సీ. అతులతపోమయం ర బయి యద్భుతావహం, బయిన ద్వైర్వ్యంబున ర నతిశయిల్లి
బాలార్కసన్నిభరప్రభఁ దేజరిల్లెడు, నట్లుగా నొక్కశరరాసనంబు
సృజించి దానికి ర శింజినీప్రముఖంబు, లగునంగకములు యశ్శాంగకల్పి
తములు గావించి యురద్రామకోపానల, జ్వాలలు సాకారరలీల నిగుడఁ
- ఆ. గేలియం దమర్చి ర కృత్తివాసుఁడు సుర, శ్రేణి క్రతువు నియతిఁ ర జేయునెడకు
నరుగుదెంచె సత్వరరాభీలహేలావి, కాసభాసి యగుచుఁ ర గౌరవేంద్ర. 119
- మ. ధరణీచక్రము దిద్దిరం దిరిగఁ బాతాళంబు ఘూర్ణి లై భూ
ధరముల్ వెల్లగిలెన్ దిశావలయ మురత్కంపంబు నొందెన్ దివా
కరచంద్రాగ్నులదీప్తి మాసె సురలోకం బాకులం బయ్యె న
ప్పరమేశుం డటు తా మరుత్కృతుపరిరభ్రంశార్థి యై వచ్చినన్. 120
- చ. అనిమిషసంఘ మెల్లను భరయంబునఁ జేష్టలు దక్కి యధ్వరం
బు నడప నేర్పు తేది కురుభూవర చిత్రగతప్రకార మ
య్యె నడరి యేసె నాక్రతువు ర నీశుఁడు డెందము గాఁడఁ బాటి పో
యె నది మృగంబుచందము వరహించి హుతాశనసంయుతంబుగన్. 121
- వ. ఇవిధంబున యజ్ఞం ³బపక్రాంతం బగుటయు నిర్జరులు నిశ్చేతను లై రందు
సవితృనిబాహువులును బూషునిదంతంబులును భగునిలోచనంబులును ద్రిలో
చనుండు గోదం డాగ్రంబునఁ దునియను డొల్లను బగులను బొడిచె నప్పడు
దలరి దివిజులు యజ్ఞాంగంబులతోడం గూడఁ బలుగడలం బొఱుం దొడంగిన. 122
- క. ఆదేవుఁడు వారందఱు, నేదిక్కులఁ బోవ కుండ ర నెయిది భయం బా
పాదించుచు నలి నాఁగెం, గోదండమునారి సాచి ర గుమురులు గొనఁగన్. 123

1 ద క్కేల. (2) ఇది వ్రాతప్రతులందుఁ గనుపట్టదు. 3 బు ప్రశాంతం.

తే. ఏయ నొల్లక యమరుల శ నివ్విధమునఁ
బాదివికొని యీశ్వరుఁడు దూల శ పుచ్చ వార
లొక్క మొగి వింటిగొనయంబు శ పెక్కుదునియ
లయ్యెడుమ యనవుడు నది శ యట్ల యయ్యె. 124

వ. ఆలోన. 125

క. సుర లాక్రతువుం దారును, శరణం బనుపలుకుతోడఁ శ జరణానతు లై
కరుణకుఁ గాత్రము లగుటయు, శరణాగతవత్సలుఁడు ప్రసన్నతఁ బొందెన్. 126

వ. ఇట్లు ప్రసన్నుం డై. 127

తే. ఆత్మ కోపంబు పుచ్చి జరలాశయమున, వైచి గాలేందుధరుఁడు దేవతల నాద
రమున నీక్షించె నమ్మహాశ్ర గ్రంపురోష, మనలరూప మై యిగిరించె శ నజ్జలముల.

వ. ఇత్తైఱంగునఁ గృపాయ త్తచిత్తుం డై సర్వేశ్వరేశ్వరుండు సవితృనకుఁ బూషునకు

• భగునకుఁ గరంబులును దంతంబులును నయనంబులును నొసంగి యజ్ఞం
బెప్పటియట్ల ప్రస ర్తిల్ల ననుగ్రహార్ద్రభావంబునం బనిచిన. 129

క. అమరులు భ క్తిం గ్రతుభాగము నప్పరమేశ్వరునకుఁ శ గల్పించి రతం
డు మనంబునఁ బ్రీతుం డై, సమాహితుం డయ్యె జగము శ సంతోషించెన్. 130

వ. అట్టివి యద్దేనదేవునిదివ్యలీల లతండు కోపించిన భువనంబు లస్వాస్థ్యంబును బ్ర
సన్నుం డైన సుఖత్వంబును గనునాభూతనాథుండు గురుసుతునకు సన్నిహితుం
డయ్యెఁ గావున నయోధనరుం డొక్కరుండ శిబిరంబు ప్రవేశించి యిత్తైఱంగు
పరాక్రమం బాచరించెఁ గాని యివ్విశేషం బారథికవరునిశక్తి నైనది గా దది చి
త్తంబున నిడం బనిలేదు భీష్మద్రోణకర్ణశల్యాదు లై సమహావీరులం బోరఁ బరి
మార్ప దొరఁకొనుటకును దర్పదుర్దము లై నధృతరాష్ట్రనందనాగ్రేసరు లైన దు
శ్శాసనదుర్యోధనులఁ జలంబు నెరయ వక్షోర క్తపానంబున నూరుభంజనంబునం
బరిమార్చుటం జేసి ప్రతిజ్ఞాపూరణాచరణశోభనంబు నొంద సంభావించుటకును
గారణం బైనభవదీయదై వమానుషయోగంబునకుఁ బరమానందంబు నొందు
మని యిట్లు గోవిందుండు ధర్మనందనునకు నాశ్వాసం బొనరించె నని జనమేజయు
నకు వై శంపాయనుండు సెప్పటయు. 131

స్రగ్ధర. సాయంప్రాతర్దు తప్రశజ్వలితహుతవహ శ సై వ్విరనిర్ధూతజాడ్య
స్థాయచ్చేతకప్రసా¹దశప్రసృమరవిమల శ ప్రాథబోధానుమోదీ
మాయా²వ్యాపారదూరా శ మఖతతిహృతినిరర్తాణసంపాద్యమానా
శ్రేయోరాజత్రిలోకాశ్రితజనదురిత శ క్షేపలీలావిలాసా. 132

క. సురనిక రానందకరా, సురారికాంతావిలాసశోభాపహరా
కరుణాన క్తమనస్కా, సరిద్వరాబర్హి బర్హ శచారుశిరస్కా. 133

1 దాన్వచవిమలతర. 2 వ్యాహార. 3 మధురవి-హృతి-ధృతి-నిర్తాణ.

మాలిని. అకలుషహృదయాభిరవ్యక్త సర్వోపయుక్తా

సకలనిగమవేద్యా శ స్వాస్థ్యవిద్యోపపాద్యా

ప్రకృతివికృతిభావ శ ప్రాప్త సాంఖ్యప్రదీప్తా

¹సుకృతమయవిలాసా శ సుస్థిరానందభాసా.

13

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాః
తిక్కన సోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున సౌప్తికపర్వంబునందు
సర్వంబును ద్వితీయాశ్వాసము.

135

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి సౌప్తికపర్వము

స మాప్త ము.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

స్త్రీ పర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

సాంగత్యవిధాయవి

కానోల్లాసితకటాక్షరకరుణామయమూ

స్త్రీ సారబోధభరిత

వ్యాసాదిమనోనివాస శ హరిహరనాథా.

1

క. దేవా జనమేజయజగ, తీవరుడు గుతూహలము మరదిన్ మొలతేరం

గా వైశంపాయనవద, నావేశితదృగ్విలాసుఁ డై యిట్లనియెన్.

2

వ. తనసుతుండును సైన్యంబును బొండుసుతులచేత నట్లగుట సంజయువలన విని
ధృతరాష్ట్రం డెబ్బంగి వర్తించె నశ్వత్థామకృపకృతవర్త లారాత్రి తమచేసిన
పరాక్రమంబుతెఱంగు దుర్యోధనున కెఱింగించి పోయి రని వింటిఁ బదంపడి
కరినగరంబుదెన కరిగి మగిడి రనియు నాకర్ణించితి వార లట యెవ్వలనికిం జని
రేల మగిడి రశ్వత్థామ కృష్ణదై వ్విపాయనాశ్రమంబునకుం బోవం దక్కినయిరు
వురు నెక్కడ పోయి రవిధంబున విజయంబు నొందినధర్మనందనుం డేమి యా
చరించె నంతయుం బరిపాటిం దేట పడం జెప్పు మనిన నమ్మనివరుం డి ట్లనియె.

తరల. ధరణినాయక యట్లు పుత్రశతంబు వైరికులంబుచే

నిరవశేషత నొందుటన్ మహానీయగౌరవహీనతం

బారసి కొమ్ములు దున్న మ్రొడ్పడుభూరుహంబును బోలె ని

1 ర్భరవిపద్వికలాత్తుఁ డై ధృతరాష్ట్ర డుల్లము వెమ్మగన్.

4

వ. చింతాభరంబున నూరక యున్నం జూచి సంజయుం డతని కి ట్లనియె.

5

ఆ. నీకు నితరులట్ల శోకింపఁ దగునె యె, వ్వరిఁ దలంచి యింక శ వనరువాడ

వీవు శోకమునకు శ నెయ్యది తుది యిది, వలవ దుడుగు వినుము శ వసుమతీశ.

వ. పదునెనిమిదియక్షోహిణులు సమసెఁ బితామహపితృభ్రాతృపుత్రపౌత్రసఖసుహృ

త్సహాయులుం దెగి రందు వగపునకుం బని గానివారలు గలరే యేది కొలందిగా
వగచె దందఱకు నగ్ని కార్యంబు నిర్వర్తింపను దగినవారలకుం దిలోదకప్రదా
నంబులు సేయను వలయుఁ బొలిగలనికి నేంచేయు మనుటయు. 7

క. విపులా ర్తిఁ గూరి మనుజా,ధిప యాభూవల్లభుండు శ్రీధృతి లేమిం జం
డపవనపతితం బగుపా,నపంబుచందంబు దోప శ్రీధరణిం బడియెన్. 8

వ. పడి యుండి తల దోర్చికొనుచు నిట్లనియె. 9

వసంతతిలకము. హా పుత్రవర్గ మిటు శ్రీలాఱడిఁ బోవ దీప్త
వ్యాపార మేది మది శ్రీవందుచు దీనవృత్తిం
బ్రాపించి యన్యులకృతపం బరికింప నింకే
నోపన్ భవం బెడలి శ్రీయుండఁగ జీవితోడన్. 10

క. ఎఱకలు విఱిగినగరుడుని,తెఱఁగునఁ దేజంబు సెడినశ్రీదినకరుగతి నం
దఱు బంధులు దెగి విభవం,బఱి వెలువెలఁబాటు చునికిరేయది బ్రదు కగునే.11

సీ. సంధికిఁ గృష్ణుండు శ్రీననుదెంచి వెక్కుభం,గులఁ జెప్పె భీష్ముండు శ్రీగుంభజుండు
నట్లు హితార్థు లై శ్రీయంతలంతలు మాట, లాడిరి జామదగ్న్యాదు లైన
మునివరు లవ్విధంబున నొత్తి చెప్పి రా,బుద్ధులన్నియును దురదృష్టి నగుటఁ
బాటింప నైతి లోభమునఁ బొందునృపాలు, పాలు తత్సతులకుఁబంచి¹యాని

తే. నాకతంబునఁ బొలిసిరి శ్రీనందనులును
జెలులుఁ జుట్టంబులును సహాయులును ధైర్య
మెట్లు కలుగు వైదికముల శ్రీకెల్లు మనసు
గొలుపుఁ బ్రాణంబుతో నెట్లు శ్రీనిలువ వచ్చు. 12

క. నాకీడు దలఁప నేరక, ²శ్రీకి నెడపి పాడి యింత శ్రీసేయక పుత్రా
నీకసుహృద్బాంధవులం, బోకార్చితి బ్రదుకు టింకఁ శ్రీబాసఁగునె చెపుమా.13

వ. దైవంబు దుఃఖభాజనత్వం బొనర్చుటం బూర్వజన్మాచరితం బైననుకృతంబు లేమి
గాన నయ్యెడు వయ్యసిపరిణామంబునఁ బంచభూతక్షయంబును దుర్వినయపరిపా
కంబున సకలబంధునాశంబును సమయసంప్రాప్తంబు లయ్యె నింక బ్రహ్మపద
ప్రాప్తియ తగునది యై యున్నది యది యాచరించుట సంశితవ్రతపరాయణు
లైనపాండుసుతులు చూతురు గాక యనిన విని యజ్ఞనపతిశోకంబు శాంతంబు
సేయుటకు సంజయుం డిట్లనియె. 14

క. శ్రుతులును శాస్త్రములు బహు,శ్రుతులవలన వింటి శాంతి శ్రీచొప్పడ వలదే
మృతికి నృపు లడలుదురె ధీ, యుతు లీవిధమునకు రోయ శ్రీకుండుదురె నృపా.15

వ. తొల్లి స్మంజయుండు పుత్రశోకార్తుం డైన నమరమునిన త్తముం డగునారదుం
డుపన్యసించినయితిహాసం బభిమన్యుమరణశోకసంతప్తుం డైనధర్మతనయునకుం

బరాశరతనయుండు సెప్పినచొప్పునన యేనును జెప్ప నాకర్ణించితి గాదె యట్లు
ను గాక సుహృద్దనంబు లుపదేశించినమాటలు విన నైతి నని నీవ చెప్పె దుమ్మ
లింపం బని యేమి నీకును నీకొడుకునకు మంత్రులు దుశ్శాసనుండును గర్హం
డును శకునియు నటె యేమి సెప్పఁ గల దవధరింపుము. 16

ఆ. కొఱుతి నుఱుకుఁగానిశకొడుకెన్నఁడును గార్యతంత్రమునకుఁ జొరఁడుశదాని నీవు
మాన్పనొల్ల వతనిశమగఁటిమియును లావు, నచ్చి లోభ మెదఁ బెనంగొనంగ.

క. ఆర్యులు తటితోఁ దగియెడు, కార్య మనుష్ఠింతు రట్లుశగా కప్పని మా
త్సర్యమునఁ దిగిచి పట్టి య, నార్యులు దుదిఁ దూర వగతు శ రాపద యైనన్.

ఆ. జున్ను డెప్పగంపుఁజో టైనచటి నున్నఁ, జూచి విఱుగఁబడుటఁ శ జూడ కాత్తఁ
దీపుఁ గోరి యుఱుకుశతిండికాఁడును బోలె, నయితి వగచు టింకశననుచితంబు.

క. వగచినఁ బోయినకార్యము, మగుడునె వగవంగ లోకశమాన్యం డగునే
వగ పుణ్యగతికి మూలమె, వగ పెల్లవిధముల నుడుగవలయు నరేంద్రా. 20

మ త్తకోకిల. తాన చుట్టుఁ దగిల్చి యగ్ని యుదగ్రతం దరికొన్నఁ దా
సానుభూతికి నోర్వఁ జాలక శ యప్రయోజనవాక్యసం

తానశోషితవక్త్రుఁ డై యతిశ్చైవ్య మొందెడువానియ
టైననీదువిలాప మన్యుల శ కాడఁ బట్ట గు భూవరా. 21

ఆ. నీవుఁ గొడుకుఁ బలుకుశనిష్ఠురవచనంబు, లనుసమీగరతుల శ నతిశయిలు
సార్థురోషవహ్నిశసాల్పడి రధిప నీ, వార లెల్ల నింక శ వగవఁ దగునె. 22

వ. అని యశేకభంగులం బలికిన సంజయుపలుకులకుం జెవియొడ్డి ధైర్యంబుచిక్కఁ
బట్టి యంకిలి దేఱినయవ్విభు నాలోకించి యేల నేలం బడి పొరలెదు లె మ్మని
పలికి విదురుం డి ట్లనియె. 23

—◆—◆—◆ విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు దుఃఖోపశమనంబు చేయుట. —◆—◆—

క. పెరుఁగుట స్రగ్గఁగ రుచులం, బొరయుట యరుచంబు గాఁగఁబుట్టుట సావం
బెరయుట సాయఁ బదార్థో, త్కరములనై జ మది యెట్లుశదప్పింప నగున్. 24

నీ. బిరుదుల నై ననుశీలికివాండ్రను నైనఁ, జంపుచోఁ గడపఁడుశజముఁడు నేర్పు
లావును మర్త్యునిశచావు మాన్పఁగ లేవు, రణ మొనర్చినఁ గాని శ రాదె మరణ
మెయ్యది యవధి యింశదెల్ల వారును దెగు, వార కా కది గడవంగ వశము
గా దింత యుమ్మలిశకం బేల యట్లును, గాక నీసుతులు సంశ్రామకేళి

తే. సలిపి యింద్రుని కతిథు లై శ చనిరి యజ్ఞ, దానవిద్యాతపోలబ్ధమాననీయ
గతులు సమరానివ ర్తనశమృతులయరుగు, నట్టిగతులకుఁ బాటిగాశవండుబుధులు.

వ. కావున వారికి వగవం బనిలే దది ¹యట్లుండె సంసారంబున మాతృపితృసోదరదార
పుత్రసహస్రంబు లనుభవగోచరంబు లయ్యె నం దెవ్వరికి వగచెద వనివెండియు.

తే. యావనంబును రూపంబురజీవితంబు, ద్రవ్యసంచయములు ననిత్యములు గావె
నీనిహానికి నగ పవిత్రవేక మగుటఁ, బండితులు వగఁ గూరరు శ పౌరవేంద్ర. 27

వ. పాండిత్యసంపన్నుండ నగునీవు బంధుజీవహానికి నగవం దగునె నగవ కూర కు
నికి నే లాకర్ణింపుము. 28

ఇంద్ర వజ్రము. చింతాపరత్వంబునఁ శ జెందు దుఃఖి

క్రాంతత్వ ముర్వీశ్వర శ కాన గీషుం

¹జింతింపఁ డార్యాత్మఁ డశచింతనుం డై

యంతఃపరీతాపము శ నార్కఁ జాలున్.

29

క. ప్రియనస్తు వెడలుటయు న, ప్రియంబు వాటిల్లుటయుఁ బరీక్షానవిని
శ్చయహీను లైనయల్పా, శయలకు దుఃఖింబుఁ జేయు శ జగతీ నాథా. 30

వ. పండితుల నవి గలంపం జాల ననిన విని ధృతరాష్ట్రుం డతనిదిక్కు మొగంబు
గాఁగఁ గూర్చుండి నీసుభాషితంబులకతంబున శోకంబు డిందు పడియెఁ బండి
తులు ప్రియాప్రియనస్తువియోగసంయోగంబులనలన జనించుమానసదుఃఖిం
బుల నేమిటంజేసి పౌరయ కుండుదు రది సెప్పు మనుటయు నమ్మనుజపతి కతం
డి ట్లనియె. 31

క. ఈ లోకము నిస్సారం, బాలోకింపంగ ననఁటిరయట్టుల యని తా
లోలతఁ బొందనిపురుషుం, డేలా నెవ్వగలఁ జెందరనిచ్చు మనంబున్. 32

తే. అరయవచ్చినఁ దనమేను శ నెరన తనకు, నొండురూపులు దక్కక శయునికి యరుదె
యనుతలంపు ధృవంబుగనలవరించి, బుధజనంబులు శోకంబుఁ బౌరయ రధిప.

సీ. ఒకయింటనుండి వేరొకయింటి కరిగిన, విధమును వస్త్రంబు శ విడిచి యొండు
వస్త్రంబు గట్టిననడువును నై యుండు, నొడలు నొఱంగి యొకడొక్కయొడలు
గైకొంట నృప విను శ కడవకు సారెవై, నమర మృత్తిక యిడునపుడు విరియు
టయు వెరవారఁ బరీట్టఁగ రాక చెడుటయు, వానియె తైమనెడనృప్యుటయును

తే. నెత్తి యొకచోట డించిన శ నెడలుటయును

నెండి యవియుటయును నావశమిడినఁ బగిలి

పోవుటయు వాడుజనులచేఁ శ బొలియుటయును

గలుగుగతి మేని కెట్లును శ గలుగుఁ జేటు. 34

వ. అది యెట్లంటేని గర్భాధానవేశయందును బిండావస్థయందును బ్రసూతిమా
త్రంబున బాల్యంబునను యావనంబునం బ్రౌఢత్వసమయంబునను వార్ధకంబు
నం గర్తానుదూపం బగునాశంబు శరీరంబునకు సంప్రాప్తం బగు నిది కొలందియని
యెఱుంగ రా దట్లగుటం దమతమసుకృతదుష్కృతంబుల తెరువులఁ బోయిననీత
నయాదులవలనివగలం బొగులం బ్రయోజనంబు లేదు ప్రాజ్ఞులు వివేకంబున సం

- సారంబు దుఃఖబహుళం బని యెఱింగి తద్రూపగహనంబు గడచి శాశ్వతసుఖం
బుఁ బడయుదు రనిన విని యాంబికేయుండు సంసారదుఃఖబహుళతయును దద్ద
హనత్వంబును నెఱింగింపు మనుటయు నవ్విభునకు విదురుం డిట్లనియె. 35
- తే. కలసి శుక్ల శోణితములురకరుడుగట్టి, విను మమేధ్యమధ్యమునఁ బ్రవృద్ధిఁ బొంది
కాలనశత నప్పిండ మంగంబు లెల్లఁ, గలిగి శిశువు మారుతగతి యెలర్ప.
క. వెడలునెడ గాఢపీడం, బడి నుడివడి యొని నొత్తు ర వడి యొకభంగిన్
వెడలఁగ గ్రహభూతము ల,స్పృడు దొడఁగి యనేకదురితములు గల్పించున్.
వ. ఇట్లు బనియించి మనుజుండు. 38
- క. బాలత్వంబున ననివే, కాణోలత శుచియు నశుచి ర్ యైనదియు సమం
బై లీల జుగుప్సితవిధి, శీలత నొందంగ దుర్విశేష్టలఁ దిరుగున్. 39
- క. యశాననమున విషయపర, త్వావేశము దుఃఖకారి ర్ యై యలఁపఁగ నా
నావిధదుర్వినయములకుఁ, చావల మై మెలఁగు నిందితప్రక్రియలన్. 40
- మత్తకోకిల. నృద్ధుఁ డై నతఁజ్ఞ బలంబును ర వీరయం దటుగంగ దు
ర్బుద్ధి వాటిల మ్రగి యింద్రియముల్ విశక్తతఁ బొంద దో
ఘోర్దతిఁ రుజుదృఢవింపఁగ ర్ నొండురూ పగుపాశసం
బద్ధుఁ జేసి జముండు దివ్వఁగఁ ర్ బాయు నబ్భవముం దుదిన్. 41
- వ. కావున సంసారంబు దుఃఖబహుళం బగుట విస్పష్టం బది యట్లుండె లోభక్రో
ధమదోస్తత్తు లై దుర్మతు లింద రమింతు రిందలిసుఖలేశంబున కై యొండొరు
లం జెఱుపను జంపను జొచ్చి ధర్మపథంబు దప్పి యమకింకరులచేతం బడుదు
రితైఱంగు బుధులవలనఁ దెలియ విని విమలస్వాంతులు సన్తార్గంబున వర్తి
ల్లి నిత్యానందస్వరూపు లగుదురు దీనిగహనత్వంబు పెద్దలచేత వినినతె
ఱంగు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 42

—◆—◆—◆ విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు సంసారగహనంబు తెఱం గెఱింగించుట. —◆—◆—◆

తరువ్రాజ. అతిదుర్గ మగునరణ్యప్రదేశమున, నవనీసురుం డొకఁ ర్ డరుగుచునుండ
మితి లేని ఘోరంపురమృగములు శరభ,మృగపతిప్రముఖముల్ శిమిక్కిలిభయము
మతి కావహించుచు ర్ మార్గంబునందు, మల్లడిగొనుడు నురన్తార్గయానమున
ధృతిదూలఁ జన నవి ర్ తిరిగె వెన్వెనుకఁ, దెక్కలికాఱుఁ దోఁతెంచి రాతనికి.

వ. అట్టియెడ. 44

తోటకము. గరుసాఱఁగ మేను ప్రకంపమునం
బారిఁ దొట్టు వడం బదరముల్ దొలఁగం
జొర నెచ్చొటు లేమి సరసువ్యయభీ
భర మొందినఁ జేడ్చడురభావముతోన్.

45

గీ. దెసలు గలయంగఁ జూచుచు శ దిక్కు దనకు

నెవ్వరును లేమి వెగడందు శ నెంతడవ్వు

సనిన నడవికిఁ గడ లేమిరీయును మృగవ్ర

జంబు పొదువుటయును గొందరలంబు సేయు.

46

వ. అప్పు డాభీషణారణ్యంబున నేదిక్కు సూచినను నటించుగా నొడ్డినయురులు
దోచె ఘోరాకార యగునొక్కయువిద యతనిం గొంగిలించుకొనియొ
బంచళిరంబులును నగనిభంబులు నగునాగంబు లనేకంబు లవ్వనంబునం
గ్రందుకొనం దిరుగుచుండఁ దత్ప్రదేశంబున నొక్కయుదసానంబు వల్లివితా
నంబుచేత సంవృతం బై మీఁదఁ దృణంబులు నరఁగి నిగూఢం బై యున్న
నవ్వరుషుం డానూతం బడి యొక్కబలుదీఁగం దవిలి తలక్రిం దై వ్రేలుచుఁ
గొమ్మ నున్న పనసపంటిచందంబున నుండఁ న ట్లయ్యనస్థ నొందియు నక్కు
పంబులో నొక్కభీమభుజంగంబు నాలుకలు గ్రోయ నాటుదలలును బండ్రెండు
కాళ్లును గృష్ణశబలవర్ణంబును గలమహాగజం బానూతిదరి నున్నతరువుఁ
జేరం జనుదేర నందు శాఖోపశాఖల నానావర్ణంబు లగుమధుకరంబులు మధు
సంచయనం బాచరించి వ ర్తింప సితాసితంబు లగుమూషికంబు లమ్మహీరుహం
బుమూలంబు నటకు చుండ.

47

ఉత్సాహవృత్తము. ధరణినాథ వినుము మధువురధార తెల్లప్రొద్దునుం

దొరుగుచుండఁ నతఁడు వాని శ దోహలమున నానుచుం

బారయఁ డెట్లుఁ దృప్తి వగలరప్రోక యైనయట్టిదు

స్తరపుటున్ని కొల్లఁబాటుఁ శ దన్కఁ డించు కేనియున్.

48

వ. ఇ ట్లున్నయతనికి నాబహువ్యాళంబులం దెక్కలికాటులయురులవలనను న
య్యుగ్రకామినీకారణంబుననుం బంచళిరస్కంబు లగుసామజంబుల సందడి
నాకూపంబులో నున్నయద్దారుణదర్శికరంబుకతంబునను నూతిదరిం జరించునగ్గ
జంబుఘోరత్వంబునం జేసియు మూషికంబులతరుపతన హేతుభానంబుననునాచం
చలచంచరీకంబులకారింతుటనుం జేతోవృత్తంబు వికలతాయత్తం బై యుండ
నతండు జీవితాశయు విడువం డనిన విని విమరునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 49

క. మనమునఁ గృప వుట్టెడు న, ట్లనయముఁ గీ డైనయునికి శ కాతం డెఘ్నే

గనియెను విడుమర దానిన్, విన వలతుం జెప్పవే విరవేకనిగూఢా.

50

కవిరాజవిరాజితము. అనవుడు ని ట్లనురసన్నరపాలునరకాతఁడుమోక్షమునర్థి జగ

జ్జనులకుఁ బుట్టుట శ సన్నతిఁ గోరి విశారదు లాదరశసంభృతు లై

యనఘ సుదు స్తర శ మైనభవంబున శ క చ్చగునీయితిహాసము బో

ధనమహానీయవిరేధంబునఁ జెప్పి రుదాత్తగుణాశ్రయశతామహితా.

51

. కావున నేతత్స్వరూపం బభివ్యక్తంబుగా వివరింప వలసి యుండు వినుము

చెప్పెద నాదుర్గంబు సంసారగహనంబు వాలుమృగంబులుఁ దెక్క
లికా టుగులు రోగంబులు కామిని జర పంచశిరస్కంబు లగుగజం
బు లింద్రియప్రపంచంబు లాకూపంబున నున్ననాగం బంతకుండు తీగ జీవి
తాళ కూపంబునుపాంతంబున నున్నయవనీరుహం బాయువు దానిదెస నడచు
సామజంబు సంవత్సరంబు తదీయశిరంబు లాటును ఋతువులు తత్పాదం
బులు పండ్రెండును మాసంబులు తరుమూలంబు నటుకునెలుక లహహ
రాత్రంబులు మధుకరంబులు కామంబులు మధుధారలు కామరసంబులు
మధుసంచయనం బాయువు వానివలన మానవు లాసక్తు లగుదు రిట్టిసంసార
చక్రంబుపరివర్తనంబు బుధు లెఱుంగుదురు వారు దీనిపాశంబులు ద్రెంపం
జాలుదు రనిన విని యాంబికేయుండు విదురున కిట్లనియె.

52

క. హిత ముపదేశించితి వీ, నతినిర్మలచి త్తవృత్తి ర్వగుట సుజననం
స్తుతగుణ యింకను జెప్పుము, ధృతికారకవచనపద్ధతీ విశదముగన్.

53

వ. అనుటయు విదురుం డవ్విభున కిట్లనియె.

54

కవిరాజవిరాజితము. అనయములోలతమై విషయప్రచరయం బనుదు స్తరపంకమునన్
మునుఁగుచుఁ దేలుచు నుండఁగఁ గాలము ర్ముట్టి రుజన్ జర నెవ్వగ పై
కొన దొరకొల్పి క్రమంబున నంగముక్తౌవ్వను జెల్వును బాపి ప్రయో
జనరహితంబుగఁ జేసి యపాత్రపురజా వైనరించుఁ గురుప్రవరా.

55

వ. అని మఱియును.

56

క. తేరు శరీరము దానికి, సారథి సత్త్వంబు తురగశ్చయ మింద్రియముల్
దారుణతరబుద్ధివ్యా, ¹పారము లొనరంగ గనపరపగ్గము లధిపా.

57

క. నరవర యేర్పడ విను మ, త్తురగంబులపటురయంబుతో ²ననుసరతం
దిరుగుపురుషుండు సంసృతిఁ, బరువడి భ్రమియించు నవశశభావవ్యాప్తిన్.

58

క. వానిఁ దమయిచ్చ నొందుం, బోనీ కుండంగ నాఁగురపురుషుండు సంసా
రానేకదుఃఖభాజన,తానిరసనమునకు నేర్చు ర్ధరణీనాథా.

59

క. యమునియధీనం బిది దుఃఖముల ననేకములఁ జేయఁ ర్గా నోపు నృపో
త్తమ యీరథ మది యడఁతురు, విమలవివేకౌషధమున ర్విను మార్యజనుల్.

వ. ఆపగ్గంబులు శీలం బనువెరవుతో నలవరించి తద్రథవేగం బార్యు లుడుపు
దురు నారలు జననమరణాదులవలనిభయంబు నుజ్జగించి పరమసుఖంబునొందుదు
రింతయు నెఱింగి శాంతి నొంది పుత్రాదిజ్ఞాతులకు నౌర్ధ్వదై హికంబులు సేయిం
చి సుఖవి గ మ్లనిన విని యమ్మాట లన్నియుం బోవిడిచి తుదిం జెవి సూడినట్టి
దయినఁ బుత్రపరలోక క్రియావిషయం బగుమాటకు శోకం బతిశయిల్ల మూర్ఛిల్ల
నట్టి సమయంబునం గృష్ణదై వ్వానమనీంద్రుఁ డయ్యెడకు విజయంచేసిన

విదురసంజయాదులు సంభ్రమంబున నెదురునచ్చి ప్రణతు లై ధృతరాష్ట్రునకు
శిశిరజల సేచనలలితవ్యజనవీజనంబుల నాచరించిన నతండు సేదదేటుటయు నతని
కమ్మహాత్మునిరాక యెఱింగించిన నమ్మహీపతి యతనికి దండనమస్కారంబు సేసి
గద్గదిక నెలుంగు రాలుపడ నిట్లనియె. 61

దోదకవృత్తము. మానుషజన్మము శ్రీ మాన్యవివేకా
మానసదుఃఖసరమాజము నెల్లం
దాన ఘటించుచు శ్రీ దైన్యము దెచ్చుం
గాన భవం బిది శ్రీ గాల్పనె తండ్రి. 62

మంజుభాషిణీవృత్తము. ధన మంతయుం బొలియ శ్రీ దారుణంబుగాఁ
దనయవ్రజంబు దెగ శ్రీ దైన్య మారఁగాఁ
దనబంధు లందఱు మృతంబుఁ బొంద నె
వ్వని నై న శోక మనునవహ్ని గాల్పదే. 63

ఉపజాతివృత్తము. మునీంద్ర నిర్భాగ్యత శ్రీ ముట్టి చావుం
గా నేర దయ్యెం గడుగట్టిచి త్తం
బనూనమూర్ఖం దెగఁటాఱియుం దా
రా నేర్చె నిమ్మేనికిఁ శ్రీ గ్రమ్మఱంగన్. 64

—◆◆◆ కృష్ణద్వైపాయనముని ధృతరాష్ట్రునకు దుఃఖోపశమంబు చేయుట. ◆◆◆—

వ. ఇంక నేమి సేయువాడ నని పలికి యూర కున్నయన్నరనాథునకు మునినాథుం
డి ట్లనియె. 65

ఉత్సాహవృత్తము. నీవు ధర్మభంగి నెఱుంగనేర్తు నీతికాశలం
బావహిల్లు ¹నీదుమనమునందుఁ గాన యేను శో
కావిలత్వ ముడుపఁ బూని శ్రీ యరుగుదెంచితిన్ సుతా
భావజనితదుఃఖవార్ధిశపార మెద్దు పుత్ర కా. 66

క. భూతము లనిత్యములు నీ, వీతెరు వెప్పుడును విం దరహీనధృతిన్ నీ
చేతోగతి నలవఱుపుము, భూతానిత్యత్వ మదియ శ్రీ పుచ్చును వగలన్. 67

ఆ. అరయ జీవలోకశ్రమధ్రువ మన నరు, నొడలిబ్రదుకుఁ జావుఁ శ్రీ గడవ దనఁగ
వినియు నెల్లఁ గనియు శ్రీ వీతవివేకతఁ, బుత్ర మగణమునకుఁ శ్రీ బొగుల నగునె. 68

వ. అదియునుం గాక. 69

సీ. నీ వెఱుంగకయుండఁగా వచ్చెనే వైర,బంధంబు కౌరవశపాండవులకు
నీపుత్రకుండ దీనినికిఁ గారణం బిది, విధినిర్మితం బైనశ్రవిధము నువ్వె
కౌరవజాతినంశ్చయ మపశ్యంబుగాఁ, గలయది యై చెల్లెఁగొక క్రొత్త
యైనదియే బంధు శ్రీ లాజవిహారత, త్వరత మై సద్గతిఁ శ్రీ బడిసినారు

ఆ. వారి కేల యింతరీగన నట్లును గాక, విమలబుద్ధి యైనరవిదురుఁ డిట్లు
లగుట యెఱిఁగి బుద్ధి రీతగఁ జెప్పె నీకు జూ, దంబుసమయముననరదాని వినవ.

1 దోదకవృత్తము. దేవకృతంబులు రీధీరుల కై నన్

భూవర మాన్వఁగఁ రీ బోలునె యెట్లుం

గావున నోకమురీగాఱియ దల్లం

గా నలదే తుదిరగొనిన మొప్పన్.

71

వ. దేవతలకుం గృత్యం బయినదానిఁ దత్ప్రత్యక్షంబున వింటి నది నీకు
మేలు గోరి చెప్పెద నాకర్ణింపు మే నశ్రమంబున నెం దయినఁ జరింతు నొక్క
నాఁడు దేవసభకుం బోయితి నందుఁ బురందరప్రముఖబృందారకులను నార
దాదిమునిబృందంబులనుం గాంచి సుఖగోష్ఠి నున్నసమయంబున భూదేవి
యచ్చటికి నచ్చి యవ్విబుధులతో ని ట్లనియె.

72

క. మీరలు బ్రహ్మసభను మ, ద్భారము మాన్పుటకు నలినీబనిఁ బూనితి రె

క్కారణమునఁ దడసితి హా, యేరూపునఁ దలుఁగుదాన రీ నేను భరంబున్. 73

వ. అనిన విని నన్వలోకి సమస్కృతుం డగునారాయణుండు నవ్వుచు నవ్వెలంది
కి ట్లనియె.

74

తే. వినుము ధృతిరాష్ట్రుఁ డనురాజు రీ తనుజశతముఁ

బడయు దుర్యోధనుం డనఁ రీ బరఁగుపెద్ద

కొడుకు నీభార మంతయు రీ నుడుపు నతఁడు

తడయ కయ్యెడు నది నగఁ రీ దక్కు మబల.

75

వ. ఎ ట్లనిన.

76

క. వానిం జగవను గావం, బూని సకలరాజలోకమును నీనుమెయిన్

సేనాసముదయములునుం, దానుఁ గురుక్షేత్రసమరరదారుణతఁ దెగున్.

77

వ. సోదరసముదయసహితంబుగా నతండును మృతుం డగు దానంజేసి భవదీయ
భారంబు వా యు నిశ్చింతంబునం జనుము భూతధారణం బొచరింపుము పొ మ్మని
పలికి యద్దేవిని వీడుకొలిపెఁ బదంబడి సకలప్రజాసంహారకారణం బై కల్యం
శంబున దుర్యోధనుండు జనియించె నక్కుమారుండు.

78

తే. ఒగులయున్నతి నయిరింపరనోపఁ డధిక, బలుఁడు క్రోధి శూరత్వసంరపన్నబుద్ధి
బుద్ధి సెప్పిన వినియెడురప్రోడ గాఁడు, 2 గాన వై గంబు విడువఁడు రీ కౌరవేంద్ర.

క. తమ్ముఁడు శకునియుఁ గర్ణుఁడు, నమ్మానవపతికిఁ దగినరీయనుచరు లతనిన్

సమ్మదమునఁ గలసిననృపు, లమ్మెయి వారలు వినాశరీమగు తే లుడుగున్.

80

తోదకవృత్తము. తమతమతప్పులఁ రీ దా రెరియంగా

1 రుక్మవతీవృత్తము. దేవకృతంబుల రీధీరుల కై నన్, భూవరమాన్వం బోలునె యెట్లుం, గావు
నీలోకంబు దొఱంగం, గావలదే నీ గౌరవమొప్పన్. 2 కండగరువంబు.

విమలమతీ యిటు శ్రీ వీరికి నై శో

కమున దహింపఁగఁ శ్రీ గాదు మనంబున్

సముచిత మి త్తతీ శ్రీ శాంతము సుమ్మి.

81

వ. అని చెప్పిన నవ్విభుండు దనకుం బొండవార్గజుం డవమానం బొచరించు నను
శంక నూని యునికి యమ్మహామునిదివ్యబోధంబునం దేటపడి యుండుం గావున
నత్తాపసోత్తముండు వెండియు నిట్లనియె.

82

క. పొండవులవలనికి డొ, కొండును లే దధిప నీదుశ్కొడుకులు ధరణీ

మండల మంతయు మ్రింగిరి, పొండునృపతిభాగమునకుఁ శ్రీ బాపిరి వారిన్.

83

వ. దానంజేసి యిట్లు సకలకౌరవ్యులకు నఖిలభూపతులకు నిఖిలస్రజలకును బాలియ
వలసె నిది యంతయు మున్న యెఱుంగుదుఁ గావున.

84

ఉత్సాహవృత్తము. వినుము నారదుండు దీని శ్రీ వినఁగఁ జెప్పె ధర్మనం

దనున కతనిమనము కరుణ శ్రీ దవిలి యున్ని హింసకున్

గొనకొనంగఁ జొరమి నతఁడు శ్రీ కురుకులంబుతోడిపొం

దునక పడఁజె జగము మెచ్చఁ శ్రీ దొడఁగి వెక్కుభంగులన్.

85

తే. ఏను నతనికిఁ జెప్పితిఁ శ్రీ గాన యాతఁ, డధికయత్నంబు సేసెఁ దానంతవడియు
వైర మెమ్మెయి మాన్పంగశ్రేణఁ డయ్యె, నియతిఁ దప్పింప నేరికి శ్రీ నేర నగునె.

క. ఏ నిది యంతయు నెఱుంగుదుఁ, గాన నృభాశోకనమ్మిఁ శ్రీ గాలమికిని నీ

మానసమునఁ గృప కలిమికిఁ, గా నొడివితి దేవగుహ్యోగతియుఁ దెలిపితిన్.

87

భుజంగప్రయాతవృత్తము. వినీతుండ వై ధర్మశ్రవేదిత్వబుద్ధిం

దన గొండునీ విట్లు శ్రీ దైన్యాతి రేకం

బునం బొంది శోకాగ్నిఁ శ్రీ బొక్కంగఁ గుంతి

తనూజాగ్రజుం డాత్మఁ శ్రీ దాఁ గుంద కున్నే.

88

క. డెందము తిర్యగ్యోనుల, యందును గరుణాసమగ్ర శ్రీ మై యుండు భన

న్నందనుఁ డజాతశత్రున, కుం దచ్చరితంబు నీవుఁ శ్రీ గొంత యెఱుంగవే.

89

మానినీవృత్తము. కావున నీదెన నాతనికిన్ విముఖత్వము గల్గదు భక్తిమెయిం

దా వినయం బెనయం గొనియాడుట శ్రీ దప్పదు కాంచెద వాతనిపై

నీవును నెయ్యముఁ గారుణికత్వము శ్రీ నెక్కొనఁ దమ్ములు నవ్విభుండు

నేవురపెట్టుగ సంతతికల్తీయ శ్రీ నీమది నిల్పుము పెం పొలయన్.

90

తే. దై వకృతము నాపంపు చిత్రమునఁ బెట్టి

పుత్రశోకంబు విడు పొండుశ్రుత్రు లధిప

తగరె నినుఁ గొనియాడి పుత్రత్వవృత్తిఁ

బరఁగ నది కీర్తిధర్మసంరపాది గాదె.

91

వ. వనట యనియెడునగ్ని నెఱుక యనియెడునీట నార్పుము ప్రాణంబులు ధరి
యింపుము సముచితవృత్తి జరియింపు మనిన విని చింతాక్రాంతుం డై
కొండొక సే పూరకుండి ధృతరాష్ట్రండు తేజోధనుం డగునత్తాపసోత్తమున
కిట్లనియె. 92

క. మును శోకానలతాపం, బునఁ బొగులుట నొం డెఱుంగఁ శ బోలక దుఃఖం
బున నునుఁగ నలసె నీదువ, చనములు విని మునివరేణ్య శ శాంతుఁడ నైతిన్.
క. ధరియించెదఁ బ్రాణము మది, నెరియక యుండంగ శోక శ మేఁ దొఱఁగెద ని
ర్భరబాంధవంబు నొందెదఁ, బురుషోత్తము లైనపాండుశ్రుత్రకులదెసన్. 94
వ. అనుటయు నమ్మహాత్ముం డట్లగుట మేలని పలికి యంతర్ధానంబుఁ జేసె నిట్లు
ప్రబోధితుం డై యాంబికేయుండు గొండొక ప్రాద్ధూరకుండి సంజయుం బేరు
కొని పయనం బొయితంబు సేయు మని చెప్పి విదురుతో నీవు గాంధారిని గుం
తినిం దక్కుఁగలకారవవధూవర్గంబును దోడ్కొని రావలయు మనము పొలిగ
లనికిం బోవు చున్నవార మని యెఱింగించి వెలువరింపు మనిన నయ్యిరువురు
నట్ల చేసిన. 95

—◆◆◆ ధృతరాష్ట్రండు సపరివారంబుగాఁ బోలికలనికిం బోవుట. ◆◆◆—

క. ఆరం గూరినశోకము, భారంబున మేను దూలఁ శ బరవశగతి గాం
ధారి చనుదెంచె నన్వసు, భారమణునికడకు జనవీరతానము వైగులన్. 96
వ. కుంతీప్రముఖం బైనకురువృద్ధనారీజనంబును బరివారవనితాజనసహితంబుగాఁ
దగతరంబ యరుగుదెంచె నట్టియెడ. 97
సీ. చేతులు నడుదల శ సేర్చు టుత్కటశోక, మాకారములు దాల్చినట్టు లుండ
విరిసినవేనల్ శ వెన్నులఁ బ్రక్కల, నెఱసి చూపఱదృష్టి శ నీఱు సేయ
నందంద దొరఁగెడు శ నశ్రుజలంబుల, వెంపున మోములు శ ముంపఱబడఁగ
నేమియుఁ దొడవులు శ లేమిఁ బాడఱియున్న, యంగఁబులందుడై శ న్యంబు నెరయఁ
తే. బతుల నన్నలఁ దమ్ములశ్రుతుల హితులఁ, బేరుకొని వాతులెండంగఁ శ ప్రేముడించి
పనువుపలుకులు వినువారి శ వనటఁ దేల్పఁ, గురుకుమారనారీజనశోటి వచ్చె. 98
క. చెలు లైనఁ జూడఁ బయ్యెద, దొలఁగుటకును సిగ్గు వడువశధూజనతతి య
త్తలయెదుర నేకవస్త్రం, బులతో నంగములు వికృతిఁ శ బొందఁగ నడచెన్. 99
క. కొండొకవగపున కేనియు, నొండొరువులఁ దెల్చునట్టిశ్రయవిదలు చిత్తం
బొండొండ వనట మునుఁగఁగ, నొం డెవ్వరుఁ దెలుపలేక శ యుండి రవశ లై.
వ. అట్టియెడఁ బురంబున నచ్చ టచ్చట. 101
తే. విపులహర్షతలంబులు శ వెడలునట్టి
వెలఁదిమొత్తముల్ వైల్చె బరల్వేటకాఱు
పతులఁ జంపిన గిరిగుహశ్రవతతి వెడలఁ

బాటుసింగంపుఁబెట్లకుఁ శ బాటి యగుచు.

102

క. ము న్నెన్నఁడు నెవ్వరికిం, గన్నులెదురఁ బడనియట్టిశకాంతలు జను లె
ల్ల న్నిలిచి చూడ వెడలిరి, కన్నులు గమరన్ సుహృన్నిశకాయంబులకున్. 103

వ. అప్పుడు కురువీరాగారంబులనుందు హాహాకారంబు లెసంగె నిట్లు వనితాజ
నవ్రాతం బేతెంచి ధృతరాష్ట్రసూరెల నాక్రందనధ్వనులు సెలంగ నిలిచె విదు
రుండు డగ్గుత్తికపడుచు నయ్యువిదల నూరార్చుచుఁ దగువారల నుచిత వాహనం
బులవై నిడియె సద్ధరణీనాథుండు నిజయోగ్యయానంబునఁ జనఁ దోడన యాత
మ్ముండును గాంధారీప్రభృతులం దోడుకొని సంజయసహితంబుగాఁ జనియెఁ బి
న్నలు పెద్ద లనక సకలపౌరలోకంబునకు శోకం బానహిల్లినం బె లెనరోదనప్ర
ణాదంబుల దిక్కులు పిక్కటిల్లెఁ బ్రళయకాలజ్వలసజ్వాలలం బొదునంబడుజం
తువు లాక్రోశించుచంసంబు దోఁచెఁ బురిఁ గల నైశ్యశూద్రశిల్పిశర్వార తక్షక
క్షౌరక స్వర్ణ కారకరజకాదు లమ్మహీపతి బలసి చని రివిధంబునం గ్రోశమాత్రం
బు చని రాసమయంబున. 104

నీ. ఆచార్యసుతుఁడుఁ గృపాచార్యుఁడును గృత,వర్తయు నెదురుగా శ నచ్చి రథము
లంతంత డిగ్గి శోశకార్తి నంగంబులు, దూల బొప్పంబులు శ దొడుఁగఁచుండఁ
గా ధృతరాష్ట్రునిఁ శ గాంచి గద్గదకంతు, లగుచు నాతని కిట్టు శ లనిరి నీదు
తనయుండు భుజబలదర్పంబు దుర్వార, శౌర్యంబు మెఱయంగ శ సంగరంబు
తే. సేసి యింద్రాదిసురల మోర్చించి వారి, కతిథి యై చని పరమసుఖానుభవము
దగిలె నేము మువ్వరమునుదక్క నమ్మ,హీశుతోడన సైన్యంబురెల్లఁ జనియె.
వ. అనినఁ దదనంతరంబ. 106

—◆◆◆ కృపాచార్యుఁడు గాంధారి నూర్చినప్రకారము. ◆◆◆—

తే. తనుజశోకార్త యైనగాంధారిఁ జూచి, యడలు తనదుచి త్తంబున శ నతిశయిల్ల
నలఁతఁదేర్పంగఁదలఁచి తానల్లఁజేరి, యమ్మహాదేవితోడ నిరట్లనియెఁ గృపుఁడు.
మణిమాలావృత్తము. భవదీయసూను లరిసైన్యశీపజ్జిఁ గొనికొల్చిరెల్లఁ బొగడన్
వివిధాస్త్రశస్త్రమయసాంద్రవృష్టిఁ దెగటాటి పెంపు మిగులన్
దివి కేఁగి యందు మహనీయతేజ మెసంగంగ హృద్య¹బలభి
ద్ధృవసౌఖ్యసంపదలు గాంచి సంరతోషమునఁ జేలి రేల నగవన్. 108

స్వాగతవృత్తము. అం దొకండును రరణావనిభీతిం, బొందకేలులనుబోటుల డప్పిం
బొంది యైనఁ బొలిరవ్రావఁడ దానం, బొంది రూర్ధ్వగతిఁ శ బుణ్యచరిత్రా. 109

వనమయూరవృత్తము. పోర నొడ లస్త్రపరిపూతముగ ధీరో

దారతఁ బిఱిందికిఁ బరదం బిడక దృప్య

దైవ్రితతి నొంచి తెగువారగుట మేలు

ద్వీరమణకోటికని శ వేదములు సెప్పన్.

110

క. దానాద్యుత్తమకర్తవి, ధానంబులఁ బడయుగతు లురదాత్తరణమునం

జా నేర్చువానిచనియెడు, మానితగతిఁ బోల వండ్రు శ మహనీయాత్ముల్. 111

ప. కావునం గురుకుమారులనురణంబు సంభావనీయం బది దా నట్లుండఁ బొండు

కుమారులు గెలిచితి మని సంతసింప లే దది యెట్లనిన. 112

నర్కుటవృత్తిము. వినుము మరుత్తనూభవుఁడు శ విశ్రుతధర్మగతిం

జనక కురుక్షేత్రీశ్వరునిఁ శ జంపె గదాసమరం

బున నది యే మెఱింగి చని శ పోయినరేయి గడుం

గనలున ముట్టి మువ్వగముఁ శ క్రౌర్య ముదగ్రముగన్. 113

ప. పాండవశిబిరంబున.

114

బంధుగన్భు. సకలరథములును సఖిలగజములున్ శ సర్వహయంబులతో బెరయన్

శకలములుగ భటునికగమఖిలముం శ జావఁగ ద్రాపదిపుత్రులఁ

నొకఁడును ప్రదుకక పొడిపొడియుఁగ నశ్రయ్యర్వికివారలమామలమ

స్త్రీకములు కడమ నడక నడి బలిగా శ సంతస మందఁ బిశాచతతుల్. 115

ప. సమగంబు సేసితి నుట్లగుట నప్పాండవులవిజయంబు వితథం బయ్యె నిట

యేము సేయం దలంచినదాని నెఱింగించెద నాకర్ణింపు మే మట్టిసమయం

బున పాద లాశిబిరంబున లేమింజేసి యాభంగిపరాక్రమం బాచరింప నోపి

తిమి గాని యన్తునాబలుల మార్కొన శ క్తులము గా మవ్వీరు లట్లు దమతన

యులు మాతెగునం దెగటాటుట విని శోక క్రోధాక్రాంతంబు లగునంతరంగంబు

లతో మమ్ము నెనుకొనుట దప్పదు వారలబారికిం దప్పి పో వలయుం బోయెద

మది తలం పనుజ్ఞ యిమ్ము నీవు నుమ్మలింప కుండు మని పలికి ధృతరాష్ట్రు నుద్దేశించి

దేవా ధర్మపుత్రాదులబారిం బడక తొలంగుట భీతు లగుమాకుం గర్తవ్యం బై

యున్నమాది మూచిత ననుజ్ఞాతులమ నీ వింక దైవకృతం బలంఘనీయం బగుటఁ

దలంచి నగ పుడుగు మని యచ్చట నాకృపకృతవర్తాశ్వత్థామ లారాజునకును

నద్దేవికిం బ్రదక్షిణంబు గా నచ్చి మరలి మరలి వారలు జూచుచుఁ దేరు లెక్కి

భయంబున గయంబున నరదంబులు దోలుకొని గంగాతీరంబున కరిగి యచ్చట

నన్యోన్యమంత్రణంబు సేసి పాసి రందుఁ గృపాచార్యుండు గరిపురి కేతెంచెఁ గృత

నర్థ నిజపురంబునకుఁ జనియె నశ్వత్థామ కృష్ణద్రోపాయనాశ్రమంబు నాశ్ర

యించి గ్రక్కునం దపస్వి యయ్యెఁ దదనంతరంబ ధర్మజభీమార్జునులు దాడిమై

వచ్చి యతిని ముట్టుకొని రావృత్తాంతం బంతయు నీవిన్నయదియ తరువాతికథ

సెప్పిన విను ముద్విధంబునఁ గృపప్రముఖరథికులు మువ్వరుం దన్ను విడిచి చనిన

నాంబి కేయుండు గ్రొత్త యైన నెవ్వగపెల్లునఁ జిత్తంబు విషాదవేదనాయత్తం

బగుచుండ నెడనెడ నిలుచుచుఁ జనుచుండె నక్కడ నయ్యజాతశత్రుండు గురు

నండనుశిరోరత్నంబు దెచ్చి యిచ్చి యట్లు పాంచాలి నూరార్చి యున్నంత నట
మ్రోయినజనంబులవలన వైచిత్రవీర్యండు పొలిగలనికి వచ్చుచున్నవాఁ డని విని
తదభిగమనోన్ముఖుం డై . 116

—◆◆◆ ధర్మరాజు దమ్ములతోడ ధృతరాష్ట్రునొద్దకుఁ బోవుట. ◆◆◆—

తే. తనయు లందఱుఁ బొలియుట శ్రీ వినినయడలు

మానసంబు దహింప నశక్తునుజవిభుఁడు
మ్రెగులుచును వచ్చె ననుతలశ్రోతఁజేసి
యుల్ల మక్కటికమున జూత తిల్లుచుండ.

117

క. వదనమున విన్నదనముం, గదురఁగ హరిఁ జూచి రాజుఁ శ్రీ గాన వలయు నా

కది యెట్లు నుడుగ వచ్చునె, కదలుం డని పలికి చనియెఁ శ్రీ గలనివలనికిన్. 118

ద్రుతవిలంబితవృత్తము. చనఁగ నాతఁడు శ్రీ సాత్యకి వాయునం

దనుఁడు గాండివి శ్రీ దమ్ములు సూరెలం
జనిరి ద్రౌపది శ్రీ సంభృతశోక యై
చనియెఁ జుట్టపుఁజానలు సుట్టి రాన్.

119

వ. ఇట్లు మాత్యపాంచాలభామలు నరిగిరి తొలునాఁడు దుర్యోధనుండు మన్నించు

మానవతులం గరినగరంబునకుం గొని చని యారాత్రి యందు నిలిచి ధృతరా
ష్ట్రుం బొడగానక రేపకడ మగిడి వచ్చి యున్నయుయుశ్శుండును సన్మానపతి
తోన చనియె నట్లు ధర్మసూనుండు సని సమరతలంబు దఱియునంతకు నయ్యె
డకు నాంబికేయుండు సనుడెంచె నతనిముందటినలనివనితాజనంబు లక్కొంతే
యాగ్రజం గనుంగొని కరంబు లెత్తి యేడ్చుచు నెదుర్కొని.

120

సీ. ధర్మ వేదిత్వ మీధరణీశ్వరునకు నె, క్కడియది కృప యెందుఁగలదు తలఁపఁ
దండ్రుల మామలఁ శ్రీ దాతలఁ గొడుకులఁ, దోడఁబుట్టువులను శ్రీ ద్రుంచివై చెఁ
గ్రూరత మెఱయంగఁగురుజనంబులఁగూల్చె, సఖులసంబంధులఁ శ్రీ జంపెనదయుఁ
డని పల్కుదురు కొందఱపృథ్విజేరి గాం, గేయునిద్రోఁబనిఁగెడయఁ బొదువఁ

ఆ. బనుప నెట్లు నేర్చి శ్రీ తని పల్కుదురు గొంద

ఱకట సింధురాజు శ్రీ ననుజమగనిఁ

దునిమి తేటిరాజ్య శ్రీ మని పల్కుదురు గొంద

ఱతఁడు మోము వాంచి శ్రీ యరుగు చుండ.

121

వ. మఱియుం గొందఱు.

122

క. ఇందఱఁ జంపితి నని యు, బృం దీఱద ద్రుపదతనయశ్రపట్టుల నభిమ

న్యం దెగటార్చితి మఱఁదుల, నందఱ మ్రింగితి విభూతి శ్రీ యన 'నీ కెద్ది. 123

వ. అని పలుకుదు రిట్లు బహుప్రకారంబులం బలుకు చుండం బలుకు వెలువరింపక

పుత్రశోకార్తుఁ డగునన్నాండురాజపుత్రుండు పుత్రశోకార్తిం బొగులువిచిత్ర
వీర్యపుత్రుకడకుం జని తత్పార్శ్వవర్తులచేత నావేదితుం డగుచు నాభూవల్లభ
సాదంబులకుం బ్రణతుం డగుటయు. 124

శుద్ధవిరాటివృత్తము. ఉల్లం బప్రియ శ మొందఁ గ్రొత్త సం
ధిల్లన్ నెవ్వగ శ దీనవక్త్రుఁ డై
యొల్లంబోవుచు శ నున్చ నవ్విభుం
డల్లం గొఁగిట శ నానృపాలకున్. 125

వ. ఇవ్విధంబున నాలింగనంబు సేసి సాంత్యవచనంబుల నుపచరించెఁ దదనం
తరంబ భీమాన్జననకులనహదేవులు సేరిన నతనియొద్దివారు వారిం జేరు వేర
నెఱింగించిన. 126

తే. భీముఁ డనుమాట విని యతిభీమ మైన
యలుక యనునహ్ని యవ్వీరుఁ శ డనువనంబు
దరికొనంగ నుంకింప నశధర విధికి
నాయితం బగునయ్యాంబిరకేయుఁ జూచి. 127

క. మన సెఱిఁగి హృషీకేశుఁడు, దనమనమున నిద్దురాత్తుశతలఁ పొప్ప దిసీ
యనుచుం బవనజు నద్దెసఁ, జన కుండఁగఁ బట్టి వీతశసంభ్రమలీలన్. 128

వ. ధృతరాష్ట్రుం డిట్టివాఁడు గాఁగలవాఁ డని తొల్లి యెఱింగి త్రికాలవేది యైన
కృష్ణుం డయోమయంబుగా భీమప్రతిరూపంబు సేయించి సంగ్రహించి నిగూ
ఢప్రకారంబునం దత్ప్రదేశంబునకుఁ దెప్పించినవాఁడు గావున గ్రక్కున నయ్యి
నుపరూ పజ్జగతీశ్వరుం జేర నిలిపె నిలిపిన నది భీమసేనుండ కాఁ దలంచి. 129

క. కోసం బుత్కెట మై యా, రూపము నిరుగేలఁ బట్టి శ¹రూఢత ఘోరా
టోపం బెసక మెసఁగ నా, భూపతి వెసఁ గొఁగిలించి శ పాలు పఱ విఱిచెన్. 130

లయవిభాతి. పెరుంగఁగ నిజాంగములు శ సరభసపరిస్ఫురణ

మరుదుగ జనానలులు శ నిరుపమవిధం బి
న్నరపతిబలం బనఁగఁ శ గరయుగముతో లవియ
నురము సదియం బెలుచఁ శ దొరుంగఁగఁ బొరిన్ నె
త్తురులు ముఖరంధ్రములఁ శ బరవశత మానసము
బొరయుటకుఁ జొచ్చియును శ సరి గొనఁగఁ గంటిన్
వరసుతున కిప్పు డనుశపరమపదవిన్ మగుడఁ

గురున్మపతి యాప్రతిమఁ శ బారి నిటులు పుచ్చెన్. 131

వ. ఇత్తెఱంగున దశసహస్రసామజసమానబలుం డగునయ్యంధన్మపతి గంధవహనం
దనప్రతిరూపంబు భగ్నంబు సేసి పెంపున నెడఁద నిర్భరహర్షంబు నొందియు నె

దురుమెచ్చున కై భీమునిం బేర్కొని హాహాకారంబు లెసంగ రోదనంబు సేసినఁ
జిలునవ్వునం దనవదనకమలం బొప్పం గమలనాభుం డతని కిట్లనియె. 132

తే. అడల నేటికి నీచేతఁబడఁడు భీముఁ, డిపుడు భంజింపఁబడినది శ్రీ యినుపరూపు
వినుము నీకోప మెఱిగియశ్వెనుక కతనిఁ, దిగిచి యేను నీముందట శ్రీ దీనినిడితి.
క. బలమున నీతో 'దొరయఁగ, నిల నెవ్వఁడు గలఁడు నీమశహితభుజశాఖల్
తలఁపగఁ బ్రళయాంతకుదం, ప్త్రులు వీనిం దగిలి వశమె శ్రీ చా కుండంగన్. 134
వ. కావున. 135

ఉ పేంద్రవజ్రావృత్తము. మరు త్తనూజం బొరిరమాల్పఁ జూచు
బరిస్ఫురతోపనిరబద్ధుఁ డై యి
ద్ధరావిభుం డం చిది శ్రీతల్ల నే నం
స్మరించి 'యీకోపు నశమర్చి కొంటిన్. 136

తే. తనయశోకాతురుండ వై శ్రీ ధర్మ మెడలి, యనిలనుతుఁ డెగటాల్చెదశని తలంచి
తట్టిపని నీదుచే నేల శ్రీ యగు విధాతృ, లీలఁ బరికింప నేరక శ్రీ బేల వైతి. 137
వ. అదియునుం గాక. 138

క. విను మొకని నేల భవగను, జునిపుత్రుల నెల్లఁ జంపఁ శ్రీ శొప్పడినను నీ
తనయులు మగుడఁగ వత్తురె, యనయము పాపంబు సేసి శ్రీ తాటడిఁబోవన్. 139

స్రగ్వణీవృత్తము. ఏము నీపుత్రు చే శ్రీ నెన్నియే భంగులన్
వేమఱుం బాటు నీరవెంట భావించుచున్
సామసంపాది వై శ్రీ సైపు మాతస్పలన్
ధీమహాత్వంబు సంరధిల్లు నీ కిమ్మెయిన్. 140

వ. అని చెప్పె నప్పుడు ధృతరాష్ట్రపరిచారకు లతనియనయనంబులగుధిరంబు ప్రక్షా
శనంబున నపనయింపం దలంచి జలంబులు దెచ్చి యెఱింగించిన నజ్జనపతి యప్పని
యాచరించె నప్పండరీకాక్షుండు వెండియు నవ్విభున కిట్లనియె. 141

సీ. జగతీశ వేదముల్ శ్రీ సదివితి శాస్త్రముల్, వింటి వర్తిలితి శ్రీ వృద్ధగోష్ఠి
నఖిలపురాణపర్యాయలోచనము సేసి, తెల్లధర్మంబులు శ్రీ నెఱుఁగు దిట్లు
నీతప్పు దలఁపక శ్రీ నెవ్వగఁ బొందెడు, కనలెద వేను శంకతనుసుతుండు
గురుఁడునువిదురుండుఁగూర్కొనికూర్కొని, చెవులఁ బోయమె నవిరశేషకార్య

తే. వచనములు సంజయుఁడు పెక్కురవరున లుభయ
బలవిధంబులు దెలియఁగఁ శ్రీ బలుకఁ డెట్లు
నీకు నాబుద్ధు లన్నియు శ్రీ నెమ్మనమునఁ
జేర్పఁ బోలవ యిం కేమి శ్రీ సేయ వచ్చు. 142

క. భీమాద్భునులరణసము, ద్దామత్వం బెఱిగి యెఱిగి శ్రీ తగునే తొడరం

గా మనుజుల కవ్వీరుల, నేమనఁ గల దింక నేల ర యీచందంబుల్.

143

క. తనమేలుఁ గీడుఁ దా మదిఁ, గనుచు హితులు సెప్పుబుద్ధిఁగైకొని శుభముం
గొనకొని నడపుపతికి వ, చ్చునె పశ్చాత్తాప మెట్టిరచోట నరేంద్రా.

144

ప్రణవవృత్తిము. నీయుల్లం బొకరనియతిం గార్యం

బాయ త్తంబుగ ర ననుసంధింపం

జేయం జాలపు ర చెడుతెర్వుం బోఁ

బాయం న్రోనపు ర బలిమిం బుత్తున్.

145

తే. ద్యూతమున ¹గల్పునెపమున ర నుటికి పుణ్య

కాంతఁ దల వట్టికొని సభారభ్యంతరమున

కీడ్చి వలున లొలుచుటయు ర నెఱిఁగి సుతులఁ

జంపె నని భీముఁ జంపఁ దలంప నగునె.

146

వ. నీయవినీతియుం గొడుకులదుశ్చరిత్రంబునుం దలంచి శోకరోషంబులు విడిచి

శాంతిండ న్న యుండు మనిన నుపేద్రునకు నన్న రేంద్రుం డి ట్లనియె.

147

జలధరవృత్తిము. నీపలు కెల్ల నిక్కమ యరనింద్యగుణా

యీపురుషార్థహాని సుతు ర లీలుటకుం

దాపముఁ బొంది తాల్చి దిగఁరద్రావి మహా

కోపుఁడ న్ననఁ బాటితఁ దరగుం గినియన్.

148

క. తెలిసితి నీమాటలఁ బు, త్రులదెస నెవ్వగల నెల్లఁ ర దొఱఁగి యనుజపు

త్తుల నాకుఁ బ్రియ మొనర్పం, గలవారుగ నడచువాఁడఁ ర గంసారాతీ.

149

వ. అనుటయు నమ్మహాత్ముండు భీమార్జునకులసహదేవులం గానిపించినఁ గ్రమం

బున నమ్మాననపతి వారలం గొఁగిలించుకొని దీవించె నప్పు డాశ్రీతవత్సలుం

డగుశ్రీనత్సలాంధనుండు యుయుత్సునకుఁ దదీయసందర్శనంబు సముచితప్ర

కారంబున నడపె నట్లు గాంచినవణిక్కన్యజాతునెడం బొడమినవాత్స

ల్యంబున వైచిత్రవీర్యుం డతనిఁ దిగిచికొని యక్కునం జేర్చికొనియెఁ దదనం

తరంబ యద్ధరణీవిభుండు ధర్మపుత్రప్రభృతు లగునయ్యెపుర నుద్దేశించి మీరు

గాంధారిం గనుం డని పంచిన నప్పండవేయులు పద్మనాభపురస్సరం

బుగాఁ జని వినయంబున వినతు లైన నద్దేవి దీవింప నొల్లక యుల్లంబు నిజత

నూజులమరణంబునకుం దాపంబు నొంద శాపం బిచ్చునదియై యజాతశత్రు

నుద్దేశించిన నతైఱఁగు సకలప్రాణిచి త్తవృత్తంబులు దనదివ్యబోధంబునం దేట

పడం గనియెడువాఁడును మనోజవుండును సర్వలోకసంపూజ్యుండును నగుసత్య

వతీసూనుం డెఱింగి తత్త ణంబ సన్నిహితుం డయ్యు నఖిలజనంబు లభివందనంబు

సేయం గైకొనుచు నక్కొడలిం జేరి యోహో శపింపకు శమింపు మని

పలికి మఱియు నిట్లనియె.

150

—◆◆◆ధర్మజుని శపింపఁ బూనిన గాంధారిని వ్యాసుఁ డూరార్చుట.◆◆◆—

సీ. పాండవేయాగ్రజుశ్రవై నల్క మానుము, రాజసం బేల యీశరాజు ధర్మ
పరుఁడు నీ వించుక ర్ నాటించి వినవమ్మ, చెప్పెదఁ గౌరవశ్రేష్ఠుఁ డనికీ
జనుచుండి తల్లి దీరనన యిమ్ము జయముగా, నాకని పలికిన ర్ నాకుమారు
తోడ నీపేర్ని కిరనీడుగాఁ 1 గొడుక యొక్కడనుండు ధర్మ మరక్కడకు జయము
ఆ. సేరు ననవె భూరిశ్ర ఘోరయుద్ధంబున, గెలుపు గొనిరి గాన ర్ తలఁప ధర్మ
పరుల కాఁగవలయుఁ ర్ బాండుతనూజు ల, సూయ లేనిబుద్ధిఁ ర్ జూడు మెట్లు.
మేదిసీవృత్తము. విను మిటు లేటికిం జనినశృవృత్త మూఁది యల్లఁ
జనము నుతించు నీదుగురుశసారధీరబుద్ధిఁ
నిను నతిశాంతచి త్త యని ర్ నిక్క మేనుఁ గందుఁ
మనమున నిట్టిసీ కగునె ర్ మత్సరంబు నత్సా.

152

వ. ధర్మంబు పరిగ్రహించి నీకొడుకు లగుపాండవులదన రోషంబు నిగ్రహింపు
మనిన గంధవతీనందనునకు గాంధారరాజనందన యిట్లనియె.

153

సీ. ఏ నసూయాగ్రస్తఁశ గాను వీరలఁ జెడఁ, దలఁతునె యెట్లు లురీనులికఁజేసి
కలఁగితిఁ గాక యీశక్కాంతేయవర్గంబు, గొంతి కెట్లట్ల నాశకును భరింప
నలదె దుర్యోధనుశత్రులువతనంబున, శకునియుఁ గర్ణదుశ్శాసనులును
దుష్టాత్ము లగుటనుశ్రద్ధుంగెఁ గౌరవకుల, మడరి పాండవులు గరయ్యంబుపాడిఁ
తే. జంపి రందట నది మదిశ్రనొంపఁజాల, దచ్యుతుఁడు సూడఁ గురుపతిశ్రనలనుతుఁడు
దగునె గదపోర నాభికిరదిగువ నొంచి, చంప నత్తెఱఁ గుల్లంబు ర్ నొంప కున్నె.
క. విడుతురె శూరులు రణమునఁ, బడునట్టియవస్థ తమకుఁ ర్ బాటిల్లిననుం
బుడమి సమ స్తజనంబులు, నడపెడుతెఱఁ గలుక తప్పరనకు రాకున్నే. 155
వ. అనిన భీముండు భీతికంపితుం డగుచు గాంధారికి వినతుం డై వినయంబున నిట్లనియె.

—◆◆◆భీముఁడు గాంధారికిఁ గోపోపశమంబుగా నుత్తరంబు లిచ్చుట.◆◆◆—

సీ. తలపోసి చూడంగరధర్మమయ్యె నధర్మ, మయ్యె నేఁ బ్రాణభరయంబుకతన
నట్లు సేసితిఁ గృపరయార సైరింపుము, నీదుపుత్రుఁడు లావు ర్ నేర్పుఁ గలఁడు
గావున 2 నమ్మెయిఁగగాని యౌర్వంగ రా, దది యట్లు లుండె ధర్మరాత్ముజునకుఁ
బాడితో వచ్చెనే ర్ పరిభవం బతనిచే, ద్రాపది యేకనశస్త్రయు రజస్వ
ఆ. లయునుగాదె యపుడు ర్ దయమాలి కొలువున, కీడ్చి తేరఁ బంచిరయేమి యనియె
నతఁడు వినవె యూరుశలప్పణ్యాకాంతకుఁ, జూపు పుటుఁగవే విరశుద్ధచరిత. 157
వ. తత్కాలోద్దీప్తితం బై నకోపంబున నెసంగుమనస్సంతాపంబు చాల్చి దహిం
చినఁ దదూరుభంగంబు గదాదండంబునం జేయం గలవాఁడ నని యప్పేరో

1 నెక్కడఁ గలుగును ధర్మ మక్కడకు. 2 నమ్మేన.

లగంబునఁ బ్రతిస న్బ్రతి నుత్తమక్షత్రధర్మజులు ప్రతిజ్ఞాహుని నిందింతురు
గాన పూనిక నెఱపితి విను మానభలో నప్పడ తొడలు పొడిసేసి యతనిం
దెగఁ జూడఁ దగియుండ నజాతశత్రునాజ్ఞ మిగుల రామింజేసి యమృహత్తు
చేసినసమయంబు దప్పింపక యవ్విధంబున విపినంబున కరిగి యనేకదుఃఖంబు
లం బడి మగిడి నచ్చి యజ్ఞనపతి సంధి గోరి శౌరిం గౌరనసభకుం బుత్తెంచు
టకుం దగుమాట లాడునననరంబున నేనును.

158

తె. అన్నదమ్మల మై యుండి రయకట మనల
నొడులు దల లెత్తి చూడ నొంకడొరులతోడఁ
బెనఁగ నేటికి ¹నీ నేల ర పెద్దవారి

బుద్ధి విని పంచి కుడుచుట ర పోల ²దొక్కొ.

159

౪. అని నీకొడుకునకుం జెప్పి పుత్తెంచితి దానను శాంతిం బొందక యద్దురాచా
రుండు చలంబున నైగంబుఁ బెనిచె నట్లగుట నవశ్యంబును ధర్మరాజునకు
రాజ్యంబు నేకొనుటయు నాకుఁ బ్రతిజ్ఞ దీర్చుటయుం గర్తవ్యంబు లయ్యెం
గావున నేమిభంగి నైనం బగ దీర్పవలసె నీవును సువిచార వింతయు విచారింపు
మనవుడు నొద్దేని యతని కిట్లనియె.

160

౫. ఆచార సానఁ దగు న, స్మీచునకున్ వానివలన ర నిక్కం బరయన్

నీచెప్పినయన్నియుఁ గల, వాచెట్టుయుఁ దగవ నీకు ర నది యట్లుండెన్.

161

జే. నై రి ననిఁ జెప్పుదుడు గాక ర వ్రచ్చి నెత్తు
రెత్తికొని క్రోలుకూరాత్తు ర లెచట నై న
నెన్నఁ డేనియుఁ గలిగి రే ర యీవు దక్క
నది నృకోదగ నృకవిధ ర మసురభంగి.

162

౪. అనవుడు ననిలపుత్తుండు సుబలరాజపుత్రి కిట్లనియె.

163

౪. అధరన్మత్తము. ఆనభలోని కట్లు ద్రుపదాత్మజఁ దాఁ

²బై సిగ యీడ్చి నల్వ లొలురేవం గినుకం

జేసినబాసకై పెదవిఁ ర జేర్చితి దు

శ్వాసనుశోణితం బిది నిరజం బరయన్.

164

౪. అదియునుం గాక విను మతని నేఁ బొదివినప్పుడు.

165

శ్రాంచపదవృ. కౌరవసేనావీరులులావుంరగడిమియుఁ జలమునురగడఁక యెలర్పన్

ధీరతసాంపుం గూరతపెంపుం ర దెగునయు నెఱవఁగఁ ర దెరలక మీకన్

బోరనఁ ద్రోవంగా రభసం బేరపును గలితనమును ర బొలుపు వహింపన్

వారు భయంబుం గూర్చుటకుం గా ర వలసెను రుధిరము ర వదనము సేర్పన్.

166

౪. ఆరెండుపనులకై యట్లు ద్రావుట గా నటించితిం గాని.

167

1 నీ నేలఁ బెద్ద. 2 దొండు, 3 గాసిగ నీడ్చి వల్పులువఁగా.

తే. అన్యజనములతోణిత శ మైనఁ ద్రావు, టధికపాతక మని విందు శ ననుజుర క్త
మాన నే నంత వెట్టినే శ యంతపాప, కర్తుడనె తల్లి యంత నిశ్కరుణమతినె.

వ. అనుటయు.

169

తే. అంధులకు నూతకోలగానకట యొకని, నై న నిలుపక నూర్వరనదయవృత్తి
మింగి తం దెవ్వఁ డేనియుశమీకు నెగ్గు, లాచరింపనివాఁడు లేరడయ్యెనయ్య.

క. ఒక్కరుని నీవు సంపక, తక్కిన నంతటనె ప్రతిన శ దప్పునె విభవం

బెక్కఁగ మీయన్న నతం, డెక్కటి రాజ్యంబు సేయ శ నీఁడ కుమారా. 171

వ. అని పలికి ధర్మనందనుడెస మనసు నిగుడం బుత్రపౌత్రనగసంపీడితస్వాంత
యగునగ్గాంధారి క్రోధపరుషాక్షరంబుల నమ్మహారా జెచట నున్నవాఁ డనిన
నాభూపతి భయకంపితగాత్మం డగుచుం జేతులు మొగిచి సవినయంబుగా
మెత్తనిమాటల నిదె వచ్చితి దేవీ యేను గాండవాగ్రజుండ ననుచుం జేరం బోయి.

క. నీవుత్రులఁ జంపించిన, పాపాత్మునిఁ గ్రూరచిత్తుఁ శ బరివాదార్హున్

జాపంబునఁ బోలియింపుము, భూపాలకవల్లభాభిరపూజితచరణా.

173

క. ధరణిం గలరాజులకుం, బరివారమ్మునకుఁ జావు శ పాటిల్లుటకై

పరుషత గైకొన్నయుధి, ప్తిరు దారుణదండకలితుఁ శ జేయం దగదే.

174

మత్తకోకిల. జీవ మేటికి రాజ్య మేటికిఁ శ జెల్లుఁ జుట్టల బిడ్డలం

జావఁ జూచినయట్టిద్రోహికి శ సర్వభోగము లేటికిన్

నావుడున్ మఱుమాట లాడఁగ శ నాలు కాడక యుండి య

ద్దేవి యూర్పు నిగిడ్చి నుష్ణము శ దీర్ఘముం బరుషంబుగన్.

175

వ. ఇట్లాధృశరాష్ట్రమహిషి యతనియుచితవచనంబులు విని యూరక యుండె నతం
డంజలిపుటంబు ఫాలంబున మోపి యాసతుం డయ్యెఁ బట్టావృతనయన యగు
నప్పతివ్రతదృష్టి పట్టంబునంచునందునం జని యజ్ఞనపతిపదనఖంబులం జెందిన
నవి గందినం జూచి సవ్యసాచి జనార్దను వెనుకకుం జనియె సమీరసుతుండును
మాద్రీసుతులునుం దిరుగుడువడి రప్పడు గాంధార రాజనందన క్రోధంబు దక్కి
ధర్మపుత్రాదులదెస మాతృభావం బలవడ సాంత్యనస్వరంబునం గుంతీనందర్శ
నంబు సేయరన్నా యని పలికిన నప్పురుషన త్తములు చిత్తంబులకలంక డిందు
వడ నందఱు నొక్కటఁ గుంతి యున్న దెసకుఁ జన నక్కుంతిభోజనందన వారిం
గలయం గనుంగొని.

176

—●—●—● పాండవులు కుంతీదేవికి డకు గాంధారిపంపునంబోవుట. —●—●—●

అంబురుహవృత్తము. పెద్దయుఁగాలము వారలఁజూడఁగఁ బ్రేముడించుచు దుర్భరా

పద్మశ 2 నొందుట నమ్మహితాత్ములపట్టు లందఱుఁ ద్రుంగుటం

దద్దయు శోకమునం బొరి నశ్రులశధార లొల్క వగర్పుతో

- నద్దురనన్తతెఱంగు గనుంగొని శ్రయంతకంటెను నార్తుతై. 177
- వ. చరణంబులు దొట్టిల్లం జని తచ్చరణంబులమీఁద వ్రాలి. 178
- తే. ఏడ్వ నందఱపైఁ జేతురలిడుచుఁ బెలుచ, నేడ్చి యద్దేవి వారల శ్ర నెత్తి వేఱు
వేఱు మేనులు నివురుచు శ్ర వివిధదారు,ణాస్త్రశస్త్రవ్రణప్రచరయములు గాంచి.
- క. అచోట లంటి చూచుచు, వెచ్చనియూర్పులు నిగుడ్చు శ్ర వేగుచుఁ బొగులుం
గుచ్చి కవుంగిటఁ జేర్చును, వచ్చితిరే నృపకుమారరవరులార యనున్. 180
- నీ. ఆననుయంబున శ్ర నప్పాండుభూపాల, పత్ని కి శోకాగ్నిశ్రప్రజ్వరిల్లఁ
దత్సమీపమునకుఁ ద్రొపది విన్నని, మోముపైఁ గన్నీరు శ్ర ముసుఁగు వడఁగఁ
బదముల నట దొట్టురసాటు వాటిల్లంగ, దైన్య మాకారంబు శ్ర దాల్చినట్టి
తెఱఁగునఁ జనుదెంచి శ్ర దేవి సౌభద్రాదు,తై ననీమనుమ లెం శ్ర దరిగి రెంత
- తే. యేనిఁ గాలంబు నినుఁజూడరీర్ప డిచటి, కేల రా రంచు నడుగులశ్రమ్రాలనేల
వ్రాతె నికలాంగి యై తెంచిరవైన నెండ, దాకి ¹వందినతీగచందంబు దోఁప.
- వ. ఇట్లు మేదిని బడి రోదనంబు సేయునయ్యుగ్గలిమీఁద నొఱిగి తానునుం బెద్ద
యెలుంగున నేడ్చి గుచ్చి యెత్తి యక్కునం జేర్చి యూరార్చి యత్తన్వియుండన
యులుం దోడన చనుదేరఁ గుంతి గాంధారికడకుం జనియె నప్పుడు ద్రొపది యా
ధృతరాష్ట్రుపత్ని పాదంబులకు మ్రొక్కి యడలున వెక్కుచున్న నద్దేవి యమ్ము
ద్దియ నుద్దేశించి. 182
- మత్తకోకిల. పుత్రి యిట్లగునమ్మ శోకముఁ శ్ర బొంది కుందుచు నున్న నీ
గాత్ర మొండొకకీడు పాటిలి శ్రకందుఁ బాండుతనూభవుల్
పుత్రనర్గము చన్నచో నెద శ్ర భూరితాపముఁ బొందుడుం
బొత్తహీనతఁ బడ్డగొంతికిఁ శ్ర బాయ నేర్చునె నెవ్వగల్. 183
- క. నిను నే నిట్టూరార్చెద, నను నీ పూరార్ప వలదె శ్ర నానీతెఱఁగుల్
విను మొక్కరూప మన కే, మనఁగలదు విధాత క్రూరుఁ శ్ర డై పలుపంగన్.
- ప్రహరణకలితవృత్తము. ఇది యిటు లగుట శ్ర ప్లేటిఁగి పలికె నా
విదురుఁడు సభఁ గోరవిదులు వొగడఁగా
నది వినియును నే శ్ర నడఁపన దురితం
బాదవె ²గలక నీ శ్ర టాలయ కుడుగునే. 185
- వ. ఇట్లనియెదం గాక నాచేతఁ బోవునే యెవ్వరు నేమి సేయుదురు కాలవశంబున
నవశ్యభావి యైనది యయ్యె నుపశమింపు మని పలికె నని యిట్లు పాండవులు
ధృతరాష్ట్రుని గాంధారిని ననునయించినతెఱం గెఱింగించిన నాథంగి నుపశమిత
క్రోధ యైనగాంధారరాజనందన పదంపడి యెవ్విధంబున వర్తించె ధర్మతనయున

1 వందిన. 2 నకట గలఁగ.

నంతరవర్తనం బెప్పాటఁ జెల్లె నని యడుగుటయును.

186

శిఖరిణీవృత్తము. తపస్సాస్వధ్యాయాదిక్షపితమలచిత్తప్రకలితా

విపజ్జాలజ్వాలావిరమణసుధాశవృష్టిలలితా

జపాపుష్పక్షీరచ్ఛవికిరణసంశస్జనధురా

సపర్యానిర్వాహా ¹ ప్రచురకలన శస్థైర్యమధురా.

187

క. సాత్యవతేయాదిమహా, మత్యవగమ్యప్రకారశమధురవిలాసా

సత్యత్వానంతత్వని, రత్యయశుభ సారమయసశమగ్రహకాసా.

188

మాలిని. సదసదనభిషిక్తా శ సంభృతానందభక్తా

విదళిదురితాలీ శ విశ్వనిర్వాహాశాలీ

మదవదసురభేదీ శ మానసానుప్రమోదీ

వదనజనితవిప్రా శ వైభవానందదీప్రా.

189

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి

తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున స్త్రీసర్వంబునందుఁ బ్ర

థమాశ్వాసము.

190

శ్రీ

హరిహరనాథాయనమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

స్త్రీపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

మత్కీ-ర్తిమదత్యభి
రామాకృతీసద్గుణాభిరతిమత్పుణ్య
గ్రామాకృతి¹మత్సంప
త్యామోదితభక్తలోక శ్ హరిహరనాథా.

1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు పాంచాలి నూటడం
బలికినయనంతరంబ పతివ్రతాశిరోమణియు నుహాభాగ యు సత్యవచన యు
నగునయ్యాంబికేయుభార్యకుం బారాశర్యమునీంద్రవరప్రదానంబునం బ్రాప్తం
బై తాత్కాలికం బయినదివ్యదృష్టివిభవంబున నిజవ్రతహాని లేనితెఱంగున
సంగరతలం బఱిలంబును నధికవిస్తారదూరప్రాప్తం బయ్యు నాలోకనగోచరం
బగుటయు.

2

మణిగణనికరము. గొడుగులపటేయలు శ్ గుఱుకులు గొనుటన్
సిడములతునియలు శ్ సెదరి యునికిఁ బెం
దడిగలుఁ బడగలు శ్ దఱచు మురియ లై
పుడమిఁ గలయుటకుఁ శ్ బొగు లొలయ మదిన్.

3

క. నుఱు మైనకాల్పలంబులు, నఱవఱ లయి యున్నయట్టిరయరదంబులుఁ బెం
దఱ చగుసూతాంగకములు, నొఱగిన రథ్యములగములు శ్ నుల్ల మలంపన్. 4
లయగ్రాహి. రావుతులతుండములు శ్ మావుతులనుగ్గుఁ దుర

గావలిశవంబులు గశజావయవరాశీ
భానభయదస్థులుఁ శ్ బ్రేవులును గండలును
బ్రోవు లయి పెన్నెదడురపై విరిసి రక్త
స్రావమునఁ బెల్లయినశరేవమున జూడఁ గడు
నేవ మగుపట్టు మృతశభావగతు లయ్యున్

1 సుత్రపవర్త్యామోదిత.

జీవములఁ బాయకొకొర నా వికచవక్త్రముల
తో వజ్రలురాజులు మనోవికృతి సేయన్.

5

లయగ్రాహి. హారరుచులున్ హృదయశోభాంతరమూర్తు లగు

వారు హరినీలమణిభారవిలసత్కే

యూరబహులాంశుచయశోచారుతర రేఖు లగు

వారు నవవజ్రరుచిశోరుఘ్రిణిమతో

టీరరమణీయు లగువారు గరుడాశ్శయ

భూరికటకద్యుతివిశోభాపరిశోభా

స్ఫూరు లగువారలునుశోభఁ బడి నెత్తురులఁ

గూరుటఁ గరం బెడఁద శ కారటము సేయన్.

6

లయగ్రాహి. అమ్ములును విండ్లుఁ బరిశ్రమమ్ములును దోమరచ

యమ్ములును గుంతనికరమ్ములుఁ గనత్తి

డ్లమ్ములు నహీనముసలమ్ములును జక్రనిన

హమ్ములును లోనగునశస్మితమహోగ్రా

స్త్రమ్ములును గండలును శ నెమ్ములుఁ గపాలములు

సమ్మిళితరూపశకలమ్ము లయి సంగ్రా

మ మ్ముతులదారుణవిరేధ మ్మగుటఁ దెల్పు టధి

క మ్మగుకలంక హృదయమ్మున కొనర్పన్.

7

లయగ్రాహి. కుత్తుకలబంటి యగునెత్తురులు దోయిళుల

నెత్తి చవి గ్రోలుచును శ జిత్తములు దృష్టి

జొత్తిలి నితాంతమదనమత్తములుగాఁ జటుల

నృత్తములు సేయుచుఁ జరల త్తనువికాగో

ద్వృత్తిపటుహాసముల శ రిత్త లగుదుర్వచన

వృత్తులను నొండొరుల శ నెత్తికొని మాంసం

బత్తి తినుటన్ వికటశృవృత్తు లగురాక్షసుల

మొత్తము పరిక్షుభితశ్చిత్తత యొనర్పన్.

8

సీ. ప్రేవులు గండలు శ వెటికి ¹ పేటాడి యం,గదఁ గొని మెదళు లగల్పికొనుచు

రాగిలి రక్తంబు శ ద్రావుచు లోచన,గుళికల నొలిచి మ్రుంగుచును గుండె

కాయలాదటమెయిశగబళించుచునుగ్రొవ్వు, జెమలిచినమలుచు శ నెముకయాట

చవి గొని యానుచుఁ శ జావకయున్నరూపులుసచ్చుటకుఁగాఁగఁ శ బెలుచఁ దన్ని

తే. కొనిన వెఱఁ బాయఁ బొలుచుఁ శ జెనకి తొడరి

కాటు లాడుచు నున్నసృగాలములును

గాకములు రావులుఁగులును శ్రీ గ్రద్దలును వృ
కంబులును మానసము వికరలంబు సేయ.

9

వ. అగ్గాంధారరాజనందన కలను గలయం గనుంగొనియెఁ దదవసరంబున సాత్యవతే
యుండు కౌంతేయుల రావించి బంధుశవంబులకుఁ 1 గాలోచితాచారసహితం
బుగా నగ్నిసంస్కారంబు సేయుం డని పనిచి యంతర్ధానంబు సేసె వారు ధృత
రాష్ట్రుం బొదివికొని వాసుదేవపురస్సరు లయి యప్పనికిం జనుచుఁ గౌరవ కాం
తలఁ దత్ప్రదేశంబునకు నడపించిన నప్పడఁతులు పతులును సుతులును సోదరు
లును బౌత్రులును మిత్రులును గుణపంబు లై పడియున్నఁ జూచి చె య్వేది
మేదిని నొఱగువారును వావిడిచి యఱచువారును బురపురం బొక్కువారును బడి
సొరలుచుఁ బొగులువారును వేనలులు వీడి వెన్నుల విరియం దిరుగు
వారును బలవించువారును బేర్కొని యగ్గించువారును మ్రాన్పడువారును
మోములుం దలలును మోఁదుకొనువారును నై రప్ప డాదుర్యోధనజనని జనా
ర్దనుం బేర్కొని చేరం బిలిచి పరమశోకార్త యగుచు నతని కిట్లనియె. 10

—●—●— గాంధారి పాలికలను చూచి కృష్ణునితోఁ జెప్పి దుఃఖించుట. —●—●—

సీ. చూడుము ధృతరాష్ట్రుకోడండ్రఁ గన్నార, వీరై కన్నీరు పై శ్రీ వెల్లిగొనఁగ
దీనతఁ బొందెడునాననంబుల విప్ర, లాపంబు లైనసరల్లాపములను
నడలు చొండొరులకు శ్రీ నన్నలఁ దమ్ముల, రూపించి వేర్వేఱఁ శ్రీ జూపుటయును
బొరి మొగంబులుసూచిరపురపురఁబొక్కుచుఁ, దలలల్లఁదూలంగరనిలుచుటలును
తే. గలిగి 2 యలిగెడువారికశ్రీన్నలకుఁ బండు, వగుచునున్నారు కాకులురమగలతనువు
లెక్కి యున్నను చేష్టలు శ్రీ దక్కికొంద, అడువఁ జేయాడ కున్న వారంబుజాక్ష.
మానిని. కూలియుఁ గాంతి యిరగుర్పగఁ దేజము శ్రీ గుండక వహ్నులుశ్రీగ్రూరశిఖా
జాల మడంగియుఁ శ్రీ జాయ వెలింగెడురచందము నొందిరి శ్రీ శల్యుఁడుఁ బాం
చాలుఁడుఁ గర్ణుఁడుఁ శ్రీ జాపగురుండును శ్రీ శాంతనవుండు నిరజంబున కీ
బాలుఁడు వీరిప్రభం గడచెం గుణభద్రునిఁ గంటె సుభద్రసుతున్. 12

ఆ. ప్రభువు లంతనంత శ్రీ రాజిల్ల నెడనెడ, వీరయోధతతులు శ్రీ వెలుఁగుచుండ
గ్రహచయమునఁ దారక ప్రకరంబునఁ, బొలుచుగగనతలముఁబోలెఁ గలను.

సీ. అర్జునభీష్మచారపాచార్యభీమక, ర్ణాదులమహితదిశ్వాస్త్రవితతు
లాడిన నొండొకరీతి రా నేరమి, వీతవికార మై శ్రీ వీరయోధ
చారుశరీరసంరచయ ముండఁగా దీనిఁ, గంకశివాగృధ్రశ్రీకాకకులము
లాదగాఁ గలుగుక్రవ్యాదముల్ వీఁకువీఁ, కాడుట నెంగిలి శ్రీ యయ్యె నకట
తే. హంసతూలికాతల్పమురలందుఁ బొందు
భోగిజనములమృదుగాత్రములు ముకుంద

- కంటెఁ బరుసనిధరణిభాగమూనఁ గూలి
యున్నయవి సూచువారలశీయుల్ల ముడుక. 14
- క. చెవిని సొగియించువీణా, రవమును గానంబు వేణుశరావము నిత్యో
త్సవముగ వినురాజులకడ, శివారుతము చెలఁగు చునికి శ చిత్త మలంచెన్. 15
- తే. సారచందనహృద్యకశస్తూరికాది, లేపనాలిప్తి ముండెడు శ భూపవర్య
లకట శోణితపంకదిశ్ధాంగు లగుటఁగనుట కోర్వ రాదయ్యెడుఁ శ గమలనాభ.
- క. వనితలు మేలపుమెయి మెలుపునఁ దిగిచిన నొప్పుహారములు మొదలగు ప్ర
న్ననితొడవులు గ్రద్దలు దివియ నరేంద్రులు గొంద టునికి శ యచ్యుత కంటే.
- క. ప్రాణంబులు విడిచియును గృ, పాణాదులు విడువ కున్నశభటు లారయ న
ప్రాణుల పోలెం బ్రధన, క్షోణికిఁ దొడ వగుచు నున్ని శ చూడుము కృష్ణా. 18
- క. సూరెలను వందిజను లిం, పారఁగ నుతియింప నొప్పునట్టిమహీశుల్
నారీజనములు సుట్టుం, జేరి పనువుచుండ నునికిశసేసె నలంతన్. 19
- తే. కూరుమొన పెట్టినట్టులు శ గొంద టుజ్జ్వ
లాయుధములు గంకటములు శ నమర నున్నఁ
జూచి చావనివారని శ చూడు చేర
నరుగ కున్నవి కంకగృశ్రధ్రాదు లనికి. 20
- వ. ఇది యంతయు నీచే సాధితం బైనకార్యం బని పలికి వెండియు. 21
- సీ. అట్టలకడ నుత్తరమాంగముల్ గానక, యలమట నలుగడ శ లరయువారుఁ
దలలు చేతులఁ గొని శ తనువు లత్తలమునఁ,దఱచు పీనుఁగులలోఁ శ దడవువారు
శిరములు మేనులఁ శ జేర్చి భావించి ని, జాన్యముల్ ప్రేసికొం శ చఱచువారు
తునియలు పెక్కెనఁబనివడిగూర్చిరూ,పులుగనుంగొనిమూర్ఛఁశమునుఁగువారు
- తే. నైనకారవపాంచాలశమానినీజ,నముల నచ్యుత చూడుము శ నాథజనక
పుత్రసోదరశవములశపొంత కేఁగి, వెక్కుదురవస్థ లొందెద శ రక్క టకట. 22
- తే. అవయవములు రూపఱఁగఁ గ్రవ్యాదభక్షి
తంబులై యున్నిఁ గొన్నిశశవంబు లువిద
లెంత సూచియు నవి గొంద శ తెఱుఁగఁజాల
రయ్యెదరు సూడు తమబంధు శ లగుటఁ గృష్ణ. 23
- క. ఇట్టివి యెల్లను గనుఁగొను, కట్టిడితన మొందునట్లుశగా నేమొకొ తొ
ల్పుట్టువునం జేసితి నీ, చుట్టల నిటు సూడకుండఁ శ జొప్పడ దయ్యెన్. 24
- క. అని పలుకునపుడు దుగ్యోధనునిక శేబరము దృగ్గతం బగుటయు న
వ్వనిత యిలఁ ద్రెళ్లె నఱికిన, యనఁటిక్రియన్ మూర్ఛఁ జిత్తశమవశం బైనన్.
- 1 లేపనాలిప్తి మొండెడు.

- తే. కనకబహురత్నమయపీఠమున మృగాక్షు, లాలవట్టంబు లిడఁ జెలు శ నమరునట్టి
కౌరవేంద్రుండు పెనునేలఁగంకపక్ష, పవనహతుఁడయ్యెఁ జూచితె శ పద్మనాభ.
- క. ఈరాజు భీమసేనును, దారోగ్రపరాక్రమమున శ ధరణి నొఱగి దు
ర్వారనుదవారణము కం, తీరవమువిహారమునఁ బడినగతిఁ బొలిచెన్. 39
- క. విదురుఁడుఁ దండ్రియుఁ దనకుం, బదివేలవిధములఁ జెప్పఁ శ బాటింపఁడు దు
ర్మదమునఁ దగియెడుబుద్ధులు, విధి మూఁడినమర్త్యుఁ డేల శ విను నుచితోక్తుల్.
- క. పదునొకఁడతొహిణు లే, ¹పాదవఁగ నలిఁ గొలువ నొప్పు శ నుర్వీశ్వరుఁడే
తుది నిష్పరివారుం డై, గదఁ జేకొని యొంటి పోరి శ కలనం బడియెన్. 41
- తే. ధరణిగజఘోటకములొప్పు శ ధార్తరాష్ట్రు, లెల్లఁ బొలుపారఁగాఁగంటిరనిప్పు డవి వి
నాశ మొందినఁ బాడఱినలిననాభ, యది పరాధీనముగఁ జూచునట్టి దయ్యె.
- వ. అని దుర్యోధనవల్లభ ²నిరీక్షించి మాధవు నుద్దేశించి యిట్లనియె. 43
- ఆ. కొడుకుచావుకంఠెఁ శ గోడలియడలునఁ, బెరిఁగి శోకవహ్ని శ దరికొనంగ
నంతరంగ మిప్పు శ డగ్గల మెరియంగఁ, దొడఁగె దీని కేదిరతుది యుపేంద్ర. 44
- సీ. చూడు మిమ్ముద్దియశనుతుఁ జూచి వదన మ, ల్లార్చుచుఁ బ్రాణేశునాననంబు
పైఁ జూడ్కి యడరించి శ పాణితలంబున, నందంద నెమ్మెగ శ మడిచికొనుచు
మరలఁ బుత్రునిదెస శ కరిగినమనసు పే, రడలున మునుఁగంగ శ నతనిచెన్ను
మోమునఁ దనమోము శ మోపిమూర్చిల్లుచుఁ, దెలిసి వల్లభునురశస్థలముగ్రమ్ము
- తే. నుడుకుఁగన్నీరఁ దడియంగ శ నొఱగుచును వి
చేష్ట యై యూర కుండుచుఁ శ జెలులతోడఁ
దిరిగి పొగులంగ వేసలి శ విరియ మేన
నవులఁ దిరుగుచు నున్నది శ యక్క టకట. 45
- వ. అని వెండియు. 46
- సీ. ఈనుమధ్యమ యిమ్మరహీశ్వరుబాహుత, లంబున లలితోపశలాలనంబు
నొంది రాగిలెడుశనులంబుతో నుండు, నింకిట నిమ్ముగ్ధ శ నెట్లు సూడ
వచ్చుఁ గనుంగొనశవశముగా దిది యిట్టి, కొడుకును మనుమండుఁబుడమినిట్లు
పడియుండఁ జూచెడుశపాపజాతికి నిప్పు, డవియక నిగ్గడి శ యైనయినుప
- తే. గుండియకుఁ జేటు పాటింకఁబుండరీక, నయన యెన్నఁడులేమి నిరర్ణయముగాదె
యింత కోర్చెడునట్టివారెన్నఁడేని, నుర్వి నెందేనిఁ గలుగుదురొక్కొయెరులు.
- క. జననియు భార్యయు నేమై, న నేమి వేదములు బొంకునకుఁ జొరమి నిజం
బని పుణ్యలోక మగు నని, తనకార్యము సూచె నిట్లుశతగునె యితనికిన్. 48
- వ. అని యనేకభంగుల విలాపంబు సేసి తక్కటితనయులదెస నాలోకించి విష్ణు
దేవునితో నిట్లనియె. 49

- భాస్కరవిలసితవృ. కౌరవనృపతితనూజశతంబుంగంటె పవనసుతుపటుభుజలీలా
ఘోరతఁ దడఁబడఁ మేదినిమీఁదంగూలె వికటముఖకర¹ చరణత్వం
బేరి కయినఁ గనుఁగొన్న విషాదూరబెంతయు మది నొలయఁగఁ బ్రియకాంతల్
చేరి విలపనము దద్దయు నార్తింశ్చేయఁగ నునికి వనట² తిరిఁ బెట్టన్. 49
- తే. చందనార్ద్రకుట్టిమములఁ శ చరణతలము,³ లొందుటకు నేవగించునర్య్యువిదలిపుడు
నెత్తురు⁴ లేనమెక్కిన శ నేలఁ బొరలు, చున్నవా రేమి సెప్పుదు శ నుడుకు పేర్చి.
క. బొలలుఁ దగులులుఁ బ్రౌఢలుఁ, దూలెడువికలాంగకములతో డెందములక
వాలినవిరహానలముల, సా లై వందురెద రొక్కరీభంగిన యకటా. 51
- క. బలదర్పధర్మశౌర్యో, జ్వలు లగుభృతరాష్ట్ర సుతులశతతులకు నిట్లా
కులతమము వనటపెల్లునఁ, దలరవలసె దిక్కు మాలి శ దైవముచెయిదిన్. 52
- క. నిజభూషణాతపత్ర,ధ్వజకంకటఖండవేష్టిరీతము లై నకురు
వ్రజగాత్రశకలములు వా,రిజనాథ కనుంగొనంగ శ రెట్టించె వగల్. 53
- క. జననియుఁ దండ్రీయుఁ ⁵దొలుబొ,మునఁ జేసినపాపకర్తమునఁ గాక సుయో
ధనుఁడు మొదలయిననూర్వుర, ననఘుఁడు ధర్మజుఁడు నామరమడఁపఁగఁ దగునే.

—◆—◆—◆ గాంధారి దుశ్శాసనునిక శేబరంబు చూచి విలపించుట. —◆—◆—◆

- సీ. అచ్యుత నీడ మరహాభీలభుజుఁ డగు, భీముగదాహతి శ భూమిఁ గూలి
యాతనిచేత సరస్వాంగంబులందును, గలుగు క్రొన్నెత్తురు శ కాంక్షఁ ద్రావఁ
బడి మఱి తెగటారినడియున్నవాఁడు దు,శ్శాసనుఁ డీతండు శ సభకు ద్రుపద
పూత్రి నీడిచి తెచ్చి శ పాలునతనమ్మునఁ, బతులసన్నిధిఁ గురుక్షితివిభునకుఁ
తే. గర్జనకుఁ జిత్తసంప్రీతి శ గాఁగఁ దూల,పుచ్చెఁ బెక్కువిధంబులనొచ్చి యామృ
గాక్షి యప్పుడు మారుతిరీయంతరంగ, మేర్పఁ దలపించుదానన శ యింత వుట్టె.
క. ఆసభ నమ్మెయి నీదు,శ్శాసనుఁ డస్పాండుపుత్రశతఁ గ్రూరాత్తుం
డై⁶ నంక లేక పెద్దయుఁ, గాసిం బెట్టింగ నెఱిగి శ కలఁగినమదితోన్. 56
- వ. ఏను దుర్యోధనునితో నిట్లంటి. 57
- తరువ్రాజ. ⁷హరిచేత రక్షిత శ మైనపాంచాలి, కగునయ్య యిమ్మెయి శ నత్యంతనీచ
పరిభవదుఃఖంబురీషాల్ సేత మీఁదు, పరికింప కున్నఁ గీరద్వాటిల్ల కున్నె
యరికంజకుంజరుఁ శ డగుభీముఁ బల్కు, లనుబరిగోలల శ నలఁచుట మేలె
వెరవిడి వేవేగ శ విడువుము గార,వింపు మీవంశపరవిత్ర నోపుత్ర. 58
- క. క్రూరాత్తుఁడు నీచుఁడు గాం,ధారవిభునిఁ దొఱఁగు పాండురీతనయులఁ బుణ్య
ప్రారంభులఁ గూడి మనుము, కౌరవకులమెల్ల బ్రదుకఁగఁ బొగ డొందన్. 59
- క. అని యెన్నిభంగులను జెప్పినఁ దా నప్పలుకు లెల్లఁ శ బెడచెవులం బె

1 చరణంబై, యేరికయిన. 2 యిగిరించె. 3 నోవుటకు. 4 బ్రియలును, మను నేసిన. 5 నంకట
పడఁ బెద్ద. 6 అరయక సభలోన నత్తొయజాక్షి. 7 నమ్మెయి దయమాలి. 8 యత్యంత.

తే. పై నుదగ్రుడు దగుకార్యము, గనునె వశం బగునె దై వశగతిఁ దప్పింపన్. 60
తే. నాటిమాట లుల్లంబున శ నాటియుండ, నొప్పుతోఁ దటి వేచి నేఁడివిధమునఁ
బటిచెభీముండునొప్పింపఁబడినత్రాఁచు, పాముపగ సాటి తెగటార్చు శభంగిఁ గృష్ణ. 61

క. తగుఁ బగ దీర్చుట యిమ్మై, దగ వగునే నెత్తు రెత్తి శ త్రావుట భీముం
డు గడున్ ఘోరము సేసెను, మగల కటియు ద్రవృత్తమా పొగ డొసఁగున్.

తరల. కరములుం జరణంబులున్ 1 విరి శ గల్గి సాఁగి వికీర్ణ మై
యురము నిర్భరవైకృతంబుగ శ నుర్విఁ ద్రెల్లి సుతుండు గే
సరినఖంబుల వ్రన్వఁబడ్డగ శజంబుచాడ్చున నుండఁగాఁ
గరుణ మాత్ర కు నింత మిక్కిలి శ గాక యున్నె జనార్దనా. 63

సీ. వీఁడె వికర్ణండు శ వాఁడిమెఱుంగు మే, ఘంబులగములమశ్యంబునందుఁ
నేజరిలైడుమాడ్కి శ రాజిలుచున్నవాఁ, డతిసాంద్రహస్తికార్యములలోనఁ
గార్తుకజ్యాకిణశీకరిన మై యున్నయి, బృలునిముంజేయి శ బాలగృధ్ర
మోపదు కబళించిరయును డంచుపుటమునఁ, జీరంగఁ జూచితే శ శౌరి యితని
తే. రమణి పొరిఁబారిఁ గన్నీరు శ గ్రమ్మఁ జుట్టు, మెలఁగికాకుల గ్రద్దలఁదొలఁగనడుచు
చున్నయది 2 పాసి యవివ్రావశకున్న నిట్లు, సూతురే తల్లులెందును శ సుతుల నకట.

క. మారుతనందనును గ్రపు నారాచము లొడల నాటిరనం జచ్చియు న
వీరకుమారుం డుజ్జ్వల, చారుత్వముఁ బాయ కున్న శచందముఁ గంటే. 65

క. అని మొన నెవ్వరికిని మా, ర్కొన రానిఘనుండు దుర్బు శ్శుండు భీమునిచే
పినిపాతితుఁ డై భూరజ, మున బుంగుడువడ్డవాఁడు శ మురహర కంటే. 66

తే. నక్కతోఁడెలు వీనియాశనముసగము, దిన్నయవి చుట్టులయ్యును శ నున్నయొప్పు
దొరసి న ప్తమినాటిచందరునిఁ బోలె, చూడు భావించి దీపితశూరనంశ. 67

మ త్తకోకిల. శూర సేనుఁడు భీమ సేననిరక్షాదితుం డయి చుట్టు నం
భోరుహానన లార్తి మూర్తతఁ శ బొందిన ట్లతిరూక్షహా
హారవంబులతోడఁ గ్రుమ్మర శ నల్ల వాఁడె వికారితా
కారుఁ డై పడియున్నవాఁడు వృశకంబుఁ బక్షులు జించినన్. 68

సీ. అంగంబు కోమల శ మంతరంగంబు చా, తుర్యనిరూఢంబు శ శౌర్యఘనుఁడు
వీఁడె గోవింద విశేషితి యీతండు, సొబగుండు మెలఁతలు శ నుట్టు నెపుడు
నప్పరోగణ మమశరాధిపుఁ గొలిచెడు, చాడ్చునఁ బాయక శ సమ్మదంబు
చిగురొత్త నుండుదుశరగరుకస్తూరికా, చందనాద్యనులేపశశాలి యిపుడు

తే. గ్రద్దలును గాకులును జుట్టుఁగదిసియుండఁ, దఱచునెత్తుటఁ దోఁగినశతనువుఁదాను
నున్నవాఁడు గానాకర్ణ శనోత్సుకుండు, నక్క లఱచెడుచేరువ శ నక్కటకట. 69

తే. కనక పుంఖశరావృతశత్రుఁ డైన

దుష్ప్రహుఁడు చచ్చి యుండియుఁ శ దోయజాక్ష
వికచనవకర్ణి కారసంశవేష్టనంబు
గలుగుశైలంబు తెఱఁగునఁ శ బొలిచెఁ జూడు.

70

—◆— గాంధారి యభిమన్యుక శేబరంబు గనుంగొని ప్రలాపించుట. —◆—

స. అని మఱియు నిట్లనియె.

71

యవిభాతి. అరయ నిది పెద్ద యని శ పరులమొనఁ జిత్తమున

నరకుగొన కుగ్ర మగుశబరవన మెలర్పం
ద్వరితగతిఁ జొచ్చి కురుశవరుఁడు దలరం గవిసి
కరితతులుఁ దేరులనిశకరములుఁ దురంగో

త్కరములును గాల్బలము¹ శ నెరవులునుఁ గీటడఁగ
శరగురుఁడుఁ గర్ణుఁడును శ గురునుతుఁడు మద్రే
శ్వరుఁడుఁ గృపుఁడుం² బరనఁ శ బరఁగి దివిజుల్ పైగడ
ధరఁ బడి ముకుంద మనశనరతనయుఁ డొప్పెన్.

72

ఆ. పాడి మాలి తన్నుఁ శ బలువురు పొదివినఁ, బోరి తద్ద డప్పిఁ శ గూరి నిదుర
పోయెనొకొ నుభద్రపుత్రుండు మృతుఁ డైనఁ, జెలువ మింతయేలకలుగ నేర్పు.

సీ. ఉత్తర యుక్కుమారోత్తమునురమున, వ్రాలి మోమునఁ దనశవదనకమల
మందంద సేర్పుచుశన్నది మున్ను గన్నంత, మెలఁగంగ నేరక శ చెలులమాటు
గొను సిగ్గుపెంపునశవనట నిట్లయ్యె ని, ప్పడు మాటిమాటికిఁ బాలఁతి ప్రియునిఁ
గనుఁగొని బిగియారఁగఁగిలించుచు శిర, మూరుతలంబున శ నునిచి పాణి

తే. పల్లనంబున నాననశమల్లనల్లఁ, దొడయుచును నిన్నుఁ జూచుచుఁ శ దోడుతోడఁ
బొడము³ పెల్లునఁ గన్నీరు శదుడిచికొనుచు, నలఁత పెను వెల్లిఁ దేలెడుశనంబుజాక్ష.

75

ప. వింటు యవ్వనితవిలాపంబు.

సీ. భద్రచారిత్ర నుశభద్రను నిర్జర, ప్రతిమాను లగుపాండుశరాజసుతులఁ
బాసి యెం దరిగితి శ పాథునిపట్టి న, చ్యుతునియల్లుని సమశోర్విఁ జెనసి
పరిమార్పఁ⁴ జాలి రెవ్వరు పెక్కుభంగుల, మాటలాడఁగ మఱుశమాట లేల
యాడవు నాతోడశస్త్రగురుండుఁ ద, తనయుండుఁ గృపుఁడు రాశధాసుతుండుఁ

తే. బాడిమానుసులండు నిశన్పాలు నొకనిఁ, బొదివి రిస్సిరొవెక్కండుశ్రోడ లిదియు
మగఁటిమియై క్రించుపనికిట్లు⁵ దెగినయప్పు, డుల్లములువారలకు నెట్టుశలుండెనొక్కొ.

క. పాండవులును బాంఛాలురు, దండిమగలు వారు సూడఁ శ దలఁకక నిన్ను⁶
భండనమునఁ బడ వైవఁగ, గండు గలుగు టద్భుతంబు శ గాదె తలంపన్. 77

క. తనలేనిచోటఁ బలువురు, నినుఁ జుట్టును ముట్టి యొక్కశనిం జేరి వధిం
చినవంచనకు ధనంజయు, మన మెమ్మెయి⁷ నురియునొక్కొ శ మన్మథమూర్తి.

1 నెరవులను. 2 బలుపఁ. 3 పెల్లగుకన్నీరు. 4 జాల రెవ్వరుఁ బెక్కు. 5 నెరియు, మురియు

తరల. అరుల నెల్లను గెల్చి మేదిని శయంతయుం గొని తేజమున్

సిరియుఁ బెంపును గీర్తియున్ విలశిల్లఁగా మనుచుండి యుం

బురుషసింహులు పాండుభూవరశపుత్రు లక్కట మోదముం

బొరయ నేర్తురె నిన్నుఁ గోల్పడి శ పోయి పుష్కరలోచనా.

79

క. నీమూర్తియందుఁ బ్రాణము, లేమిఁ దెలిసి యుండఁ జంచరలింపక జీవం

బేమికతంబునఁ గలిగియొ, నామేను దొఱంగి పోదు శ నాథ యెఱుంగన్.

80

సీ. దేవలోకంబున శ నీ విష్ణు డెవ్వతఁ, దీపారుపలుకులఁ శ దేర్చి కురులు

పుడుకుచుఁ దగ నన్నశపోలె లోలాత్తఁగాఁ, జేయుచున్నాడవు శ చెలువు నేర్పు

మెఱయంగ నచ్చరశతైఱవలమనములు, గలఁచియాడుదు గాక శయలఁతి బోదె

యంగనాగోష్ఠి నుశన్నపుడు నానడవడి, బుద్ధిఁ దలంతె ని శ న్బొందఁ గాంచి

ఆ. యాఱునెలలు వ్రాయె శ నంతియ యింతియ, కాని లేదె తొంటిశమేనఁ జేసి

నట్టిమేలు మోహశనాకార యభిమన్యువీర నిర్వికార శ వినుతసార.

81

వ. అను చున్నది యిట్లు పలవింప విరాటనందనం దదీయజననీప్రముఖబాంధవస్త్రీ

జనంబు లచ్చట వాయం దిగిచి పొగులుచుం గొనిపోయిరి వారలం గనుం

గొనుము.

82

కవిరాజవిరాజితము. గురునిశరంబులు దాఁకిన మేదినిఁ శ గూలి విరాటుఁడు పేరిననె

త్తురుల మునింగినమేనును దానును శ ధూళి సమీరుఁడు మోముసయిం

బొరిఁబొరిఁ జల్లఁగ నున్ని గనుంగొని శ పొడ్డఁగ నశ్రులు హా యనుచుం

బురపురఁ బొక్కెద రెమ్మెయిఁ జోపినఁ శ బోవక మూఁగెడుఁ బక్షితతుల్.

83

క. అకటకట యు త్తరుఁడు గొం,డొక కాంభోజండునుం గరడు బాలుఁడు వా

లిక కై దువు లాడిన నే,ల కొఱగి యొప్పి రభిమన్యుశలక్ష్మణులక్రియన్.

84

సీ. పాండుపుత్రులభుజాబలమున కులుకక, మెవ్వీరుప్రాపున శ నెదురు నడచె

దుర్యోధనుఁడుగొంతితొలుచూలికెవ్వఁడు, హృదయశల్యంబయినిదుర సెఱుచు

నట్టికర్ణుండు మరదాంధసింధుగము బ,లోద్ధతద్విరదమరహోగ్రవిక్ర

మమునఁ గీటడఁగినమాడ్కి నర్జునుబలు, గడిమిచేఁ దెగటార్పఁబడియె వీని

ఆ. బాహువిలసనమునఁబడినమహాయోధ,వరు లనేకు లితఁ డరవార్యరోష

దూషితుండు పరుషభాషణశీలుండు, ధైర్యధనుఁడు దాన శ శౌర్యశాలి.

85

వ. విను మవ్వీరోత్తముండు.

86

క. పిఱుఁదం గురుధరణీపతి, నఱచేతం బ్రాణములు ఘననారాతిబలం

బుఱనితెగువ ముందటఁ బె,న్గొఱలుట చి త్తమునఁ బెట్టికొని విహరించెన్.

87

తే. ఇతనిచుట్టును గలకలశమెసఁగ రోద,నంబు సేయుపత్నినివరహంబులోనఁ

గంటె వృషసేనుతల్లి యశగ్గలపుటడలు, మూర్తియైనతెఱంగునశనార్తిఁ దూలె.

వ. ఈరమణీరత్నంబు ధరణీతలంబునం బొరలుచు.

89

తే. పరశురామునిశాపంబు శ బాణశక్తి, గ్రాపబ్రాహ్మణశాపంబు శ రథము సిక్కు
వలుప గాండీవధరుచేతిశమెఱుఁగుటమ్ము, మన్ని గొనియెనె యోకర్ణశమగలరాజ.
వ. అని మఱియుం బలుదెఱంగులం బలవించి యుత్థిత యై యాలోకించి. 91

తే. కాకులును గ్రద్దలును దిన్నఁగడును ద్రెస్సి
యపరపక్షచతుర్దశిరయమృతకరుని
కరణి నొప్పెడుకర్ణమొగంబుమీఁద
వనిత యందంద మోపెడుఁ శ దనమొగంబు. 92

ఉత్సాహవృత్తము. వాఁడిమగఁడు నిద్ర పోవుశవాలుమృగముఁ బోలె నై
వీఁడ బొట్టిగుండు సృష్టివీర చూడు చచ్చియుం
బోఁడి దొఱఁగ కున్నయట్టిరొప్పునక వెలింగె వె
న్నీఁ డితిండు బలము లెన్ని శ యేనిఁ బెల్లు ద్రోచినన్. 93

తే. మేనఁ బ్రాణము వాసినశమీఁద మొగము
మెఱసి యుండునె యెందు నిశతైఱఁగుకాంతి
తోడఁ బున్నమనాఁటిచందరునిచంద
మనురెఁ జూడు మిక్కురువృద్ధుశనాననంబు. 94

◆◆◆ గాంధారి సైంధవునిక శేబరము చూచి వాపోవుట. ◆◆◆

సీ. పల్కుతప్పమి నెఱిశపంగఁ దలంచి యు, త్సాహంబు వాటించి శ సవ్యసాచి
దుర్యోధనుండును శ దొరలు ననేకసైన్యంబులు నంతంత శ నడ్డపడఁగఁ
దెరలిచి నడి మెడ శ ద్రెన్వ నేసినఁ బడి, యున్నాఁడు సైంధవుఁ శ డుఱక ద్రుపద
తనయఁగాననమునఁగొనిచన్ననాఁడ తాఁ, దెగినాఁడు గాఁడె కౌంతేయులపుడు
తే. దయ దలిర్పంగ దుస్సలఁదలఁచి యలుక, గ్రాచి మందల విడిచిరిగాక దైవ
కృతము దప్పింప రాకున్మీకతన నిపుడు, వారు విడిచి రిమ్ముద్దియశవలనికరుణ.
తే. వృదయమున నగ లేనియశ్ ట్టిట్టు నట్టుఁ, దిరుగుచున్నది దుస్సలశవరునిశిరముఁ
గాన కీకూఁతు నిమ్మెయిఁగనుటకంటెఁ, దలఁప నెక్కుడుదుఃఖంబుశగలదె కృష్ణ.
వ. నాఁటిరాత్రి యరులు చేసికొనినప్రతిజ్ఞ నేగులవారిచేత దుస్సల విని సైంధ
వునికి బుద్ధి చెప్పినతెఱంగు లవి వినుము. 97

సీ. విజయుప్రతిజ్ఞకుఁ శ ద్రిజగంబులోపల, నడ్డంబు లేదు సు శ మృధికుఁ డంటిఁ
గురురాజుసైన్యంబుశబిరుదు నమ్మకుమంటి, గురుఁడుపార్థునకుమాశ్రొనఁడయంటి
నరు డాయ నొకని కైశనను బుద్ధిగొన దంటి, సమరంబు నీకు నశసాధ్య మంటి
ధర్మపుత్రుఁడు నిన్నుశదయఁగాచుఁ బొమ్మంటి, నామాటవినఁగ దేనాథ యంటి
ఆ. రాజతిలక రాజశరాజకంఠీరవ, రాజరత్న దివసశరాజతేజ
రాజరాజ యనుచు శ రాజన్య సైంధవ, రాజుఁ బనువుచుండె శ నాజిలోన. 98
తే. తోడఁబుట్టువు విధవ యై శ తొలఁగి యునికి

- కోర్చి చలమునఁ బతిఁ దెగఁబూర్చి సంత
సించితిరె తండ్రులార మీ రఁచుఁ బొండు
పుత్రకుల దూఱుచున్నది ర పొలఁతి వింటె. 99
- ఉత్సాహవృత్తము. తనయుఁ గాచుపనికిఁ బూని ర ధర్మపుత్రవాయునం
దనులుఁ గవలుఁ జేయఁ గలుగుదండినుగలు సేనలం
గొని వడిం గడంగ సరకు ర గొనక నిల్చి యొక్కఁడుం
బెనఁగి యాఁగె సైంధవుండు ర బిరుదు దక్షుఁడుం గదే. 100
- తే. తప్పు సైంధవువైఁ బెట్టఁ ర దగునొ తగదొ
పార్థప్రతినకు నొక్కండ ర పాత్ర మయ్యెఁ
దాన యందఱ నాఁగుట ర తప్పు గాదె
యదియ సౌభద్రమృతి హేతు ర నగుట లేదె. 101
- తే. బోరగిలఁ బడ్డవాఁడు గరవోల మొకటి
పుడమి మోచినయది మోము ర పొలుపు సెడదు
వీఁడఁ చూచితె శల్యుండు ర వెడలి యున్న
జిహ్వా దినియెడు వాయసరశ్రేణి కృష్ణ. 102
- క. ఇ ట్టవునె మాద్రితోడం, బుట్టె ననక యితని ధర్మపుత్రునకుఁ గడుం
బెట్టిదుఁ డై చంపవలసెఁ, జట్టపుదన మేల రాజసూతులకుఁ గలుగున్. 103
- క. సెల్లుఁడు యమతనయునితో, నెల్లగుణాబులను జాల ర నెనయుదు నని తా
నుల్లమున నిశ్చయించుం, జెల్లం బో పోరఁ బగఱరచే ని ట్లయ్యెన్. 104
- వ. అమృహీవిభుండు. 105
- భుజంగప్రయాతము. కురుక్షోణినాథుండు ర గోరంగ మైత్రి
ధురం దాల్చి తా నేర్పుతో సారథిత్వం
బరిశ్రేణినంత్రాసి ర యై పూని కర్ణం
బరిక్షోభితుం జేసె ర భాషాస్తపజ్జీవ్. 106
- ఆ. అధికపంకపతిత ర మై యున్నయాఁబోతుఁ, బొదివి యున్న మొదవురకదుపువ్రాలె
నున్నవారు సూడురమువిదలు దైన్య మాన్యముల నెలవుకొనఁగ రశల్యు బలసి.
మత్తకోకిల. చూచితే భగదత్తు నీతఁడు ర శూరతామహిమన్ నరున్
వీచినన్నిభ బాణపజ్జుల ర¹ వెట్టిఁ జేసె మహేంద్రుతో
నేచి పోరుబలుండువ్రాలె సరహింప కీతని నిట్లు గాఁ
జూచి తాతనిమీఁదినెయ్యమురసొంపునన్ మురమర్దనా. 108
- క. పులుఁగులును మెకంబులునుం, దొలిచి తినిన² నెలవు దప్పి ర తొలఁగియుఁ గంటే
తల నున్నకనకదామము, పొలుపు దెగంబాయ దీన్యరపుం గమలాక్షా. 109

—◆— గాంధారి శరతల్పగతుం డగుభీష్మ నుద్దేశించి శోకించుట. —◆—

- సీ. బలశౌర్యములఁ దనరీపాటిగా నెందును, మానవు నొరుఁ జూప రీ లేనియట్టి
శంతనుపుష్పఁడే రీ శత్రులభాహుద,ర్పంబున రణభూమిఁ రీ బడియెఁ దన్ను
వాలాయమును గెల్వ రీ నచ్చునే చంపికొం, డని పాండుసుతులవై రీ నగ్గలంపుఁ
గరుణ మగ్గము సెప్పఁ రీ గాక యెమ్మెయి నైస, నతినిష్ఠయెప్పుడునతనియందుఁ
ఆ. గలదు గాదె తండ్రిరీకార్యంబునకుఁ గాఁగ, రాజ్య ముడిగి పూనరీబ్రహ్మచర్య
మితనిఁ జెప్పి దెప్ప రీ నితరుండు పౌరుష,కలితసంభవుండు రీ గలఁడె కృష్ణ. 110
- క. కురువంశ మెడల నచ్చినఁ, బరమోపాయమున మగుడఁ రీ బడసెన్ మడిసెం
గురునికరముతోడన యి,ష్పరుషుండు పురుషార్థసారరీభూషణుండు గదే. 111
- క. దేవుండు గా కితఁడు నడుండు, నా నచ్చునె నిష్ఠవెంపురీనం బ్రాణంబుల్
తా నలసినపుడ నిడునం, గా నేడుక నునిచినాండు రీ గాదె తనువునన్. 112
- ఆ. తీవ్రబొంజాలరీనీ పులు పరఁగించి, పాండుతనయసై న్యరీబహుళతమము
లీలఁ బడదినములు రీ నోలి వినోదించి, యకట భీష్మభానుఁ రీ డస్తమించె. 113
- క. శరవణమునందుఁ బాలుపు, బొరసినగాంగేయుతోడఁ రీ బోల్పఁగ నను వై
శరతల్పంబునఁ దేతో,భరితుండు గాంగేయుఁ డొప్పెఁ రీ బంకజనాభా. 114
- తే. అర్జునుండు నట్ట నీతని రీ కంపపాన్పునకుఁ దగంగ నిశాతబాణముల మూట
నలనరించినతలగడ రీ యస్త్రజనిత,వారిఁ దృప్తునిఁ జేసె నరీవీరవరుండు. 115
- క. నీగళయనమున గంగకు,మారుండు కల్పక్షయమున రీ మార్తాండుండు సం
చార మెడలి ధరఁ బడి యొ,ప్పారెడుచందమున వెలిగె రీ నంబురుహతా. 116
- క. దేవప్రతుండు గీర్వా,ణావాసంబునకుఁ జనినరీయట కురునికరం
బేనాని నడిగి తెలియు నొ,కో విశ్రుతధర్మసంప్రయోగవిధంబుల్. 117
- సీ. పగవారిమొన లనురీ¹పల్లెరులం గాల్చి, మడిసెఁ గుంభజుఁ డనిరీయెడుదవాగ్ని
యెన్నియస్త్రము లింద్రురీడిటుఁగు నన్నింటను, బరిణతుం డీతండు రీ భార్గవునకు
నెట్లట్ల నువిధేయ రీ మిస్తుహాత్తునకు ధ,ను ర్వేద మితనికి రీ సర్వవేద
ములుఁ బరిచితము లిరీయ్యలఘుతేజునిశిక్షఁ, గాదె పాథుండు గార్తురీకమునమేటి
- ఆ. యయ్యెఁ దక్కుకొరరీనాన్వయజాతులు, సాత్యకియును నివ్వరీశాలబుద్ధి
నాశ్రయించుటను మరీహస్తవిత్తము లైరి, యోధు లింతవార రీ లుర్విఁ గలరె.
- క. వివిధమహస్తంబులు గా,లవశతఁ జెడఁ గాక శౌర్యరీలంపటు నియ్యో
ధవరునిఁ బగవారికిఁ జేర వశం బగు నెట్లు సంగరంబునఁ గృష్ణా. 118
- తే. గురుని మున్నిడుకొని కాదేరీకురుకుమారు,లనికిఁ బిలిచిరి ధర్మపురీత్రాదు లయిన
వాలుమగల నట్లంతటిరీవాండుఁ బగలు, నట్లకివై చినఁబడియున్నరీతెఱఁగు గంటె.
తోటకము. సతతంబును శిష్యులు రీ సద్వినయా

న్వితులై ప్రణమిల్లెడు శ్రీ వీరిపద
ద్వితయంబు గడుం జెడఁ శ్రీ దిన్నవి సూ
చితె నక్కలు దైవముశ్చెల్లుఁ గటా.

121

ఆ. ద్రుపదతనయుఁ డట్టై శ్రీ ద్రోణునితలఁ గోయు,వాఁడు విధికి నెట్టిరవారి నెట్టి
తెఱఁగు సేయ రాదురదీనికి నే మను,వార మిది యసంభ శ్రీ వంబు గాదె. 122

సీ. కృపునితోఁబుట్టువు శ్రీ కృపి తనభర్త ద్రోణాచార్యునిపాల జైశ్రవ్యంబు విపుల
వేణియు మొగమునశవెంట మునుంగు న, డంగ రాల్పడినయెశలుంగుతోడఁ
బలవించి పలవించి శ్రీ బహుశిష్యు లయ్యెతి,రథవర్యు నస్త్రశ్రీస్త్రములు రథము
నవయవంబులును జిత్రాకలనంబు సే,యుచు సామగానసంశయ క్తవదను

ఆ. లగుట సూచి సామశ్రమతికడుణంబుగాఁ, దాను బాడఁ జొచ్చె శ్రీ మానితాగ్ని
సాద నమర్చి యవ్వీశుద్ధాత్తు నొండొక,యగ్ని ప్రాలెఁ బెట్టి శ్రీరందుఁ గృష్ణ. 123

క. కృపి మున్నుగ శిష్యులు సాద, యపసవ్యముగాఁగఁ దిరిగిరయరిగిరి శోకా
ర్తపుటాడఁతులతో గంగకు, నపగతశరవిద్య యయ్యె శ్రీ నవని కటకటా. 124

ఆ. సోమదత్తనుతునిఁ శ్రీ జూషుము సాత్యకి, దూష్యభంగి శిరముఁ శ్రీ దునుమ నొఱగి
యున్నవాఁడు గ్రద్దశ్రీలొలిచి తినంగ నీ,నుకృతపరుని నిట్లు శ్రీ సూడ వలసె. 125

వ. సోమదత్తుండు పుత్రశోకాయత్తచిత్తుం డై యుండి లెన్ను సాత్యకి గవినినప్పుడు
తనకొడుకునెడ నతండు సేసినయధర్మం బుగ్గడించి గర్హించినవిధంబు మృతుం
డైనను మొగంబునం దోఁచుచున్నది భూరిశ్రవృత్తి యది ¹యతనిని పల్లభుని
బొరింబొరిం గనుంగొనుచు గద్గదకంఠంబుతో నాసోమఃత్తు నుద్దేశించి. 126

సీ. ఓరాజ కల్పక్షరయోపమానం బగు,కౌరవజాతినంగక్షయము చూడ
కున్నాఁడ వధికదాశనోజ్జ్వలు బహుమహా,ధ్వరకర్త భూరిశ్రీనసుండు నీదు
గారాబుపట్టి సంశక్రందననందను, దుర్విక్రమంబునఁ శ్రీ దునుమఁబడిన
బాహువు సాత్యకి శ్రీ పాపకర్తంబున, సంభిన్న మైనమశ్రుతము నై మ

ఆ. హీతలమునఁ బడియె శ్రీ నిష్పాణ్యసంతతి, దిక్కు- సూడ వేల శ్రీ యొక్కమాటు
కొడుకుచుట్టు నేడ్చుకోడండ్ర యలమట, యరయ విట్లు దగునోయధిప నీకు.

క. వీ రేవు రొంటిచీరలుఁ, దారును విరిదలలతోడఁ శ్రీ దద్దయు నడలుం
గూరి పలవించెదరు నిను, సారిసికలభీతరుతులశ్చందము దోఁపన్. 128

ఆ. ఆలమునకు వెడలునప్పు డిచ్చితి నీదు, పసిడిగొడుగు నుతుండు శ్రీ లసితవిభవుఁ
డగుట కది నికృత్త శ్రీ మై పడి యున్నది, యక్కుమారురథమునందఁ జూడు.

క. అని పనువుచున్నయది య,వ్వనితను గోడండ్రఁ జూడ శ్రీ వశమే ఘనుఁ డ
ర్జునుఁ డిట్టినీచకర్తం, బున కెట్టులు సొచ్చెనో కుశపురుషుఁడపోలెన్. 130

కవిరాజవిరాజితము. విను మది సాత్యకి చచ్చుట కోర్వక శ్రీ వీరనరుం డగుసార్థుండు సే

సినతగ వైనను నయ్యె నతం డటు శ చే నఱుకన్ ముని యైనమహా
త్తునిఁ గని యుబ్బుచు సాత్యకి యే మని శ త్రుంచె శిరంబు కడంగి జగం
బున నొరు లింత నికృష్టపుఁగర్తమునాపాంతను బోదురె చక్రధరా. 131

క. ఇక్కురువరునాండ్రురలో, నొక్కత యతిరమ్యమూర్తి శ యుత్సంగమునం
దక్కర మిశికొని పనివెడు, నెక్కుడువగ నూని యదె మనోహర కంటే. 132

నీ. మెలుపారఁగాఁ బట్టి మొలనూలిమణులు గ,దల్చుచుఁ దిగుచుచుఁదగులొనర్చుఁ
జనుఁగవమీఁది కరల్లన వచ్చి లలితవి,మర్దనంబున లజ్జ శ మరలఁ ద్రోచు
నాభి యూరులు జఘనము మెత్తమెత్తన,యొత్తి ముదంబున శ నుల్ల మాన్చు
ననయంబుఁదిన్ననిరయనువునగనయంబు, ప్రిదులంగ మెలఁగి సోకొదవఁజేయు

ఆ. నిక్కరంబు నెయ్య శ మెక్కింప నేరంగఁ, దగిలి ²సంతతంబుఁ శ దలఁచునట్టి
భంగి మెఱయఁ గీడునవటుపంగఁ గొనియాడ, వలఁతి నీటుసేయనవలసె దీని. 133

ఆ. ఒడునితోడఁ బోర శ హరి నూడ సి గ్గటి, యేసె విజయుఁ డతనియేటు సభల
నన్ముకుందుఁ ³డెట్టు శ లగ్గించు నట్టివి,వచ్చుఁ డేమిభంగి శ మెచ్చుఁ దన్ను. 134

న. అని యిట్లు విలాపంబు చేసి యూర కున్న దిన్నాతిం దక్కటియెలనాగ లేలిన
దానిఁ బోలెఁ బొదివికొని యున్నవా రాలోకింపుము. 135

—◆◆◆ గాంధారి శకునిక శేఖరంబు గాంచి యతనిచేత లుగ్గడించి శోకించుట. ◆◆◆—

నీ. మేనల్లుఁ డగునకులొనుజునేటులఁ, బడియుండి శకునులనీసాలు వడ్డ
శకునిఁ జూచితె ముగనసంహర యితఁడు మా, యాజాలములకు నాఁడోజ నకల
మాయలు నీచేత శ మడిసె దుర్వ్యతంబు, నొనరించి రాజ్యంబునగొనియె ధర్మ
తనయునిచే నిప్పునదనచెల్లు ఫలియించె, నని యనుజూదంబుననందుఁ బ్రాణ

ఆ. మోటుపడియె నెత్తనమాటకు నీతండు, గఱచు తెల్ల గురునికాయనాశ
మునకు నయ్యె నీనృపపుండ కాఁడె పాండునం,దనులతోడివై రనమునకుఁ గర్త.

క. హిత మొనరించెద నంచున్, ధృతరాష్ట్రతనూభవునకుఁ శ దెక్కలికాఁ డై
మృతియొనరించెం దానును, మృత్యుఁ డయ్యెను భ్రాతృపుత్రమిత్రయతముగన్.

మత్తకోకిల. వార లస్త్రహతాంగు లై యననవద్యలోకము గాంచి గీ

వైరకర్తయు నట్లు గాంచెను శ వారి నల్పవిచారులం
బోరి కెత్తెడునట్లుగాఁ దగఁ శ బొంది వెట్టులఁ జేసె నీ
క్రూరుఁ డందును నన్నదమ్ములనీకున్ విరోధము సేయఁడే. 138

క. రుచిరాంగదు నస్త్రనిచయ,నిచితాంగకునిం గళింగనృపుఁ గంటె సమి
ద్విచరణవిహరణమున నితఁ, డచలితధృతి యగుట యెఱుఁగనయ్యెడుఁ గృష్ణా.

ఆ. ఇతనిచుట్టు నున్నయెలనాగ లడలునఁ, గూరి వందియును మునకుంద యొప్పు

1 మాన్చు. 2 సంతసంబు, 3 డెట్టు లగ్గించునట్టై విప్ప.

వాయ కున్నవారు శ బలితంపువడఁ బడ్డ, పుష్పదామకములరేపాలుపు దోఁప.
ఉత్సాహవృత్తము. మానినీజనంబు సేరి శ మగధనాథుఁ డగుజయ

తేనుచుట్టు నేడ్వ నధికరదీననాదములకు నా

మానసంబు సాంద్రకరుణశమయతఁ బొందె మోహనం

బై నయిట్టియేడ్పు లెందు శ నంబుజాక్ష వింటిమే.

141

సీ. కోసలనాథుండు శ భాసురమూర్తి బృహదృబుచుట్టుఁ బ్రియాంగనాజ

నంబులు సేరి కంఠపంబుతోడఁ జెమర్చుకరముల నభిమన్యురకరవిముక్త

శరములఁ బెఱుకుచుఁ బొరిమూర్ఛఁ బొరయుచు, నప్పటికప్పటి శ కతనిముఖముఁ

దేటి చూచుచు విధిఁ శ దిట్టుచు శోకాగ్ని, నుల్లంబు లెరియంగ శ నున్నవారు

ఆ. తునిమి వైవ నెండఁ శ దనికినఁ బెద్దయు, వంది చూడ్కి దిగువ శ నలను కలిమి

దొఱఁగ కున్నయట్టిరతోయజంబులచంద, మయ్యెఁ జూడ వీరిరయాననములు.

వ. ద్రోణబాణపరిపీడితప్రాణు లై పడియున్నవారు ధృష్టద్యుమ్నసందనులు.

143

మత్తకోకిల. అంగదంబులుఁ గంకణంబులు శ హారవల్లులు నాదిగా

సంగకంబులభూషణంబులు శ హారికాంతి నెలుంగఁగా

సంగరాంగణభూమికిం దమరచారుభావ మలంక్రియా

సంగతిం గలిగింప నొప్పిరి శ శౌరి చూచితె వీరలన్.

144

నర్కుటము. త్వరితరథాశ్వమారుతగతస్ఫురితాకృతి యై

శరబహుళార్చిరుద్గమవిశాలతఁ బొల్పుధను

ర్గురుఁ డనుచిచ్చుపై శలభరకోటిగతిం బడి మ్రం

దిరి గనుఁగొంటె యేవుర నురదీర్ణులఁ గేకయులన్.

145

క. పంచాననంబుచేతం, బంచత్వముఁ బొంది యున్నరబంధురకరిఁ బో

లించుటకుం దగి యొప్పెం, బాంచాలుఁడు ద్రోణకడిమిఁ శ బడి కంసారీ.

146

క. ద్రుపదనృపాలునిధవళా, తపత్ర మస్త్రంబు లెచోటు శ దాకక జగి యా

రి పొలిచె శారదచంద్రుం, డుపమాపాత్రంబు గాఁగ శ నుర్వి యనుదివిన్.

147

తే. వల్లభులును గోడండ్లు నీరవసుమతీశ్వరునకు నగ్నిసంస్కారంబునొనరఁజేసి

యుష్టులికమునఁ దద్దయు శ వెమ్మునంత, రంగములతోడ నరిగిరి శ గంగదెనకు.

క. ద్రోణుఁడు దలరం దలపడి, బాణకళావేది చేదిరపతి యుజ్జ్వలత

ద్యాణహతిఁ గూలి సమర, త్రోణిపరిష్కార మగుచు శ శోభిల్లఁ గడున్.

149

తే. తలయుఁ గాళులుఁ దమయూరుతలములందుఁ

బెట్టికొని వీనిభార్యలు శ బెట్టిదంపు

టడలుతాఁకునఁ ¹గడు బెగ శ డారఁ గూరు

నుల్లములతోడఁ బలవించు శ చున్నవారు.

150

- క. మానవనాథు లనేకులు, వీనిభుజావిక్రమంబురవేడిఁ బడిరి నీ
మేనమఱఁది శిశుపాలుని, సూనుం డీధృష్టకేతుఁ ర్జూచితై కృష్ణా. 151
- ఉత్సాహావృత్తిము. అతనినందనుఁడు సుకేతుఁ ర్డల్లవాఁడై ద్రోణపా
తితుఁడు వీనిఁ జూడఁగా మరదిన్ నుయోధనుండుఁ ద
త్సుతుఁడుఁ దోచు చున్నవారు ర్శోకవహ్నితాప మూ
ర్జితము గాఁగ బంధుజనులరచి త్త మెంత గుందునో. 152
- తే. అల్లవాగై యనంతేశు ర్లధిక్బాహు, బలులు విందానువిందులు ర్బహుళభూష
ణోజ్జ్వలులు సడియున్నవా ర్దుగ్రవాయు, పతితకుసుమితనవసాలభంగి దోష.
వ. అని చూపి యిట్లనియె. 154
- సీ. శాంతనవుండు నారచాన్యుండుఁ గర్ణుండు, భూరిశ్రవుఁడు గురురపుత్రకుండుఁ
గృవుఁడు సైంధవుఁడును ర్గృతవర్తయును గురు, రాజు¹ నమానుషరథిక్వరులుఁ
గలయంగ నన్నెడురకొలఁదులవారె వా, రలిగినఁ జెడుదు రర్యమరు లైన
నట్టివీరులగారి ర్కగపడి యుండియు, నేమియుఁ గా రైతి ర్రివుఁ బొందు
- తే. తనయు లందఱు నీకూర్చి ర్తముఁడును మ
హద్భుత మ్మిది దలఁప భీరష్టాదు లైన
వారి నట పోరి నిర్జింప ర్నచ్చు నెట్టి
పనియు భరమి డైనమునకుఁ ర్బద్ధనాభ. 155
- వ. డైవంబు దుర్యోధనాదు లగునూర్వురకు నొక్కెత్తున నిట్లగునే యని వెండియు.
తరువ్రాజ. కురురాజు మొద లైనరకొడుకులనెల్లఁ, గోల్పోవు టిప్పుడురగోవింద కలిగె
నరిగితి సంధి పేరయఁగ రాక యున్న, నట యల్లు నీచెప్ప ర్తైనది కాదె
పరమహితంబుగఁ ర్బలికిరి గంగ, పట్టియు విదురుండు ర్పాటించి వెక్కు
వెరవుల నొత్తిన ర్విన నైతి నావి, వేకులచూ పేల ర్నృథ వ్రావ నేర్చు. 157
- వ. అని పలికి పశ్చాత్తాపదుఃఖంబుపెల్లున నొల్లంబోయి తెలిసి చిత్తస్థాయి యైన
పుత్రశోకం బడరి యలఁతి గానియలఁతఁ బెట్ట నూర కుండి యక్కొరవరాజ
పత్ని పద్మనాభుడెనఁ గనుంగొని కోపోద్దీప్తిత యై. 158
- సీ. ధృతరాష్ట్రపాండుభూరపతులకుమారులు, తమలోన నీనున ర్సమరమునకుఁ
దొడఁగిన నీ వడ్డరపడ వైతి తగు చాలు, మానుసుల్ గలిగియు ర్మాననీయ
వాక్యుండ వయును ర్శక్యసమస్తకార్యుం డనఁ బేర్కొనిరయును నుపేక్ష
చేసితి కురురాజుఁ ర్జెఱుపన తిరిగితి, నిఖిలరాజులఁ దదరసీకములను
- ఉ. నామ మడఁచి తెల్లరభూములుఁ బొడయ్యె, నంతవట్టు ఫలము ర్ననుభవింపు
మే పడంగ నిన్ను ర్శాపానలజ్వాల, దగ్ధమూర్తిఁ జేయురదాన వినుము. 159

—●●— గాంధారి శ్రీకృష్ణునకు శాపం బిచ్చుట. —●●—

- సీ. పూని పాతివ్రత్యశ్రుణ్యఫలంబున, సంపాదితం బై నరసార¹తపము
బలిమి సాధనముగాఁ ర బలికెద ను త్తమ, జ్ఞాతులఁ దమలోన ర సంగరమునఁ
బొలియఁ జేసితి గాన ర పొలియుదు రన్యోన్య, ఘాతుకు లై భవశ్రజ్ఞాతిజనులు
నీవును దప్పక ర నేఁ డాదిగా ముప్ప, చాఱగునేఁ డై నరయద్దినమున
తే. నరయ ది క్కెవ్వరును లేనిరయగ్గలంపుఁ, గుత్సితంపుఁ దెఱంగునఁ ర గూలువాఁడ
విట్లు మీవధూజనములు² నేడ్చువారు, పతుల సుతులను బంధులఁరబనివి పనివి.
క. అని ఘోరంబుగఁ బలికిన, విని విపులమనస్కుఁ డై నరవిష్ణుఁడు చిఱున
వృన నానన మొప్పఁగ న, వ్యనితకు ని ట్లనియె గౌరవ స్తుతన్మముగన్. 161
తే. మున్న కాదె యాదవులకు ర మునివరేణ్య, కలితదారుణ శాపంబు ర గలదు నీకు
నేల చర్చితచర్వణ ర మిట్లు సేయ, దీన నీ వేమి త్రవ్వితీ ర దానిఁ జెపుమ. 162
క. యదువంశజాతులకుఁ ద, ప్పదు నాశము వారి సురలుఁ ర బరిమార్పఁగ లే
రది కారణంబు గాఁగఁ దె, గుదు రొండ్మరుచేత రణము³ ఘోరత్వమునన్. 163
తే. అనినపలుకులు విని పాండుశతనయులెదలు, వెఱపువెంపునఁ గంపింపరవిహ్వలించి
యాత జీవితములదెన ర నాస లపుడు, వదల విడిచిరి కౌరవశతవంశవర్య. 164
వ. ఇట్లు పలికినయచ్యుతుం డదేవి నుద్దేశించి లేవన్తా మృతు లై ననకలబంధుమి
త్రులకు నగ్ని కార్యంబులు సేయింప వలయు నని వెండియు. 165
సీ. వినుము గాంధారి నీరతనయుండు చేయుదు, ర్నయము లెఱుంగవె ర నాకు నీకు
శాంతనవునకు నాశచార్యునకును బాష్టి, కునకుఁ దండ్రికి మాన్పఁగొలఁది గాని
² దుర్జానమున నట్లు ర దొడరి యి ట్లయ్యె మీ, యపరాధమున వచ్చినట్టికీడు
నకు నింతనొవ్వంగరననుఁబల్కుఁదగునె యు, మ్మలికంబుధృతిఁబట్టిరమాన్పుమింకఁ
తే. జేటునకుఁ జావునకు వగఁ ర జెందుజనుల
కినుమడింపదె మానసశ్రమున నలంత
రాచకూఁతుండ్రు సుతుల సంశ్రగ్రామనిరత
హృదయు లగువారిఁ గాంచఁ గోరుదుర కాదె. 166
వ. అని చెవి సూడినట్లు పలికిన విని నిరుత్తర యై గాంధారి యూగకుండ నట్టియెడ
ధృతరాష్ట్రండు ధర్మనందనుతో నీవు మనమొనలం గలజనులకొలంది యెఱుం
గుదు చచ్చినవారిలెక్క దలం తేని నా కెఱింగింపు మని పల్కిన విను మెఱుక
పడ్డవా³రు త్తమజనంబులు డెబ్బదియాఱుకోట్లు నిరువదివేలును మ్రుక్కడిమూఁక
యిరువదినాలుగువేలు మున్నూటయిరువండుఁ దెగి రని చెప్పిన నమ్మనుజపతి
వీ రిందఱు నేగతికిఁ బోదు రనుటయు. 167
తే. ఎవ్వ రాత్త దేహములు సరమిద్ధ మైన

యస్త్రనహ్ని వేలిచిరి వా శరమరలోక
మునకుఁ జని నిర్జరాంగనాశనవిలసితుఁ

డైనయనురేంద్రునకుఁ బూజ్య శలగుదు రధిప.

168

క. తటచుగ శస్త్రాస్త్రంబులు, నెఱుకులు దూఱినఁ జలించి శనిజధైర్యంబుల్
మఱిచి తొరలి చచ్చిరి కొందఱు గుహ్యకగతికిఁ బోవఁదగుదురు వారల్. 169

క. సమగమున నెత్తెఱంగున, సమసిననుం గీడుతెరువు శచనరుత్తమలో
కమునక పోదుగు జనములు, ప్రముదితులై యండ్లు బుధులు శపౌరవముఖ్యా.

క. అనిన విని నాథవంతులు, ననాథులును నైనవీరి శకందఱకుఁ గృపా
ధనలోల చేయఁగా నచ్చున కాదే యగ్నికార్యశోభనముఁ దగన్. 171

వ. అని పలుకుటయు ధర్మనందనుం డిట్లను నీయఖిలజనంబులు నాహితాగ్నుల
యట్ల యట్లుం గాక వీర లిందఱ కుదకదహనక్రియాకరణయోగ్యులును లేరు
మన నేది కొలఁదిగా నిప్పని సేయుద మని పలికి తారజ్ఞాతవాసంబు నిర్వ
హించి సముచితప్రకారంబున విరాటాదులచేతం బరిజ్ఞాతులై ససమయం
బున సంగతుం డై యది మొదలుగాఁ జెల్లెడుశాంతికపౌష్టికాదిశ్రౌతస్తార్త
క్రియాశలాపంబులు నడపుచుం దమయొద్ద నున్నధౌమ్య నాలోకించి విదురుని
సంజయుని యుయుత్సునిఁ గనుంగొని మీరు భరతకులులకుం దక్కు ననాథవంతు
లైనవారలకు విధ్యుక్తంబుగా నగ్నిసంస్కారంబు సేయుం డని పనిచి యత్యైఱం
గునకుం దోడుపడుటకై సూతజనంబులను దత్కాలసమాగతులైనకరిపురజ
నంబులోనం దగువారి నిరూపించి మున్న తెప్పించినచందనాగురుఖండతామ
వసనకస్తూరికాకుంకుమఘృతతైలప్రభృతు లగువలయువస్తువు లాధౌమ్యము
ఖ్యుల కొప్పించిన వారయ్యవసరంబునం గూడికొనినబహుబ్రాహ్మణసంఘంబు
లతోఁ జని దుర్యోధనదుశ్శాసనకర్ణశల్యాదులకు నభిమన్యుఘటోత్కచవిరాట
ధృష్టకేతుప్రముఖులకును దక్కును బేరెఱుక పడునానాదేశాధీశులకుం బ్రచుర
కాష్ఠసంచయంబులను భగ్నరథావయవధ్వజధనుశ్శరకుంతాదులను సాదలు వే
ర్పించి పితృమేధక్రియలు నడపి చిచ్చునం జొనిపి యనాథవంతులైనభూకాంతుల
ననేకసహస్రసంఖ్యులం బ్రోవులుగాఁ బెట్టించి సమగ్రదారుసముదయంబు లమర్చి
యగ్నియిచ్చి రప్పడు ఋగ్యజుఃసంఖ్యులను సామగాననాదంబులును రమ
ణీరోదనధ్వనులును రోదసీకుహారంబు నింజె ధూమంబున దిక్కులు పిక్కటిల్లెఁ
జేతనభూతంబుల కెల్ల విపులవిషాదం బావహిల్లె నివ్వధంబునం దగవు నడపించి.

—●—●—●— కుంతి ధర్మజనకుఁ గల్గిండు దనకొడు కగుట దెలుపుట. —●—●—

సీ. భూవర కురువంశరేపుంగవుం డగుధర్మ, తనయుండు ధృతరాష్ట్రు శవినయ మొప్పు
మున్నిడుకొని యాఁడుశ్రమొత్తంబుఁ దోడ్కొని, బంధుజనంబులు శబలసిరాఁగ
నరిగి గంగాస్నాన శమాచరించి తిలోదకప్రదానము సర్వశకారవులకు

- నయ్యాంబికేయుఁడు శ నక్కురుభార్యలు, ననుజలుఁ దానును శ నధికనిష్ఠఁ
 ఆ. జేసి రతనికడకు శ నాసమయంబున, నడలు నెమ్మనమున శ నడరి క్రమ్ము
 కన్నునీరు మొగము శ గప్పంగఁ జని కుంతి, యెల్లవారు వినఁగ శ నిట్టు లనియె.
 తరల. వినుము కారవకోటికిం దనరవిల్లు వెట్టనికోటగా
 నని యొనర్చి భవద్బలంబుల శ సన్నిటిన్ మిను నేవురం
 దనిపి యంబరచారు లెల్లను శ దన్ను మెచ్చి నుతింపఁ బా
 ర్థునిమహాస్త్రము బల్విడిం దల శ ద్రుంపఁ గూలినకర్ణునిన్. 174
- క. జను లెల్లను రాధేయుం, డనుటను మీరలును వాని శ నట్టులకా నె
 మ్మనమునఁ దలంతు రటు గా, దనఘ మదీయాత్మజన్ముఁ శ డాతం డరయన్. 175
- ఆ. మీకు నగ్రజుండు శ నాకు భాస్కరుదయ, లలితకవచకుండరలములతోడఁ
 బుట్టినాఁడు గాన శ పోయంగవలయుఁ ది, లోదకంబు లమ్మనహోన్నతునకు. 176
- వ. అని తదీయజన్మప్రకారంబును దివాకరు ప్రసాదభావంబును జెప్పటయు దుస్స
 హంబు లగునమ్మాటలు చెవులు సూడిన ట్లయినఁ బొండవులు పరమదుఃఖా
 వేశంబు నొంది రందు భీమాదులు నివ్వెట పడి యుండ ధర్మనందనుండు దల్లడి
 ల్లుచుం దల్లితో ని ట్లనియె. 177
- సీ. అనిలజార్జునుల మారొక్కన నేర్చె నెవ్వని, యుత్సాహ మూఁది నురయోధనుండు
 వై దేహపాండ్రాగిరవసుధేశు లెవ్వని, కడిమిసొంపున నరిగఁగవు లైరి
 మనసై న్యకోటి యెవ్వని బాహువీర్యసం, పద కోడి యంతంత శ నొదుఁగుచుండు
 నద్భుతం బొనరించె శ సమరుల కెవ్వని, యసమానవివిధదిరవ్యాస్త్రమహిమ
 తే. మమ్ము నందఱ నెవ్వనిరమహితశక్తి, యెక్కు డై సంగరంబునఁ శ జిక్కుపఱిచె
 నట్టికర్ణునిఁ గొంగున శ నగ్ని డాచి, నట్టు లెమ్మెయి డాచి తోరయమ్మ చెవుమ.
 క. అర్జునుఁ డొకరుఁడు దక్క ను, పార్జితశౌర్యమున నమ్మనహాబాహుని వి
 స్ఫూర్జితరథమున కెదు రై, గర్జిల్లఁగ రథికుఁ డెందుఁ శ గలుగునె జననీ. 179
- తే. కర్ణుఁ దొలుచూలుగా నేల శ కంటి తల్లి, నీదుమంత్రంబు పరమవీరపాదకారి
 యయ్యె మాకెల్ల నట్టిమనహాబలై క, గణ్య బ్రుంగుడుపఱచుట శ కారణమున.
 తరువ్రాజ. భానుపుత్రునిచావు శ బంధుల నెల్లఁ, బరమసంతాపంబురసాల్పడఁ జేసె
 మానితబలుఁ డభిరమన్యుండు పోర, మడిసినప్పడు నిట్టిరమఱుకువ నాత్మ
 నూనదు ద్రౌపదేరయులనాశమునకు, నుడుక దివిధమున శ నుల్లంబు ద్రుపద
 సూనులు ధృతరాష్ట్ర సుతులును ద్రుంగు, చొప్పన కిమ్మెయిఁ శ జోర దడల్ చాల.
 ఆ. అతఁడు మాకు నన్న శ యని మున్న యెఱుఁగంగఁ
 గన్నఁ గురుకులంబు శ గలఁగఁబడక
 మనుదు మట్టు లైన శ మనుజలోకమునకుఁ

గలుగ దడలు మాకుఁ గలుగ దడలు.

182

ప. అని విలాపంబు సేసి విషాదశిథిలవర్ణంబులతో గోత్రనామంబు లుగ్గడించుచు నమ్మార్తాండనందనునకుం దిలోదకప్రదానంబు సేసెఁ దదనంతరంబ భీమార్జుననకులసహదేవులుం జేసి రట్లు గర్జుండు పాండవాగ్రజుండగుట యెఱింగి కురువధూజనంబు లార్తనాదంబు లెసంగ నాక్రందించిరి ధృతరాష్ట్రుండును గాంధారికుంతీపూర్వకంబుగా నతనికి నుదకకర్తంబాచరించె నయ్యజాతశత్రుం డాది నేశపుత్రునివలనిసౌభ్రాత్రంబువలనఁ బరిచారికాసమేతంబుగాఁ దద్భార్యల రావించి గారవించి యతనికై యనేకవిధ పుణ్యకర్తంబులు భూరిదక్షిణంబులుగా ననుష్ఠించి కృతకృత్యతానందంబు నొంది నకలబంధుసహితంబుగా గంగాసము త్తరణం బాచరించె నని యిట్లఖిలజనాభినందితుం డగుధర్మనందనుండు గర్జుం దమయన్న యని యెఱింగినతెఱంగు వైశంపాయనుండు జనమేజయున కెఱింగించిన నజ్జనపతి కురువంశుం డగునయ్యుద్ధిష్ఠిరు వర్తనం బటమీఁద నెట్లు సెల్లె నని యడుగుటయు.

183

మందాక్రాంతము. వీణానాద ప్రతిమనిగమారవిర్భవత్సరపుణ్య
ప్రణీనంపాదిత¹ విమలతారస్థేమనిర్లేపచిత్త
త్రాణక్రీడాకలనసతతోరత్సాహవద్దివ్యభావా
ప్రాణాపానాహరణనిపుణప్రాపణీయానుభావా.

184

క. త్వంతాహంతానిరసన, శాంతాంతఃకరణయోగిజనవిజ్ఞేయా
చింతాసాగరమగ్న, భ్రాంతజనాధ్యేయ పరమభక్తివిధేయా.

185

మాలిని. భరితనియమచేతఃపద్మవిజ్ఞానకేలీ
పరిమళపరిపాకప్రాధసంపర్కశాలీ
పరిణతికృత² దూప్యరద్భంగిభూతాళిహేలా
కరణభృతిజగత్సంస్కర్తృతానందశీలా.

186

గద్య. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధా
రాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైనశ్రీమహా
భారతంబున స్త్రీ పర్వంబునందు సర్వంబును
సమాప్తము.

Presented In Memory of
Sri. Kondabelli Venkatarao

శుద్ధ పత్రిక.

పుట.	పద్యము.	తప్పు.	ఒప్పు.
8	65	దానచి	దాను నిలిచి
8	68	వీఁ డొకరుండె	³ వీఁ డొకరుండె
14	115	బట్టు లయ్యె	బట్టు నయ్యె
14	116	శూరుఁడు	మైగలి
45	69	బీరునడి	బీలునడి
61	208	నావును దేరు	నావుడుఁ దేరు
64	227	లూడుకొనం	³ లూడుకొనం
87	29	డగఁబ్బుండు	దు కఁబ్బుండు
146	176	బెట్టినట్లుగన్	బెట్టిన ట్లుగన్
152	232	బలువేనవిని గాన	బసలేనిపెను గాన
212	328	శాంతచిత్తుగుశాంత	శాంతచిత్తు లగుశాంత
270	10	వనంతతలకవృత్త	వనంతతలకావృత్త
272	29	ఇంద్రవజ్రము	ఇంద్రవజ్ర
283	132	నెదురు మెచ్చు	మెఱు మెచ్చు
287	162	దే. వైరి నని	తే. వైరి నని
290	189	విదళిదురిత	విదళితదురిత
291	5	మావుతుల	మావఁతుల
291	5	నేవ మగుపట్లు	నేని మగుపట్లు
300	84	గొండొక	గొండుక